

WERKEN

UITGEGEVEN DOOR

DE VEREENIGING

Het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief

GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE

5

POSTHUMUS

Documenten betreffende de buitenlandsche handelspolitiek van Nederland in de negentiende eeuw

VIERDE DEEL

'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1925

DOCUMENTEN

BETREFFENDE DE

Buitenlandsche handelspolitiek van Nederland in de negentiende eeuw

UITGEGEVEN DOOR

MR. N. W. POSTHUMUS

VIERDE DEEL

ONDERHANDELINGEN MET PRUISEN EN DE ANDERE TOT HET TOLVERBOND BEHOORENDE DUITSCHE STATEN OVER EEN SCHEEPVAART- EN EEN HANDELSVERDRAG (1834—1839)

UITGEGEVEN MET ONDERSTEUNING
VAN HET DEPARTEMENT VAN BUITENLANDSCHE ZAKEN

'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1925

Aan den Algemeenen Rijksarchivaris, Prof. Mr. R. Fruin, betuig ik gaarne mijn dank voor zijne groote bereidwilligheid mij de inzage en het doen copieeren van de documenten ook buiten het rijksarchief te vergemakkelijken.

Aan Mr. C. C. D. Ebell, archivaris der tweede afdeeling van het Algemeen Rijksarchief, is geene moeite te veel geweest mij in het zoeken naar de verlangde stukken bij te staan; zonder zijn speurzin zouden mij voor dit deel een aantal documenten ontgaan zijn. Ik ben hem voor zijne groote hulpvaardigheid ten zeerste dankbaar.

N. W. POSTHUMUS.

Amsterdam, 27 September 1925.

INHOUD

INLEIDING

De tot standkoming van het Duitsche Tolverbond in 1833 heeft op den koers der Nederlandsche handelspolitiek grooten invloed gehad. Zoolang de aaneensluiting van de Duitsche staten op economisch gebied nog niet definitief was geworden, was in Nederland het streven gericht naar afzonderlijke regelingen of verdragen met die staten, die hunne economische zelfstandigheid schenen te willen handhaven en werd dus naar contact met de leiders van de handelspolitiek dier staten gezocht; men wilde Pruisen zijn successen niet voetstoots gewonnen geven en trachtte het dus daar tegen te werken waar het mogelijk scheen: Beieren, Würtemberg, Baden, Saksen en Keur-Hessen vooral, en verschillende andere staten in het Duitsche gebied schenen even zoovele steunpunten aan te bieden voor de Nederlandsche politiek, die er op gericht was de totstandkoming van het Tolverbond te verhinderen. De oprichting hiervan in 1833 heeft aan dit alles een einde gemaakt; voortaan zou een op economisch gebied vereenigde groep van staten, onder leiding van Pruisen, de Duitsche belangen tegenover het buitenland verdedigen.

In Nederland is de vraag gerezen, wat tegen deze aaneensluiting te doen was; of het niet geraden was zich bij den krachtigen buurman op handelspolitiek gebied aan te sluiten, dus toe te treden tot het Tolverbond, om aldus de voordeelen van een nauw contact met het Duitsche achterland te genieten en daardoor de nadeelen van mogelijke handelsbeperkingen in het nieuw aaneengesloten gebied te ontloopen. Het cultuurstelsel was juist begonnen belangrijke resultaten te geven; het was dus gewenscht de groote Duitsche markt voor de toenemende Indische productie te behouden, en een offer daarvoor te brengen kon wenschelijk schijnen.

Toch heeft deze vraag de hoofden in Nederland niet warm ge-

maakt. In regeeringskringen is ze overwogen en na erkenning van de politieke gevaren en de economische nadeelen, die van een dergelijke nauwe aaneensluiting het gevolg zouden kunnen zijn, is de gedachte aan eene tolunie met de Duitsche staten op zijde geschoven. De gezamenlijke verklaring van Verstolk van Soelen, van Tets van Goudriaan en Clifford, ministers van Buitenlandsche Zaken, Financiën, en Nationale Nijverheid en Koloniën, aan den koning, dat dit stelsel „te weinig met de staatkundige en handelsbetrekkingen van Nederland vereenigbaar (was), dan dat eene toetreding tot hetzelve aan Nederland (scheen) te kunnen worden aangeraden" [1]), was op dit punt beslissend.

De regeling in de organisatie van het Tolverbond, dat Pruisen tegenover het buitenland als gemachtigde der andere staten kon optreden, maakte het voor Nederland in de volgende jaren onnoodig het met de afzonderlijke staten reeds verkregen contact te behouden. Wat Nederland voortaan van Duitsche staten zou wenschen te verkrijgen, moest het eerst via het kabinet te Berlijn zien te regelen; in plaats van een aantal onderling verdeelde, op economisch gebied weinig weerkrachtige staten, moest het voortaan rekening houden met een krachtigen tegenstander, wiens macht in de volgende jaren door de toetreding van nieuwe adherenten steeds toenam en die daardoor zijne handelspolitiek steeds doelbewuster kon voeren, een tegenstander, die vooral ook een open oog had voor de moeilijkheden, die door den nieuw geschapen toestand voor de Nederlandsche handelspolitiek waren ontstaan. In Pruisen wilde men zich dus niet overhaasten in het kiezen van het moment om concessies te doen, daar men zich krachtig genoeg gevoelde tot het eventueel toepassen van represailles tegen de maatregelen, die Nederland ten nadeele van het Duitsche gebied zou laten voortbestaan of nieuw zou invoeren.

De Nederlandsche politiek heeft zich in verband met deze nieuwe constellatie in Midden-Europa in de eerste jaren na 1833 moeten beperken tot het vasthouden aan den ouden wensch, reeds tal van jaren gekoesterd en tegenover Pruisen reeds bijna twintig jaren naar voren gebracht: het sluiten van een handelsverdrag, waarbij aan de Nederlandsche en koloniale producten reducties bij den invoer zouden worden toegekend. Was aan den

[1]) No. 5.

eenen kant de afval van België storend voor deze plannen geweest, daar hierdoor op menigerlei economisch gebied onzekerheid was ontstaan, zooals Berlijn niet geaarzeld had aanstonds te verklaren[1]) — anderzijds had Nederland de handen vrijer gekregen, nu niet meer op de Belgische belangen gelet behoefde te worden. Reeds in 1832 was een tarief ontworpen, door vrijzinniger beginselen geïnspireerd dan dat van 1822, wat op een nieuwen koers scheen te wijzen. Als de Nederlandsche regeering dan ook vasthoudt aan haar vroeger verlangen, een handelsverdrag tot stand te zien komen, zijn toch de wenschen te dien opzichte sterk afwijkend van de vroegere plannen[2]) en, blijkens de instructie, daarnevens veel meer gepreciseerd.

De vraag kan worden gesteld, of het bij dezen stand van zaken van de Nederlandsche regeering uit het oogpunt van buitenlandsche politiek verstandig beleid was in het laatst van het jaar 1835 eene verhooging van de graanrechten in te voeren[3]), waarbij, zooals bekend is, de schaalrechtelijke methode werd toegepast. Pruisen heeft deze nieuwe regeling als een poging tot een directe benadeeling van den Duitschen graanimport in ons land opgevat, in het bijzonder gericht tegen Pruisen, een der belangrijkste landen, dat naar Nederland graan exporteerde. De Nederlandsche regeering heeft getracht de invoering der wet te motiveeren met de verwijzing naar het surplus van granen, dat elders door de prohibitieve wetgeving afgewezen werd om in Nederland opgehoopt en daar tot elken prijs verkocht te worden; geen afwering dus van alle graan, waarvan Nederland trouwens zelf voor eigen behoeften te weinig produceerde, maar verhindering van een te groote depreciatie was het doel, heette het. Inderdaad gold het echter niet alleen bevordering van de belangen van de Nederlandsche landbouwers om hun zelve, ook een element van interne politiek school erin, dat het verklaarbaarder maakt, waarom de regeering niet met de invoering van de schaalrechten wachtte tot het begeerde verdrag met Pruisen in veilige haven was gebracht; dat was de noodzakelijkheid voor de regeering om voor haar volhardingspolitiek tegenover België den steun van de grondbezitters te be-

---

1) Deel III, nos. 188, 191, 192, 197, 202.

2) Vgl. nos. 45 en 63 met Deel III, no. 95.

3) K. B. van 29 September 1835, Stsbl. no. 28, en de Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

houden, die door een dergelijken maatregel werden tevreden gesteld. De Pruisische regeering heeft dan ook niettegenstaande hare vele protesten in dezen niet anders kunnen bereiken dan dat de terugwerkende kracht aan het besluit werd ontnomen [1]).

Het jaar 1836, dat der invoering van de graanwet, werd gekenmerkt door de veranderingen in de verhouding op handelspolitiek gebied tusschen de beide landen. Reeds tusschen de totstandkoming van het koninklijk besluit en de wet, die beide deze materie regelden, in November 1835, sprak de toenmalige Pruisische minister van Buitenlandsche Zaken, Ancillon, het uit, dat er twijfel moest opkomen, of bij eene dergelijke Nederlandsche politiek het juiste oogenblik voor onderhandeling over een handelsverdrag wel was gekomen [2]). Bij Pruisen althans bleek kort daarop de geneigdheid daartoe niet meer aanwezig en werd er nog slechts aan het nemen van represaille-maatregelen gedacht. Drieërlei middelen kwamen hiervoor in aanmerking: de begunstiging, tot nu toe aan de Nederlandsche vlag in de Pruisische havens toegestaan, alsmede die van het Rijn-octrooirecht zouden kunnen worden ingetrokken, of men zou concessies aan Nederlandsche stoomschepen voor de vaart op den Rijn kunnen weigeren [3]). Op deze drie punten waren door Pruisen in den loop der jaren stilzwijgend gunsten aan Nederland toegekend, zoodat deze zonder bezwaar konden worden ingetrokken. De herroeping hiervan maakte geen motiveering noodig, daar deze handeling niet als retorsie-maatregel, gericht tegen de Nederlandsche korenwet, behoefde te worden opgevat, maar als uit dezelfde machtsvolkomenheid voortvloeiend, die aan de Nederlandsche graanwet ten grondslag lag, en derhalve als uitsluitend de behartiging van Pruisische belangen beoogend. Wegens aan den gang zijnde besprekingen werd de kwestie van de stoombootvaart op den Rijn echter voorloopig uitgeschakeld.

Achtereenvolgens werd de Nederlandsche regeering van de verschillende Pruisische maatregelen in kennis gesteld; mededeeling werd in de eerste plaats gedaan van de intrekking der gunst buiten de toepassing van de kabinetsorder van 20 Juni 1822 te blijven [4]), die bepaalde dat buitenlandsche schepen aan eene verhooging van

---

[1]) No. 23.
[2]) Nos. 24, 25.
[3]) No. 16.
[4]) Deel III, no. 43.

havenrechten waren onderworpen tenzij de schepen tot eene natie behoorden, die de Pruisische schepen met de nationale gelijkstelde. Volgens de regeering te Berlijn was dit beginsel bij de Nederlandsche tariefwet van 1822 door de daarbij ingevoerde reductie ten behoeve van den invoer van goederen onder Nederlandsche vlag verlaten, en het juiste evenwicht dus verbroken. Met ingang van 1 Juli 1836 zouden daarom verhoogde rechten van de Nederlandsche schepen worden geheven [1]). Het beroep van Verstolk van Soelen op het verschil tusschen de beide regelingen, dat n.l. de Nederlandsche wet de invoerrechten, de Pruisische kabinetsorder de havengelden betrof [2]), werd door Pruisen ter zijde geschoven. Dit was het begin. De verhouding tusschen beide staten was reeds nu hoogst onbevredigd en geprikkeld; minister Verstolk had aan het slot van zijne nota de bedreiging toegevoegd, dat ingeval van toepassing van de Pruisische bedreiging, de Pruisische schepen in de Nederlandsche havens op hun beurt zwaarder zouden worden belast [3]), terwijl de Pruisische regeering reeds een volgenden maatregel overwoog, en zich daarbij hoogst afwerend hield tegenover den aandrang der Nederlandsche regeering om ter verwijdering der bestaande geschillen over een handelsverdrag te onderhandelen [4]). Een handels- of een tarieven-oorlog scheen nabij; immers reeds dreigde de Pruisische gezant te 's-Gravenhage met nieuwe maatregelen tegen het Nederlandsche plan [5]). Bovendien ging Pruisen voort aan zijn vroeger genomen besluiten uitvoering te geven en de Rijnscheepvaart in het nadeel van de Nederlandsche schippers te regelen door wijzigingen in de heffing van het octrooirecht aan te brengen. De uitvaardiging van de kabinetsorder van 28 December 1836, waarop Verstolk reeds einde September was voorbereid, was hiervan de uiting [6]).

Nieuwe stof tot ontstemming scheen in dezen stand van zaken door beide partijen gegeven te worden: de Nederlandsche regeering weigerde volgens de meening van Berlijn eene concessie aan een stoombootdienst op den Nederlandschen Rijn [7]), terwijl

---

1) Nos. 30, 32.
2) No. 35.
3) Krachtens art. 295 der tariefwet; vgl. no. 35.
4) No. 36.
5) No. 41.
6) Afgedrukt op blz. 112, noot 2.
7) No. 55.

de laatste conferentie van het Tolverbond verschillende invoerrechten verhoogde, speciaal ook ten ongunste van den import van suiker, die voor de Nederlandsche raffinaderijen van groot belang was [1]). Ook hier was weer aanleiding voor de Nederlandsche regeering met represailles te dreigen, wat dan ook niet is nagelaten [2]).

Terwijl de verhouding tusschen beide landen zich aldus toespitste, is het de Nederlandsche regeering als eene groote verdienste aan te rekenen, dat zij in deze omstandigheden heeft getracht over de vele bezwaren, die aan de onderhandeling over een handelsverdrag in den weg schenen te staan, heen te stappen en dat zij daardoor den dreigenden handelsoorlog heeft weten te voorkomen. Trots de ontmoedigende verklaringen van de Pruisische regeering, dat aan eene verlaging van rechten op sommige met name genoemde belangrijke koloniale producten niet kon worden gedacht, heeft de Nederlandsche regeering zich op een hooger standpunt geplaatst, toen zij zag dat alle de kleine middelen, waarmede over en weer werd gedreigd, de zaak van kwaad tot erger dreigden te doen verloopen. In het midden van 1836 wisten Verstolk en van Tets van den koning de goedkeuring hunner inzichten te verkrijgen: „Het standpunt der negociatie", heette het in hun rapport, „.... behoort hooger te worden gekozen, in dier voege, dat beide partijen.... zich heenzetten boven beperkte beschouwingen en beginselen" [3]), of, zoals het in de officieele nota, die aan den vertegenwoordiger van Pruisen werd ter hand gesteld, werd uitgedrukt: „.... des entretiens auxquels présideroient la confiance et la franchise,.... semblent seuls pouvoir conduire à cette hauteur des questions qui domine les difficultés" [4]). Het Nederlandsche standpunt was zich niet te laten ontmoedigen door den wensch van Pruisen vooraf de Nederlandsche desiderata te kennen, maar aan de tegenpartij aan te bieden gevolmachtigden naar Berlijn te zenden, die, zonder dat het gebied der onderhandelingen vooraf was beperkt, zich erop zouden toeleggen om den vrijen loop te laten aan alle bestaanbare combinaties.

Het blijkt, dat het aan de Pruisische zijde de minister van Fi-

---

[1]) No. 59.
[2]) No. 58.
[3]) No. 44.
[4]) No. 47.

nanciën von Alvensleben is geweest, die den stoot tot de tegemoetkomende houding van zijne regeering heeft gegeven; niet alleen heeft hij aan den Nederlandschen zaakgelastigde te Frankfort een wenk gegeven op welke wijze de weg ter negociatie naar zijne meening kon worden gevonden [1]), maar kort daarna heeft hij ook weten te bewerken, dat, toen Nederland zich tot de Pruisische regeering had gewend, deze laatste zich bereid verklaarde de onderhandelingen te openen.

Van dit oogenblik af kon ontspanning in de relaties tusschen beide partijen volgen. De instructie voor de Nederlandsche gevolmachtigden [2]), von Scherff, den man, met wien von Alvensleben het vermelde gesprek had gevoerd, en Rochussen, den directeur van het algemeen entrepôt te Amsterdam, tevens secretaris der Kamer van Koophandel aldaar, bevatte de opdracht dat getracht moest worden een verdrag van koophandel en scheepvaart te sluiten, en gaf de verschillende punten, die gevraagd moesten en die aangeboden konden worden, in nadere specificatie aan. Van Pruisische zijde werd een drietal hooge ambtenaren voor de onderhandelingen aangewezen.

Einde Maart 1837 in Berlijn aangekomen, heeft het nog tot beging Juni geduurd voor de gevolmachtigden het verdrag konden onderteekenen, dat echter niet bracht wat de Nederlandsche regeering had verlangd; het was geen handels-, maar slechts een scheepvaartverdrag, alleen met Pruisen gesloten. Tegenover het verzet van Pruisen, dat zich op de noodzakelijke vóórbesprekingen met de andere leden van het Tolverbond beriep, hadden de Nederlandsche plenipotentiarissen hun wenschen niet verder kunnen doorzetten dan dat in het tractaat eene bepaling was opgenomen, waarbij gestipuleerd was dat de onderhandelingen over een handelsverdrag binnen negen maanden na de uitwisseling der ratificaties van het scheepvaartverdrag zouden beginnen.

Het verdrag had deze bijzonderheid, dat er een aantal geheime artikelen — separaat-artikelen genoemd — aan was toegevoegd, die niet voor openbaarmaking waren bestemd, ook nooit zijn gepubliceerd; eerst in deze publicatie hebben ze een plaats gevonden [3]). Zoowel wegens de beperking van het ontwerp-verdrag tot

[1]) Nos. 48, 49, 52, 53.
[2]) No. 63; vgl. ook no. 45.
[3]) No. 102.

de scheepvaart, als door den inhoud ervan en vooral ook door de bepalingen van de separaat-artikelen was de Nederlandsche regeering weinig tevreden met de bereikte resultaten, zoodat over de al of niet onderteekening ernstig is beraadslaagd [1]). De verdediging ervan door Rochussen [2]) kon niet voorkomen, dat het aan den koning uitgebrachte advies van Verstolk in hooge mate weifelend was. Als minister van Buitenlandsche Zaken, zoo verklaarde deze, achtte hij zich onbevoegd de bekrachtiging aan te raden van twee overeenkomsten, die tot zooveel bedenkingen stof opleverden, maar een tegenovergestelden raad durfde hij evenmin geven, daar hij overtuigd was dat, als kwesties van zulk een hoog belang waren geworden als de onderhavige, zij slechts „van de hoogte van de troon naar behooren (konden) beoordeeld worden" [3]). Ten slotte heeft de koning het tractaat van 3 Juni 1837 bekrachtigd. De geheime artikelen waren behouden, opdat de bijzondere gunsten, die daarbij aan Pruisen werden toegekend — zooals de kustvaart in Nederland die overal elders zorgvuldig aan de nationale scheepvaart werd voorbehouden — niet aan de andere meest begunstigde naties zouden moeten worden verleend. Het is niet de laatste maal geweest, dat dit verkeerde systeem van geheime verdragen door Nederland is toegepast.

De onderhandeling over een handelsverdrag kon nu aan de orde komen. Een aantal voorbereidende memories was hiervoor reeds door de Nederlandsche commissarissen tijdens de onderhandelingen te Berlijn over het scheepvaartverdrag aan de Pruisische regeering ter hand gesteld [4]). Onder de staten van het Tolverbond werden de besprekingen hierover reeds kort na de onderteekening van het eerste tractaat gevoerd [5]), maar de fatale termijn, 13 April 1838, brak aan zonder dat het tot onderhandelingen was gekomen; het was de taak van Pruisen de zeer uiteenloopende meeningen van de staten van het Tolverbond tot één geheel te vereenigen en vooral de tegenstanders van een handelstractaat, waaronder in het bijzonder Keur-Hessen behoorde [6]), tot rede te brengen. Ook de Nederlandsche gevolmachtigden hebben door

---

[1]) Vgl. nos. 104, 105, 106.
[2]) No. 103.
[3]) No. 107.
[4]) Nos. 77, 97.
[5]) Nos. 109, 110, 111.
[6]) No. 115 en blz. 364 sub 5.

persoonlijk bezoek aan verschillende hoven in deze richting gewerkt; zooals bleek, niet zonder ongunstig gevolg. Eerst in Juni 1838 echter kon aan de regeering te 's-Gravenhage worden medegedeeld, dat alle antwoorden waren ingekomen en aan den Pruisischen gezant de noodige instructies waren gezonden[1]). Opnieuw moest nu van Nederlandsche zijde eene instructie worden opgesteld, waarmede dezelfde gevolmachtigden als de eerste maal werden voorzien[2]). In Augustus vertrokken, konden deze echter eerst op 21 Januari van het volgend jaar het begeerde handelstractaat onderteekenen, dat ook ditmaal een aantal geheime artikelen bevatte[3]). Voor de Nederlandsche belangen had het verdrag groote beteekenis, daar het met name den invoer van bewerkte suiker in de staten van het Tolverbond vergemakkelijkte. In dit verband is het zeker merkwaardig, dat de bezwaren er tegen ook in Nederlandsche regeeringskringen vrij groot waren.

Het verdrag was, evenals het eerste, slechts voor korten tijd gesloten; tegen 31 December 1841 kon het reeds weer worden opgezegd, behoudens verlenging. In Duitschland is onder de belanghebbenden het verzet tegen het verdrag bij voortduring groot geweest. Des te meer pleit het voor het beleid der Nederlandsche gevolmachtigden, dat zij de door hen gewenschte punten in een verdrag hebben weten vast te leggen, hetwelk in elk geval voorloopig een eindpunt in de moeilijkheden tusschen de oude landen beteekende.

---

[1]) No. 118.

[2]) No. 121.

[3]) No. 150. — Ook deze zijn thans hier voor het eerst gepubliceerd.

II.

DE ONDERHANDELINGEN OVER EEN SCHEEPVAART- EN HANDELSVERDRAG TUSSCHEN NEDERLAND EN PRUISEN EN DE ANDERE TOT HET TOLVERBOND BEHOORENDE DUITSCHE STATEN.

I. ONDERHANDELINGEN OVER EEN SCHEEPVAARTVERDRAG.

No. 1. — 1833, Maart 30 [1]). — DE KAMER VAN KOOPHANDEL EN FABRIEKEN TE AMSTERDAM AAN DEN KONING [2]).

Bij een eerbiedig adres, 't welk wij de eer hadden Uwe Majesteit onder dagteekening van den 12en April 1832 [3]) in te zenden, namen wij de vrijheid Uwer Majesteits aandacht te vestigen op de tolvereenigingen, welke tusschen verschillende staten van Duitschland of reeds tot stand gekomen waren, of nog ontworpen werden; en, onder betoog der nadeelen, welke uit eene verdere vereeniging van het stelsel van Pruissen en der daartoe bijgetredenen rijken met de Beijersch-Wurtembergsche vereeniging voor onzen handel en fabrijken te vrezen zouden zijn, verzochten wij tevens dat het U. M. behagen mogte onderhandelingen te doen aanknoopen, welke leiden zouden om de regeeringen van de laatstgenoemde Zuid-Duitsche koninkrijken van de toetreding tot het Pruissische stelsel af te trekken en naauwer aan het belang van den Hollandschen handel en fabrijken te verbinden.

Wij zullen, zonder in herhaling te vervatten van het bij opgemeld adres gezegde, de vrijheid nemen ons daaraan te gedragen: U. M. gelieve zich hetzelve te doen voorleggen.

Wij durven vertrouwen, dat ondanks de moeijelijke staatkundige zorgen, welke in het afgeloopen jaar Uwer Majesteits voortdurende toewijding hebben vereischt, de onderwerpelijke aangelegenheid niet buiten eenig gevolg van de zijde van Uwer Majesteits regeering zal verbleven zijn; doch wij vrezen veeleer, dat de daartoe aangewende pogingen niet genoegzamen ingang zullen gevonden hebben om tot derzelver welslaging gegronde hoop op te leveren.

[1]) De datum van de minuut is later, waarschijnlijk tegelijk met de onderteekening door den president der Kamer, veranderd in 10 April.

[2]) Uit Amsterdam. — Minuut, aanwezig in het archief der Kamer van Koophandel en Fabrieken van Amsterdam.

[3]) Zie hiervoor Deel III, no. 198.

Immers de jongst bij ons ontvangene handelsberigten behelzen de hooge waarschijnlijkheid, dat de onderhandelingen, welke dienaangaande te Berlijn hebben plaats gehad en welke vanwege Beijeren en Wurtemberg door speciaal daartoe bevolmagtigde staatsbeambten zijn gevoerd, op het punt staan van door eene volkomene toetreding dier rijken tot het bewuste Pruissische tolstelsel vereenigd te worden; zooals naar wij vernemen weder zeer onlangs de regeeringen van Saxen-Coburg en Meiningen daaraan toegetreden zijn.

Doch nog is de slag niet geslagen; nog, doch niet lang meer, is het welligt tijd om, door doelmatige onderhandelingen met de genoemde rijken van Beijeren en Wurtemberg, de zoo levendige en voordeelige betrekkingen van onzen handel en fabrijkwezen op die landen te behouden.

Het is ter bereiking van dat doel, dat de ondergeteekenden zich veroorloven nogmaals op de zaak terug te komen en uit besef van derzelver hooge belangrijkheid U. M. nederig te solliciteeren, nog eene vernieuwde pooging ter afwering van den gevreesden slag te doen aanwenden [1]).

No. 2. — 1833, April 4. — VON SCHERFF AAN VERSTOLK VAN SOELEN [2]).

———— Depuis plusieurs jours on dit avoir reçu ici la nouvelle de l'accession des royaumes de Bavière, de Wurtemberg et de Saxe, ainsi que des duchés de Saxe, au système de douanes prussien. Cet événement serait d'une telle importance pour toute l'Allemagne, qu'il ne resterait à la ville de Francfort d'autre moyen de salut de se jeter entièrement entre les bras de l'Angleterre, ce qu'elle paraît être décidée à vouloir faire. Pendant que le sénat montre en toute occasion la plus grande déférence envers la France et l'Angleterre, on admet dans les journaux de la ville les articles les plus forts contre le système de la Prusse. L'animosité contre cette puissance s'est encore augmentée depuis la décision rendue par la Diète dans l'affaire de la Hesse-Electorale.

[1]) In 1834 is eene nieuwe, zeer uitvoerige memorie door dezelfde Kamer van Koophandel en Fabrieken opgesteld; deze ontbreekt echter in het archief der Kamer. (Vgl. het schrijven van den president aan den Administrateur voor de Nationale Nijverheid van 10 April 1834.)

[2]) Uit Frankfort. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 8 April 1833, no. 6.

Le gouvernement prussien se convaincra sous peu que les prétentions que l'Angleterre forme sur l'Escaut, ne sont dirigées que contre l'extension du système prussien en Allemagne et qu'on ne tient si fermement à la libre communication avec Anvers et d'Anvers avec le Rhin, que pour rester maître du debouché de Francfort, d'où l'on espère entraver le commerce allemand et paralyser l'industrie prussienne. La ville de Francfort de son côté voudrait devenir pour le midi de l'Allemagne ce que les villes anséatiques sont déjà pour le nord et elle voit bien que pour cela il lui faut du moins une marine marchande. — — — —

No. 3. — 1833, April 10. — DE MEY VAN STREEFKERK AAN VERSTOLK VAN SOELEN, VAN TETS VAN GOUDRIAAN EN CLIFFORD [1]).

Aan de departementen van Buitenlandsche Zaken, van Financiën en voor de Nationale Nijverheid en de Koloniën is van 's konings wege, bij beschikking van den 6en dezer [2]), toegezonden een adres van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam [3]), houdende nadere beschouwingen omtrent het Pruissische tolstelsel, en zulks ten einde Z. M. daaromtrent te dienen van derzelver consideratiën en advies, in verband met H. D. rescript van den 7en Juni des vorigen jaars [4]), en met het gevolg der daarbij gegevene voorschriften [5]).

---

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, exh. 11 April 1883, no. 1 Geheim.

[2]) Beschikking van 6 April 1833, no. 62, exh. 11 April 1833, no. 16.

[3]) No. 1.

[4]) 7 Juni 1832, no. 66, exh. 18 Juni 1832, no. 2.

[5]) Zie hiervoor onderstaand K. B. van 7 Juni 1832 (exh. 10 Juni 1832, no. 2): „Kennis genomen hebbende van de rapporten der departementen voor de Nationale „Nijverheid en de Koloniën, van Buitenlandsche Zaken en van Financiën, van den „3 Mei l.l., no. 23, 21 Mei l.l., no. 14, 21 en 23 Mei l.l., no. 42/1180 en 26/1214 en 5 Juni „l.l., no. 4, op het adres van de Kamer van Koophandel en Fabryken te Amsterdam, „omtrent de nadeelige gevolgen, welke de uitbreiding van het Pruissische douanestel- „sel voor den handel en de fabryken hier te Lande zoude hebben — magtigen wij het „Departement van Binnenlandsche Zaken overeenkomstig deszelfs laatstgemelde „advies, en onder terugzending van voormeld adres en der overgelegde stukken, zoo „tot het doen van openingen bij de hoven van München, Stuttgard en Karslruhe, „wegens het aanknoopen eener commercieele onderhandeling tusschen Nederland en „de staten van Beyeren, Wurtemberg en Baden, als om onzen Gezant te Berlijn te „kwalificeren, ten einde den heer d'Ancillon te onderhouden over het weder opvatten

Sedert is aan de voorschrevene departementen, door tusschenkomst van den minister van Buitenlandsche Zaken, insgelijks ten fine van consideratiën en advies medegedeeld eene depêche van

---

„der aanhangige commercieele onderhandelingen tusschen Nederland en Pruissen.

„Wij magtigen voorts de departementen voor de Nationale Nijverheid en de Kolo-„niën en van Buitenlandsche Zaken, om, in overeenstemming met het hiernevens in „afschrift weder overgelegd wordende rapport van het departement van Financiën, „van den 21 Mei l.l. *a*), ten aanzien der voorwerpen van en de wijze waarop de wederkee-„rige handel gedreven wordt tuschen Noord-Nederland en de verschillende staten van „Zuid-Duitschland en Rijn-Pruissen, zoo bij den handel hier te lande als bij dien van „genoemde staten, het vereischte onderzoek te bewerkstelligen".

a) Dit rapport luidde als volgt :

„Consideratiën en advies van den Minister van Financiën.

„De ondergeteekende, van het departement voor de Nationale Nijverheid en Kolo-„niën mededeeling ontvangen hebbende van het gerapporteerde nopens het onder-„werpelijke commissoriaal, maakt geene zwarigheid zich te vereenigen met het daarbij „geconcludeerde, om namelijk bij het Pruissische gouvernement eenigermate aan te „dringen op de hervatting van vroeger geopende commercieele onderhandelingen en „gelijktijdig de regeeringen van Beyeren en Wurtemberg te polsen nopens de gezind-„heid om, in overeenstemming met het verlangen van den handelstand in beide die „rijken, met Nederland in naauwere betrekkingen te komen.

„Het groot belang van Nederland bij den handel met de Duitsche staten vordert „evenwel, dat men zich in dezen tot niets verbinde dan met volledige kennis van „zaken, en de ondergeteekende acht het alzoo raadzaam, voor zooverre de regering „niet volkomen bekend mogt wezen met de voorwerpen van en de wijze, waarop de „wederkeerige handel gedreven wordt tusschen Noord-Nederland en de verschillende „staten van Zuid-Duitschland en Rijn-Pruissen, waaromtrent de statistieke tabellen „bij des ondergeteekendes departement wel opgaven bevatten betrekkelijk geheel „Duitschland in het algemeen, doch niet afzonderlijk ten aanzien van elken staat, dat „van regeringswege zoo bij den handel alhier als bij de van genoemde staten deswege „onderzoek worde gedaan, ten einde bij eventueele onderhandelingen met een geheel „en grondig overzigt gereed te zijn.

„Het wenschelijke van zoodanig onderzoek valt te meer in het oog, wanneer men „let op de staatkundige gebeurtenissen, welke sedert eenigen tijd hebben plaats ge-„grepen, op de invoering van de overeenkomst over de Rijnvaart, op de wijzigingen, „welke het tarief der regten van in-, uit- en doorvoer alhier staat te ondergaan *), en „eindelijk op alle verdere omstandigheden, welke eenen grooten invloed zullen uit-„oefenen bepaaldelijk op onzen handel met Duitschland, en waardoor dan ook de „vroegere staten en memoriën, voor de dezerzijds benoemde onderhandelaars met „Pruissen vervaardigd, als grootendeels vervallen zullen te beschouwen zijn.

„Aldus toegelicht, zal het een punt van overweging kunnen worden, of thans wel „eene vereeniging van andere Duitsche staten met het Pruissische tolstelsel voor „Noord-Nederland zoo nadeelig zou zijn als vóór de afscheiding van België,en of zelfs „uit zoodanige vereeniging geen voordeel zou te trekken zijn door Nederland, als „hebbende zich alsdan alleen te verstaan met Pruissen, wiens belang zich met het onze „vereenigt om voor te komen, dat Beyeren en Wurtemburg zich naauwer aansluiten „aan Frankrijk, hetwelk door deszelfs ligging in de gelegenheid zou zijn de voort-„brengselen van die staten in ruiling te nemen tegen deszelfs eigene producten en

*) In dezen tijd waren er plannen in overweging tot herziening der tariefwet.

den raad van legatie van Scherff van den 4en dezer [1]), volgens welke Engeland de bedoeling zoude hebben om aan deszelfs handelsbetrekkingen met Duitschland ten nadeele van Pruissen eene andere rigting te geven.

Naar 's konings inzien verdient het onderwerp dier depêche eene zeer bijzondere aandacht, ook in verband met het eerstgemeld commissoriaal, en zoude Z. M. wenschen, dat bij het onderzoek dier stukken door de meergemelde departementen ook vooral in overweging wierde genomen de vraag, of het belang van Nederland in de gegevene omstandigheden niet zoude medebrengen zich zooveel mogelijk aan het tolstelsel van Pruissen aan te sluiten, en tot dat einde onverwijld met die mogendheid, welke, daarin het middel vindende om Engeland's bedoelingen tegen te gaan, een wederkeerig belang zoude hebben, onderhandelingen te openen.

Te meer schijnt dit punt eene opzettelijke overweging te verdienen, daar zulk eene toenadering tusschen Nederland en Pruissen, ten aanzien van derzelver handelsaangelegenheden, ook van invloed zoude kunnen zijn op de staatkundige betrekkingen.

„koloniale waren. En dat daartoe wel eenige bedoelingen bestaan, schijnt men te kun„nen afleiden uit zeker adres van kooplieden en fabrykanten uit Stuttgard en Kann„stad (te vinden in den Constitutionel van 1 Mei j.l.), uit welk stuk men duidelijk kan „bemerken, dat aldaar wordt overgeheld tot eene afzonderlijke onderlinge vereeniging „der zuidelijke Duitsche staten en daarmede in verband staande handelsovereenkomst „met Frankrijk en Zwitserland.

„Indien men zich tot dusverre weinig goeds heeft kunnen beloven van eene onder„handeling met Pruissen, moet zulks ook gedeeltelijk toegeschreven worden aan de „moeyelijkheden, welke de bescherming der Belgische nijverheid teweegbragten. Bij „vervolg van tijd echter zullen deze zwarigheden grootendeels ophouden te bestaan, „en wanneer Nederland eenige voordeelen aan Pruissen en de overige Duitsche staten „mogt kunnen aanbieden met opzigt tot hunne fabricaten, waartoe de accijns op bui„tenlandsche producten de gelegenheid openlaat, mag men verwachten, dat ook Pruis„sen en door deszelfs invloed ook de overige in de Tolvereeniging begrepene landen, „welgezind zouden zijn wederkeerig ten voordeele van Nederland eene vermindering „te brengen in de hooge regten op onze koloniale en andere waren.

„Deze beschouwingen aan het meer verlicht oordeel van U.M. onderwerpende, ver„meent de ondergeteekende hier nog ten slotte de aanmerking te moeten bijvoegen, „dat zijns inziens alleen dan tot bepaalde onderhandelingen zal kunnen overgegaan „worden, wanneer de staatkundige aangelegenheden van het Rijk op eenen vasten „voet zullen geregeld zijn." (Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, ad exh. 10 Juni 1832, no. 2.)

[1]) No. 4.

No. 4. — 1833, Mei 18. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN CLIFFORD [1]).

Met U. H. W. G. missive van den 8en dezer maand [2]) heb ik de eer gehad te ontvangen een ontwerp van gemeenschappelijk rapport aan Z. M., opgemaakt ter voldoening aan de missive van den secretaris van staat van 10 April l.l. [3]) en ter aanzuivering van het commissoriaal van den 6en bevorens no. 62 [4]).

Ik heb mij over het algemeen zeer wel met het bedoelde ontwerp kunnen vereenigen, doch gemeend, dat de tegenwoordige omstandigheden, nu bekend is, dat de regering van Beyeren het ontworpen tractaat met Pruissen over de vereeniging met het Pruissische douanenstelsel niet heeft geratificeerd, en ook de regeringen van Carlsruhe en Wiesbaden nog de ruimte hebben om zich, zonder door Pruissischen invloed geleid te worden, met Nederland te verstaan, aanleiding zouden kunnen geven bij Z. M. meer bepaaldelijk aan te dringen op het onmiddelijk aanwenden van werkdadige pogingen bij de Zuid-Duitsche hoven, ten einde aan het doel der handelskamer van Amsterdam [5]), hetwelk men wel kan aannemen ook in het belang van geheel Nederland te zijn, zoodra mogelijk te voldoen.

Dientengevolge heb ik de vrijheid genomen het door U. H. W. G. opgemaakte ontwerp eenigzins te wijzigen en te amplieeren, en het ter bespoediging aldus door mij in het net gebragt en geteekend, gemeenschappelijk rapport ter mede-onderteekening (zoo bij denzelven geene bedenkingen bestaan) aan den heer minister van Financiën gezonden, met verzoek om hetzelve vervolgens, ten gelijken einde en ter verdere indiening aan den koning, aan U. H. W. G. te doen toekomen.

Indien echter tegen de door mij bedoelde wijzigingen eenige bedenkingen bij Uwe Exc. mogten opkomen, welke een verandering van het rapport wenschelijk mogten maken, zoo zal ik derzelver mededeeling onder wedertoezending der gezamelijke stukken gaarne tegemoet zien, terwijl ik in het tegenover gestelde geval verzoek te mogen kennis dragen van de inzending van het rapport aan Z. M.

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, 18 Mei 1833, no. 2 G. [2]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 11 Mei 1833, no. 2 G. [3]) No. 3.

[4]) K. B. van 6 April 1833, no. 62, exh. 11 April 1833, no. 16.

[5]) Vgl. no. 1.

No. 5. — 1833, Mei 18. — VERSTOLK VAN SOELEN, VAN TETS VAN GOUDRIAAN EN CLIFFORD AAN DEN KONING[1]).

De vraag, of en in hoever het voor Nederland raadzaam zoude zijn zich aan het Pruissische tolstelsel aan te sluiten, heeft reeds ten jare 1830 het onderwerp eener opzettelijke overweging uitgemaakt.

Bij die gelegenheid zijn de Kamers van Koophandel en Fabrijken te Amsterdam[2]), Rotterdam[3]), Gend, Venlo, Verviers, Luik, Doornik en Namen[4]) geraadpleegd geworden en ingevolge de van dezelve ontvangen antwoorden was de meerderheid van gevoelen, dat een handelsverdrag met Pruissen zich niet verder behoorde uit te strekken dan tot het bedingen van wederkeerige gunsten ten behoeve van zoodanige artikelen, bij wier uit- en invoer de beide landen over en weer een bijzonder belang mogten hebben.

De sedert verkregen nadere kennis van den aard en de strekking van het Pruissische tolstelsel schijnt, naar het oordeel der ondergeteekenden, deze beschouwing nog te moeten versterken.

Van den eenen kant is het blijkbaar, dat eene vermeerdering van staatkundigen invloed één der hoofdoogmerken van het Pruissische hof uitmaakt.

Of dat oogmerk bereikt zal worden, of hetzelve geheel bestaanbaar is met de belangen van Duitschland in het algemeen, of dat stelsel zich mitsdien op den duur zal staande houden, dan of het, na verloop van eenige jaren, niet de bron van groote ongelegenheden zal worden, zijn zooveele punten, die te dezer gelegenheid niet in het breede uiteengezet kunnen worden, maar welker vermelding intusschen niet geheel overbodig of ondoelmatig schijnt.

Van den anderen kant toch moet de gemeenmaking van het Pruissische tolstelsel, gelijk het zich volgens sommigen der tot hiertoe bekend geworden verdragen voordoet, aanleiding geven tot een zoo zamengesteld beheer, tot zooveel verwikkelingen en botsingen tusschen de verschillende in het verbond opgenomen

---

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, 18 Mei 1833, no. 2 G.

[2]) Zie Deel III, no. 186. [3]) Zie Deel III, no. 185.

[4]) Antwoorden resp. van 16, 19, 10, 17, 30 en 13 Augustus 1830. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 15 Januari 1831, no. 7. Behalve de in den tekst genoemde Kamers zond ook de Kamer van Koophandel en Fabrieken van Antwerpen op 14 Augustus 1830 een antwoord in.

staten, mitsgaders tot eene zoo gevoelige terugwerking naar buiten, dat men, den gewonen loop der dingen in het oog houdende, zich onwillekeurig verhinderd voelt om aan het Pruissisch plan, ook wanneer men daarbij geene andere dan voor geheel Duitschland weldadige bedoelingen onderstelt, eenen langen duur toe te schrijven.

Dit algemeene gezigtspunt is, naar het inzien der ondergeteekenden, op zichzelf reeds geëigend om de doelmatigheid eener toetreding tot het Pruissisch tolstelsel in het algemeen, maar dan ook in het bijzonder voor zoover Nederland betreft, twijfelachtig te doen voorkomen.

Uit een commercieel oogpunt beschouwd achten de ondergeteekenden dat stelsel evenmin met de Nederlandsche belangen te strooken.

Die belangen toch eischen, dat Nederland de voortbrengselen van eigen grond en nijverheid, zoo ook de meest mogelijke handelsartikelen, tegen zeer lage regten kunne in- en uitvoeren, en dat de aanvoer der voortbrengselen van eigen overzeeschen landbouw (koffy, suiker, katoen, specerijen, verfwaren, gelijk hout, indigo enz.) niet dadelijk bij de lossing door belastingen bezwaard en belemmerd worde.

Maar het eerste gevolg van eene toetreding tot het Pruissisch tolstelsel zoude zijn, dat Nederland geheel in de Pruissische douanenlinie begrepen en de handel voorts aan de bij het Pruissisch tarief bepaalde regten en formaliteiten onderworpen wierd, want ook gelijkvormigheid in het laatstgenoemde opzigt is een der bedoelingen van Pruissen, gelijk uit de met andere staten gesloten overeenkomsten ten duidelijkste blijkt en ook ter bereiking van het Pruissische hoofdoogmerk (overwigt) volstrekt noodzakelijk is.

Geheel de handel zoude derhalven in al deszelfs bewegingen worden belemmerd, niets zoude kunnen worden opgeslagen of aan de Nederlandsche markt gebragt, dan bezwaard met zeer aanzienlijke inkomende en consumtive regten; geheel de Nederlandsche wetgeving zoude moeten veranderd en alle beheer aan het oppertoezigt der Pruissische beambten onderworpen worden. Aan de grenzen van Nederland en in de Nederlandsche havens zoude de Pruissische adelaar wapperen. Nederland en deszelfs handel zoude geheel van den invloed van Pruissen afhankelijk worden, Nederland zoude de bevoegdheid verliezen om met andere natiën

handelsovereenkomsten te sluiten zonder bewilliging van Pruissen en de andere tot het verbond behoorende staten.

Wilde men op al die punten uitzonderingen bedingen, dan zoude natuurlijk het hoofddoel van het Pruissische stelsel in die uitzonderingen verloren gaan.

Op dien voet zal dus Pruissen, zoo het al met Nederland wilde onderhandelen, (hetgeen nog altijd twijfelachtig is), nimmer zich met Nederland verstaan.

Doch al ware al het aangeduide eenigermate anders, al konde Nederland voor zich eenen vrijen invoer aan de zeezijde bedingen, dan zoude daarmede nog niets voor een ander doel, hetwelk Nederland moet trachten te bereiken, gewonnen zijn.

De toetreding toch tot het Pruissische tolstelsel doet geenzins de tollinie tusschen de verschillende verbonden staten in dien zin vervallen, dat alle in- en uitvoer over en weder geheel vrij zoude zijn. Die algeheele vrijheid is zeer beperkt, gelijkheid van stelsel, of liever de gelijkmaking van alle beheer aan het Pruissische, is de hoofdbedoeling; de voortbrengselen van het eene gebied kunnen vrij en onbezwaard in het andere gebied ingevoerd en verbruikt worden, met uitzondering van die voorwerpen, welke in het binnenste des lands thans met belastingen bezwaard zijn.

Deze met zeer omslagtige formaliteiten bezwaarde uitzonderingen nu zijn velen, doch verschillen naar gelang van den aard der grondvoortbrengselen en fabrikaten van het land, waarmede Pruissen handelt; er komt onder dezelve zelfs menig verbod voor, doch over het geheel zijn zij in het voordeel van Pruissen. De uitgezonderde artikelen zijn doorgaands: zout, gedistilleerd, inlandsche wijn, most, gefabriceerde en ongefabriceerde tabak, alle meelsoorten, vette waren (versch en gerookt vleesch), speelkaarten, katoenen lijnwaden, zijden stoffen, wolle manufacturen, leder en lederwerk, bewerkt en onbewerkt koper, smeedijzer en ijzerwaren, staal, suiker en stroop uit inlandsche fabryken, onder al welke artikelen er voorkomen, ten behoeve van welke eene vermindering van regten is bepaald bij vergelijking tegen den taks, die van gelijksoortige van buitenaf ingevoerde goederen moet worden betaald, invoege dat wel eenige verbetering ten beste der inlandsche fabrikaten is ingevoerd, doch die over het geheel slechts daarheen strekt om aan de Pruissische fabriekwaren een ruimer vertier over geheel Duitschland te verzekeren.

Het lijdt dus geen twijfel, dat aan de landzijde eene sterke douanenlinie tusschen Nederland en Pruissen zou moeten blijven bestaan en dat om de uitwerking daarvan met opzigt tot sommige voorname handelsartikelen te verzachten eene bijzondere overeenkomst met Pruissen zoude moeten gesloten worden, invoege dat, indien dit gelukte, Nederland na in andere opzigten zich met al de ongemakken van het Pruissische tarief belast en zich aan de inwerking van het Pruissische douanenbeheer onderworpen, mitsgaders zich van zijne vrijheid om met andere staten verdragen te sluiten beroofd te hebben, niet verder zoude gevorderd zijn dan tot een punt, hetwelk even zeer bereikt kan worden, zonder dat Nederland zich aan al de aangeduide ongunstige kansen behoeft te wagen.

De ondergeteekenden zouden dus, onder verbetering, van oordeel zijn, dat, zoo het Pruissische douanenstelsel ook al geschikt moge wezen om over geheel Duitschland beproefd en welligt voorgoed ingevoerd te worden, — dat stelsel echter te weinig met de staatkundige en handelsbetrekkingen van Nederland vereenbaar is, dan dat eene toetreding tot hetzelve aan Nederland schijnt te kunnen worden aangeraden.

Die toetreding zoude aan de ondergeteekenden te bedenkelijker voorkomen, indien dezelve strekken moest tot een middel om de vermoedelijke bedoelingen van Engeland tegen te gaan.

De bereiking van dit doel zoude eene volstrekte aansluiting aan het Pruissische stelsel noodzakelijk maken, waaruit zoude voortvloeyen, dat de gansche handel van Nederland aan dat doel zoude worden ondergeschikt gemaakt, zonder aan Engeland eenige meerdere belemmering te veroorzaken dan hetzelve thans reeds ondervindt, vermits de Pruissische douanenlinie door de bedoelde toetreding niet zoude veranderen, maar slechts eenige mijlen verder zoude worden uitgezet, invoege dat Engeland dezelve dan eenige uren vroeger ontmoeten zoude, namelijk aan de Nederlandsche kusten en zeehavens in plaats van aan de Nederlandsche landgrenzen. De ondergeteekenden zijn mitsdien eerbiedig van oordeel, dat de verwezenlijking van het denkbeeld, vermeld in de geheime missive van den heer Secretaris van Staat van den 10en April l.l. [1]) herinneren [2]) aan de instructiën door hem, naar

[1]) No. 3.

[2]) Hetgeen volgt is eene wijziging van het oorspronkelijk concept van de hand van Gericke.

aanleiding van voorgemeld rescript, indertijd aan U. M.'s gezantschappen te München, Stuttgard en Karlsruhe toegezonden, en aan de daarop ontvangene antwoorden, die, waarschijnlijk uit hoofde van den meer stelligen loop, welke de destijds als hinderpaal opgegevene onderhandelingen tusschen die hoven en dat van Berlijn sedert genomen hebbben, geen verder gevolg hebben gehad, terwijl, na de toetreding van Beyeren en Wurtemberg tot het Pruissisch stelsel, indien dezelve zich verwezenlijkt had, van de gedane pogingen geen vrucht verder te verwachten zoude zijn geweest en aan Nederland niets anders zoude zijn overgebleven dan om, door andere onderhandelingen, de nadeelige gevolgen, welke de uitbreiding van het Pruissische douanestelsel voor den handel en het fabrykwezen hier te lande hebben moet, eenigzins te trachten af te weren, onderhandelingen, welke echter te meer moeijelijkheden zouden opleveren, daar voormelde beide hoven door hare toetreding tot dat stelsel zich in het sluiten van overeenkomsten met Nederland meer of minder de handen zouden hebben gebonden gezien en zich aan den invloed van Pruissen daarop niet zouden hebben kunnen onttrekken.

Doch de tijding, dat het hof van Beyeren het met het Kabinet van Berlijn overeengekomen verdrag niet heeft geratificeerd en de mogelijkheid, dat een gelijk besluit ook bij dat van Wurtemberg zal worden genomen uit hoofde der naauwe betrekkingen, waarin beide die hoven met opzigt tot hare tolstelsels staan, levert het gunstig vooruitzigt op om thans nog met vrucht onderhandelingen met Beyeren en misschien ook met Wurtemberg aan te knoopen en gelijktijdig werkdadige pogingen in het werk stellen om overeenkomsten met de regeringen van Carlsruhe en Wiesbaden te sluiten, welke zich tot dusverre standvastig aan den Pruissischen invloed hebben onttrokken, door welk een en ander aan dezen kant de dringende vertogen der handelskamer te Amsterdam dat gevolg zoude worden gegeven, hetwelk de belangen van den Nederlandschen handel inderdaad gebiedend schijnen te vorderen. Hoe weinig belangrijk ook de binnenlandsche consumtie van Nederlandsche voortbrengselen in het hertogdom Nassau moge zijn, zoo schijnt het toch, ook uit hoofde der voordeelige ligging van hetzelve midden in Duitschland en in de nabijheid van Frankfort, waar de Engelsche nijverheid hare stapelplaats tracht te willen vestigen, allezins voordeelig voor Nederland om zich ook

met de Nassauissche regering over billijke wederkeerige handelsvoordeelen te verstaan, alvorens dezelve aan de pogingen van Pruissen om zich aan deszelfs douanestelsel aan te sluiten, zal hebben moeten toegeven.

De ondervinding echter geleerd hebbende, dat door schriftelijke openingen aan de betrokkene regeringen de bereiking van het doel niet bevorderd wordt, maar integendeel nieuwe vertragingen zouden kunnen ontstaan, welke het tegenwoordig zoo gunstig oogenblik niet schijnt te gedogen, zoo komt het den ondergeteekenden doelmatiger voor, die openingen door eenen of meer naar de betrokkene hoofdsteden af te vaardigen commissarissen te doen overbrengen, ten einde schijnbare bezwaren, welke zich aldaar mogten opdoen door mondelinge confirmatiën te trachten uit den weg te ruimen, en de ondergeteekenden veroorloven zich U. M. eerbiedig in overweging te geven, of dit middel in de gegevene omstandigheden niet als het meest doeltreffende zoude te beschouwen zijn.

Zoodanige pogingen, ofschoon strekkende om de genoemde regeringen over te halen tot het aangaan van handelsovereenkomsten met Nederland, alvorens dezelve zich nader met Pruissen verstaan, en zoodoende in geval van latere toetreding derzelve tot het Pruissische douanenstelsel die overeenkomsten mede vruchtbaar te maken voor den geheelen omvang der staten, in dat stelsel begrepen, zouden echter naar der onderteekenden bedoeling in dier voege moeten ingeleid worden, dat dezelve geene met Pruissens belangen strijdige oogmerken verraden.

Te dien einde zouden gelijktijdig met de meer werkdadige pogingen, bij de Zuid-Duitsche regeringen onmiddellijk in het werk te stellen, tevens schriftelijke openingen aan het hof van Berlijn kunnen gedaan worden, den wensch uitdrukkende tot het aanknoopen der vroeger reeds beslotene onderhandelingen en dat daar toe weldra een commissaris, ter vervanging van wijlen den president Delius, moge benoemd worden. Hieraan van Pruissische zijde gevolg gegeven wordende, waarmede echter waarschijnlijk weer een paar maanden zouden verloopen, in welken tusschentijd men zich van de intentiën der overige Duitsche staten zoude hebben verzekerd, zooal niet overeenkomsten met dezelve hadden kunnen afgesloten worden, zouden de onderhandelingen met Pruissen vervolgens kunnen worden begonnen in denzelfden geest,

waarin dezelve aanvankelijk zijn bedoeld geworden, namelijk met in het oog houding om over en weder aan den handel met opzigt tot de voornaamste artikelen van wederkerigen in- en uitvoer eenige begunstigingen te verzekeren.

Pruissen kan, gelijk bij het rapport van den tweeden ondergeteekenden van den 21en Mei 1832 [1]) is opgemerkt, er eenigermate belang bij hebben om zich ten aanzien van onderscheidene artikelen met Nederland te verstaan, ten einde Beyeren en Wurtemberg af te trekken van het denkbeeld om zich, wat den handel in koloniale waren betreft, nader aan Frankrijk aan te sluiten, en zulks vooral, wanneer Nederland met opgemelde hoven reeds overeenkomsten had afgesloten of op goeden weg was zich met dezelve weldra te verstaan.

Wat bijzonder betreft de openingen, aan de hoven te München, Stuttgard, Carlsruhe en Wiesbaden te doen, zoude men moeten trachten zich derzelver goede gezindheid te verwerven door toegevendheid op een en ander artikel, waarbij de regeringen dier landen een bijzonder belang hebben, zonder dat het belang van Pruissen daardoor bepaaldelijk gehinderd wordt, vertrouwende de ondergeteekenden, dat in den loop der onderhandelingen zich voorzeker wel eene gelegenheid ter bereiking van dit oogmerk zal opdoen.

En aangaande de later te openen onderhandelingen met Pruissen, zoo geldt hier over het algemeen de aanmerking, bij het bovenaangehaalde rapport van den tweeden ondergeteekenden gemaakt, dat, indien men zich tot dusverre weinig goeds heeft kunnen beloven van eene onderhandeling met die mogendheid, zulks ook gedeeltelijk moet worden toegeschreven aan de moeyelijkheden, welke de bescherming der Belgische nijverheid teweegbragt.

Bij vervolg van tijd echter zullen welligt deze zwarigheden grootendeels ophouden te bestaan, en wanneer Nederland eenige voordeelen aan Pruissen en de overige Duitsche staten mogt kunnen aanbieden met opzigt tot hunne fabrikaten en voortbrengselen van den grond, waartoe de accijns op buitenlandsche producten de gelegenheid openlaat, mag men verwachten, dat Pruissen, en door deszelfs invloed ook de overige in de Tolvereeniging begrepen landen, welgezind zullen zijn wederkeerig ten voordeele van Nederland eene vermindering te brengen in de hooge regten op

[1]) Zie hiervóór blz. 4, noot *a*.

onze koloniale en andere waren, althans voorzooverre dezelve niet representeeren eigenlijke binnenlandsche regten op de consumtie (accijnzen), waaromtrent het moeijelijk zal wezen die regeringen, welke daarin eene voorname bron van staatsinkomsten vinden, tot eenige opoffering te bewegen, welke dan ook trouwens onder gelijke omstandigheden niet ligtelijk van Nederland zouden zijn te verkrijgen.

Wat betreft de vraag, of thans het geschikte tijdstip daar is tot het doen van pogingen om de onderhandelingen met Pruissen en de overige, nog niet in deszelfs tolstelsel begrepene staten op eenen stelligen voet te hervatten en, zoo mogelijk ten einde te brengen, zoo zouden de ondergeteekenden eerbiedig van oordeel wezen, dat de beschouwing, voorgedragen bij het rapport van den eersten hunner dd. 21 Mei 1832, ook in deze van toepassing is.

Er wordt daarbij gezegd, dat het vroegere voorstel, om onderhandelingen met de hoven van Beyeren, Wurtemberg en Baden (waarbij de ondergeteekenden thans vermeenen ook Nassau te kunnen voegen) aan te knoopen, geen gevolg heeft gehad, voornamelijk ook omdat, zoolang de Nederlandsch-Belgisch questie onbeslist bleef, het moeijelijk was, zoowel voor Nederland als voor de Duitsche staten, zich in handelsschikkingen met elkander in te laten, en men zich destijds vleidde met eene min of meer spoedige regeling dier questie; dat echter, daar dezelve bij voortduring slepende bleef, er welligt genoegzame termen bestonden om zich over die zwarigheid heen te zetten.

En inderdaad komt het aan den ondergeteekenden voor, dat het belang van den Noord-Nederlandschen handel zoodanige voldoende termen aan de hand geeft, daar die handel, voornamelijk in de tegenwoordige omstandigheden, de meest mogelijke ondersteuning van de zijde der regering schijnt te vereischen, en derhalve eene poging om tot eene gewenschte schikking met de Zuid-Duitsche hoven, en gelijktijdig en onmiddellijk daarna ook met Pruissen te geraken, voorzeker eenen gunstigen indruk op het publiek teweegbrengen en de naaste belanghebbenden met nog grooter erkentelijkheid jegens U. M.'s voortdurende zorg voor de algemeene belangen vervullen zal.

Van den anderen kant en de zaak uit een meer algemeen en staatkundig oogpunt beschouwende, zoude uit de Nederlandsch-Belgische questie en hetgeen ten aanzien van den Scheldetol en

den doorvoer door Limburg blijkbaar ook door Pruissen verlangd wordt, aanleiding kunnen worden genomen om, in de eerste plaats, onder aanbieding van matige doorvoerregten door Nederland voor de Pruissische voortbrengselen, bij deze mogendheid aan te dringen op toegefelijkheid, onder anderen met betrekking tot den doorvoer van sommige artikelen, die thans aan zeer zware doorvoerregten onderworpen zijn en uit welks toegefelijkheid voor Nederland casu quo een soort van vergoeding zoude geboren worden, terwijl in de gevolgen later de doorvoer door Limburg op die wijze grootendeels onschadelijk zoude kunnen worden gemaakt.

In de tweede plaats is het zelfs zeer wel mogelijk, dat zoo Nederland aan Pruissen den doorvoer van Pruissische voortbrengselen door deszelfs gebied gemakkelijk mogt kunnen maken, genoemde mogendheid er voor haar zelve geen groot belang meer in zoude stellen om op eene te ruime vermindering van den Scheldetol en op den vrijen doorvoer door het Limburgsche, waarvan dan toch alle de overige natiën zouden voordeel trekken, te blijven aandringen, en het meer overeenkomstig met haar belang zou achten de voordeelen eener afzonderlijke conventie voor zich alleen te genieten, dan, om tot soortgelijke voordeelen te geraken, andere natiën op gelijken voet met haar te zien behandelen.

Langs den zooeven opgegeven weg zoude dan ook het aanknoopen van onderhandelingen met Pruissen van eenigen invloed op de staatkundige betrekkingen kunnen zijn en strekken kunnen om den invloed van Engeland tegen te werken, zonder dat Nederland zich om dier wille aan een stelsel behoeft aan te sluiten, hetwelk in geenen deele met zijne belangen strookt, terwijl, zoo bij Pruissen eenige genegenheid mogt bestaan om Nederland in de tegenwoordige ingewikkelde omstandigheden tegemoet te komen, de aangeduide wending der zaak vermoedelijk niet ongunstig bij het kabinet te Berlijn zal worden opgenomen.

Op die wijze toch zal Pruissen deszelfs doel ten aanzien van den Scheldetol en den doorvoer door Limburg langs eenen anderen weg, voor zich alleen of gezamenlijk met de overige Duitsche staten, waarmede het voor Nederland van het grootste belang is om levendige handelsbetrekkingen te onderhouden, bereiken. Engeland zal daarin geen deel hebben, en al ware het, dat aan deszelfs eischen, ook met opzigt tot de beide opgemelde punten van twist, eindelijk moest voldaan worden, zal ten aanzien van de handelsbe-

trekkingen eensdeels met Noord- en Middel-, maar anderendeels ook met Zuid-Duitschland (Beyeren, Wurtemberg en Baden) aan Nederland toch een voordeel te beurt vallen, hetwelk door Engeland niet zal gedeeld worden, en waardoor dus Nederland zich zal zien in staat gesteld om ook in het belang van Pruissen een tegenwigt tegen de Engelsche handelspolitiek in de schaal te leggen.

De ondergeteekenden zouden het mitsdien allezins raadzaam achten om een hernieuwd aanzoek bij het Pruissische hof tot benoeming van eenen nieuwen commissaris te doen en hetzelve tot de wederopvatting der gestaakte onderhandelingen te brengen, mitsgaders om het kabinet te Berlijn op eene zeer vertrouwelijke wijze te doen polsen, in hoever hetzelve genegen mogt zijn om in het hiervoren ontwikkelde denkbeeld te treden, terwijl de vroeger voor de benoemde Nederlandsche commissarissen ontworpene instructiën met opzigt tot de hoofdzaak, naar het inzien der ondergeteekenden, geene wezenlijke veranderingen zullen behoeven te ondergaan, behoudens eene nadere aanvulling derzelve, voorzooverre betreft den geest, waarin de onderhandelingen casu quo zullen moeten worden gevoerd, doch hetwelk voegzaam bij eene vertrouwelijke mededeeling zal kunnen geschieden.

Doch, behalve deze vernieuwde poging bij de Pruissische regering, welker uitslag toch altijd onzeker blijft en welke bovendien bij het bovendrijvend denkbeeld van Pruissen om geheel Duitschland in deszelfs douanenstelsel te vereenigen, aanleiding zouden kunnen geven tot het opzettelijk rekken der onderhandelingen, ten einde de oplettendheid van Nederland op deszelfs handelsbetrekkingen met Beyeren, Wurtemberg, Baden en Nassau tijdelijk af te trekken, zouden de ondergeteekenden het van het hoogste belang achten, dat de tegenwoordige, daartoe nog gunstig schijnende omstandigheden zonder tijdverlies worden te baat genomen om werkdadige pogingen in het werk te stellen, ten einde zich met genoemde Zuid-Duitsche hoven afzonderlijk te trachten te verstaan, waardoor bovendien, gelijk hiervoren reeds is aangemerkt, het oogmerk zoude kunnen bereikt worden, dat deze hoven in het vervolg van tijd niet dan onder handhaving der met Nederland vooraf geslotene handelsverbintenissen in het Pruissische tolverbond zouden kunnen overgaan en deze verbintenissen zoo doende welligt vruchtbaar in de geheele uitgestrektheid van dat verbond kunnen worden.

De ondergeteekenden nemen de vrijheid U. M. voor te stellen om in den geest van dit rapport te beslissen, en dienovereenkomstig de noodige volmagt op den eersten hunner te verstrekken.

No. 6. — 1834, Augustus 13. — ANCILLON AAN VON MALTZAN [1]).

Der General-Inspektor für das Rheinschiffahrtswesen, Regierungsrath von Auer, hat bei seiner diesjährigen Bereisung der Rheinuferstaaten in den Niederlanden unter anderem auch mehrere Unterredungen mit dem niederländischen Finanzminister gehabt, bei welcher Gelegenheit von Letzterem der Abschlusz eines Handelsvertrages zwischen Preuszen und den Niederlanden zur Sprache gebracht und sein Befremden darüber zu erkennen gegeben worden ist, dasz er auf mehrere über diesen Gegenstand an den Herrn Finanzminister Maassen gerichtete Schreiben, von denen das letzte vor einigen Monaten abgegangen seyn soll, nie eine Erwiederung erhalten habe.

Weder dem Herrn Finanzminister unmittelbar, noch dem Ministerio der auswärtigen Angelegenheiten für denselben ist zu irgend einer Zeit ein Schreiben des niederländischen Finanzministers über den fraglichen Gegenstand zugegangen und es musz daher jener Äuszerung irgend ein Miszverständnis zum Grunde liegen, oder die in Rede stehenden Briefe sind falsch addressirt worden.

E. H. W. G. ersuche ich ergebenst, auf dem Ihnen geeignet scheinenden Wege gelegentlich über die Bewandnisz, welche es mit jenem Schriftwechsel eigentlich hat und an wen die diesfälligen Schreiben abgesendet worden sind, gefälligst Erkundigungen einzuziehen und von dem Resultat mich demnächst zu benachrichtigen.

No. 7. — 1834, Augustus 22. — VON MALTZAN AAN VON ANCILLON [2])

In ehrerbietiger Erwiederung auf den hohen Erlasz vom 13. d. M. [3]) hinsichtlich der vom königlich niederländischen Finanzminister Baron Tets van Goudrian an den königlichen Finanzminister Herrn Maassen angeblich gerichteten Schreiben wegen Ab-

[1]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 12.
[2]) Uit 's-Gravenhage. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 12. [3]) No. 6.

schlusses eines Handelsvertrages, erlaube ich mir E. Exc. pflichtschuldigst anzuzeigen, dasz die persönlichen Beziehungen, in welchen ich zu dem Baron Tets van Goudrian stehe, es mir sehr leicht machten, das eigentliche Sachverhältnisz zu ermitteln und mich zu überzeugen, dasz dergleichen Schreiben niemals abgefaszt, geschweige denn abgesandt worden sind.

Bei dieser Gelegenheit entspann sich zwischen dem niederländischen Finanzminister und mir eine lange Unterhaltung, in welcher sich derselbe sehr weitläufig über das Bedürfnisz und den gleichzeitig für Preuszen und Holland aus einem Handelsvertrage, oder selbst aus dem unmittelbaren Anschlusz an das diesseitige indirekte Steuersystem entspringenden Nutzen verbreitete, und mir erneuert den Wunsch bezeigte, dasz man durch Bevollmächtigte diesen Gegenstand näher beleuchten und erörtern lassen möge. Hierbei sprach er aber zugleich die Ansicht aus, zu welcher ich mich, die Lokalverhältnisse kennend, gleichfalls bekennen musz, nämlich: dasz, wenn man ein schnelles und günstiges Resultat herbeiführen wolle, der preuszische Bevollmächtigte hierher nach dem Haag gesandt werden möge, damit der wohlthätige Einflusz der niederländischen Minister auf den König zur raschen Beförderung des Zweckes besser benutzt werden könne, als es offenbar der Fall sein würde, wenn der niederländische Bevollmächtigte in Berlin, wie dies niemals zu vermeiden sein würde, mit sehr beschränkten Vollmachten versehen, erschiene, und jeden seiner Schritte von einer speciellen Autorisation Seiner Majestät des Königs abhängig machen müsse.

Baron Tets van Goudrian bat mich dieser Ansicht keine andere Deutung unterlegen zu wollen als die, schnell zum Ziele zu gelangen, und äuszerte dabei, dasz wenn der diesseitige königliche Hof etwa einen Widerwillen hege, seinen Bevollmächtigten hier im Haag erscheinen zu lassen, er nur eine andere in der Nähe, entweder auf niederländischem oder auf preuszischem Gebiet gelegene Stadt zum Zusammenkunftsort bestimmen möge — eine Besorgnisz, die ich dem Herrn Finanzminister mittelst des Umstandes benahm, dasz der verstorbene Präsident Delius den Befehl besessen habe, sich zu ähnlichen Besprechungen hieher nach dem Haag zu begeben und an der Ausführung dieses Befehls nur durch seinen plötzlichen Tod verhindert worden sei.

Der niederländische Minister ging ferner in manche Details ein,

die mir darthun sollten, dasz er persönlich nichts sehnlicher wünsche, als eine weitere Entwicklung der Handelsverhältnisse zwischen Preuszen und Holland, und dasz er seiner innigen Überzeugung nach, keine gröszere Schwierigkeiten zum unmittelbaren Anschlusz an das diesseitige indirekte Steuersystem erblicke, als zum Abschlusse eines Handelsvertrages, wobei er mir jedoch einräumen muszte, dasz in Folge der höchsten Orts obwaltenden Ansicht und Stimmung mehr Hoffnung zum Abschlusz eines Handelsvertrages als zur Annahme des diesseitigen indirecten Steuersystems vorhanden sei.

Am Schlusse unserer Unterredung ersuchte mich Baron Tets van Goudrian dringend, den gesammten Gegenstand, namentlich aber die Ernennung von Bevollmächtigten zur Sprache zu bringen und ihn wo möglichst recht bald mit einer Rückäuszerung zu versehen, zu welchem Behufe ich E. Exc. fernerweitigen hohen Befehlen gehorsamst entgegensehe.

Schlieszlich sei mir noch die ehrerbietige Bemerkung vergönnt, dasz ich jenen Handelsverhältnissen zwar stets die gehörige Aufmerksamkeit gewidmet habe, dasz ich sie aber, eingedenk der mir vor zwei Jahren in Berlin mündlich ertheilten Befehle, nicht besonders angeregt habe, und ich mich bei jedesmaliger Erwähnung derselben stets darauf beschränkte im Allgemeinen die Geneigtheit meines allerhöchsten Hofes auszudrücken, auf jede Weise zur Forderung der Zoll- und Handelsverhältnisse zwischen Preuszen und Holland nach Kräften beitragen zu wollen.

No. 8. — 1834, September 14. — ANCILLON AAN VON MAASSEN [1]).

Aus E. Exc. geehrtem Schreiben vom 31. July d. J.[2]) habe ich Veranlassung genommen, dem königlichen Gesandten im Haag aufzutragen, im geeigneten Wege darüber Erkundigungen einzuziehen, welches Bewandnisz es eigentlich mit den verschiedenen Schreiben habe, welche, nach der von dem General-Inspektor der Rheinschiffahrt, Regierungsrath von Auer, dem H. Geheimen Oberfinanzrath von Schütz gemachten Mittheilung, der niederländische Finanzminister an Dieselben in der Angelegenheit wegen des Abschlusses eines Handelsvertrages mit den Niederlanden gerichtet

---

[1]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 12.

[2]) Aldaar.

haben sollte, indem auch bei dem Ministerium d. a. A. davon nichts bekannt geworden ist.

Aus dem mir darauf gegenwärtig zugekommenen, mit dem Ersuchen um gefällige Rücksendung urschriftlich hierbeigefügten Berichte des gedachten Gesandten wollen E. Exc. näher gefälligst ersehen, dasz der niederländische Finanzminister dergleichen Schreiben niemals abgefaszt und abgesendet hat. Die Äuszerung des Herrn von Auer kann daher nur auf einem Miszverständnisse beruhen.

Was die bey dieser Gelegenheit zwischen dem königl. Gesandten und dem niederländischen Finanzminister gepflogene Unterhaltung über die Handelsverhältnisse der beyden Staaten betrifft, so läszt sich von der Aufnahme der diesfälligen Unterhandlungen nicht eher ein günstiger Erfolg erwarten, als bis die Verhältnisse zwischen den Niederlanden und Belgien definitiv festgestellt seyn werden, bis wohin denn auch die Ernennung eines diesseitigen Bevollmächtigten wird ausgesetzt bleiben müssen.

No. 9. — 1835, October 22. — ANCILLON AAN VON LOTTUM [1]).

Die Beschwerden, wozu den diesseitigen betheiligten Unterthanen die Verordnung S. M. des Königs der Niederlande vom 29. v. M. [2]) wegen künftiger Erhöhung und einstweiliger Sicherstellung der Einfuhrabgaben von ausländischem Getreide mittelst Caution Anlasz geben muszten, haben nicht lange auf sich warten lassen.

Bereits ist über die erwähnte Maszregel, welche E. H. W. G. Berichte vom 1., 3., 7., u. 14. d.M.[3]) veranlaszt hat, bei der königlichen Verwaltung für Handel und Fabrikation die nebst Originalanlage in Abschrift hier beigefügte Vorstellung der Ältesten der Kaufmannschaft in Danzig eingegangen, in welcher sie flehentlich sowohl die Beschützung ihrer so sehr gefährdeten Interessen im Allgemeinen als insbesondere darum bitten, dasz zunächst die, im Vertrauen auf die in Holland bisher bestandenen Gesetze, abgesandten Getreideladungen von der Niederlegung der Caution für die künftige Steuer, welcher sie ohne die gröszte Unbilligkeit nicht unterworfen werden dürfen, sogleich befreit werden möchten.

---

[1]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 12.

[2]) K.B. van 29 September 1835, Stsbl. no. 28.

[3]) Weggelaten.

Dieser Vorstellung werden ohne Zweifel noch andere der Producenten, Handel und- Schiffahrttreibenden sowohl aus den Ostsee-provinzen als vorzüglich aus den Rhein-provinzen, welche Getreide in Holland einführen, folgen. Die königliche Regierung darf aber davon Eingang nicht abwarten, um ihre Stimme gegen eine die Interessen so vieler königlicher Unterthanen und die Existenz des wesentlichsten Handelszweiges zwischen Preuszen und den Niederlanden so sehr bedrohenden Maaszregel zu erheben.

Es musz auffallen, dasz gerade in den Niederlanden, wo ein richtiger Sinn für Alles, was auf Handel und Verkehr Bezug hat, gleichsam heimisch ist, eine solche Maaszregel und zwar zu einer Zeit beabsichtigt wird, wo die meisten Regierungen, die sich seit einer Reihe von Jahren in Anordnungen zur Beschränkung der Getreideeinfuhr zum Theil ebenfalls aus Rücksichten einer einseitigen, nur auf die Gewinnung der Stimme der Producenten berechneten Handelspolitik des Augenblicks verstrickt hatten, die Unbehaglichkeit und die zur gänzlichen Verarmung ganzer Classen führenden übeln Folgen eines Systems schmerzlich empfinden, das alle Nahrungszweige zu Gunsten eines einzigen beeinträchtigt. Jedenfalls ist aber die Sache für die dabei betheiligten preuszischen Producenten und Gewerbtreibenden so wichtig, und würden die Nachtheile, welche sie zu erleiden hätten, so grosz, die Klagen, welche sie erheben, würden so laut und so bitter sein, dasz die preuszische Regierung, sollte es ihr nicht gelingen, diesen für den Handel und die Schiffahrt beider Völker wichtigen Verkehrszweig, vor der Vernichtung, womit er jetzt bedroht ist, zu retten, sich, ungeachtet ihrer hinlänglich bekannten und bethätigten Abneigung gegen dem auswärtigen Handel und Verkehr nachtheilige Maaszregeln der Strenge, in die unabweisbare Nothwendigkeit versetzt sehen würde, die niederländischen Gesetze wegen Beschränkung der Getreide-Einfuhr durch geeignete die niederländischen Interessen treffende Anordnungen zu erwiedern.

Das unterzeichnete Ministerium hegt zwar die feste Überzeugung, dasz die in Rede stehende Maaszregel sich, sollte sie zur Ausführung kommen, den Niederlanden selbst in hohem Grade nachtheilig zeigen und sich mithin die Nothwendigkeit, sie zurückzunehmen gar bald selbst aufdringen würde; ob dieses aber alsdann sobald wäre, ist äuszerst zweifelhaft, und jedenfalls wür-

de der schon bis dahin den Betheiligten erwachsene Verlust nicht ersetzt werden können. Die königliche Regierung überläszt sich daher der Hoffnung, dasz das niederländische Gouvernement von seinem Vorhaben in Zeiten noch abstehen werde. Es wird hierbei seiner Erwägung nicht entgehen, einerseits dasz, (wie schon erwähnt ist), sein eigener Handel und ganz besonders seine eigene Schiffahrt durch jenes Vorhaben wesentlich bedroht sind, was auch schon zu den lautesten Klagen der betheiligten jenseitigen Handelsstädte Anlasz gegeben hat, andererseits aber, dasz Preussen in der Ausübung der ihm abgenöthigten Repressalien von der Gesammtheit der zu dem groszen Zollverein verbündeten übrigen Staaten unterstüzt werden würde, davon mehrere bei dem Verkehr mit Getreide nach Holland sehr bedeutend betheiligt sind, und die mithin gleiche Nachtheile und gleiche Gefahren mit gleichen Mitteln abzuwehren sich in Lage finden würden.

Die Nachtheile eines solchen Zoll- und Handelskrieges für alle diejenigen, welche er in der Nähe oder Ferne, mittelbar oder unmittelbar trifft, sind zu augenscheinlich als dasz es nöthig wäre, bei deren Aufzählung zu verweilen; wohl aber mag hier hervorgehoben werden, in welchem grellen Widerspruche ein solcher Zustand von Handelsbedrückungen und Repressalien mit den Anforderungen der alt begründeten Freundschaft zwischen Preuszen und den Niederlanden stehen würde, und wie störend auf diese Verhältnisse der Freundschaft und des Wohlwollens ein System gegenseitiger Handelsbefehdung wirken müszte, von welchem nicht vorherzusehen ist, wie weit dasselbe sich steigern möchte. Denn die Bündnisse der Regierungen haben nur Leben und Gedeihen, wo eine gegenseitige Förderung der Interessen der Völker hinzutritt.

Diesen Betrachtungen über die beabsichtigte Erhöhung des Einfuhrzolles von ausländischem Getreide im Allgemeinen treten gegen die Anwendbarkeit dieser Maaszregel auf die vor deren Bekanntwerden abgefertigten Sendungen noch besondere dringendere hinzu.

Zunächst ist es in der höchsten Billigkeit gegründet, dasz die Handeltreibenden vor einem Verluste bewahrt werden, dem sie nicht durch unvorsichtige Unternehmungen, sondern lediglich dadurch ausgesetzt sind, dasz sie, im Vertrauen auf die bisherige Zoll-Gesetzgebung, deren plötzlicher und so bedeutender Abän-

derung keine Warnung vorangegangen ist, den seit langer Zeit getriebenen Handel fortgesetzt haben. Die Rücksichtnahme auf diese Verhältnisse ist so in der Natur der Sache gegründet dasz sie allein hinreichend zu sein scheint um hier als durchgreifend zu gelten. Ihr zur Seite steht aber auch sogar der eigentliche Zweck der Verordnung vom 29. September [1]) selbst. Es heiszt nämlich in deren Eingang, dasz die Niederlegung einer Caution für die künftig festzusetzende Eingangssteuer angeordnet werde,

> um zu verhindern, dasz die zur Regulirung des Getreidehandels den General-Staaten vorzulegenden gesetzlichen Bestimmungen nicht inzwischen, während der Berathschlagung derselben, durch auszergewöhnliche (buitengewoonen) Einfuhren, jedenfalls auf einige Zeit, kraftlos gemacht werden.

Wenn nun unter einer auszergewöhnlichen Einfuhr hier nur eine solche verstanden werden kann, welche, durch die gewöhnlichen Bedürfnisse des Handels nicht geboten, nur durch die Ankündigung einer bevorstehenden Zoll-Erhöhung veranlaszt, in der Absicht statt finden möchte, diese letztere zu umgehen, keineswegs aber dazu diejenigen Zufuhren gerechnet werden können, welche, den gewöhnlichen Handelsverhältnissen gemäsz, beschlossen und ins Werk gerichtet *waren, bevor* die Absender von der beabsichtigten Zoll-Erhöhung Kenntnisz erhalten hatten, so darf, nach einer gerechten Auslegung der oftgedachten Verordnung, diese auf die eben bezeichneten Korn-Sendungen nicht angewendet werden.

E. H. W. G. werden beauftragt, nicht nur von Vorstehendem dem Baron von Verstolk van Soelen in einer schleunigst zu bewirkenden Zusammenkunft mit demselben vollständige Kenntnisz zu geben, sondern ihm auch sodann eine Note zu übergeben [2]), in welcher Sie zwar in einer das Verhältnisz so eng befreundeter Regierungen berücksichtigenden und daher schonenden *Form*, in der *Sache* aber mit Bestimmtheit und Nachdruck sowohl unsere Klagen gegen die Maaszregel im Allgemeinen und unsere Hoffnung, dasz wir nicht durch die definitive Annahme derselben genöthigt sein werden zu den Retorsionen zu schreiten, welche sonst unvermeidlich wären, als auch unsere zuversichtlichste Erwartung aussprechen wollen, dasz vorläufig alle aus dem

[1]) K.B. van 29 September 1835, Stsbl. no. 28. [2]) No. 17.

Preuszischem anlangenden Getreidesendungen, welche erweislich abgefertigt worden sind bevor die Verordnung vom 29. September am Orte der Absendung bekannt wurde, mit der Niederlegung der Caution folglich mit der erhöheten Steuer verschont sein und was etwa darauf entrichtet worden sein möchte, den Interessenten zurückgezahlt werde. Endlich werden E. H. W. G. in Ihrer Note auf Ertheilung einer schleunigen Antwort, besonders was den letzten Punkt anbetrift, zu dringen haben. — — — — Das unterzeichnete Ministerium sieht der gefälligen Anzeige E. H. W. G. von dem Erfolge Ihrer Schritte in dieser Sache mit lebhaftem Interesse entgegen.

No.10. —1835, October 24. —VON LUXBURG AAN VON ANCILLON[1]).

Note verbale.

Von der königlich niederländischen Regierung ist kürzlich eine Verordnung erlassen [2]) und auch bereits in Vollzug gesetzt worden,

wonach vom 1. d. M. an — neben dem bisherigen Eingangszollvon fremdem Getreide — bei der Einfuhr

von Weizen	$66^{6}/_{10}$ Flor.	per	Last	
von Buchweizen	$24^{3}/_{10}$	„	„	„
von Roggen	$24^{3}/_{10}$	„	„	„
von Gerste	$17^{4}/_{10}$	„	„	„
von Hafer	$19^{8}/_{10}$	„	„	„

erlegt werden müssen, welche Abgabe die Bestimmung hat solange als Kaution deponirt zu bleiben, bis wegen definitiver Regulirung der Getreidezölle im Wege der Gesetzgebung vorgeschritten sein wird, zu welchem Behufe den Generalstaaten sofortein Gesetzentwurf vorgelegt werden soll.

Diese Verordnung belastet den Absatz von Getreide aus den Zollvereinsstaaten nach den Niederlanden mit einer so enormen Abgabe, dasz derselle nicht nur erheblich beeinträchtigt, sondern fast gänzlich vernichtet werden würde, wenn es dem königlich niederländischen Gouvernement gelingen sollte, das System fortzusetzen, welches der Verordnung zum Grunde liegt.

---

[1]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol.12.

[2]) K.B. van 29 September 1835, Stsbl. no. 28.

Da hiedurch eines der wichtigsten gewerblichen Interessen der Zollvereinsstaaten berührt wird, so erscheint es dringend nothwendig, dasz die Vereinsregierungen sich über die Maasregeln verständigen, welche unter den obwaltenden Verhältnissen geeignet sein möchten, die von jener Seite drohenden Nachtheile abzuwenden.

Der königlich bayrische ausserordentliche Gesandte und bevollmächtigte Minister, Graf von Luxburg, beehrt sich, diese Ansichten seines allerhöchsten Hofes über den fraglichen Gegenstand Seiner Excellenz dem königlich preuszischen Wirklichen Geheimen Staats- und Kabinets-Minister, Herrn Ancillon, vertraulich zu eröffnen und um geneigte Mittheilung der jenseitigen Ansichten zu bitten. Derselbe verbindet hiemit auf gleiche Weise die Versicherung, dasz die königlich bayrische Regierung zu jeder ausführbaren Maasregel, wodurch der angegebene Zweck erreicht werden kann, die Hand zu bieten vollkommen bereit sei.

Damit bei der Dringlichkeit des Gegenstandes nichts versäumt werde, um eine gleichförmige Einschreitung bei dem königlich niederländischen Gouvernement von Seiten der Zollvereins-regierungen zu erwirken, wird der zu der Vollzugskommission in Karlsruhe abgeordnete königlich bayrische Bevollmächtigte den Auftrag erhalten, diese Angelegenheit bei den übrigen dort versammelten Bevollmächtigten ebenfalls im vertraulichen Wege zur Sprache zu bringen.

Mit dieser Notiz ist dem jenseitigen gefälligen Ermessen ergebenst anheim zu stellen, ob etwa auch dem königlich preuszischen Bevollmächtigten bei der genannten Vollzugskommission eine besondere Anweisung zugefertigt werden wolle.

No. 11. — 1835, October 29. — VON LOTTUM AAN VON ANCILLON [1]).

Das geehrteste Rescript eines königlichen hohen Ministerii vom 22. d. M. [2]), die hierselbst beabsichtigten neuen Korngesetze betreffend, habe ich gestern erhalten und nicht verfehlt, nach dem mir gewordenen Auftrage, mich sofort zu dem Herrn Baron von Verstolk van Soelen zu begeben um demselben eine Mittheilung des Inhalts zu machen.

---

[1]) Uit 's-Gravenhage. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 12. [2]) No. 9.

Ich beehre mich einem königlichen hohen Ministerio *vorläufig* pflichtschuldigst anzuzeigen dasz der Minister seine Verwunderung nicht barg, wie meine höchste Regierung eine so energische Protestation gegen einen Gesetz-Entwurf abgefaszt habe, ehe derselbe zu ihrer Kenntnisz gekommen sein könne, indem er bemerkte, dasz es ja doch möglich gewesen wäre, dasz grade preuszisches Getreide in demselben als von einer jeden Abgabe befreit aufgeführt worden sey. Wenn nun auch dies nicht der Fall, so würde die königlich preuszische Regierung aus dem ihr inmittelst vorgelegten Entwurfe zu dem neuen Korngesetze [1]) gesehen haben, dasz, wie dies von der niederländischen Regierung auch wohl nicht anders zu erwarten gewesen wäre, auf möglichst wenige Beschränkung des Handels Rücksicht genommen und deswegen das Entrepot-System nicht allein gelassen, sondern sogar ausgedehnt und erleichtert worden wäre. Die Rückzahlung der ganzen Abgabe auf Korn bei Wiederausfuhr des aus demselben gewonnenen Spiritus sey gleichfalls darauf berechnet den Getreide-Handel in Flor zu erhalten, der bei den höheren Preisen, welche unter den jetzigen ihre frühere Conjunctur gänzlich verändert habenden Zeitumständen, die königlich niederländische Regierung gezwungen sey ihren Landbebauern zu schaffen, wenn dieselben nicht ganz zu Grunde gehen sollten, nach wie vor fortbestehen könne und würde. Was die beabsichtigte Erhöhung der Korn-Einfuhr-Abgabe rücksichtlich derjenigen Quanta, welche sich vor dem Bekanntwerden der Verordnung vom 29. September [2]) in See befunden hätten, beträfe, so sey dies eine Separatfrage, die discutirt werden könne.

Ich bin mit dem Baron Verstolk dahin übereingekommen ihm eine Abschrift des hohen Erlasses eines königlichen hohen Ministerii *vertraulich* mitzutheilen. Ich habe diese Mittheilung durch das abschriftlich beigefügte Handbillet begleitet.

Da eine geraume Zeit vergehen wird, bevor das neue Korngesetz discutirt sein kann, so glaube ich eine Rückäuszerung des königlichen hohen Ministerii noch darüber abwarten zu dürfen, ob ich meine *officielle* Note [3]) sofort eingeben, oder damit bis kurze Zeit vor der definitiven Abstimmung über das Gesetz warten soll. Da die in dem hohen Erlasse vom 22. d. M. enthaltene ausführliche

[1]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.
[2]) K.B. van 29 September 1835, Stsbl. no. 28. [3]) No. 17.

und geistreiche Deduction zur Kenntnisz S. M. des Königs, der hiesigen Minister und der einfluszreichsten Mitglieder der General-Staaten kommen wird, so glaube ich, dasz zur möglichsten Vermeidung irgend einer unangenehmen Antwort, die *officielle* Note diese Deduction nicht zu umfassen braucht, sondern dieselbe so *kurz*, *freundlich* und *bündig* abzufassen wäre, als es nur irgend angeht. Einem königlichen hohen Ministerio stelle ich ganz gehorsamst anheim, ob dasselbe, damit ich ganz seinen Absichten zu entsprechen vermag und da hiezu noch die erforderliche Zeit vorhanden ist, mir vielleicht einen Entwurf zu der Note, der jedoch in französischer Sprache abgefaszt sein musz, zuzusenden für angemessen erachtet.

In dieser Angelegenheit einem königlichen hohen Ministerio ferner Berichte zu erstatten, behalte ich mir ganz ergebenst vor.

No. 12. — 1835, October 30. — VON LOTTUM AAN VON ANCILLON [1]).

Auf meinen unter dem gestrigen Datum erstatteten Bericht [2]) über das hierselbst beabsichtigte neue Korngesetz mich ganz gehorsamst beziehend, benutze ich den wöchentlichen Courier, um folgende mehr auf die allgemeine Politik sich beziehende, jedoch mit dem in Rede stehenden Gegenstande genau verbundene Bemerkungen, in diesem *vertraulichen* Schreiben niederzulegen.

Ein königliches hohes Ministerium wird aus der von den General-Staaten auf die Thronrede ertheilten Antwort ersehen haben dasz im Namen der Nation der Wunsch einer baldigen Wiederherstellung der unterbrochenen Beziehungen mit Belgien ausgesprochen wird. Nach den Bemerkungen, die ich hier zu machen Gelegenheit gehabt habe, sollte es mir jedoch fast scheinen, als ob dies im gegenwärtigen Augenblicke mehr eine sich jährlich wiederholende Phrase, denn der dringend und laut ausgesprochene Wunsch des Volkes sey. Die schwer zu bestimmende Gestaltung der Dinge in Bezugnahme auf Holland *nach* der erfolgten definitiven Anerkennung Belgiens, die Furcht in Antwerpen's Handel einen gefährlichen Rival, in dem unruhigen, sich beengt fühlenden, von mächtigem Rathe vielleicht zur Ausdehnung aufgeforderten Belgien einen gleich gefährlichen Nachbar entstehen zu

[1]) Uit 's-Gravenhage. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 12. [2]) No. 11.

sehen, vereint mit dem bis selbst in die untersten Klassen verbreiteten Gefühle beleidigten Stolzes und erlittener Unbill, haben viele von den früheren Coriphaeen der Partei des Endigens *jetzt* zu einer anderen, mehr ausdauernden Ansicht gebracht, da es bewiesen ist, dasz selbst bei dem Statu quo *Möglichkeit* des Fortbestehens existiert, und der mächtig aufblühende Handel und die über Erwartung liefernden Colonien selbst eine *geldreiche* Zukunft versprechen. Dasz nun die Ansicht, die Abschliessung eines definitiven Tractates nicht zu übereilen, gerade nicht in der Person S. M. des Königs der Niederlande den heftigsten Gegner findet, ist kaum nöthig anzuführen. — Die diesem Monarchen von dem Fürsten Schwarzenberg vertraulich vorgelegte Frage: „*Können* Euer Majestät in dem gegenwärtigen Zustande fortbestehen, denn wir bekommen nach allen Berechnungen wenigstens in den ersten zehn Jahren keinen Krieg", würde vielleicht nicht wie damals, wo das Geld fehlte und selbst die Kühnsten in der Nation in dem Provisorium den Untergang erblickten, so grosze Verlegenheit und zuletzt kleinmüthiges Beigeben hervorrufen.

Um aber in der Rolle des passiven Widerstandes zu verbleiben, *musz* Seine Niederländische Majestät die Grundbezitzer auf seiner Seite haben und *kann* dies nur erreichen, indem Sie sie vor gänzlicher Verarmung schützt, welcher sie bei dem *gegenwärtigen* Zustande der Dinge unfehlbar entgegengehen würden. Dies ist auch der Grund, welcher den neuen Gesetz-Entwurf hervorgerufen hat. Herr von Verstolk hat dies deutlich gegen mich ausgesprochen, indem er mir sagte, dasz der königliche Tresor dabei ganz unbetheiligt wäre und eine höhere Staatseinnahme durchaus nicht bezweckt würde, da man die ganze Einfuhr-Abgabe bei der Ausfuhr der aus dem Korne gezogenen Fabrikate wiedererstatte.

Die bei der in Rede stehenden Maaszregel im Hintergrunde liegende *politische* Absicht wird den Widerstand gegen die von uns gegen dieselbe erhobene Opposition sehr bedeutend erhöhen, ja ihn vielleicht in ein förmliches Nichtachten der von uns im Namen des Zoll-Vereins gedrohten Repressalien ausarten lassen. Mögen diese Repressalien aber nun auch eintreten oder möge die Furcht vor denselben eine Zurücknahme des Gesetz-Entwurfes bewirken, so wird in beiden Fällen das allerbitterste Gefühl die hiesige Regierung gegen die unsrige beseelen. Ein königliches

hohes Ministerium wird aus meinen früheren politischen Berichten hochgeneigtest ersehen haben, wie ich der Ansicht bin, dasz *nach* einem *jedweden* definitiven Abschlusz mit Belgien der englische Einflusz in Holland der bei weitem vorherrschendste seyn wird. Leicht dürfte sich derselbe bei einer eintretenden, wie oben des näheren angedeuteten Stimmung in ein *förmliches* Hinüberziehen in die jetzige Politik Englands verwandeln, und so dem conservativen Systeme gleichsam seinen rechten Flügel entreiszen. Und ein solches Übergehen in das Lager des Feindes würde unbedingt von demjenigen Theile der Nation unterstützt werden, welcher selbst im gegenwärtigen Augenblicke England als den natürlichen Beschützer Hollands betrachtet und in unruhigen Nächten von der Möglichkeit träumt den mächtigen Adler Preuszens, durch Zeitereignisse begünstigt, die Flügel entfalten und, in seinem Streben nach vorwärts, den Blick auf die Küste, den Handel und die Marine Hollands, als den Endpunkt seiner politischen Entwickelung, werfen zu sehen.

Diese Bemerkungen einem königlichen hohen Ministerio gehorsamst vorzulegen habe ich für meine Pflicht gehalten, den Befehlen entgegensehend in welcher Art ich meine Protestation gegen die beabsichtigte Zollerhöhung einkleiden soll. Wäre es *irgend* möglich eine Combination zu erdenken um die dem hiesigen Gouvernement durch politische Nothwendigkeit abgedrungene Maaszregel mit den zu schützenden preuszischen Interessen in Einklang zu bringen, so glaube ich, dasz dies einer weisen und voraussehenden Politik angemessen wäre.

Ich kann diesen gehorsamsten Bericht jedoch nicht schlieszen, ohne ein königliches hohes Ministerium auf den 18. Artikel des neuen Gesetzentwurfes aufmerksam zu machen. In demselben sieht, wie dies in Holland wohl oft der Fall, der Handelsmann dem Staatsmann über die Schulter. Unbegreiflicher Weise soll nicht in einem *geheimen*, sondern in einem öffentlichen Artikel der Regierung das Recht vorbehalten werden, den zur Beschützung das *Ackerbaus* als nothwendig dargestellten, und sich auch als solchen erweisenden Zoll hinsichtlich derjenigen Länder zu ermäszigen, die dem *Handel* Hollands Begünstigungen zugestehen!!

No. 13. — 1835, October 31. — VON LOTTUM AAN VON ANCILLON [1]).

In gehorsamster Bezugnahme auf meine Berichte vom 29. und 30. October [2]) beehre ich mich einem königlichen hohen Ministerio ganz ergebenst anzuzeigen, dasz nachdem der Herr Baron von Verstolk mir durch eine Verbal-Note den Wunsch zu erkennen gegeben hatte, mich in einer Conferenz bei sich zu sehen, dieselbe heute Nachtische statt gefunden hat.

Der Minister schlug mir vor die offizielle Demarsche, welche ich nach der mir gewordenen Instruktion [3]) hinsichtlich des den hiesigen General-Staaten vorgelegten Entwurfes zu einem neuen Korngesetze zu machen beauftragt sey, so lange zu verschieben, bis ich von einem königlichen hohen Ministerio, welchem nunmehr der eigentliche Gesetz-Entwurf vorliege, mit anderweitigen Befehlen versehen worden sey. Der Minister bemerkte hierbei, dasz ich diesen Aufschub dadurch gänzlich rechtfertigen könne, als der *Entwurf*, welcher noch durchaus nicht zum *Gesetz* erhoben wäre, einer langen Discussion unterliegen würde, und ich daher Zeit hätte eine Rückäuszerung meines Gouvernements abzuwarten. Was die incidentelle Frage anbelange, von welchem Zeitpunkte an der höhere Zoll, sollte ein solcher durch das neue Gesetz bestimmt werden, erhoben werden würde, so habe Seine Niederländische Majestät, die das Eventuelle durchaus nicht liebe, beschlossen, die bis jetzt bei Ihr hierüber eingelaufenen Bittschriften ganz unberücksichtigt und unbeantwortet zu lassen, da bei einer etwanigen Verwerfung des Gesetz-Entwurfes die Zurückgabe der Caution ohne weiteres und von selbst stattfinden werde.

Da das Rescript eines königlichen hohen Ministerii und dessen lehrreicher Inhalt zur Kenntnisz der hiesigen Regierung gekommen ist, so hatte ich kein Bedenken mich bereit zu erklären, das Eingeben einer offiziellen Note bis zum Eingange einer Rückäuszerung von Berlin zu verschieben. Ich bemerkte jedoch, dasz im eigenen Interesse der niederländischen Regierung ich durch eine gesandtschaftliche Anfrage ihr Gelegenheit zu geben wünsche, sich schleunigst darüber auszusprechen, dasz sie dem von ihr vorgeschlagenen Gesetze nie und unter keinen Umständen eine

---

[1]) Uit 's-Gravenhage. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 12.

[2]) Nos. 11 en 12. [3]) No. 9.

rückwirkende Kraft zu geben beabsichtige und dadurch die fast beleidigenden Besorgnisse zu heben, welche in manchen Bittschriften von Privaten hinsichtlich eines anderen Benehmens des hiesigen Gouvernements ausgesprochen wären. — Da der Baron von Verstolk mir jedoch versicherte, dasz die Antwort auf meine schriftliche Anfrage nur in *dem* bestehen würde, was er mir soeben über die Ansicht des Königs in dieser Angelegenheit mitgetheilt habe, so erwiederte ich, dasz ich *alsdann* die Anfrage *nicht* machen wollte, und zwar allein in dem Interesse der niederländischen Regierung, damit sie nicht den Vorwurf auf sich lade eine Gelegenheit versäumt zu haben sich auf das Eiligste von dem Verdachte zu befreien eine Maaszregel zu bezwecken, die auch durch garnichts zu rechtfertigen sey. Diese harte Sprache konnte der Baron von Verstolk nur dadurch erwiedern, dasz er versicherte, es sey ihm verboten sich vor der Hand in irgend eine Discusion einzulassen.

Es ist jetzt nun die Frage, ob der Gesetz-Entwurf durchgeht oder nicht? Dieselbe mit irgend einer Wahrscheinlichkeit zu beantworten ist jedoch äusserst schwer. Vor der Protestation von unserer Seite schien man in der letzten Zeit zu glauben, dasz das Gesetz mit einer nicht unbedeutenden Majorität angenommen werden würde. Ob dies auch jetzt noch der Fall ist, musz ich vorläufig dahingestellt seyn lassen. Sollte ein Verwerfen des Entwurfes erwartet werden können, so würde es freilich der hiesigen Regierung und ich glaube auch der unsrigen angenehmer seyn, wenn dies ohne eine *offizielle* Protestation von Seite Preuszens geschähe. Herr von Verstolk hat mir zu mehrerenmalen wiederholt, dasz er mir über das Annehmen oder Verwerfen durchaus gar nichts, ja auch nicht einmal eine Vermuthung mittheilen könne. Doch wolle er mir nicht bergen, dasz er persönlich für die Annahme sey. Doch fügte er scherzhaft hinzu: „mais vous savez qu'un rénégat est pire qu'un Turc" auf seine, wie er mir sagte, erst vor kurzem erfolgte Meinungsänderung über die Nützlichkeit und Nothwendigkeit der in Rede stehenden Maaszregel sich beziehend.

Näheren Instruktionen hinsichtlich dieser nicht allein in merkantilischer, sondern auch in politischer Hinsicht hochwichtigen Angelegenheit sehe ich ganz gehorsamst entgegen.

No. 14. — 1835, November 2. — VON LOTTUM AAN VON ANCILLON[1]).

In einer langen Unterredung, mit welcher S. M. der König der Niederlande mich gestern, wo ich zu einem Familiendiner bei Hofe eingeladen war, beehrt hat, und auf welche in einem anderweitigen gehorsamsten Berichte zurückzukommen ich nicht verfehlen werde, führte S. M. an, dasz im Jahre 1824 [2]), wo ein dem jetzt vorgeschlagenen analoges Korngesetz hierselbst gegeben worden sey, weder gegen das Gesetz selbst, noch gegen das in Wirkungtreten seiner Bestimmungen von dem Tage der Bekanntmachung an, irgend eine bedeutende Opposition von unserer oder von anderer Seite, erhoben worden sey.

Da ich in dem hiesigen Archive über die damals stattgefundenen Unterhandlungen gar nichts vorgefunden habe, und nur in den politischen Berichten das derzeitigen Gesandten Herrn Grafen von Schladen einfach die Annahme eines neuen Korngesetzes angezeigt wird, so würde ein königliches hohes Ministerium mich zu dem grösten Danke verpflichten, wenn es mir über das Benehmen unserer Regierung im Jahre 1824, so wie über die rückwirkende Kraft, welche man angeblich hiesigerseits dem Korngesetze von 1824 beigelegt habe, ohne dasz dagegen Widersprüche erhoben worden wären, authentische Data mitzutheilen die Gewogenheit haben wollte.

Zugleich würde es mir auch interessant seyn in offizieller Weise zu erfahren, auf wie hoch *in diesem Augenblicke* der Eingangszoll auf fremdes Getreide bei seiner Einfuhr in die königlich preuszischen Staaten festgestellt ist.

No. 15. — 1835, November 20. — VON LOTTUM AAN VON ANCILLON [3]).

Ich benutze die Abreise der Umgebungen S. K. H., des Prinzen Albrecht, um einem königlichen hohen Ministerio gehorsamst anzuzeigen, dasz das heutige Eintreffen des wöchentlichen Kouriers, ohne dasz derselbe Überbringer irgend eines Erlasses gewesen wäre, mich in sofern beunruhigt hat, als ich unter dem 29. Okto-

[1]) Uit 's-Gravenhage. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 12. [2]) Bedoeld is de wet van 10 Januari 1825, Stsbl. no. 4.
[3]) Uit 's-Gravenhage. — G. St.A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 12.

ber [1]) einem königlichen hohen Ministerio die Gründe auseinander zu setzen die Ehre gehabt habe, welche mich veranlaszt hatten dem geehrtesten Befehle [2]) eine gegen das beabsichtigte neue Korngesetz protestirende Note dem Herrn Baron von Verstolk zu überreichen, vorläufig und bis zu einer umgehenden Rückäuszerung aus Berlin nicht nachzukommen. — Hierzu kommt der mir von Seiner Niederländischen Majestät mit dem Auftrage ihn zur Kenntnis meines höchsten Hofes zu bringen geäuszerte erneuerte Wunsch mit uns einen Handelstractat abzuschlieszen, ein Antrag, den ich in meiner politischen Depesche no. 115 vom 3. November gehorsamst ausgesprochen habe.

S. M. der König der Niederlande scheint mit groszer Ungeduld einer Rückäuszerung aus Berlin entgegen zu sehen und erwartete gestern bestimmt, dasz ich heute beim Mittagessen Höchst Ihm über den Inhalt derselben eine Mittheilung zu machen im Stande seyn würde.

Nach der hiesigen Hofetiquette beraubt mich die Abreise S. K. H. des Prinzen Albrecht des Vorzuges mit S. M. dem Könige persönlich über Geschäfte sprechen zu können, was in dem vorliegenden Falle von Wichtigkeit gewesen wäre.

Auch beginnen die Sitzungen der General-Staaten, wie ich in meinem Berichte vom 5. November [3]) pflichtmäszig angezeigt habe, am 23. d. M. und da die vorbereiteten Discussionen über das in Rede stehende Gesetz nicht zu zeitraubend seyn werden, so konn man einer baldigen Abstimmung über dasselbe entgegensehen, während ich in Bezugnahme auf meine geäuszerten Bedenken und auf den inzwischen zur Kenntnisz eines königlichen hohen Ministerii gekommenen Inhalt des das Entrepot-System beibehalten habenden Gesetzes, noch einem näheren Befehle eines königlichen hohen Ministerii wegen einer offiziellen Protestation gehorsamst entgegen sehe.

No. 16. — 1835, November 20. — ANCILLON AAN VON LOTTUM [4]).

E. H. W. G. gefällige Berichte in der Angelegenheit der von dem königlich niederländischen Gouvernement beabsichtigten Erhö-

---

[1]) No. 11. [2]) No. 9. [3]) Weggelaten.

[4]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 12.

hung der Getreidezölle vom 26., 29., 30. und 31. v. M. [1]), ingleichen vom 1., 2. [2]), 3., 5., 7., 8. und 9. d. M., sind dem unterzeichneten Ministerium richtig zugekommen. Indem dasselbe Ihnen seinen Dank für Ihre diesem wichtigen Gegenstande gewidmete Aufmerksamkeit bezeugt, bemerkt es, dasz derselbe einer weiteren Erörterung mit den betreffenden inneren königlichen Behörden unterworfen wird, nach deren Beendigung Ihnen die gewünschte weitere Instruktion zugehen wird. Indem das unterzeichnete Ministerium damit einverstanden ist, dasz E. H. W. G. bis zu diesem Zeitpunkte keine offizielle Schritte in der Sache thun, findet dasselbe sich veranlaszt, Ihnen zunächst zu Ihrer persönlichen Kenntnisznahme, und damit Sie im Stande seien, sich bei etwa wieder vorkommender Veranlassung dem Sachverhältnisse entsprechend zu äuszern, besonders in Beziehung auf den Einwand, dasz wir im Jahre 1825 [3]) gegen die damalige Erhöhung der niederländischen Getreidezölle keine Opposition erhoben haben, einige Mittheilung zu machen.

Allerdings hat die niederländische Verordnung vom 10ten Januar 1825 eine bedeutende Erhöhung der Getreidezölle herbeigeführt und bis zum Jahre 1830 [4]), wo das niederländische Gouvernement wieder zu den geringen Zöllen vom Jahre 1822 [5]) zurückkehrte, festgehalten; auch ist es richtig, dasz die damalige Zoll-Erhöhung schon in den letzten Monaten des Jahres 1824 im Wege der Ordonnanz bei dem eingehenden Getreide in ähnlicher Art, wie jetzt, anticipirt wurde. Allein der Unterschied in der damaligen und in der jetzt beabsichtigten Zollerhöhung, welcher in den von E. H. W. G. unter dem 3. d. M. eingesendeten sehr interressanten vertraulichen Bemerkungen klar dargethan worden, ist so erheblich und die Vergleichung fällt so augenscheinlich dahin aus, dasz die jetzt beabsichtigte Maaszregel weit verderblicher als die damalige, für den Handel ist, dasz ganz natürlich in demselben Maasze, in welchem die damalige Zoll-Erhöhung bei dem niederländischen Handelsstande selbst weniger Opposition, als die jetzige fand, so auch der diesseitige Handelsstand dadurch weniger beunruhigt wurde. Namentlich in Beziehung auf den groszen Ge-

[1]) Nos. 11, 12, 13. De overige zijn weggelaten. [2]) No. 14.
[3]) Wet van 10 Januari 1825, Stsbl. no. 4.
[4]) Wet van 6 October 1830, Ststbl. no. 63.
[5]) Wet van 26 Augustus 1822, Stsbl. no. 39.

treidehandel unserer Ostsee-Provinzen wurden damals keine Beschwerden laut, was darin seinen Grund hatte, dasz bei dem *festen* Abgabensatze, welcher freilich bei dem Weizen incl. der Syndikatabgabe [1]) die diesseitige Eingangs-Abgabe in den Ostsee-Provinzen um mehr als die Hälfte überstieg, bei dem Roggen aber der diesseitigen kaum gleichkam, und bei anderen Getreidearten bedeutend niedriger als die diesseitige blieb, der Handel bestehen konnte. Nur in den diesseitigen westlichen Provinzen, wo damals eine Eingangsabgabe von nur 2 Sg. für den Scheffel Weizen und 1 Sg. für den Scheffel Roggen, Gerste, Hafer und Buchweizen bestand, wurden lebhafte Beschwerden laut, welche aber mehr gegen die Zollerhöhung selbst, als gegen die Anticipation derselben gerichtet waren, was sich dadurch erklärt, dasz letztere in den Verhältnissen des Getreidehandels zwischen den Niederlanden und unseren nahen Rheinprovinzen nicht so nachtheilig, als jetzt in den Verhältnissen des überseeischen Getreidehandels wirken konnte. Jene Beschwerden unserer westlichen Provinzen, welche mit dem Antrage verbunden waren, im Wege der Retorsion höhere Zölle auf die niederländischen Einfuhren von Getreide, Butter, Käse, Seife, Vieh etc. zu legen, den Eingang der Colonial-Waaren aus den Niederlanden zu erschweren, und gewisse Artikel, welche letztere nicht wohl entbehren können, z. B. Trasz, Pfeifenerde, Kalksteine etc., mit Ausgangsabgaben zu belegen, blieben keinesweges unberücksichtigt, vielmehr wurde von des Königs Majestät dem Staatsministerio eine Berathung der zu ergreifenden Maaszregeln aufgetragen, in welcher die Anwendung von Repressalien sehr ernstlich in Erwägung kam. Wenn zu diesen Repressalien nicht geschritten wurde, so folgte man Betrachtungen, welche jetzt zum Theil hinwegfallen. Namentlich ist es einleuchtend, dasz eine Erhöhung der Zölle auf die aus den Niederlanden kommenden Colonialwaaren damals in den diesseitigen Rheinprovinzen weit schwerer ins Werk zu setzen gewesen sein würde als jetzt, wo kein Zweifel obwaltet, dasz die mit uns im Zollverbande stehenden Rheinuferstaaten sich einer solchen Maaszregel gern anschlieszen würden. Hinzu kam, dasz man im Jahre 1825 [2]) die Erhöhung der Getreidezölle in den Niederlanden mehr als eine

[1]) Bedoeld is het recht, ten behoeve van het Amortisatie-Syndicaat geheven; vgl. de wet van 27 December 1822, Stsbl. no. 59. [2]) Zie noot 3 op blz. 34.

nur provisorische ansehen konnte und dasz besondere Eröffnungen des königlichen niederländischen Gouvernements kurz vorher Aussicht zu einer befriedigenden vertragsmäszigen Regulirung der gegenseitigen Handelsverhältnisse gegeben hatten; eine Aussicht, welche sich leider in der fortgesetzten Weigerung des niederländischen Gouvernements den auf die Wiener Acte gegründeten Ansprüchen hinsichtlich der freien Rheinschiffahrt zu genügen wieder verlor, worauf denn, als man nach Beseitigung dieses Hindernisses zu Unterhandlungen wegen eines Handelsvertrages schreiten zu können glaubte [1]), der Abfall Belgiens ein neues, immer noch nicht völlig gehobenes Hindernisz in den Weg stellte.

E. H. W. G. werden in vorstehendem hinlänglichen Stoff finden, um bei etwa wiederkehrender Veranlassung darlegen zu können, dasz man diesseits allerdings auch im Jahre 1825 keinesweges unempfindlich gegen die jenseitige Erhöhung der Getreidezölle gewesen, dasz die jetzt beabsichtigte Veränderung in der Besteuerung des fremden Getreides aber weit durchgreifender und sowohl wegen der Höhe der Zollsätze als auch wegen des angenommenen Systems des Steigens der Zölle mit dem Sinken der Preise weit nachtheiliger für den diesseitigen Handel sei, bei niedrigen Preisen verbotähnlich wirke, und eben deszhalb auch in weit höherem Grade sowohl die allgemeinen Besorgnisse des Handelsstandes im preuszischen Staate und in den ausser diesem zu dem deutschen Zoll- und Handelsvereine gehörigen Staaten, als auch die Aufmerksamkeit der betreffenden Regierungen erregt habe.

Der Herr Minister Baron Verstolk van Soelen hat E. H. W. G. zwar auf den Artikel 18 des Gesetzentwurfs aufmerksam gemacht, worin eine Veränderung des Einfuhrzolles vom Getreide solchen Staaten gegenüber vorbehalten worden ist, welche den Erzeugnissen der Niederlande oder deren Kolonien *besondere Vergünstigungen* zugestehen möchten. Das unterzeichnete Ministerium gesteht, dasz hierin für Preuszen und die übrigen bei der Getreide-Ausfuhr betheiligten Mitglieder des Zollvereins wenig Grund zur Beruhigung zu finden ist, da der Vereinszolltarif unserem Systeme gemäsz so niedrig ist, dasz der Verein für billigere Behandlung seiner Erzeugnisse im Auslande letzterem (nicht) irgend erhebliche *besondere Vergünstigungen*, vielmehr nur die Beibehaltung seiner billigen Zollsätze zu bieten im Stande ist. Auch

[1]) Zie hiervoor Deel III.

scheint es, dasz das niederländische Gouvernement selbst, wenn- es bei dem eingeschlagenen Systeme verharrt und je mehr dasselbe von der Nothwendigkeit, dadurch dem Ackerbau aufzuhelfen, durchdrungen zu sein scheint, nicht wohl im Stande sein dürfte Preuszen und dem ganzen Zollvereine, sogar gegen anderweite Begünstigungen, irgend *bedeutende* Ermäszigungen seiner neuen Getreidezölle zuzugestehen, ohne den Gesichtspunkt jener Nothwendigkeit zu verläugnen und den Anschein auf sich zu ziehen, dasz der Zweck, den Getreideproduzenten aufzuhelfen, nur als Vorwand gedient habe, um ein Mittel zu gewinnen von anderen Staaten Handels-Concessionen zu erhalten.

Was E. H. W. G. Anzeige vom 5. d. M. betrifft [1]), wonach Sie an demselben Tage in einem S. M. erstatteten politischen Berichte von dem Wunsche S. M. des Königs der Niederlande Anzeige machen, mit unserem Hofe einen Handelstractat abzuschlieszen, so liegt dieser Bericht zwar noch S. M. vor; das unterzeichnete Ministerium kann jedoch nicht umhin, E. H. W. G. vorläufig auf dasjenige aufmerksam zu machen was unter dem 20. Oktober v. J. [1]) Ihrem Herrn Amtsvorgänger in ähnlicher Beziehung eröffnet worden ist. Abgesehen hievon, läszt es sich auch nicht verkennen, dasz die Frage entstehen musz, ob der Augenblick einer verbotähnlichen Zollerhöhung auf einen der wichtigsten diesseitigen Ausfuhrgegenstände in den Niederlanden ein vortheilhafter Zeitpunkt zur Unterhandlung eines Handels-Vertrages mit diesem Staate sei, oder ob es nicht zuvörderst nöthig sein werde, durch angemessene diesseitige Tarif-Änderungen sich mit demselben, hinsichtlich der Möglichkeit, im Wege der Verhandlung auf geringere Tarifsätze hinabzugehen, auf gleiche Linie zu stellen?

Das unterzeichnete Ministerium wiederholt schlieszlich, dasz die vorstehenden Bemerkungen nur den Zweck haben, E. H. W. G. für den Fall gelegentlicher mündlicher Erörterungen mit Material zur Widerlegung der Ihnen gemachten Einwendungen zu versehen, und wünscht, dasz Sie zu schriftlichen, selbst nur vertraulichen Mittheilungen keinen Gebrauch davon machen.

Auf E. H. W. G. Anfrage vom 2. d. M. [2]) bemerkt das unterzeichnete Ministerium noch, dasz der diesseitige Eingangszoll auf alles Getreide und Hülsenfrüchte 5 Sg. vom Scheffel beträgt.

---

[1]) Weggelaten.

[2]) No. 14.

No. 17. — 1835, December 4. — VON LOTTUM AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Le soussigné, envoyé extra-ordinaire et ministre plénipotentiaire de S. M. le roi de Prusse, a rendu compte à son gouvernement des entretiens confidentiels qu'il a eus avec S. Exc. monsieur le baron Verstolk de Soelen, ministre d'état pour les Affaires Etrangères de S. M. le roi des Pays-Bas, au sujet du projet de loi proposé aux Etats-Généraux par le gouvernement néerlandais dans l'intérêt de l'agriculture indigène [2]). Il a eu l'honneur de donner connaissance de vive voix à S. Exc. monsieur le baron Verstolk de Soelen des instructions de son gouvernement relativement à cette affaire, et maintenant il a reçu l'ordre d'y revenir par une note officielle.

Il est inutile de dire que le cabinet prussien est bien loin de réclamer en aucune façon contre le principe du droit qu'a tout gouvernement de faire subir à son tarif de douanes des changemens dans l'intérêt de ses administrés. Mais il est également convaincu que quand de pareils changemens sont par leur importance de nature à influer essentiellement sur le commerce, ils ne sauraient avoir des résultats entièrement satisfesants qu'autant que les intérêts particulière de la classe qu'ils sont destinés à favoriser n'ont pas exclusivement absorbé la pensée du législateur et qu'il a mis en regard et pesé tout aussi mûrement l'effet moral qui doit résulter de ces changemens sur d'autres états amis, ainsi que leur influence sur les relations de commerce avec ces mêmes états.

Il semble au Cabinet prussien que dans l'affaire qui nous occupe, ces considérations n'ont pas obtenu la place qui leur est due et que ces intérêts généraux et communs ont été subordonnés à des intérêts particuliers d'une seule classe.

Il se croit donc le devoir de rendre le gouvernement des Pays-Bas attentif à cette circonstance et de lui en développer les suites possibles et même probables. Il le fait avec d'autant plus de confiance que ses relations avec le gouvernement néerlandais sont plus intimes et qu'il éprouve plus vivement le désir que cette intimité agisse efficacement sur les relations entre les sujets respectifs.

---

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, exh. 5 December 1835, no. 1 Geheim.

[2]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

Les funestes effets de la loi dont il s'agit atteindraient principalement les états du roi de Prusse et ceux de la partie de l'Allemagne qui plus que tout autre pays de l'Europe, vendent de blé qu'ils produisent soit aux Pays-Bas mêmes, soit par leur entremise et qui considèrent ce commerce comme la base principale de toutes leurs relations commerciales avec cette contrée. Il n'est que trop certain que ces relations souffriraient essentiellement, si cette loi était adoptée et dans ce cas le gouvernement prussien se verrait forcé d'aviser aux moyens les plus propres à prévenir ou à corriger et à arrêter les conséquences de ce nouvel ordre de choses. Mais désirant vivement de ne pas se trouver en face d'une pareille nécessité, il a chargé le soussigné d'appeler l'attention de monsieur le baron Verstolk de Soelen sur les considérations développées dans l'exposé ci-joint [1]), où sont réunis quelques-uns des principaux motifs qui militent en faveur des voeux de la Prusse.

Si contre toute attente, le gouvernement néerlandais, après un nouvel examen du projet de loi dans l'intérêt même bien entendu des Pays-Bas, ne trouvait pas de motifs suffisans pour modifier le projet de loi de manière à faire cesser les appréhensions qu'il a fait naître à l'étranger et dans le pays-même, le gouvernement prussien en serait réduit à se réserver pour l'avenir l'adoption des mesures les plus conformes aux intérêts de ses administrés.

Mais, dans tout état de cause, il croit, en ce qui concerne le passé, pouvoir attendre de la justice du gouvernement néerlandais, que, si la loi en question doit être sanctionnée, elle ne le soit qu'avec une modification de la plus haute importance, savoir celle de ne pas en faire subir les effets rétroactifs à tous les envois de céréales venant de Prusse et partis avant que cette ordonnance ait été connue au lieu de leur expédition, ainsi qu'aux envois relativement auxquels il serait prouvé qu'il existe des engagemens contractés avant que l'ordonnance fut parvenue à la connaissance des parties intéressées, engagemens qui doivent être respectés et qui ne pourraient être rompus sans amener des pertes bien funestes.

L'effet de cette modification serait d'admettre ces envois aux anciennes conditions et droits et de restituer des cautions auxquelles ils avaient donné lieu.

---

[1]) No. 18.

No. 18. — 1835, December 4. — BIJLAGE VAN DE NOTA[1]) VAN VON LOTTUM [2]).

Les dispositions du projet de loi présenté à la Seconde Chambre des Etats-Généraux le 22 octobre dernier dans l'intérêt de l'agriculture indigène [3]), n'ont que trop confirmé les appréhensions que déjà l'arrêté du 29 septembre précédent [4]) avait fait concevoir au gouvernement et aux négociants prussiens intéressés au commerce des céréales.

Tandis que la Prusse admet à des droits modiques tous les produits des Pays-Bas et de ses colonies, cette loi frappera les blés prussiens destinés à la consommation de droits qui équivaudraient d'autant plus à une prohibition absolue qu'ils s'élèveront à mesure que les prix baisseront, et dont un autre effet sera, à n'en pas douter, de rendre presque impossible en Hollande le commerce d'entrepôt avec ces denrées. Les négociants hollandais l'ont bien senti, et il suffit de rappeler à ce sujet les puissans argumens que les négociants hollandais ont fait valoir dans les nombreuses pétitions qu'ils ont présentées à ce sujet. Au concert de plaintes qu'ont fait entendre les producteurs et les négociants des provinces orientales et occidentales de la monarchie prussienne s'est joint la voix des armateurs des ports prussiens menacés par la nouvelle loi de se voir entièrement exclus de toute participation au transport du peu de grains, que quelque circonstance extraordinaire pourrait dorénavant faire diriger de ces ports sur ceux des Pays-Bas, malgré l'action délétère de la loi sur ce commerce

Ce n'est déjà qu'au prix des plus grands sacrifices que, même sous l'empire du système actuel, les navires prussiens luttent dans leurs propres ports contre le pavillon hollandais relativement au transport de marchandises quelconques dans les ports des Pays-Bas, où elles jouissent d'un rabais de 10 % sur les droits d'entrée quand l'importation en a lieu par navires hollandais; tandis que la législation des Pays-Bas refuse cet avantage même aux pays où le pavillon néerlandais est traité en tout à l'égal des couleurs nationales. L'avantage qui résulte de ce rabais, croît en proportion

[1]) No. 17.

[2]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, exh. 5 December 1835, no. 1 G.

[3]) De latere wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

[4]) K. B. van 29 September 1835, Stsbl. no. 28.

de l'élévation des droits et il est facile de prouver par les argumens irrésistibles que présentent les chiffres, qu'au moyen de la nouvelle loi, il arrivera à un point où toute concurrence de navires étrangers sera entièrement impossible. En effet, les prix moyens actuels assureraient aux navires néerlandais un rabais montant

pour le froment environ à 7 fl. 50 par last,
„ „ „ „ „ 2 „ 25 „ „
„ „ „ „ „ 3 „ 25 „ „

et excluant la concurrence des armateurs étrangers, à moins que ceux-ci ne voulussent réduire d'autant leurs frets, ce qui est notoirement impossible, ces frets se trouvant déjà réduits au chiffre, au-dessous duquel il n'y a plus moyen que ce commerce existe. Le gouvernement néerlandais le sait bien, son ministre des finances ayant, en présentant le projet de loi, énoncé expressément l'espoir qu'elle donnerait un nouvel essor à la navigation nationale.

Déjà la loi du 10 janvier 1825 [1]) qui élevait considérablement les droits perçus dans les Pays-Bas sur les grains, avait soulevé dans le tems bien des plaintes et fait arriver des demandes au pied du trône du roi, notre auguste maître. S. M. ordonna à son ministère d'état de délibérer sur les contre-mesures qu'il convenait de prendre et si on s'abstint alors de recourir à des mesures de rétorsion contre le commerce des Pays-Bas, ce fut uniquement en raison de considérations dont la plupart n'existent plus maintenant.

L'augmentation de droits dont il s'agit actuellement, est d'autant plus inattendue, qu'une loi du 4 décembre 1830 [2]), qui suivit de près la séparation de fait des provinces belges, avait rétabli les droits bien moins forts antérieurs à l'an 1825. Le gouvernement prussien est intimément convaincu, que la loi en question menace bien plus sérieusement que celle de 1825, l'existence de la principale branche de commerce de ses provinces orientales; elle atteint également ses provinces occidentales, pour qui la fermeture des débouchés que les Pays-Bas offraient à ces céréales serait des plus préjudiciables; enfin elle frappe plusieurs des autres membres de l'Association de douane allemande, dont les territoires riches en céréales se verraient exclus des marchés que la nature leur assigne.

---

[1]) Stsbl. no. 4.
[2]) Stsbl. no. 88.

Que le gouvernement néerlandais veuille bien apprécier la position dans laquelle ce concours de circonstances place le Cabinet prussien. Assailli de toutes parts de plaintes que suscite une mesure véritablement hostile contre le commerce avec des états voisins, voyant se multiplier de jour en jour les sollicitations de ses propres sujets, qui le pressent de prendre les mesures de rétorsion, que sa propre législation de douane s'est réservée pour le cas où son commerce serait exposé à de graves préjudices par la marche d'un autre gouvernement, invité avec instance à le faire par d'autres membres de l'Association de douanes qui lui offrent leur concours et leur assistance, le gouvernement prussien se trouve dans une position d'autant plus pénible, qu'il voudrait concilier ce qu'il doit à ses propres sujets et aux membres de l'Association de douanes allemande, et les relations amicales qu'il est si jaloux d'entretenir avec le gouvernement néerlandais. Aussi le Cabinet prussien désire-t-il vivement, que celui des Pays-Bas puisse trouver lui-même les moyens de faire cesser cette funeste collision.

L'arrêté du 29 septembre [1]) contient en outre une disposition qui est d'autant plus préjudiciable au commerce prussien, que le dommage qui peut en résulter pour lui, est imminent et inévitable. A dater de ce jour, tous les blés étrangers ne sont admis qu'à la condition du dépôt d'une caution destinée à garantir le payement des futurs droits dont l'adoption n'a été proposée aux Etats-Généraux que le 22 du mois suivant. Cette mesure extraordinaire et inattendue causerait à des sujets prussiens, qui venaient d'expédier des blés pour les Pays-Bas, ou qui avaient contracté des engagemens dans ce but, des pertes dont la plus grande prudence n'aurait pu les garantir, puisqu'ils n'ont fait autre chose qu'avoir foi au tarif existant et en faire la base de leurs opérations. Le gouvernement néerlandais ne peut pas avoir et n'a certainement pas l'intention de permettre que des négociants étrangers éprouvent des pertes, pour avoir en trop de confiance dans ses actes. Il apprécie trop bien ce que vaut et ce que mérite le commerce étranger, pour vouloir convertir par des mesures gouvernementales les fruits que le négociant a droit d'attendre de son travail, en principes de subversion et de ruine de sa fortune. Il est inutile sans doute d'énumérer ici les gouvernemens, qui, dans le cas de modifications importantes de leurs tarifs, ou assurent généralement une latitude

[1]) K. B. van 29 September 1835, Stsbl. no. 28.

au commerce, en ne mettant le nouveau tarif en vigueur qu'après un certain laps de tems, ou fixent différents termes variés suivant la distance des pays auxquels ils doivent être appliqués. Mais il convient d'observer, que la Prusse, en déterminant par sa loi de douanes, dans l'intérêt du commerce avec l'étranger, que les changemens de son tarif ne seraient rendus exécutoires que deux mois après leur publication, est bien fondée à prétendre à cet égard quelque réciprocité de la part des autres états.

Monsieur le ministre des Finances a remarqué, en présentant son projet de loi, qu'une décision pareille du 3 octobre 1824 [1]) a précédé la loi du 10 janvier 1825 [2]). Si à cette époque le gouvernement prussien n'a adressé aucune observation à celui des Pays-Bas au sujet de la rétroactivité de la mesure en question, c'est que d'une part, il n'a pas reçu alors de réclamations aussi spéciales, aussi fortes et aussi nombreuses, que celles qui lui parviennent maintenant, et que de l'autre, la loi de 1825 était bien loin d'être aussi préjudiciable aux intérêts prussiens que le projet de loi de 1835. Au surplus le gouvernement prussien pense que son silence d'alors ne saurait être opposé comme une fin de non-recevoir à sa demande actuelle. Il est d'autant plus fondé à le croire, que les motifs même de l'arrêté du 29 septembre [3]), tels que son préambule les annonce, ainsi que le discours de monsieur le ministre des Finances lors de la présentation du projet, lui en offrent un gage. L'arrêté déclare lui-même que son but est, de prévenir des importations extraordinaires qui, exécutées pendant la discussion de la loi dans les Etats Généraux, en neutraliseraient l'effet pour un certain tems. Mais ce but proclamé serait atteint, la loi (si pour le malheur des relations commerciales des deux pays le projet devient loi un jour), la loi aurait son effet, lors même qu'on en bornerait l'application rétroactive aux envois expédiés en connaissance de l'arrêté du 29 septembre [3]): les expéditeurs ayant pu alors se tenir pour avertis. Enfin le ministre des Finances a observé, que la disposition susmentionnée ne serait pas nuisible au commerce des grains en gros, puisqu'à cette époque avancée de l'année on ne saurait s'attendre à de grands envois des pays producteurs, tandis qu'il importait de prévenir l'introduction de plu-

---

[1]) K. B. van 3 October 1824, Stsbl. no. 51.
[2]) Stsbl. no. 4.
[3]) K. B. van 29 September 1835, Stsbl. no. 28.

sieurs milliers de lasts que le commerce pourrait tirer des entrepôts anglais, dans l'espoir d'une hausse sur les prix des marchés de l'intérieur à la suite de l'augmentation projetée du droit d'entrée. Cependant les réclamations des maisons de commerce prussiennes que l'on est prêt à mettre sous les yeux du gouvernement néerlandais, ne portent toutes que sur des envois de grains déjà expédiés ou sur le point de l'être avant l'arrêté du 29 septembre, et qui ont donné lieu à des engagemens qui, sous l'empire de cet arrêté, ne sauraient être tenus ni rompus sans préjudice, si, contre toute attente leurs pleintes n'étaient pas écoutées. La crainte d'importations extraordinaires alimentées par les entrepôts anglais ne saurait donc être un motif pour refuser l'exemption réclamée en faveur d'envois venant de Prusse, c.-à-d. du pays producteur, et ne constituant pas d'expédition extraordinaire, mais faisant partie du commerce ordinaire régulier et naturel entre la Prusse et les Pays-Bas.

No. 19. — 1835, December 5. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN DEN KONING [1]).

Ik heb de eer aan U. M. aan te bieden eene gisteren avond bij mij ontvangen nota en bijlage van den Pruissischen Gezant van den 4 December [2]), houdende bezwaren in 't algemeen tegen de voorgestelde wet op den invoer van granen [3]), en voorts bepaaldelijk tegen de toepassing der nieuwe regten op de zeilende ladingen. Deze stukken, ditmaal, naar het mij voorkomt, in gematigder bewoordingen vervat, strooken geheel met het laatste gesprek, weinige dagen geleden door den Graaf van Lottum met mij gehouden, hetwelk mij doet veronderstellen, dat indien de Nederlandsche regering mogt besluiten tot toegevendheid ten aanzien van het incidenteele transitoire punt der zeilende ladingen, er minder verwikkelingen met Pruissen ten aanzien der hoofdquaestie zouden te wachten zijn. Ten gevolge van dat gesprek gaf ik bij het overleg met het Departement van Financiën omtrent de antwoorden, aan de Staten-Generaal opzigtelijk de graanwet te

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, 5 December 1835, no. 1 G.

[2]) Nos. 17 en 18.

[3]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

geven, mijne meening te kennen, dat het in alle geval wenschelijk zoude zijn, dat de regering de handen vrij behield om met betrekking tot de zeilende ladingen naar gelang der staatkundige omstandigheden te handelen, onafhankelijk van haar gevoelen nopens de aanspraak op begunstiging dier ladingen, wanneer de quaestie op zich zelve en in het afgetrokkene beschouwd word en het mij twijfelachtig voorkwam, of de tegenwoordige redactie van het daartoe betrekkelijke artikel der concept-wet de faculteit der regering niet beperkte, naardien artikel 18 wel slaat op een eventueele vermindering van het regt ten voordeele van enkele mogendheden, maar de redactie van het ontwerp van wet daarentegen eene stellige beperking schijnt te behelsen ten aanzien der granen, op het tijdstip van het besluit in de entrepôts aanwezig, en dus eene bepaalde uitsluiting der zeilende ladingen. Niet wetende, of deze beschouwing ook eenigen invloed zoude kunnen hebben op de antwoorden aan de Staten-Generaal heb ik mij veroorloofd dezelve al dadelijk in dit eerbiedig rapport te bevatten, terwijl ik de vrijheid neme U. M. voor te stellen om verder de stukken te verzenden ten fine van consideratiën en advies aan de departementen van Financiën en van Buitenlandsche Zaken, welke laatste dan tevens de Administratie voor de Nationale Nijverheid zoude kunnen raadplegen.

No. 20. — 1835, December 10. — VON LOTTUM AAN ANCILLON [1]).

Der hiesige Finanzminister Herr van Tets van Goudrian hatte mir schon seit einigen Tagen der Wunsch ausgedrückt eine Unterredung mit mir zu haben. Dieselbe hat gestern stattgefunden. Meine in Bezugnahme auf das neue Korngesetz eingereichte Note [2]) machte den Hauptgegenstand derselben aus. Der Minister sagte mir, dasz er von Seiner Niederländischen Majestät den Auftrag erhalten habe dem Herr Baron von Verstolk die nöthigen Materialien zu liefern, um die Note des preuszischen Gouvernements beantworten zu können. Von diesen Materialien theilte er mir mehrere mit. Zuvörderst wird man den preuszischen Tarif mit dem holländischen vergleichen und beweisen wie selbst nach dem angenommenen Korngesetze, die Bodenerzeugnisse und die

[1]) Uit 's-Gravenhage. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 13. [2]) No. 17.

Fabrikwaaren Hollands in Preuszen bei weitem höher besteuert wären, wie dies umgekehrt der Fall sey. Man wird die bedeutenden Nachtheile zeigen welche Hollands Handel durch den Deutschen Zoll-Verein erlitten, darauf aufmerksam machen, dasz man darüber auch nicht die mindeste Beschwerde geführt habe und die Verwunderung aussprechen, dasz im Gegensatze zu diesem Benehmen der Zoll-Verein über eine im Interesse der holländischen Industrie höchst nothwendige Maaszregel sich beklage. Man wird versuchen die Grundlosigkeit der von den Kornhändlern gehegten Besorgnisse über ein bedeutendes Sinken in ihrem Handelszweige darzuthun. Bei dieser Gelegenheit sagte mir der Minister, dasz vielleicht Holstein und Dänemark sich Befürchtungen hingeben dürften, dasz er jedoch nicht begriffe wie ein gleiches hinsichtlich der östlichen Provinzen Preuszens stattfinden könnte. Holland gebrauche jährlich 50—60.000 Last, welches es weniger erzeuge als seine Consumption sey und welche es daher kaufen müsse. Wenn aber nun durch den Eingangszoll auf fremdes Getreide das inländische theuer geworden sey, so werde man das fremde natürlich auch theuerer kaufen müssen und unter diesem das Bessere wählen. Nun sey aber der gute Danziger Weizen um 50 Gulden die Last höher im Preise denn der Holsteinische. Da die Qualität bei den Eingangsrechten keinen Unterschied mache, so müsse die Folge seyn, dasz unser guter Weizen vorzugsweise gesucht werde und den fremden schlechteren vom Markte verdränge. Einem namhaften Steigen der Getreide-Preise unmittelbar nach Annahme des Gesetzes behauptete aber der Minister mit Bestimmtheit entgegensehen zu können. Nur die Befürchtung, dasz das Gesetz durch die General-Staaten verworfen werden würde habe bis jetzt ein solches verhindert.

Der Baron von Verstolk wird in seiner Antworts-Note das preuszische Gouvernement ersuchen, sich während eines Jahres einer jeden Retorsions-Maaszregel in Bezugnahme auf das neue holländische Korngesetz zu enthalten und die Meinung aussprechen, dasz man während dieses Zeitraumes ohne alle Frage die Überzeugung gewinnen werde, dasz der preuszische Kornhandel nach Holland einen ungestörten, dem früheren ganz ähnlichen Fortgang habe.

Einen Versuch des Herrn van Tets die rückwirkende Kraft des

Gesetzes zu vertheidigen und eine Aufhebung derselben in Bezugnahme auf Preuszen als noch zweifelhaft darzustellen, habe ich auf das Allerbestimmteste zurückgewiesen, und gebe mich der Hoffnung hin, dasz meine Äuszerungen bei dieser Gelegenheit uns der Nothwendigkeit überheben werden ein so unbilliges Verfahren zu erdulden und dasselbe durch strenge Retorsions-Maaszregeln zu erwiedern.

Meine, dem Minister gemachte Mittheilung, dasz der Augenblick einer verbotähnlichen Zoll-Erhöhung auf einen der wichtigsten preuszischen Ausfuhrgegenstände kein geeigneter Zeitpunkt zur Unterhandlung eines Handelsvertrages mit den Niederlanden sey, und wir daher entweder die Verwerfung des neuen Korn-Gesetzes, oder, bei dessen Annahme, erst die Wirkung desselben auf unsere Handels-Verhältnisse abwarten müszten, ehe wir uns auf einen sich hierauf beziehenden Antrag irgend des Näheren erklären könnten, schien dem Herrn Finanz-Minister durchaus nicht angenehm zu seyn.

Sobald ich eine Antwort auf meine unter dem 4. d. eingereichte Note [1]) erhalten habe, werde ich dieselbe sofort Einem Königlichen hohen Ministerio ganz gehorsamst einzusenden mich beehren. Meinen Kollegen von Ruszland, Österreich und Dänemark habe ich aus meiner offiziellen Einschreitung kein Geheimnisz gemacht, denselben auch auf ihre Bitte die meiner Note beigefügte Deduction [2]) über die Nachtheile des in Rede stehenden Gesetzes, so wie über die Unbilligkeit der demselben beizulegenden rückwirkenden Kraft, vertraulich mitgetheilt.

No. 21.—1835, December 16.—VON ALVENSLEBEN AAN ROTHER [3]).

Aus den mit Euer Excellenz geehrtem Rückschreiben vom 28. v. M. [4]) mir zugegangenen hierneben wieder zurückerfolgenden dort verhandelten Akten, über die von dem niederländischen Gouvernement beabsichtigte Erhöhung der Einfuhr-Abgaben von Getreide, ersehe ich, dasz das königliche Ministerium der auswärtigen Angelegenheiten in dem an uns gemeinschaftlich erlassenen Schreiben vom 11. October c. [5]) bereits Mittheilung von dem

[1]) No. 17. [2]) No. 18.

[3]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 13. [4]) Ontbreekt. [5]) G. St. A., Berlijn, aldaar, vol. 12.

königlich niederländischen Beschlusse über jene Abgabenerhöhnung gemacht hatte, dasz diese Mittheilung aber nicht zu meiner Kenntnisz gelangt ist.

In der Sache selbst bin ich mit Euer Excellenz vollkommen darüber einverstanden, dasz es für den preuszischen Handel von groszer Wichtigkeit ist, den Verlust welchen die beabsichtigte Getreide-sperre demselben droht, von ihm abzuwenden und dasz man daher wohl thun wird, angemessene Mittel bereit zu halten, durch welche den bei dem niederländischen Gouvernement bereits gemachten Einschreitungen Nachdruck gegeben werden kann. Unbedenklich rechne auch ich dahin die von Euer Excellenz vorgeschlagene Maaszregel, die holländischen Schiffe in preuszischen Häfen der Retorsions-Abgabe zu unterwerfen und der niederländischen Post-Dampfschiffahrt auf dem preuszischen Rheine ein Ziel zu setzen. Beide Vergeltungsmittel hat Preuszen allein in der Hand und kein begründetes Bedenken steht der Anwendung derselben entgegen, da die auszerordentliche Flaggengelder-abgabe aus der Verordnung vom 20. Juni 1822 [1]) nur begünstigungsweise von den holländischen Schiffen bisher nicht zur Erhebung gekommen ist, von den früher dahin gehörigen belgischen Schiffen nach neuern Bestimmungen daher auch jetzt schon erhoben wird und weil in der zweiten Beziehung schon längst hinreichender Grund vorhanden gewesen wäre, der holländischen Dampfschiffahrt auf dem Rhein Befugnisse zu versagen, die man den diesseitigen Schiffen in gleicher Weise zuzugestehen, niederländischerseits bisher beharrlich vermieden hat.

Nach meinem Dafürhalten würde mit Entziehung dieser beiden Begünstigungen daher ohne weiteren Anstand vorzuschreiten sein, wenn das jenseitige Gouvernement nicht wenigstens alsbald den Reklamationen gegen die rückwirkende Kraft des Gesetzentwurfes auf die vor Bekanntmachung des diesfälligen Beschlusses in See befindlich gewesenen Getreideladungen Gehör geben sollte.

Was die weiter in Vorschlag gebrachten Repressalien anlangt, so glaube ich nicht, dasz dieselben im Allgemeinen mit den Bestimmungen des Hauptzollgesetzes vom 26. Mai 1818 [2]) § 5 im Widerspruch stehen, indem es im vorliegenden Falle sich um neuere von

---

[1]) Pruisische kabinetsorder van 20 Juni 1822, afgedrukt in Deel III, no. 43.

[2]) Deze wet bevat een toltarief voor Pruisen. Vgl. Gesetz-sammlung 1818, no. 9, blz. 65 v.v.

der niederländischen Regierung beabsichtigte Beschränkungen handelt, die, wenngleich auf den Getreide-Verkehr überhaupt anwendbar, doch hauptsächlich den preuszischen Handel und auch den andern zollvereinten Staaten treffen. Abgesehen von andern Verhältnissen, die in ähnlichen Beziehungen England und Frankreich gegenüber in Betracht kommen, so wird der Umstand, dasz man der Ergreifung von Retorsions-maaszregeln gegen die überdies lange bestehenden dortigen, unserem Handel ebenfalls nachteiligen Einrichtungen bis jetzt Anstand gegeben hat, keine Berufungen bei Behandlung der niederländischen Frage begründen können. Von Seiten der übrigen Vereinsstaaten dürfte kein Widerspruch bei solchen gegen die niederländische Getreide-Sperre zu ergreifenden, ohnehin der geographischen Lage nach zunächst durch Preuszen auszuführenden Repressalien zu besorgen sein, da mehrere dieser Staaten bei ihrem Getreide-Überflusz ebenfalls wesentlich dabei betheiligt sind und namentlich die königlich bayerische Regierung sich nach einer Benachrichtigung des königlichen Ministeriums der auswärtigen Angelegenheiten in diesem Sinne bereits an dasselbe gewendet hat, wie aus dem Euer Excellenz mitgetheilten Bericht des Regierungsraths von Massenbach und dessen angeschlossenen Pro-memoria des bayerischen Bevollmächtigten zu Carlsruhe zu erwarten war.

Dasz dergleichen Repressalien nicht ohne Rückwirkung auf unsern anderweiten Verkehr mit den Niederlanden bleiben möchten und namentlich unsre Holz- und Steinkohlen-Ausfuhr dorthin dabei in Betracht zu ziehen sein wird, ist von Euer Excellenz bereits in dem Rückschreiben an das Ministerium der auswärtigen Angelegenheiten bemerkt, und ich kann die nähere Erwägung dieser Folgen zunächst nur Wohlderen Ermessen anheim geben. Was aber die Gegenstände betrifft, deren gänzliches Einfuhrverbot oder deren Abgaben-erhöhung beim Eingange aus den Niederlanden als Retorsions-maaszregel zu verfügen sein möchte, und wohin in dem geehrten Schreiben zunächst Butter und Käse, gesalzene und getrocknete Fische und Branntwein gerechnet werden, so sind dies zwar anscheinend diejenigen Artikel, durch welche die Einfuhr aus den Niederlanden am fühlbarsten getroffen werden möchte, indessen fehlt es hier zur Begründung einer bestimmten Äuszerung über diesen speziellen Gegenstand an den erforderlichen Materialien, zumal dabei die jetzt bestehenden

Verkehrs-Verhältnisse, besonders auch mit den westlichen Vereinsstaaten, näher ins Auge gefaszt werden müszten. Ich habe daher den Provinzial-Steuer-Direktor von Schütz zu Cöln, dem diese Verhältnisse in der Nähe der niederländischen Grenze am besten gegenwärtig sind, zur beschleunigten Berichterstattung deshalb aufgefordert, und werde nicht ermangeln nach Eingang dieses Berichts Euer Excellenz weitere Mittheilung deshalb zu machen.

No. 22. — 1835, December 27. — ANCILLON AAN VON LOTTUM [1]).

— — — — Si le gouvernement néerlandais, comme vous le dites dans votre rapport du 16 décembre [2]), se tient assuré de voir adopté son projet de loi sur les céréales, il ne croira probablement pas devoir communiquer aux Etats-Généraux la note [3]) et le petit mémoire [4]) que vous, mr. le comte, avez remis à ce sujet à M. le baron Verstolk.

Au moins serait-il singulier qu'un gouvernement fournît de nouvelles armes à l'opposition en l'informant de la teneur même des pièces officielles, par lesquelles un cabinet ami a tâché d'appeler son attention sur les dangers et les conséquences funestes d'une loi, qu'il a proposée à ses Chambres. Si cependant le gouvernement néerlandais était disposé à céder sur ce point aux voeux de l'opposition et que M. le baron Verstolk vous demandât votre assentiment, vous devriez simplement lui répondre, que vous ne sauriez l'empêcher de se conformer aux usages parlementaires établis en Hollande, sans toutefois ni vouloir ni pouvoir autoriser expressément ou implicitement la publication des offices que vous n'aviez entendu adresser qu'au Cabinet seul d'une puissance amie de la Prusse.

No. 23. — 1836, Januari 12. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN VON LOTTUM [5]).

Le soussigné, ministre des Affaires Etrangères, a eu l'honneur de recevoir la note, que mr. le comte de Lottum, envoyé extra-

[1]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 13.
[2]) No. 20. [3]) No. 17. [4]) No. 18. [5]) Uit 's-Gravenhage. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 13.

ordinaire et ministre plénipotentiaire de S. M. le roi de Prusse, lui a adressée sous la date du 4 décembre [1]) au sujet du droit sur l'importation des grains dans les Pays-Bas.

A l'exemple de cette note il mentionnera en premier lieu dans sa réponse la faculté incontestable qu'a tout gouvernement, sauf le respect dû à ses engagemens envers des tiers, de régler comme il le croit convenable ses propres affaires domestiques et de modifier son tarif de douanes dans l'intérêt de ses sujets. La France, la Grande-Bretagne et d'autres puissances, même des autorités insurrectionnelles s'en sont prévalues pour assujettir le commerce des grains à des restrictions sous bien des rapports plus gênantes que celles établies par la nouvelle loi néerlandaise, et lorsque la Prusse elle-même en a fait un ample et fréquent usage en frappant d'une manière sensible le commerce et les produits de l'industrie néerlandaise, la cour de la Haye s'est abstenue de représentations qu'elle croyait ne pas pouvoir concilier avec cette base essentielle des sociétés politiques.

Elle partage également le second principe avancé par le cabinet de Berlin, savoir que les changemens d'un tarif de douanes destinés à influer essentiellement sur le commerce, demandent pour avoir des résultats entièrement satisfesants que les intérêts particuliers de la classe, qu'ils sont appelés à favoriser, n'ayent pas exclusivement absorbé la pensée du législateur. Aussi en assurant à l'agriculture néerlandaise une protection modérée, en a-t-elle mûrement pesé l'influence sur les relations commerciales avec les états étrangers.

Dans cet examen elle a reconnu qu'à la faveur du maintien des entrepôts et par suite de l'insuffisance des grains indigènes, le droit protecteur ne portera atteinte ni au commerce avec l'étranger ni à celui des Pays-Bas, inséparable du premier. Cette conviction s'est encore fortifiée en ce qui concerne la Prusse par les avantages assurés à la valeur supérieure des blés de la Baltique moyennant un droit fixé d'après la mesure.

L'exposé ci-joint [2]) ayant été plus spécialement destiné à résoudre les considérations produites du côté de la Prusse, le soussigné prend la liberté de se référer pour les détails de la question au développement qu'il présente.

---

[1]) No. 17. [2]) Weggelaten.

Quant à l'époque de la mise en vigueur de la nouvelle loi l'arrêté royal du 29 septembre 1835 [1]) reproduisit simplement les anciennes dispositions adoptées par le gouvernement des Pays-Bas dans des circonstances analogues. Il en existe même un exemple difficile à récuser, celui de l'Union des douanes en Allemagne, laquelle d'après ce qui est connu dans le public, ne se borne pas à élever les droits sur les objets introduits après une époque future, mais les applique encore à toutes les marchandises existantes dans les magasins par suite d'envois antérieurs. Au surplus l'arrêté ci-dessus mentionné ayant fait monter les prix des blés dans les Pays-Bas, les étrangers, qui en ont envoyés, ont pu jouir des bénéfices de cette hausse.

Le soussigné s'abstiendra dès lors de répondre à la supposition inattendue, que les négociants prussiens auraient eu trop de confiance dans les actes du gouvernement néerlandais, et il ajoutera seulement, qu'en libérant du nouveau tarif les grains importés antérieurement au premier décembre 1835, le cabinet de la Haye se félicite d'avoir pu adopter une mesure conforme aux désirs énoncés au nom de celui de Berlin, et de s'être trouvé, tout en maintenant le principe que l'arrêté, dont il s'agit, était fondé en justice et en équité, dans le cas de le modifier en égard à la circonstance, que son exécution dans toute l'étendue était devenue superflue après qu'il avait produit l'effet qu'on en attendait, afin de prévenir les spéculations, qui auraient pu être faites sur la loi pendant les discussions sur son contenu.

Le cabinet néerlandais se persuade, que la présente note dissipera entièrement les appréhensions éveillées à ce qui semble par une première lecture de la loi et sera jugée de nature à permettre d'attendre avec confiance les résultats de l'expérience.

No. 24. — 1836, Februari 7. — ROTHER AAN ANCILLON EN VON ALVENSLEBEN [2]).

In Gemäszheit des in der Conferenz vom 14. v. M. in Betreff des neuesten holländischen Korngesetzes gefaszten Beschlusses, habe ich sofort durch das abschriftlich anliegende Schreiben vom 15. Januar c. [3]) an die Ober-Präsidenten der Provinz Pommern

[1]) Stsbl. no. 28. [2]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 14. [3]) Weggelaten.

und Preuszen deren Gutachten über die Anwendung der Verordnung vom 20. Juni 1822 [1]) auf die niederländischen Schiffe, welche unsere Häfen besuchen, verlangt. Auch wandte ich mich an den Ober-Präsidenten der Rheinprovinz um die Ansicht desselben über die Aufhebung der Begünstigung beim Rhein-Octroi, die bisher der niederländischen Flagge zugestanden worden, nicht minder hinsichtlich der Untersagung der Dampf-Paketfahrt, kennen zu lernen, welche die niederländische priviligirte Gesellschaft bisher auf dem Niederrhein vergönnungsweise ausgeübt hat.

Die mir darauf zugegangenen drei Berichte beehre ich mich in Abschrift anzuschlieszen [2]).

Der Ober-Präsident der Provinz Pommern hat sich für die Einführung der Flaggengelder-Abgabe erklärt.

Von dem Ober-Präsidenten der Provinz Preuszen sind aber Bedenken dagegen geäuszert worden, die ich mir erlauben musz, mit einigen Bemerkungen zu beleuchten: Nicht sowohl Königsberg und die Provinz Preuszen sind es, welche durch das niederländische Gesetz in Beziehung auf den Kornhandel am empfindlichsten getroffen werden, als vielmehr die Häfen von Danzig und Memel, welche die in Holland besonders beliebten polnischen Getreide-Gattungen auf der Weichsel und dem Niemen empfangen und seewärts versenden. Es wäre daher zu wünschen gewesen, dasz der Herr Berichterstatter mehr die Lage dieser Handelsplätze, als Königsberg und das platte Land, ins Auge gefaszt hätte. Wie die Kaufmannschaft zu Danzig darüber denkt, und, abweichend von der Ansicht der obersten Provinzial-Verwaltungsbehörde, auf Repressalien dringt, geht aus den abschriftlich beiliegenden, eben jetzt bei mir eingehenden Vorstellung vom 20. v. M. [2]) hervor. Auch theile ich nicht die Besorgnisz des Herrn Wirklichen Geheimen Raths von Schoen, dasz es, nach Einführung der Flaggengelder-Abgabe von niederländischen Schiffen, an Fahrzeugen zum See-Transport preuszischer Produkte mangeln werde. Es giebt eine Menge kleiner See-Schiffe an der Nordseeküste von der Elbe bis zur Ems (Ever genannt), welche der niederländische Handelsstand mit Vorliebe befrachtet, weil sie von kühnen und zuverlässigen Schiffern geführt werden und deren Ladung, wegen ihrer mäszigen Tragfähigkeit, eben so schnell completirt als ge-

[1]) Afgedrukt in Deel III, no. 43. [2]) Weggelaten.

löscht ist. Warum diese, die unter hannöverscher, hanseatischer und oldenburgscher Flagge fahren, also in unseren Häfen kein extraordinaires Flaggengeld entrichten und in den niederländischen Häfen nicht schlechter, als jetzt die preuszischen Schiffe, behandelt werden, von dem Handelsstande in Amsterdam und Rotterdam als Frachtfahrer nicht sollten benutzt werden, leuchtet nicht ein. Wäre aber — wie in der eben eingehenden, abschriftlich (unter Anschlusz der Original-anlage) beigefügten Vorstellung unseres angesehensten Rheders und Kornhändlers in der Provinz Pommern, Commerzienraths Homeyer zu Wollgast (der Commerzienrath von Wahl zu Greifswald hat eben fallirt) vom 26. Januar c. zu erkennen gegeben wird — die Vergütung von 10 % Zoll, welche die niederländische Flagge genieszt, von der Wirkung,

dasz nur durch sie die etwa noch vorkommende Korn-Einfuhr nach Holland bewirkt werden könne,

so ist dies ein Grund mehr, der vaterländischen Rhederei nicht länger den Schutz vorzuenthalten, der ihr in einer Allerhöchsten Verordnung allgemein zugestanden worden ist, ohne dasz darin dem Gutfinden der ausführenden Behörden überlassen wäre bei einzelnen Nationen Ausnahmen vom Gesetze eintreten zu lassen. Im Allgemeinen sind bei der ersten Einführung der Flaggengelder ganz ähnliche Bedenken als jetzt erhoben worden und ich bin auch weit entfernt die Nachtheile zu verkennen, welche Repressalien überhaupt herbeiführen. Die Erfahrung hat aber auch gelehrt, wie die Flaggengelder als blosze Repressalie für uns die Bahn zu einer Gleichstellung in fremden Häfen gebrochen haben, Harren und Dulden und Nichterhebung der Flaggengelder uns aber um nichts weiter gebracht hat.

Die Hoffnung, dasz sich ein beträchtlicher Schleichhandel zwischen den Inseln und den niederländischen Küsten organisiren werde, kann ich nicht theilen. Das Beispiel von Guernsey und Jersey ist auf den vorliegenden Fall nicht passend, da der Schleichhandel hier nicht zwischen zwei Staaten, sondern zwischen den Besitzungen des nemlichen Staats zu treiben sein würde. Wenn man nicht annehmen will, dasz die nord-holländischen Inseln sich auszer aller Aufsicht befinden, was notorisch keinesweges der Fall ist, so kann man die Vermuthung des Herrn Berichterstatters sich nicht wohl aneignen, dasz ganze Schiffsla-

dungen — wenn auch noch so klein — dort niedergelegt werden würden, um nach und nach eingeschwärzt zu werden. In den mit seltener Ausführlichkeit stattgehabten Verhandlungen über den Gesetzes-vorschlag ist die Wahrscheinlichkeit eines solchen Schleichhandels nirgends angedeutet, während der Schleichhandel über die Landgrenze mehrfach zur Sprache gekommen und als bevorstehend anerkannt worden ist. — Wenn ich hiernach die Richtigkeit der Thatsachen, auf welche sich das Gutachten des Herrn Ober-Präsidenten von Schoen stützt, in Zweifel ziehen musz, so wird es mir nicht verargt werden können, dasz ich die darauf gebaueten Schlüsse nicht für bindend halte.

Der Oberpräsident der Rhein-Provinz erklärt sich im Wesentlichen dahin, dasz diese Provinz von dem holländischen Korngesetze nicht eine so empfindliche Rückwirkung zu erwarten habe, dasz dadurch Maaszregeln zu deren Abwehrung hervorgerufen würden, dasz aber, wenn solche die Rücksichten für andere Theile der Monarchie — namentlich die Ostsee-Provinzen — nöthig machen sollten, die vorgeschlagene Erhebung des Rheinzolles von der holländischen Flagge, insoweit sie bisher davon befreit geblieben, sogar den Beifall des preuszischen Schifferstandes, der dann bei der Befrachtung bevorzugt zu werden hoffen dürfe, haben würde. Der Herr Berichterstatter will jedoch zu Gunsten der Ruhrkohlen, die nach Holland verschifft werden, eine Ausnahme machen, welche auch meinerseits in der Conferenz in Anregung gebracht wurde. — Dasjenige, was über die Maaszregeln gegen die niederländische Postdampfschiffahrt gesagt wird, übergehe ich hier mit Stillschweigen, da dies, nach dem Beschlusse in der Conferenz, zum Gegenstande einer abgesonderten Verhandlung gemacht worden ist.

Im allgemeinen kann ich durch den Inhalt dieser Berichte mich nicht veranlaszt finden, meine Ansicht

> hinsichtlich der Anordnung der Flaggengelder-Abgabe von niederländischen Schiffen und der Erhebung des Rhein-Octrois von den Waaren, die auf niederländischen Schiffen zum freien Verkehr des Inlandes oder aus demselben verschifft werden,

zu ändern. Allein bei den versöhnlichen Gesinnungen, welche nach dem gesandtschaftlichen Berichte vom 26. Dezember v. J. [1]) der

[1]) Weggelaten.

holländische Finanz-Minister gegen den Herrn Gesandten geäuszert hat und die am Schlusse des die niederländische Note vom 15 v. M.[1]) begleitenden Exposé[2]) wiederholt werden, würde ich mich damit einverstanden erklären, dasz das niederländische Kabinet ersucht wird, über die Mittel, durch welche es gedenkt dem preuszischen Kornhandel einen Theil der bisherigen Vortheile seines Absatzes nach den niederländischen Märkten zu erhalten, sich bald und unumwunden näher zu erklären. Dasselbe würde dabei auf die Vergünstigungen aufmerksam zu machen sein, welche die niederländische Schiffahrt bisher sowohl in den preuszischen Seehäfen als auf dem Rheine — gewissermaszen über die Gesetze hinaus, — genossen hat, und dasz die diesseitige Regierung sich werde genöthigt sehen, dem Andrange unserer Rheder und Schiffer nachzugeben und jene Vergünstigungen zurückzunehmen, sofern nicht die Gewährung eines Aequivalents sich darthun läszt.

Zu wünschen bleibt, dasz diese Zwischenverhandlung nicht in die Länge gezogen werde, wozu die Holländer geneigt sein werden, wenn sie dadurch die Ausführung unangenehmer Maaszregeln von unserer Seite aufhalten können. Wir aber haben ein Interesse, das, was wir tun wollen, bald zu thun.

Der in der Vorstellung des Commerzienraths Homeyer angezeigten nachtheiligen Behandlung der preuszischen Schiffe hinsichtlich der Lootsen-Abgabenwür de vielleicht passend miterwähnt werden können. Zu deren Erörterung würde jedoch, meines unmaaszgeblichen Dafürhaltens,erforderlich sein,dasz der Consul zum Berichte veranlaszt werde, zumal zu vermuthen ist, dasz der hier in Rede stehende Vorfall der nämliche ist, der zu der Anfrage des Consuls, welche ein königliches hochlöbliches Ministerium der auswärtigen Angelegenheiten durch geehrtes Schreiben vom 28. November v. J.[2]) zu meiner Kenntnisz gebracht hat, Veranlassung gegeben hat.

No. 25. — 1836, Februari 7. — VON ALVENSLEBEN AAN ANCILLON[3]).

Die mittelst geehrten Schreibens eines hochlöblichen Ministerii

[1]) Boven den regel veranderd in „12" (door den ontvanger?). [2]) Weggelaten.
[3]) Uit Berlijn.— G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 14.

der auswärtigen Angelegenheiten vom 20. Januar c.[1]) mitgetheilte Antwort des niederländischen Ministers der auswärtigen Angelegenheiten und das derselben angeschlossene Exposé in Betreff des neuen niederländischen Korngesetzes[2]), bemühen sich hauptsächlich darzuthun, dasz 1.) jeder Staat, unbeschadet seiner Verbindlichkeiten gegen andere Staaten, berechtiget sei, seinen Zolltarif den eigenen Interessen angemessen zu regeln, dasz Preuszen dies Recht stets geübt und seine Eingangs-Abgaben für Gegenstände des niederländischen Ursprungs und Handels verhältniszmäszig weit höher tarifirt habe, als es umgekehrt niederländischerseits der Fall sei, und dasz 2.) die aus dem jenseitigen Bedürfnisz hervorgegangene allgemeine Erhöhung der Eingangsrechte u.s.w. auf das Getreide in den Niederlanden, in Verbindung mit den durch die Entrepots getroffenen erleichternden Maasregeln, keineswegs so nachtheilig für Preuszen und dessen Getreide-verkehr sei, als diesseits behauptet werde. Was den ersten Punkt anbelangt, so kommt es, wenn auch die Richtigkeit der speziellen Vergleichung der preuszischen mit den niederländischen Eingangsabgaben für gewisse Gegenstände dahingestellt bleiben mag, bei der Beurtheilung einer solchen erheblichen Steigerung der Abgaben für einen bestimmten Artikel, wenn gleich diese Erhöhung die Einfuhr überhaupt trifft, doch wesentlich darauf an, ob die Folgen davon hauptsächlich nur den Verkehr einzelner anderer Staaten belasten, deren Produktions- und Handelszweig dieser Artikel vornemlich ist. Dieser Fall tritt bei dem niederländischen Korngesetz, besonders den preuszischen Ostsee-Provinzen gegenüber ein, und es läszt sich dem keine preuszische oder zollvereinsländische Besteuerung von Gegenständen des niederländischen Handels in gleichem Maasze entgegenstellen.

Hinsichts des zweiten Punkts, musz ich mich von meinem Standpunkte aus darauf beschränken, die nähere Beleuchtung der Behauptung der königlichen Verwaltung für Handel und Fabriken u. s. w. zu überlassen, halte diese Behauptung aber durch die ausführliche Darstellung der Nachtheile, welche dem preuszischen Verkehr aus jener niederländischen Maasregel erwachsen, in dem an ein hochlöbliches Ministerium der auswärtigen Angelegenheiten gerichtetes Schreiben des Wirklichen Geheimen Raths Herrn

---

[1]) Weggelaten.

[2]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

Rother Excellenz vom 19. November v. J.[1]) hinlänglich widerlegt.

Unmittelbar und als solche zu bezeichnende Retorsions-Maasregeln sind übrigens diesseits nur insoweit besonders in Frage gekommen, als es sich noch um die rückwirkende Kraft des jenseitigen Gesetzes handelte. Nachdem diese Besorgnisz beseitiget ist, kann es nur darauf ankommen, ob Preuszen eine Verbindlichkeit oder sonst eine Veranlassung hat, ungeachtet der niederländischen seinen Verkehr beeinträchtigenden neuen Einrichtungen, dem jenseitigen Handel und Verkehr ferner noch erleichternde Zugeständnisse zu machen, die bisher schon nicht einmal vergolten worden sind.

Dahin gehört die bisherige Befreiung der niederländischen Seeschiffe in den preuszischen Häfen von der auszerordentlichen Flaggen-abgabe, ferner die Gestattung der jenseitigen Dampfschiffspaketfahrt auf dem preuszischen Niederrhein und endlich die Ausdehnung der Befreiung aller zum Verbleiben in Preuszen rheinwärts eingehenden, und aus dem Preuszischen freien Verkehr auf demselben Wege ausgehenden Waaren vom Rhein-Octroi, auch bei deren Transport durch niederländische Schiffe. Eine Verbindlichkeit zur Fortdauer dieser drei bis jetzt stillschweigend gewährten Erleichterungen liegt, ganz abgesehen von dem neueren niederländischen Korngesetz, nicht vor, vielmehr wird dasselbe durch die auf unsern vaterländischen Schiffen in den Niederlanden lastende Abgaben-erhöhung von 10 pct. um desto drückender und die extraordinairen Flaggengelder hätten daher, in Folge der nicht vorhandenen Gegenseitigkeit, den niederländischen Schiffen längst auferlegt werden können. Die Dampf-Paketfahrt auf dem Niederrhein ist ebenfalls ohne Erwiederung zu erlangen, bisher nur geduldet worden und die Befreiung des inneren Waarenverkehrs vom Rhein-Octroi ist eine weder in der Rheinschiffahrts-Konvention [2]) noch in andern Verhältnissen zu den Niederlanden begründete, aus eigenem Antriebe getroffene Maasregel, zu deren Beschränkung auf Schiffe der zollverbündeten Staaten Preuszen überhaupt Ursache haben möchte.

Die Ausführung aller dieser Änderungen dürfte daher keiner Rechtfertigung durch Widerlegung des niederländischen Exposé [3]) bedürfen, da sie nicht als Retorsion gegen das niederländi-

[1]) Weggelaten. [2]) Mainzer Conventie van 31 Maart 1831.

[3]) Weggelaten; het exposé was eene bijlage van no. 23.

sche Korngesetz[1]) erscheint, sondern aus derselben Machtvollkommenheit hervorgeht, die jenem Gesetz zu Grunde liegt und als in dem Rechte der gegenseitigen Staaten liegend, in der Note des jenseitigen Ministeriums in Anspruch genommen wird. Eine andere Frage ist es aber, ob andere besondere, das diesseitige Interesse berührende Verhältnisse als räthlich machen möchten, die eine oder andere der in Rede stehenden Maasregeln zu modificiren, worüber der Beschlusz der weitern Berathungen nach Eingang der eingeholten verschiedenen Gutachten vorzubehalten sein wird.

Schlieszlich danke ich einem hochlöblichen Ministerio verbindlich für die gefällige Mittheilung der französischen Übersetzung der von dem königlich niederländischen Finanzminister in der Sitzung der holländischen General-Staaten gehaltenen Rede über das neue Korngesetz.

No. 26. — 1836, April 8. — ROTHER AAN ANCILLON [2]).

Euer Excellenz danke ich verbindlichst für die gefällige Mittheilung einer Abschrift der dem königlichen Gesandten im Haag zugefertigten Observations sur le contenu de l'exposé etc. [3]), die Handelsverhältnisse mit den Niederlanden betreffend, mit deren Inhalte ich vollkommen einverstanden bin. Was aber den Inhalt meiner Mittheilung vom 7. Februar cur. [4]) die Andeutung der Statthaftigkeit weiterer Unterhandlung mit dem niederländischen Kabinett und Euer Excellenz diesen Vorschlag betreffende Bemerkung in dem gefälligen Schreiben vom 24. v. M. [5]) anlangt, so bin ich auch mit dieser unbedingt einverstanden und habe, wie Euer Excellenz sehr richtig bemerken, nur beabsichtigen können, mich für den Fall, dasz eine folche Maasregel, wie sie von mir angedeutet wurde, für zweckentsprechend gehalten werden sollte, derselben nicht abgeneigt erklären zu wollen. Keinesweges ist es mein Wunsch, die Unterhandlungen in der angedeuteten Weise wieder aufgenommen zu sehen, vielmehr sehe ich diese nunmehr als geschlossen an und den Zeitpunkt als eingetreten, wo mit denjenigen Maasregeln, über deren Anwendung gegen die Niederlande vorläufig Einverständnisz obwaltet, unverzüglich vorzugehen seyn wird. Es ist dies die Aufhebung

[1]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

[2]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 14. [3]) Weggelaten. [4]) No. 24. [5]) Weggelaten.

1. der seitherigen Befreiung der niederländischen Seeschiffe von der auszerordentlichen Flaggen-abgabe,

2. der Gestattung der jenseitigen Dampfschiffs-Paketfahrt auf dem preuszischen Niederrhein, und

3. der Ausdehnung der Befreiung aller zum Verbleiben in Preuszen rheinwärts eingehenden und aus dem preuszischen freien Verkehr auf demselben Wege ausgehenden Waaren vom Rhein-Oktroi, auch beim Transport mit niederländischen Schiffen.

Ich bin deshalb heute mit dem königlichen Finanzministerio in Communication getreten um wegen Aufhebung der ad 1. und 3. gedachten Befreiungen unverweilt die erforderliche Verfügung an die Provinzial-behörden gelangen zu lassen.

Was aber den zweiten Punkt betrifft, so schweben deshalb besondere Verhandlungen, welche es rathsam machen, der Ausführung der vereinbarten Maasregel noch für jetzt einigen Anstand zu geben.

Indem ich mich deshalb auf Euer Excellenz gefällige Mittheilung vom 28. Januar c. [1]) und meine Gegenäuszerung vom 6. Februar c. [1]) beziehe, behalte ich mir die weitern Erklärungen ganz ergebenst vor.

No. 27. — 1836, April 13. — DE PERPONCHER AAN VERSTOLK VAN SOELEN [2]).

Avant que d'exécuter les ordres du roi, contenus dans la dépêche no. 14 [3]), je crois devoir diriger au préalable l'attention de V. Exc. sur les deux points suivans: que dans les entretiens confidentiels et particuliers, dans l'un même très récent, que j'ai eu avec monsieur Ancillon, relatif à des arrangemens commerciales entre les Cours de la Haye et de Berlin, réponse me fut faite par le ministre, que la Prusse le désirait, mais que l'on ne pourrait y songer que lorsque la question Hollande-Belge serait résolu. Le second point est, qu'à peu d'exceptions près, chaque fois que j'ai faite à monsieur Ancillon une communication de quelque importance, et sans exception lorsque l'affaire n'était point du ressort

---

[1]) Weggelaten.

[2]) Uit Berlijn. — Uit het cijfer. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, ad exh. 18 April 1836, no. 2 Z. G. [3]) Weggelaten.

de son ministère, il m'a constamment demandé de lui remettre l'affaire par écrit, sous telle forme que je le désirerait moi-même. Devrai-je dans ce cas-ci refuser, ou voudriez vous, monsieur le baron, me tracer ce que je pourrais lui remettre par écrit à la suite de ma conférence avec lui.

No. 28. — 1836, April 19. — VON ALVENSLEBEN AAN ANCILLON [1]).

Nachdem über den Inhalt der geehrten Schreiben Euer Excellenz vom 24. März [2]) und 11. April c. [2]) in Betreff des niederländischen neuen Gesetzes [3]) wegen der Besteuerung des fremden Getreides und in Rücksicht einiger diesseits zu ergreifenden Maasregeln, bei welchen der Verkehr mit Holland betheiligt ist, inzwischen eine nähere mündliche Berathung stattgefunden hat, glaube ich mich in Erwiederung auf jene geehrte Mittheilungen und in vorläufiger Erledigung des mit seinen Anlagen hier wieder beigefügten an Euer Excellenz und an mich des Gegenstandes wegen gerichteten Schreibens des Wirklichen Geheimen Raths Herrn Rother Excellenz [4]), auf die ganz ergebenste Benachrichtigung beschränken zu können, dasz die Erhebung der auszerordentlichen Flaggengelder nach näherer Vorschrift der Allerhöchsten Cabinetsordre vom 20. Juny 1822 [5]) auch von Schiffen, welche unter niederländischer Flagge in die diesseitigen Häfen einlaufen, *vom 1. July d. J. ab*, meinerseits an die betreffenden Provinzial-Steuer-Directorien verfügt, gemeinschaftlich mit dem Herrn Chef der Verwaltung für Handel und Fabriken u.s.w. aber den königlichen Ober-Präsidien von Preuszen und Pommern bekannt gemacht ist, dasz diese Maasregel lediglich die Aufhebung einer im diesseitigen Handels-Interesse bisher nachgelassenen Ausnahme sey, bei deren Fortdauer jenes nicht ferner betheiligt wäre, weshalb es denn auch keiner Bekanntmachung der Anordnung durch die Regierungs-Amtsblätter bedürfe.

Hinsichtlich der in Frage stehenden Beschränkung der Befreiung vom Rhein-Oktroi in den durch den Tarif bestimmten Fällen, habe ich den Provinzial-Steuer-Director zu Cöln zuvör-

---

[1]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 14. [2]) Weggelaten. [3]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

[4]) No. 26. [5]) Afgedrukt in Deel III, no. 43.

derst zu einer speziellen Erörterung der Wirkungen veranlaszt, welche diese Maasregel auf die verschiedenen Verzweigungen des Verkehrs äuszern möchte und werde nicht ermangeln, nach Eingang des Berichts deshalb mit Euer Excellenz und dem Wirklichen Geheimen Rath Herrn Rother, welchen ich hiervon vorläufig ebenfalls in Kenntnisz gesetzt habe, weiter zu communiziren.

No. 29. — 1836, April 29. — DE PERPONCHER AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

C'est dans le but de remplir les intentions du roi, énoncées dans vos dépêches no. 14 et 17 [2]), que j'ai eu ce matin un entretien confidentiel avec monsieur Ancillon. En réponse à ma communication il m'a dit, qu'avant que le Zollverein eut obtenu son complément par l'accession à ce Verein de Francfort, Bade et Nassau, il aurait été prématuré de songer à entamer une négociation pour des arrangemens commerciaux avec les Pays-Bas, qu'actuellement la Prusse désirait, et à l'effet de la mener au but désiré, monsieur Ancillon était d'opinion que le gouvernement des Pays-Bas devrait faire connaître ses propositions et promptement à raison que le mois de juin prochain une réunion de députés du Zollverein aura lieu à Munich pour délibérer sur tous les points de quelque intérêt pour ce Verein, que pour lors aussi l'on pourrait prendre en délibération les propositions que le Cabinet de la Haye voudrait faire et qui en premier lieu pourraient être faites à la Prusse. Monsieur Ancillon me dit de plus que si d'un côté les Pays-Bas eussent à se plaindre que le Zollverein était onéreux pour ce royaume, que de l'autre côté l'impôt sur les bleds dans ce royaume avait à certains égards l'effet de calmer le désir du Verein de s'arranger commercialement avec les Pays-Bas et, que quant à la Prusse, elle avait lieu de trouver onéreux et de se plaindre des dix pour cent que les vaisseaux prussiens sont obligés de payer à la Hollande, tandis que les vaisseaux des Pays-Bas sont en Prusse traité sur le pied des vaisseaux nationaux.

---

[1]) Uit Berlijn. — Uit het cijfer. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, exh. 5 Mei 1836, no. 1 G.

[2]) Weggelaten.

No. 30. — 1836, Mei 2. — VON LOTTUM AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Le soussigné, envoyé extra-ordinaire et ministre plénipotentiaire de S M. le roi de Prusse, a reçu l'ordre de faire à Son Exc. monsieur le baron Verstolk de Soelen, ministre d'état pour les Affaires Etrangères de S. M. le roi des Pays-Bas, la communication suivante.

Les gouvernements de Prusse et des Pays-Bas ont intentionné l'année 1817 [2]) une parfaite et réciproque égalisation de leurs navires respectifs avec les navires nationaux et ont ordonné par conséquent de traiter d'une manière égale ces navires relativement au droits de port. En autant que le gouvernement de Prusse le sache, ce ne fut que relativement à ces droits qu'il exista *alors* dans le royaume des Pays-Bas (comme c'est encore à present le cas en Prusse) une différence entre le traitement des navires nationaux et des navires étrangers.

Pour donner plus d'étendue au principe équitable qui avait présidé à cet arrangement le gouvernement Prussien publia le 20 juin 1822 [3]) un décret, qui ordonne par son article II, dont le soussigné a l'honneur de joindre la copie, une augmentation des anciens droits de port pour *tous* les navires étrangers chargés qui entrent dans les ports prussiens, ou sortent de ces ports, et n'exempte du payement de ces droits plus élevés que les navires qui appartiennent à des nations *a)* avec lesquelles la Prusse a des traités par rapport au traitement de leurs navires et *de leurs cargaisons*, à l'instar des nationaux ou de ceux des nations les plus favorisées, ou *b)* à des nations qui par d'autres raisons traitent les navires prussiens *et leurs cargaisons* comme les nationaux.

Contre toute attente le gouvernement néerlandais s'est éloigné du principe d'une réciprocité équitable. Par la loi du 26 août 1822 [4]) relativement aux droits d'importation, d'exportation et de transit, il a donné un très grand avantage au pavillon néerlandais par rapport au payement de douane des marchandises importées ou exportées sous ce pavillon.

[1]) Uit Berlijn. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 3 Mei 1836, no. 13. — Minuut aanwezig in G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 14.

[2]) Zie hiervoor Deel III, nos. 19—24.

[3]) Afgedrukt in Deel III, no. 43. [4]) Stsbl. no. 39.

S. E. mr. le baron de Verstolk de Soelen n'ignore pas que le gouvernement prussien a fait souvent des représentations contre cette résolution prise par le gouvernement néerlandais, mais que malheureusement ces représentations sont restées sans effet.

Le gouvernement prussien en espérant toujours un arrangement, n'a pas encore soumis le pavillon néerlandais aux stipulations du décret du 20 juin 1822. Mais les égards que ce gouvernement doit à ses propres fréteurs, ainsi que les égards qu'il doit aux états, qui pour prévenir un traitement désavantageux de leurs navires dans les ports prussiens ont fait des traités avec la Prusse relativement à l'égalisation réciproque des navires et *de leurs cargaisons* appartenant aux parties contractantes avec les navires nationaux, et qui remarquent à présent que cette égalisation dans les ports prussiens est partagée par le pavillon d'un état, qui ne traite pas les cargaisons des navires prussiens comme les cargaisons de ses propres navires, ces égards ne permettent au gouvernement prussien de laisser continuer l'état actuel des choses.

L'arrangement fait l'année 1817 relativement aux droits de ports étant rendu illusoire par le traitement inégal des cargaisons des navires prussiens et les réclamations qu'on a faites contre ce traitement inégal étant restées sans effet, le gouvernement prussien se voit obligé de mettre le décret du 20 juin 1822 par rapport aux navires néerlandais en exécution.

Le soussigné a reçu l'ordre d'en informer officiellement S. E. mr. le baron Verstolk de Soelen et d'ajouter que le décret précité sera mis en vigueur le 1er juillet de l'année courante. Le soussigné a l'honneur de soumettre au jugement de S. E. mr. le ministre si le Cabinet de La Haye le regarde comme convenable d'en informer le commerce néerlandais par une publication dans les gazettes. Le gouvernement prussien ne croit pas qu'une publication de son côté est nécessaire parce qu' il ne s'agit ici que de l'exécution d'une mesure générale, qui depuis longtemps a été ordonnée et qui n'a été que momentanément suspendue à l'égard de la Néerlande.

Le soussigné, en s'acquittant par la présente note des ordres que sa Cour lui a transmis, saisit cette occasion pour renouveler à S. E. mr. le baron Verstolk de Soelen les assurances de sa haute considération.

No. 31. — 1836, Mei 5. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN DEN KONING [1]).

Ik heb de eer U.M. hierbij aan te bieden kopy eene op heden ontvangene depêche van H.D. gezant te Berlijn van den 29en der afgeloopene maand [2]), waarbij hij verslag doet van het mondeling antwoord, door den Pruissischen staats-minister den heer Ancillon gegeven op de vraag aan hem, naar aanleiding van U.M.'s beschikkingen van den 23en Maart Geheim en 3en April j.l. Geheim gedaan, of er thans te Berlijn geneigdheid zoude bestaan om commercieele onderhandelingen aan te knopen tusschen Nederland en Pruissen, met uitbreiding tot de overige staten van het Zollverein.

U.M. zal daaruit gelieven te ontwaren, dat dit antwoord uitzigt geeft op de mogelijkheid van het tot stand komen eener zoodanige onderhandeling, doch dat de aanvankelijke voorstellen van de Nederlandsche zijde zullen moeten komen en bij voorkeur aan Pruissen zullen kunnen gedaan worden.

Ik geloove U.M. te mogen in overweging geven om de depêche van den graaf de Perponcher commissoriaal te maken aan de departementen van Buitenlandsche Zaken en van Financiën, ten einde U.M. na gehouden overleg met de Administratie voor de Nationale Nijverheid daaromtrent de dienen van consideratiën en advies.

No. 32. — 1836, Mei 17. — FRIEDRICH WILHELM AAN ANCILLON, ROTHER EN VON ALVENSLEBEN [3]).

Auf Ihren Bericht vom 30. v. M. [4]) kann ich es nur genehmigen, dasz die Suspension meiner Ordre vom 20. Juni 1822 [5]), die Erhöhung der Hafen-Abgaben zu Gunsten der diesseitigen Rhederei betreffend, welche ohne meine Genehmigung gar nicht hätte statt finden sollen, gegen die niederländischen Schiffe von Ihnen aufgehoben worden, und die erhöheten Abgaben auch von den niederländischen Schiffen mit dem 1. July d. J. werden erhoben werden.

---

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 5 Mei 1836, no. 1 G.
[2]) No. 29. [3]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 14. [4]) Weggelaten. [5]) Afgedrukt in Deel III, no. 43.

No. 33. — 1836, Mei 26. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN DEN KONING [1]).

Ik heb de eer hiernevens aan U. M. aan te bieden het resultaat der overwegingen [2]) van het departement van Financiën en van de Administratie voor de Nationale Nijverheid ten aanzien van het te geven gevolg aan den mede hierbij overgelegden brief van den gezant te Berlijn van den 29en April ll.[3]), houdende verslag van zijn gesprek met den heer Ancillon over handelsschikkingen dezerzijds met Pruissen en het overige Tolverbond.

Alhoewel mij in het algemeen met de beschouwingen van gemeld departement en administratie wel kunnende vereenigen, heb ik het echter moeilijk gevonden in verband daarmede een bepaald voorstel te doen aan U. M.

Naar mijn aanzien komt in de eerste plaats bijzonder in aanmerking de vorm bij die gelegenheid te kiezen, te weten, of men zich aanvankelijk zal bepalen tot een summier schriftelijk of mondeling antwoord aan den heer Ancillon, dan wel al dadelijk een of twee vertrouwde personen ter behandeling der zaak afzenden naar Berlijn. Het eerste is ongetwijfeld voor het oogenblik het gemakkelijkst en het minst omslagtig, maar ik kan de vrees niet onderdrukken, dat op die wijze de vruchten der goede gezindheid van den heer Ancillon misschien volgens het bekende weifelende karakter van dien minister slechts in een voorbijgaand oogenblik vlugtig aan den dag gelegd kunnen worden, op het spel gezet en verloren gaan, en dat wanneer de graaf de Perponcher met eenig schriftelijk of mondeling antwoord bij hem optreedt, hij alligtelijk zal voorwenden zich het gesprek, 't welk er aanleiding toe gaf, niet juist meer te herinneren. Van belang is hier de omstandigheid dat, zooveel uit den brief van den heer de Perponcher kan worden opgemaakt, de heer Ancillon uit eigen beweging en onvoorbereid gesproken heeft, zonder vooraf te rade te gaan met den minister van Financiën, noch met andere staatslieden, tot wier vak de handel, de scheepvaart en de regten van in-, uit- en doorvoer meer eigenlijk behooren. Dit neemt aan zijne woorden veel van hunne waarde, en niets zoude hem gemakkelijker vallen dan, wanneer het op stuk van zaken komt, zich te verschuilen achter anderen. Hoe

---

[1]) Uit 's-Gravenhage — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, 26 Mei 1836, no. 1 Z. G. [2]) Weggelaten. [3]) No. 29.

voorzichtig en in algemeene bewoordingen ingekleed, zullen welligt de Nederlandsche openingen maar klein worden geacht, zelfs met de voornaamste overige staten van het Tolverbond worden overwogen, en aanleiding geven tot voorloopig gerekte debatten met Nederland, nog eer de eigenlijke negociatie geopend wordt. Eindelijk is het langs dien weg onvermijdelijk om zich al dadelijk omtrent hoofdpunten bloot te geven, zonder nog den minsten waarborg te bezitten, dat Pruissen zich ten aanzien van de opofferingen, wederkeerig van hetzelve verwacht, zal willen inlaten, en de hoofdconcessiën, dezerzijds eenmaal aangevoerd, al vervallen zij naderhand door de geweigerde wederkeerigheid, zouden dan toch Nederland op een minder gunstig standpunt plaatsen; zij blijven dan toch aangeboden. Er komt bij, dat eene der concessiën, namelijk die de graanhandel betreffende in vroegere gesprekken door den Pruisischen gezant alhier opzettelijk is afgewezen, als zijnde zijn Hof ongenegen om zich de wijziging der te voren niet bestaan hebbende belemmeringen van den graanhandel als een concessie in eene handelsnegociatie te laten aankomen, eene omstandigheid, die alleen genoeg zoude zijn om de eerste Nederlandsche openingen te doen mislukken.

Bij zoodanige bedenkingen doet zich de vraag op, of deze zwarigheden niet grootendeels, ja zelfs geheel te vermijden zijn door al dadelijk van hier een of twee personen om die onderhandeling te voeren naar Berlijn te zenden, hunne bestemming streng geheim houdende tot vier of vijf dagen voor hun vertrek, en hunne komst ook eerst dan aan den heer Ancillon aan te kondigen, ten einde te voorkomen dat dezelve niet intusschen uit Berlijn worde afgeschreven.

De graaf de Perponcher zoude dan kunnen zeggen, dat men in 's-Gravenhage gemeend had, niet beter aan het door den heer Ancillon geuit verlangen om de dezerzijdsche voorstellen te kunnen beantwoorden, dan door iemand of twee personen, met de materie vertrouwd en van behoorlijke voorschriften voorzien, naar Berlijn af te vaardigen, ten einde in overleg en onderhandeling te treden met degenen, welke daartoe van de Pruissische zijde zouden bestemd worden. De aankondiging van de verschijning dier heeren zal zekerlijk onverwacht en welligt ongelegen zijn, maar de heer Ancillon ziet zich dan bij het woord genomen, en zoo gemakkelijk het zijn zoude eenig schriftelijk of mondeling antwoord van

den graaf de Perponcher zonder gevolg te laten, zoo moeyelijk zoude het worden de voornoemde heeren, eenmaal te Berlijn tegenwoordig, af te wijzen en onverrigter zaken weder te laten vertrekken, zonder met hen in eenige discussie te treden. Mogt dit tegen alle waarschijnlijkheid geschieden, zoo zoude men nog van geene slimmer conditie worden dan te voren, want men verkrijgt dan het bewijs, dat men met schrijven niet meer zoude gevorderd zijn, en de openlijke poging der regering om tot eene handelsschikking met Pruissen te geraken, zoude niet anders dan eenen gunstigen indruk maken op de handelaren hier te lande, voor welke daarentegen de stappen van het Nederlandsch gezantschap te Berlijn uit den aard der zaak verborgen blijven.

Tergelijkertijd zoude aan Pruissen aldus de gelegenheid worden afgesneden om reeds in de eerste algemeene openingen stoffe te vinden tot vertraging en verwikkelingen. De openingen toch zouden in de gesprekken der wederzijdsche commissarissen eene geheel andere gedaante aannemen. Zij zouden niet vooraf en opeens enkel van de Nederlandsche zijde komen, maar alles zoude zich meer gedeeltelijk ontwikkelen, en de Nederlandsche gevolmagtigden zouden slechts trapsgewijze met hunne voorstellen moeten optreden, naarmate ook de Pruissische hier tegemoet kwamen. Baart eenig voorstel, bij voorbeeld van eene wijziging in de toepassing der graanwet, zwarigheid, dan is het correctief, in den loop der gesprekken, beter bij de hand, dan bij eene mondelinge of schriftelijke mededeeling van den Nederlandschen gezant. Eindelijk zoude men zich dezerzijds ook veel minder bloot geven, want het zoude, al mislukt ook ten slotte de onderhandeling, geheel iets anders zijn in de gesprekken met successieve voorstellen op te treden, naar gelang dat men er ook van de Pruissische zijde aan beantwoordde, en iets anders van den Nederlandschen kant alleen door middel van het gezantschap eenen beslissenden eerste stap te doen en een grondslag van onderhandeling aan te bieden, waarbij Pruissen zich eenvoudig zoude kunnen bepalen tot het uithooren zijner wederpartij. Daarenboven geraken de wederzijdsche commissarissen, met de materie van nabij bekend, dadelijk op een ander en beter terrein dan de heeren Ancillon en Perponcher, die uit den aard van hun standpunt slechts de summiere tolken kunnen zijn der denkbeelden van anderen.

Een bijkomend voordeel zoude nog zijn, dat de Nederlandsche

commissarissen zich in de gelegenheid zouden bevinden van naar gelang der omstandigheden zich ook met staatslieden van andere landen van het Tolverbond in te laten, hetzij te Berlijn, of later te München of in enkele andere Duitsche hoofdsteden.

't Is waar, men ziet aldus af van eene onderhandeling in 's-Gravenhage, doch nu eenmaal het geheele Tolverbond in het spel geraakt is, kan het wel niet anders, of de onderhandeling zal in Duitschland moeten gevoerd worden. Er bestaat weinig kans de gevolmagtigden zelfs der voornaamste leden van het Tolverbond alhier vereenigd te zien en, al ware dit bereikbaar, zoo zoude de noodzakelijkheid van telkens van zoovele regeringen voorschriften te vragen en af te wachten, de negociatie veel meer belemmeren en vertragen dan wanneer de Nederlandsche regering, die hier alleen partij is, bij de Duitschers zelve laat onderhandelen.

Tegen de afvaardiging dezerzijds althans in 't vervolg van een of twee personen naar Berlijn bestaat, zooveel ik wete, bij het Departement van Financiën en bij de Administratie voor de Nationale Nijverheid geene bedenking, alhoewel men schijnt te beseffen de moeyelijkheid eener goede keuze, waarbij nog komt dat mogelijk de voor zoodanige zending meest geschikte personen niet wel tijdelijk kunnen gemist worden. Intusschen blijft deze zwarigheid juist dezelfde, hetzij men tot eene dadelijke designatie overga, of dezelve uitstelle tot een nader antwoord uit Berlijn. Van hare zijde is de Administratie voor de Nationale Nijverheid beducht, dat de reis der Nederlandsche commissarissen enkel op den tegenwoordigen brief van den gezant te Berlijn vruchteloos zijn zoude, als hechtende zij geen genoegzaam gewigt vooralsnog aan de woorden van den heer Ancillon. Wat het laatste betreft, zoo bevinde ik mij in hetzelfde geval, maar ik geve juist een dadelijke zending in overweging, ten einde dien minister als het ware te noodzaken ernst te maken van een gesprek, hetwelk hij misschien niet zoo ernstig gemeend heeft.

Het alternatief eener benoeming van een of twee personen is vatbaar voor verschillende beschouwingen. De verschijning van een dubbeltal zal denkelijk nog wat meer opzien baren te Berlijn, maar het zal ook nog wat moeyelijker zijn twee personen dan één af te wijzen. De minister van Financiën kwam mij voor over te hellen tot een dubbeltal. Overigens hangt dit punt veel af van de keuze zelve. Mogt het U.M. behagen om naar aanleiding dezer con-

sideratiën al dadelijk een of twee personen naar Berlijn af te vaardigen, zoo zouden onder H. D. Z. welbehagen de departementen van Buitenlandsche Zaken en van Financiën kunnen worden uitgenoodigd daartoe eene voordragt te doen en eene instructie te ontwerpen, in welke de handelsartikelen, ten aanzien van welke men voordeelen zoude verlangen of willen aanbieden, specifiek zouden kunnen genoemd worden, of althans eenige derzelve, vermits, zoo de onderhandeling voortgang heeft, men denkelijk wel in het geval zal geraken van de instructiën nader aan te vullen.

Overigens acht ik mij verpligt er bepaaldelijk bij te voegen, dat alle de in dit eerbiedig rapport ontwikkelde denkbeelden rusten op de hoofdveronderstelling van de allerstrengste geheimhouding tot op zijn minst vijf dagen vóór het vertrek der voor de zending benoemde personen, want krijgt de Pruissiche gezant er vroeger het minste lucht van, dan ontvangt men vrij waarschijnlijk eene afwijzing der zending uit Berlijn, nog alvorens zij vertrokken is, en men is dan van slimmere conditiën dan te voren. Ik veroorlove mij daarom aan U. M. eerbiedig voor te stellen, of dit onderwerp niet mondeling door H. D. Z. met den minister van Financiën, den secretaris van Staat en mij zoude kunnen behandeld worden, met aanbeveling aan beide ministers om bij de bewerking der instructie slechts die onmisbare personen te gebruiken, op welke zij stellig kunnen rekenen.

Eene tweede wijze om de zaak te behandelen bestaat in het schriftelijk beantwoorden der depêche van den graaf de Perponcher. Men kan er desnoods mede volstaan; zij is meer de gewone en eenvoudiger, en de heer Ancillon zal denkelijk niet anders verwachten. Voor het geval dat U. M. zich hiertoe mogt bepalen, neme ik de vrijheid een ontwerp van brief [1]) voor den gezant te Berlijn hiernevens over te leggen, met welk ontwerp de Administratie voor de Nationale Nijverheid zich geheel heeft vereenigd, na kennis genomen te hebben van den brief van het Departement van Financiën [1]). De hoofdpunten, waarvan, naar mijn inzien, onvermijdelijk moest gesproken worden, heb ik getracht daarin met de meeste beknoptheid aan te stippen, het van belang achtende zich zoo min mogelijk bloot te geven. Misschien ware het niet ondoelmatig zich vooraf te bepalen omtrent de vraag, of er een of twee personen zullen gezonden worden, wan-

[1]) Weggelaten.

neer het niet noodig zoude zijn zulks alternatief in den brief uit te drukken. Ik heb in het algemeen gesproken van „facilités pour le commerce des grains", liefst vermijdende te gewagen van de nieuwe graanwet [1]). Om zooveel mogelijk af te snijden de tegenwerping, dat deze eerste openingen geene genoegzame concessiën van de Nederlandsche zijde aankondigden, heb ik veel ruimte gelaten in de conclusie, zonder echter iets speciaals uit te drukken: „Le cours des négociations étendrait probablement le cercle des concessions respectives. Aussi n'en ai-je tracé qu'une première esquisse". Dit verbindt tot niet veel, maar laat toch gevoelen, dat men zijn laatste woord niet gezegd heeft, De aankondiging van liberale beginselen heeft dezelfde strekking. Ik heb mij niet wel kunnen vereenigen met het denkbeeld van het Departement van Financiën, dat men zich vooreerst enkel zoude moeten bepalen tot eene opgave van hetgeen door Nederland verlangd wordt, als waardoor letterlijk zoude voldaan worden aan den wensch van den heer Ancillon. Naar mijn inzien had het gesprek van dien minister met den graaf de Perponcher[2]) een ander doel. Hij verlangde propositiën, waaronder niet wel verstaan kan worden hetgeen men verlangt, maar veelmeer hetgeen men aanbiedt. Vooralsnog heb ik in 't midden gelaten, of de graaf de Perponcher zich zoude moeten bepalen tot een mondeling antwoord en voorlezing van den brief, dan wel of hij er een afschrift van zoude kunnen geven. Naar mijn inzien zoude het eerste het verkieslijkste zijn en hem kunnen worden aanbevolen, bij welke gelegenheid hij dan zou kunnen te kennen geven, dat de bijzondere punten meer eigenaardig een onderwerp der gesprekken tusschen de wederzijdsche commissarissen zouden kunnen maken [3]).

No. 34. — 1836, Mei 30. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN DE PERPONCHER [4]).

Le rapport, que vous m'avez fait l'honneur de m'adresser de votre entretien avec monsieur Ancillon sur des arrangemens com-

---

[1]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41. [2]) Vgl. no. 29.

[3]) De beschikking van den koning volgde op 29 Mei 1836 (R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 29 Mei 1836, no. 3 Z. G.) De koning wenschte eene schriftelijke beantwoording van de depêche van graaf de Perponcher. (Vgl. no. 29.)

[4]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, 30 Mei 1836, no. 23.

merciaux à négocier entre les gouvernemens néerlandais et prussien [1]), a été fort agréable ici, et nous sommes très disposés à adopter, pour y arriver la marche indiquée par ce ministre.

A cet effet vous voudrez bien exprimer à monsieur Ancillon le plaisir, que le Cabinet de la Haye a éprouvé, en apprenant que celui de Berlin croyait le moment arrivé d'entamer la négociation commerciale avec le gouvernement néerlandais, aujourd'hui que le Zollverein avait atteint son complément par l'accession de Bade, Francfort et Nassau. Vous ajouterez que le Cour des Pays-Bas est prête à envoyer à Berlin une ou deux personnes revêtues de sa confiance pour entrer en matière avec celles, qui seront désignée du côté de la Prusse, et négocier avec elles les arrangemens, dont il s'agit, si désirables pour les deux pays et si propres à mettre moyennant des concessions mutuelles, communes à tout le Zollverein, un terme aux inconvéniens inséparables de l'état actuel de choses. Pour les Pays-Bas le principal objet d'un traité de commerce et de navigation avec la Prusse et les autres membres du Zollverein serait la diminution des droits d'entrée sur certains articles de commerce à leur introduction dans les états du Zollverein. De notre côté nous pourrions offrir des facilités pour le commerce de quelques objets et des faveurs réciproques pour la navigation maritime et pour celle du Rhin. Le cours des négociations étendrait probablement le cercle des concessions respectives. Aussi n'en ai-je tracé qu'une première esquisse. D'abord que nous apprendrons l'accueil favorable de ces idées générales à Berlin, rien ne retardera le départ de celui ou de ceux, auxquels notre cour confierait cette négociation intéressante, à laquelle présiderait d'après ses voeux bien sincères les principes les plus libéraux.

Vous êtes autorisé à donner lecture de cette dépêche à monsieur Ancillon, et à en laisser prendre copie si on le désire, et j'aurai l'honneur d'attendre de Votre Exc. le rapport de la réponse, qui y aura été faite par ce ministre.

No. 35. — 1836, Mei 31. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN VON LOTTUM [2]).

Le soussigné, ministre des Affaires Etrangères, a eu l'honneur

[1]) No. 29. [2]) Uit 's-Gravenhage. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 14.

de recevoir la note du 2 mai [1]), par laquelle monsieur le comte de Lottum, envoyé extra-ordinaire et ministre plénipotentiaire de S. M. le roi de Prusse, a bien voulu lui rappeler l'arrangement conclu en 1817 entre les Pays-Bas et la Prusse, relativement aux droits de navigation à acquitter par les navires respectifs, et lui annoncer, que par suite de la loi néerlandaise du 26 août 1822 [2]), le gouvernement prussien se voyait dans le cas d'appliquer aux navires néerlandais à partir du 1 juillet prochain les droits de navigation plus élevés indiqués dans son décret du 20 juin 1822 [3]).

Comme le Cabinet de la Haye désire contribuer autant qu'il dépend de lui à éclaircir la matière traitée dans la dite note, le soussigné se permettra de mentionner les faits suivants.

Le 19 décembre 1816 [4]) monsieur le prince de Hatzfeldt porta plainte contre le droit de tonnage perçu à Anvers des bâtimens prussiens. La réponse de monsieur le baron de Nagell ayant été communiquée à la cour de Berlin, monsieur l'envoyé de Prusse déclara dans un office du 26 mars 1817 [5]), que si le gouvernement des Pays-Bas se trouvait disposé à traiter dans ses ports les bâtimens prussiens sous le rapport du dit droit de tonnage, connu en Prusse sous le nom de droit du port (havengeld) comme ses propres navires, le gouvernement prussien donnerait les ordres nécessaires pour que dans ses ports les bâtimens néerlandais ne fussent soumis également à cet égard ni à d'autres droits, ni à des droits plus forts, que ceux auxquels les bâtimens nationaux étaient soumis. La correspondance sur cet objetavec la légation de Prusse s'étant prolongée jusqu'en automne 1817 [6]), monsieur le prince de Hatzfeldt annonça dans un office du 10 septembre de la même année [7]), que selon les intentions de sa cour les vaisseaux des Pays-Bas ne seraient pas soumis dans les ports prussiens à d'autres droits, ni à' des droits plus forts, que ceux exigés des nationaux, sous la supposition et dans le cas d'une déclaration formelle de la part du gouvernement des Pays-Bas, que les vaisseaux prussiens ne seraient plus tenus à payer à titre de vaisseaux étrangers le droit de tonnage, mais qu'ils seraient dorénavant traités à l'égal des nationaux. L'affaire arriva à sa conclusion par la réponse de monsieur le baron de Nagell du 20 septembre [8]), accompagnant la notification adressée dans le sens sus-indiqué aux préposés des ports du royau-

[1]) No. 30. [2]) Stsbl. no. 38. [3]) Deel III, no. 43. [4]) Deel III, no. 15.
[5]) Deel III, no. 19. [6]) Deel III, nos. 22—24. [7]) Deel III, no. 23. [8] Deel III, no. 24.

me, et par la réplique de la légation de Prusse du 31 octobre [1]), portant que le ministre des Finances avait adressé une circulaire à toutes les régences, d'après laquelle à compter du 1 novembre 1817 les bâtimens néerlandais devaient être traités comme les bâtimens nationaux relativement au droit de tonnage, et ne seraient par conséquent soumis ni à d'autres droits ni à des droits plus forts, que ceux exigés des nationaux.

Il résulte de cet exposé, que ce dont il fut convenu en 1817 se rapporte exclusivement au droit de tonnage, à l'égard duquel il n'a été rien innové depuis cette époque dans les ports néerlandais en ce qui concerne le pavillon prussien, lequel continue d'être assimilé aux mêmes droits de tonnage que les bâtimens nationaux.

La loi néerlandaise du 26 août 1822 [2]) ne dérogea dès lors en aucune manière à l'arrangement de l'année 1817, mais si, sans s'écarter des engagemens contractés, elle était censée contenir quelque disposition, désavantageuse à la navigation ou au commerce prussiens, le cas se présenterait de la comprendre dans le nombre des objets à régler par un traité de commerce, à la négociation duquel le gouvernement néerlandais s'est constamment offert et qu'il appelle de ses voeux, et pour laquelle il vient d'apprendre avec la plus sincère satisfaction, que le cabinet de Berlin juge aujourd'hui le moment arrivé.

Dans l'intervalle toute augmentation de part ou d'autre des droits de navigation actuellement en vigueur serait d'un augure moins favorable pour l'heureux succès du concert à établir à l'effet de s'entendre généralement sur les relations commerciales des deux pays. Le gouvernement néerlandais s'abandonne ainsi avec confiance à l'espoir, que le cabinet prussien partagera son désir d'entamer cette négociation sous les auspices actuels, et il regretterait beaucoup de voir par l'application au pavillon des Pays-Bas de la mesure mentionnée dans la note de la légation prussienne naître le cas indiqué par l'article 295, ci-joint en copie, de la loi générale du 26 août 1822, et de se trouver ainsi forcé de remplir une obligation, à laquelle les termes précis de cette loi ne lui permettraient pas de se soustraire, celle d'assujettir les bâtimens prussiens au droit de tonnage aussi souvent qu'ils entreraient dans un port néerlandais, indépendamment de la faculté d'en augmenter le montant au taux prussien.

[1]) Weggelaten. [2]) Stsbl. no. 38.

Le soussigné a l'honneur de prier monsieur le comte de Lottum de vouloir bien prêter son entremise pour faire parvenir l'exposé, qui précède, à sa Cour.

No. 36. — 1836, Juni 8. — ANCILLON AAN DE PERPONCHER [1]).

Le soussigné a donné immédiatement connaissance aux autorités royales compétentes des ouvertures que monsieur le comte de Perponcher, envoyé extra-ordinaire et ministre plénipotentiaire de S. M. le roi des Pays-Bas, a bien voulu lui faire à la suite d'une dépêche de monsieur le baron Verstolk de Soelen du 30 mai [2]), contenant la proposition d'ouvrir des négociations dans le but de conclure un traité de commerce entre les états qui appartiennent à l'Association de douane allemande.

Le soussigné s'empressera de communiquer à monsieur le comte de Perponcher le résultat des conférences, dans lesquelles il est entré à ce sujet avec les susdites autorités, et il se réserve de répondre alors plus explicitement aux propositions dont il s'agit.

No. 37. — 1836, Juni 10. — DISBROWE AAN PALMERSTON [3]).

With reference to the subject of your Lordships dispatch no. 16[4]), it may not be unimportant for His Majesty's government to be informed of demands, which I have learnt are at present being made upon this government by the representatives of Prussia and of the United States, in consequence of the Netherland government having departed from the strict observance of reciprocity in commercial intercourse with those two states since the enactment of the law of the 26th August, 1822 [5]). On the plea of encouraging commerce, a drawback of 10 per cent on the duties levied, has been allowed by this government, (under sanction of the above mentioned law), on imports in dutch bottoms.

This advantage has been bestowed upon dutch trade, since the admission of their vessels into prussian ports on the same terms as the national shipping and since the proclamation of the presi-

[1]) Uit Berlijn. — R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 15 Juni 1836, no. 2 Z. G.
[2]) No. 34.
[3]) Uit 's-Gravenhage. — Public Record Office, Londen, F. O. 37, reg. 200.
[4]) Weggelaten. [5]) Stsbl. no. 39.

dent of the United States in 1816 [1]), by which the commercial intercourse of the two countries was placed on a footing of strict reciprocity. The representation of the prussian minister to baron Verstolk is, I understand, to the effect, that if the Netherland government does not desist from allowing this drawback, his government which consider themselves at liberty to frame new regulations, imposing on the dutch flag in prussian ports an amount of duty equivalent to the remittance made by this government.

The chargé d'affaires of the United States[2]) has acquainted Mr. Verstolk with the fact of a bill having been brought before the national legislative for rescinding the existing commercial relations with Holland, and empowering the president to enact new ones, on the ground of the principle of reciprocity being infringed, by the allowance of the drawback in question. I understand that baron Verstolk has requested an extension of the period at first fixed by the prussian government for enforcing retaliatory measures, which were to have had effect from the 1st of next month, and that the matter has been referred to count Lottum to Berlin. No answer has as yet, I believe, been given to M. Davezac, and if the Netherland government feel it necessary to give way in either case, I have no doubt that they will abstain as long as they can, from depriving their merchants of advantages, on which the popularity of the government greatly depends. I learn, that since the passing of the land imposing a duty on corn [3]), such has been the effect of the drawback of 10 per cent, that the prussian flag has almost entirely disappeared from the ports of this coun try, unable to compete with the national traders in a commerce, which they previously more than shared.

No. 38. — 1836, Juni 15. — DE PERPONCHER AAN VERSTOLK VAN SOELEN [4]).

Après avoir remis ce matin à monsieur le ministre d'état Ancillon la réponse de notre auguste souverain à la lettre de notification de S. M. le roi de Prusse des couches de S. A. R. madame la princesse Char-

[1]) Eene proclomatie van 1816 is mij niet bekend; vgl. ook Kloos, De handelspolitieke betrekkingen tusschen Nederland en de Vereenigde Staten van Amerika 1814—1914. [2]) Davezac. [3]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

[4]) Uit Berlijn. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 20 Juni 1836, no. 1 Z. G.

les de Prusse, — — — — j'ai profité de cette occasion pour entretenir encore S. Exc. sur l'affaire de la négociation d'un traité de commerce entre les Pays-Bas, la Prusse et le Zollverein. Monsieur Ancillon m'a confirmé ce que j'ai mandé par ma dépêche du 29 avril dernier [1]), c'est-à-dire, que la Prusse désire vivement l'accomplissement de ce traité, néanmoins avant que de pouvoir déterminer au juste l'époque d'entamer, comme le ministère prussien le souhaite, cette négociation à Berlin. Le ministre des Affaires Etrangères veut attendre que monsieur le président Rother soit revenu de Carlsbad. Du moment où ce dernier sera de retour, ce qui sera environs dans quinze jours, monsieur Ancillon m'a assuré que je recevrais de suite de sa part une réponse à la dépêche de V. Exc. du 30 mai dernier [2]).

No. 39. — 1836, Juni 16. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN VAN TETS VAN GOUDRIAAN [3]).

Ik heb de eer U. Exc. hiernevens afschrift te doen toekomen eener depêche van den gezant te Berlijn van den 10en dezer [4]), en van eene daarbij gevoegde nota van den heer Ancillon van den 8en te voren [5]), strekkende ter voorloopige beantwoording van het dezerzijdsche voorstel tot het onderhandelen van een commercietractaat. Alhoewel de mogelijkheid blijft bestaan, dat er in weinige dagen een nader antwoord zal inkomen, waarin de bereidwilligheid van het Pruisische hof tot het ontvangen onzer gevolmagtigden zal worden uitgedrukt, zoo is mij echter die nota toegeschenen van eenen ongunstigen aard te zijn. Reeds de vorm is stijf, want aanvankelijk heeft de graaf de Perponcher slechts eene mondelinge opening gedaan, waarop de heer Ancillon mondeling antwoordde, dat het tijdstip tot onderhandelen gekomen was, en hij ons uitnoodigde onze voorstellen te doen kennen. Ditmaal werd aan den graaf Perponcher wederom geantwoord in eene depêche [6]), aan hem gerigt, met aanbeveling dezelve mede te deelen en er des verlangd afschrift van te geven aan den heer Ancillon. Of deze na de inzage dier depêche eene nota van deszelfs inhoud van onzen gezant verlangd heeft, blijkt niet uit den brief, doch

[1]) No. 29. [2]) No. 34.
[3]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 16 Juni 1836, no. 1 Z. G.
[4]) R. A., 's-Gravenhage, exh. 15 Juni 1836, no. 2 Z. G. [5]) No. 36. [6]) No. 34.

zoo men de zaak geleidelijk wilde behandelen, kwam er geene schriftelijke mededeeling van den heer Ancillon aan den heer de Perponcher te pas, en vooral geene nota, welke de strengste diplomatieke vorm is. Hierin wordt nu geen woord gezegd van het eerste gesprek en van het eerste mondelinge antwoord van den heer Ancillon, maar van onze tegenwoordige openingen gewaagd, als waren het de eerste, en als ware er te voren niets voorgevallen. Neemt men wijders de woorden: „il se réserve de répondre alors plus explicitement aux prépositions dont il s'agit" in den letterlijken zin, dan zijn zij wederom zeer ongunstig en kondigen aan, dat men in plaats van eenvoudig te antwoorden, dat men onze commissarissen afwachten zal, reeds onze algemeene prepositiën zal gaan onderzoeken, ziften en beantwoorden, in welk geval wij bedreigd worden met eene negociatie, nog alvorens de negociatie te Berlijn zal beginnen. De mededeeling, waarvan men spreekt, „aux autorités royales compétentes", is ook zeer algemeen. Er kunnen onder verstaan worden provinciale magten, Kamers van Koophandel etc. Moeten nu deze geraadpleegd worden, eene raadpleging, welke huishoudelijk is in Pruissen en ons niet officieel behoefde te worden aangekondigd, dan kan de geheele zaak ligtelijk op de lange baan geschoven worden. Ik zal dus aan Uwe Exc. mijne vreeze niet ontveinzen, die wending der onderhandeling te zien verwezenlijken, tot voorkoming van welke ik tot de dadelijke afzending der gevolmagtigden geadviseerd had.

Overigens neme ik de vrijheid U. M. in overweging te geven per post van heden den heer Rochussen te willen melden, dat volgens een voorloopig uit Berlijn ontvangen antwoord de zaak waarschijnlijk eenige dagen zal traineeren en hij dus zijne tweede overkomst herwaarts voor het oogenblik zoude kunnen verschuiven, terwijl dan tevens de uitstap van den heer van Scherff naar Amsterdam immers vooralsnog komt te vervallen.

No. 40. — 1836, Juni 27. — VON ALVENSLEBEN EN BEUTH AAN ANCILLON [1]).

Euer Excellenz verfehlen wir nicht, auf das gefällige unter dem 19. d. M. [2]) in Erinnerung gebrachte Schreiben vom 8. d. M. [2]),

[1]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 14. [2]) Weggelaten.

die Handelsverhältnisse mit Holland betreffend, ganz ergebenst Nachstehendes zu erwiedern.

Wir sind mit Euer Excellenz vollkommen dahin einverstanden, dasz man den Anträgen der niederländischen Regierung, welche die Eröffnung von Unterhandlungen zur Erleichterung des Handels und Verkehrs zwischen Preuszen und Holland zum Zweck haben, nicht mit Unwillfährigkeit zu begegnen, oder sie gar ganz zurückzuweisen habe, dasz vielmehr, wie dies denn seit einer Reihe von Jahren unausgesetzt und unzweideutig zu erkennen gegeben ist, der Wunsch ausgesprochen werden müsse, einen besseren als den derzeit bestehenden Zustand des Handels und Verkehrs herbeizuführen, sofern sich nur irgend die Aussicht eröffnen sollte, diese Verbesserung zu einer *gegenseitigen* zu machen. Je entfernter aber diese Aussicht ist und jemehr es den Anschein hat, als treibe nur der Drang der Umstände das niederländische Gouvernement zu einer Annäherung an unsere kommerziellen und gewerblichen Interessen, um so vorsichtiger wird man unsers Erachtens bei der Wiederaufnahme der Präliminarien zu diesen Unterhandlungen sein müssen, welche seither lediglich durch die Schuld Hollands nicht aus diesen Stadien der Vorbereitung herausgetreten sind.

Es könnte sogar, wenn man den Verlauf der letzteren während der letzten sechs Jahre prüft und damit das Verfahren der niederländischen Regierung gegen Preuszen verbindet, die Vermuthung rege werden, dasz es ihr auch diesmal kein rechter Ernst sei und dasz sie mit der Absendung von Kommissarien hierher vielleicht nur eine Ostentation bezwecke, welche für die schwierige Lage berechnet sein könnte, in welcher sie sich eben jetzt befinden mag, namentlich in Rücksicht auf Belgien, dessen Annäherung an die Interessen des Zollvereins Besorgnis einflöszen dürfte.

Preuszen kam, früherer Versuche nicht zu gedenken, im Jahre 1829 ähnlichen jenseitigen Anträgen mit der gröszesten Bereitwilligkeit entgegen, und es lag nicht an dem diesseitigen Kommissarius, dem Präsidenten Delius, welcher seinen Auftrag mit eben soviel Eifer als Sachkenntnisz und Gründlichkeit verfolgte, wenn die von ihm gesammelten Materialien unbenutzt blieben, während Holland zu derselben Zeit es sich nicht versagte, ein Spezialgesetz gegen eine preuszische Fabrik, bestimmt diese zu

Grunde zu richten, und das Gesetz vom 8. Juni 1831 [1]) zu erlassen, durch welches unsere Kohlenschiffer fast auszer Concurrenz mit den holländischen gebracht wurden.

Dasz die inzwischen in Belgien eingetretenen Ereignisse die Einleitung der Verhandlungen verzögerten lag in der Natur der Verhältnisse, obgleich man aber diesseits sogar keinen Anstand genommen hatte, in den Wunsch zu willigen, dasz sich der diesseitige Kommissarius nach dem Haag begebe, ergiebt doch dessen Bericht vom 16. März 1832 [2]) wie er sich vergeblich bemüht hatte, den jenseitigen Kommissarius Staatsrath Gericke zu weiteren vorbereitenden Eröffnungen zu bewegen, welche die inzwischen gänzlich veränderten Umstände nothwendig erscheinen lieszen, und es erschien demnächst das unsere Interessen empfindlich verletzende Fruchtgesetz [3]).

Unter diesen Umständen wird man sich preuszischerseits um so weniger den Vorwurf der Unwillfährigkeit zuziehen, wenn man, die Vorverhandlungen, insbesondere die Ermittelungen des Präsidenten Delius zu Rathe ziehend, vor der Einleitung kommissarischer Berathungen sich darüber Aufschlüsse zu verschaffen sucht, was man jenseits zu verlangen und etwa zu gewähren beabsichtigen mögte. Es dürfte wenig Vertrauen erwecken, wenn man gegen *Zoll*-Erleichterungen *Handels*-Erleichterungen verspricht, und wenn diese vielleicht den Transit theilweise, jene aber, wie es den Anschein hat, vorzüglich Kolonialwaaren betreffen sollen, sich auch nicht wohl absehen läszt, wie man, wenn es auf eine Herabsetzung der Eingangszölle auf diese, namentlich auf Zucker, Kaffee und Tabak abgesehen sein sollte, zu einer Vereinigung gelangen könnte, die jetzt viel schwerer zu erreichen sein würde, als zur Zeit der ersten Einleitung der Verhandlungen, so scheint es uns jedenfalls gerathen, zwar die gröszeste Bereitwilligkeit an den Tag zu legen, die sofortige Besprechung durch Kommissarien aber bis dahin abzulehnen, dasz die niederländische Regierung sich bestimmter über ihre Absichten geäuszert haben werde.

Euer Excellenz wollen geneigtest in Erwägung ziehen, dasz bei der Frage: ob man auf die Absendung eines Kommissarius nach dem Haag eingehen wolle? das königliche Ministerium der aus-

[1]) Stsbl. no. 15. [2]) Deel III, no. 197.
[3]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

wärtigen Angelegenheiten am 21. Mai 1832 bemerkte: man habe sich einmal bereit erklärt, dem jenseitigen Wunsche zu genügen, könne aber eben nicht behaupten, dasz das niederländische Gouvernement eine Verpflichtung eingegangen sei, sich vorher schriftlich, wenn auch nur vertraulich über seine Absichten speziell auszusprechen. Da man in dieser Beziehung die Sache jetzt noch in der Hand hat, dergleichen vorhergehende Erklärung eventualiter das Geschäft sehr erleichtern würde, und das holländische Gouvernement, wenn es ihm mit seinen Anträgen Ernst ist, nicht Anstand nehmen wird sie zu geben, so sind wir des ganz ergebensten Dafürhaltens, dasz man wohl thun werde, sie sich zu erbitten.

No. 41. — 1836, Juli 5. — VON LOTTUM AAN ANCILLON [1]).

In Erwiederung des geehrtesten Schreibens Euer Excellenz vom 20. Juni d. J. [2]) (praesentiert den 3. Juli) verfehle ich nicht gehorsamst anzuzeigen, dasz ich dem Herrn Freiherrn von Verstolk das Bedauern meiner höchsten Regierung ausgedruckt habe, auf den Vorschlag des Haager Kabinets die wegen Belastung der niederländischen Schiffe in den preuszischen Häfen mit der gesetzlichen extraordinairen Flaggen-Abgabe erlassene Verfügung einstweilen zu suspendiren, nicht eingehen zu können. Ich habe damit den Antrag verknüpft, dasz von Seiten der holländischen Regierung die Bestimmungen des Artikels 295 des Gesetzes vom 26. August 1822 [3]) auf die die niederländischen Häfen besuchenden preussischen Schiffe vorläufig nicht in Anwendung gebracht werden möchten, auch mir erlaubt auf die anderweitigen besonderen Maaszregeln gegen die niederländische Flagge hinzudeuten, welche unsererseits bei einem Nicht-Eingehen auf meinen Antrag angeordnet werden dürften, um den alsdann noch immer bestehenden Unterschied von 10 %, welcher die Führung der nationalen Flagge in Betreff der Zölle in den Niederlanden begründet, gänzlich auszugleichen.

Der Freiherr von Verstolk erwiederte mir, dasz ihn meine Mittheilung um so mehr überraschte, als er, da ihm nicht früher eine Rückäuszerung auf den in der niederländischen Note vom 31.

[1]) Uit 's-Gravenhage. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 14. [2]) Weggelaten. [3]) Stsbl. no. 38.

Mai [1]) enthaltenen Antrag geworden sei, die Meinung gehegt habe sich der bestimmten Hoffnung hingeben zu dürfen, dasz bei dem nahe bevorstehenden Anknüpfen freundschaftlicher Unterhandlungen über einen Handelstractat die von unserer Seite beschlossene und am 1. Juli ihren Anfang nehmên sollende Maaszregel vorläufig und bis zu *dem* nicht zu entfernten Zeitpunkte ausgesetzt werden würde, wo man die Überzeugung gewonnen habe, dasz man auf die niederländischerseits zu machenden und nach seiner inneren Überzeugung höchst annehmlichen und liberalen Vorschläge nicht eingehen könne. Diese von ihm gehegte Hoffnung habe ihn bewogen bis jetzt Seiner Niederländischen Majestät eine Genehmigung des in Kraft Treten der Bestimmungen des Artikels 295 des Gesetzes vom 26. August 1822 [2]) auf die die niederländischen Häfen besuchenden preuszischen Schiffe noch nicht vorzuschlagen. Doch wolle er mir nicht verhehlen, dasz er den niederländischen Konsuln in den preuszischen Häfen den Befehl gegeben habe dieser Angelegenheit die höchste Aufmerksamkeit zu widmen und das etwanige Erheben der extraordinairen Flaggen-abgabe von niederländischen Schiffen sofort anzuzeigen, um alsdann ohne Zeitverlust auch die Bestimmungen des niederländischen Gesetzes auf die preuszischen Schiffe in Anwendung bringen zu lassen. Die ihm von mir gemachte Mittheilung fordere ihn jetzt auf Seiner Majestät ungesäumt Vortrag zu halten und seine Befehle einzuholen. Ob auf meinen Antrag wegen einer vorläufigen Sistirung der Bestimmungen des niederländischen Gesetzes Folge gegeben werden könne, sei er nicht im Stande mir im Voraus zu sagen. Doch deutete er als seine Privat-Meinung an, dasz dies wohl von der Weise abhängen dürfte, in welcher unsererseits der niederländische Antrag wegen Sendung von Commissarien nach Berlin beantwortet werden würde. Auch sprach der Minister über die Ausspicien, unter denen die Verhandlungen in Berlin eröffnet werden würden und druckte hierbei so lebhaft den Wunsch aus, dasz meine höchste Regierung hinsichtlich derselben von einem *eben* so guten Willen beseelt seyn möge, als dies in Bezugnahme auf die niederländische Regierung der Fall sey, dasz es mir vorkommen wollte, alsob meine unter dem 3. Juli [3]) ergebenst ausgedruckte Vermuthung, dasz der Inhalt

---

[1]) No. 35. [2]) Stsbl. no. 38. [3]) Weggelaten.

Euer Excellenz geehrtesten und mir per Post zugesandten Rescripts vom 20. v.M. [1]) auf eine indirecte Weise zur Kenntnisz des hiesigen Ministerii gekommen sei, ganz vollkommen gegründet wäre.

Der hiesige Finanzminister, den ich später zu sprechen die Gelegenheit hatte, drückte sich in Bezugnahme der gewünschten vorläufigen Nicht-Anwendung des niederländischen Gesetzes auf die die niederländischen Häfen besuchenden preuszischen Schiffe noch bestimmter aus und meinte, dasz eine solche freilich für immer nicht eintreten könnte, dasz er aber gern die Hand dazu bieten wolle, den jetzigen nicht reciproken Zustand der Schiffs-Abgaben während 14 Tage oder 3 Wochen fortdauern zu lassen, wenn man bald die Gewiszheit über die Annahme der niederländischen Commissarien in Berlin erhielte. Wenige Tage nach ihren Besprechungen würde man alsdann darüber ein Urtheil fällen können, ob die anzuknüpfenden Verhandlungen, welche niederländischerseits in jeder möglichen Art erleichtert werden sollten, ein so günstiges Resultat erwarten lieszen, um das Beginnen gegenseitiger Handelsbeschränkungen (bei denen nach seiner Ansicht Preuszen nur verlieren könnte), ganz zu vermeiden.

Vertraulich theilte mir der Finanzminister mit, dasz er persönlich gegen ein Aufheben der der nationalen Flagge zurückzuerstattenden 10 % der Abgaben-Rechte nicht viel einzuwenden haben würde. Die von Amerika und auch neuerdings von Östereich gegen diese 10 % erhobenen Reclamationen mögen den Minister wohl zu dieser Äuszerung veranlaszt haben, welcher man jedoch, ehe sie nicht schriftlich gegeben ist, unbedingten Glauben zu schenken nicht wohl thut.

Indem ich daher Euer Excellenz gehorsamst bitte mich direct von dem Entschlusse unserer höchsten Regierung hinsichtlich eines *baldigen* Empfanges der niederländischen Commissarien in Berlin unterrichten zu wollen, beehre ich mich einen in der erhöheten Flaggen-Gelder-Angelegenheit von dem königlichen Konsul in Rotterdam erhaltenen Bericht anbei in Abschrift gehorsamst beizufügen [1]).

---

[1]) Weggelaten.

No. 42. — 1836, Juli 7. — ANCILLON AAN DE PERPONCHER [1]).

Le soussigné, en se référant à sa note du 8 du mois dernier [2]), a l'honneur d'informer monsieur le comte de Perponcher, envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire de S. M. le roi des Pays-Bas, que les autorités royales avec qui il est entré en communication sur les ouvertures qu'il avoit été chargé de faire au soussigné relativement aux négociations à entamer dans le but de conclure un traité de commerce et de navigation entre la Prusse et les autres membres de l'Association de douanes allemande et les Pays-Bas, se sont maintenant expliquées à ce sujet. Les susdites autorités ont accueilli ces ouvertures avec la prévenance à laquelle le soussigné étoit en droit de s'attendre. Le gouvernement prussien a toujours été animé du désir d'amener un état de choses d'où puisse résulter pour le commerce, et en général pour les relations entre les deux pays, une satisfaction réciproque, et dans ce but il a précédemment désiré lui-même l'ouverture de négociations pour y parvenir. Aussi le soussigné a-t-il la satisfaction de réitérer à monsieur le comte de Perponcher que le gouvernement prussien sera de même maintenant très disposé à y donner les mains, aussitôt qu'il croira entrevoir quelques chances d'un résultat satisfaisant. La connaissance de la base sur laquelle il s'agiroit d'asseoir les relations futures de commerce entre les deux pays, serviroit à apprécier d'entrée les chances que la négociation pourra présenter, et il sembleroit par conséquent fort utile de s'entendre au préalable sur cette base; sans doute les conférences entre les commissaires que le gouvernement néerlandais est disposé à envoyer ici, et celui ou ceux qui seroient chargés par le gouvernement prussien d'y prendre part, pourroient avoir pour premier but de la préparer. Mais les administrations avec qui le soussigné a dû entrer en communication, pensent, qu'avant d'ouvrir ces conférences il seroit utile et même nécessaire, de connoître avec quelque précision les principales conditions que le gouvernement néerlandais voudroit faire entrer dans un traité de commerce et de navigation avec les états de l'Union de douanes. Elles partent de l'idée, que si ces conditions étoient de nature à rencontrer des obstacles insurmontables, soit dans les intérêts, soit dans le système de la Prusse

[1]) Copie. — Uit Berlijn. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, ad exh. 17 Juli 1836, no. 1 G. [2]) No. 36.

et des autres états de l'Union, il seroit plus convenable de s'en assurer d'avance que de le constater au moyen de conférences, qui ne laisseroient pas que d'attirer l'attention publique, et il vaudroit peut-être mieux ne pas entamer, que de voir échouer.

La dépêche de monsieur le baron Verstolk de Soelen [1]), que monsieur le comte de Perponcher a bien voulu communiquer au soussigné, énonce que pour les Pays-Bas le principal objet d'un traité de commerce et de navigation avec la Prusse et les autres membres de l'Union de douanes seroit la diminution des droits d'entrée sur certains articles de commerce à leur introduction dans les états de l'Union. Le soussigné observe à ce sujet que les autorités royales compétentes ont cru devoir déclarer d'avance, que si le gouvernement néerlandois avoit en vue une réduction considérable de ces droits, ou une réduction quelconque sur ceux de certains denrées coloniales comme le sucre, le café, le tabac, le gouvernement prussien se verroit à regret dans l'impossibilité d'acquiescer à cette demande.

Le soussigné prie monsieur le comte de Perponcher de porter le contenu de la présente communication à la connoissance de son gouvernement, qui, nous osons l'espérer, se convaincra de la convenance qu'il y a pour la réussite de ce qu'on a en vue, d'aborder dans sa réponse la question de plus près, et de préciser dès à présent autant que possible, au moyen de communications confidentielles faites par les organes habituels des deux gouvernemens, les conditions auxquelles le gouvernement néerlandais peut et veut traiter.

No. 43. — 1836 Juli 17. — VON LOTTUM AAN ANCILLON [2]).

Durch eine Verbal-Note hiezu aufgefordert, habe ich mich gestern nach dem Ministerium der auswärtigen Angelegenheiten verfügt, woselbst mir der Herr Baron von Verstolk, im Auftrage Seiner Niederländischen Majestät, zwei amtliche Eröffnungen mündlich gemacht hat. Die erste bestand darin, wie in Verfolg meiner unter dem 4. Juli gemachten mündlichen Eröffnung [3]), dasz, wenn ohne auf den hiesigerseits dagegen ausgesprochenen Wunsch Rücksicht zu nehmen, vom 1. Juli ab die auszerordentliche Flag-

[1]) No. 34. [2]) Uit 's-Gravenhage. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 14. [3]) Vgl. No. 41.

gen-abgabe von den niederländischen Schiffen in den preuszischen Häfen eingefordert werden würde, von dem niederländischen Gouvernement der Entschlusz gefaszt worden sey, die hierselbst bestehende Gesetzgebung auf preuszische Schiffe in Anwendung zu bringen und dasz dieselben daher von jetzt an, wie alle Schiffe, welche einer Nation angehörten, die die niederländische Flagge nicht als eine der am meist begünstigten behandelten, als zur dritten Klasse gehörig angesehen und einer Hafen-abgabe von 1 Gulden 5 Cents pro Tonne unterworfen wären, einer Abgabe, welche bei einem jedesmaligen Erscheinen dieser Schiffe in einem niederländischen Hafen (nicht wie die bisherige geringere Hafen-Abgabe nur einmal im Jahre) erhoben werden würde.

Der Mittheilung dieses Entschlusses, welchen der Minister Verstolk als einen durch die bestehende Gesetzgebung gebotenen und daher, namentlich bei nicht stattfindender Versammlung der General-Staaten als einen durchaus nothwendigen bezeichnete, fügte er die zweite amtliche Eröffnung bei, welche darin bestand, dasz er den Befehl erhalten habe über die eventuelle Erhöhung dieser Hafen-abgabe, welche gleichfalls durch die bestehende Gesetzgebung der königlichen Regierung anheimgestellt sey, Seiner Niederländischen Majestät Vortrag zu halten, dasz dieser Vortrag jedoch einige Tage ausgesetzt werden solle und vielleicht garnicht stattfinden werde, wenn die Antwort der preuszischen Regierung wegen Annahme niederländischer Kommissarien in Berlin günstig ausfallen sollte und die Berichte dieser Kommissarien alsdann einen guten Fortgang der anzuknüpfenden Unterhandlungen voraussehen lieszen.

Ich habe diese beiden Eröffnungen ad referendum genommen, die Klagen des Ministers über ein Unterbrechen der bishero so freundschaftlichen Handelsverbindungen Preuszens mit den Niederlanden aber durch die Versicherung beantwortet, dasz meine höchste Regierung hieran wahrlich nicht die Schuld trage; dasz das frühere niederländische System eines möglichst freien Handels, ein System dem meine Regierung gleichfalls huldige, durch das neue Korngesetz [1]) erschüttert worden sey und in Gemäsz heit desselben die der niederländischen Flagge zugestandene Vergünstigung von 10 % der Eingangs-abgabe eine solche Be-

[1]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

deutsamkeit erlangt habe, dasz dieselbe nicht länger mit Stillschweigen hätte übergangen werden können, dasz es aber durchaus in der Macht der niederländischen Regierung stehe, diesem beklagenswerthen Zustande der Dinge durch das Aufheben der in Rede stehenden 10 % ein sofortiges Ende zu machen. Der Minister erwiederte mir, dasz dies alles Gegenstand der anzuknüpfenden Verhandlungen seyn werde, für welche er wiederholt das freundlichste Entgegenkommen und die liberalste Grundlage seitens der niederländischen Regierung zusagte, sein Bedauern nicht bergend, dasz die preuszische Regierung sich nicht mehr beeile die vorläufigen Vorschläge der niederländischen Kommissarien anzuhören und eine Verzögerung in der Annahme des Antrages dieselben nach Berlin zu senden, habe eintreten lassen.

Eine Aufklärung über die Äuszerung des Ministers, als sey nach den Berichten der niederländischen Konsuln von der preuszischen Regierung der Verordnung wegen Erhebung der auszerordentlichen Flaggen-abgabe vom 1. Juli ab nicht nur Folge gegeben, sondern derselben eine *rückwirkende* Kraft beigelegt worden, gab mir der Baron von Verstolk dahin, dasz einigen Schiffen, welche die ausgehenden Rechte schon bezahlt gehabt hätten, aber durch widrige Winde bis nach dem 1. Juli im Hafen zurückgehalten worden wären, die erhöheten Rechte nachträglich abgefordert seyen. Ich erwiederte dem Minister, welcher bemerkte wie im Widerspruche dies Benehmen mit den Reclamationen des preuszischen Hofes gegen die rückwirkende Kraft des diesseitigen neuen Korngesetzes [1]) stehe, dasz ich, ohne weitere Kenntnisz von dem mir mitgetheilten Faktum zu haben, es doch nicht begreife, wie er in dem zwei Monate vorher angekündigten Entschlusse meiner höchsten Regierung, die Erhebung der auszerordentlichen Flaggen-abgabe eintreten zu lassen, nicht einen Beweis finden könnte, dasz das preuszische Kabinet ganz in Übereinstimmung mit *der* Ansicht gehandelt habe, nach welcher es ihm Pflicht gewesen sey gegen eine rückwirkende Kraft des neuen holländischen Korngesetzes zu protestiren. Der Minister ging übrigens in keine nähere Details ein, sich wahrscheinlich vorbehaltend die etwanige Beschwerde durch die königlich niederländische Gesandtschaft in Berlin führen zu lassen.

---

[1]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

No. 44. — 1836, Juli 23. — VERSTOLK VAN SOELEN EN VAN TETS VAN GOUDRIAAN AAN DEN KONING [1]).

De hiernevens wederovergelegde nota van den heer Ancillon van den 7en dezer [2]), gevoegd geweest bij de depêche van den graaf de Perponcher van den 12en Juli [3]), en waarop het U. M. behaagd heeft de consideratiën en het advies te verlangen der departementen van Buitenlandsche Zaken en van Financiën, is aan de ondergeteekenden toegeschenen van eenen zeer ongunstigen inhoud te zijn.

Naar hunne meening bestaan er dan ook geen termen om voor het oogenblik, en zonder nadere explicatiën tusschen beide regeringen, dezerzijds gevolmagtigden naar Berlijn af te vaardigen tot het onderhandelen van een tractaat van commercie en scheepvaart met Pruissen en de overige staten van het Tolverein. Toen de heer Ancillon het tijdstip geschikt verklaard had voor zoodanige onderhandeling, mistrouwde de eerst-ondergeteekende de voorgewende gunstige gezindheid van het Pruissische hof, en veroorloofde zich in overweging te geven om al dadelijk gevolmagtigden te zenden naar Berlijn, in de hoop van aldus het Pruissische ministerie in de noodzakelijkheid te brengen om ernst te maken van hetgeen welligt aanvankelijk niet ernstig gemeend was en zich in eene onmiddelijke wisseling van denkbeelden in te laten, door welke alle voorbereidende en den voortgang der zaak belemmerende negociatiën zouden worden afgesneden. Thans, nu de heer Ancillon eenmaal bedenkingen geopperd heeft tegen de dadelijke komst te Berlijn van Nederlandsche gevolmagtigden, zijn de ondergeteekenden eenstemmig van gedachten, dat men zich voorals-nog zal moeten bepalen tot de beantwoording der Pruissische nota.

Naar hunne beschouwing is de zich daartoe opdoende keuze tweeledig.

De eene wijze van behandeling der zaak zoude namelijk zijn het inslaan van het spoor door den heer Ancillon aangewezen, hierin bestaande, dat Nederland meer in de bijzonderheden zoude opgeven hetgeen door hetzelve bij de onderhandeling bedoeld wordt, en de zending der Nederlandsche gevolmagtigden eerst

---

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, 23 Juli 1836, no. 1 Z. G. [2]) No. 42. [3]) Weggelaten.

dan zoude voortgang hebben, wanneer partijen het omtrent den grondslag, of liever omtrent de voorname punten der negociatiën vooraf zouden zijn eens geworden. De beide departementen deze punten hebbende opgenomen en behandeld in de voorloopig voor de Nederlandsche gevolmagtigden ontworpen instructie[1]), zoo nemen de ondergeteekenden de vrijheid dat ontwerp, als een overzigt der geheele materie bevattende, eerbiedig aan U.M. aan te bieden. Indien de onderhandeling op den door Pruissen voorgestelden voet geopend wierd, dan zoude uit deze instructie eene nota of Pro Memorie moeten getrokken, en aan den heer Ancillon medegedeeld worden, door welke de Pruissische regeering met het gansche van de Nederlandsche zijde bedoelde stelsel zoude worden bekend gemaakt, doch de ondergeteekenden aarzelen niet om deze wijze van onderhandelen te ontraden op de twee volgende gronden.

In de eerste plaats zoude het Pruissische kabinet aldus bekend raken met de Nederlandsche oogmerken, zonder van zijnen kant noch eenige openingen hoegenaamd gedaan noch de minste opoffering te hebben aangeboden. Na deze kennis verkregen te hebben, zoude het eenvoudig kunnen antwoorden, dat de Nederlandsche bedoelingen niet met de zijnen strookten, en aldus de negociatie afbreken, uit welken loop der zaak dan een ongelijk standpunt voor de twee partijen, geheel ten voordeele van Pruissen, hetwelk zoude zijn gesloten gebleven, bij toekomstige onderhandelingen zoude geboren en tevens aan Pruissen de weg aangewezen worden om aan Nederland de gevoeligste kwellingen aan te doen.

Ten andere blijkt genoegzaam uit de nota van den heer Ancillon hoe weinig Pruissen verwacht van deze negociatie, en het weigert al vooraf zich omtrent eenige vermindering van regten op den suiker, koffij en tabak, juist de hoofdartikelen, waarop het Nederland aankomt, in te laten. Nu houden het de ondergeteekenden voor geheel onbereikbaar om Pruissen van deze ongunstige verwachting en van deze weigering door schriftelijke negociatiën en betoogen terug te brengen, welke onvermijdelijk zouden ontaarden in eenen pennenstrijd, waarbij Pruissen zoude trachten deszelfs aanvankelijk aangekondigde beginselen te handhaven en te verdedigen. Vergissen de ondergeteekenden zich niet, dan kunnen slechts mondelinge explicatiën Pruissen in eene gunstiger

[1]) No. 45.

stemming brengen, wanneer het zal kunnen overzien het ruime veld, hetwelk Nederland genegen is ook van zijne zijde aan de negociatie te openen, en waarop het uitzigt trapsgewijze in de conferentiën zoude moeten gegeven worden, naarmate ook de Pruissische gevolmagtigden van hunnen kant mogten voorwaarts treden.

De andere keuze, en tot deze veroorloven zich de ondergeteekenden om te adviezeeren, zoude zijn de beantwoording der nota van den heer Ancillon door den graaf de Perponcher, in dier voege, dat in plaats van eene schriftelijke onderhandeling te openen, alvorens de mondelinge negociatie aan te vangen, de zending van Nederlandsche gevolmagtigden, welke door eene voorafgaande schriftelijke negociatie overtallig zoude worden, opnieuw werd aangeboden. Naar de meening der ondergeteekenden zoude in zoodanig antwoord dienen te worden opgenomen het contrast der gunstige auspiciën en van den ruimen kring der onderhandeling dezerzijds aangevoerd, met de „obstacles insurmontables" en met het „voir échouer" der conferentiën, en vooral met de negatieve verklaring, in de Pruissische nota voorkomende ten aanzien van voorname handelsartikelen, nog alvorens men met de opofferingen, tot welke men dezerzijds zoude genegen zijn, bekend is. Het standpunt der negociatie, zoude kunnen gezegd worden, behoort hooger te worden gekozen in dier voege, dat beide partijen, even gelijk met de onderhandeling over de Rijnvaart plaats had, zich heenzetten boven beperkte beschouwingen en beginselen, doch de laatstgemelde hebben te lang de bovenhand behouden, dan dat eene schriftelijke wisseling van denkbeelden tot zulk een standpunt zoude kunnen leiden. Slechts door vertrouwelijke mondelinge uitboezemingen is het mogelijk er toe op te klimmen. De Nederlandsche regering biedt dus alsnog aan om gevolmagtigden naar Berlijn af te vaardigen tot het houden van conferentiën, in welke partijen, in plaats van den kring der onderhandeling vooraf door negociatiën te beperken en de handelsbetrekkingen der beide mogendheden eenigermate te praejugeeren, er zich op zullen toeleggen om den vrijen loop te laten aan alle bestaanbare combinatiën. De Nederlandsche regering weet zeer wel, dat men te Berlijn zoo min van de handelsbelangen onkundig is als te 's-Gravenhage, zij kon dus niet bedoelen commissarissen met voorwaarden af te vaardigen, welke zij vooraf wist dat

door Pruissen moesten verworpen worden, maar zij hield de Nederlandsche en Duitsche handelsbelangen, ofschoon verschillend van elkander, daarom geenszins voor onvereenbaar, en zij overtuigde zich dat even gelijk zij bereid was de staten van het Tolverbond in het mede genot te stellen der voordeelen, met de Nederlandsche ligging aan zee verbonden, zoo ook die staten zonder ongerijf evenredige voordeelen aan Nederland zouden kunnen toestaan. De uitslag van alle onderhandelingen bleef weliswaar tot op het oogenblik der afsluiting steeds eenigermate wisselvallig, maar zelfs in het onverhoopte geval, dat men zich niet mogt verstaan, zouden het de Nederlandsche, niet de Pruissische gevolmagtigden zijn, die zich verplaatst hadden, en wat het uitlekken der onderhandelingen betrof, zoo had Nederland geen belang bij de geheimhouding van deszelfs aanbod, en kon dus daarop niet gerekend worden.

Mogt het U.M. behagen zich tot een antwoord in dien geest te bepalen, dan zoude aan de ondergeteekenden kunnen worden opgedragen om een ontwerp van nota, bestemd om door den graaf de Perponcher te worden ingediend, aan Hoogstdenzelven aan te bieden.

Wat betreft de verhoogde regten, waarmede de Pruissische regering onlangs de scheepvaart onder Nederlandsche vlag bezwaard heeft, zoo zullen dezelve meer bijzonder treffen de algemeene Nederlandsche vaart op de Oostzee als het aandoen der Pruissische havens belemmerende, dan wel de regtstreeksche vaart tusschen Pruissen en Nederland, alzoo de Nederlandsche vlag genoegzaam begunstigd blijft tot het afhalen van granen, waarop het voornamelijk aankomt. De Pruissische schepen bezoeken onze havens niet veelvuldig, weshalve de ondergeteekenden dan ook niet gelooven, dat eene verhooging hier te lande der regten, van de Pruissische schepen geheven, tot het bedrag waarmede Pruissen thans de Nederlandsche vlag bezwaard heeft, doel zoude treffen, alzoo weinige Pruissische schepen in 't geval zullen zijn van dezelve te betalen en onze vaart op de Oostzee er niet door zal bevorderd worden. In alle geval zijn de ingekomen rapporten der Nederlandsche consuls te Dantzig en Koningsbergen niet genoegzaam ontwikkeld om daaruit met juistheid de thans in Pruissen van de Nederlandsche vlag geheven wordende regten te kunnen beoordeelen en om die op de Pruissische vlag hier te

lande in evenredigheid te kunnen verhoogen, weshalve de ondergeteekenden U.M. zouden voorstellen om eene nadere aanschrijving aan de Nederlandsche consuls in de Pruissische havens tot eene meer volledige opgave dier regten te laten afgaan, ten einde na het inkomen derzelve nader in overweging te nemen, of er dezerzijds eene verhooging zal behooren te worden daargesteld.

Overigens neemt de eerst-ondergeteekende de vrijheid U.M. in overweging te geven om intusschen den hier aanwezige Raad van Legatie von Scherff weder naar Frankfort te laten terugkeeren, alwaar zijne tegenwoordigheid voor het oogenblik nuttiger zal zijn dan hier. Zijn verblijf in 's-Gravenhage was noodzakelijk om hem gelegenheid te geven zich van nabij bekend te maken met de Nederlandsche handelsbelangen tegenover Pruissen. Dat doel is reeds bereikt geworden, en vermits de tijd en de aard van het volgende Pruissische antwoord geheel wisselvallig zijn, schijnen er geene redenen voor hem te bestaan om zich langer alhier op te houden. Mogt de zending der Nederlandsche gevolmagtigden voortgang hebben, zoo zoude de heer Rochussen den heer von Scherff te Frankfort kunnen afhalen, of wel de laatstgemelde weder herwaarts kunnen ontboden worden, want, nu door het dralen van Pruissen de tijd verloopen is om van de vereeniging te München partij te trekken, zal het bij het eventueel vertrek der gevolmagtigden op eenige dagen niet aankomen.

No. 45. — 1836, Juli 23. — ONTWERP-INSTRUCTIE VOOR DE ONDERHANDELAARS MET PRUISEN [1],

bij ons besluit van heden [2] benoemd tot gevolmagtigden voor de onderhandeling en afsluiting van een tractaat van koophandel en scheepvaart met Pruissen en met de overige leden van het Duitsche Tolverein [3].

Art. 1. Onze beide voornoemde gevolmagtigden zullen zich ter vervulling hunner zending onverwijld naar Berlijn begeven, en zich aldaar aanmelden bij onzen gezant, den graaf de Perponcher, aan denzelven inzage aanbieden dezer instructie, en met hem te rade gaan omtrent de meest geschikte wijze om de hun opgedra-

[1] R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 23 Juli 1836, no. 1 Z. G.
[2] Het K. B. is niet afgekomen. [3] Vgl. no. 44.

gen onderhandeling te openen en voort te zetten, hem steeds bekend houdende met den voortgang en het standpunt derzelve.

Art. 2. Zij zullen zijne tusschenkomst te baat nemen om zich te laten voorstellen aan den heer Ancillon en aan de verdere Pruissische staatslieden, met welke zij zullen te handelen hebben, of de kennis met welke hun van nut kan zijn.

Art. 3. Het al of niet aanknoopen van betrekkingen met de vertegenwoordigers te Berlijn van de overige staten van het Tolverein of van sommige derzelve, en het tijdstip dier aanknooping worden aan hunne beoordeeling en aan hun doorzigt overgelaten, om daaromtrent naar bevind van zaken en naar den gang der negociatie te handelen. Te dien aanzien zullen zij almede met onzen gezant te Berlijn in overleg treden, daarbij in het oog houdende, dat het aan de eene zijde wenschelijk is zich in de eerste plaats voor af met Pruissen te verstaan, immers tot op zekere hoogte, en alles te vermijden, wat eenigen aanstoot aan de Pruissische regering zoude kunnen geven, doch dat zich aan den anderen kant termen kunnen opdoen om de vertegenwoordigers der andere staten van het Tolverein aanvankelijk of later niet onkundig te laten van hunne onderhandeling en van het oogmerk om dezelve uit te strekken tot die staten.

Art. 4. Bijaldien de onderhandelingen te Berlijn voorloopig of definitief eene zoodanige gunstige wending mogten nemen, dat de Nederlandsche gevolmagtigden zich in overleg met de Pruissische regering ook in eene negociatie mogten kunnen inlaten met de overige leden van het Tolverein, zullen zij zich daartoe naar gelang van omstandigheden in betrekking stellen met de vertegenwoordigers dier staten te Berlijn, of wel zich tot dat einde begeven naar München, of naar eenige andere hoofdstad of hoofdsteden van andere der voornaamste staten van het Tolverein. Elders dan te Berlijn moetende onderhandelen, zullen zij echter daartoe bij voorkeur nadere instructiën vragen, ten waar door den loop der negociatie te Berlijn hunne dadelijke afreis naar de hoofdstad van eene of meer der andere staten van het Tolverein zoodanig wenschelijk mogt geacht worden, dat zij het in belang hunner zending doelmatig mogten oordeelen geene nadere instructie af te wachten.

Art. 5. Zij zullen trachten aan de te onderhandelen overeenkomst de benaming te doen geven van tractaat of conventie van koophandel en scheepvaart, echter genoegen nemende met de en-

kele benaming van tractaat van koophandel, bijaldien daarop mogt aangedrongen. Om slechts met eenen enkelden tekst te doen te hebben, is het gebruik der Fransche taal voor het tractaat wenschelijk; mogt het gebruik der Hoogduitsche taal verlangd worden, zoo zullen onze gevolmagtigden hunnerzijds het tractaat stellen in de Nederlandsche taal, en hetzelve in de Nederlandschen tekst onderteekenen. En vermits de grondwetten van het Bondgenootschap wel aan elk deszelfs leden de vrije diplomatieke betrekkingen laten met buitenlandsche mogendheden, maar geenszins eene splitsing van Duitschland en verschillende verbonden wettigen, zoo zullen zij met elken staat van het Tolverein eene afzonderlijke acte sluiten en geenszins eene algemeene acte met het geheele Tolverein. Ingeval het tegendeel begeerd wierd, zoo zullen zij daaromtrend desnoods kunnen toegeven, wanneer de tijd niet mogt gedogen ten deze vooraf nadere instructiën te vragen. Eindelijk zullen zij ten aanzien de koninklijke, keurvorstelijke en groothertogelijke hoven het alternaat in den rang toelaten, doch zulks niet uitstrekken tot de hertogelijke en vorstelijke regeringen, noch tot de vrije stad Frankfort; zullende onze gevolmagtigden zorgen, dat aan de acte, met de laatstgemelde gesloten, beide expeditiën in dier voege gesteld worden, dat onze naam en hunne onderteekening daar in het eerste voorkomen.

Art. 6. De benoemde commissarissen zullen bij de te houden conferentiën niet uit het oog verliezen, dat het hoofddoel der commerciële onderhandelingen met Pruissen zich ook uitstrekt tot het treffen van gewenschte schikkingen met de overige tot het Tolverein toegetreden staten. Wijders zal het beding worden voorgesteld, dat, ingeval een der partijen bij vervolg met eenig ander land een handelsverdrag mogt sluiten, waarbij meerdere of andere voordeelen wierden bedongen of toegekend dan in het af te sluiten (verdrag) zullen begrepen zijn, die voordeelen in gelijken zin en gelijke mate ook zullen worden genoten bij de thans contracteerende partijen.

Art. 7. Tot grondslag der onderhandelingen zal genomen worden eene billijke weerkeerigheid, waarbij men meer het oog zal vestigen op de slotsom der wederkeerige concessiën, dan wel op ieder derzelve in het bijzonder.

Art. 8. Door de onderhandelaars zal hoofdzakelijk ten behoeve van Nederland verlangd worden:

1. Vermindering van inkomende regten op sommige artikelen van handel, bij invoer in Pruissen en de staten van het Zollverein;

2. Matiging van regten bij doorvoer door de bondstaten;

3. Vermindering van scheepvaartregten en andere ongelden;

4. Vereenvoudiging van formaliteiten op den Rijn; welke vereenvoudiging echter niet zal worden ter sprake gebragt, dan nadat men het over de andere punten zal zijn eens geworden.

Dit laatste punt echter zal meer als een onderwerp van administrative schikking dan als een bepaald onderdeel eener eventueel te sluiten overeenkomst worden beschouwd en behandeld.

Art. 9. In opzigt tot het punt sub 1 zullen de commissarissen zich voornamentlijk bepalen tot eenige hoofdartikelen, welke voor de groote handels-, fabrijkmatige en koloniale belangen van Nederland als de meest belangrijke te achten zijn, kunnende te dezen opzigte de artikelen, vermeld op den bijleggenden staat A [1]) tot leiddraad strekken, en komende als zoodanig meest in aanmerking koffij, suiker, ruw en geraffineerd, tabak, ruw en bewerkt, specerijen, rijst, thee, haring, kaas, olie van zaad en gedisteleerd.

Commissarissen zullen te dezen aanzien het beginsel doen gelden en uitdrukken, dat de te bedingen kortingen wat de ruwe en onbewerkte goederen en handelsartikelen betreft, in genere en dus zonder onderzoek naar den oorsprong of herkomst der goederen zullen worden verleend, doch dat daarentegen de bewerkte goederen zullen moeten blijken het product der nijverheid van Nederland te zijn.

Het wordt den commissarissen evenwel aanbevolen om te trachten behalven de kortingen voor de ruwe en onbewerkte artikelen in genere, nog eene meerdere begunstiging te erlangen voor de grondproducten der Nederlandsche koloniën, zonder echter dat de onderhandelingen afhankelijk worden gemaakt van de inwilliging van het beding.

De ten behoeve dezer artikelen te bedingen verminderingen zal men moeten trachten tot 20 percent te brengen, en niet beneden de 10 procent doen dalen.

Art. 10. Met betrekking tot den doorvoer zullen de commissarissen op eene vermindering aandringen in verhouding tot hetgeen de meeste der bondstaten als Rijnoeverstaten in Nederland genieten. Hierbij valt op te merken, dat het vaste regt, hetwelk

[1]) Weggelaten.

een gewijzigd transito-regt is, voor dat gedeelte van het Nederlandsche grondgebied, hetwelk geen Rijn is, aan alle den Rijn afkomende goederen te goede komt, en dat, ten gevolge van de overeenkomst van 1831, dit regt door Nederland niet kan worden verhoogd, en dus geheel aan de Nederlandsche wetgeving onttrokken is; dat weliswaar bij den opvoer dáár, waar de goederen den Rijn verlaten moeten, de doorvoer hoofdzakelijk te land plaats heeft, doch dat deze omstandigheid niets aan het wezen der zaak verandert, en dat Nederland dezelfde aanspraak heeft om, bij doorvoer door de bondsstaten, op denzelfden onbezwaarden voet behandeld te worden als waarop de meeste bondsstaten, in Nederland behandeld worden. Dat dit argument te meer klemt, uithoofde de bondstaten in de meeste gevallen de keuze tusschen land- en waterbanen niet aanbieden en deze plaatselijke toevalligheid billijkerwijze niet in het nadeel van Nederland behoort te werken, terwijl daarenboven in vele gevallen, waarin bij ons van het landtransport gebruik moet worden gemaakt, de doorvoerregten of minder of niet hooger zijn dan het vaste regt, zoodanig, dat de bepaling, vervat in art. 9 der overeenkomst van 1831, niet als eene concessie en veel minder nog als equivalent kan worden beschouwd, kunnende echter ten overvloede worden aangeboden om in die gevallen, waarin het transito-regt bij doorvoer over onze landgrenzen hooger is dan het vast regt voor de Rijnvaart, eerstgemeld tot geen hooger bedrag dan voor laatstgemelde bij de Mainzer Conventie van Maart 1831 bepaald is, te heffen.

De gevolmagtigden zullen zich echter voor alles zeer na bekend maken met de aanzienlijke verminderingen van regten van doorvoer, welke reeds in eenige staten van het Verein zijn ingevoerd geworden. De matiging van het doorvoer-regt hier in eenen algemeene zin bedoeld wordende, zoo is het overbodig bepaalde handelsartikelen te noemen, doch, voor zoover de Pruisische onderhandelaars dit punt niet in het algemeen mogten willen toegeven, 't zij uithoofde van bestaande overeenkomsten ter contrarie tusschen Pruissen en Rusland ten aanzien van den handel en de aan Polen grenzende provinciën, 't zij om eenige nadere reden, zoo zal men zich meer bijzonder bepalen, voor zooveel de rigting betreft, op den doorvoer naar Zwitserland en naar Oostenrijk; en wat aanbelangt de goederen, de verlangde begunstiging beperken kunnen tot eenige artikelen van meer bijzonder belang voor Ne-

derland, als koffij, suiker, specerijen, rijst, haring, tabak, katoen en katoenen garen en indigo.

Art. 11. Het punt, bij art. 8 sub 3, bedoeld, dient ook in eenen algemeenen zin geregeld te worden.

Wil Pruissen toegeven, dat sedert de completie van het Tolverein alles wat binnen den kring van hetzelve wordt aangevoerd, als invoer te beschouwen is, dan kan er te minder zwarigheid bestaan om in het algemeen eene vermindering van scheepvaartregten te bewilligen, onverschillig in welke Rijnhaven het schip aanlandt en lost. Derhalve kan allereerst wederkeerige vrijdom of vermindering voorgeslagen worden met opzigt tot allen invoer in de havens der verschillende Rijnoeverstaten. In de tweede plaats kan gehandeld worden over eene evenredige vermindering ten behoeve van de voorbij varende goederen.

Commissarissen zullen echter deze wederkeerige verminderingen voordragen als een offer, 't welk Nederland aan de algemeene vrijheid des Rijnhandels zoude brengen, boven hetgeen desaangaande door de tot het Tolverein behoorende staten in dit opzigt in compensatie kan worden aangeboden, vermits deze reeds, door onderlinge concurrentie daartoe aangedrongen, overgegaan zijn geheel of gedeeltelijk vrijstellingen of restitutiën van scheepvaartregten voor de goederen, welke ter consumtie worden ingeklaard, te verleenen, terwijl Nederland alsnog in het bezit is der daadwerkelijke heffing van de scheepvaartregten, zooals die bij de Mainzer overeenkomst [1]) zijn geregeld; weshalve dit punt in verband en als equivalent kan beschouwd worden met dat, in het voorgaande artikel vermeld.

Eindelijk en nadat men zich over de verdere punten zal verstaan hebben, wordt aan commissarissen aanbevolen om in den zin van § 4 van art. 8 op de opheffing of vermindering, zooveel mogelijk, van alle belemmeringen in de wederkeerige betrekkingen van handel en scheepvaart aan te dringen.

Daartoe kan strekken het in werking brengen en houden van alle de vrijhavens op den Duitschen Rijn, in de overeenkomst van 1831 [1]) aangewezen; voorts de bepaling over en weder, dat eene gemengde en naar eene vrijhaven bestemde lading niet van het voorregt, aan de vrijhavens toegekend, verstoken zal zijn,

---

[1]) Mainzer Conventie van 31 Maart 1831.

maar de revisie en gedetailleerde aangifte daarvan niet dan in de vrijhavens zal behoeven te geschieden.

Onder gemengde lading verstaat men eene lading bestaande uit goederen zoowel ter doorvoer als ter invoer bestemd; zullende de goederen, bestemd om ten invoer onderweg, dat is, tusschen het kantoor van inklaring en de vrijhaven, werwaarts het schip bestemd is, gelost te worden, op eerstgemelde plaats aangegeven en gerevideerd worden.

Art. 12. Tegenover deze vordering zullen Nederlandsche commissarissen aanbieden en voorstellen:

1. met opzigt tot inkomende regten en de onderscheiding, bij de wet ten behoeve der nationale vlag voorbehouden,

a. aan de zeezijde;

b. aan de landzijde;

2. ten aanzien der Rijnvaart.

Voorts de verzekering, dat alle voortbrengselen van den grond en de nijverheid, afkomstig uit de tot het Tollverein behorende staten, bij aanvoer in de Nederlandsch Oost-Indische bezittingen nimmer zwaarder zullen worden belast dan gelijksoortige goederen van de meest begunstigde natie.

Tot nog meerdere begunstigingen der producten van de tot het Verein behoorende staten zullen commissarissen kunnen toestaan, dat art. 75 der wet van 26 Augustus 1822 [1]), houdende verbod op den doorvoer naar de kolonie Surinamen, ten behoeve derzelve buiten toepassing worde gelaten.

Art. 13. Het bij art. 12 sub 1 bedoelde betreft *a*) Pruissen in het bijzonder, *b*) meer algemeen de staten van het Tolverein. Ad *a*) zal kunnen worden bewilligd: *a.* dat alle regtstreeksche aanvoer ter zee uit eene Pruissische haven en onder Pruissische vlag ten aanzien van het genot der korting van 10 percent op gelijken voet zal worden behandeld als de aanvoer onder Nederlandsche vlag; terwijl zoowel in dit geval, als bij niet regtstreekschen aanvoer, met betrekking tot het tonnengeld, laad,- ton-, vuur- en baken-, vlag- en havengelden, benevens andere ongelden, de wederzijdsche schepen op den voet der nationale zullen worden behandeld; *b.* dat de aan de rivierzijde onder de vlag van een der tot het Verein behorende staten ingevoerd wordende steenkolen op gelijken voet zullen worden behandeld als de steenkolen met Nederlandsche schepen

[1]) Stsbl. no. 38.

langs den Rijn ingevoerd, mits wederkeerig de uitvoer van steenkolen, onder Nederlandsche vlag, aan geen andere regten of ongelden onderworpen worden, dan bij den uitvoer onder de vlag der Vereinstaten geheven worden.

Ad *b*) zal kunnen worden bewilligd 1) vermindering van inkomende regten op de granen, uit Pruissen ter zee regtstreeks onder Pruissische vlag, of aan de rivierzijde onder de vlag van eenen Rijnoever staat ingevoerd; 2) gelijke inkomende regten op de wijnen, afkomstig uit de staten van het Tolverein, met die op de wijnen, ter zee ingevoerd; 3) vermindering van inkomend regt op verder bepaalde artikelen, zijnde voortbrengselen van den grond en de nijverheid der tot het Tolverein behoorende staten, zullende ten dezen aanzien het hiervoor bij art. 9 uitgedacht beginsel insgelijks worden gevolgd, dat namelijk de van de zijde van Nederland te verleenen kortingen, wat de ruwe en onbewerkte handelsartikelen betreft, in genere en dus zonder onderzoek naar derzelver oorsprong of herkomst zullen worden toegekend; derwijze dat in het algemeen de Poolsche granen, welke uit de Pruissische havens onder de Pruissische vlag afgescheept worden, daaronder begrepen zijn, doch dat daartegen de bewerkte goederen, waarop die kortingen zullen worden toegepast, zullen moeten blijken het product der nijverheid van de tot het Verein behorende staten te zijn.

Ook te dezen aanzien zal bij wederkeerigheid een hoogere korting voor de ruwe en onbewerkte handelsartikelen, welke voortbrengselen van de Vereinstaten zijn, kunnen verleend worden, wanneer zulks van die zijde mogt verlangd worden.

Als meer algemeene regel, ter beoordeeling en herkenning, of de goederen werkelijk zijn voortbrengselen van den grond of de nijverheid der tot het Verein behoorende staten, zullen commissarissen kunnen aannemen, dat alle goederen, welke uit de staten van het Tolverein met gewone uitgaande paspoorten worden uitgevoerd, als eigen producten zullen kunnen worden beschouwd; terwijl daarentegen de goederen, voorzien van een transito-paspoort, als vreemde artikelen worden behandeld; zullende bij aanneming van dusdanige behandeling de vertooning der in de Vereinstaten afgegeven paspoorten bij invoer in Nederland als bewijzen van oorsprong worden gevorderd.

Hier kan tot handleiding dienen de staat B[1]). De verminderingen,

[1]) Weggelaten.

in dit artikel bedoeld, zullen kunnen worden bewilligd zooveel mogelijk tot een bedrag evenredig aan hetgeen Pruissen op de koloniale en andere hierboven aangevoerde handelsartikelen zal toegeven.

Dit betreft hoofdzakelijk de volgende artikelen, als: aardewerk, ijzerwerk, manufacturen, modewaren; ten aanzien van andere artikelen zal eene evenredige korting worden aangeboden. Zelfs zullen commissarissen omtrent zeer enkele artikelen, welke met geene bestaande takken van nijverheid in Nederland in wedijver zijn, of waar omtrent andere redenen bestaan, die eene vermindering van regten onschadelijk of zelfs wenschelijk mogten maken, nog hoogere kortingen kunnen aanbieden, bij v.b. ten aanzien van zijde stoffen en linten, hardsteen en ongezaagde houtwaren, en alzoo kunnen bewilligen in eene vermindering van het inkomend regt hier te lande voor zijde stoffen en manufacturen van ƒ 4 per pond op ƒ 2; hardsteen van 6 op 2 percent; ongezaagde houtwaren op 25 cents per ton, volgens cubieke meting.

Art. 14. In betrekking tot het in art. 12 sub 2 bedoelde, kan worden bewilligd in eene vermindering van Rijnscheepvaartregten, gelijkstaande met die, welke Pruissen zal bewilligen; terwijl de Nederlandsche regering zich zal bereid kunnen verklaren tot het bevorderen zooveel mogelijk der middelen van vervoer.

Ten tweede zal de verbintenis kunnen worden aangegaan om wederkeerig de Rijnschepen in Nederland te behandelen op den bij art. 11 bedoelden en van de overige Rijnoever staten verlangden voet.

Art. 15. In verband hiermede (art. 8, 11 en 14) zullen commissarissen ook trachten te bedingen eene wederkeerige eenparige wijze van behandeling der stoomvaart en het overigens daarheen leiden, dat de verschillende Rijnoeverstaten over en weder aannemen om bij de toelating van stoombooten, bestemd om het gebied van twee of meer oeverstaten aan te doen, zich onderling te verstaan, en daardoor tot behoud van dit belangrijke middel van transport mede te werken.

De regering wenschende den invloed op de wederzijdsche belangen van eene eventueel te sluiten overeenkomst door ondervinding te leeren waardeeren, en zich alzoo de voor de toekomst wenschelijke wijzigingen, in verband met de regeling van andere staatsbelangen geheel onbelemmerd voor te behouden, zoo zullen

commissarissen den tijd van duur van het contract op drie jaren stellen; met dien verstande nogtans, dat de overeenkomst door geene der contracteerende partijen minstens zes maanden vóór het verschijnen van den termijn opgezegd zijnde, dezelve zal geacht worden opnieuws voor één jaar te zijn verlengd en zoo vervolgens telkens voor den tijd van één jaar.

No. 46. — 1836, Juli 25. — ELIAS SCHOVEL AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

De koning heeft overwogen het gezamenlijk rapport der departementen van Buitenlandsche Zaken en van Financiën, van den 23sten dezer [2]), op de nota van den heer Ancillon, kopyelijk overgelegd in de insgelijks hiernevens teruggaande depêche van den graaf de Perponcher van den 12den te voren [3]).

Zich gereedelijk voegende bij de beschouwingen, in dat rapport ontwikkeld nopens het aanvankelijk gevolg, dat dezerzijds aan de voorz. nota zoude behooren te worden gegeven, en zich dus aansluitende aan het tweede alternatief van de, deswege, door de voorn. departementen in het midden gebragte keuze, zal Z.M. van dezelve het ontwerp te gemoet zien van de nota, bestemd om door den graaf de Perponcher aan den heer Ancillon te worden ingediend. Z.M. vereenigt zich almede met de denkbeelden der gemelde departementen zoo aangaande het punt der verhoogde regten, waarmede de Pruissische regering onlangs de scheepvaart onder Nederlandsche vlag bezwaard heeft, als omtrent de daaruit ontstane vraag, tot welke maatregelen die bepaling eventueel zoude moeten leiden, en H.D. bewilligt dus in het voorstel, om, in afwachting van de verdere overwegingen te dien opzigte, de Nederlandsche consuls in de Pruissische havens aan te schrijven tot de mededeeling eener meer volledige opgave van de onderwerpelijke regten.

Met betrekking eindelijk tot den Raad van Legatie von Scherff ziet Z.M., evenmin als de meergemelde departementen, eenige zwarigheid in den terugkeer van dien heer naar Frankfort, doch Z.M. doet in bedenking geven om aan denzelven vrij te laten om aan de staten van de Tolvereeniging mededeeling te doen, niet

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, exh. 27 Juli 1836, no. 1 Z. G. [2]) No. 44. [3]) Weggelaten.

alleen van de door Nederland betoonde bereidwilligheid om onderhandelingen te openen tot het sluiten, met die Vereeniging, van een tractaat van koophandel en scheepvaart, maar ook van de zwarigheden en moeyelijkheden, welke daaromtrent van de zijde van Pruissen zijn opgeworpen.

Z.M. heeft zich overigens voorbehouden om later H.D. meening te uiten opzigtelijk het bij het meergemelde rapport tevens aangeboden onvervankelijk ontwerp van instructie voor de eventueele Nederlandsche gevolmagtigden; voorloopig echter doet Z.M. aan de voornoemde departementen opmerken, dat Pruissen, naar het schijnt, de bedoelde overeenkomst insgelijks beschouwt als den handel en de scheepvaart te zullen betreffen, en dat daarin, naar het inzien van H.D., ook opgesloten ligt de belangen van de nijverheid en derzelver behartiging.

No. 47. — 1836, Augustus 19. — DE PERPONCHER AAN ANCILLON [1]).

Le soussigné, envoyé extra-ordinaire et ministre plénipotentiaire de S.M. le roi des Pays-Bas, a eu l'honneur de recevoir la note de S.Exc. monsieur Ancillon, ministre d'état et des Affaires Etrangères de S.M. le roi de Prusse, du 7 juillet [2]), contenant une réponse aux ouvertures faites par la Cour de la Haye à l'effet de négocier un traité de commerce et de navigation entre les deux états.

Le gouvernement néerlandois, auquel le soussigné n'a pas manqué de transmettre cette note, s'est félicité d'y voir renouveler l'expression du désir, qui anime la Cour de Berlin de négocier un tel traité. De son côté il avoit mentionné les heureux auspices, sous lesquels les conférences alloient s'ouvrir, les principes libéraux, qui y présideroient, et l'étendue probable à donner au cercle des concessions respectives. Il s'étoit même déjà hasardé à présenter quelques idées générales comme propres à guider les négociations. Dans la note ci-dessus citée le moment, où l'on croira entrevoir quelques chances d'un résultat satisfaisant, est indiqué au futur, il est question d'obstacles insurmontables, qui pourroient se rencontrer, l'opinion est exprimée qu'il seroit préférable de ne pas

[1]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 14.
[2]) No. 42.

entamer que de voir échouer les conférences, et la négociation avant de commencer et avant que la portée des équivalents à offrir de chaque côté soit encore connue de son ensemble, se trouve circonscrite dans des limites restrictives.

La Cour de la Haye croit devoir attribuer cette divergence dans la manière d'envisager la matière à l'habitude, qui a généralement prévalu, de considérer les intérêts commerciaux des Pays-Bas et de l'Allemagne comme opposés les uns aux autres. Une longue expérience et une mûre réflexion ont fini par la convaincre que cette opinion se fondoit sur des apparences trompeuses, et qu'on se trouve ici en face non de collisions, mais d'une diversité nullement de nature à exclure l'harmonie.

Lorsque les états riverains du Rhin cherchèrent à s'entendre au sujet de la navigation de ce fleuve, ils se retranchèrent longtems dans des formules, qui ne présentoient aucune issue. Le secret de la conciliation jaillit de conceptions plus élevées. Encouragé par cet heureux exemple, et par les progrès des lumières en fait d'industrie et de commerce le gouvernement néerlandois croit voir apparoître l'aurore du jour destiné à appliquer les mêmes principes libéraux sur un plus vaste terrain à toutes les relations commerciales entre les Pays-Bas et les états de l'Union de douanes allemande, et à faire partager à l'Allemagne si industrielle et si populeuse moyennant des équivalents analogues aux intérêts et aux besoins communs, les avantages de la situation maritime et des ports du pays plus que tout autre propre à les multiplier par ses importantes possessions coloniales, et à en garantir la jouissance durable indépendamment des événemens politiques. Mais les préventions lui paroissent trop invétérées pour oser se livrer à l'espoir de les surmonter par un échange d'écritures si exposé à dégénérer en controverse, et qui exclut les explications familières. Un développement verbal d'idées mutuelles, et des entretiens, auxquels présideroient la confiance et la franchise, lui semblent seuls pouvoir conduire à cette hauteur des questions qui domine les difficultés, et par là même fait découvrir les moyens de les résoudre. Dans l'intérêt de la négociation il se flatte que le Cabinet prussien partagera ces sentimens, et il s'empresse de lui renouveler la proposition d'envoyer à Berlin des commissaires revêtus de sa confiance, et prêts à ouvrir avec ceux désignés par la Prusse des conférences, dont la libre marche déga-

gée de l'exclusion anticipée d'une combinaison quelconque ne seroit arrêtée par aucune entrave. La Cour de la Haye n'ignore point que la connoissance des intérêts industriels et commerciaux est répondue dans les états de l'Union de douane allemande, comme elle l'est dans les Pays-Bas. Les instructions dès lors de ses commissaires ne sauroient tendre à des résultats qui d'avance s'annonceraient comme chimériques. Cependant elle ne se dissimule point, que le succès de toute négociation n'est assuré, qu' à sa conclusion, mais même dans le cas inespéré où l'issue des conférences viendroit à tromper son attente, le déplacement infructueux de ses commissaires sembleroit d'autant moins pouvoir offrir des inconvénients à la Prusse, qu'il n'en résulteroit pas plus de publicité que d'une correspondance de cour à cour, attendu que le gouvernement néerlandois n'est point intéressé à laisser ignorer ses ouvertures à la nation, et croiroit pouvoir sans indiscrétion disposer de ce secret comme du sien.

No. 48. — 1836, September 20. — VON SCHERFF AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Par suite de l'autorisation renfermée dans la lettre que V. Exc. m'a' fait l'honneur de m'adresser le 14 courant [2]), j'ai eu avant-hier une longue conversation avec S. E. M. le comte d'Alvensleben, conseiller intime et président du ministère des Finances de Prusse. J'ai trouvé ce ministre, qui m'a chargé de mille belles choses pour V. Exc., parfaitement au courant de l'affaire, sur laquelle je me proposai de l'entretenir. Je ne fais que lui rendre justice en assurant qu'il m'a reçu avec une grande affabilité, qu'il m'a écouté avec une attention particulière et qu'il s'est expliqué ensuite envers moi avec la franchise et la droiture que V.Exc. lui connaît.

Voici les principaux points résultants de notre entretien.

1e. La Prusse n'est empêché par aucune autre négociation ou considération politique de traiter avec nous. Les négociations, seulement préalables, avec l'Autriche n'ont eu aucun résultat et n'avaient point pour base une diminution réciproque des droits d'entrée. Il y a encore des négociations avec la France; mais

[1]) Uit Frankfort. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, exh. 23 September 1836, no. 4 G. [2]) Weggelaten.

pour ce qui concerne l'agent belge, envoyé à Berlin, il n'a pas même réussi à se faire écouter, on lui a déclaré qu'aussi longtems que la Belgique ne fut pas reconnue par la Confédération, le Zollverein ne pouvait pas conclure un traité quelconque avec lui.

2e. La raison pourquoi le gouvernement prussien fait difficulté d'entrer en négociations formelles avec nous, doit être cherchée dans la position où se trouve le Verein, lequel, venant seulement de se former et d'adopter un tarif commun, ne juge pas à propos de s'en écarter déjà pour quelque raison que ce soit. Quoiqu'on puisse prévoir que le Verein sera porté avec le tems à conclure avec d'autres nations des traités de commerce fondés sur la base d'une diminution réciproque des droits d'entrée, cependant le moment pour l'adoption d'une telle mesure ne paraît pas encore être arrivé. En tout cas, comme ce serait le premier exemple, le gouvernement prussien serait obligé de concerter au préalable avec les membres les plus influens du Verein et c'est par cette raison qu'on a désiré à Berlin de recevoir un croquis plus ou moins détaillé de nos intentions et de nos propositions.

3e. Si l'on aurait vu, par suite de la communication préalable de nos idées, que ce que nous demandions rencontrerait chez les gouvernemens du Verein et d'après les principes adoptés par celui-ci, des obstacles, insurmontables ou du moins des difficultés qu'on ne serait pas encore à même d'éloigner, on aurait à la vérité préféré à Berlin de ne pas ouvrir une négociation formelle et officielle, que de la voir échouer.

4e. Si, par exemple, comme on avait cru pouvoir le prévoir, on demandait de notre côté une diminution notable des impôts sur les denrées coloniales, surtout sur les sucres, M. d'Alvensleben m'avoua, que lui, comme ministre des Finances, serait notre plus grand adversaire, vu que les revenus de la Prusse, ayant déjà beaucoup souffert par suite des sacrifices qu'on avait été obligé de faire lors de la formation du Verein, exigeaient plutôt une augmentation qu'une diminution de ceux des droits d'entrée qui rapportaient le plus.

5e. Le ministre ne pouvait cependant pas nier, que sous le point de vue commercial, les idées de notre gouvernement (que je m'étais attaché à lui développer) pouvaient bien avoir une grande influence sur la prospérité des deux pays, mais que ce serait à d'autres à en juger.

6e. En résumé, m'a-t-il dit, qu'il ne pouvait pas blâmer la difficulté qu'avait faite le département des Affaires Etrangères à Berlin de recevoir tout de suite et officiellement des commissaires chargés de négocier un traité de commerce avec le Zollverein, avant de connaître les bases de nos propositions, mais qu'il ne pouvait pas disconvenir des avantages qu'il y aurait pour les deux parties d'entrer en pourparlers sur cet objet important et que l'idée lui venant à l'instant même, si l'on ne serait pas disposé chez nous à envoyer des commissaires qui — officiellement — n'auraient d'autre mandat que de tâcher à terminer les différends qui s'étaient élevés entre la Prusse et les Pays-Bas par rapport à la navigation.

7e. Nous avions déjà auparavant traité ce sujet et M. d'Alvensleben avait reconnu que, comme de part et d'autre on avait adopté des mesures presque prohibitives — ce qui était bien à regretter — une fois entré dans la voie des représailles, il était difficile d'en trouver l'issue. Je m'avait avoué qu'on méditait en ce moment en Prusse de nouvelles mesures à adopter contre notre navigation sur le Rhin, lesquelles devaient être mises en exécution au premier janvier prochain et lesquelles — comme il prévoyait — ne resteraient pas sans réponse de notre côté. Il ajouta qu'il lui paraissait donc essentiel, d'essayer de s'entendre sur les causes qui avaient ammené cet état de choses nuisible aux deux pays, que, si on voulait envoyer à cet effet des plénipotentiares à Berlin, ceux-ci pourraient toujours saisir cette occasion pour entrer en pourparlers sur l'autre matière, c'est-à-dire la conclusion d'un traité de commerce avec le Zollverein.

8e. M. le comte d'Alvensleben m'a dit en outre que, quoique cela ne fût qu'une idée qui lui était venue en causant avec moi, il en écrirait néanmoins à Berlin afin de proposer de nous la communiquer en réponse à notre dernière note — et que dans le cas où nous avions déjà reçu, pendant son absence, une réponse conçue dans un autre sens, il désirerait qu'on fit de notre part une telle proposition, si toutefois son idée fût assez heureuse de trouver l'approbation de notre gouvernement. Il paraissait cependant persuadé qu'on ne prendrait à Berlin aucune résolution définitive à cet égard avant son retour, qui ne devait avoir lieu qu'au bout de quatre semaines.

Je ne saurais assez répéter que M. le comte d'Alvensleben, dans

toute cette conversation qui durait plus d'une heure et pendant laquelle il fit attendre dans l'antichambre trois conseillers prussiens, a montré les meilleurs dispositions, en soutenant cependant que par les mesures à adopter les finances de la Prusse ne devaient point souffrir, vu qu'un état comme la Prusse devait toujours avoir un surplus de recette pour pouvoir en disposer dans un cas imprévu.

Je ne sais pas qu'elles pourront être les mesures qu'on a en vue d'adopter contre nous par rapport à la navigation du Rhin; mais je suppose que c'est toujours la nation la plus commercante qui souffre le plus par l'adoption de mesures destinées à entraver les communications entre deux pays. Je serais donc d'avis qu'on ferait bien chez nous d'adopter, au besoin, l'idée du comte d'Alvensleben et je serais bien aise de connaître à ce sujet les vues de notre gouvernement. Dans le cas où elles seraient favorables au dit projet, je prends encore la liberté de m'informer s'il ne me serait pas permis de me charger d'écrire confidentiellement au comte d'Alvensleben afin de lui faire connaître que dans le cas où son gouvernement nous ferait une telle proposition, le nôtre ne serait pas éloigné à s'y prêter et à y donner suite à l'époque et sous les formes qui seraient en même tems proposées par le gouvernement prussien.

No. 49. — 1836, September 24. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN VAN TETS VAN GOUDRIAAN [1]).

Ik haaste mij aan U.Exc. hiernevens kopyelijk te doen toekomen eene missive van 's konings zaakgelastigde te Frankfort van den 20sten dezer [2]), houdende verslag van een gesprek tusschen hem en de graaf van Alvensleben, president van het ministerie van Financiën van Pruissen, zijnde dat gesprek een gevolg geweest van eenen vroegeren brief van den heer van Scherff en van mijn daarop gegeven antwoord, van welke stukken ik insgelijks een afschrift hiernevens voege [3]). De koning onze spoedige consideratiën en advies op de missive erlangd hebbende, neme ik de vrijheid U.Exc. te verzoeken mij daaromtrent hare gedachten wel te willen mededeelen, ten einde dezelve met bijvoeging

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, 24 September 1836, no. [illegible] C.Z.G. [2]) No. 48. [3]) Weggelaten.

mijner beschouwing te kunnen brengen ter kennis Z.M. Voorloopig vinde ik geene zwarigheid om aan den heer von Scherff op te dragen vertrouwelijk aan den graaf von Alvensleben te melden, dat bijaldien zijne regering ons mogt voorstellen om gemagtigden te zenden naar Berlijn, ten einde zich te verstaan omtrent de beperkende maatregelen, in de laatste tijden door de beide mogendheden ten aanzien der scheepvaart van de andere genomen, onze regering niet ongenegen zoude zijn om zich daartoe te leenen, van welke gelegenheid die gemagtigden zouden kunnen gebruik maken om in gesprekken te treden nopens de andere materie, te weten de afsluiting van een handelstractaat met het Tolverein. Aan de eene zijde zijn weliswaar de maatregelen tegen de scheepvaart uitgegaan van Pruissen en niet van Nederland en in zooverre zoude het dus hier eigenaardig zijn dat men dezerzijds over deze zaak gemagtigden zond naar Berlijn, alzoo de explicatiën daarover meer van Pruissen dan van Nederland zouden behooren te komen, maar ik houde deze bedenking niet van genoegzaam gewigt om uit dien hoofde de zending, indien zij door Pruissen mogt worden voorgesteld, te ontraden, vermits al wordt dan ook het houden van conferentiën over een handelstractaat niet openlijk en ostensibel als het doel der zending aangekondigd, niettemin de komst onzer gemagtigden te Berlijn daartoe zoude leiden, en wij dus in het wezen der zaak ons doel zouden bereiken, om namelijk te beproeven van door conferentiën tot eene toenadering ten aanzien der commercieele betrekking te geraken. In geval de zaak voortging, zoo zoude het niet moeyelijk zijn onze gevolmagtigden ostensibel van korte instructiën te voorzien omtrent de door hen te voeren taal opzigtelijk de jongste belemmeringen, aan de wederzijdsche scheepvaart toegebragt.

No. 50. — 1836, October 4. — NETSCHER AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Onder terugzending der stukken, betrekkelijk de onderhandelingen over een commercie-tractaat met Pruissen, heb ik de eer Uwe Exc. te berigten, dat ik mij gaaf vereenigen kan met de conclusie van het rapport, alhoewel het mij, onder verbetering,

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, exh. 5 October 1836, no. 1 Zeer Geheim.

voorkomt, dat de vertoogen over de bezwaren, aan de scheepvaart opgelegd, in de eerste plaats door Nederland behooren te worden ingebragt, als zijnde de beledigde partij, gelijk ik binnen weinige dagen zal kunnen aantoonen door eene vergelijking van de lasten, welke de Pruissische scheepvaart in onze havens worden opgelegd, met die welke, door de jongste maatregelen van dat gouvernement, thans de vaart onder Nederlandsche vlag in de Pruissische zeehavens drukken.

Deze beschouwing, bijaldien dezelve niet ongegrond mogt zijn, strekt tot eene aanbeveling te meer voor het aanbinden van onderhandelingen en derhalve voor de strekking van het onderwerpelijk rapport.

No. 51. — 1836, October 4. — VAN TETS VAN GOUDRIAAN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Uit het afschrift der missive van den heer von Scherff, Z.M.'s zaakgelastigde te Frankfort a/Main, van den 20en September l.l. [2]), welke ik de eer had te ontvangen bij Uwe Exc.'s brief van den 24en daaraanvolgende [3]), en waarop Z.M. onze consideratiën en advies verlangt, heb ik vermeend te ontwaren, dat, hoezeer er weinig waarschijnlijkheid bestaat om, althans vooreerst, met eenig goed gevolg in onderhandeling te komen met het Pruissisch-Duitsche Tollverein over een op wederzijdsche concessiën steunend handelsverdrag, echter de door de Pruissische minister van Alvensleben daartegen ingebragte bezwaren niet van dien aard schijnen, dat zij als onoverkomelijk zijn te achten; zoo zal onder anderen de vermindering der regten op de koloniale waren, en bijzonder de suiker, welligt door eene vermeerdering van invoer en consumtie worden opgewogen; terwijl voor het overige het geheele verdrag, uit het oogpunt van handel en nijverheid beschouwd, voor Duitschland een ander resultaat oplevert, dan wanneer men zich slechts tot de financiële belangen van Pruissen in het bijzonder bepaald, zooals zulks het geval is met vele bedenkingen, door voornoemden minister gemaakt, en welke zoowel als eenige anderen bij eene meer bepaalde onderhandeling voor wederlegging vatbaar schijnen.

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, exh. 5 October 1836, no. 1 Zeer Geheim. [2]) No. 48. [3]) No. 49.

Ten einde tot zulk eene onderhandeling te geraken, komt mij het denkbeeld van den meergemelden minister van Alvensleben zeer aannemelijk voor, om namelijk de onderhandelingen bepaaldelijk aan te vangen over de bezwaren betreffende de scheepvaart zoowel in de Pruissische zeehavens als op den Rijn, en bij die gelegenheid de afsluiting van een handelsverdrag ter sprake te brengen; de behandeling toch van deze onderwerpen zijn in het dezerzijds gevormde plan en in de ontworpen algemeene instructie[1]) zoo naauw aan elkander verbonden, dat het niet wel mogelijk schijnt het eerste punt officieel te behandelen, zonder het laatste prealabel aan te voeren.

Ik vereenig mij derhalve volkomen met hetgeen Uwe Exc. ten dien aanzien voorloopig aan den heer von Scherff te kennen hebt gegeven, en houde met Uwe Exc. de bedenking, dat de explicatiën wegens de bezwaren omtrent de scheepvaart meer aan den kant van Pruissen behoorden te komen, van te weinig gewigt om niet op dat punt toe te geven, te meer, daar het niet te ontkennen is, dat de korting van 10 percent inderdaad eene begunstiging van de Nederlandsche vlag boven de vreemde is, en van dezen kant reeds sedert 1822 [2]) heeft bestaan, zooals ik de eer had reeds bij mijne missive van 17 Mei l.l. [3]) op te merken.

No. 52. — 1836, October 5. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN DEN KONING [4]).

Onder wederoverlegging der depêche van den heer von Scherff van den 20en September l.l. [5]) heb ik de eer hiernevens aan U.M. aan te bieden de daarop gevraagde consideratiën van het departement van Financiën, vervat in deszelfs schrijven van gisteren [6]), waarmede ik mij, na overleg met de Administratie voor de Nationale Nijverheid [7]), gereedelijk vereenige, U.M. mitsdien in overweging gevende om door mij aan den heer von Scherff te doen opdragen vertrouwelijk aan den graaf van Alvensleben te melden, „dat bijaldien zijne regering ons mogt voorstellen om gemagtigden te zenden naar Berlijn, ten einde zich te verstaan omtrent de beperkende maatregelen, in de laatste tijd door de beide

[1]) No. 45. [2]) Sedert de wet van 26 Augustus 1822, Stsbl. no. 39. [3]) Weggelaten.
[4]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, 5 October 1836, no. 1 Z. G. [5]) No. 48. [6]) No. 51. [7]) No. 50.

mogendheden ten aanzien der scheepvaart van de andere genomen, onze regering niet ongenegen zoude zijn om zich daartoe te leenen". Van deze gelegenheid zouden de Nederlandsche gemagtigden kunnen gebruik maken om in gesprekken te treden nopens de andere materie, te weten de afsluiting van een handelstractaat met het Zollverein. De maatregelen tegen de scheepvaart zijn weliswaar meer uitgegaan van Pruissen dan van Nederland, en in zooverre zoude het min eigenaardig schijnen, dat men vanhier over deze zaak gemagtigden zond naar Berlijn, alzoo de explicatiën daarover meer van Pruissen, en de klagten van Nederland zouden behooren uit te gaan, maar ik houde deze bedenking van niet genoegzaam gewigt om uit dien hoofde de zending, wanneer zij door Pruissen mogt worden voorgesteld, te ontraden, vermits al wordt dan ook het houden van conferentiën over een handelstractaat niet openlijk en ostensibel als het doel der zending aangekondigd, niettemin de komst der Nederlandsche gemagtigden te Berlijn daartoe zoude leiden, en wij dus in het wezen der zaak ons doel zouden bereiken, om namelijk te beproeven door conferentiën tot eene toenadering ten aanzien der commercieele betrekkingen te geraken.

De bijvoeging, ten slotte door den heer van Scherff voorgesteld, „à l'époque et sous les formes qui seraient proposées par le gouvernement prussien", schijnt het intusschen voorzigtiger door dien heer te doen achterwege laten, ten einde zich niet te binden aan een tijdstip of vorm, die zouden kunnen ongelegen komen.

No. 53.— 1836, October 7. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN VON SCHERFF [1]).

J'ai eu l'honneur de recevoir votre lettre du 20 septembre[2]), dans laquelle vous avez bien voulu me communiquer votre entretien avec monsieur le comte d'Alvensleben sur nos relations commerciales avec la Prusse. M'étant empressé de la porter à la connaissance du roi, j'ai le plaisir de pouvoir vous dire qu'elle a été lue avec le plus grand intérêt et je me trouve chargé de vous autoriser à annoncer confidentiellement à monsieur le comte d'Alvensleben, „que dans le cas où son gouvernement nous ferait la

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, 7 October 1836, no. 1 Z. G. [2]) No. 48.

proposition d'envoyer des fondés de pouvoir à Berlin à l'effet de s'entendre sur les mesures restrictives adoptées dans les derniers temps par les deux puissances à l'égard de la navigation de l'autre, notre gouvernement ne serait pas éloigné de s'y prêter". Vous voudrez cependant bien omettre l'addition à l'époque et sous les formes, qui seraient en même temps proposée par le gouvernement prussien, attendu qu'il est préférable de garder les mains libres par rapport au mode et au temps, et qu'il serait un peu hasardeux de s'engager en ceci d'avance à accueillir des propositions jusqu'à ce moment inconnues.

No. 54. — 1837, Januari 10. — VAN LOTTUM AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

La Cour de Berlin vient d'ordonner au soussigné, envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire de S. M. le roi de Prusse, de porter l'ordre de cabinet ci-joint, que S.M. le roi, son auguste maître, a donné en date du 28 décembre 1836[2]), ainsi que le nou-

---

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., 's-Gravenhage, Legatie-archief Pruisen, ad exh. 14 Februari 1837.

[2]) Rijndocumenten, I, blz. 338. Deze kabinetsorder luidde:

„Preussische Kabinettsorder betr. die Schiffahrtsabgaben.

Sie erhalten den mit Ihrem Berichte vom 18. d. Mts. vorgelegten Tarif wegen der an der Elbe, Weser, dem Rhein und der Mosel zu erhebenden Schiffahrtsabgaben von mir vollzogen hierbei zurück. Dieser nebst meiner gegenwärtigen Order durch die Gesetzsammlung bekannt zu machende Tarif soll vom 1. Januar 1837 an bis auf weitere Bestimmung mit der Maszgabe in Kraft treten, dasz die darin enthaltenen Abänderungen der bis jetzt bestehenden Befreiungen von den Schiffahrtsabgaben am Rhein und an der Mosel erst am 1. März 1837 in Ausführung zu bringen sind. Zugleich genehmige ich die Wiederherstellung der Rheinzollämter zu Andernach, Linz, Cöln, Düsseldorf, Ruhrort und Wesel, erteile auch meine Zustimmung zu Ihrem Vorschlage: Erleichterungen, welche dem diesseitigen Verkehr im Wege der Unterhandlung mit anderen Rheinuferstaaten bei den Schiffahrtsabgaben zu Teil werden möchten, durch Gewährung angemessener Gegenvorteile zu vergelten. Sie werden mit der Ausführung dieses Befehls beauftragt.

Berlin, den 28. Dezember 1836.

(gez.) FRIEDRICH WILHELM.

An die Staatsminister Rother und Grafen v. Alvensleben.

Tarif der Schiffahrts-Abgaben, welche an der Elbe, der Weser, dem Rhein und der Mosel erhoben werden.

C. Am Rhein

wird an Schiffahrtsabgaben, wie solche durch die Rheinschiffahrtsordnung vom 31. März 1831 *a*) und durch spätere Vereinbarungen bestimmt sind, erhoben:

a) De Mainzer Conventie.

veau tarif, qui accompagne cet ordre de cabinet, à la connaissance de S.Exc. monsieur le baron de Verstolk, ministre d'état et des Affaires Etrangères de S.M. le roi des Pays-Bas.

I. ein Rekognitionsgeld von allen beladenen und unbeladenen Fahrzeugen nach Maszgabe ihrer Ladungsfähigkeit, an denjenigen der nachbenannten Rheinzollstellen, bei welchen sie vorbei — oder von welchen sie abfahren, und zwar:

a) abwärts, zu Koblenz, Andernach, Linz, Cöln, Düsseldorf, Ruhrort und Wesel;

b) aufwärts zu Emmerich, Wesel, Ruhrort, Düsseldorf, Cöln, Linz, Andernach und Koblenz (*Volgt het tarief*);

II. der Rheinzoll vom Bruttogewicht der Ladung und zwar zum vollen Satze. (*Volgt het tarief.*)

III. Für folgende Artikel sind diese Sätze ermäszigt und zwar:

1) auf ein Viertel des Rheinzolls für Asche (unausgelaugte), Grätze von Gold- und Silberarbeit; Bruchsteine (behauene), Backofensteine, Mühlensteine, steinerne Platten, Lithographirsteine, Schleifsteine, Marmorplatten; Bierhefe, Weinhefe, Drusen; Bomben (eiserne), Granaten, Kugeln, Kanonen wenn sie als altes Eisen zu betrachten sind; Eichenrinde, Lohrinde; Eisen (altes); Eselspiegel (weiszer Glanzstein) von Mannheim kommend; Galmei-Erz; Gelbwurzel; Gemüse (dürre) oder Hülsenfrüchte aller Art;

2) auf ein Zwanzigstel des Rheinzolls für Alaun (Stein und Erde); Artillerie-Requisite, Munition zum Militärgebrauch; Getreide aller Art; Guszeisen in Gänsen, Masseln, Roheisen; Hornstücke, Hornschuhe; Knochen; Lauge (concentrierte), Seifensieder- oder alkalische Lauge; Malz; Mehl, Gries und Grütze aller Art; Pech und Mineralkitt; Rothstein, Röthel; Sämereien aller Art (semences et graines de toute espèce); Salzpottasche; Salz; Schmirgel, Amarillsteine; Stahlkuchen, ohne weitere Fabrikation; Teer und Mineralteer; Wau oder Waid; Muschelschalen (gemalene); Ochsenblut; Reifstangen von Weiden; Brennholz aller Art, und Kohlen, daraus Wellen und Reisig; Erz (roh), alle nicht besondere benannte (siehe die Viertel Gebühr); gebrannte Steine aller Art, wohin auch Dachziegel; Gevisz, Steinkohlen; Gips; Hornschabsel; Kalk; Leien oder Schiefersteine; Leimleder (nasses); Lohkäse (Lohkuchen); Mörtel von Dachziegeln und Backsteinen; Rohr für Tüncher; Sägemehl; Salzabgang; Salzlauge; Salzwasser; Schweineborsten (Abgang von) zu Salmiakfabriken; Schwerspath (unverpackt); Seifenflusz; steinernes Geschirr; Töpferwaren (gemeine); Torf, Torfkohlen; Tuffsteine (gemalene und ungemalene); Vitriolsteine.

3) Von Bau- und Nutsholz wird der Rheinzoll nach kubischem Masze erhoben, und zwar vom Kubikmeter oder 32,346/1000 preuszische Kubikfusz.

a) Für Eichen-, Ulmen-, Eschen-, Kirschen-, Birn-, Apfel- und Kornelholz.

aa) abwärts ,soviel wie von vier Centnern nach den Sätzen unter II*a*.

bb) aufwärts, soviel wie von zwei und einem halben Centner nach den Sätzen unter II*b*.

b) Für Fichten-, Tannen-, Lerchen-, Buchen-, Pappeln-, Erlen- und anderes weiche und harzige Holz;

a) abwärts, soviel wie von zwei Centnern nach den Sätzen under II*a*.

b) aufwärts, soviel wie von einem und einem Viertel Centner nach den Sätzen unter II*b*.

4) Folgende Artikel, als: Bausteine (gebrochene), Sandsteine von abgebrochenen Gebäuden, rohe ungebrannte Kalksteine; Besen; Butter (frische); Dünger aller Art, als ausgelaugte Asche, Abfälle von Fabriken, Stallmist, Gips, Mergel etc.; Eicheln zur Saat und zur Mast; Eier; Erde (gemeine), wie Sand, Lehm, Kies etc.; Erde (schwarze und gelbe), Walker-, Töpfer- und Pfeifenerde, Sand von Frechem; Zinn- und Silber-

S.Exc. voudra bien voir par ces deux pièces officielles, que les changemens, que le gouvernement du soussigné a trouvé bon de faire dans les droits à payer sur le Rhin prussien et sur la Moselle, ne seront mis en vigueur que le 1r mars 1837.

---

sand, Sand zu feinen Guszarbeiten; Faschinen zu Wasserbau, Weidensetzlinge; Fische (lebende); Flosz- und Schiffsgerätschaften; Futterkräuter, Heu etc.; Gartengewächse (frische), als: Blumen, Gemüse, Zwiebeln und genieszbares Wurzelwerk, wie z.B. Kartoffeln, auch Runkelrüben; Geflügel; Knochenabgänge; Knochenmehl (NB. zahlt die Zwanzigstel-Gebühr, wenn diese sich geringer herausstellt); Milch; Moos; Obst (frisches), auch Nüsse in Schalen; Pflastersteine; Schilf; Stroh, Spreu, Stoppeln; Tiere (lebende) sind in Folge einer, in der Sitzung der Rheinschiffahrts-Central-Kommission vom 5. Juli d. Js., getroffenen Vereinbarung vom Rheinzoll frei.

Nächstdem gelten:

IV. wegen der Erhebung des Rekognitionsgeldes und des Rheinzolls, jedoch mit Ausschlusz der Stromstrecke von Koblenz bis Kaub, noch folgende besondere Bestimmungen und Ausnahmen:

1) Bei dem direkten Durchgange kann das Rekognitionsgeld abwärts für die sieben Zollstellen von Koblenz bis Wesel, zu Koblenz, aufwärts, für die acht Zollstellen von Emmerich bis Koblenz, zu Emmerich entrichtet werden.

2) Ebenso ist es gestattet:

a) bei der Einfahrt abwärts über Koblenz und aufwärts über Emmerich, mit der Bestimmung nach einem Rheinhafen oder anderem Orte, innerhalb der Rheinstrecke zwischen beiden vorgenannten Zollstellen; ferner:

b) bei der Abfahrt von einem solchen Hafen oder Orte, abwärts über Emmerich und aufwärts über Koblenz hinaus, und endlich

c) bei der Binnenfahrt innerhalb der Rheinstrecke zwischen Koblenz und Emmerich, das Rekognitionsgeld in dem Falle *a* für die bis zum Bestimmungsorte zu passierenden Zollstellen, gleich beim Eingange zu Koblenz oder Emmerich; in dem Falle *b* für die bei dem Ausgange über Koblenz oder Emmerich zu passierenden Zollstellen, erst bei diesen letztgenannten Rheinzollämtern; in dem Falle *c* aber, für die bei der Binnenfahrt zu passierenden Zollstellen, bei dem Rheinzollamte des Abfahrtsortes oder bei dem zunächst berührten zu entrichten.

3) Bei der Binnenfahrt auf der Rheinstrecke zwischen Koblenz und Emmerich, ohne Überschreitung der einen oder der anderen dieser beiden Zollstellen, bleiben alle inländischen und, mit Rücksicht auf bestehende Verhältnisse, für jetzt alle Fahrzeuge der Untertanen von Bayern, Württemberg, Baden, dem Groszherzogtum Hessen und der freien Stadt Frankfurt vom Rekognitionsgelde befreit.

4) Die Bestimmungen unter 1 und 2, nach welchen das Rekognitionsgeld, sowoh bei dem direkten Durchgange, als bei der Einfahrt nach einem Rheinhafen oder anderem Orte, gleich wie beider Abfahrt aus einem solchen, über Emmerich und Koblenz hinaus, oder aber bei der Binnenfahrt zwischen beiden vorgenannten Rheinzollstellen, für die ganze zu passierende Strecke, nach Verschiedenheit der Fälle, gleich bei der Einfahrt, beim Ausgange, oder bei dem Rheinzollamte des Abfahrtsortes oder dem zunächst belegenen, entrichtet werden kann, finden ebenmäszig auch auf die Erlegung des Rheinzolls Anwendung.

5) Wenn bei der zollpflichtigen Warendurchfuhr in den unter Nr. 3 bezeichneten Fahrzeugen auf dem Rhein, oder auf dem Rhein und der Mosel, ein Umschlag der Waren in den Häfen am Rhein eintritt, so wird der Rheinzoll nicht beim Eingange, sondern erst beim Ausgange an der letzten Rheinzollstelle, also abwärts bei dem Rheinzollamte zu Emmerich, aufwärts bei dem Amte zu Koblenz erhoben.

Le soussigné saisit avec de l'empressement cette occasion pour avoir l'honneur de renouveler à S.Exc. monsieur le baron de Verstolk les assurances de sa haute considération.

No. 55. — 1837, Januari 18. — VAN LOTTUM AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Le gouvernement du soussigné, envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire de S.M. le roi de Prusse, a appris à son grand regret que le gouvernement néerlandais a refusé à la société d'actionnaires que s'est formée à Dusseldorf, la concession que celle-ci avait demandée en date du 10 août dernier pour établir une navigation de pyroscaphes sur toute l'étendue du Rhin néerlandais.

---

6) Von Gegenständen, welche in den vorgedachten Fahrzeugen aus dem freien Verekehr des Inlandes stromwärts ausgeführt, oder blosz innerhalb Landes auf dem Rhein transportiert, oder aber, sei es unmittelbar vom Auslande oder mit Vorbehalt des noch zu erledigenden Steueranspruches unter Steuerkontrolle aus zollvereinten Staaten, mit der Bestimmung nach einem inländischen Orte eingeführt werden, wird ohne Unterschied, ob die Erlegung der tarifmäszigen Landesabgaben von demselben gleich beim Eingange an der Grenze, oder aber erst am Orte der Ausladung erfolgt, kein Rheinzoll erhoben. Dieselbe Befreiung genieszen Ruhrkohlen beim Ausgange über Emmerich ausnahmsweise, ohne Rücksicht auf die Nationalität der Fahrzeuge, in welchen diese Ausfuhr stattfindet.

7) Ferner sind vom Rheinzolle befreit alle im steuerlich freien Verkehr befindlichen Gegenstände, die nicht überseeischen Ursprungs sind, welche in Fahrzeugen, wie solche unter Nr. 3, 5 und 6 bezeichnet worden, rheinabwärts aus den oberhalb Koblenz belegenen preuszischen Landesteilen, aus den königlich bayerischen, königlich württembergischen, groszherzoglich badenschen, groszherzoglich hessischen Landen und aus dem Gebiet der freien Stadt Frankfurt ein- oder durchgeführt werden.

8) Wenn bei der Warendurchfuhr nur ein Teil der preuszischen Rheinstrecke benutzt wird, sei es, dasz die Waren zu lande eingehen und rheinwärts, jedoch in den vorgedachten Fahrzeugen (Nr. 3, 5 und 6) ausgehen, oder dasz die Einfuhr stromwärts in den mehrerwähnten Fahrzeugen, die Ausfuhr aber auf Landwegen erfolgt, so wird der Rheinzoll nur in den Fällen erhoben, in welchen der Wareneingang oder Ausgang auf Landwegen des linken Rheinufers stattfindet, und zwar beim Ausgange landwärts aber von dem Rheinzollamte im Hafenplatze.

9) Ladungen, welche rheinabwärts über Koblenz eingehen und Moselaufwärts über Trier ausgehen, oder umgekehrt über Trier ein- und über Koblenz ausgehen, sind für die Rheinstrecke vom Rheinzollamte zu Koblenz bis zur Mosel vom Rheinzoll frei.

Den beteiligten Oberbehörden bleibt die Feststellung der erforderlichen Kontrollen zur Versicherung der Nationalität der Fahrzeuge und des sonstigen Ausweises vorbehalten, an welche die Befreiungen unter III Nr. 3 und 5 bis 8 geknüpft sind.

Berlin, den 28. Dezember 1836. Gez. FRIEDRICH WILHELM.
Gez. ROTHER, GRAF V. ALVENSLEBEN.

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 20 Januari 1837, no. 16.

Le ministère du roi a été d'autant plus surpris par ce refus qu'il ne saura se trouver conforme aux principes que S.Exc. monsieur le baron de Verstolk de Soelen, ministre des Affaires Etrangères de S.M. le roi des Pays-Bas, a bien voulu émettre dans son office du 22 mars [1]) dernier par rapport à la concession accordée au sieur Jacobi et consorts pour la navigation de pyroscaphes sur le Rhin néerlandais, un office dans lequel il se trouve entr'autres dit qu'on est très disposé à la Haye à admettre les bateaux à vapeur prussiens dans la partie du Rhin traversant le royaume des Pays-Bas sur le pied d'un entière réciprocité.

Le soussigné, portant à la connaissance de S.Exc. monsieur le baron de Verstolk de Soelen l'empression pénible que la décision précisée du gouvernement néerlandais a faite sur son Cabinet, a l'honneur, par ordre de sa Cour, de prier S. Exc. de bien vouloir lui communiquer les raisons qui ont donné lieu à ce refus et qui ont engagé le gouvernement néerlandais à dévier des principes généraux que professe l'office du 22 mars 1836 et auxquels la Cour de Berlin ne saura qu'applaudir.

Le soussigné se berce de l'espoir que le gouvernement de S.M. le roi des Pays-Bas ne voudra pas persiter dans sa résolution de ne pas accorder la dite concession sans indiquer en même tems des raisons convaincantes qui motiveraient cette décision, parceque dans le cas contraire le gouvernement prussien se verrait à son grand regret obligé de ne plus pouvoir permettre au pyroscaphes néerlandais de continuer à naviger sur le Rhin prussien de la manière actuellement établie et devrait au contraire se conformer sous ce rapport dorénavant au principe d'une entière réciprocité. Cette résolution lui serait dictée par le vif mécontentement que le refus susmentionée a en général produit dans les provinces rhénanes, où déjà neuf Chambres de commerce ont soumi [2]) des pétitions au ministère du roi pour réclamer à ce sujet son intervention. — — — —

No. 56. — 1837, Januari 31. — DE PERPONCHER AAN ANCILLON [3]).

Par sa note du 19 août 1836 [4]) le soussigné, envoyé extra-

[1]) Weggelaten. [2]) Sic. [3]) Uit Berlijn. — G. St. A., Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 15. [4]) No. 47.

ordinaire et ministre plénipotentiaire de S. M. le roi des Pays-Bas, a eu l'honneurd'entr etenir S.Exc. mr. Ancillon, ministre d'état pour les Affaires Etrangères de S. M. le roi de Prusse, en réponse à la sienne du 7 juillet [1]), des relations commerciales entre les deux pays, et de lui exposer les principes généraux appelés d'après les vues du gouvernement néerlandois à y présider dans l'intérêt commun.

Si le point de départ élevé et indépendant de toute considération secondaire, choisi dans cette circonstance, avoit fait concevoir à la Cour de la Haye l'espoir d'un accueil favorable de ces ouvertures destinées à précéder l'envoi de commissaires néerlandois à Berlin, cette attente ne s'est point jusqu'ici réalisée et dans l'intervalle le public a acquis connoissance du tarif convenu à Munich des droits d'importation, d'exportation et de transit dans les pays de l'Union de douanes allemandes pour les années 1837, 1838 et 1839 avec les modifications qu'il a subies.

Au nombre de cés changemens il en est qui concernent essentiellement les Pays-Bas, et au sujet desquels le gouvernement néerlandois a déjà reçu des représentations sérieuses de la part des parties intéressées. Le soussigné a ici spécialement en vue l'augmentation des droits sur les sucres, qui frappe pour le moment d'une manière sensible et menace encore pour l'avenir les raffineries néerlandoises.

Sous les auspices du dernier tarif il s'étoit établi un état de choses avantageux à la fois aux raffineries néerlandoises et prussiennes sans porter préjudice à d'autres intérêts généraux, fait, que semblent confirmer l'entière coïncidence d'opinion des raffineurs prussiens avec ceux des Pays-Bas, et leur désir de voir maintenir l'ancien tarif.

Telle étant l'identité d'intérêts par rapport à cette branche d'industrie si importante dans les deux royaumes, il seroit assurément d'autant plus à regretter que cette harmonie réciproquement avantageuse et le résultat de circonstances favorables éprouvât une atteinte sans remède par une simple augmentation des droits d'entrée dans l'un des deux états, interruption qui rejailliroit infailliblement sur le maintien des relations commerciales.

Nul doute en effet, que le commerce et la navigation en général des deux pays ne s'en ressentissent également à l'avenir,

[1]) No. 42.

attendu que l'augmentation récente des droits sur le sucre dans toute l'Union des douanes allemandes doit fortement entraver l'importation des diverses espèces des produits de l'industrie néerlandoise et aboutir à une exclusion trop sensible aux intérêts des Pays-Bas pour permettre au Cabinet de la Haye d'en demeurer le tranquille spectateur.

La Cour de Berlin ne sauroit ignorer combien l'importation dans les Pays-Bas d'un grand nombre d'articles fabriqués, des bois, charbons de terre, blés et autres produits du sol et de l'industrie de l'Allemagne est considérable, et quelle est dès lors l'importance des relations commerciales de l'Allemagne avec les Pays-Bas. Aussi le gouvernement néerlandois imiteroit-il bien malgré lui le système d'exclusion dont le tarif récent de l'Union allemande de douanes vient de donner l'exemple inattendu et frappant.

Le soussigné à reçu l'ordre d'appeler l'attention de mr. Ancillon sur cet état de choses, et de lui exprimer en même temps l'espoir du Cabinet de la Haye que la reprise des négociations commerciales entre les deux gouvernemens puisse accélérer le moment de revenir sur cet objet, qui intéresse également la Prusse, ainsi que sur quelques autres points, tels que les droits de navigation imposés aujourd'hui dans les ports prussiens au pavillon néerlandois. Il s'estimera heureux d'être bientôt à même de communiquer à son gouverment les intentions de la Cour de Berlin par rapport aux dites négociations, et il saisit cette occasion pour renouveler à S. Exc. mr. Ancillon l'assurance de sa haute considération.

No. 57. — 1837, Februari 9. — ROTHER EN VON ALVENSLEBEN AAN ANCILLON [1]).

Die in dem geehrten Schreiben vom 3. d. M. [2]) in Anregung gebrachte Beantwortung desjenigen vom 21 v. M. [2]) in Betreff des niederländischerseits wiederholten Antrags [3]) wegen Eröffnung von Besprechungen über die gegenseitigen Handelsverhältnisse, wird einem königlichen hochlöblichen Ministerio der auswärtigen

[1]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 15.

[2]) Weggelaten. [3]) No. 56.

Angelegenheiten gleichzeitig mit gegenwärtiger ergebenster Rückäuszerung zugehen.

Dasz die Bestimmungen der allerhöchsten Ordre vom 28. Dezember v. J. [1]) in Betreff der vom 1. März c. bei Entrichtung des preuszischen Rheinzolls eintretenden Veränderungen, Aufregung unter den holländischen Rheinschiffern hervorgebracht haben, ist uns keineswegs unerwartet gewesen. Auch in dem preuszischen Rheine hat diese Verordnung einen groszen Eindruck gemacht, aber überall eine freudige und dankbare Stimmung erzeugt. Öffentliche Blätter (z. B. die Allgemeine Zeitung) haben die Maaszregel aus dem richtigen Standpunkte beurtheilt und sie lobpreisend als das Signal zur Abschaffung der bisherigen Knechtschaft des deutschen Stromes bezeichnet (Allgemeines Organ für Handel).

Dem Herrn Gesandten wird sich nun die Gelegenheit darbieten, die Sache in ihr gehöriges Licht zu stellen und der von dem Consul Carp in seinem unter den Anlagen befindlichen Berichte vom 22. Januar c. [2]) gegebenen Andeutung zufolge, das holländische Ministerium darauf aufmerksam zu machen, dasz das Mittel, die Klagen des dortigen Schifferstandes zu beschwichtigen, in seine Hand gegeben ist. Den gefälligst mitgetheilten gesandtschaftlichen Bericht beehren wir uns hierbei ergebenst zurückzusenden.

No. 58. — 1837, Februari 14. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN VAN LOTTUM [3]).

Le soussigné, ministre des Affaires Etrangères de S. M. le roi des Pays-Bas, a eu l'honneur de recevoir la note, par laquelle monsieur le comte de Lottum, envoyé-extraordinaire et ministre plénipotentiaire de S. M. le roi de Prusse, a bien voulu lui communiquer, sous la date du 10 janvier dernier [4]), un ordre de cabinet du 28 décembre 1836 [5]), et le nouveau tarif qui l'accompagnait.

Si le gouvernement néerlandais a apprécié l'attention de la Cour de Berlin à lui adresser cette communication préalable, et le soin de laisser une voie ouverte pour s'entendre sur la matière, il a remarqué avec regret, que ces deux pièces, destinées à être mises en vigueur le 1er mars prochain, se trouvent, en tant qu'el-

[1]) Zie hiervóór, blz. 112, noot 2. [2]) Weggelaten.

[3]) Minuut. — Uit 's-Gravenhage. — R. A., Legatie-archief Pruisen, 14 Februari 1837. Niet aanwezig in het G. St. A. te Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande.

[4]) No. 54. [5]) Vgl. noot 1.

les concernent la navigation du Rhin, dirigées d'une manière patente contre la navigation et le commerce des Pays-Bas, à une époque, où la Cour de la Haye a itérativement manifesté être disposée à envoyer des commissaires à Berlin pour la conclusion d'un traité général de navigation et de commerce. Il n'a pas non plus pu se convaincre, qu'elles fussent conformes à la lettre et à l'esprit de la Convention de Mayence du 31 mars 1831, dont elles rendraient les stipulations les plus essentielles entièrement illusoires.

En effet l'article 32 de cette convention, en laissant la faculté d'établir des diminutions ou exemptions des droits, a eu soin de limiter cette faveur à tel état voisin, qui participe au produit des droits, ce qui semble exclure les états non riverains. Quant aux états riverains, la dite faculté se trouve expressément restreinte aux propres sujets à l'état voisin, qui participe aux droits avec exclusion par conséquent des états non voisins, à certains objets, à certains bâtimens appartenant aux propres sujets, à des personnes désignées et à des cas particuliers, à moins d'une adhésion des autres états riverains.

Dans les formalités, et dans tout ce qui peut faciliter ou entraver la navigation, la convention et spécialement l'article 26 n'autorise aucune distinction entre les divers états riverains, et l'obligation de donner connaissance des suppressions de bureaux à la Commission Centrale, confirme le principe, que l'application de semblables mesures doit être commune à tous. Il suffira de cette citation du texte des articles 26 et 32, pour mettre en évidence combien peu il comporte l'exclusion de certains états riverains de faveurs générales conférées à d'autres états riverains ou non riverains.

Indépendamment de la teneur de la Convention de Mayence, du 31 mars 1831, la Prusse a encore contracté un engagement réciproque et spécial à cet égard par la note de monsieur le comte de Bernstorff à monsieur le comte de Perponcher du 30 juin 1829 [1]), portant „que si la Prusse venait à accorder à quelque état par rapport à la navigation rhénane, réglée par l'acte convenu entre les deux puissances, des avantages ultérieures, ces avantages profiteront également aux Pays-Bas".

Le gouvernement des Pays-Bas n'ayant dans ces circonstances

[1]) Deel III, no. 170.

pu oublier ce qu'il doit à l'intérêt de ses sujets, le soussigné est chargé de porter à la connaissance de monsieur le comte de Lottum, que si inespérément l'ordre et le tarif annoncés allaient être mis en vigueur au détriment du pavillon et du commerce néerlandais, la Cour de la Haye se verrait obligée malgré elle d'introduire à la même époque les mesures, qu'elle jugerait propres à en atténuer les effets pour les Pays-Bas.

Le soussigné se félicite de pouvoir ajouter en même temps, que quoique le gouvernement néerlandais ne saurait se prêter à des sacrifices pour racheter la non-exécution de ce qui lui est dû par les traités, il n'en est pas moins disposé à répondre par des concessions équivalentes aux modifications favorables que la Prusse jugerait à propos d'introduire dans l'exercice actuel de la navigation du Rhin, et à s'entendre en général avec les états riverains du Rhin sur une réduction des droits de navigation.

Le soussigné s'étant acquitté par la présente note des intentions de sa Cour, saisit avec empressement cette occasion pour renouveler à monsieur le comte de Lottum l'assurance de sa haute considération.

No. 59. — 1837, Februari 22. — ANCILLON AAN DE PERPONCHER [1]).

Le gouvernement prussien n'a pu voir qu'à regret par la note de mr. le comte de Perponcher, envoyé extra-ordinaire et ministre plénipotentiaire de S. M. le roi des Pays-Bas, en date du 31 du mois passé [2]), que celui des Pays-Bas croit pouvoir attribuer à un système d'exclusion désavantageux pour l'industrie néerlandaise les changemens que le nouveau tarif de l'Union des douanes allemandes pour 1837—1839 a introduit dans les droits sur les sucres.

Le systême de douanes de la Prusse et des autres membres de l'Association parle tellement en sa faveur par ses principes et ses résultats qu'il semble superflus en général de le justifier du reproche de tendre à des mesures exclusives ou prohibitives. Une pareille tendance à été également étrangère à la Prusse lorsqu'elle a modifié l'ancien tarif des droits d'entrée sur les sucres.

[1]) Uit Berlijn. — R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, ad exh. 28 Februari 1837, no. 1 G. [2]) No. 56.

En prenant cette mesure, elle n'a fait qu'obéir à la nécessité. D'une côté il s'agissoit de faire cesser les plaintes provoquées par les avantages dont jouissoient les raffineurs du pays par rapport à l'importation des sucres dits „Lumpenzucker", et on les leur a retirés; de l'autre côté il étoit nécessaire de faciliter tant aux marchands qu'aux consommateurs les moyens de se pourvoir de sucres bruts et de la cassonade, en diminuant le droit d'entrée de 11 écus à 9 par quintal.

En procédant aux dits changemens du tarif, le gouvernement du roi n'a pu avoir égard ni aux désirs des raffineurs prussiens ni à une „prétendue coincidence d'opinions des raffineurs néerlandois"ou de ceux d'autres pays relativement au maintien de l'ancien tarif. Le but du gouvernement prussien dans l'adoption de cette mesure a été méconnue; mr. le comte de Perponcher en trouvera la preuve dans le mémoire que le soussigné a l'honneur de lui communiquer ci-joint [1]). Le gouvernement prussien espère que celui des Pays-Bas, après en avoir pris connoissance, reviendra de l'opinion défavorable qu'il s'est formée de la mesure en question.

Ce dernier gouvernement se convaincra que — abstraction faite même de la hauteur du droit d'entrée néerlandais de 36 florins pour cent livres, auquel il faut encore ajouter les droits additionnels et l'accise — le droit d'entrée prussien de 11 écus par quintal du sucre raffiné, droit auquel du reste sont assujettis les sucres de tous les pays indistinctement, ne saurait fournir aux Pays-Bas de motif valable pour prendre des mesures contre les importations qui se font de l'Allemagne dans les Pays-Bas.

Mr. le comte de Perponcher est revenu à cette occasion sur un point de sa note en date du 19 août de l'année passeé [2]), savoir l'envoi à Berlin de commissaires néerlandais, chargés de s'aboucher avec ceux de la Prusse et d'entrer avec eux dans un développement verbal d'idées éventuelles sur les intérêts réciproques du commerce et de la navigation.

Les autorités intérieures à qui le soussigné s'est empressé dans le tems de communiquer cette note, ont tardé à s'expliquer sur ce point; mais leur silence ne doit pas être attribué à un éloignement pour une entente sur cette question; loin de là une pareille entente fait l'objet constant de leurs voeux. Seulement l'administration prussienne part de l'idée, et il en a déjà été fait men-

[1]) Weggelaten. [2]) No. 47.

tion dans la note du soussigné en date du 7 juillet dernier [1]), qu'il lui importerait de connoître au moins en général les propositions du gouvernement néerlandois, afin de n'avoir pas à craindre qu'au préjudice de la négociation les commissaires néerlandois ne se présentassent ici avec des suppositions gratuites et des prétentions que fussent absolument inadmissible aux yeux de la Prusse, telles par exemple que seroit la demande d'une diminution des droits d'entrée sur les sucres.

Les doutes que l'on a eus à cet égard n'ont pas été levés par la note de mr. le comte de Perponcher du 19 août dernier[2]), qui, bien qu'elle présente des vues très-libérales relativement à la négociation projettée, ne s'explique nullement sur le désir du gouvernement prussien d'obtenir au préalable une communication confidentielle des propositions néerlandaises.

Néanmoins, comme le gouvernement des Pays-Bas continue à espérer des résultats heureux d'une pareille négociation, résultats qui sans doute répondroient entièrement aux voeux de la Prusse, le gouvernement du roi n'hésite plus à en faire l'essai. Le soussigné a l'honneur en conséquence d'informer mr. le comte de Perponcher que les autorités interiéures compétentes seront prêtes, dès qu'elles auront appris la nomination et la prochaine arrivée des commissaires néerlandois, de nommer de leur côté des commissaires, chargés d'accueillir les ouvertures qui leur seront faites et d'entrer avec eux dans des négociations verbales qui puissent servir à donner un aperçu des objets à traiter et fournir le moyen d'une entente ultérieure.

Le soussigné attendra donc l'annonce qui lui sera faite de la nomination et de l'époque de l'arrivée des commissaires néerlandois dans cette ville.

No. 60. — 1837, Februari 28. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN VON LOTTUM [3]).

La note, que le soussigné, ministre des Affaires Etrangères de S. M. le roi des Pays-Bas, a eu l'honneur de recevoir sous la date de 18 janvier dernier [4]) de monsieur le comte de Lottum, envoyé

[1]) No. 42. [2]) No. 47.

[3]) Minuut. — Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 28 Februari 1837, no. 1 Z. G. — Niet aanwezig in het G. St. A. te Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande. [4]) No. 55.

extraordinaire et ministre plénipotentiaire de S. M. le roi de Prusse, exprime les regrets et la surprise du gouvernement prussien du refus par celui des Pays-Bas de la concession demandée par la société d'actionnaires, qui s'est formée à Dusseldorf, d'établir une navigation de pyroscaphes sur toute l'étendue du Rhin néerlandais. Elle réclame la communication des raisons, qui ont donné lieu à ce refus, et l'admission des bateaux à vapeur prussiens dans la partie du Rhin traversant le royaume des Pays-Bas, sur le pied d'une entière réciprocité. Elle annonce encore l'espoir, que le gouvernement néerlandais ne persistera pas dans sa résolution, et l'obligation où celui de Prusse, à défaut de raisons convaincantes, qui la motiveraient, se trouverait de ne plus pouvoir permettre aux pyroscaphes néerlandais de continuer à naviguer sur le Rhin prussien de la manière actuellement établie.

D'après l'article 52 de la Convention de Mayence sur la navigation du Rhin du 31 mars 1831, toutes les fois, que deux gouvernemens riverains conviendront d'établir une embarcation destinée au transport de voyageurs, de leurs effets ou voitures, ou même de marchandises, et qui partira à jour et heure fixes d'un endroit indiqué, cette embarcation jouira des mêmes droits, dont jouissent toutes les autres, qui exercent la navigation sur le Rhin. Cette stipulation implique évidemment, qu'un gouvernement riverain n'a le droit de consentir à l'établissement d'une nouvelle embarcation de ce genre, que moyennant une convention avec tel autre gouvernement riverain, dont il s'agit de traverser le territoire, et que la conclusion d'une semblable convention demeure facultative. Lors de l'adresse des sieurs Jacobi, Haniel et Huyssen l'intervention directe de la Cour de Berlin en leur faveur remplaça en quelque sorte la convention exigée. Il n'en fut pas de même par rapport à la société d'actionnaires de Dusseldorf. La seule démarche officielle, à laquelle sa demande donna lieu de la part de la Prusse, fut un office de la légation prussienne à la Haye du 27 octobre 1836, exprimant uniquement le désir qu'il fût bientôt donné une réponse (sans ajouter le terme „favorable") à la société, et accompagnant ses statuts et une copie de la concession, qu'elle avait obtenue en Prusse. Il y avait loin de là à l'appui inattendu accordé aujourdhui à la société, sans aucune autre démarche dans l'intervalle à la Haye, et à l'annonce de la prohibition éventuelle des pyroscaphes établis. D'ailleurs la concession du

gouvernement prussien contenait expressément, „dass die Gesellschaft, qui se qualifiait „für den Nieder- und Mittel-Rhein", sich den mit andern Staaten abzuschliessenden Verträgen unterwerfen muss, so wie sich auch von selbst versteht, dass durch diese Bestätigung die Verhältnisse der Gesellschaft zu den übrigen Rheinuferstaaten nicht berührt werden sollen". La communication officielle desdits termes de la concession dût être considérée à la Haye comme une indication patente, que le Cabinet prussien n'avait nullement l'intention de s'immiscer dans cette affaire, ni de s'entendre en faveur des pétitionnaires avec le gouvernement des Pays-Bas. Dès lors en accédant aux voeux de cette société sans qu'il existât à cet égard une convention avec la Prusse, la Cour de la Haye eût manqué à ses engagements contractés par l'article 52 ci-dessus mentionné.

Déjà antérieurement le gouvernement prussien avait fait difficulté d'accueillir les demandes réitérées de ce genre de sujets néerlandais, comme celles des sieurs Theunisse et Co. et du sieur van der Heiden à Nimègue, bien que ce dernier eût daté sa requête d'une ville de la frontière prussienne. Or ces rejets ne provoquèrent ni réclamation ni avis de mesures spéciales du côté de la Cour de la Haye.

Le Cabinet néerlandais n'annonca point la concession accordée aux sieurs Jacobi, Haniel et Huyssen comme déstinée à s'étendre également à tous ceux, qui réclameraient le même avantage. Cependant il n'en observa pas moins la réciprocité promise en se refusant même à accueillir plusieurs demandes de cette nature de ses propres sujets, et en ne multipliant pas davantage les concessions en leur faveur qu'en celle des entreprises prussiennes. Il a même jusqu'ici plus favorisé celles-ci que celles de ses.... sujets l'ont été en Prusse, en admettant formellement la société des sieurs Jacobi, Haniel et Huyssen, en accueillant jusqu'à Rotterdam les bateaux à vapeur de Cologne toutes les fois qu'ils se sont présentés, et en les traitant, y compris même ceux destinés au transport des voyageurs, sur le pied des pyroscaphes néerlandais, tandis que le gouvernement prussien a seulement toléré de fait l'unique société néerlandaise des pyroscaphes sans lui conférer une concession jusqu'à ce jour.

Si la propriété des actions de semblables entreprises demeure plus ou moins assujettie aux vicissitudes de l'avenir, les sociétés de

pyroscaphes de Rotterdam et de Cologne offrent à cet égard toutes les garanties désirables et possibles. Celle de Dusseldorf au contraire se range ouvertement dès son début sous la bannière de l'étranger. Composée des mêmes élémens qu'une semblable réunion dans les Pays-Bas non admise par le gouvernement néerlandais, elle ose réclamer l'appui des souverains des états riverains du Rhin pour dénationaliser ce fleuve, et le rendre dans un avenir facile à prévoir tributaire d'intérêts aussi peu allemands que néerlandais.

Enfin le commerce et la société des pyroscaphes de Cologne n'ont pas laissé ignorer au gouvernement néerlandais leur opinion trés prononcée contre une entreprise destinée à porter une atteinte funeste à leur bien-être, en menaçant la navigation du Rhin jusque dans ses bases.

Le refus du gouvernement des Pays-Bas a donc été motivé pa-sa réligion à observer les traités, par l'exemple de la Prusse, eller même, par la réciprocité, dont déjà la balance penchait en faveur de cette puissance; par l'intérêt des états riverains du Rhin vis-à-vis de l'étranger, et par la voix expressive de la première ville de commerce de la Prusse rhénane.

La marche suivie dans cette circonstance à la Haye se trouve encore sous un autre rapport en parfaite harmonie avec la Convention de Mayence, laquelle en ce qui concerne l'admission de semblables entreprises à tracé une distinction manifeste entre celles déjà existantes à l'époque de sa signature, et entre les nouvelles embarcations à établir à l'avenir. Elle rendit celles-ci dépendantes de la libre volonté des gouvernements riverains en stipulant non qu'ils conviendront d'établir ces embarcations, comme si une telle convention ne pouvait se refuser aussitôt qu'elle serait demandée; mais que ces embarcations jouiraient des mêmes droits que les autres, toutes les fois que deux gouvernemens riverains conviendraient d'en établir, restriction, qui laisse en dehors de cette jouissance les cas, où les deux gouvernemens ne sanctionneront point de semblables entreprises, et implique ainsi la faculté de s'y refuser. Sans doute les puissances signataires pressentirent dès l'année 1831 ce que l'expérience a confirmé depuis, savoir qu'il pourrait exister des circonstances, où l'établissement de nouvelles embarcations, au lieu de produire les effets bienfaisants de la concurrence, se trouverait en opposition avec

les véritables intérêts de la navigation et du commerce. Voici comment la société des pyroscaphes de Cologne s'exprime dans une adresse sur l'état présent des choses. „Sie (die Gesellschaft) glaubt hier auf ihr Recht auch den Niederrhein befahren zu dürfen, einen besondern Werth in dem Augenblick legen zu müssen, wo eine aus den fremdartigsten Elementen zusammengesetzte neue Association sowohl jenseits als diesseits der Nordsee mit der niederländischen Rotterdammer und der rheinischen Köllnischen Gesellschaft in eine Concurrenz zu treten strebt, wobei die beiden letztern in ihren blos der guten Sache zugewandten Zwecken gestört und gehem(m)t werden würden".

Quelque pénible au reste que soit la présente discussion, il en résulterait des fruits salutaires, si les gouvernemens riverains et en premier lieu ceux des Pays-Bas et de Prusse s'en prévalaient pour s'entendre en général sur cette matière importante. A cet effet la Cour de la Haye est disposée à convenir avec celle de Berlin d'un règlement concernant la navigation des pyroscaphes sur le Rhin, et à le voir étendre de commun accord aux autres états riverains. En attendant il n'y aurait pas d'inconvénient à admettre régulièrement jusqu'à Rotterdam les bateaux à vapeur de la société de Cologne, auxquels plusieurs sujets d'autres états riverains du Rhin se trouvent intéressés, tandis que ceux de la société néerlandaise navigueraient également sur le Rhin dans tout son cours. Rien aussi n'empêcherait de considérer de la part des deux gouvernemens l'une et l'autre société comme ne tombant pas dans les termes d'avoir besoin d'une concession ultérieure, attendu leur existence antérieure à la convention de 1831.

No. 61. — 1837, Maart 10. — PRO-MEMORIE VAN GERICKE [1]).

Met betrekking tot het thans in art. 14 [2]) opgenomen derde punt doen zich onder anderen de volgende bedenkingen op.

a) Strookt hetzelve niet geheel met hetgeen vroeger opzigtelijk eene vermindering der doorvoerregten in Duitschland is gezegd.

b) Zoude door het brengen van het vaste regt tot een nog lager bedrag de handel in menig belangrijk artikel nog meer ge-

---

[1]) R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 11 Maart 1837, no. 2 G.

[2]) Zie no. 63, blz. 139.

troffen worden. Ten voorbeelde de huiden (gedroogde), die f 0.25 per 100 ℔ op den invoer betalen en voor f 0.26½ worden doorgevoerd. Reeds nu leggen de Keulenaars zich vlijtig er op toe om ons uit dit artikel te verdringen. Zij hebben hunne kantoren in Amerika en Engeland en aan den blooten doorvoer wordt niets van belang verdiend. De vreemde koffie zoude ook spoedig goedkooper doorgevoerd worden dan de eigen kan worden uitgevoerd. Er kunnen nog verscheidene andere belangrijke handelsartikelen genoemd worden, waarop hetzelfde toepasselijk is.

c) Is het ernstig te vreezen, dat, indien Nederland het denkbeeld eener vermindering van het vaste regt zich laat ontglippen, al is het ook met uitsluiting van de regtstreeksche doorvaart, Pruissen hetzelve gretig zal aannemen en het daarheen leiden, dat ook die beperking door Nederland ten slotte worde opgegeven. Zoodanige beperking is dan ook beginselmatig niet wel vol te houden.

d) De bedoelde vermindering (of volgens het eerstgedane voorstel eene geheele opheffing) van het vaste regt zoude hoofdzakelijk moeten strekken om de regtstreeksche vaart der Antwerpenaars te doen wegvallen. Doch de vraag is, of doel en middel hier in verhouding staan? En of men niet trachten moet het doel langs andere wegen te bereiken? Ook schijnt hierbij de bedenking te mogen worden gemaakt, of het mogelijk zal zijn de gemeenschap tusschen den Rijn en Antwerpen voor altijd te weren? En zoo neen, of dan niet om die reden alleen het reeds zoo matige vaste regt onaangeroerd dient te blijven.

e) Ook dient niet uit het oog te worden verloren, dat in vele gevallen de doorvoer zeer weinig van de doorvaart verschilt, ten gevolge der erkende overladingen van boord tot boord bij middel eener zolderschuit en kantlossingen. Zoodra overigens de Duitschers hun plan, om met voor de zee gebouwde schepen den Rijn af te zakken, zullen hebben verwezenlijkt en er dus Rijnschepen van gemengde bestemming voorhanden zijn, dan zal het al moeyelijk genoeg worden het den Nederlandschen handel dreigende gevaar af te wenden, zonder dat het raadzaam schijnt om de te voorziene moeyelijkheden nu voor alsdan door eigen daden te vermeerderen.

No. 62. — 1837, Maart 11. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN DEN KONING [1]).

In de met het departement van Financiën, gedeeltelijk ook in tegenwoordigheid van den heer Rochussen gehouden conferentiën over het ontwerp van instructiën voor de Nederlandsche commissarissen naar Berlijn bestemd [2]), openbaarde zich ten aanzien van hetgeen in art. 14[3]) wegens het vast regt op ons zeegebied voorkomt, een verschil van gevoelen, zijnde het aan den referendaris Bakker Korff bedenkelijk toegeschenen om eenig gedeelte van dit vast regt te bevatten in de concessiën, aan Pruissen aan te bieden. Alhoewel zijne bedenkingen mij voorkwamen nog al van gewigt te zijn, zoo bewoog mij echter de wensch om zoo min mogelijk van de denkbeelden der overige leden van de conferentie af te wijken en om aldus de eenheid van het uit te breiden rapport te bevorderen, het 14e artikel van het ontwerp onveranderd en zonder bijvoeging van aanmerkingen aan U. M. te onderwerpen, gelijk zulks geschied is bij mijn eerbiedig rapport van gisteren [4]). Ik werd in dit besluit versterkt door mijn verlangen om het veld der dezerzijdsche concessiën zoo ruim te maken, als het belang van Nederland maar eenigszins gedoogde, ten einde voor de dezerzijdsche commissarissen de kansen te vermeerderen van in hunne zending te slagen.

Sedert intusschen de staatsraad Gericke over dit bijzondere punt geraadpleegd hebbende, is mij gebleken, dat ook bij hem zwarigheid bestaat om eenigermate toe te geven op het vast

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 11 Maart 1837, no. 2 G.

[2]) No. 63.

[3]) Vgl. blz. 138, art. 14. Het ontwerp-artikel 14 luidde:

„Art. 14. In betrekking tot het in art. 12 sub 2 bedoelde, kan worden bewilligd in eene vermindering van Rijn-scheepvaartregten, gelijk staande met die, welke Pruissen en andere de staten zullen bewilligen, terwijl de Nederlandsche regeering zich zal bereid kunnen verklaren tot het bevorderen zooveel mogelijk der middelen van verweer.

Ten tweede zal de verbintenis kunnen worden aangegaan, om wederkeerig de Rijnschepen in Nederland te behandelen op den bij art. 11 bedoelden en van de overige Rijn-oeverstaten verlangden voet.

Ten derden zal in verband met de dezerzijdsch verlangde vermindering der regten op den doorvoer naar de Oostenrijksche en Zwitsersche staten, hetzij voor bepaalde artikelen, hetzij in eenen algemeenen zin kunnen bewilligd worden in eene geëvenredigde vermindering van het vast regt, hetwelk op den doorvoer van goederen met uitsluiting van den doorvaart over het Nederlandsche zeegebied wordt geheven". Vgl. ook blz. 100, art. 14.

[4]) Weggelaten.

regt, hetwelk tot hiertoe zoo bepaaldelijk is volgehouden, en neme ik de vrijheid hiernevens aan U. M. aan te bieden eene pro-memorie [1]) van voornoemden staatsraad, waarin hij zijne gedachten ten aanzien van dit onderwerp heeft voorgedragen, en welke H.D. gelegenheid zal geven tot het doen eener keuze ten deze tusschen de twee verschillende denkbeelden.

No. 63. — 1837, Maart 15. — INSTRUCTIE VOOR VON SCHERFF EN ROCHUSSEN [2]) [3]).

Instructie voor de heeren von Scherff en Rochussen, bij ons besluit van den 8en Maart 1837 [4]) benoemd tot gevolmagtigden voor de onderhandeling en afsluiting van een tractaat van koophandel en scheepvaart met Pruissen en met de overige leden van het Duitsche Tolverein.

Art. 1.

Onze beide voornoemde gevolmagtigden zullen zich ter vervulling hunner zending onverwijld naar Berlijn begeven, en zich aldaar aanmelden bij onzen gezant, den graaf de Perponcher, aan denzelven inzage aanbieden dezer instructie, en met hem te rade gaan omtrent de meest geschikte wijze om de hun opgedragen onderhandeling te openen en voort te zetten, hem steeds bekend houdende met den voortgang en het standpunt derzelve.

Art. 2.

Zij zullen zijne tusschenkomst te baat nemen om zich te laten voorstellen aan den heer Ancillon en aan de verdere Pruissische staatslieden, met welke zij zullen te handelen hebben, of de kennis met welke hun van nut kan zijn.

Art. 3.

Het al of niet aanknoopen van betrekkingen met de vertegenwoordigers te Berlijn van de overige staten van het Tolverein of van sommige derzelve, en het tijdstip dier aanknooping worden aan hunne beoordeeling en aan hun doorzigt overgelaten, om daaromtrent naar bevind van zaken en naar den gang der negotiatie te handelen. Te dien aanzien zullen zij almede met onzen gezant te Berlijn in overleg treden, daarbij in het oog houdende,

[1]) No. 61. [2]) — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 15 Maart 1837, no. 2 G.

[3]) Vgl. ook no. 45.

[4]) K. B. van dien datum, no. 94. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 9 Maart 1837, no. 2.

dat het aan de eene zijde wenschelijk is zich in de eerste plaats vooraf met Pruissen te verstaan, immers tot op zekere hoogte, en alles te vermijden wat eenigen aanstoot aan de Pruissische regeering zoude kunnen geven, doch dat zich aan den anderen kant termen kunnen opdoen om de vertegenwoordigers der andere staten van het Tolverein aanvankelijk of later niet onkundig te laten van hunne onderhandeling en van het oogmerk om dezelve uit te strekken tot die staten.

Art. 4.

Bij aldien de onderhandelingen te Berlijn voorloopig of definitief eene zoodanige gunstige wending mogten nemen, dat de Nederlandsche gevolmagtigden zich in overleg met de Pruissische regering ook in eene negotiatie mogten kunnen inlaten met de overige leden van het Tolverein, zullen zij zich daartoe naar gelang van omstandigheden in betrekking stellen met de vertegenwoordigers dier staten te Berlijn, of wel zich tot dat einde begeven naar eenige andere hoofdstad of hoofdsteden van andere der voornaamste staten van het Tolverein. Elders dan te Berlijn moetende onderhandelen, zullen zij echter daartoe bij voorkeur nadere instructiën vragen, ten ware door den loop der negotiatie te Berlijn hunne dadelijke afreis naar de hoofdstad van eene of meerder andere staten van het Tolverein zoodanig wenschelijk mogt geacht worden, dat zij het in het belang hunner zending doelmatig mogten oordeelen geene nadere instructie af te wachten.

Art. 5.

Zij zullen trachten aan de te onderhandelen overeenkomst de benaming te doen geven van Tractaat of Conventie van Koophandel en Scheepvaart, echter genoegen nemende met de enkele benaming van Tractaat van Koophandel, bijaldien daarop mogt worden aangedrongen. Om slechts met eenen enkelden tekst te doen te hebben, is het gebruik der Fransche taal voor het tractaat wenschelijk; mogt het gebruik der Hoogduitsche taal verlangd worden, zoo zullen onze gevolmagtigden hunnerzijds het tractaat stellen in de Nederlandsche taal, en hetzelve in de Nederlandsche tekst onderteekenen, en vermits de grondwetten van den Duitschen Bond wel aan elke van deszelfs leden de vrije diplomatieke betrekkingen laten met buitenlandsche mogendheden, maar geenzints eene splitsing van Duitschland in verschillende verbon-

den wettigen, zoo zullen zij met elken staat van het Tolverein eene afzonderlijke acte sluiten en geenszins eene algemeene acte met het geheele Tolverein.

Ingeval het tegendeel begeerd wierd, zoo zullen zij daaromtrent desnoods kunnen toegèven, wanneer de tijd niet mogt gedogen ten deze vooraf nadere instructiën te vragen.

Voorts zullen zij ten aanzien der koninklijke en groot-hertogelijke hoven het alternaat in den rang toelaten, doch zulks niet uitstrekken tot de hertogelijke en vorstelijke regeringen noch tot de vrije stad Frankfort, zullende onze gevolmagtigden zorgen dat van de acte, met de laatstgemelden gesloten, beide expeditiën in dier voege gesteld worden, dat onze naam en hunne onderteekening daarin het eerste voorkomen.

Eindelijk zullen de commissarissen, behalve de volmagt, welke op hen door ons zal worden verstrekt, ook nog voorzien worden van eene volmagt vanwege onzen minister van Buitenlandsche Zaken, en zullen zij, naar gelang de Pruissische onderhandelaren in het bezit eener koninglijke of ministerieele volmagt zijn, wederkeerig de eerste of de laatste exhiberen, indien zij daartoe zullen geroepen worden en de exhibitie eener volmagt mogt noodig zijn.

Art. 6.

De benoemde commissarissen zullen bij de te houden conferentiën niet uit het oog verliezen, dat eene van de hoofdbedoelingen der commerciele onderhandelingen met Pruissen zich ook uitstrekt tot het treffen van gewenschte schikkingen met de overige tot het Tolverein toegetreden staten.

Wijders zal het beding worden voorgesteld, dat, ingeval een der partijen bij vervolg met eenig ander land een handelsverdrag mogt sluiten, waarbij meerdere of andere voordeelen wierden bedongen of toegekend dan in het af te sluiten zullen begrepen zijn, die voordeelen in gelijken zin en gelijke mate ook zullen worden genoten bij de thans contracterende partijen.

Art. 7.

Tot grondslag der onderhandeling zal genomen worden eene billijke weerkeerigheid, waarbij men meer het oog zal vestigen op de slotsom der wederkeerige concessiën, dan wel op ieder derzelve in het bijzonder.

Art. 8.

Door de onderhandelaars zal hoofdzakelijk ten behoeve van Nederland verlangd worden:

1°. Vermindering van inkomende regten op sommige artikelen van handel bij invoer in Pruissen en de staten van het Tollverein.

2°. Matiging van regten bij doorvoer door de Bondsstaten.

3°. Vermindering van scheepvaartregten en andere ongelden.

4°. Vereenvoudiging van formaliteiten op de Rijn, welke vereenvoudiging echter niet zal worden ter sprake gebragt, dan nadat men het over de andere punten zal zijn eens geworden.

Dit laatste punt zal echter meer als een onderwerp van administrative schikking dan als een bepaald onderdeel eener eventueele te sluiten overeenkomst worden beschouwd en behandeld.

Art. 9.

In opzigt tot het punt dat 1°. zullen de commissarissen zich voornamentlijk bepalen tot eenige hoofdartikelen, welke voor de groote handels-, fabrijkmatige en koloniale belangen van Nederland als de meest belangrijke te achten zijn, kunnende te dezen opzigte de artikelen, vermeld op den bijliggenden staat A [1]) tot leiddraad strekken, en komende als zoodanig meest in aanmerking koffij, suiker, ruw en geraffineerd, tabak, ruw en bewerkt, specerijen, rijst, thee, haring, kaas, olie van zaad en gedisteleerd.

Commissarissen zullen te dezen aanzien het beginsel doen gelden en uitdrukken, dat de te bedingen kortingen wat de ruwe en onbewerkte goederen en handelsartikelen betreft in genere en dus zonder onderzoek naar den oorsprong of herkomst der goederen zullen worden verleend, doch dat daarentegen de bewerkte goederen zullen moeten blijken het product der nijverheid van Nederland te zijn.

Het wordt den commissarissen evenwel aanbevolen om te trachten behalve de kortingen voor de ruwe en onbewerkte artikelen in genere, nog eene meerdere begunstiging te erlangen voor de grondproducten der Nederlandsche koloniën, zonder echter dat de onderhandelingen afhankelijk worden gemaakt van de inwilliging van dit beding.

Ten aanzien van de dezerzijdsch verlangde kortingen op de inkomende regten van koloniale waren en bepaaldelijk van de

[1]) Zie blz. 141.

koffij en de suiker zullen zij dit punt met omzigtigheid ter sprake brengen, waartoe de gelegenheid zou kunnen te baat worden genomen dat van de zijde van Pruissen vermindering mogt worden verlangd op de inkomende regten van de granen, welke volgens de wet van 29 December 1835 [1]) (artikel 17) slechts kan toegekend worden aan zoodanige vreemde staten, die eene bijzondere begunstiging van de producten van Nederland of deszelfs koloniën zullen toekennen.

De ten behoeve dezer artikelen te bedingen verminderingen zal men moeten trachten tot 20 of 15 percent te brengen en niet beneden de 5 percent doen dalen. Mogt evenwel in stede van kortingen percentsche wijze eene veranderde klassificatie van het toltarief worden ingewilligd, welke kan geacht worden den Nederlandschen handel of de nijverheid in gelijke of ruimere mate te begunstigen, zullen de commissarissen ook in dusdanige schikkingen mogen bewilligen, doch wordt hen bijzonder aanbevolen tot geene kortingen dezerzijds toe te treden dan tegen volledige en billijke equivalenten.

Art. 10.

Met betrekking tot den doorvoer zullen de commissarissen op eene vermindering aandringen, in verhouding tot hetgeen de meeste der Bondsstaten als Rijnoeverstaten in Nederland genieten.

Hierbij valt op te merken, dat het vaste regt, hetwelk een gewijzigd transito-regt is, voor dat gedeelte van het Nederlandsche grondgebied, hetwelk geen Rijn is, aan alle den Rijn afkomende goederen te goede komt, en dat ten gevolge der overeenkomst van 1831 [2]) dit regt door Nederland niet kan worden verhoogd, en dus geheel aan de Nederlandsche wetgeving onttrokken is; dat, weliswaar, bij den opvoer dààr, waar de goederen den Rijn verlaten moeten, de doorvoer hoofdzakelijk te land plaats heeft, doch dat deze omstandigheid niets aan het wezen der zaak verandert, en dat Nederland dezelfde aanspraak heeft om, bij doorvoer door de Bondsstaten, op denzelfden onbezwaarden voet behandeld te worden als waarop de meeste Bondsstaten in Nederland behandeld worden; dat dit argument te meer klemt uithoofde de Bondsstaten in de meeste gevallen de keuze tusschen land en waterbanen niet aanbieden en deze plaatselijke toevallig-

[1]) Stsbl. no. 41.
[2]) Mainzer Conventie van 31 Maart 1831; Rijndocumenten, I, blz. 212 v.v.

heid billijkerwijze niet in het nadeel van Nederland behoort te werken, terwijl daarenboven in vele gevallen, waarin op Nederlandsch grondgebied van het landtransport gebruik moet worden gemaakt, de doorvoerregten of minder of niet hooger zijn dan het vaste regt, zoodanig, dat de bepaling, vervat in art. 9 der overeenkomst van 1831, niet als eene concessie en veel minder nog als equivalent kan worden beschouwd, kunnende echter ten overvloede worden aangeboden om in die gevallen, waarin het transito-regt, bij doorvoer over de Nederlandsche landgrenzen, hooger is dan het vaste regt voor de Rijnvaart eerstgemeld, tot geen hooger bedrag dan voor laatstgemeld bij de Mainzer Conventie van Maart 1831 [1]) bepaald is, te heffen.

De gevolmagtigden zullen zich echter voor alles zeer naauwkeurig bekend maken met de aanzienlijke verminderingen van regten van doorvoer, welke reeds in eenige staten van het Verein zijn ingevoerd geworden.

De matiging van het doorvoerregt hier in eenen algemeenen zin bedoeld wordende, zoo is het overbodig, bepaalde handelsartikelen te noemen, doch voor zoover de Pruissische onderhandelaars dit punt niet in het algemeen mogten willen toegeven, hetzij uithoofde van bestaande overeenkomsten ter contrarie tusschen Pruissen en Rusland ten aanzien van den handel in de aan Polen grenzende provinciën, 't zij om eenige andere redenen, zoo zal men zich meer bijzonder bepalen, voor zooveel de rigting betreft, op den doorvoer naar Zwitserland en naar Oostenrijk, en wat aanbelangt de goederen, de verlangde begunstiging beperken kunnen tot eenige artikelen van meer bijzonder belang voor Nederland, als koffij, suiker, specerijen, rijst, haring, tabak, katoen, katoenen garen en indigo.

Art. 11.

Het punt, bij art. 8 sub 3° bedoeld, dient ook in eenen algemeenen zin geregeld te worden.

Allereerst kan wederkeerige vrijdom of vermindering voorgeslagen worden met opzigt tot allen invoer in de havens der verschillende Rijnoeverstaten. In de tweede plaats kan gehandeld worden over eene evenredige vermindering ten behoeve van de voorbijvarende goederen.

---

[1]) Conventie van 31 Maart 1831; Rijndocumenten, I, blz. 212 v.v.

Eindelijk, en nadat men zich over de verdere punten zal verstaan hebben, wordt aan commissarissen aanbevolen om in den zin van § 4 van artikel 8 op de opheffing of vermindering zooveel mogelijk van alle belemmeringen in de wederkeerige betrekkingen van handel en scheepvaart aan te dringen.

Daartoe kan strekken het in werking brengen en houden van alle de vrijhavens op den Duitschen Rijn in de overeenkomst van 1831 [1]) aangewezen; voorts de bepaling over en weder, dat eene gemengde en naar eene vrijhaven bestemde lading niet van het voorregt aan de vrijhavens toegekend, verstoken zal zijn, maar de revisie en gedetailleerde aangifte daarvan niet dan in de vrijhavens zal behoeven te geschieden.

Onder gemengde lading verstaat men eene lading, bestaande uit goederen, zoowel ter doorvoor als ter invoer bestemd, zullende de goederen, bestemd om ten invoer onderweg, dat is, tusschen het kantoor van inklaring en de vrijhaven, werwaarts het schip bestemd is, gelost te worden, op eerstgemelde plaats aangegeven en gerevideerd worden.

Art. 12.

Hetgeen tegenover deze vorderingen door de Nederlandsche commissarissen zal kunnen worden aangeboden en voorgesteld, zal betrekking hebben:

1°. tot inkomende regten en de onderscheiding, bij de wet ten behoeve der nationale vlag voorbehouden,

a) aan de zeezijde;

b) aan de landzijde;

2°. tot de Rijnvaart. Voorts zal men de verzekering kunnen geven, dat alle voortbrengselen van den grond en de nijverheid, afkomstig uit de tot het Tolverein behoorende staten, bij aanvoer in de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen nimmer zwaarder zullen worden belast dan gelijksoortige goederen van de meest begunstigde natie.

Tot nog meerdere begunstiging der producten van de tot het Verein behoorende staten zullen commissarissen kunnen toestaan, dat artikel 75 der wet van 26 Augustus 1822[2]), houdende verbod op den doorvoer naar de kolonie Suriname, ten behoeve derzelve buiten toepassing worde gelaten.

---

[1]) Mainzer Conventie van 31 Maart 1831. [2]) Stsbl. no. 38.

Art. 13.

Het bij artikel 12 sub 1 bedoelde betreft *a*) Pruissen in het bijzonder, *b*) meer algemeen de overige staten van het Tolverein. Ad *a*) zal kunnen worden bewilligd: 1°. dat alle regtstreeksche in- en uitvoer ter zee uit en naar eene Pruissische haven en onder Pruissische vlag ten aanzien van het genot der korting van 10 percent op gelijken voet zal worden behandeld als de aanvoer onder Nederlandsche vlag; terwijl zoowel in dit geval als bij niet regtstreekschen aanvoer, met betrekking tot het tonnengeld, loods-, ton-, vaar- en baken-, vlag- en havengelden benevens andere ongelden de wederzijdsche schepen op den voet der nationale zullen worden behandeld; en 2°. dat de aan de rivierzijde onder de vlag een der tot het Verein behoorende staten ingevoerd wordende steenkolen op gelijken voet zullen worden behandeld als de steenkolen met Nederlandsche schepen langs den Rijn ingevoerd, mits wederkeerig de uitvoer van steenkolen onder Nederlandsche vlag aan geene andere regten of ongelden onderworpen worden dan bij den uitvoer onder de vlag der Vereinstaten geheven worden.

Ad *b*) zal kunnen worden bewilligd: 1°. vermindering van inkomende regten op de granen, uit Pruissen ter zee regtstreeks onder Pruissische vlag of aan de rivierzijde onder de vlag van eenen Rijnoeverstaat ingevoerd; 2°. gelijke inkomende regten op de wijnen, afkomstig uit de staten van het Tolverein, met die op de wijnen ter zee ingevoerd; 3°. vermindering van inkomend regt op verder bepaalde artikelen, zijnde voortbrengselen van den grond en de nijverheid der tot het Tolverein behoorende staten; zullende te dezen aanzien het hiervoor bij artikel 9 uitgedrukt beginsel insgelijks worden gevolgd, dat namelijk de van de zijde van Nederland te verleenen kortingen, wat de ruwe en onbewerkte handelsartikelen betreft, in genere en dus zonder onderzoek naar derzelver oorsprong of herkomst zullen worden toegekend, derwijze dat in het algemeen de Poolsche granen, welke uit de Pruissische havens onder de Pruissische vlag afgescheept worden, daaronder begrepen zijn. Doch daartegen de bewerkte goederen, waarop die kortingen zullen worden toegepast, zullen moeten blijken het product der nijverheid van de tot het Verein behoorende staten te zijn.

Ook te dezen aanzien zal, bij wederkeerigheid, eene hoogere

korting voor de ruwe en onbewerkte handelsartikelen, welke voortbrengselen van de Vereinstaten zijn kunnen verleend worden, wanneer zulks van die zijde mogt verlangd worden.

Als meer algemeene regel, ter beoordeeling en herkenning, of de goederen werkelijk zijn voortbrengselen van den grond of de nijverheid der tot het Verein behoorende staten, zullen commissarissen kunnen aannemen, dat alle goederen, welke uit de staten van het Tolverein met gewone uitgaande paspoorten worden uitgevoerd, als eigen producten zullen kunnen worden beschouwd; terwijl daarentegen de goederen, voorzien van een transito-paspoort, als vreemde artikelen zullen worden behandeld; zullende bij aanneming van dusdanige behandeling de vertooning der in de Vereinstaten afgegeven paspoorten bij invoer in Nederland als bewijzen van oorsprong worden gevorderd.

Hier kan tot handleiding dienen de staat B[1]); de verminderingen, in dit artikel bedoeld, zullen kunnen worden bewilligd zooveel mogelijk tot een bedrag evenredig aan hetgeen Pruissen op de koloniale en andere hierboven aangevoerde handelsartikelen zal toegeven.

Dit betreft hoofdzakelijk de volgende artikelen, als: aardewerk, ijzerwerk, manufacturen, modewaren; ten aanzien van andere artikelen zal eene evenredige korting worden aangeboden. Zelfs zullen commisarissen omtrent zeer enkele artikelen, welke met geene bestaande takken van nijverheid in Nederland in wedijver zijn of waaromtrent andere redenen bestaan, die eene vermindering van regten onschadelijk of zelfs wenschelijk mogt maken, nog hoogere kortingen kunnen aanbieden; bij v.b. ten aanzien van zijde stoffen en linten, hardsteen en ongezaagde houtwaren, en alzoo kunnen bewilligen in eene vermindering van het inkomend regt hier te lande voor zijde stoffen en manufacturen van *f* 4.— per pond op *f* 2.—, hardsteen van 6 op 2 percent, ongezaagde houtwaren op 25 cents per ton, volgens cubieke meting.

Art. 14.

In betrekking tot het in art. 12 sub 2 bedoelde kan worden bewilligd in eene vermindering van Rijnscheepvaartregten gelijkstaande met die, welke Pruissen en andere staten zullen bewilligen, terwijl de Nederlandsche regering zich zal bereid kunnen verkla-

[1]) Zie blz. 142.

ren tot het bevorderen zooveel mogelijk der middelen van vervoer. Ten tweede zal de verbintenis kunnen worden aangegaan om wederkeerig de Rijnschepen in Nederland te behandelen op den bij art. 11 bedoelden en van de overige Rijnoeverstaten verlangden voet. Indien ten derde in verband met de dezerzijds verlangde vermindering der regten op den doorvoer naar de Oostenrijksche en Zwitsersche staten door de Pruissische commissarissen mogt ter sprake gebragt worden, hetzij voor bepaalde artikelen, hetzij in eene algemeene zin, een geëvenredigde vermindering van het vast regt op den doorvoer van goederen over het Nederlandsch zeegebied — wanneer namelijk er lossing of opslag in Nederland plaats heeft — zullen de Nederlandsche commissarissen zoodanige vordering van Pruissen ad referendum kunnen nemen en daaromtrent alsdan nadere instructiën vragen uit 's-Gravenhage.

Art. 15.

In verband hiermede (art. 8, 11 en 14) zullen commissarissen ook trachten te bedingen eene wederkeerige eenparige wijze van behandeling der stoomvaart, en het overigens daarheen leiden, dat de verschillende Rijnoeverstaten over en weder aannemen om bij de toelating van stoombooten, bestemd om het gebied van twee of meer oeverstaten aan te doen, zich onderling te verstaan, en daardoor tot het behoud van dit belangrijk middel van transport mede te werken.

Art. 16.

Indien uit den loop der onderhandelingen mogt blijken, dat Pruissen ongezind is toe te geven op artikelen, die voor Nederland van overwegend belang zijn, en er alzoo geen kans bestaat om door kortingen op de regten van in-, uit- en doorvoer bijzondere begunstigingen te bedingen tegen billijke equivalenten, zullen de gevolmagtigden de onderhandelingen trachten te leiden tot eene overeenkomst, waarbij tot grondslag zal worden aangenomen eene wederkeerige behandeling op den voet van gelijkheid met eigene onderdanen, schepen en goederen of op dien van de meest begunstigde natie.

Zij zullen evenwel, alvorens tot onderhandelingen in dien geest over te gaan, naar omstandigheden en bij genoegzame ruimte van tijd vooraf nadere instructiën moeten vragen en inmiddels de zaak in derzelver geheel trachten te houden.

Art. 17.

De regering wenschende den invloed op de wederzijdsche belangen van eene eventueel te sluiten overeenkomst door ondervinding te leeren waardeeren en zich alzoo de voor de toekomst wenschelijke wijzigingen in verband met de regeling van andere staatsbelangen geheel onbelemmerd voor te behouden, zoo zullen commissarissen den tijd van duur van het contract op drie jaren stellen, met dien verstande nogtans dat, de overeenkomst door geene der contracterende partijen minstens zes maanden vóór het verschijnen van den termijn opgezegd zijnde, dezelve zal geacht worden opnieuw voor één jaar te zijn verlengd en zoo vervolgens telkens voor den tijd van een jaar.

Art. 18.

Daar de Pruissische regering naar alle waarschijnlijkheid niet bij magte zijn zal de door hem bewilligde bepalingen in werking te brengen dan na voorafgaande toetreding der overige staten van het Tolverbond, en het alzoo te voorzien is, dat het effect daarvan niet dan na een min of meer langdurig tijdsverloop door Nederland zou kunnen genoten worden, zoo zullen de commissarissen in dat geval zich al dadelijk trachten te verstaan aangaande de punten, waaromtrent de vrije beschikking aan Pruissen is verbleven, zooals aan de zeezijde de wederkeerige behandeling der schepen als de eigene met opzigt tot de regtstreeksche vaart, en over de landzijde de opheffing van het bezwaar met opzigt tot de scheepvaart en recognitieregten op den Rijn, in beiden gevallen de grondslagen in acht nemende, welke bij deze instructie zijn voorgeschreven.

Zij zullen aandringen op eene dadelijke uitvoering van dusdanige schikkingen, welke, onvervankelijk om een nader aan te gaan traktaat, in zoodanigen vorm zullen worden tot stand gebragt als noodig is om de bestaande overeenkomsten in het goed regt van Nederland in derzelver geheel te houden.

Voorts zullen de commissarissen, gewag makende van de Pruissische kabinetsorder van 28 December l.l. [1]), zich verklaren in dien geest der nota van 14 Februari[2]), welke dezerzijds aan den Pruissischen gezant is ingediend, en doen vooruitzien, dat de tijdelijke houding, vooralsnog ten aanzien der kabinetsorder door de Ne-

---

[1]) Zie hierover blz. 112, noot 2. [2]) No. 58.

derlandsche regering aangenomen, uit den aard der zaak slechts tijdelijk en kortstondig zijn kan en dat mitsdien niet alleen eene weigering om te voldoen aan de billijke eischen van Nederland, welke nog meerder kracht ontleenen uit de formeele toezegging, door den minister Bernsdorff namens zijne regering in 1829 gedaan[1]), maar ook eene te lang gerekte vertraging ten deze van de Pruissische zijde noodwendig tot maatregelen van wedervergelding zouden moeten leiden.

A.

Nederland verlangt 20, althans niet minder dan 10% op de volgende goederen bij invoer in het Tolverein.

Artikelen van het Tarief.	Invoer.		Pruis. ink. regten per 100 kil.		Bedrag der regten.
	Kwantiteit naar 1835 gecalculd. Land- en zeezijde		Pr. geld.	Ned. geld.	
			Th.Sg.	G. cts.	
Suiker (geraffineerde)	Ned. ℔	16.000.000	22.—	37.50	ƒ 6.000.000
Koffij	,,	12.000.000	13.10	22.72	- 2.700.000
Tabak inlandsche bladen . .	,,	1.200.000	11.—	18.75	- 225.000
dito bewerkte	,,	600.000	22.—	37.50	- 225.000
Specerijen	Waarde	300.000	13.10	22.72	- 60.000
Rijst	Ned. ℔	1.200.000	6.—	10.22	- 132.500
Olie van zaad	Vaten	4.000	3.10	5.64	- 22.500
Haring	Tonnen	4.000	2.—	3.40	- 13.500
Chicorei, landzijde	Ned. ℔	160.000	13.10	22.72	- 36.300
Kaas	,,	140.000	7.10	12.50	- 10.000
Boter	,,	10.000	7.10	12.50	- 1.200
					ƒ 9.426.000
Ruwe suiker etc.	,,	5.000.000	10.—	17.10	- 855.000
Tabak & steelen, alle soort . .	,,	4.000.000	11.—	18.75	- 750.000
Gedisteleerd (divers)	Vaten	3.500	16.—	27.30	- 94.000
					ƒ 11.125.000
		waarvan is		20%	ƒ 2.225.000
		waarvan is		15%	- 1.668.7
		waarvan is		10%	- 1.112.500
Artikelen in petto.					
Thee	Ned. ℔	25.000	22.—	37.50	
Cacao	,,	30.000	13.10	22.72	
Krenten, rozijnen, vijgen, Am.	,,	600.000	8.—	13.65	
Wijn	Vaten	10.000	16.—	27.30	
Loodwit	Ned. ℔	100.000	4.—	6.82	
Artikelen voor memorie, waarvan de regten gering of geheel vrij zijn.					
Indigo			1.—	1.70	
Traan			1.—	1.70	
Stokvisch			1.—	1.70	
Meekrap			—.10	—.57	
Katoen (ongesponnen)			vrij	vrij	
Huiden (diverse)			vrij	vrij	

[1]) Zie hiervoor Deel III, no. 170.

B.

Nederland biedt daarentegen 20 percent aan op de volgende voorwerpen bij invoer in Nederland, mits evenredig aan de te verkrijgen voordeelen.

Artikelen naar het Nederlandsche Tarief.	Invoer in Ned. uit het Tolver. Kwantiteit		Ink. regt in Nederl.	Bedrag der regten.	Totaal
Granen	naar	1833 en vroeger	de schaal gemiddeld		
Tarwe { Uit Oostzee 7000 / V. d. Rijn 5000 }	Last	12.000	à ƒ 45.–	ƒ 540.000	
Rogge { Oostzee 6000 / Rijn 4000 }	„	10.000	„ - 30.–	- 300.000	
Gerst { Oostzee 3000 / Rijn 1000 }	„	4.000	22½	- 90.000	
		26.000			ƒ 930.000.–
		naar 1835	Tarief		
Zaad, kool-, raap- en lijn-	„	2.000	ƒ 2 't last	- 4.000	
Hout van den Rijn	Waarde	2.000.000	3% dooreen	- 60.000	
d°. uit de Oostzee	Tonnen	5.000	25 centen	- 1.300	
Aardewerk, porcelein	Ned. ℔	14.000	ƒ 10 de 100 ℔	- 1.400	
d°. fijn aardewerk	„	16.000	ƒ 6 „	- 1.000	
d°. potten en pannen	Waarde	100.000	6 percent	- 6.000	
IJzerwerk gegoten	„	55.000	6 „	- 3.300	
d°. geslagen	„	500.000	2 „	- 10.000	
Amunitie	„	100.000	6 „	- 6.000	
Kramerijen	„	450.000	6 „	- 27.000	
					ƒ 120.000.–
Manufacturen van wolle	Ned. ℔	50.000	ƒ 34 de 100 ℔	- 17.000	
d°. gemengd	„	2.000	ƒ 90 „	- 18.000	
Katoen (Zwitserland)	Waarde	2.000.000	4 percent	- 80.000	
Vlas, hennep etc.	„	2.000.000	1 à 6%	- 26.000	
Zijden stoffen	Ned. ℔	14.000	400 – 100 ℔	- 56.000	
Ongenoemde manufact.	„	50.000	6%	- 3.000	
					ƒ 200.000.–
Linten	Waarde	212.000	10%	- 21.200	
Passementen etc.	„	68.000	„	- 6.800	
Kousen	„	300.000	„	- 30.000	
Hoeden	„	50.000	„	- 5.000	
Modewaren	„	150.000	„	- 15.000	
Tapijten	„	20.000	„	- 2.000	
Diverse andere waren, die in het tarief met 10% zijn belast bij calculatie	„	20.000	„	- 2.000	ƒ 100.000.–
					ƒ 1.350.000.–
				20 percent	ƒ 270.000.–
				15 „	- 202.500.–
				10 „	- 135.000.–

No. 64. — 1837, Maart 23. — ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

In den avond van gisteren met mijnen reisgenoot, den heer Le Clercq, in goeden welstand alhier te Francfort aangekomen, zoo acht ik het van mijnen pligt U. Exc. daarvan kennis te geven. Het strekte mij tot groot genoegen den heer von Scherff reeds korte oogenblikken na aankomst mede in goeden welstand en tot de afreize naar Berlijn voorbereid, te ontmoeten. Z. W. E. G. heeft mij dezen morgen bij den graaf de Grunne ingeleid, aan wien ik mijne opwachting gemaakt en de mij aan het adres van Z. H.Geb. mede gegeven depêches overhandigd heb. Met de voorkomendste beleefdheid heeft Z. H,Geb. ons ten middagmaal genoodigd, waaraan gaarne voldaan hebben.

Ons voornemen is om morgen op den middag de reis te vervolgen; zoodat wij, buiten onvoorziene tegenspoeden, zeker vóór ultimo dezer maand in Berlijn zullen zijn aangekomen.

Behalve de mededeeling der vorenstaande bijzonderheden is een ander doel van mijn tegenwoordig schrijven om U. H. W. G. kennis te geven van eenige, met het onderwerp der zending in verband staande narigten, welke ik op mijne doorreize door de verschillende langs den Rijn gelegene steden heb kunnen inwinnen, waartoe mijne betrekkingen mij eene voegzame, geheel ongezochte gelegenheid aanboden en waardoor ik in staat ben gesteld velerhande daadzaken, inzigten en gevoelens te leeren kennen, de bekendheid waarvan mij bij de verdere behandeling der ons opgedragene onderhandeling voorzeker tot eene nuttige handleiding zal kunnen strekken.

Ik zal U. Exc. aandacht niet vermoeyen door eene in alle kleinigheden afdalende opsomming en vermelding van alle de personen, die ik gezien en van alle de bijzonderheden, die ik vernomen heb. Genoegzaam zal het voor het doel van mijn tegenwoordig schrijven zijn te zeggen, dat ik van Wezel af tot Mentz toe met alle de handelsnotabiliteiten bekend ben. Ik zal mijn berigt zoo beknopt mogelijk maken en tot enkele hoofdpunten beperken.

Het is mij voorgekomen, dat er over het algemeen de wensch bestaat en ook door belanghebbenden aan de Pruissische regering geuit is geworden, dat de handels- en scheepvaartbetrek-

---

[1]) Uit Frankfort, No. 1. Vertrouwelijk. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 27 Maart 1837, no. 4.

kingen met Nederland op eenen voor beide partijen billijken en voordeeligen voet en op voorwaarden, die goede verstandhouding en duurzaamheid kunnen waarborgen, geregeld worden. Zelfs is in dien zin door een aantal suikerraffinadeurs uit Keulen een request aan het Pruissisch ministerie ingeleverd geworden, waartoe de heer Wijthoff, tijdens zijn verblijf te Keulen, nuttig medegewerkt heeft. Van dat stuk bezit ik een afschrift. Hetzelve is geteekend door alle de Keulsche raffinadeurs, die op de oude wijze werken, ik meen ten getale van zeventien; de bedrijvers der drie door stoom gedreven wordende raffinaderijen hebben echter dat stuk niet mede onderteekend, meenende dat hun belang in dit opzigt van dat der overige fabrikanten verschilt.

Voor het overige mag ik, H. W. G. Heer, daar waarheid steeds bij mij op den voorgrond staat en ook van mij gewacht wordt, niet verbergen, dat er, hoe ongegrond dan ook, vrij veel spanning en achterdocht tegen de handelingen en bedoelingen van Nederland bestaat, niet alleen bij den handel, maar ook bij de autoriteiten; dit kan of zal trouwens U. Exc. niet onbekend zijn. Die min gunstige gevoelens ten onzen aanzien zijn ontstaan en behouden ten gevolge der langdurige te Mentz over de aangelegenheden der Rijnvaart gevoerde onderhandelingen en van sommige door Nederland daarbij volgehoudene stellingen; die gezindheid is daarenboven opnieuws gevoed door de moeyelijkheden, welke ontstaan zijn uit de weigeringen van concessie aan Pruissische onderdanen tot de bevaring van den Nederlandschen Rijn met stoomboten, bestemd om op den voet van artikel 52 der Mentzer overeenkomst personen en goederen op gezette tijden van de eene naar de andere stad te vervoeren [1]).

Ik mag voor U. H. W. G. niet verzwijgen, maar vinde mij veeleer verpligt met rondborstigheid te verklaren, dat met uitzondering van de direct belanghebbenden bij de Rheinische Dampfschiffahrts-Gesellschaft te Keulen, omtrent dit punt in alle de Rijnhavens een zeer sterk uitgesproken gevoelen bestaat. Ik zal daarbij dan ook eenigzins stilstaan, om U. H. W. G. met hetgene mij daaromtrent is voorgekomen bekend te maken.

Reeds te Wezel deelde de president der Handlungs-Vorstand mij een request mede, dat door dat collegie aan de Pruissische regering was ingezonden, een stuk in vrij sterke bewoordingen

[1]) Vgl. nos. 55 en 60.

vervat en vanwege het ministerie in geruststellende beloften beantwoord. Ik vernam tevens, zoo te Wesel als elders, dat door acht of negen andere Kamers van Koophandel verzoekschriften van gelijke strekking waren ingediend geworden, daarbij de bescherming der regering inroepende tegen (zooals men het noemt) de willekeurige handhaving van een monopolie door Nederland ten behoeve van de te Rotterdam bestaande maatschappij.

Men draagt daarbij voor, dat de door de Nederlandsche regering verleende concessiën tot bevaring van den Nederlandschen Rijn zoowel aan de te Keulen gevestigde maatschappij, als aan de heeren Jacobi, Haniel en Huyzen te Ruhrort, geenszins de strekking hebben om aan den handel de voordeelen eener billijke mededinging te verzekeren, vermits deze beide zich met de Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij verstaan hebben en overeengekomen zijn, dat de Keulsche maatschappij evenmin als de laatstgenoemde firma van de aan hen gegevene vergunning gebruik zouden maken, waartegen de Nederlandsche maatschappij van hare pretensie om den Middelrijn te bevaren zou afgezien hebben en waardoor de heeren Jacobi, Haniel en Huysen bij contract met den aanbouw van schepen en van stoomwerktuigen en met de gedeeltelijke leverantie van steenkolen van de Roer begunstigd zijn. Allen daadzaken, welke in waarheid bestaan en waarvan ik mij zelf door een bezoek bij den heer Haniel te Ruhrort, zoowel als door een langdurig gesprek met den heer Merkens, president van de Kamer van Koophandel van de stoombootmaatschappij te Keulen, overtuigd heb.

Men beweert verder, dat de bedoelde concessiën door Nederland ook enkel op verzoek der Rotterdamsche maatschappij zijn gegeven, ten einde op deze wijze andere mededingingen, zoowel door Nederlandsche als Pruissische ondernemers, af te weeren. Men beroept zich tot staving dezer veronderstelling op de gedurende vele jaren aan Jacobi, Haniel en Huyssen geweigerde toelating; men houdt staande, dat in den tijd door het Pruissisch gouvernement de concessiën, door I. Theunissen en I. van der Heyden uit Nijmegen aangevraagd, op geen anderen grond van de hand gewezen zijn, dan omdat Nederland concessiën had geweigerd en derhalve enkel bij wege van represaille. Wat deze laatste bemerking betreft veroorloof ik mij afschriften hiernevens te voegen der beschikkingen, waarbij die concessiën (en waar-

lijk ook op den aangegeven grond) afgeslagen zijn geworden.

Te Dusseldorp, waar ik den heer Baum sprak, met wien ik door middel mijner betrekking als commissaris van de Rijnvaart te Amsterdam sedert vele jaren wegens beurtvaartzaken in aanraking stond, vernam ik dat men zich opnieuws over de onderwerpelijke aangelegenheid naar Berlijn had gewend met eene heftige memorie, waaruit mij behalve al het gezegde bleek, dat men op persoonlijke ondersteuning en belangstelling van Z. K. H. den kroonprins van Pruissen scheen te rekenen, althans zich daarop beriep. In een vertrouwelijk en langdurig gesprek, 't welk ik met genoemden heer Baum hield en 't geen van zijne zijde met scherpte begon, doch waarvan de uitslag voorzeker niet dan bevredigend kan werken, maakte ik Z. E. opmerkzaam op de nadeelige uitwerking, welke vreemde en met name Engelsche invloed op de belangen des Rijnhandels zoude kunnen uitoefenen, en ik heb reden het ervoor te houden, dat men niet ongenegen zou zijn artikel 1 en 13 der statuten der maatschappij derwijze te wijzigen, dat alle denkbeeld van aansluiting aan eene Engelsche maatschappij daaruit zoude wegvallen en tevens dat alléén onderdanen van Duitsche staten of van Nederland, en geenszins vreemdelingen de bevoegdheid tot het uitbrengen eener stem in de algemeene vergadering zouden hebben. Met zoodanige wijziging en bij de geheel Duitsche invloed, welke in het bestuur noodwendig moet voorzitten, daar hetzelve uit deelhebberij te Dusseldorp, Elberfeld, Barmen, Coblenz, in Nassau en der stad Mentz bestaat, komt het mij inderdaad voor, dat vreemde invloed niet te duchten is. Te minder zulks bij het bestaan van concurrentie onzer gevestigde Nederlandsche maatschappij, welke gewis alle krachten en middelen in zich heeft en ook gevoelen zal om aan eene nieuwe maatschappij het hoofd te kunnen bieden, daar ook zij door hare overzeesche vaart naar Londen, in verband met de dagelijksche dienst op den Rijn, voor den doorvoer van Engelsche goederen naar den Rijn en omgekeerd, de beste gelegenheid aan de hand geeft. Volgens de gezegden van den heer Baum en van een ander zeer voornaam deelhebber te Mentz bedraagt het gedeelte, waarvoor in Engeland aandeel genomen is, niet meer dan nagenoeg een zesde van het maatschappelijk kapitaal.

Ik veroorloof mij voorts nog Uwe Exc. te kennen te geven, dat de Dusseldorfer maatschappij voornemens is van de drie schepen,

welke zij in de vaart wenscht te brengen, twee op Nederlandsche werven aan den Kinderdijk en één met de benoodigde stoommachine bij den Pruissischen bouwmeester Hartkotte te doen vervaardigen, alle ingerigt zoowel tot het vervoer van goederen als van personen en zulks in dezelfde evenredigheid als de boten der Rheinische maatschappij, terwijl het alleen gebrek aan meerdere fabrikanten van machines in Nederland is, waardoor die maatschappij niet in de gelegenheid is de vervaardiging daarvan aan Nederlandsche nijverheid ten deel te doen vallen.

De wensch der voorstanders van de Dusseldorfer maatschappij zou wezen, dat, met het oog op de gunstige gevolgen, welke voor den handel in het algemeen uit eene billijke mededinging te wachten is, niet alleen aan hunne maatschappij eene concessie verleend wierde, maar ook aan anderen, die het later bij mogelijke verdere uitbreiding des Rijnhandels en der stoomvaart van hun belang mogten rekenen insgelijks zich in zoodanige onderneming te begeven. Men verlangt echter in den aard der zaak zelve een waarborg tegen de nadeelen, die eene geheel onbegrensde wedijver voor alle ondernemers na zich zouden kunnen slepen en die waarborg meent men, dat hierin zou gelegen zijn, wanneer bij de concessie zekere grenzen bepaald wierden, binnen welke de mededinging kon plaats hebben, door namelijk in overleg met de verschillende maatschappijen of ondernemingen een maximum en minimum voor de vrachten vast te stellen. Op deze wijs, meende men, zou de concurrentie nimmer tot onderling verderf, maar veeleer tot een spoorslag voor goede bediening strekken kunnen en gevolgelijk tot bevordering van de algemeene belangen moeten leiden. Als bewijs hoedanig zoodanige mededinging werkt voert men aan, dat terwijl de vracht tusschen Keulen en Nijmegen, waar geene concurrentie bestaat, in de groote kajuit *f* 13,50 beloopt, daarentegen de vracht in dezelfde kajuit tusschen Nijmegen en Rotterdam, tusschen welke steden eene andere stoomboot in de vaart is, niet meer dan *f* 3.— bedraagt, welke in verhouding tot de eerstgemelde vracht, berekend naar de stroomlengte, meer dan het dubbele zoude moeten bedragen. Zonder te beoordeelen in hoeverre de sedert 1° Augustus j.l. door de Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij daargestelde vermindering in de vrachten voor goederen voor de distantie tusschen Emmerik en Keulen reeds het gevolg is der vreeze voor eene op handen zijnde

concurrentie, zoo is men, wat den maatstaf van een eventueel vast te stellen maximum en minimum der vrachten betreft, van gevoelen, dat het geraden zoude zijn, wanneer bij voorbeeld bij wijze van proefneming voor den tijd van een of twee jaren de thans bestaande vrachten der Nederlandsche maatschappij als maximum wierden aangenomen en het minimum daarvan op ⅓ lager gesteld.

Deze denkbeelden omtrent de beperking van mededinging binnen zekere grenzen, denkbeelden welke inderdaad eene groote mate van billijkheid hebben, worden geenszins door de directie der Rheinische maatschappij gedeeld, zooals mij uit een lang en vertrouwelijk gesprek met den heer Merkens te Keulen gebleken is, welke heer mij met zoovele woorden zeide, dat bijaldien de Dusseldorfer maatschappij concessie mogt bekomen, de Keulsche en Rotterdamsche maatschappijen zouden zamenspannen om door buitengewone tijdelijke opofferingen de nieuwe mededinging spoedig te doen vervallen, ten einde naderhand, daarvan bevrijd, de geledene schaden te herhalen. Ik behoef U. H. W. G. niet te zeggen hoe noodlottig zulke, altijd aan monopolisten eigene, bedoelingen zijn en hoe wenschelijk de tusschenkomst der regering tot het verijdelen daarvan is.

Algemeen in Duitschland verlangt men dan ook, dat eene redelijke mededinging ontsta en het is mij zeer opmerkelijk voorgekomen, dat een zeer voornaam bankier te Keulen, met wien ik sints lang bevriend ben, mij verklaarde, hoezeer zelf de voornaamste aandeelhouder in de Keulsche maatschappij zijnde, het echter voor billijk en goed te houden dat aan de Dusseldorfer maatschappij de concessie verleend wierde.

Maar het is niet alleen in Duitschland, doch ook zelfs in Nederland, dat dezelfde wensch gekoesterd wordt. Als eene nieuwe bijdrage der noodzakelijkheid daartoe, zal ik zoo vrij zijn U. Exc. met eene bijzonderheid bekend te maken, welke mij te dien aanzien op mijne uitreize is voorgekomen. Er bestond namelijk eene overeenkomst, dat eene der booten van de Nederlandsche maatschappij telken vijf dagen over de Lek zou varen, hoofdzakelijk ten behoeve van den Arnhemsche expeditiehandel, welke in een zoo nauw verband staat met den handel van Amsterdam. Deze vaart, welke dan ook tot dusverre plaats had, is thans door een besluit der directie van de Nederlandsche Stoomvaart-Maat-

schappij plotseling gestaakt, waardoor de handelsbetrekkingen van Arnhem en Amsterdam veel aanstoot lijden. Dit is een der nadeelige gevolgen, waaraan men bij gemis van mededinging blootgesteld is, en daardoor zijn de handelsbetrekkingen van belangrijke steden van het goedvinden eener enkele, door alleenbezit al te magtige maatschappij, afhankelijk geworden.

Ik heb mij veroorloofd zoozeer in het breede over het geschilpunt van de weigering of toekenning der verlangde concessie voor de Dusseldorfer maatschappij uit te wijden, omdat ik de innige overtuiging heb erlangd, dat deze zaak niet alleen bij den handelstand, maar ook bij de autoriteiten in Pruissen veel kwaad zaad jegens Nederland heeft gestrooid, dat zulks veel heeft bijgedragen tot het uitvaardigen der bewuste kabinetsorder van 28 December 1836 [1]), en dat zulks de zucht opnieuws heeft aangewakkerd om zich van Nederland zooveel mogelijk onafhankelijk te maken door het aansluiten aan den Belgischen weg op Antwerpen, en dat het onze onderhandelingen te Berlijn werkelijk zoude bevorderen, bijaldien wij eenige stellige openingen omtrent het eventueel verleenen der concessie voor de Dusseldorfer maatschappij konden geven.

Ik heb zooeven met een woord gewag gemaakt van den ijzeren weg tusschen Keulen en Antwerpen; daaromtrent neem ik de vrijheid bij te voegen, dat de concessie door het Pruissisch gouvernement verleend is,dat de bevoegdheid daarbij toegekend is tot onteigening ten algemeenen nutte op den voet zooals voor den aanleg van groote wegen ten behoeve van het gouvernement zelve bepaald is, terwijl tevens het postregaal geen hinderpaal meer is, daar hieromtrent tot zeer redelijke uitkoopen besloten is. Het grootste bezwaar, dat overgebleven is, bestaat in den naijver tusschen de steden Keulen en Aken, welke beiden gaarne aan het hoofd der onderneming en van derzelver bestuur willen staan. Het is mij voorgekomen, dat de Pruissische regering in deze geene partij heeft willen kiezen, maar zoo mogelijk beide wenscht te bevredigen door een gemengd bestuur uit de beide steden daar te stellen. Dit schijnt nog wel eenig bezwaar te ontmoeten, doch geenszins de eindelijke uitvoering te zullen tegenhouden. Men zal alsnu overgaan tot eene nieuwe opmeting en nivelleering van den weg, bijzonder in de moeyelijke toenadering

[1]) Zie hiervóór, blz. 112, noot 2.

tot Aken, waaromtrent door zekeren heer Pastor uit die stad eene nieuwe lijn is voorgesteld, welke men meent, dat in allen opzigte de voorkeur boven die, welke bij het bestaand plan aangenomen was, zou verdienen.

Wat den Rijn-Wezer baan aangaat, hieromtrent kwam tijdens mijn verblijf te Keulen het berigt in, dat het benoodigd kapitaal volgeteekend is, hoezeer het mij gebleken is, dat uit Keulen daarin weinig deel genomen is.

Te Keulen berigtte men mij, dat de Oberburgemeester met den heer Commercierath Schnitzler benevens de Rijn-commissaris naar Berlijn vertrokken waren om daar eenigen tijd te blijven, zoo men meende ten einde de belangen van Keulen voor te staan tegen de vorderingen van het bestuur der douanes wegens de inklaringen op den Rijn en het zoogenaamd onder contrôle brengen van de vrijhaven. Mij echter is het denkbeeld niet vreemd, dat die heeren verzocht waren te komen, ten einde inlichtingen te kunnen geven ter zake van de handelsbelangen en betrekkingen met Nederland.

Terwijl ik mij te Mentz bevond vernam ik van den heer Staedel, president der Kamer van Koophandel aldaar, dat er moeyelijkheden gerezen waren met betrekking tot de berekening van de door schippers betaalde sleeploonen voor het opslepen hunner vaartuigen over de Waal door de Nederlandsche stoomslepers, welke loonen door den handel boven de vracht vergoed worden. Doch daar nu voor het loopende jaar de abonnementen der schippers nog niet aangenomen waren (om welke reden is mij onbekend) zoo had de schipper het volle sleeploon moeten voldoen en wenschte zulks ook vergoed te zien, terwijl de handel daarentegen weigerde meer dan de helft van het loon, zijnde het gewone bedrag bij abonnement, te voldoen. Hoezeer ik wel veronderstel, dat deze aangelegenheid sedert zal geschikt zijn, heb ik echter gemeend U. H. W. G. met de moeyelijkheid, welke daaruit ontstaan is, niet onbekend te mogen laten, te minder zulks, omdat ik alvorens Mentz te verlaten, daaromtrent nog een billet van genoemden heer Staedel ontving, 't geen ik de eer heb in originali ter kennisname van U. Exc. hiernevens over te leggen[1]).

En hiermede zoude ik, H. W. G. Heer, dit mijn voorloopig berigt besluiten, ware het niet, dat ik meende deze gelegenheid te

[1]) Weggelaten.

baat te moeten nemen om U. Exc. aandacht eenige oogenblikken terug te mogen roepen op de wijziging, welke artikel 14 der instructie [1]), met betrekking tot eene eventueele opheffing van het vast regt op de goederen, welke in Nederland door middel der entrepôts omgeladen worden, heeft ondergaan. Hoezeer ik doordrongen ben van het gevoel, dat het mij geenszins betamen kan mij eenige aanmerkingen te veroorloven op den inhoud der instructie, zoo vermeen ik nogthans, op grond dat het mij veroorloofd is geweest bij de oorspronkelijke zamenstelling [2]) daarvan, zoowel als bij de jongste aanvulling en wijziging [3]) derzelve, mijn gevoelen deswege voor te dragen, ook thans met eerbied mijne bescheidene gevoelens mede te deelen omtrent de wijziging, welke het gevolg is geweest der door den H. E. G. heer staatsraad Gericke ingeleverde, mij in afschrift medegedeelde nota [4]); een stuk waarvan ik eerst na 's-Gravenhage verlaten te hebben kennis heb genomen. Ik durf mij zulks des te meer veroorloven, dewijl het daarbij bedoelde geschilpunt geenszins in eenen aan de oorspronkelijke redactie tegenovergestelden zin is vastgesteld, maar blotelijk aanhangig is gehouden, om, voor zooveel des noodig, nader beslist te worden.

Zonder eenigermate te trachten inbreuk te maken op het bij de onderhandelingen over de vrije Rijnvaart te Mentz onzerzijds vastgehouden stelsel, waarvan ik de gegrondheid als regtspunt altijd met volle overtuiging heb toegestemd, zoo meen ik echter, dat men van zijn regt geen verder gebruik behoeft te maken dan eigen belang medebrengt. En wanneer ik mij dan afvraag wat in dezen het belang van Nederland is, dan mag ik niet ontveinzen, dat mijn gevoelen daaromtrent verschillend is van dat door den heer staatsraad Gericke, in de bewuste nota ontwikkeld. Met al het vertrouwen dat ik in de inzigten van dien staatsbeambte heb, mag ik echter de ondervinding, welke ik in drie, naauw met den handel verbondene betrekkingen sints vele jaren heb verkregen, niet geheel ter zijde stellen om bespiegelingen, welke daarmede in strijd staan bij te stemmen. En dan heeft die ondervinding mij geleerd, dat doorvoer- en expeditie-handel weliswaar veel minder vruchtbaar zijn dan commissie- en vooral dan eigen speculatie-handel, doch, dat hij desniettemin velerhande voordeelen oplevert aan vrachten, assurantiën, arbeidsloonen enz.;

[1]) No. 63. [2]) No. 45. [3]) No. 63. [4]) No. 61.

dat die doorvoerhandel een schalm is aan den keten des grooten handels en met dezelve alle overige takken van handel bestaan en bloeyen kunnen, zooals het voorbeeld der Hanzesteden zulks bewijst, waar men het lage tarief van den eigen handel voor den doorvoer nog verlaagd heeft; dat men door wettelijke maatregelen dien doorvoerhandel wel kan weeren en eenen anderen weg, dan die door ons land leidt, kan doen inslaan, doch dat het boven de magt des wetgevers is om dien doorvoerhandel in eigen handel te doen veranderen, in takken waarin zulks niet eigenaardig of in de natuur der zaak gelegen is, bijvoorbeeld voor Engelsche katoenen garens, die altijd door den Weser op het vaste land van den Engelschen of anderen vreemden spinner regtstreeks en zonder tusschenkomst van eenen speculant zullen gekocht en betrokken worden, tot zoolang hij die garens zelf zal kunnen voortbrengen. Ik vind het daarom in het belang van onzen handel, zee- en riviervaart, om dien doorvoer-handel niet te verstooten, maar integendeel aan te trekken. Daarom ook verschil ik in gevoelen, dat het noodzakelijk zou zijn den doorvoerhandel de bevoegdheid tot overlading door middel van overscheping bij kantlossingen of zolderschuiten te benemen en denzelven te dwingen om kortstondig in de entrepôts op te slaan, welke daardoor in plaats van eene weldaad voor den handel te zijn, in een dwangmiddel ontaarden. In tegenstelling van den doorvoer met opslag en overlading, welke in dat geval onzen eigen expeditie-handel wordt en onze zee- en rivierschepen lading en vracht verschaft, ben ik van oordeel, dat de doorvaart zonder lastbreking weinig of niet bijdraagt tot vermeerdering der algemeene welvaart. Het is mijns inziens dus zaak om de eerste wijze van doorvoer te begunstigen boven de laatste wijze, welke wij naar luid der Mentzer overeenkomst noch weigeren noch bezwaren kunnen boven hetgeen daarbij is bepaald. De begunstiging van eigen expeditie-handel heeft Nederland in handen door denzelven te ontheffen niet alleen van de scheepvaartregten, maar ook van het vast regt, waarmede dan de regtstreeksche doorvaart belast zou blijven en die daardoor buiten de mogelijkheid wordt gesteld om met den doorvoer bij overscheping in de Nederlandsche havens te wedijveren. Dit doende bevordert Nederland het belang zijner ingezetenen en verkort geenszins zijn regt op de heffing van het vast regt, wijl het zulks zou blijven heffen op den onvruchtbaren

doortocht van beladen schepen, maar niet toepassen op de gevallen, waarin dit zijne eigene belangen zou kwetsen. Dit beginsel heb ik niet alleen bij meer dan eene gelegenheid voorgestaan, maar de aanneming daarvan is ook herhaaldelijk door de Amsterdamsche Kamer van Koophandel aan de hooge regering voorgesteld geworden. Meer dan ooit houde ik mij van de gegrondheid en de goede strekking daarvan overtuigd ten gevolge van gesprekken met Rijnschippers zoo uit Rotterdam als uit Amsterdam, welke met mij in de toepassing van dat beginsel het eenige middel zien om alle regtstreeksche doorvaart voor zooverre die reeds bestaat en met name de beurt van Keulen op Antwerpen, welke weder met een, te Ruhrort daartoe ingerigt wordend, schip vermeerderd wordt, te weeren en om alle verdere uitbreiding daarvan te voorkomen; eene uitbreiding, waartoe vele pogingen gedaan worden, zijnde thans te Duisburg twee schepen in aanbouw, welke men meent dat geschikt zullen zijn om, op de wijze onzer kofschepen getuigd wordende, over den Rijn langs Brielle uit te varen en die waarschijnlijk bestemd zullen worden om de siropen der Keulsche en Duisburger suiker-raffinaderijen naar Stettin of andere Pruissische havens aan de Oostzee te voeren. Dan wat daarvan ook zij, het komt mij ontwijfelbaar voor, dat het onderwerp ter sprake zal komen; te wenschen ware het, dat commissarissen zich alsdan in eenen bepaalden zin deswege konden uitlaten, omdat soms door het vragen van en wachten op nadere instructie een goeden voortgang van onderhandelingen gestoord zou kunnen worden; en daar nu de beslissing daaromtrent van geene nieuwe omstandigheden of nadere inlichtingen afhankelijk is, zoo heb ik de eer U. Exc. beleefdelijk te verzoeken (zoo daartegen geene overwegende bedenkingen bestaan) het daarheen te willen leiden, dat het bedoelde aanhangig gebleven punt der instructie zonder eene nadere aanvrage onzerzijds moge aangevuld worden; 't zij dan in den zin der bedoelingen van den heer staatsraad Gericke, 't zij indien, welke ik de vrijheid heb genomen te ontwikkelen.

Maar welke ook de rigtsnoer zij, die de regering ons tot nakoming zal gelieven voor te schrijven, en welk beginsel zij ook aankleve, veroorloof ik mij alleen dit te verzoeken, dat de middelweg, welke de heer Gericke heeft aan de hand gegeven door het voorstellen der woorden „op onze regten van doorvoer enz." niet

moge worden aangenomen. Zoodanige bepaling, al wierd zij ook al van zijde Pruissens aangenomen, en al kon zij voor het oogenblik het vraagpunt onbeslist laten, derwijze dat Nederland daaraan later eene uitlegging in den zin van het door den heer staatsraad Gericke bedoeld stelsel kon geven, zou de beslissing daarvan slechts verschuiven en nadere verwikkelingen doen vooruitzien, welke moeyelijkheid vaak in evenredigheid tot het tijdverloop toenemen, in plaats van nu, gelijk te hopen is, allen misverstand te doen ophouden en de beste verstandhouding en nabuurbetrekkingen tot wederzijdsch voordeel en genoegen duurzaam te vestigen.

No. 65. — 1837, Maart 27. — PRO MEMORIE VAN GERICKE [1]).

De mij medegedeelde missive van den heer Rochussen d.d. 23 Maart 1837 [2]) is betrekkelijk tot onderscheiden onderwerpen, met den Rijnhandel in verband staande, als

1°. de weigering dezerzijds aan de Dusseldorfer Stoomboot-Maatschappij om den Nederlandschen Rijn te bevaren tot Rotterdam en de wenschelijkheid, dat er eene nuttige concurrentie worde daargesteld tusschen de Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij te Rotterdam, vereenigd met de Rheinische Dampfschiffahrts-Gesellschaft te Keulen, en andere soortgelijke ondernemingen, alsmede dat er een maximum en minimum van vrachtloonen worde vastgesteld, ten einde het schadelijke van overdreven naijver voor te komen;

2°. de aanleg van den ijzeren spoorweg tusschen de Belgische grenzen en den Rijn;

3°. het bezwaar voor de schippers,ontstaan door de verhooging van het sleeploon op de Waal, bij ontstentenis der goedkeuring van abonnementen; en eindelijk

4°. de vermindering van het vast regt op de goederen, welke over Nederland door middel der Rijn-entrepôts worden doorgevoerd.

Ik veronderstel, dat Z.Exc. de heer minister van Buitenlandsche Zaken niet zoozeer bedoeld hebbe mijn gevoelen te vra-

---

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 28 Maart 1837, no. 3 G.

[2]) No. 64.

gen nopens de drie eerste punten, maar meer bepaaldelijk omtrent het vierde of laatste.

Evenwel zij het mij veroorloofd in het voorbijgaan aan te merken ad. 1, dat mij de bedenkingen en voorstellen van den heer Rochussen toeschijnen eene opzettelijke overweging wel te verdienen.

De daarstelling eener concurrentie met de Rotterdamsche Stoomboot-Maatschappij en de met haar verbroederde Rijnsche Dampfschiffahrts-Gesellschaft is mij altijd voorgekomen in het algemeen belang nuttig en wenschelijk te zijn en indien het mogelijk ware, de bevoegdheid tot het stemrecht in de vergaderingen der Dusseldorfer maatschappij alleen aan Duitsche en Nederlandsche aktiehouders, met uitsluiting van vreemden, toe te kennen en de statuten dus in dier voege te doen wijzigen, dat de onderneming haar nationaal karakter herneme, en wijders door tusschenkomst der regeringen een maximum en minimum van vrachtloonen te bepalen, zoude ik, onder verbetering, geen bezwaar meer zien in een gunstig onthaal der aanvrage van de Dusseldorfer maatschappij, vooral daar het nu bewezen schijnt, dat de geprojecteerde onderneming van Jacoby en Co. geen gevolg zal hebben, als hebbende zich hieromtrent in verbindtenissen met de Rijnsche Stoomboot-Maatschappij ingelaten.

Evenwel zie ik niet, naar aanleiding van het in afschrift overgelegde antwoord door de Pruissische regering in der tijd aan Theunissen gegeven, wat dezen ondernemer thans zoude kunnen weerhouden zijne aanvraag in Berlijn te hernieuwen, naardien de grond, waarop zijn eerste verzoek is afgewezen, thans niet meer bestaat.

Ad. 3 veronderstel ik, dat het niet goedkeuren der abonnementen voor de sleeploonen op de Waal alleen aan toevallige omstandigheden zal zijn toe te schrijven, welke thans opgehouden zullen hebben te bestaan, komende het mij in allen gevalle van belang voor, dat dit punt geene nieuwe verwikkelingen en verwijt aan de Nederlandsche regering medebrenge op een oogenblik, waar het vraagpunt der lijnpaden nog bij de Centrale Commissie te Mentz aanhangig is.

En als nu gevorderd tot het 4° punt, het zoogenaamd vast regt betreffende, zoo zij het mij in de eerste plaats veroorloofd aan te merken, dat ik van mijne vorige Pro Memorie [1]), dit punt betref-

[1]) No. 61.

fende, geene minuut terugbehouden hebbende, uit hoofde van den spoed, waarmede ik dezelve ter beschikking van Z. Exc. den heer minister heb moeten stellen, mij niet juist meer de bewoordingen herinner, waarin dezelve gesteld was, maar dat de hoofdstrekking mijner denkbeelden was, om zich ten aanzien van het vast regt, als het eenige plegtanker waaraan de Nederlandsche regering zich nog kan vasthouden, tot niets te verbinden bij conventie met eene vreemde mogendheid, maar dit ter eigene beschikking voor te behouden, ten einde eigenen handel, hetzij dan commissie- of speculatie-handel, daarmede te kunnen bevoordeelen, naar aanleiding der omstandigheden. Te regt merkt de heer Rochussen in de inleiding van Z. W. E. G. beschouwingen nopens dit punt aan, „dat men van zijn regt geen verder gebruik behoeft te maken dan eigen belang medebrengt".

Dit strookt volkomen met mijne wijze van zien, maar schijnt mij dan ook vanzelf tot de conclusie te leiden, dat men zich niet door eene verbindtenis jegens eene andere naijverige natie behoeft te doen aandrijven om dat in het vervolg te doen wat eigen belang oirbaar kan doen achten.

Ik geef almede toe, hetgeen de heer Rochussen, op grond van ondervinding in handelszaken te kennen geeft, dat doorvoer- en expeditiehandel weliswaar veel minder vruchtbaar zijn dan commissie- en vooral dan eigen speculatie-handel, doch dat hij desniettemin velerhande voordeelen oplevert en dat, zoo dezelve hier wordt bezwaard en belemmerd, weldra andere uitwegen daarvoor gezocht zullen worden, in casu ten nadeele der Nederlanden.

Dit beginsel heb ik zelf in vroegere betrekkingen, welke mij met den handel meer in aanraking bragten, voorgestaan. Dan het vraagt zich, of, ter begunstiging van dien doorvoer- of expeditiehandel, juist noodig is het vast regt op te offeren, hetwelk (desnoods nog vermeerderd met het scheepvaartregt, hetwelk men op de verdere vaart van Gorcum of Krimpen tot Lobith zoude kunnen verminderen of kwijtschelden) juist strekken moet om dien doorvoer- of expeditiehandel zoowel als den commissiehandel te behouden.

Ik moet hier de vrijheid nemen in herinnering te brengen, dat het vast regt eigenlijk en oorspronkelijk is ingesteld om de directe doorvaart te treffen, in plaats van het regt van doorvoer,

hetwelk men heeft moeten opofferen en dat het alleen als uitzondering op den regel en wel ter bevordering der belangen van onze groote koopsteden ook uitgestrekt is tot zoodanige goederen, welke niet direct doorvaren, maar in afwachting der eindelijke bestemming en om door andere middelen van vervoer te water verder verzonden te worden, in entrepôt worden gebragt. Wil men nu echter den doorvoer- en expeditiehandel bevorderen, hetwelk ik, bij de tegenwoordige gesteldheid van den handel in geheel Europa als een noodzakelijk kwaad beschouw, waarvan men de voordeelen niet uit handen geven moet om anderen daarmede te begunstigen, dan zie ik niet waarom men dat doel niet zoude kunnen bereiken door eene redelijke, met de behoeften des handels overeenkomstige vermindering der regten van doorvoer. Deze toch veroorloven eene beoordeeling artikelsgewijze, waarbij de groote belangen van sommige handelstakken in overweging kunnen genomen worden, terwijl het vast regt gelijk hoog is voor alle soorten van goederen, behoudens de vier uitzonderingen voor sommige zwaar wegende en minder waarde hebbende goederen, achter de lijsten A en C bij de conventie van 31 Maart 1831 [1]) vermeld, en door eene vermindering of zelfs eventueele opheffing (gelijk de heer Rochussen zich uitdrukt) van dat vast regt, welke vermindering of opheffing bij eene onderhandeling met Pruissen of andere Rijnoeverstaten geene uitzonderingen zoude gedogen; de verhouding geheel zoude kunnen verbroken worden, welke tusschen dat regt en die van doorvoer of van uitvoer bestaan. Men denke hier slechts een oogenblik aan het belangrijke artikel koffy, hetwelk met een regt van uitvoer is belast, terwijl bij eene opheffing van het vast regt de vreemde koffy vrij zoude worden doorgevoerd.

Wijzigingen alleen in het tarief van doorvoerregten kunnen zulke stuitende disproportiën weren en daarbij kan dan ook, onder anderen, het Engelsche katoenen garen (waarvan de voorliggende missive gewaagt) desnoods geheel vrijgesteld worden, ofschoon ik niet inzie, dat zulks juist bij eene conventie met een anderen staat zoude moeten en niet bij eigen huishoudelijke schikking kunnen worden verordend.

Ik beken evenwel, dat zulke bloot schijnbare concessiën soms gewigt in de balans bij onderhandelingen kunnen leggen.

[1]) Mainzer Conventie; Rijndocumenten, I, blz. 212 v.v.

De heer Rochussen zegt verder met mij in gevoelen te verschillen, dat het noodzakelijk zou zijn den doorvoerhandel de bevoegdheid tot overlading door middel van overscheping bij kantlossingen of zolderschuiten te benemen en denzelven te dringen om kortstondig in de entrepôts op te slaan, welke daardoor in plaats van eene weldaad voor den handel te zijn, in een dwangmiddel zouden ontaarden.

Zonder twijfel is deze aanmerking aan eene verkeerde opvatting verschuldigd van het door mij gezegde. Wanneer het doorvoerhandel betreft, dien handel namelijk, waarop de Algemeene Wet[1]), en dus de regten van doorvoer van toepassing zijn, moet het natuurlijk aan de beoordeeling van den handelaar of expediteur blijven overgelaten, of hij de schepen direct wil of kan doen doorvaren, of overlading in andere schepen bij wijze van kantlossing of eindelijk tijdelijken opslag in entrepôt voordeeliger en doeltreffender acht, en het zoude inderdaad de entrepôts in dwangmiddelen omschapen, indien men den opslag daarin verbindend wilde maken. Dan geheel anders is het gelegen met die gevallen, waarin alleen het vast regt gevorderd wordt, met vrijstelling van het regt en de formaliteiten van doorvoer, welk geval alleen door mij bedoeld is. Hier vordert de bestaande conventie, om van dat voordeel te kunnen genieten, dat de daaraan verbonden voorwaarde vervuld worde.

De hier bedoelde overladingen van boord tot boord (zonder de goederen aan wal te brengen) moeten wel gedeeld worden ingeval van gewonen doorvoer, doch men zal moeten toegeven, dat hierbij de velerhande voordeelen aan vrachten, assurantiën, arbeidsloonen enz., welke men van den doorvoerhandel verwacht, grootendeels vervallen, vooral wanneer de overladingen van een vreemd schip in een vreemd schip plaats hebben. Het zal dan ook wel geen betoog behoeven dat, door deze manoeuvre ook dan te dulden, wanneer op den voet der Mentzer Conventie alleen tegen betaling van het vast regt doorgevoerd wordt, die voordeelen verloren gaan, welke de staats-commissie indertijd, bij de toestemming tot den eisch der oeverstaten van eene afschaffing der regten van doorvoer, beoogde en zoodoende Francfort, Keulen of Dusseldorf niets meer zoude in den weg staan om, met voorbijgaan van Nederlandsche huizen, de bestelde goederen uit Engeland in Engelsche schepen

[1]) Algemeene Wet van 26 Augustus 1822, Stsbl. no. 38.

tot voor Rotterdam te doen aanvoeren en daar in de daarop wachtende Francforter of Pruissische schepen te doen overschepen.

Misschien vergis ik mij, maar ik meen mij te herinneren, dat kort na de teruitvoerlegging der Mentzer Conventie een Francforter huis zoodanige speculatie beoogde en een daartoe aangekocht oorspronkelijk Engelsch schip tot Rotterdam wilde bezigen, doch dat deze onderneming geen gevolg heeft kunnen hebben, bij weigering der bevoegdheid van kantlossing tegen betaling alleen van het vast regt.

Na al het vorenstaande moet ik den heer Rochussen dan ook volkomen bijstemmen, wanneer dezelve van oordeel is, dat in tegenstelling van den doorvoer met opslag en overlading, welke in dat geval onze eigen expeditiehandel wordt en aan onze zee- en rivierschepen lading en vracht verschaft, de doorvaart zonder lastbreking weinig of niet bijdraagt tot vermeerdering der algemeene welvaart, dat het dus zaak is om de eerste wijze van doorvoer te begunstigen boven de laatste wijze. Alleen wenschte ik tot die begunstiging langs andere wegen te geraken en, terwijl bij eene conventie met eene vreemde mogendheid, alle verminderingen op het regt van doorvoer, welke de onderscheidene handelstractaten gedogen, naauwkeurig kunnen worden gewikt en gewogen, aan de Nederlandsche regering zelve over te laten om in haar eigen belang (hetwelk toch door den heer Rochussen beoogd wordt) bij eigene huishoudelijke of wettelijke bepaling ook op het vast regt zoodanige hetzij partieele, hetzij algemeene verminderingen toe te staan als noodig zullen geacht worden om den doorvoerhandel niet naar andere wegen dan over Nederland te verdrijven.

Bij de behandeling van dit punt wordt ook door den heer Rochussen kennis gegeven van gedaan wordende pogingen om de regtstreeksche doorvaart van Keulen en Duisburg aan den Rijn op Antwerpen door aanbouw en inrigting van nieuwe schepen meer uit te breiden.

Voor zooverre zulke doorvaarten gedreven worden door over den Brielle naar zee uit, en langs den mond der Schelde uit zee weder naar Antwerpen te stevenen, kan zulks niet belet worden, ofschoon het mij nogal twijfelachtig voorkomt, of daarbij op den duur goede rekening zoude te maken zijn. Edoch voor zooverre men van eene vaart door onze binnenwateren van den Rijn en de

Schelde zoude willen gebruik maken, kan ik niet inzien, dat zulks naar luid der Mentzer Conventie zoude moeten geduld worden, zonder de alzoo varende schepen in de volle toepassing van onze algemeene wetgeving op de doorvoer te doen vallen.

Daar de heer Rochussen er blijkens het slot van deszelfs missive bezwaar in ziet om eene aanvraag van Pruissische zijde tot vermindering of opheffing van het vast regt voorloopig bloot ad referendum te nemen, maar zich liever in eenen bepaalden zin daarover zoude wenschen uit te laten, zoude ik van gevoelen zijn, dat (indien aan dit verlangen gehoor mogt gegeven worden) de heeren commissarissen zouden kunnen te kennen geven, dat de Nederlandsche regering zich hieromtrent tot niets wenscht te verbinden, dat echter haar eigen belang medebrengt om zorgvuldig na te gaan, of en in hoeverre de tegenwoordige hoogte van het vast regt aanleiding kan geven tot het verleggen van den doorvoerhandel en derhalven in den loop des tijds daarin desnoods zoodanige wijzigingen zal toebrengen, als den Rijnhandel en dus ook de belangen van Duitschland kunnen bevorderen; dat overigens het doel der Pruissische aanvraag, huns inziens, genoegzaam zal kunnen bereikt worden, door eene nader overeen te komen vaststelling van matige transitoregten en gaarne de opgave van alle die artikelen zal ontvangen, waaromtrent eene vermindering wenschelijk wordt geoordeeld, waarbij nog het reeds bij mijne vorige Pro-Memorie gedane voorstel zoude kunnen worden te berde gebragt, dat den handel voor de goederen, voor den Rijnhandel bestemd en in Rijn-entrepôts overgebragt, in allen gevalle de keuze zal worden gelaten om hetzij de alzoo gemodificeerde doorvoerregten, hetzij het vaste regt te betalen, naarmate dezelve het een of ander voordeeliger vindt.

Ik onderwerp overigens alle de vorenstaande beschouwingen en voorstellen met allen eerbied aan beter oordeel.

No. 66. — 1837, Maart 31. — ROCHUSSEN EN VON SCHERFF AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Wij hebben de eer U. Exc. te berigten, dat wij gisteren namiddag alhier aangekomen zijn. De slechte gesteldheid der wegen ten gevolge van den gevallen sneeuw en bijzonder een aan ons

[1]) Uit Berlijn. No. 2. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 5 April 1837, no. 9.

rijtuig overgekomen gebrek, tot welks herstelling wij ons meer dan een halven dag te Fulda hebben moeten ophouden, heeft onze reize eenigzins vertraagd.

Van onze aankomst hebben wij dadelijk aan den graaf de Perponcher kennis gegeven en hebben ons heden voormiddag op den door Z. H. G. met den heer Le Clercq voorloopig bepaalden tijd bij denzelven vervoegd.

Z. Exc. heeft de meest mogelijke belangstelling in het onderwerp onzer zending betoond en ons al dadelijk heden bij de voornaamste ministers en staatslieden, welke daarop invloed kunnen hebben, voortgesteld.

De minister Ancillon[1]), die zich vrij ongesteld bevindt en uit dien hoofde bijna niemand ontvangt, heeft desniettemin zijn verlangen te kennen gegeven, dat wij morgen terug zouden komen. Wij meenen dit als een blijk te mogen aanmerken, dat Z.Exc. inderdaad de onderhandeling ter harte neemt. Bij den werkelijken geheim-legatieraad den heer Eichhorn, die veel invloed op de zaak schijnt te hebben, zijn wij mede op eene zeer beleefde wijze ontvangen. Inhoeverre zulks op de onderhandelingen eenige gunstige werking zal hebben is en blijft voor ons meer een onderwerp van hoop dan van verwachting.

De graaf de Perponcher heeft ons gezegd, dat tot op dit oogenblik de officieele kennisgeving der benoeming van commissarissen van de zijde van Pruissen niet ingekomen is, doch dat men die echter zeer spoedig mag tegemoet zien.

No. 67. — 1837, April 2. — NETSCHER AAN VERSTOLK VAN SOELEN [2]).

– – – – – Het laatste gedeelte der missive van den heer Rochussen [3]) betreft een punt, mijns inzien voor Nederland van overwegend belang, te weten de opoffering van het volgens de conventie van 1831 [4]) geheven wordende vaste regt bij vervanging van het gewone transito-regt.

Bij vroegere gelegenheden heeft de Administratie voor de Nationale Nijverheid meermalen haar gevoelen nopens dit punt ont-

---

[1]) Minister van Buitenlandsche Zaken van Pruisen.

[2]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 3 April 1837, no. 2 Z. G.

[3]) No. 64. [4]) De Mainzer Conventie van 31 Maart 1831.

wikkeld en steeds voor het behoud van dit regt gestemd. Nog laatst bij rapport van den 23en Februari l.l. [1]), hetwelk door U.E. bij rapport van den volgenden dag [1]) den koning is aangeboden, heeft zij hetzelfde gevoelen verdedigd en ik heb in hetgeen thans door den heer Rochussen wordt bijgebragt, geene gronden aangetroffen, welke mij aanleiding zouden kunnen geven om van de steeds aangekleefde beschouwing terug te komen.

Naar die beschouwing is het belang van den doorvoer en den doorvoerhandel steeds erkend en men is daarbij bestendig uitgegaan van de noodzakelijkheid om de doorvoerregten in verband te houden met die welke elders geheven worden en de middelen van vervoer zoo min kostbaar te maken als mogelijk was. Maar geheel iets anders is het den doorvoer langs de waterbanen naar den Rijn en terug geheel (vermits toch de bestaan blijvende toepassing van het vast regt op de toepassing van regtstreeksche doorvaart, welke naauwelijks denkbaar is, weinig of niets zoude beteekenen) van alle doorvoerregten te ontheffen, gelijk bepaaldelijk door den heer Rochussen wordt bedoeld, en zoodoende alle commissie- en eigenhandel op den achtergrond te plaatsen en voor denzelven de mededinging tegen den doorvoer hoogst moeyelijk en ten slotte geheel onmogelijk te maken, waarvan het gevolg zou moeten zijn dat in Nederland geen spoor van eigen handel meer overbleef en dat zelfs de eigen handel onherroepelijk onder den oneigenaardigen vorm van transito-handel zou gedreven worden.

De heer Rochussen beroept zich op het voorbeeld der Hanzesteden, doch, zoo ik mij niet bedrieg, dan kan dit voorbeeld hier niet gelden en heeft te Hamburg juist het tegendeel plaats van hetgeen die heer beoogt.

In Hamburg bestaat bij mijn weten geene onderscheiding tusschen eigen en doorvoerhandel en bestaat daar slechts in- en uitvoer en de in- en uitgaande regten zijn daar zeer matig, ja betrekkelijk gering. Alles wordt dus in- en uitgevoerd en komt dadelijk onder het beheer van den handelaar, zonder dat deze tot opslag in een entrepôt en de daaraan verbonden kosten en formaliteiten verpligt is. In dien zin is wel eens het voorbeeld van Hamburg door de Administratie voor de Nationale Nijverheid aangehaald, omdat de navolging daarvan het eenige middel schijnt aan te bie-

---

[1]) Weggelaten.

den om den eigen handel althans niet van ongunstiger conditie te maken dan den doorvoerhandel.

Dit laatste moet echter gebeuren, indien aan het voorstel van den heer Rochussen gevolg wordt gegeven, en dit kan mijns inziens niet in de bedoelingen der regering liggen. Alle vreemde koffie — om een voorbeeld te noemen — zal vrij van regten worden doorgevoerd en de eigen Oost- en West-Indische koffie zal op den uitvoer van 100 ℔ ƒ 0.10 betalen. De ruwe vreemde suiker zal vrij worden doorgevoerd, de eigen zal bij uitvoer per 100 ℔ ƒ 1.— betalen. De geraffineerde vreemde suiker blijft bij den doorvoer vrij en de eigene bij uitvoer belast met ƒ 0.05 per 100 ℔.

De keukenstroop, een artikel, waarvan de opbrengst in Duitschland en de doorvoer hier te lande zal toenemen, zal op den doorvoer vrij zijn en de uitvoer van eigen stroop zal met ƒ 0.10 belast blijven.

Hetzelfde kan van een aantal andere handelsartikelen gezegd worden, zooals tabak, vruchten enz., die in- en uitgaande regten zullen betalen, terwijl de doorvoer geheel is vrijgesteld. De vroeger zoo aanzienlijke handel in huiden is reeds geheel verloopen uit hoofde van de groote onevenredigheid tusschen de regten op den in- en uitvoer en die op den doorvoer, welke onevenredigheid sedert de invoering van het vaste regt nog grooter is geworden. Het is hier welligt de plaats om op te merken, dat dus bij ondervinding blijkt, dat een entrepôt niet in alle deelen voldoende is om den handel aan eenige plaats te verbinden. De Duitschers voeren thans de huiden door tegen betaling van het geringe vaste regt en hunne stapelplaatsen zijn in Amerika en Engeland.

Konde men daarentegen althans voor de eigenlijke handelsartikelen het voorbeeld van Hamburg volgen, dan zoude daardoor buiten twijfel de eigen handel aangemoedigd worden en de bloote doorvoer en doorvoerhandel langzamerhand afnemen. Niet zoude de regering onmiddellijk den doorvoerhandel in eigen handel doen veranderen, maar zij zoude aan de handelaars het middel in handen geven om deze verwisseling tot stand te brengen.

De heer Rochussen voert tot staving van zijn gevoelen de Engelsche katoenen garens aan, welke, naar hij zich voorstelt, altijd door den wever op het vaste land uit Engeland of van elders regtstreeks en zonder tusschenkomst van eenen speculant zullen betrokken worden, totdat hij die garens zelf zal kunnen voortbren-

gen. Deze wijze van beschouwing is mij voorgekomen op eene bloote onderstelling te rusten en ik vermeen daartegen veilig te mogen aannemen, dat zoo maar de twist als handelsartikel wat betreft de in- en uitgaande regten op gelijken gunstigen voet konde worden behandeld als waarop de doorvoer plaats heeft, onderscheiden handelaars hier te lande zich spoedig op dit artikel zouden toeleggen en trachten de Duitsche bestellingen hierheen te lokken. Eenige jaren geleden zijn te dezer zake vertoogen bij de regering ingediend, waaraan echter alstoen geen gevolg heeft kunnen gegeven worden, doch zoo eens eene nadere overweging der zaak in tijd en wijle tot eene andere conclusie mogt leiden, zoude daardoor tevens aan de katoenweverijen hier te lande een belangrijk voordeel worden toegebragt zonder te schaden aan pogingen tot het oprigten van eigen werktuigelijke spinnerijen, die zeer zeker in daartoe geschikte streken van dit rijk even goedkoop moeten kunnen werken als in Engeland en elders, en dus, bijaldien de markt van de katoenen garens zich in sommige onzer steden langzamerhand mogt vestigen, in die markt eenen steun zouden vinden, zonder beschermende regten tot hare instandhouding te behoeven.

Dit op den handel in het algemeen toegepast zal, zoo het mij voorkomt, meer voordeel aanbrengen dan de uitsluitende bevoorregting van den doorvoer, welke door den heer Rochussen als een zoo uitstekend middel ter bevordering der Nederlandsche belangen voorgestaan wordt en waartoe deze heer niet slechts vrijdom van regten, maar zelfs vrijheid tot overlading door middel van kantlossingen en zolderschuiten verlangt, al hetwelk slechts ten gevolge der locale omstandigheden, doch niet in het wezen der zaak verschilt van eigenlijke overlading van boord tot boord, die intusschen zelfs bij de overeenkomst van 1831 [1]) uitgesloten is. Gemelde heer is van oordeel dat, indien men den handel de bevoegdheid tot overscheping op die wijze beneemt en denzelven dwingt om de goederen kortstondig in de entrepôts op te slaan, de entrepôts alsdan in plaatse van eene weldaad voor den handel te zijn, in een dwangmiddel ontaarden.

Er doet zich mijns inziens hierbij de vraag op, waartoe de entrepôts zullen dienen, indien de doorvoer vrij van regten en op den bedoelden voet wordt toegestaan? Kan men onderstellen, dat de Duitschers dan nog gebruik van de entrepôts zullen maken, of

[1]) De Mainzer Conventie van 31 Maart 1831.

wordt het in dat geval niet waarschijnlijk dat zij hunne orders zoo zullen doen uitvoeren, dat de doorvoer op en af over het algemeen bij middel van verscheping plaats hebbe? De commissie- en eigenhandel zal daarentegen aan den last en aan de kosten en formaliteiten der entreposering onderhevig blijven en hetgeen met opzigt tot den doorvoer een dwangmiddel wordt genoemd, zou zulks met opzigt tot de eigen- en commissiehandel niet zijn? Immers ten gevolge der in- en uitgaande regten op menig artikel van handel is eigen handel in den eigenlijken zin niet anders mogelijk dan door aan denzelven het karakter van doorvoer te geven en van het entrepôt gebruik te maken. Hier is dus het entrepôt een gedwongen middel, hetwelk de eigen ingezetenen zich getroosten moet, maar het is tevens tegenover de betrekkelijk hooge in- en uitgaande regten eene weldaad, die echter geheel vernietigd wordt, zoodra men aan den vreemdeling den doorvoer van dezelfde artikelen, die de Nederlandsche onderdaan op speculatie in de entrepôts opslaat, toegeeft niet alleen vrij van regten, maar nog daarenboven zonder dezelve aan de entreposering en de daarmede verbonden kosten, lasten, moeiten te onderwerpen.

Ik zoude mijne aanmerkingen op dit punt nog verder kunnen uitbreiden, doch vleye mij, dat het aangevoerde voldoende zal zijn ten betooge van dat bij aanneming van het voorstel van den heer Rochussen aan alle eigen- en commissie-handel de bodem moet worden ingeslagen en dat langs dien weg het vroeger zoo dikwijls door de Duitschers uitgesproken verlangen om Nederland tot eenen trechter te maken, weldra geheel zou worden verwezenlijkt.

Ware het hier zake om aan den Nederlandschen handel gunsten en voorregten te verzekeren, ik zoude ieder daartoe dienstig middel gaarne ondersteunen, doch uit het verband, waarin het voorstel van den heer Rochussen zich voordoet, volgt vanzelf dat hetzelve hoofdzakelijk ten gunste van den handel der Duitschers over Nederland zou strekken. Naar mijn inzien echter behoort men in opzigt tot dezen handel zich streng te houden aan de overeenkomst van 1831 [1]). Krachtens art. 5 en 6 derzelver wordt aan de niet regtstreeks doorvarende goederen alleen dan het voorregt der betaling van het vast regt toegekend, wanneer die goederen in de havens van Rotterdam, Dordrecht of Amsterdam in de entrepôts worden opgeslagen. De entreposering was, voor zoover Nederland

[1]) De Mainzer Conventie van 31 Maart 1831.

betreft, het hoofddoel van het beding, en zoo men nu de door den heer Rochussen aangedrongen overladingen bewilligde, dan zoude daarmede een der hoofdgrondslagen der overeenkomst wegvallen en eene volslagen verwarring in het geheele stelsel van in- en doorvoer worden gebragt. Reeds nu bestaat er eene onevenredigheid in de werking der regten op in-, uit- en doorvoer, welke vroeger reeds meermalen is ingediend en waarin zal dienen te worden voorzien, doch waarbij ik voor het oogenblik niet zal stilstaan.

De heer Rochussen zegt wel, dat die overladingen bij eenen geheelen vrijdom van regten aan onze zee- en rivierschepen lading en vracht zal verschaffen, evenals hij beoogt om in tegenstelling de voor ons minder voordeel aanbrengende regtstreeksche doorvaart niet in die gunsten te doen deelen, maar ik moet de vrijheid nemen op te merken, dat ik te vergeefs gezogt hebt naar een bewijs voor de eerste bewering. Ik geloof ook, dat juist het tegendeel zoo niet gemakkelijker te bewijzen, dan toch in allen gevalle waarschijnlijker is. Ik betuig niet te begrijpen, hoe de bedoelde overladingen er toe zouden bijdragen om de aan- en afvoeren aan Nederlandsche schepen te verzekeren. In geval van eigen handel zoude de handelaar doorgaans de voorkeur aan de Nederlandsche vlag kunnen geven, doch hier is sprake van blooten doorvoer, waarbij niets verhindert, dat een Engelsch zeeschip zijne inhebbende goederen in Pruissische rivierschepen door middel van kantlossingen of zolderschuiten doet overladen. En wat het tweede betreft, zoo vermeen ik te mogen beweeren, dat de bedoelde overladingen in het wezen der zaak wel niet verschillen van eene regtstreeksche doorvaart, dat zij slechts kunnen strekken om het belang, hetwelk de Duitschers anders bij de regtstreeksche doorvaart mogten hebben, te doen wegvallen en dat wanneer die doorvaart belast blijft, de Duitschers erkentelijk de in de plaats derzelve tredende doorvaart met overlading, welke in den regel de doorvaart alleen mogelijk zoude maken, zich zullen laten welgevallen.

Uit een enkel woord op blz. 20 der missive van den heer Rochussen [1]) zou het kunnen schijnen, alsof die heer het oog bepaaldelijk gevestigd had op den eigen expeditie-handel en dus uitsluitend op een Nederlandsch belang. Indien er werkelijk onderscheid gemaakt kan worden tusschen eigen en vreemde expeditie-handel en het de bedoeling is om den eersten te begunstigen, dan zoude

[1]) No. 64; hier blz. 152.

dit stellig moeten worden uitgedrukt en er zouden zeer preciese bepalingen vereischt worden ten einde het doel bereikt en alle misbruik geweerd werd, hetgeen mijns inziens wel als onmogelijk mag worden beschouwd. Doch de mogelijkheid daarvan eens toegegeven, dan nog kan het mijns bedenkens niet te pas komen eene dergelijke door de Nederlandsche regering aan den eigen expeditiehandel te verleenen gunst te begrijpen in de onderhandelingen met Pruissen en het Duitsche Tolverbond, of in eene met dezelve te treffen commerciele schikking. Intusschen verlangt de heer Rochussen op dit punt eene aanvulling der aan commissarissen medegegeven instructiën, daar hij onderstelt, dat dit onderwerp te Berlijn ter sprake zal komen, waaruit dan moet worden opgemaakt, dat hij eigenlijk niet doelt op een bij uitsluiting aan den Nederlandschen expeditiehandel te verzekeren voordeel en dat dus de door hem bijgebragte redeneringen moeten geacht worden niet op dezen alleen toepasselijk te zijn.

Nederland zoude derhalve niet zoozeer het belang zijner ingezetenen bevorderen en het kan dan ook niet gaaf worden toegestemd, dat door de aanneming van het voorstel van den heer Rochussen Nederland deszelfs regt op de heffing van het vaste regt geenszins zoude verkorten.

Immers bijaldien dat regt wordt opgeheven in opzigt tot die gevallen, waarin het nog eenige uitwerking kan doen en daarentegen slechts vast gehouden wordt in opzigt tot de onbeduidende noodeloos geworden regtstreeksche doorvaart, schijnt met regt te mogen worden gevraagd wat dan toch wel van hetzelve overblijft?

Het regt van Nederland ondergaat inderdaad eene verkorting, omdat hetzelve niet geheel wordt uitgeoefend en Nederland door het aangaan van een tractaat zich de gelegenheid beneemt van de beperking weder op te heffen; ja zelfs verliest het daardoor geheel zijn doel, het wordt hersenschimmig, of omgekeerd kan de opoffering zelve haar doel missen, indien men te Duisburg en elders in den voldoenden bouw der door den heer Rochussen bedoelde kofschepen slaagt, en bij het drijven der regstreeksche vaart een gedeelte van het betaalde vaste regt omslaat over de goederen, die vrij van dat regt met overlading zijn doorgevoerd, in voege dat voor een bv. te Keulen gevestigd handelshuis van eenig vermogen de opheffing van het vaste regt bij overlading zelfs eene soort van aanmoediging zou kunnen worden en den grond kunnen leg-

gen tot speculatiën die, wanneer zij eenen goeden uitslag opleveren, de bedoelde opheffing dubbel op Nederland zouden doen drukken. Dit toch kan niet ontkend worden, dat de geheele opheffing van het vaste regt en het wegvallen der verpligting tot entreposering, waaraan de Rijnoeverstaten zich hebben onderworpen, en het wegvallen der daaraan verbonden lasten voordeelen moeten opleveren, die de betaling van het vaste regt bij regtstreeksche doorvaart zeer kunnen verligten en dat mitsdien de aanneming van het voorstel tot de opheffing en overlading casu quo in dubbele mate zou kunnen doen gevoelen, hoezeer Nederland deszelfs regt heeft verkort.

In hoever ook door de Kamer van Koophandel [1]) de aanneming van het thans door den heer Rochussen aangedrongen beginsel bepaaldelijk is voorgesteld, kan bij gemis van nadere aanwijzingen en bij gebrek aan tijd tot het doen van nasporingen in het archief der Administratie moeyelijk worden beoordeeld. Voor zooveer echter gemelde heer zich beroept op de door hem met Rijnschippers gehouden gesprekken neem ik, op grond ook van mijne bekendheid met die soort van lieden, de vrijheid aan te merken, dat aan het oordeel dezer schippers in eene aangelegenheid als de onderhavige wel geen beslissend gezag kan worden toegestemd. Die schippers zijn op zeer weinige na vreemdelingen, meestal Pruissen, die buitenslands gebouwde schepen bevaren (bevindende zich onder de 163 van Rijnpatent voorziene zeilschepen slechts twaalf, welke werkelijk in Nederland gebouwd zijn [2]); het getal hier te lande gebouwde stoombooten bedraagt negen; lieden dus die, zoowat hunne personen als vaartuigen betreft aan Nederland wezenlijk vreemd, gaarne zullen toestemmen, dat vrijdom van het vaste regt en vergunning tot overladingen bij middel van kantlossingen en zolderschuiten het best berekend zijn ter afwering der regtstreeksche vaart, want zij zien daarin voor zichzelve een voordeel, hetwelk hun, zelfs wanneer zij vroeg of laat zich van Pruissische scheepspapieren mogten willen voorzien, niet ontgaan kan; zij zouden evenzeer aan elk ander middel hun zegel hechten, zonder zich

---

[1]) Van Amsterdam; vgl. hiervóór, blz. 153.

[2]) „Eene bijzonderheid, waaruit ten duidelijkste blijkt, in welke hooge mate de tegenwoordige staat van zaken in het voordeel van de Pruissische belangen werkt, vooral wat den scheepsbouw betreft en met hoe weinig regt Pruissen zich in dit en andere opzigten jegens Nederland te beklagen heeft".

te bekommeren of hetzelve al dan niet met andere algemeene belangen overeen te brengen is.

Derhalve komt mij ook dit gedeelte der argumentatie van den heer Rochussen niet concludent voor, en bij zamenvatting van al hetgeen ik de vrijheid neem ten aanzien van dit punt bij te brengen, zou ik met onderwerping aan beter oordeel van gevoelen zijn, dat er in geen geval termen bestaan om art. 14 der voor commissarissen vastgestelde instructie [1]) in den door gemelden heer bij voorkeur gewenschten zin te wijzigen.

Met betrekking tot de alternatieve door dien heer voorgestelde wijziging in den zin der pro-memorie van den staatsraad Gericke[2]) veroorloof ik mij de aanmerking, dat art. 14 der instructie, zooals hetzelve thans luidt, reeds een gevolg is van 's konings overweging dier pro-memorie, en het dus enkel op grond van zeer overwegende redenen doelmatig zoude kunnen zijn daarop terug te komen. Dergelijke overwegende redenen heb ik echter in de missive van den heer Rochussen niet aangetroffen. Er komt hierbij nog, dat de heer staatsraad Gericke op gronden, die door eerstgenoemden heer onaangeroerd zijn gelaten, zich stellig tegen de opoffering van het vaste regt heeft verklaard en slechts zeer subordinatelijk eenige wijzigingen van den oorspronkelijken tekst van art. 14 heeft voorgesteld, voor het geval dat Z.M. tot het denkbeeld eener opheffing van het vaste regt mogt overhellen. Daar dit echter het geval niet is geweest en de koning integendeel beslist heeft, dat men zal afwachten of van de zijde der Pruissische commissarissen eene vermindering van het vaste regt ter sprake zal worden gebragt en dat, indien zulks gebeurt, de Nederlandsche commissarissen dit punt ad referendum zullen nemen, zoo dunkt mij, dat er geene termen bestaan, om op de zaak terug te komen en Z. M. te advyseren tot het verleenen van ruimere instructiën op dit punt aan de Nederlandsche commissarissen. Integendeel zoude ik na de gezette overweging der missive van den heer Rochussen het van belang achten, dat aan gemelde commissarissen nog nader de bedoeling van art. 14 werd herinnerd, speciaal in zoover dezelve daarheen strekt, dat het punt der opheffing van het vaste regt in geen geval van hunne zijde het eerst ter sprake worde gebragt. En zulks te meer, omdat behalve de gronden zoo door den staatsraad Gericke bij deszelfs pro-memorie en ook hiervoren door

[1]) No. 63. [2]) No. 61.

mij tegen de opheffing van het vaste regt als zoodanig in het midden gebragt, zeer te vreezen, ja bijna zeker te voorzien is, dat indien eenmaal dit punt zal zijn aangevoerd, Pruissen niet zal willen berusten in eene beperking der opheffing van het vaste regt tot de doorvaart met overladingen, maar dezelve dan ook ten behoeve der regtstreeksche doorvaart zal verlangen, en dat het dan, wanneer men eenen goeden afloop der onderhandeling tegen iederen prijs wilde koopen, moeyelijk zoude vallen om de opheffing van het vaste regt ook niet ten behoeve der regtstreeksche doorvaart te bewilligen.

En gelijk de gevolgen eener beperkte opheffing, gelijk ik vertrouw te hebben aangetoond, reeds zeer bedenkelijk en noodlottig zoude worden, in nog grootere mate zoude dit het geval zijn, indien Pruissen, op het punt van het vaste regt wakker gemaakt, eene algeheele opheffing van hetzelve vorderde. Ik vermeen dus, dat de regering zich niet aan deze kans behoort bloot te stellen en dat uit hoofde van al de bedenkingen, die zelfs tegen eene beperkte opheffing pleiten, het in overweging kan komen om de instructiën der commissarissen op dit punt te handhaven, met aanbeveling, om wanneer hetzelve van de zijde der Pruissische commissarissen mogt worden aangevoerd, in hunne antwoorden te kennen te geven, dat zij geene reden hebben te onderstellen, dat hunne regering gezind is daarop toe te geven, doch bereid zijn de zaak ad referendum te nemen.

Met onderwerping dezer mijner beschouwingen aan U.E.'s meer verlicht oordeel neem ik de vrijheid U.E. in bedenking te geven om dezelve nevens de andere stukken onder de aandacht des konings te brengen.

No. 68. — 1837, April 3. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN DEN KONING [1]).

— — — — Wat betreft de gedeeltelijke opheffing bij tractaat van het vast regt, zoo komt na eene aandachtige overweging van de wederzijdsche argumenten [2]) mijne meening kortelijk hierop neer, dat deze quaestie er juist niet zoozeer eene is van regt en eer, vermits elke mogendheid toch bij tractaat eene opoffering van eenige

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 3 April 1837, no. 2 Zeer Geheim. [2]) Nos. 61, 64, 65, 67.

harer regten kan in de schaal leggen, en er eigenlijk nimmer iets wordt toegegeven, hetwelk niet als eene zoodanige opoffering beschouwd kan worden; bij voorbeeld wordt er eene vermindering of kwijtschelding van eenig regt van invoer bewilligd, zoo is dat niet minder eene opoffering van iets waartoe men bevoegd was, dan wanneer men toestemt in eene wijziging van het vast regt. De bewilliging van eene diergelijke gunst bij tractaat bewijst reeds op zichzelve, dat men er niet toe verpligt was en dezelve had kunnen weigeren, terwijl daarenboven in het onderhavig geval het behouden van het vast regt voor de regtstreeksche doorvaart het beginsel redt, hetwelk door de toegestane uitzondering geacht kan worden versterkt te worden. Het geopperde argument komt mij insgelijks zwak voor, dat wanneer men eenmaal komt aan het toegeven op het vast regt, men niet meer zal kunnen ophouden, en dus verpligt zal zijn hetzelve geheel op te offeren. Naar mijn inzien is deze bedenking niet genoegzaam gegrond, vermits het toch steeds van de Nederlandsche regering zal afhangen, toe te geven en te weigeren, wat zij zal goedvinden en dus in hare concessiën daar stil te staan, waar zij verkiest.

Minder ben ik geslaagd in de oplossing voor mij zelve der bedenkingen, gemaakt tegen de gedeeltelijke opoffering van het vast regt voor zooveel dezelve ontleend zijn uit de resultaten, welke er voor onzen handel van zouden te vreezen zijn. Deze komen mij voor van dien aard te wezen, dat ik moet aarzelen tot wijziging der instructiën op dat punt te adviseeren, en in overweging geven, om in dien zin aan commissarissen te antwoorden onder bijvoeging der sub 3 vermelde rapporten en pro-memorie [1]).

De onderwerpen, onder 3 en 4 behandeld, tot de voorname der negociatie behoorende, zoo achte ik het niet onbelangrijk, dat commissarissen kennis dragen van alle de ontwikkelingen, waartoe de brief van den heer Rochussen [2]) aanleiding gegeven heeft, ten einde deze materie in haren geheelen omvang te kunnen beoordeelen, en vermits dit alles te breedvoerig is om te kunnen worden gecijferd, zoude ik voorstellen iemand van mijn ministerie met de overbrenging dezer stukken naar Berlijn te belasten, die alsdan gelegenheid zoude hebben de eerste communicatiën der commissarissen herwaarts mede te nemen.

Onder U. M.'s welbehagen zoude dan tevens nog een ander punt

[1]) Nos. 61, 65, 67. [2]) No. 64.

aan commissarissen kunnen worden aanbevolen. Bij de bepaling namelijk in het ontwerp van tractaat met Engeland[1]), dat de onderdanen wederkeerig als die van de meest begunstigde natie zullen behandeld worden met of zonder equivalent, naarmate de meest begunstigde natie de voordeelen, welke zij geniet, met of zonder equivalent verkregen heeft, is bij mij het denkbeeld ontstaan, of het ter afsnijding van alle toekomstige geschillen over dat punt met Engeland ook nuttig zoude kunnen zijn om in het tractaat met Pruissen een artikel te lasschen, houdende dat partijen verklaren de voordeelen, over en weder aan elkander bij dit tractaat toegestaan, te beschouwen als in het algemeen te zijn bewilligt als equivalent van de voordeelen bij hetzelfde tractaat verkregen, en dus de eerstgemelde slechts te bewilligen tegenover de verkregen voordeelen en als equivalent voor dezelve. Zonder bepaaldelijk van Groot-Brittanje te gewagen, zouden de Nederlandsche onderhandelaars geen geheim behoeven te maken voor de Pruissische van het doel van zoodanig artikel, te weten, om niet zoo ligtelijk in 't geval te raken van de thans aan Pruissen bewilligde voordeelen ook aan andere mogendheden bij volgende tractaten toe te staan, en vermits Pruissen hierbij zelf belang heeft, laat zich niet veronderstellen, dat zoodanig artikel te Berlijn zwarigheid ontmoeten zou [2]).

No. 69. — 1837, April 3. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [3]).

Ten vervolge op ons schrijven van den 31 Maart j.l. [4]), houdende berigt van onze aankomst alhier, strekt het ons tot genoegen U. Exc. heden te kunnen melden, dat de graaf de Perponcher ons eene bij Zijn Hooggeboren van den heer Ancillon ontvangene nota [5]) heeft medegedeeld, daarbij kennis gevende, dat vanwege de Pruissische regering tot commissarissen om zich met ons te beraadslagen over het daarstellen van meer innige handels- en scheepvaart-betrekkingen tusschen de beide gouvernementen, benoemd zijn de heeren geheimraad van legatie Michaelis, geheim-opper-regeringsraad Westphal en de geheim-opperfinantie-

[1]) Het tractaat kwam 27 October 1837 tot stand; Stsbl. no. 64. Bedoeld is hier art. 1, al. 2. [2]) Vgl. art. 12 van het tractaat.
[3]) Uit Berlijn. No. 3. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 8 April 1837, no. 8.
[4]) No. 66. [5]) Weggelaten.

raad Windhorn, met bijvoeging, dat de genoemde heeren bereid zijn zich met ons over het openen der conferentiën te verstaan. Wij mogen derhalve vertrouwen, dat onze werkzaamheden spoedig eenen aanvang zullen kunnen nemen.

De voormelde heeren zijn volgens onze berigten respectivelijk benoemd door de departementen van Buitenlandsche Zaken, van Nijverheid enz. en van Financiën, aan welker hoofd de ministers Ancillon, Rother en graaf van Alvensleben geplaatst zijn.

Behalve dit eerste meer stellig resultaat, zal U.Exc. waarschijnlijk niet zonder belangstelling de wijze, waarop wij hier ontvangen en behandeld worden, vernemen, en het is uit dien hoofde, dat wij de eer hebben desaangaande de volgende bijzonderheden mede te deelen.

Naar luid van ons vorig berigt hebben wij, weder onder geleide van den graaf de Perponcher, ons op den 1e dezer bij den minister Ancillon en wel op diens speciaal verlangen, andermaal, vervoegd en alstoen het genoegen gehad een vrij langdurig en belangrijk onderhoud met dien staatsman te hebben, welke ons op eene zeer beleefde wijze heeft ontvangen en herhaaldelijk zijne hooge belangstelling in het onderwerp onzer zending heeft betuigd, maar tevens niet heeft verzwegen hoe moeyelijk dergelijke onderhandelingen voor de Pruissische regering waren, uit hoofde der naauwe betrekking, waarin zij tot de overige met haar wegens handel en tolzaken vereenigde Duitsche staten geplaatst is; eene moeyelijkheid, welke des te grooter werd, bijaldien er van veranderingen in het nu onlangs voor den tijd van drie jaren vastgestelde Vereinstarief sprake kon zijn. Dan wat daarvan ook wezen moge, strekt het ons tot genoegen hieromtrent te kunnen bijvoegen, dat wij vernomen hebben, dat er tusschen de regeringen der Tolvereenigde staten eene, niet openlijk bekende overeenkomst bestaat, waarbij bepaald is, dat in geval van onderhandelingen over een handelsverdrag, de leiding daarvan aan den aangrenzenden, in de eerste plaats daarbij betrokken staat te beurt moet vallen; en dat het op dien grond is, dat op dit oogenblik tusschen Zwitserland ter eene met Baden en Wurtemberg ter andere zijde over handelsschikkingen zoude onderhandeld worden. Weshalve uit dat beginsel Pruissen de bevoegdheid heeft met ons in voorloopige schikkingen te treden, die, voor zooverre andere staten daarbij betrokken zijn, eerst van kracht worden na de goedkeuring door deze; welke goedkeuring alsdan door den

staat, die de onderhandelingen geleid heeft, moet aangevraagd worden. Is deze inlichting juist dan zouden wij in geen geval in eenige directe aanraking met de overige tot de Tolvereeniging behoorende staten komen en dan is ook onze betrekking met derzelver alhier aanwezige gezanten of zaakgelastigden, die waarschijnlijk wel het oog op onze handelingen zullen gevestigd houden, even klaar als duidelijk afgebakend; daar het alsdan aan het Kabinet van Berlijn verbleven is hen, zooveel daartoe termen zijn, in te lichten.

Daar de heer Ancillon van meening was, dat het voegzaam zou wezen, dat wij aan Z. M. den koning van Pruissen en aan de verdere leden van het koninklijke huis, zoo mede aan de leden van het diplomatieke ligchaam voorgesteld wierden, zoo heeft de graaf de Perponcher met de Z. H. G. zoo eigene beleefdheid ons daartoe den weg geopend en ons waar het noodig was voorgesteld. Reeds dadelijk hebben wij daarvan de gevolgen ondervonden. Wij hadden de eer gisteren tot Z. K. H. Prins Albert toegelaten te worden; heden namiddag zullen wij de eer hebben onze opwachting bij Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Marianne te maken en tegen morgen zijn wij ten middagmaal bij Z. K. H. Prins August genoodigd.

Gisteren avond hebben wij gebruik gemaakt van eene uitnoodiging van den Prins van Sayn en Wittgenstein, minister van 's konings huis, en heden zullen wij het middagmaal houden bij den graaf van Alvensleben.

Wij vermelden deze bijzonderheden om U. Exc. de overtuiging te geven, dat men belangstelling in onze zending doet blijken. Mogt dezelve de mate aanduiden der goede gezindheid, welke men te dien aanzien koestert, en slechts niet strekken om door voorkomende beleefdheid de onaangename indruk eener weigering van hetgene wij verlangen en zullen voordragen, te louteren.

Wij zullen de eer hebben U. H. W. G. met hetgeen ons belangrijk mogt voorvallen, voortdurend bekend te houden.

No. 70. — 1837, April 7. — ROCHUSSEN EN VON SCHERFF AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Naar aanleding van ons jongstvorig berigt van den 3e dezer [2])

[1]) Uit Berlijn. No. 4. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 15 April 1837, no. 3.
[2]) No. 69.

hadden wij ons gevleid U.Exc. den aanvang onzer conferentiën met de van zijde Pruissen benoemde commissarissen te kunnen berigten; dan zulks is tot heden het geval nog niet. Niets van dezelve vernemende en de heer Werkelijke geheim-legatieraad Eichhorn, dien wij bij gelegenheid van het middagmaal bij prins August ontmoetteden, ons gezegd hebbende, dat de bedoelde commissarissen verwachtten, dat wij ons met hen in aanraking zouden stellen, zoo besloten wij, hen ons bezoek te brengen. Wij deden dit eergisteren, doch troffen alleen den Geheimen legatieraad Michaelis, die ons zeide, dat hij zijne commissarissen nog niet gesproken had. Ten huize van den Geheimen opperregeringsraad Westphal werd ons tot bescheid gegeven, dat die heer in de eerstkomende twee à drie dagen niet te spreken zou zijn. Wij ontveinzen niet dat deze afwijzing en vertraging ons zonderling voorkwamen, doch heden zijn wij onderrigt, waaraan die handelwijs waarschijnlijk toe te schrijven is, en wij achten het niet ongepast U.Exc. daarvan mededeeling te doen. De minister Rother namelijk, wiens gezondheid sedert eenigen tijd zeer lijdend is geweest, heeft daarin aanleiding gevonden, Z. M. den koning van Pruissen te verzoeken, hem van een gedeelte van zijn zeer uitgebreid departement te ontlasten, en wel met name voor zooveel de administratie van handel en nijverheid betreft, zoodat aan den genoemden minister Rother alleen het bestuur van de staatsschulden, de Bank en het voorzitterschap der Seehandlung zou verblijven. Dit voorstel is door den koning aangenomen en goedgekeurd geworden, met bepaling dat de eerstgenoemde Administratie mede aan den minister van Financiën graaf von Alvensleben zal opgedragen worden. Daar de minister Rother zich immer als een tegenstander van naauwere handelsverbindtenissen met Nederland heeft doen kennen, zoo vinden wij in deze omstandigheid eenige aanleiding om de hoop te mogen voeden, dat onze onderhandeling meerdere welwillendheid en goede gezindheid zal ontmoeten. Wij veronderstellen, dat de heer Westphal mede tot het ministerie van Financien is overgegaan en bevroeden, dat het daaraan toe te schrijven is, dat de aanvang onzer werkzaamheden vertraagd wordt en dat zelfs, naar het ons is voorgekomen, de instructie voor de Pruissische commissarissen nog niet vastgesteld is. De voortdurende ongesteldheid van den minister Ancillon, die men vreest, dat niet lang in het minis-

terie zal kunnen blijven, zal waarschijnlijk daartoe ook wel bijgedragen hebben. In deze omstandigheden meenen wij ons van dringende stappen te moeten onthouden. Dan aanstaande Maandag[1]) zullen wij eene voegzame gelegenheid hebben den billijken wensch tot eene spoedige behandeling van zaken te herhalen, daar de graaf de Perponcher de goedheid gehad heeft ons tegen dien dag ter middagmaal te noodigen met de voornaamste Pruissische ministers en alle de gezanten der tot het Tolverein behoorende staten, zoomede met de benoemde Pruissische commissarissen. Wij zullen dan voor zooveel noodig tevens de bemiddeling van den graaf de Perponcher ter bevordering van dien wensch inroepen.

Voor het overige mogen wij er ons in verheugen te kunnen berigten, dat ons voortdurend de meest onderscheidende behandeling te beurt valt. — — — — —

Als bijzonderheden, welke eenigzins betrekking hebben met het onderwerp onzer zending, nemen wij de vrijheid de volgende ter kennis van U. H. W. G. te brengen.

Bij onze doorreize door Leipzig werd aan eene openlijke tafel over het Tolverein gesproken, en te dier gelegenheid verhaald, dat van zijde Engelands eene som van twaalf millioen ponden sterling aan Pruissen zoude geboden zijn, zoo men het Tolverein weder ophefte. Zonder hieraan veel geloof te slaan, meenen wij echter dat dusdanige geruchten als een blijk mogen aangemerkt worden, welke hooge waarde men ook in Saxen aan die handel en tolvereeniging hecht, daar dezelve algemeen geacht wordt als de groote oorzaak te zijn der buitengemeene ontwikkeling en uitbreiding der nijverheid, die men alomme in Saxen waarneemt.

De zaakgelastigde van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, de heer Wheaton, dien wij bij den graaf van Alvensleben aantroffen en die deed voorkomen, alsof hij onkundig was van het onderwerp onzer zending, verhaalde na het middagmaal aan den heer Le Clercq, dat eene zijner voornaamste bezigheden alhier bestond in het onderhandelen met de Pruissische regering over handels- en scheepvaart-aangelegenheden.

---

[1]) 10 April 1837.

No. 71. — 1837, April 9. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Het strekt ons tot veel genoegen en wij haasten ons U.Exc. te berigten, dat wij korte oogenblikken na afzending onzer vorige depêche van 7 dezer [2]) tot het houden eener conferentie met de van zijde Pruissen benoemde commissarissen uitgenoodigd zijn geworden en dat wij die werkelijk op gisteren avond van 6½ tot 9 uren in een der localen van het ministerie van Buitenlandsche Zaken hebben gehad. Van het zakelijk daarin verhandelde zullen wij de eer hebben U. H. W. G. een kort verslag te geven.

Van het vertoonen der volmagten, veelmin van het uitwisselen derzelve, is geene sprake geweest, zijnde het ons voorgekomen, dat de Pruissische commissarissen meer speciaal tot het bespreken der wederzijdsche belangen en casu quo tot het voorbereiden van eventueele schikkingen, dan tot afsluiting gemagtigd zijn; derwijze, dat zoo dezelve tot stand zouden komen, zij tot de sluiting van een verdrag met nadere volmagten zouden moeten voorzien worden.

Daar wij reeds vernomen hadden en ook in de conferentie spoedig bemerkten, dat de Pruissische commissarissen in den aanvang slechts onze voorstellen aanhooren wilden, zonder die immers al dadelijk door tegenvoorstellingen te beantwoorden, zoo hebben wij in de eerste plaats getracht aan te toonen het wederkeerig belang, dat er voor beide partijen bestond, om, voor zooveel de wederzijdsche inrigtingen en belangen zulks gedoogden, de bestaande misverhouding en botsingen in handels- en scheepvaartbetrekkingen door wederkeerige welwillendheid en begunstigingen te vervangen, daartoe de bereidwilligheid van het Nederlandsch gouvernement verklarende.

Op dien grond en naar aanleiding onzer instructie hebben wij in algemeene trekken verlangd wederkeerige vermindering van regten op sommige hoofdartikelen; matiging van doorvoer-regten, en opheffing der gerezene bezwaren wegens de scheepvaart, zoowel ter zee als op den Rijn; omtrent dit laatste punt de bezwaren aanvoerende, welke voor Nederland uit eene ongelijkmatige behandeling met andere Rijnstaten ontstaan waren.

[1]) Uit Berlijn. No. 5. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 16 April 1837, no. 1 G.
[2]) No. 70.

Het eerste dezer punten heeft aanleiding tot eene zeer breedvoerige opene en krachtige wisseling van gevoelens gegeven. Wij hebben niet nagelaten door eene onzerzijds opgemaakte tabel van vergelijking wegens de verhoogingen, die sints 1818 in het Pruissisch tarief[1]) op onze voornaamste producten van handel en nijverheid gemaakt waren, te betoogen hoe nadeelig zulks voor ons rijk was geweest en nog is, terwijl onzerzijds daarentegen zoo wel ten jare 1822[2]) als 1831[3]) op vele artikelen, die voor Duitschland van belang zijn, niet onaanzienlijke verminderingen der regten waren tot stand gebragt. Vooral hebben wij ons beklaagd over de jongste verandering, welke in de toelating van onze lompensuiker gemaakt was.

De voornaamste bezwaren, welke in het midden gebragt werden, waren van finantieelen aard en werden door den Geheimraad Windhorn voorgedragen. Wij hebben die, voor zooveel in ons vermogen was, beantwoord door te doen gevoelen, dat eene vermindering der regten op onze koloniale waren het verbruik daarvan zeer zou doen toenemen, dat der surrogaten, zooals suikerij-koffij en beetwortelsuiker, gelijk mede de groote sluikhandel over de noordelijke grenzen en over die van de Zuid-Nederlandsche gewesten zou doen verminderen, zoodat in slotsom eene verlaging der regten eerder eene vermeerdering dan eene vermindering der ontvangsten zou ten gevolge hebben. Deze redenen schenen echter niet veel indruk te maken.

Van zijde van den Geheimraad Michaelis werden eenige bezwaren geopperd wegens de moeyelijkheden, welke uit eene bijzondere begunstiging der Nederlandsche handelsbelangen voor Pruissen zouden kunnen ontstaan met andere rijken, waarmede die staat handelsverdragen heeft, met name met Groot-Brittanje[4]) en met Noord-Amerika[5]). Ook deze bezwaren hebben wij gepoogd te wederleggen door het betoog, dat onzes inziens de inwilliging onzer verlangens met die staatsverdragen niet in strijd stond.

Eindelijk van zijde des Geheimraads Westphal werd bemerkt, dat de speciale begunstigingen, die men aan Nederland zoude willen of kunnen toekennen, de billijke belangen van den handelstand

---

[1]) Toltarief van 26 Mei 1818; Gesetz-sammlung 1818, no. 9, blz. 65 v.v.
[2]) Tariefwet van 26 Augustus 1822, Stsbl. no. 39.
[3]) Mainzer Conventie van 31 Maart 1831.
[4]) Verdrag van 2 April 1824.
[5]) Verdrag van 1 Mei 1828; De Martens, Nouveau Recueil VII, blz. 615.

en der verbruikers, zooal niet van de Oostelijke provinciën, althans van Middel-Duitschland, voornamelijk van Elvehandel en daardoor van Saxen, zouden krenken.

Eene bepaalde weigering echter hebben wij tot dusverre daaromtrent niet ondervonden, en de slotsom is geweest, dat de Pruissische commissarissen onze voorslagen in overweging zullen nemen, waarschijnlijk ook aan de ministers, waaronder elk behoort, zullen voordragen en ons den uitslag nader, op eenen spoedig te bepalen dag zullen mededeelen. In dezen stand der zake hebben zij zich onthouden hunnerzijds bepaalde vragen tot vermindering van regten te doen. Zelfs is van onze regten op granen geen enkel woord gesproken, evenmin als van de zwarigheid ten aanzien van de stoomvaart.

In den loop van het gesprek is het ons voorgekomen, dat zoo er eene schikking mogt tot stand komen, men van zijde Pruissen wel zoude wenschen, dat de tijd van duur bepaald werde tot op het einde van het Tolvereenigingsverdrag, dat is tot ult°. December 1841. Aangenomen dat een eventueel verdrag niet voor 1° January 1838 in werking zoude kunnen komen, zoo zou de tijd van duur alsdan voor vier jaren moeten zijn, behoudens het wederzijdsch regt van stilzwijgende verlenging of van opzegging, even zooals zulks omtrent de Tolvereeniging zelve is bepaald. Onze instructie [1]) den tijd van duur slechts op drie jaren stellende, zoo zoude alzoo ten aanzien van dit punt eene wijziging wenschelijk kunnen zijn. En daar het hier maar het onderscheid van één enkel jaar geldt, zoo veronderstellen wij dat zulks aan geene groote bedenkingen onderhevig kan zijn, weshalve wij de vrijheid nemen desaangaande eene wijziging van artikel 17 onzer instructie te verzoeken.

Met voldoening mogen wij tevens vermelden, dat het ons gebleken is, dat onze aanwezenheid en onze pogingen alhier aan de groote meerderheid der te Berlijn resideerende gezanten of zaakgelastigden der overige tot het Zollverein behoorende staten aangenaam is en dat zij zich uitlaten in den zin, dat een handelsverdrag met Nederland hun zeer wenschelijk voorkomt, mits natuurlijk de Nederlandsche en Pruissische belangen daarbij niet uitsluitend en met achterstelling van die der overige staten in het oog gehouden en behartigd worden.

[1]) No. 63.

De heer Wijthoff bevindt zich nog immer hier, doch schijnt voornemens eerstdaags naar Hamburg te vertrekken. Hij heeft de gezinningen van dezen en genen gunstig voorbereid, doch naar wij vrezen wel wat al te hooge verwachtingen kunnen doen ontstaan. Ook is de commissie uit Keulen nog steeds hier ter zake van de formaliteiten op den Rijn en wegens de Keulsche vrijhaven. Hunne belangen zijn in dat opzigt met de onze eenzelvig en ondersteunen zich onderling.

Heden middag zullen wij de eer hebben ter tafel bij Z. M. den koning te worden toegelaten. — — — —

No. 72. — 1837, April 12. — ROCHUSSEN EN VON SCHERFF AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Bij ons vorig berigt van den 9en dezer [2]) hadden wij de eer U.Exc. van het verhandelde in onze eerste conferentie met de van zijde Pruissen benoemde commissarissen mededeeling te doen, met bijvoeging, dat wij hun antwoord op de hoofdstrekking onzer preliminaire voorslagen tot onderhandeling in een spoedig nader te bepalen conferentie zouden vernemen.

Deze nadere bijeenkomst heeft in den avond van gisteren werkelijk plaats gehad, doch de uitslag daarvan is in de daad zeer ongunstig geweest. Het komt er hoofdzakelijk op neder, dat men verklaard heeft, althans voor het tegenwoordige, volstrekkelijk over geene vermindering van regten op koloniale waren te kunnen onderhandelen om het even of die verminderingen van uitsluitenden aard, dan van meer algemeene strekking zouden zijn.

Als gronden van weigering voerde men met meerdere ontwikkeling de reeds bij de eerste zamenkomst geopperde bezwaren aan, bezwaren, welke des te meer bij de Pruissische onderhandelaars wogen, naarmate de ondervinding der eerste jaren van het Tolverein zeer ongunstige geldelijke resultaten voor Pruissen hadden opgeleverd, als hebbende ten voorledenen jare nog een deficit van twee millioen thalers gegeven, waartoe echter, naar wij vermeenen en ook aangevoerd hebben, de groote voorraad van koloniale en andere hoogbelaste waren, waarvan men zich in de laatstelijk bijgetredene staten Baden, Nassau en Francfort voorzien

[1]) Uit Berlijn. No. 6. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 18 April 1837, no. 1 G.
[2]) No. 71.

had, veel bijgedragen heeft. Eene omstandigheid, welke slechts als voorbijgaande of liever als reeds geleden te beschouwen is, daar de ontvangsten der laatste maanden zeer toenemend moeten geweest zijn.

De onderhandelingen over dit meest aangelegen onderwerp zijn door ons zooveel mogelijk gerekt geworden, edoch, zonder een eenigzins meer gunstig resultaat te kunnen bedingen. Zulks is eveneens het geval geweest met betrekking tot de vermindering der doorvoerregten, waarop wij in het vereenigd belang, zoowel van Nederland als van de Vereinstaten aangedrongen hebben en betoogd, dat elke vermindering van doorvoerregt, vooral naar Oostenrijk en Zwitserland, eene uitbreiding aan het handelsgebied der noordelijke zeehavens geeft, ten koste van die aan de Middellandsche Zee en den Adriatische Golf, welker handel geheel onvruchtbaar voor de Vereinstaten is; terwijl eerstgemelde daarentegen aan de talrijke klasse van expediteurs, schippers en voerlieden, die tot het volbrengen van den bewusten doorvoer moeten medewerken, bedrijvigheid en gewin verschaft.

Men heeft ons ten antwoord gegeven, dat Nederland in het allerminst zich over de (zoo men het noemde) in het algemeen zeer matige transito-regten te beklagen had, daar de doorvoer naar Zwitserland, mits geheel over den Rijn geschiedende, van het bewuste regt bevrijd bleef, en wanneer die over eene der vrijhavens en verder te land aan de Zuidelijke grenzen tusschen Schusterinsel, tegenover Basel, en Freylassing nabij Salzburg geschiedde, het bewuste regt niet meer dan 4½ gross. per centner of 50 centen per 100 pond bedroeg; terwijl de doorvoer naar Oostenrijk, welke voor de Hanzesteden van meer belang dan voor Nederland was te achten, 15 gross. per centner, of ƒ 1,66 per 100 Ned. pond beliep. Men voegde verder bij, dat Pruissen, ten gevolge der bijtreding van Saxen en Francfort tot het Tolverein, aanmerkelijke sommen door de opheffing van de doorvoerregten op de belangrijke hoeveelheden goederen voor de missen van Leipzig en Francfort a/M. bestemd, verloren had, en in de tegenwoordige omstandigheden geene aanleiding tot verdere verliezen kon geven. Ziende dat onze pogingen ook hieromtrent vruchteloos bleven en in de verwachting, dat bijaldien het verbindingskanaal tusschen den Main en den Donau door Beyeren eenmaal zal zijn daargesteld en voor de scheepvaart geopend, alsdan art. 9 der

Mentzer-overeenkomst van 31 Maart 1831 [1]) ter verkrijging van eenen vrijen doorvoer over dien nieuwen waterweg naar de Oostenrijksche monarchie niet vruchteloos onzerzijds ingeroepen zoude worden, zoo hebben wij gemeend de beide behandelde punten, immers voor het oogenblik, ter zijde te moeten stellen en overeenkomstig art. 18 onzer instructie [2]) in verband met art. 16 en 11 derzelve, tot de onderhandeling over de regeling der bestaande twistpunten en misverhouding ten aanzien der scheepvaart, zoowel ter zee als op den Rijn, te kunnen overgaan.

Vooraf voldeden wij aan de ons bij het slot der instructie [2]) opgelegde verpligting en verklaarden wij met nadruk in den zin der nota van 14 February l.l. [3]), hoezeer het Nederlandsch gouvernement zich in zijn goed regt en in het belang zijner onderdanen had gekrenkt gevonden door den geheel buiten deszelfs weten en medewerking genomen maatregel betrekkelijk de Rijnvaart, zooals die bij de Pruissische kabinetsorder van 28 December j.l. [4]) vastgesteld is; ons overigens en ten overvloede beroepende op de nota van 30 Juni 1829 [5]), waarbij de Pruissische regering bij wederkeerigheid de stellige verpligting op zich genomen en de daarop gegronde belofte afgelegd heeft om alle gunsten, die zij aan eenigen vreemden staat ter zake van de Rijnvaart mogt toekennen, ook aan Nederland te doen genieten. De Pruissische onderhandelaars trachteden en zulks zelfs met heftigheid, de beschuldiging af te weeren, welke uit onze voordragt jegens hunne regering af te leiden was. Zij beweerden, dat de bewuste kabinetsorde geenszins in strijd stond met artikel 32 der Mentzer-overeenkomst, welke, naar hunne wijs van uitlegging, volkomene vrijheid liet om door het niets verpligt heffen der Rijntollen in sommige gevallen niet alleen eigen goederen, schepen en onderdanen, maar ook enkele vreemde staten te begunstigen en anderen daarvan uit te sluiten. Zij beriepen zich op eene (voor ons niets afdoende) ten jare 1831 gevoerde correspondentie tusschen wijlen den heer Delius en een minister van het Groot-hertogdom Hessen, als blijk dat de bedoeling der Pruissische regeringslieden nimmer anders geweest was dan in den geest der kabinetsorde van 28 December j.l.; zij beriepen zich mede op het in de Mentzer Commissie ten jare 1832 en 1833 voorgevallene betrekkelijk een

[1]) Rijndocumenten, I, blz. 212 vv. [2]) No. 63. [3]) No. 58.
[4]) Zie hiervóór, blz. 112, noot 2. [5]) Vgl. Deel III, no. 170.

voorstel van Baden over de uitlegging van art. 32, namelijk over de algemeene toepassing tot alle de oeverstaten van elke gunst, die eenige staat aan zijne eigene onderdanen zoude toekennen. Eindelijk beweerden zij, dat de door ons aangehaalde nota van 30 Juni 1829 [1]) van geene toepassing op de onderwerpelijke strijdvraag kon zijn, maar enkel betrekking had op gunsten, die men aan eenen vreemden staat buiten de Conventie zoude verleenen; zij wilden te dien einde, dat die nota in verband met en als slotsom van vooraf gaande correspondentien zoude beschouwd en beoordeeld worden.

Evenmin als wij U.Exc. behoeven te verzekeren, dat wij alle deze schijngronden krachtdadig en met overtuiging bestreden hebben, even zoo min zal het noodig zijn bij te voegen dat de Pruissische onderhandelaars niet tot de bekendtenis zijn te brengen geweest, dat hunne regering derzelver bevoegdheid te buiten is gegaan, eene bekendtenis waarop intrekking van den gewraakten maatregel en vergoeding der daaruit voor andere ontstane schade zoude moeten volgen. Dan de genoemde onderhandelaars hebben zich bereid verklaard om, elks vermeend regt in het midden latende, over de quaestie der scheepvaart, zoowel ter zee als op den Rijn, te handelen.

Na eenige algemeene denkbeelden hierover gewisseld te hebben, zoo werd, daar het reeds zeer laat geworden was, besloten, die onderhandeling tot eene nadere conferentie te verschuiven, welke wij niet vroeger dan op Zaterdagavond 15 dezer konden bepaald zien; eene omstandigheid, welke ons versterkt in het geloof aan hetgeen ons ter oore gekomen is, dat er namelijk een buitengewone staatsraad over onze onderhandeling zoude gehouden worden.

Commissarissen van zijde Pruissen gaven verder te kennen, dat zij in last hadden over het twistpunt der stoomvaart te handelen en tevens genegen waren zich over de wederzijdsche vermindering van formaliteiten te verstaan.

Wij zullen niet vooruitloopen op hetgene in die aanstaande conferentie zal behandeld worden, maar stellen ons voor U.Exc. met al wat daarin zal voorvallen of kunnen overeengekomen worden, bekend te maken.

Zondag de eer hebbende ten hove bij den koning het middag-

[1]) Vgl. Deel III, no. 170.

maal te houden, gaf Z.M. ons herhaaldelijk te kennen bijzonder te wenschen, dat onze pogingen tot een gunstig einde mogten leiden. Ook deze toespraak zoude onze verwachting omtrent een aangelegen gedeelte onzer onderhandeling hebben versterkt, ware dezelve niet in de reeds gehoudene conferentiën zoozeer teleurgesteld. Wij houden het echter niet voor geheel onmogelijk, dat de onderhandelingen over de scheepvaartquaestiën later nog op de handelsquaestie zullen kunnen doen terugkomen.

No. 73. — 1837, April 12. — OSSEWAARDE [1]) AAN DEN KONING [2]).

— — — — IV. Opheffing of vermindering van het vast regt.

De heer Rochussen zijn verlangen hebbende te kennen gegeven om ook in dat opzigt van bepaalde voorschriften voorzien te worden, zoo heeft zulks aanleiding gegeven tot verschillende adviesen, waarbij van den kant van het departement van Buitenlandsche Zaken wordt geconcludeerd tot volharding bij hetgeen deswege in de instructien voor de commissarissen vermeld staat, terwijl door den staatsraad Gericke het voorstel gedaan wordt om dezerzijds zich tot geene vermindering van het vast regt te verbinden, maar nadat de Pruissische regering indachtig zal gemaakt zijn op het belang, 't welk Nederland zelf heeft bij het behoud van den doorvoerhandel, aan dezelve te kennen te geven, dat door een vermindering der gewone doorvoerregten het doel evenzeer kunnende bereikt worden, men alzoo gaarne een opgave zal ontvangen van die artikelen, waaromtrent eene vermindering van doorvoerregten wenschelijk wordt geacht, met verdere toezegging, dat aan den handel steeds eene vrije keus tusschen het vast regt en de gewone doorvoerregten zal gelaten worden.

De ondergeteekende zou moeten vreezen in een te wijdloopig vertoog te moeten vervallen, wanneer hij alle de redeneringen, welke ten aanzien van het verband tusschen doorvoer-regten en die op in- en uitvoer in de onderwerpelijke stukken voorkomen, punt voor punt wilde behandelen.

Het is U.M. bekend, dat sedert de daarstelling van de wet van 31 Maart 1828 [3]), waarbij aan de zeezijde eene vrije in- en weder-

---

[1]) Ossewaarde als secretaris-generaal, voor den minister van Financiën ad interim.
[2]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 22 April 1837, no. 1 Z. G.
[3]) Stsbl. no. 10.

uitvoer is toegelaten, reeds meermalen de vraag geopperd is, of ook een algemeen transito-franco over de entrepôts als bevorderlijk voor den Nederlandschen handel zou zijn aan temerken, en dat de geraadpleegde Kamers van Koophandel hieromtrent zeer uiteenloopende gevoelens hebben aan den dag gelegd.

In een vroeger tijdvak, toen de communicatiën met de Rijnprovinciën, Midden- en Zuidelijk-Duitschland en naburige staten zeer gebrekkig en kostbaar waren, en de Rijn bijkans de eenige bruikbare weg was, waarover de handelsbeweging naar en van die landen plaats had, zou de bovenstaande vraag ontkennend zijn beantwoord geworden. Het toen aangekleefde beginsel om door hooge doorvoer-regten den eigen speculatie- en commissiehandel te bevorderen kon goede vruchten opleveren, zonder dat het verleggen van den doorvoer handel naar elders te vreezen ware, — thans echter is dit het geval niet meer.

Van den eenen kant hebben staatkundige en andere gebeurtenissen ten gevolge gehad, dat aanzienlijke kapitalen, welke in den actieven handel gebezigd werden en denzelven krachtdadig ondersteunden, verdwenen of tot andere einden zijn aangelegd. Van den anderen kant hebben naburige staten, steeds naijverig op de voordeelen, welke Nederland van deszelfs betrekkingen met Duitschland inzamelde, zich meer en meer toegelegd op eene verbetering van hunne handelswegen, en is het hun niet alleen gelukt daaraan deel te nemen, maar zelfs in sommige opzigten de voorkeur boven Nederland te verwerven.

Diezelfde omstandigheden hebben verder ten gevolge gehad, dat de Duitsche handelaar, zich minder afhankelijk van Nederland gevoelende, regtstreeksche betrekkingen heeft aangeknoopt met overzeesche markten, en vandaar uit de bron zelve zijne benoodigdheden is gaan trekken, waartoe het gemak en de spoed der middelen van gemeenschap de gelegenheid ruimschoots verschaft, zoodanig dat de Hanze-steden, België en Frankrijk onderling wedijveren in de verbetering hunner wegen en de voorkeur boven Nederland trachten te bekomen.

Het laat zich ligtelijk beseffen, dat dezelfde beginselen welke het handelspolitiek van Nederland vroeger regelden, thans niet meer ten vollen geldig kunnen zijn. Immers ofschoon Nederland nog hetzelfde belang heeft bij het behoud van die takken van eigen speculatie- en commissie-handel, welke van vroegere tijden

zijn overgebleven, zoo ware het evenwel te vreezen, dat een verhoogd transito-regt ter bescherming van die belangen, wanneer hetzelve in eenen algemeenen zin werd toegepast, den doorvoer- en expeditie-handel vanhier zou verbannen, en vandaar ook dat de ondergeteekende het even gewaagd zou achten als algemeen beginsel den doorvoer te bezwaren, als dezelve door een transito-franco te begunstigen, terwijl, naar zijn eerbiedig inzien, deze zwarigheden in beiderlei opzigt zouden te vermijden zijn, indien slechts de doorvoer van die artikelen begunstigd werd, welke, uit de tot het Tolverbond behoorende staten herkomstig, over de Nederlandsche handelssteden ten uitvoer naar buitenslands verzonden worden.

In zoodanig geval toch zouden de koloniale, Amerikaansche en andere voorname voorwerpen van den eigen speculatie- en commissie-handel de begunstiging blijven behouden, welke de vigerende wetten en verbindtenissen toelaten, en daardoor tevens aan Duitschland een meer voordeelig vertier aan deszelfs voortbrenselen verzekerd worden.

Intusschen kan de ondergeteekende zich wel vereenigen met het gevoelen, dat Nederland niet de eerste moet zijn om eene vermindering van doorvoer-regten voor te stellen, en acht hij het mede verkieslijk zich niet uit eigene beweging in dit opzigt aan banden te leggen, vermits toch bij de toenemende ontwikkeling van eigene nijverheid, onder U.M.'s hooge bescherming, het geval zich zou kunnen voordoen, dat, hetgeen thans een bloot voorwerp van expeditie-handel is, later een belangrijke tak van eigen handel worde.

Eene verbindtenis van zoodanigen aard is den ondergeteekenden slechts dan raadzaam toegeschenen, wanneer de bezwaren daarvan door stellige en geëvenredigde voordeelen van den anderen kant worden opgewogen, en, vergist hij zich niet, dan is ook in dien geest het beding met opzigt tot eene vermindering van het vastregt in het ontwerp van instructie [1]) voor de Nederlandsche onderhandelaren opgenomen. Daarbij toch wordt in art. 10 van Pruissen en de overige tot het Tolverbond behoorende staten verlangd eene vermindering der doorvoer-regten voor de goederen, naar Zwitserland en Oostenrijk bestemd en meer, bepaaldelijk voor de koffij en de suikers en andere opgenoemde ar-

[1]) No. 63.

tikelen van Nederlandschen oorsprong en uitvoer-handel, en daar nu in verband hiermede door Nederland wederkeerig eene geëvenredigde korting op het vast regt wordt aangeboden, zoo volgt ook hieruit dat de dezerzijdsche korting uitsluitend bewilligd worde aan de artikelen van Duitschen oorsprong en uitvoer-handel.

Mogt de zaak in dezen eenigermate meer beperkten zin worden toegelicht, alsdan ook zouden de wederzijdsche voordeelen kunnen geacht worden in eene billijke verhouding tegenover elkander te staan en de ondergeteekende geene zwarigheid in eene toetreding tot zoodanige overeenkomst vinden, met dien verstande evenwel, dat de vrijdom of vermindering dezerzijds nimmer anders dan bij doorvoer over de Nederlandsche vrijhavens en niet bij de regtstreeksche doorvaart verleend worde.

De ondergeteekende maakt te minder zwarigheid dit gevoelen te uiten, daar, gelijk door den heer Rochussen teregt wordt opgemerkt, de Kamer van Koophandel te Amsterdam zich bij de belangrijke memorie van 3 April 1834 (pag. 64 van het gedrukte exemplaar [1])) stellig heeft verklaard voor eene opheffing van het vast regt, eene omstandigheid, welke bijzondere aanmerking verdient, als ook aanduidende het gevoelen van zoodanige leden der Kamer, welke in den speculatie- en commissie-handel betrokken zijn, en waaruit dan ook tevens blijkt, dat degenen, die een begunstigd transit voorstaan, niet uitsluitend expediteurs of vreemde schippers zijn.

Ook volgens het oordeel van den staatsraad Gericke wordt eene vermindering van de doorvoer-regten voor eenige bepaalde artikelen niet als strijdig met de Nederlandsche handelsbelangen geacht, doch vermeent dezelve, dat die vermindering niet op het vast regt, maar op de gewone doorvoer-regten toepasselijk zoude behooren gemaakt te worden.

In een en ander geval zou de Duitsche handel daarvan hetzelfde effect ondervinden, doch voor Nederland zou zulks dit verschil opleveren, dat eene vermindering van het vast regt slechts kan toevallen van de goederen, welke tot de gunsten der vrije Rijnvaart geregtigd zijn, terwijl eene vermindering van het gewoon transito-regt door elk en een iegelijk en ook bij transport te lande zou genoten worden, en toch in beide gevallen de regering evenzeer door het tractaat zou gebonden zijn.

---

[1]) Zie hiervóór, blz. 2, noot 2.

Eene vermindering uitsluitend voor de afgevoerde Rijngoederen zou ook meer eigenaardig op het vast regt dan op de gewone doorvoerregten kunnen toegepast worden, als wordende thans reeds volgens het Rijn-reglement[1]) de afvaart in eenen algemeenen zin minder dan de opvoer belast, terwijl ten aanzien van den gewonen doorvoer eene dergelijke onderscheiding niet bestaat.

Wat de overladingen bij kantlossingen of door middel van zolderschuiten aangaat, welke volgens de hier behandelde adviesen bij toepassing van het gewoon tarief van regten geoorloofd zijn, doch onder genot der voordeelen van de vrije Rijnvaart ten verderve van den handel zoude strekken, zij het den ondergeteekenden vergund zich eerbiedig te gedragen aan deszelfs rapport van 4 dezer [2]), waarbij hij op dit punt zijn gevoelen heeft ontwikkeld, en waarvan hij bij lezing der onderwerpelijke adviezen niet is teruggebragt.

De ondergeteekende kan zich wel voegen bij het gevoelen, dat volgens den letter der Conventie van 31 Maart 1831 [1]) Nederland niet verpligt is dergelijke overladingen onder het genot van het vast regt toe te staan, doch daar geene kantlossingen of overlading in zolderschuiten worden vergund dan bij wijze van gunst en op speciaal verzoek van de belanghebbenden met toepassing van bewaking ten hunnen koste, blijft het regt van Nederland ongeschonden, en de maatregel derhalve van dien kant aan geene tegenbedenkingen onderhevig kunnende zijn, zoo schijnt er voor den verpligten opslag in entrepôt geene andere reden te pleiten dan dat hieruit verlies van geld en tijd voortvloeit, waardoor de doorvoer wordt bezwaard, hetgeen bij de kantlossingen wordt vermeden.

De ondergeteekende neemt eerbiedig de vrijheid aan de beoordeeling U.M. te onderwerpen, of in deze meerdere kosten en tijdverlies het middel moet gezocht en kan gevonden worden om eigen speculatie- en commissie-handel tegen den doorvoer- en expeditie-handel te beschermen, en of het niet eerder de pligt van eene verlichte en den handel beschermende regering zou zijn om, wanneer het gebruik van de entrepôts met zulke bezwaren vergezeld gaat, daaraan eene verbeterde inrigting te geven.

Dit doel heeft U.M. zich voorgesteld, toen H.D. hare goedkeuring hechtte aan het plan ter uitbreiding van het Amster-

---

[1]) Mainzer Conventie van 31 Maart 1831.

[2]) Weggelaten.

damsche entrepôtdok, alwaar door de opening eener kapitale sluis en de overbrenging der Rijnwaag eene gelegenheid tot toenadering der zee- en rivier-schepen zal gegeven worden, en met een gelijk doel heeft men, doch tot nu toe tevergeefs, ook getracht te Rotterdam eene meerdere volkomenheid aan de localen van het entrepôt te geven.

Worden deze instellingen eenmaal tot stand gebragt, dan zullen de goederen bij kantlossingen, evenals nu, worden doorgevoerd, en tevens de toepassing van het vast regt niet kunnen ontzegt worden, vermits alsdan aan den letter der Conventie, welke eene doorvoer over de Nederlandsche entrepôts voorschrijft, letterlijk zal voldaan zijn; doch beschouwd men die voordeelen en het gemak bij het transit als schadelijk voor het algemeen handelsbelang van Nederland, zoo zal men alle verdere plannen tot verbetering van de bestaande inrigtingen moeten laten varen en het ongerief zal alsdan een eigen speculatie-handel moeten teweegbrengen, welke men meende alleen van den ondernemingsgeest van den handel zelve te kunnen verwachten.

Daar de kwestie nopens de kantlossingen niet in verband staat tot de onderhandelingen te Berlijn, zoo heeft de ondergeteekende slechts hieromtrent zijn gevoelen geuit, omdat dit punt in de memorie van den staatsraad Gericke [1]) en van de Administratie voor de Nationale Nijverheid [2]) in het breede wordt behandeld en zal het derhalve niet noodig zijn hieromtrent eenige beschikking aan de Nederlandsche commissarissen mede te deelen, terwijl met opzigt tot de kwestie van het vast regt de slotsom van des ondergeteekenden redeneringen hierop nederkomt, dat het U.M. zou kunnen behagen door tusschenkomst van het departement van Buitenlandsche Zaken aan bovenvermelde commissarissen te kennen te geven, dat hunnerzijds geen aanbod behoort gedaan te worden van eene opheffing of vermindering van het vast regt, doch wanneer hierop van de zijde van Pruissen mogt aangedrongen worden, dat zij alsdan zullen mogen bewilligen in eene opheffing of vermindering van het vast regt ten aanzien van zoodanige goederen, welke uit de Duitsche staten, langs den Rijn afgevoerd wordende, over de Nederlandsche entrepôts in de vrijhavens worden doorgevoerd, onder beding evenwel, dat daaraan geëvenredigde gunsten worden toegekend aan de Nederlandsche

[1]) No. 65. [2]) No. 67.

handelsvoorwerpen, welke te water of te lande over de Duitsche staten naar Oostenrijk of Zwitserland zullen worden doorgevoerd.

Ten slotte neemt de ondergeteekende de vrijheid aan U.M. de bedenking te onderwerpen, of, bij het verschil van gevoelen omtrent eenige der thans behandelde punten, het wel raadzaam zal te achten zijn volgens het voorstel van den minister van Buitenlandsche Zaken aan de commissarissen te Berlijn eene mededeeling te doen van de uitgebragte adviesen, en of het niet, ter voorkoming van misvattingen, verkieselijk zou zijn aan dezelve bepaalde voorschriften te geven, in zoodanigen geest als H.D. geraden zal vinden.

No. 74. — 1837, April 20. — ROCHUSSEN EN VON SCHERFF AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Sedert onze vorige depêche van den 12en dezer no. 6 [2]) hebben er twee conferentiën tusschen ons en de van zijde Pruissen benoemde commissarissen plaats gehad, en wel in de avonduren van Zaturdag 15 en van Dingsdag den 18en dezer. De eerste dezer zamenkomsten wel tot vele wisseling van gevoelen, van inzigten en van vorderingen, voornamelijk ter zake van de Rijnvaart, aanleiding gegeven hebbende, doch zonder zelfs tot eenige bepaalde punten van discussie te zijn gebragt, zoo hebben wij gemeend den afloop der conferentie van eergisteren te moeten afwachten, alvorens U. Exc. het nader verslag onzer onderhandelingen te geven; tot het uitbrengen waarvan wij de eer hebben thans over te gaan.

Wij zijn dan in de laatste conferentie zooverre gekomen, dat wij de hoofdpunten, waarover de onderhandelingen geloopen hadden en waarover men het naar wij hopen wel eens zou kunnen worden behoudens het quantum der compensatiën, in schrift hebben gebragt en daardoor aan de verdere onderhandeling meerdere bestemdheid gegeven. Die hoofdpunten behelzen voornamelijk:

1°. Gelijkheid van scheepvaartslasten van allerlei aard, zoowel bij directe als indirecte vaart.

2°. Geen verbod van in- of uitvoer te leggen, dat ook niet evenzeer voor nationale schepen zou werken.

[1]) Uit Berlijn. No. 7. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 25 April 1837, no. 1 G.
[2]) No. 72.

3°. Geene bevoorregting van gouvernementswege in den aankoop of bestelling van waren, ter zake van derzelver aanvoer onder nationale vlag.

4°. Wederkeerige gelijkstelling der vlag in de regten op de koopwaren, bij directe vaart, gevolgelijk ook gelijke premiën, restitutiën enz.

5°. Geen goederen te verbieden of hooger te belasten dan men de gelijkslachtige van elders toelaat.

6°. Toekenning van gelijke gunsten, die men aan anderen zou geven, mits onder compensatie voor zooverre daartoe aanleiding mogt zijn.

7°. Wat te verstaan onder nationale schepen.

8°. Toepassing van het vorenstaande op den handel tusschen de beide staten in het algemeen, mitsgaders op de zeevaart zoowel als op de Rijnvaart.

9°. Bijzondere bepalingen omtrent deze laatste, te weten:

a. Pruissen laat Nederland toe tot de voorregten, bepaald bij de kabinetsorder van 28 December 1836[1]).

b. van zijde Nederland wordt daartegen gegeven vrijstelling van het geheele scheepvaartregt bij de thalvaart en halve vrijstelling bij de bergvaart: zonder onderscheid in de goederen, noch van derzelver herkomst of bestemming. Echter slechts voor het geval van lossing of lading in eene Nederlandsche haven, en alzoo de regtstreeksche doorvaart uitgesloten blijvende;

c. wederkeerige toepassing van alle verdere voordeelen, die men aan eigene onderdanen of aan anderen in het vervolg mogt geven.

10°. Belofte tot vermindering der formaliteiten in het algemeen.

Men heeft bijzonder aangedrongen op algeheele vrijstelling onzerzijds van de scheepvaartregten bij de bergvaart en bovendien van het vast regt in geval van overlading. Wij hebben hierin echter overeenkomstig onze instructie niet toegestemd.

Van zijde der Pruissische commissarissen werd het stellig verlangen te kennen gegeven, dat die staten, welke hunnerzijds ook verminderingen of restitutiën van tollen op den Rijn of nevenstromen (Mein en Neckar) geven, en dus daarin zoowel de Nederlandsche als de Pruissische schepen laten deelen, ook in Neder-

[1]) Zie hiervóór, blz. 112, noot 2.

land met de Nederlandsche en Pruissische schepen zouden gelijk gesteld worden. Dit echter wenschte men niet in het verdrag, maar in afzonderlijke gewisselde nota's te bepalen.

De Pruissische commissarissen zullen de alzoo opgeteekende punten aan de in deze zaak betrokkene departementen voorleggen, ten einde in eene op overmorgen avond bepaalde conferentie daarop nader van beide zijden terug te komen.

Men heeft voorts nog de quaestie der stoomvaart ter sprake gebragt; doch het is daaromtrent nog meer bij algemeene bewoordingen gebleven. In eene volgende zitting zal men zich deswege nader en meer bepaaldelijk trachten te verstaan.

Heden hebben wij de eer gehad onze opwachting bij prins Frederik te maken en Z. K. H. in goeden welstand te zien. H. D. legde de meeste belangstelling in onze onderhandelingen aan den dag, met welker voortgang en toestand wij de vrijheid genomen hebben, Z. K. H. zakelijk bekend te maken.

No. 75. — 1837, April 20. — ROCHUSSEN EN VON SCHERFF AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Nous ne pensons pas qu'on se contentera de l'offre spécifié à l'article neuf paragraphe six, de notre dépêche no. 7[2]). — Au besoin nous irions jusqu'à abandonner l'autre moitié du droit de navigation à la remonte, mais nous ne prendrons cette résolution que lorsque nous ne pourrons pas éviter plus longtems de nous prononcer définitivement. On tient beaucoup à l'abandon du droit fixe pour le transit non-direct; peut-être une concession de ce point nous procurerait d'autres avantages, mais notre instruction[3]) ne nous y autorise pas. Quant à l'admission des navires rhénanes des autres états de l'Union dans les Pays-Bas sur le pied de ceux de la Prusse, nos instructions ne s'y opposent pas, et nous pensons qu'elle est inévitable, parcequ'un refus causerait des dommages à ces états, qui traitent nos navires sur le pied des nationaux, et ne servirait qu'à porter sur un autre terrain les difficultés actuellement existantes avec la Prusse. Le gouvernement néerlandais devra ensuite, s'il y a des termes pour[4]), faire participer également Nassau et la France à ces faveurs à

[1]) Uit Berlijn, Litt. A. — Uit het cijfer. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 26 April 1837, no. 2 G. [2]) No. 74. [3]) No. 63. [4]) Sic.

titre gratuite afin que ces gouvernemens ne souffrent pas de l'interprétation de l'article trente-deux de la Convention de Mayence[1]) interprétation établie par la Prusse, et que celle-ci est prête à soutenir contre tous. — La question par rapport à l'admission de la France et.....[2]) ne réclame pas une décision immédiate, et est d'une importance très secondaire sous le point de vue, parla Ancillon. Avant-hier on a entamé la question de la navigation à vapeur, nous avons répondu évasivement, dans l'espoir d'une réponse à la dépêche de Francfort[3]). Nous entretenons des rapports de confidence avec les ministres résidens des états de l'Union.....[2]). Ils nous témoignent leur surprise que la Prusse refuse toute négociation sur des concessions réciproques sur les droits: peut-être ceci occasionnera une réaction.

No. 76. — 1837, April 22. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN DEN KONING [4]).

Ter voldoening aan U. M.'s bevelen vervat in het schrijven van den secretaris van staat van den 19en dezer [5]) heb ik de eer aan H. D. aan te bieden een ontwerp van brief aan de Nederlandsche commissarissen te Berlijn.

Bij de vier eerste daarin voorkomende punten zijn de conclusiën van het departement van Financiën [6]), waarmede ik mij behoudens de hieronder te melden aanmerkingen wel kan vereenigen, tot grondslag genomen.

Bij het derde punt zijn in het voor U. M. bestemde afschrift eenige woorden onderhaald ter aanduiding van enkele door mij gemaakte wijzigingen.

Ik geloove niet met het departement van Financiën, dat de commissarissen zich slechts zullen hebben te beroepen op mijne nota aan den graaf van Lottum van den 28en Februari [7]). De brief toch van den heer Rochussen uit Frankfort [8]) gewaagt van verscheiden redenen van bezwaar over de geweigerde concessie aan de Dusseldorfer maatschappij, welke in die nota onbeantwoord bleven, als destijds nog niet zijnde te berde gebragt,en

[1]) Conventie van 31 Maart 1831. [2]) Niet ingevuld. [3]) No. 64.
[4]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 22 April 1837, no. 1 Z. G.
[5]) Weggelaten. Aldaar, exh. 22 April 1837, no. 1 Z. Geh. [6]) No. 73. [7]) No. 60.
[8]) No. 64.

waarvan de wederlegging mij even noodzakelijk toeschijnt als die der gronden van bezwaar, vroeger door den graaf van Lottum aangevoerd. Zonder dezelve geraken onze commissarissen op een verkeerd standpunt en in verlegenheid en zulks te meer uit hoofde de heer Rochussen zelf die bezwaren eenigermate schijnt gegrond te achten. Ongetwijfeld zijn, gelijk het departement van Financiën aanmerkt, de commissarissen niet afgevaardigd om de vroegere handelingen der Nederlandsche regering te verdedigen, maar wanneer eenmaal die handelingen in den loop der negociatie worden berispt, behooren mijns inziens de commissarissen van genoegzame wapenen voorzien te zijn om dezelve te verdedigen, bij ontstentenis waarvan tegen U. M.'s bedoeling en die van het departement van Financiën de thans voorgestelde schikking van twee nieuwe stoombootmaatschappijen onmisbaar in het licht zoude verschijnen eener reparatie van aan Pruissen aangedaan onregt. Deze overtuiging heeft mij genoopt de redeneringen en daadzaken uit mijn vorig rapport aan U. M. over te nemen ter aanvulling voor de commissarissen mijner nota aan den graaf van Lottum, welke thans onvoldoende geworden is.

De woorden: *onverminderd het brengen naderhand der materie bij de centrale commissie te Mentz*, steunen op de bepaling der Mentzer Conventie omtrent de bevordering der stoomvaart en omtrent de vaste vaarten, ten gevolge waarvan de centrale commissie niet geheel vreemd kan blijven aan diergelijke schikkingen.

Het vermelden *der prescriptie van de concessie aan Jacobi, Haniel en Huissen* hield ik noodig om geenen twijfel te doen bestaan omtrent de nieuwe toe te laten Pruissische stoombootmaatschappij, want duurde die van Jacobi, Haniel en Huissen voort, dan zoude deze de tweede Pruissische zijn, en alsdan aan Pruissen niets nieuws bewilligd worden.

Ik heb gesproken van twee nieuwe ligchamen en ondernemingen, gelijk buiten twijfel door het departement van Financiën wordt bedoeld, vermits anders de Rotterdamsche en Keulsche maatschappijen het tweetal zouden uitmaken.

De voorwaarde *op gelijken voet*, ze schijnt doelmatig en de bijvoeging van *facultatieve* overeenkomst van veel gewigt, als blijvende het anders onzeker, of men in 't vervolg zal mogen weigeren, en zijnde het beter voor de toekomst de handen vrij te houden. Zwarigheid zal dit denkelijk niet ontmoeten, wanneer Pruis-

sen voor het tegenwoordige wordt tevreden gesteld. Overigens stemt de tegenwoordige voordragt van het departement van Financiën geheel overeen met mijn laatst rapport, met vervroeging slechts van het tijdstip, waarop de schikking zal worden aangegaan en met beperking der concurrentie voor het tegenwoordige tot vier maatschappijen. Of zulks aan het doel zal beantwoorden, zal de tijd moeten leeren, doch ik wete geen beter hulpmiddel voor te dragen, en waarschijnlijk zal men Pruissen ermede tevrede stellen.

Bij het vierde punt heb ik mij eenvoudig bepaald tot de conclusie van evengemeld departement, doch vermits hetzelve gemeend heeft tegen de mededeeling der stukken te moeten adviezeeren[1]), een punt meer der vorm en behandeling der negociatie dan het finantieel gedeelte derzelve betreffende, veroorlove ik mij tot staving van mijn vroeger voorstel aan te voeren, dat de heeren von Scherff en Rochussen beide de conferentiën over de gansche materie alhier hebben bijgewoond, ja zelfs de hand gehad hebben in de instructie[2]) en dat zij dus mede reeds bekend zijn met de uiteenloopende meeningen, weshalve bij mij geene bedenking bestond om op denzelfden voet met hen voort te gaan, ten einde hen beter op de hoogte te houden van het onderwerp in deszelfs ganschen omvang. Overigens is mijne project-depêche thans zoodanig gesteld, dat zij een genoegzaam geheel op zichzelve uitmaakt.

Tegen de redenering der Administratie voor de Nationale Nijverheid wordt door het departement van Financiën aangevoerd, dat men alsdan alle plannen tot verbetering van de bestaande inrigtingen moet laten varen, doch ik heb er dat gevolg niet uit kunnen afleiden, niet wel gevoelende hoe zoodanige verbetering in de bevoegdheid der regering tot het treffen van deze of geene schikkingen in een handelstractaat aan elkander zouden afbreuk doen.

Iets anders is ook den doorvoer door verhoogde regten te bezwaren, gelijk gemeld departement zich uitdrukt, en iets anders denzelven niet verder te verligten.

Overigens komt mij het tegenwoordig voorstel van het departement van Financiën omtrent het vast regt geschikt voor om de verschillende meeningen in overeenstemming te brengen tot elkander, doch ik kan mijne vreeze niet verbergen, dat Pruissen

[1]) Vgl. hiervóór, blz. 190. [2]) No. 63.

ongenegen zal zijn om het aangeboden voordeel tot dien prijs te koopen.

Er blijft mij slechts over U. M.'s aandacht te vestigen op hetgeen in mijn ontwerp gezegd is omtrent de depêche der commissarissen no. 6 [1]), welke ik gemeend heb niet onopgemerkt te kunnen voorbijgaan, als hebbende dezelve strekking om ten gevolge eener enkele conferentie de twee hoofdpunten der onderhandeling al dadelijk te laten varen en af te dalen tot ondergeschikte onderwerpen, waarmede het althans de bedoeling niet was om de negociatie te openen, en die, hoe belangrijk ook op zichzelve, in de instructie [2]) meer op den achtergrond geplaatst zijn.

No. 77. — 1837, April 22. — PRO-MEMORIE VAN ROCHUSSEN [3]).

Les droits sur les sucres dans les états de l'Union commerciale et douanière de l'Allemagne ont le double but, savoir:

1°. celui sur les sucres bruts, de fournir au trésor une de ses plus riches branches de revenu en frappant la matière première d'un droit d'accise;

2°. celui sur les sucres raffinés *a* de percevoir ce même droit d'accise à l'importation de l'objet fabriqué, et en outre

b. d'opérer comme droit protectif de l'industrie indigène contre l'industrie étrangère.

Ce droit d'accise a été successivement haussé en Prusse et a été successivement introduit dans d'autres états allemands, qui ont adopté le tarif prussien. Il se montait en 1818 [4]) pour droit d'entrée à 12 gros par quintal,

id. de consommation à 8 pf. par livre,

formant ensemble par centner 3 Thaler 15 gr.,

en 1822 4 „

en 1830 5 „

en Bavière et Würtemberg 1830 4 „ ;

en Bade, Nassau et Francfort avant leur accession ce droit était très minime.

Aujourd'hui l'accise de 5 Thalers par quintal pèse sur tout le territoire de l'Union.

---

[1]) No. 72. [2]) No. 63.

[3]) Kabinet der Koningin, 's-Gravenhage, ad exh. 30 April 1837, no. 1 G. — De memorie was bestemd voor de Pruisische regeering.

[4]) Pruisische tariefwet van 26 Mei 1218; Gesetz-sammlung 1818, no. 482.

Cette accise sur le sucre brut correspond à 6 Th. 20 Sgr. par quintal de sucre raffiné. Telle est du moins la base adoptée en Prusse pour la restitution de droits en cas d'exportation des sucres raffinés à l'intérieur; cette base correspond avec celle adoptée en France pour la prime d'exportation.

Il y a donc une distance de 4 Th. 10 gros. entre le droit d'accise de 6 Th. 20 gr. et le droit d'entrée de 11 Th., dont est frappée l'importation des sucres raffinés. Cette différence de 4 Th. 10 gr. constitue le droit protectif pour l'industrie indigène, ce qui équivaut à 1 gr. 2 pf. par livre de sucre raffiné, payé par les consommateurs non au trésor, mais aux raffineurs, afin que ceux-ci puissent exercer une fabrication si peu naturelle dans l'intérieur du pays.

Ce droit protectif fait 40 % de la valeur actuelle; il surpasse donc de 3 capitaux le maximum de protection de 10 %, adopté pour base du tarif prussien.

Avant l'accession de la Bavière et du Würtemberg à l'Union de douanes avec la Prusse la différence entre le montant du droit sur les sucres bruts et raffinés ne laissait en résultat qu'un droit protectif bien inférieur et ne surpassant pas 15 % de la valeur.

Il n'y a aucune denrée dont l'augmentation ou la restriction dans la consommation se règle d'avantage d'après la valeur marchande. C'est principalement aux bas prix auxquels cet article a pu être livré à la consommation qu'il faut en attribuer l'accroissement.

Une des causes qui ont contribué le plus efficacement à baisser les prix des sucres destinés à la consommation des états de l'Union allemande consistait dans l'admission des sucres moitié raffinés à l'usage des raffineries de l'intérieur, au taux du droit sur les sucres bruts. Cette qualité de sucre a pu être livrée à plus bas prix même que les sucres bruts, à cause de la prime, dont les sucres-lumps jouissent dans les Pays-Bas à l'exportation. Le gouvernement des Pays-Bas s'est sciemment et volontairement imposé ce sacrifice, afin de s'assurer un débouché pour ses sucres coloniaux. Tout le montant de cette prime d'exportation est retombé au profit des états de l'Union.

Le nouveau tarif, introduit au 1er janvier 1837 [1]), exclut l'admission des sucres-lumps comme matière première des raffineries allemandes, en soumettant cette matière à moitié perfectionnée

[1]) De Martens, Nouveau Recueil, XIV, blz. 251.

(halb veredelter Gegenstand) aux droits établis pour l'importation des sucres entièrement confectionnés et prise ainsi les raffineurs et les consommateurs des pays de l'Union des avantages, qui résultaient pour eux des sacrifices pécuniaires que les Pays-Bas s'étaient imposés.

Ces avantages pour le Verein profitaient non seulement aux raffineurs, mais spécialement aux consommateurs en masse, parce que les premiers sont en trop grand nombre pour qu'un seul puisse faire le monopole et que la concurrence entr'eux les obligeait à restituer, dans le prix de leur fabricat, le bénéfice de l'admission d'une matière première plus profitable à leur industrie.

Cette admission fut d'autant plus précieuse pour leur industrie, non parce qu'elle épargnerait la main d'oeuvre, mais parce que les lumps laissent moins de résidu ou de syrops, objet pour lequel on n'a point de placement dans la majeure partie de l'Allemagne. De manière que les raffineurs de la Prusse occidentale sont obligés, pour vendre leurs syrops, de les expédier à grands fraix vers la Prusse orientale, où cette nouvelle concurrence en abaissera les prix en encombrant le marché, de sorte que les avantages, qui en résultaient jusqu'ici pour les raffineurs de la Prusse orientale, seront également détruits et que ceux de l'Allemagne occidentale couvriront à peine les frais de transport par la vente de leurs résidus.

Il en résulte que la branche d'industrie du raffinage des sucres artificiellement créée, ne peut exister avantageusement dans la majeure partie de l'Allemagne qu'avec la sage modification de l'admission des sucres-lumps. Il en résulte encore une grande disparité de protection en défaveur de l'Allemagne occidentale; disparité qui fera élever hautement la voix pour en demander le redressement à la sagesse et à l'équité de l'administration prusse, qui est trop éclairée et trop juste pour ne pas y faire droit.

Une plus grande disparité encore en résulte pour les intérêts commerciaux et coloniaux des Pays-Bas.

Le droit de 5 Thalers sur le sucre brut frappe également sur les sucres terrés et non-terrés. Il est de fait que les sucres du Brésil, de la Havane et de Manille appartiennent aux sucres terrés, c'est-à-dire qu'ils ont éprouvés dans ces pays de production un premier degré de raffinage; de manière qu'après l'ébullition ces sucres ont été versés dans les formes pour y déposer leurs syrops. Après être retirés de ces formes on coupe les pains selon leurs nuances et de là

provienment les sucres blancs et jaunâtres, tandis que les têtes, qui contiennent encore les syrops, forment les sucres moscovades.

Les sucres blancs du Brésil et de la Havane sont d'une qualité égale, sinon meilleure que les lumps fabriqués en Hollande. On continue à admettre les premiers au taux de 5 Th. et on refuse les derniers. Cette inégalité est d'autant plus nuisible pour les sucres des colonies néerlandaises, qu'il est reconnu que ceux-ci en majeure partie ne sont pas terrés, mais transportés dans leur état vraiment brut, tels qu'ils ont été produits après l'ébullition, et c'est à cette circonstance qu'on doit attribuer, que le gouvernement des Pays-Bas accorde une restitution de 8 % de l'accise sur les sucres bruts de ses colonies afin de les égaliser avec les sucres terrés en proportion avec leur moindre rendement de sucre raffiné.

En remontant aux causes, qui ont donné lieu à l'abolition de la mesure des lumps, on trouve que les réclamations du commerce intérieur de l'Allemagne méridionale contre le monopole des raffineurs prussiens y ont contribué. Les commerçans ont désiré voir rétablir leurs anciennes rélations, savoir: acheter les sucres raffinés à l'étranger pour les revendre aux détaillans à la consommation. Ils ont voulu s'émanciper de la dépendance des raffineurs indigènes; ils ont désiré en définitive voir abaisser le droit sur les sucres raffinés à l'étranger. Mais la suppression de la faveur des lumps n'atteint nullement ce but. Au contraire, il soumet encore bien davantage le commerce et les consommateurs au monopole des raffineurs. Car ce sont les consommateurs qui devront supporter en massa la perte pour les états de l'Union des sacrifices, que les Pays-Bas s'imposaient par les primes d'exportation, et qui devront en outre rembourser aux raffineurs, dans le prix d'achat, les désavantages que ceux-ci éprouvent en ne pouvant plus utiliser la matière première la plus adoptée et la plus profitable à leur industrie.

Or, pour satisfaire au véritable désir du commerce et des consommateurs, on aurait dû réduire le droit sur les sucres raffinés par exemple à 8 Thalers par quintal. On n'aurait conservé alors qu'un droit protectif de 1 Th. 10 gr., ou bien à 8½ Th., quant le droit protectif aurait été de 1 Th. 25 gros.

Si d'un côté une telle réduction eût froissé les intérêts des raffineurs allemands, elle aurait été par contre toute à l'avantage du fisc, car le trésor au lieu de recevoir 6 Th. 20 gr. par quintal de sucre raffiné, correspondant à 5 Th. par quintal de sucre brut, au-

rait perçu du sucre raffiné à l'étranger par quintal 8 Th. 15 gr., donc 1 Th. 25 gr. de plus par quintal. Supposé que la consommation actuelle de l'Union demande un million de quintaux, le fisc aurait profité 1.833.333 Th. par an sur les sucres raffinés, et encore en sus l'impôt sur 100.000 quintaux sucre en farine et 100.000 id. syrops, que dans la supposition d'un raffinage à l'étranger on aurait dû introduire également en soumission des droits, donc encore, à raison de 5 Th. par quintal, la somme de 1 million de Thalers, en total général 2.833.333 Thalers.

Voilà combien l'industrie du raffinage de sucre coûte au moins annuellement à l'Union allemande.

Ce résultat, tout paradoxe qu'il puisse paraître au premier abord, est cependant exactement vrai et chacun en devra convenir, dès qu'il sera persuadé, comme il est de fait, que le taux de 11 Thalers par quintal exclut l'importation de sucre raffiné à l'étranger; dès lors ce droit ne prélève point, mais opère comme prohibition.

Si les gouvernemens des états de l'Union hésiteraient à restreindre les droits protectifs pour cette branche d'industrie au taux, qui est proclamé le maximum de protection auquel une industrie peut prétendre, savoir 10 à 15 %, alors il ne reste qu'un seul moyen de conserver cette industrie artificiellement créée et de la remettre en harmonie avec les intérêts de ceux qui y ont placé leurs capitaux avec ceux des consommateurs et de l'étranger, et ce moyen c'est le rétablissement de la mesure des lumps.

Il ne reste plus qu'à prouver que cette réintroduction n'ébranlerait en aucune manière les intérêts du fisc.

Cette conséquence se prouve d'une manière absolue et relative.

Il n'est pas à nier que 100 quintaux de sucres-lumps produiront plus de sucre net ou entièrement confectionné que 100 quintaux de sucre brut, parce que les lumps ne contiennent plus la même quantité de syrops que les derniers. Mais il s'en suit également que cette moindre production de syrops doit être compensée par l'importation de syrops étrangers, pour suppléer aux besoins de la consommation de l'intérieur, et les droits de 5 Th. sur ces syrops compensent entièrement le produit plus considérable des lumps en sucres nets.

La non-admission des lumps, écartant une concurrence de plus et renforçant le système exclusif, fera infailliblement renchérir les prix du sucre pour la consommation. Cette mesure comporte donc

en soi la tendance de diminuer la consommation, de la remplacer par des surrogats et d'augmenter la fraude.

Plus les sucres seront un objet de consommation à la portée de la classe la plus nombreuse de la population, plus l'impôt sera productif.

Il est reconnu que les recettes du Verein sur les sucres pendant l'époque où les lumps étaient admis comme matière première au même taux que les sucres bruts, allaient chaque année en augmentant. Ce résultat positif prouve mieux que toute argumentation, que l'assimilation des lumps au sucre brut n'est non seulement point nuisible aux intérêts du fisc, mais qu'il les a favorisés efficacement. Pourquoi donc introduire des changemens à un état de choses que l'expérience a prouvé être favorable aux intérêts du trésor et en même temps à ceux des consommateurs et des industriels allemands comme à ceux du commerce des Pays-Bas? D'ailleurs le chiffre trop élevé du tarif fait recourir aux surrogats. Ceci n'est plus un vain phantôme. La consommation en France est pourvue pour $^3/_5$ par le sucre de bettérave, ce qui a fait une large plaie aux finances de la France. En vain ce gouvernement a essayé de recouvrir une partie de sa perte pour les finances par un impôt sur ce surrogat. Toutes les tentatives en ce sens sont restées infructueuses. On a éprouvé que l'assiette de l'impôt soit à la culture, soit à la fabrication, soit enfin au débit, approche de l'impossible. Et si la France, dont la population est accoutumée aux monopoles et régies, n'a pu réussir à assujettir le sucre bettérave à l'impôt, mais doit recourir à diminuer le droit sur les sucres coloniaux, afin de prévenir des pertes ultérieures, comment les états de l'Union, supposé même qu'ils s'entendaient unanimement sur cette mesure, pourront-ils y parvenir sans anéantir cette nouvelle branche d'agriculture et d'industrie, provoquée artificiellement par une imposition trop élevée des sucres tropiques, à laquelle le surrogat n'est jusqu'ici pas assujetti, et qui a créée pour celui-ci une différence qui est la seule base de son existence?

En tout cas l'impôt sur le bettérave ne peut être que très minime en comparaison avec celui sur les sucres tropiques, comme l'impôt sur le tabac indigène est très minime comparé au tabac exotique. Jamais donc un impôt sur les bettéraves ne peut contrebaalncer les pertes pour le fisc sur le sucre colonial. Toute l'attention de l'Allemagne se porte en ce moment sur la culture des bettéra-

ves et sur la fabrication d'un sucre de leur suc; à mesure que des établissements de ce genre s'érigent dans tous les états, les procédés de fabrication se perfectionnent et bientôt l'instant sera arrivé où l'Allemagne se trouvera dans la même difficulté à cet égard que la France dont l'exemple semblerait ne pas devoir être perdu de vue. Actuellement on peut encore éviter le danger qui ménace, mais il n'y à point à différer.

Enfin il est connu que l'importation frauduleuse est très active sur les frontières peu arrondies du Nord et de l'Ouest de la Prusse. Plus on abaissera les droits, plus aussi on diminuera les bénéfices de la fraude, qui cesse dès que ces bénéfices ne couvrent plus les fraix et les risques. Encore par ce motif les allègemens, que reclament tous les intérêts, coincident avec ceux du trésor.

Jusqu'ici on n'a envisagé la question des sucres qu'isolée. Mais dans son rapport avec les relations de commerce en général et avec celles de la Hollande en particulier, elle touche à des questions d'un ordre bien plus élevé.

On dépasserait les limites qu'on s'est posé pour cet apperçu en voulant traiter la matière sous ce point de vue; mais il suffira de rappeler, que si par des mesures de la Prusse les fabriques néerlandaises doivent discontinuer ou resserrer le cercle de leurs opérations, la Prusse y perdra en premier lieu son débouché des charbons de terre du Rhur: débouché de la plus haute importance pour elle, puisqu'il égale à peu près les exportations du Rhur vers tous les ports si Rhin prussien et surpasse de beaucoup les importations de la houille anglaise dans les Pays-Bas. Si les combinaisons avantageuses des tarifs et ordonnances, qui régissent cette matière dans les Pays-Bas, ont coopéré efficacement à produire un tel résultat et sien général une majeure partie des importations pour la consommation très importante des Pays-Bas et de ses colonies a pu être admise, et même en plusieurs cas de préférence en produit de l'Allemagne, il est à craindre qu'ils ne serait pas au pouvoir du gouvernement des Pays-Bas de conserver tous ces avantages à l'Union allemande, si, au lieu de renouer des liens plus intimes d'intérêts internationaux, propres à augmenter l'échange des produits des deux nations, on continuât dans des mesures, qui bien que d'une application générale, ont cependant pour résultat de blesser spécialement les intérêts commerciaux et coloniaux des Pays-Bas.

No. 78. — 1837, April 24. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN VON SCHERFF EN ROCHUSSEN [1]).

Ik heb de eer gehad bij opvolging te ontvangen U. W. E. G. depêches uit Frankfort en Berlijn no. 1 tot 6 [2]), houdende verslag van den loop tot dusverre der aan U. W. E. G. opgedragen onderhandeling, en van eenige daartoe betrekkelijke omstandigheden. Bij de beantwoording dezer berigten, welke met belangstelling gelezen zijn, zal ik slechts van die punten gewagen, welke stoffe tot bepaalde overwegingen hebben opgeleverd.

Abonnementen voor de dienst der stoomslepers.

De noodzakelijkheid om bij den onzekeren uitslag der negociatie te Berlijn in deszelfs geheel te blijven opzigtelijk de maatregelen, eventueel jegens Pruissen te nemen ten gevolge der Pruissische kabinetsorder van den 28 December 1836 [3]) omtrent de scheepvaart op den Rijn, heeft niet gedoogd de abonnementen op den gewonen voet te vernieuwen, waardoor men zich voor 't vervolg zoude gebonden hebben, maar de regering is erop bedacht geweest om eene stremming in die abonnementen voor te komen, en heeft met dat oogmerk de abonnementen der vreemde schippers tot wederopzeggens toe bewilligd. Op die wijze zullen de bedoelde schippers, bijaldien er eene schikking met Pruissen tot stand komt, het genot van hunne aanvraag hebben gehad, terwijl in het tegenovergestelde geval de abonnementen gelijktijdig met de invoering der overige maatregelen kunnen worden ingetrokken, voor zooverre die intrekking mede tot de te nemen maatregelen mogt behooren, en zonder dat de vreemde schippers daartegen gegronde bezwaren kunnen inbrengen.

Staking van de dienst der Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij op de Lek.

De toedragt dezer zaak is omschreven in het nevensgaande berigt van de directie der Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij [4]). Volgens hetgeen de Administratie voor de Nationale Nijverheid er heeft bijgevoegd is, de veronderstelling onnaauwkeurig, dat de maatschappij ten deze door een bestaande overeenkomst zoude gebonden zijn. Ten aanzien van haar oogmerk om de vaart op de Lek met den 1en Mei aanstaande weder op te vatten, zal haar 's ko-

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R, A., Buitenlandsche Zaken, 24 April 1837, no. 1 Zeer Geheim. [2]) Nos. 64, 66, 69—72. [3]) Zie blz. 112, noot 2. [4]) Weggelaten.

nings verlangen worden kenbaar gemaakt, dat dezelve niet later wederom gestaakt worde, zonder dat alvorens de redenen worden opgegeven, welke daartoe onverhoopt mogten kunnen leiden, zullende voorts in overweging worden genomen, of aan de stoombootdienst op de Lek niet ook eene stoomsleepdienst zou te verbinden zijn, waardoor de Amsterdamsche Rijnschepen niet zouden genoodzaakt zijn naar de Waal te komen, en dadelijk van Vreeswijk opwaarts zouden kunnen gebragt worden.

Het geven van concessie voor nieuwe stoombooten.

Hoedanig ook moge gedacht worden over de quaestie zelve, of er termen zijn om de gevraagde concessie tot het bevaren van den Nederlandschen Rijn aan de Dusseldorfer stoombootmaatschappij te verleenen, zoo blijft het onbetwistbaar, dat de Pruissische regering geenen grond had om zich over de plaats gehad hebbende weigering te beklagen, naardien zij verzuimd had daaromtrent de door de Mentzer Conventie [1]) voorgeschreven onderhandeling met de de Nederlandsche te openen, en er althans ééne schriftelijke en formeele concessie ten behoeve van Jacobi c.s. bestond, terwijl er geene zoodanige concessie van de Pruissische zijde ten behoeve der Nederlandsche stoombootvaart voorhanden is, en mitsdien het Berlijner Hof juist naar het beginsel van wederkeerigheid, door Pruissen zelf ingeroepen, zich over de weigering aan de Dusseldorfer maatschappij niet had te bezwaren. De Nederlandsche concessie van den 23en April 1836 aan Jacobi, Haniel en Huyssen [2]) luidt om met ééne of meer in Pruissen gebouwde stoombooten personen en goederen op vaste en gezette tijden van Keulen naar Rotterdam en vice versa over te brengen. In alle geval is dus hiermede het motief, waarop het verzoek van I. Theunissen den 2en Juny 1830, en van I. van der Heyden den 10en February 1835 is afgewezen, komen te vervallen, of liever het heeft nooit bestaan, vermits in de hiernevens overgelegde mededeelingen aan den Pruissischen gezant van 20 April [3]) en 5 October 1829 [4]) reeds verklaard was „qu'il n'entrait point dans l'intention du gouvernement néerlandais de refuser le passage aux bateaux à vapeur construits en Prusse, et qu'il ne fait point de distinction entre les vaisseaux nationaux et étrangers soit à voile soit à vapeur, naviguant sur le Rhin", hetgeen natuurlijk zag op den oorsprong der

[1]) Conventie van 31 Maart 1831, art. 52. [2]) K. B. van 23 April 1836, no. 14.
[3]) 20 April 1829, no. 2. [4]) 5 October 1829, no. 37.

schepen, en niet derogeerde aan het onderzoek in hoeverre aan deze of gene nieuwe onderneming concessie behoorde verleend te worden. Nimmer werd dus aan Jacobi, Haniel en Huyssen de voorwaarde opgelegd om hunne schepen in Nederland te laten bouwen, en indien zij hunne concessie niet vroeger dan den 23en April 1836 verkregen hebben, zoo blijkt uit de stukken, dat zij zich zulks zelven te wijten hadden, en dat de oorzaak der vertraging geenszins lag in de materie. Had die voorwaarde wezenlijk bestaan, dan zoude zij eenen grond hebben kunnen opleveren aan Pruissen niet om alle concessiën te weigeren aan Nederlanders, maar om die aan dezelfde voorwaarde te verbinden. Indien nu de jongste Pruissische kabinetsorder [1]) een gevolg geweest is der weigering aan de Dusseldorfer maatschappij, zoo zoude zulks slechts eene nieuwe bijdrage zijn der onredelijke handelwijze van Pruissen, maar niets bewijzen tegen Nederland, evenmin als de onbetamelijke en driftige toon en opvattingen van een gedeelte van het Duitsch publiek, en zelfs van de Pruissische regering, en het gerucht, naar gewoonte aan den Rijn gemaakt, iets bewijzen tegen de beredeneerde en bedaarde houding van Nederland. Pruissen mitsdien in de behandeling der zaak blijkbaar ongelijk hebbende, is niet bevoegd om aan Nederland de weigering als eene soort van grieve aan te rekenen. Mogt dezelve te Berlijn ter sprake komen, zoo worden U. W. E. G. uitgenoodigd ten betooge van het goed regt van Nederland ten deze zooveel noodig gebruik te maken van de hierboven aangevoerde argumenten en daadzaken, evenals van den inhoud mijner nota aan den graaf van Lottum van den 28en February [2]). In dien stand van zaken schijnen er dan ook geene genoegzame termen te bestaan om de vroeger geweigerde concessie als uit eigene beweging te verleenen of aan te bieden, alleen om zich den weg tot verdere onderhandelingen te banen, iets hetwelk weinig houding zoude hebben, als in zeker opzigt de erkentenis met zich brengende van vroeger verkeerd te hebben gehandeld.

Iets anders echter is het of men zich niet mag voorbereiden voor het geval van in den loop der onderhandelingen met Pruissen in eene schikking te moeten treden omtrent de concessiën, aan stoombooten op den Rijn te verleenen. Volgens artikel 15 der in-

---

[1]) Van 28 December 1836; vgl. blz. 112, noot 2. [2]) No. 60.

structiën [1]) en naar aanleiding der daartoe betrekkelijke pro-memorie [2]) zoude U. W. E. G. bemoeyenis ten aanzien der stoomvaart zich bepalen tot het beramen van algemeene beginselen, derzelver toepassing in speciale gevallen aan het later gemeenschappelijk overleg tusschen de betrokkene regeringen overlatende. Doch het is niet zeer waarschijnlijk, dat Pruissen er toe te brengen zal zijn om bij het regelen dezer materie het voornaamste, misschien wel het eenige punt, waarin die regering voor het oogenblik ten aanzien der stoomvaart belangstelt, aldus onbeslist te doen blijven, gelijk het dan ook niet te ontkennen valt, dat het maken van eenige bepalingen omtrent de gevallen, waarin concessie zal worden toegestaan of geweigerd, mitsgaders ten aanzien van meerdere of mindere uitbreiding der concurrentie, wel behoort tot die zaken, waaromtrent het te wenschen ware, dat de beide gouvernementen zich in der minne konden verstaan, en die zelfs kunnen gezegd worden eigenaardig in zoodanige overeenkomst, als men voor heeft, te behooren, onverminderd het brengen naderhand der materie bij de Centrale Commissie te Mentz, alwaar dezelve eigenlijk thuis behoort. Blijft integendeel elk gouvernement op dat stuk zijn tegenwoordig stelsel aankleven, dan wordt het sluiten eener overeenkomst omtrent de stoomvaart eene zaak van geringe beteekenis in de gevolgen.

Alhoewel nu deze beschouwingen aanleding zouden kunnen geven om de hand te bieden aan het daarstellen eener binnen zekere grenzen beperkte, en met het algemeen belang overeenkomstige concurrentie, zoo wordt alhier in het denkbeeld volhard om deze quaestie meer of min afhankelijk te maken van de houding, die Pruissen bij de onderhandelingen neemt, en van het resultaat, hetwelk die onderhandelingen in dit of andere opzigten voor Nederland zullen opleveren. U. W. E. G. zullen dus in alle geval kunnen beginnen met het doen eener poging om de voordeelen der stoomvaart zooveel doenlijk voor de tegenwoordige ondernemers te bewaren, en het alzoo daarhenen te trachten te leiden, dat vooreerst alleen de booten der Rotterdamsche en Keulsche maatschappijen aan beide zijden toegelaten bleven of wierden, zijnde de concessie, aan Jacobi, Haniel en Huyssen verleend, door het niet gebruikmaken van dezelve den 23en dezer maand

[1]) No. 63. [2]) No. 65.

gepreseribeerd geweest. Doch wanneer dit voorstel bij Pruissen geen ingang mogt vinden, alsdan worden U. W. E. G. gemagtigd tot grondslag aan te nemen het verleenen over en weder van concessie aan slechts twee nieuwe ligchamen of maatschappijen, te weten eene Nederlandsche en eene Pruissische zonder meer, ter keuze der respectieve gouvernementen, op gelijken voet en voordeelen, en dus in dier voege, dat wanneer de Pruissische booten tot Rotterdam weder toegelaten, de Nederlandsche ook den geheelen Pruissischen Rijn zouden kunnen bevaren, terwijl men desnoods zoude kunnen trachten er de bepaling te doen bijvoegen, dat dit getal alleen na verloop van zekeren tijd en ten gevolge eener nadere facultatieve overeenkomst tusschen de beide regeringen voor vermeerdering vatbaar zal wezen. De concurrentie aldus tot die van twee nieuwe bestaande en twee nieuwe ondernemingen beperkt zijnde, zal het nadeel uit eene groote uitbreiding voortvloeiende minder te vreezen zijn, en echter zal het publiek de voordeelen plukken, welke eene gematigde concurrentie doorgaans oplevert. Doch tevens ligt in den aard der zaak, dat om de wederpartij tot zoodanige schikking over te halen, de keuze of opgave der Pruissische onderneming aan Pruissen dient te worden overgelaten, even gelijk de aanwijzing der in Nederland te vestigen onderneming aan de Nederlandsche regering zoude verblijven.

Opheffing of vermindering van het vast regt.

Alhoewel dit onderwerp sedert de ontvangst van den brief, uit Frankfort [1]) door den heer Rochussen geschreven, aanleiding heeft gegeven tot veelvuldige nieuwe raadplegingen en beschouwingen, vermeene ik mij kortheidshalve te mogen onthouden van derzelver herhaling, en mij te mogen vergenoegen met aan U. W. E. G. te kennen te geven, dat volgens 's konings bedoeling hunnerzijds geen aanbod behoort te geschieden van eene opheffing of vermindering van het vast regt, doch dat, wanneer hierop van de zijde van Pruissen mogt aangedrongen worden, U. W. E. G. alsdan zullen mogen bewilligen in eene opheffing of vermindering van het vast regt ten aanzien van zoodanige goederen, welke uit de Duitsche staten langs den Rijn afgevoerd wordende, over de Nederlandsche entrepôts in de vrijhavens worden doorgevoerd, onder beding evenwel, dat daaraan geëvenredigde gunsten worden toegekend aan de Nederlandsche handelsvoorwerpen, welke te

[1]) No. 64.

water of te lande over de Duitsche staten naar Oostenrijk of Zwitserland zullen worden doorgevoerd.

Tijd, voor welken de overeenkomst zal gesloten worden.

Er bestaat geene zwarigheid om den tijd, voor welken de overeenkomst zal worden aangegaan, indien het door Pruissen verlangd wordt, te bepalen op vier jaren.

Nu aldus de punten van U.W.E.G. brieven behandeld te hebben, welke eene beantwoording vereischten, bevind ik mij in het geval van ten slotte U.W.E.G. aandacht nog op de volgende te vestigen.

Bij de bepaling in het ontwerp van tractaat met Engeland[1]), dat de onderdanen wederkeerig als die van de meest begunstigde natie zullen behandeld worden, met of zonder equivalent naarmate de meest begunstigde natie de voordeelen aan haar toegekend tegen of zonder equivalent verkregen heeft, is het denkbeeld ontstaan om, ter afsnijding van alle toekomstige geschillen over dat punt met Groot-Brittanje en met andere mogendheden, in de overeenkomst met Pruissen een artikel te lasschen, houdende, dat partijen verklaren de voordeelen, over en weder aan elkander bij de overeenkomst toegestaan, te beschouwen als in het algemeen te zijn bewilligd als equivalent van de voordeelen, bij dezelfde overeenkomst verkregen, en dus de eerstgemelde slechts te bewilligen tegenover de verkregen voordeelen en als equivalent voor dezelve. De koning wenscht een diergelijk artikel, wanneer de onderhandeling tot genoegzame rijpheid zal gekomen zijn, door U. W. E. G. bij de Pruissische commissarissen ter sprake gebragt te zien, bij welke gelegenheid, zonder van Engeland te spreken, geen geheim zal behoeven gemaakt te worden van het daarmede beoogde doel, te weten om niet zoo ligtelijk in 't geval te raken van de aan Pruissen bewilligde voordeelen ook aan andere mogendheden te moeten toestaan, en vermits Pruissen hierbij zelf belang heeft, laat zich niet veronderstellen, dat zoodanig artikel te Berlijn zwarigheid ontmoeten zal.

Uit het slot van U. W. E. G. depêche van den 12en dezer [2]) is alhier met genoegen ontwaard, dat U. W. E. G. het nog niet voor geheel onmogelijk hielden, dat de onderhandelingen over de scheepvaartquaestie later nog op de handelsquaestie zullen kunnen doen terugkomen. Trouwens, zoodanige stormachtige zittingen als de-

[1]) Dit verdrag is 27 October 1837 tot stand gekomen. Vgl. art. 1 ervan. [2]) No. 72.

gene in dien brief vermeld, zijn geene zeldzame verschijnselen in den diplomatieken dampkring en wanneer zij zich vertoonen, schijnt de beste partij te zijn, wat tijd te winnen en bedaarder oogenblikken af te wachten. Niets belet dan om intusschen eene afleiding te zoeken door over te gaan tot andere onderwerpen der onderhandeling. Moet men al dadelijk alle hoop vaarwel zeggen, omdat men zich in eene eerste of tweede conferentie niet verstaan heeft en eene ongunstige stemming heeft plaats gevonden, zoo zouden diergelijke negociatiën zelden vruchten dragen. Des te aangenamer is dan ook het hierboven gedachte slot alhier geweest, alzoo wij er uit bespeuren, dat tot de scheepvaartquaestiën zoude worden overgegaan, niet als eene afdaling na het mislukken der hoofdonderhandeling, hoedanige afdaling slechts als uiterste toevlucht is bedoeld geworden, maar om alle de punten der onderhandeling bij opvolging door te loopen, en na aldus tot een algemeen overzigt geraakt te zijn, die onderwerpen, hetzij van meer of minder gewigt wederom op te nemen, waaromtrent de denkbeelden der partijen zich aanvankelijk nog niet vereenigd hadden en welke uit dien hoofde te beschouwen zijn niet als afgesprongen, maar als voorloopig aangehouden. Deze beschouwing, waarin Z. M. geheel met U. W. E. G. deelt, vindt ook daarin haren grond, dat geene partij geacht kan worden eenig voorstel onherroepelijk te hebben afgeslagen, zoolang zij hetzelve niet in verband heeft kunnen beschouwen met de overige deelen der onderhandeling. Ware het anders, dan zoude eene der partijen zich als het ware het regt kunnen aanmatigen van aan de andere praeliminaire voorwaarden op te dringen. Hoe peremptoir dan ook zoodanige weigeringen in de eerste conferentiën zijn mogen, schijnt het doelmatig de houding aan te nemen, dat men hiermede de zaak geenszins acht te zijn afgedaan, maar intusschen bereid is het overige veld der negociatie door te loopen. — — — — —

No. 79. — 1837, April 25. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK [1]).

De nadere conferentie, welke wij bij onze vorige depêche van 20 dezer, no. 7 [2]), aankondigden, dat op Zaterdag den 22en dezer zou-

[1]) Uit Berlijn. — No. 8. Kabinet der Koningin, 's-Gravenhage, exh. 30 April 1837, no. 1 G. [2]) No. 74.

de plaats hebben, geen voortgang gehad hebbende, uit hoofde een der Pruissische commissarissen verhinderd werd daaraan deel te nemen, zoo hebben wij, daar de zamenkomst tot gisterenavond uitgesteld werd, ook ons verslag tot heden moeten verschuiven.

Wij hebben ons nogthans den avond van Zaterdag ten nutte gemaakt om met den heer Geheim Legatieraad Michaëlis de wijze der evenuteele toelating der andere oeverstaten tot de schikkingen, welke alsnu tusschen Nederland en Pruissen ten aanzien van de Rijnvaart zouden tot stand gebracht worden, vertrouwelijk te bespreken en voor te bereiden, en wij meenen erin geslaagd te zijn om voor allen billijke bepalingen te ontwerpen, welke tevens mogen strekken eensdeels om gelijkheid op den Rijn zooveel mogelijk te behouden, anderdeels om de bestaande overeenkomst en het goed regt van Nederland in derzelver geheel te bewaren en om alzoo aan dit moeyelijk gedeelte van art. 18 onzer instructie [1]) te voldoen.

Zondag, den 23en dezer, hebben wij eene lange en belangrijke conferentie met den minister van Financiën, graaf von Alvensleben, gehad. Het is ons voorgekomen, dat Z.Exc. zeer wel gezind en genegen is tot het bevorderen van het thans in onderhandeling zijnde verdrag van koophandel en scheepvaart, en dat dezelve tevens niet ongenegen schijnt later met Nederland in nadere onderhandelingen over wederkeerige verminderingen van regten te treden. Z.Exc. ging zelfs zoover ons te verzoeken om de geneigdheid der Nederlandsche regering daartoe in eene pro-memorie te verklaren en dezelve vóór ons vertrek aan Z.Exc. ter hand te stellen, ten einde zich daarover met de andere, tot het Tolverein behoorende staten voorloopig te kunnen verstaan. Daar wij meenen aan dit verlangen te moeten voldoen, zoo zullen wij ons met de zamenstelling van dat stuk [2]), 't welk gewigtige gevolgen hebben kan, met zorgvuldige inachtneming der strekking onzer instructiën [1]), onledig houden. Middelerwijl waren wij in de gelegenheid een pro-memorie meer bepaaldelijk over het belangrijk artikel der suiker al dadelijk aan Z.Exc. ter hand te stellen [3]). Wij hadden die opgemaakt ten gevolge van een vertrouwelijk gesprek van één onzer met den heer Werkelijk Ober-Geheim Legatieraad Eichhorn,

[1]) No. 63.
[2]) No. 96.
[3]) No. 77.

met de bedoeling om dezelve aan dien staatsbeambte ter hand te stellen; waaraan wij echter tot heden door de ernstige ziekte, waar door die heer inmiddels aangetast werd, doch waarvan het gevaar thans geweken is, geen gevolg hebben kunnen geven. Daar wij het niet onbelangrijk achten, dat U. H. W. G. met den inhoud dier memorie bekend zij, nemen wij de vrijheid een afschrift daarvan hiernevens te voegen.

Ten aanzien van de wederzijdsche verlangde vermindering en vereenvoudiging der formaliteiten, meende de minister van Financiën, dat men het beginsel daarvan in het verdrag zou kunnen uitdrukken, doch dat het wenschelijk zou wezen de toepassing daarvan in de bijzonderheden te regelen bij gelegenheid eener zamenkomst, welke de Pruissische regering voornemens was voor te stellen dezen zomer te houden in eene der steden aan den Rijn, bijzonder ten aanzien van de regeling der vrijhavens [1]).

Gisterenavond heeft onze gewone conferentie met de Pruissische commissarissen plaats gehad. Het daarin behandelde heeft zich, behalve enkele punten van redactie, bepaald tot de hoegrootheid der vermindering van het scheepvaartregt voor de bergvaart in Nederland. De Pruissische commissarissen, die ook daarvan geheele afschaffing hadden verlangd, terwijl wij ons tot de vermindering op de helft hadden bereid verklaard, verlangden, dat men nu dit verschil zou middelen, en alzoo de vermindering tot op ¾ brengen, zoodat onzerzijds slechts ¼ zoude geheven worden. Daar wij hierin echter niet hebben kunnen toegeven, zoo is de zaak ad referendum genomen tot morgen, als wanneer er weder eene conferentie tusschen de wederzijdsche commissarissen zal plaats hebben. Mocht dezelve omtrent dit aangelegen punt tot een gewenscht resultaat leiden, dan zullen wij ons beijveren U.Exc. daarvan onmiddelijk kennis te geven.

No. 80. — 1837, April 27. — NETSCHER AAN VERSTOLK VAN SOELEN [2]).

Het hoofddoel eener commercieele schikking met Pruissen en de Duitsche Tolvereeniging is, voor zoover Nederland betreft, bij alle beraadslagingen en gewisselde stukken steeds gesteld in

[1]) Een z.g. „Zollkartell".

[2]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 29 April 1837, no. 1 Z.G.

het bedingen van eene matiging der regten, waaraan een aantal artikelen van Nederlandschen oorsprong, vooral koloniale waren, bij invoer in de landen dier Tolvereeniging onderworpen zijn.

In dien zin luidt ook de instructie [1]) voor de naar Berlijn vertrokken commissarissen door den koning vastgesteld.

Aanvankelijk is dit hoofdpunt door de commissarissen ter spraak gebragt, doch met weinig goed gevolg, en is hun, bij U. Exc.'s aanschrijving van den 24en dezer [2]), opgedragen om daarop terug te komen, zoo dit niet reeds ten gevolge van den eigen loop der discussiën mogt hebben plaats gehad.

Uit den thans van commissarissen ontvangen naderen brief van 20 dezer [3]) blijkt, dat er op den 15en en 18en te voren twee conferentiën zijn gehouden, in de laatste van welke eenige punten zijn besproken en op het papier gebragt, welke punten worden aangeduid als de hoofdpunten, waarover de onderhandelingen geloopen hebben, en waarover, gelijk commissarissen hoopten, men het wel eens zou kunnen worden.

Het heeft zeer mijne aandacht getroffen, dat onder die punten geene melding hoegenaamd wordt gemaakt van het hiervoren aangeduide wezenlijke hoofdpunt, en het dus schijnt, alsof hetzelve van wederzijde geheel onaangeroerd is gelaten, waardoor de overweging der punten, met welke men zich heeft bezig gehouden, als vanzelve van minder dadelijk belang wordt.

Immers eerst na volkomen zekerheid omtrent Pruissens bedoelingen in opzicht tot het hoofdpunt, kan definitief beslist worden, of er voor Nederland genoegzaam belang bestaat om over de door commissarissen aangduide punten een formeel tractaat te sluiten en zich in menig opzigt opofferingen te getroosten en zich de handen te binden, zonder dat daartegen evenredige voordeelen overstaan.

Wat betreft de door commissarissen opgegeven punten, dezelve zijn in betrekking tot Nederland meerendeels van ondergeschikten aard. Omtrent sommige derzelve kan het sluiten van een tractaat nauwelijks te pas komen. Wederom andere en juist de zoodanige, waarbij het belang van Nederland meer dadelijk betrokken is, schijnen mij toe aan vele bedenkingen onderhevig.

1) Scheepsongelden: hierin kan wel zonder gevaar van nadeel worden berust, doch de hoofdzaak blijft onbeslist, te weten: zal de

[1]) No. 63. [2]) No. 78. [3]) No. 74.

laatstingevoerde verhooging op de Nederlandsche vlag ingetrokken worden[1]? En wil men in matige ongelden bewilligen, zooals die in Nederland?

2) Geen verbod van in- of uitvoer enz.: dit beding is tegenover de Nederlandsche wetgeving overbodig: de aanneming van dit punt schijnt dus onverschillig.

3) Geene bevoorregting enz.: zonder nadere toelichting kan dit punt alhier niet beoordeeld worden. In zoover dergelijke bevoorregtingen soms in Pruissen mogten gebruikelijk zijn, zoude de aanneming van dit beding misschien voor Nederland voordeelig kunnen zijn.

4) Wederkeerige gelijkstelling enz.: dit punt is niet in strijd met de aan commissarissen verstrekte instructie[2]. Intusschen doet de overweging daarvan nog nader de noodzakelijkheid zien, dat de vrijdom aan de landzijde bij den invoer van Ruhrkolen door geadmitteerde schippers onder Nederlandsche vlag ingetrokken worde, ten einde alle aanleiding tot onaangenaamheden met Engeland te vermijden.

5) Geene goederen te verbieden enz. Het denkbeeld van verbod komt hierbij niet te pas. Tegen het niet hooger belasten bestaat geene bedenking.

6) Toekenning van gelijken gunsten enz.: ook dit punt kan zonder nadeel bewilligd worden.

7) Nationaliteit der schepen. Hierover zal men zich nader kunnen verstaan.

8) Toepassing van het vorenstaande enz.: gelijke behandeling aan de land- en zee-zijde schijnt het doel dezer bepaling en daarin schijnt te kunnen worden berust.

9) Bijzondere bepalingen omtrent de Rijnvaart.

Het sub *a* bedoelde kan worden aangenomen: doch hetgeen sub *b* daartegen verlangt wordt, staat in geene verhouding. Indien Nederland slechts tot de voorregten der kabinetsorder van 28 December[3]) toegelaten wordt, dan moet Pruissen ook slechts tot voordeelen in dezelfde evenredigheid toegelaten worden, dat is, de vrijstellingen moeten alleen genoten worden bij in- en uitvoer en ingeval de in- en uitgaande regten betaald worden. Bij

---

[1]) Bedoeld is de Pruisische kabinetsorder van 28 December 1836. Vgl. hiervóór, blz. 112, noot 2. [2]) No. 63.

[3]) Kabinetsorder van 28 December 1836; vgl. noot 1.

doorvoer moet het volle scheepvaartsregt en vaste regt worden betaald, zonder onderscheid van vlag. Dit is geheel in de geest der Pruissische kabinetsorder.

Verder strookt dit voorstel sub *b* ook niet geheel met de aan commissarissen verstrekte instructie [1]).

Op het scheepvaartsregt dient voorzeker niet anders dan in den evenbedoelden zin toegegeven te worden. Ten aanzien van het vaste regt behoort of volstrekt niet, of althans in geen ruimeren zin dan vroeger voorgeschreven is, vermindering te worden toegestaan: in allen gevalle niet anders, dan wanneer de goederen in overeenstemming met de conventie van 1831 [2]) zullen worden geëntreposeerd. Het is alleszins raadzaam om den zin dezer conventie niet door een later tractaat geheel te doen vervallen. Ik veroorloof mij te dezen opzigte mij te gedragen aan mijn rapport van heden betreffende het rapport van het departement van Financiën op de pro-memorie van den staatsraad Gericke van den 10en Maart j.l. [3]).

Het laat zich gemakkelijk verklaren waarom Pruissen ook volgens den gecijferden brief van commissarissen [4]) zoozeer op de afschaffing van het vaste regt en de bestendiging der doorvaart met overlading bij middel van kantlossing en zolderschuiten aandringt. Ik vermeen intusschen mijnerzijds al het nadeelige en gevaarlijke hiervan voor de Nederlandsche belangen voldoende te hebben aangetoond.

Na deze opgaaf mijner voorloopige beschouwing van den inhoud der bovenvermelde brieven uit Berlijn neem ik verder de vrijheid op te merken dat, mijns inziens, de stand der zaken nog niet toelaat om aan commissarissen een bepaald antwoord te doen toekomen, doch dat hun verslag zal dienen te worden afgewacht nopens de conferentie, die nader zoude plaats hebben. Mogt evenwel een antwoord voegzaam voorkomen, dan zal, behoudens beter oordeel, hetzelve zich tot algemeene bewoordingen dienen te bepalen voorzoover de gedane mededeeling der besproken punten betreft, doch daarentegen, onder herinnering aan het slot van U. Exc.' s missive van den 20en dezer [5]), de verwachting dienen uit te drukken, dat commissarissen bereids de gelegenheid zullen

---

[1]) No. 63. [2]) Mainzer Conventie van 31 Maart 1831. [3]) No. 61. [4]) No. 75.
[5]) Waarschijnlijk heeft Netscher zich hier vergist en is bedoeld de missive d.d. 24 April 1837; vgl. no. 78.

hebben gehad om overeenkomstig gemelde missive op het eigenlijke hoofdpunt in deze terug te komen en de bedoelingen van Pruissen daaromtrent meer bepaaldelijk te vernemen.

Ik acht dit te noodiger, omdat voor het aandringen bij Pruissen op dit hoofdpunt nog eene beweegrede te meer bestaat, op grond van het slot der becijferde missive van commissarissen [1]), waarbij melding wordt gemaakt van de verwondering door de zaakgelastigden der staten van het Tolverein over de volstrekte ongezindheid van Pruissen om zich in te laten op weerkeerige verminderingen van regten; eene omstandigheid, die doet vermoeden, dat iets dergelijks bij die andere staten niet geheel wordt afgekeurd, en waaruit welligt aanleiding zou kunnen worden genomen tot overweging der vraag, of het misschien niet in aanmerking konde komen om die staten, of de voornaamste derzelve, op eene doelmatige wijze te dezen opzigte te doen polsen en zich met dezelve in een nader verband te stellen?

No. 81. — 1837, Mei 1. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN DEN KONING [2]).

Bij het schrijven van den secretaris van staat van den 30en April [3]) behaagde het U.M. mij te dien kenbaar maken, dat mijn rapport van den 29en April [4]) betreffende de toepassing van de Rijnconventie [5]) op het territoriaal zeegebied, om spoedige consideratiën en advies aan het departement van Financiën verzonden zijnde, de inlichtingen, in dat rapport vervat, de vraag doen ontstaan, of het inmiddels ook wenschelijk te achten zou zijn om de commissarissen te Berlijn bij den door mij in een ander rapport van denzelfden dag voorgestelden brief [6]) tevens met die quaestie bekend te maken en aan hen voor te schrijven om te zorgen, dat in hunne onderhandelingen niets worde toegestemd, waardoor dezelve uit haar geheel zoude kunnen geraken, of waardoor de toepassing der Rijnconventie op het zeegebied in den zin van mijn rapport, indien U.M. daartoe termen mogt vinden, zoude kunnen worden moeyelijk gemaakt of verhinderd.

---

[1]) No. 75.

[2]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 1 Mei 1837, no. 1 Z. G.

[3]) 30 April 1837, la. F^{18}, Z. G., exh. 1 Mei 1837, no. 1 Z. G.

[4]) Weggelaten. [5]) De Mainzer Conventie van 31 Maart 1831. [6]) Weggelaten.

Ter wenschelijke bespoediging der correspondentie met voornoemde commissarissen heb ik voorbedachtelijk de beide onderwerpen in twee afzonderlijke rapporten gesplitst, alzoo dezelve, ofschoon alle punten van toepassing der Rijnconventie in eenig verband staan tot elkander, mij nogtans toeschenen twee verschillende zaken aan te gaan. De eene betrof een onderwerp, reeds werkelijk te Berlijn ter sprake gebragt, namelijk de buiten-effectstelling der Pruissische kabinetsorder [1]) tegen begunstigingen van de Nederlandsche zijde, waarbij het belangrijk is het toestaan van voordeelen aan Pruissen te vermijden, welke de evenredigheid zouden te boven gaan tegenover de intrekking der Pruissische kabinetsorder, of, om mij naauwkeuriger uit te drukken, tegenover de gelijkstelling der Nederlandsche vlag met de behandeling, welke de bij die kabinetsorder begunstigde andere oeverstaten ondervinden. Dit punt houde ik voor volkomen gaaf en tevens voor zeer dringend, ten einde zoo spoedig mogelijk eene verkeerde behandeling van hetzelve te Berlijn voor te komen, voor welke de brieven van commissarissen van den 20en April [2]) eenige aanleiding geven om te vreezen, terwijl zij blijkens hunnen gisteren ontvangen brief [3]) aan de onderhandelingen eenen spoed bijzetten, welken ik in eene zoovele onderscheiden punten omvattende negociatie minder verwacht had.

Het andere onderwerp is van eenen verwikkelden aard, en vermits het departement van Financiën hetzelve reeds sedert verscheiden jaren uit een ander oogpunt behandeld heeft, mag men tegemoet zien, dat hetzelve zijne beschouwingen te dien aanzien door een nader betoog zal trachten te staven, waartoe onvermijdelijk eenige dagen zullen noodig zijn. De vraag nu, of het doelmatig zoude zijn om hangende de deliberatiën commissarissen ten deze van eenige voorloopige voorschriften te voorzien, schijnt tot de zoodanige te behooren, waarvan de beantwoording met nagenoeg evenveel grond naar de eene en andere zijde kan overhellen. Eensdeels toch hebben de gesprekken alhier van den heer Rochussen en zijn brief uit Frankfort [4]) genoegzaam blijken opgeleverd, dat hij in deze materie de meening deelt van het departement van Financiën, en het blijft mogelijk, dat dit gevoelen eenigen invloed heeft op zijne verrigtingen te Berlijn, te meer uit hoofde

---

[1]) Kabinetsorder van 28 December 1836; vgl. hiervóór, blz. 112, noot 1.
[2]) Nos. 74 en 75. [3]) No. 79. [4]) No. 64.

hij niet onkundig kan zijn van de executie aan dat gedeelte der Rijnconventie [1]), door het departement van Financiën gegeven, waaruit hij zoude kunnen afleiden, dat dezelve met de bedoelingen der regering overeenstemt. Aan den anderen kant laat zich vooralsnog niet voorzien, dat dit punt bepaaldelijk ter sprake gebragt zal worden bij de Berlijnsche onderhandelingen en dat de Pruisische commissarissen de uitdrukkelijke stipulatie zullen verlangen van eene wijze van executie der Rijnconventie thans reeds hier te lande in werking, en aldus de houding zullen aannemen, als ware zij facultatief en geenszins reeds door de Rijnconventie zelve voorgeschreven, en dat, gesteld al eens dat zij met zoo iets optraden, de Nederlandsche commissarissen zich tot eene zaak zouden verbinden, welke hunne instructie [2]) onaangeroerd gelaten heeft. Voorts heeft het eenig inconvenient om de zaak in een kort cijfer te behandelen en zich te onthouden van eene behoorlijke ontwikkeling, geschikt om de Nederlandsche commissarissen genoegzaam in te lichten en terug te brengen van hunne tegenwoordige beschouwingen, hoedanige toelichting in alle geval zal moeten worden uitgesteld tot de regering eene beslissing zal genomen hebben en tot er eene gelegenheid zijn zal eenen zoodanig uitvoerigen brief als er dan mogt noodig zijn, naar Berlijn te verzenden, want het zoude evenzeer kunnen schaden om geprovoceerd en uit eigen beweging de aandacht der Pruissische commissarissen op de materie te vestigen, wanneer de brief aan de post gelezen werd, als in de conferentie zelve, alzoo Pruissen dan hoogstwaarschijnlijk zoude aandringen op de stellige bepaling eener wijze van executie van het Rijnreglement, welke niet in de nieuwe conventie wordende opgenomen, facultatief en herroepelijk blijft.

Mogt U.M. na beoordeeling der gronden voor en tegen het doelmatig achten de Nederlandsche commissarissen ten deze van eenige instructiën te voorzien, hetgeen mij, alles overwogen zijnde, ten slotte verkieslijk voorkomt, zoo neme ik de vrijheid daartoe de volgende bijvoeging bij mijnen ontworpen brief [3]) aan te bieden.

„Het zal u waarschijnlijk bekend zijn, dat sedert een geruimen tijd de goederen, van den Rijn komende of derwaarts bestemd,

[1]) Mainzer Conventie van 31 Maart 1831. [2]) No. 63.

[3]) Ontwerp-brief van 29 April 1837, R. A., Buitenlandsche Zaken, bijl. ad 29 April 1837, no. 1 Z. G.

hier te lande worden behandeld als regtstreeks doorgevoerd, al hebben er kantlossingen of overladingen door zolderschuiten plaats en zonder gebruik der entrepôts verpligtend te maken. Er heeft zich een twijfel opgedaan, of aldus het eerste gedeelte der Rijnconventie, welke het zeegebied betreft, niet illusoir wordt ten koste van het belang en de regten van Nederland, en alhoewel de raadplegingen hierover bij de regering nog aanhangig zijn, wenscht de koning, dat inmiddels door U.W.E.G. worde gezorgd ten einde in de onderhandelingen niets worde toegestemd, waardoor die quaestie uit haar geheel zoude kunnen geraken of waardoor intrekking of wijziging dezer begunstiging der doorvaart zoude kunnen worden moeyelijk gemaakt of verhinderd, alsmede dat deze materie niet uit eigen beweging door U worde ter sprake gebragt, noch de aandacht der Pruissische commissarissen erop worde gevestigd, alzoo Pruissen dan hoogstwaarschijnlijk zoude aandringen op de stellige bepaling eener wijze van executie van het Rijnreglement, welke, niet in de nieuwe conventie wordende opgenomen, facultatief en herroepelijk blijft" [1]).

No. 82. — 1837, Mei 2. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN VON SCHERFF EN ROCHUSSEN [2]).

U.W.E.G. depêches van 20 April no. 7, en litt. A. (gecijferd) [3]), hebben zich gekruist met de mijne van den 24en April [4]), aan welker inhoud ik mij gedrage.

Terwijl men alhier de hoop blijft koesteren en vertrouwt, dat de onderhandeling over punten van meer ondergeschikt belang, vermeld in Uwe evengedachte depêches, niet zal beletten om die, tot het hoofddoel Uwer zending betrekkelijk, weder op te vatten, hebben de medegedeelde punten, onder no. 1 tot en met 8 aangehaald, voor zooveel daarover voor het tegenwoordige, en zonder nadere uiteenzetting van derzelver beoogde toepassing kan geoordeeld worden, dezerzijds geen stoffe tot bedenkingen opgeleverd; evenmin als het tiende punt, waaromtrent het echter wenschelijk is, dat men zich niet tot algemeene beloften, zonder

---

[1]) Vgl. no. 83.
[2]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 2 Mei 1837, no 1. G. s.
[3]) No 74 en 75. [4]) No. 78.

nadere opgave der formaliteiten, welke over en weder zullen kunnen verminderd worden, bepale.

Van meer gewigt is het negende punt, waarover ook meer bijzonder Uwe depêche litt. A handelt. Het daarbij sub litt. a vermelde is volkomen in den geest der dezerzijdsche bedoelingen. Doch hetgeen sub litt. b daartegen schijnt verlangd te worden, staat in geene verhouding met het sub litt. a bedoelde. Indien toch Nederland slechts tot de voorregten der kabinetsorder van 28 December 1836 [1]) toegelaten wordt, dan moet Pruissen ook slechts daarmede geëvenredigde voordeelen genieten; dat is, de vrijstellingen moeten alleen toegestaan worden bij in- en uitvoer en ingeval de in- en uitgaande regten betaald worden. Bij doorvoer moet daartegen het volle scheepvaartregt en vaste regt betaald worden, zonder onderscheid van vlag, alles behoudens eene vermindering dezer regten naar aanleiding der dezerzijdsche instructie van den 24en April [2]), ingeval daartegen de daarbij bedoelde bijzondere begunstiging bij doorvoer naar Zwitserland en Oostenrijk toegestaan wordt.

U.W.E.G. verzoekende om deze bedenking in den loop der verdere onderhandeling over de opgegevene punten tot rigtsnoer te willen nemen, vleije ik mij, dat de meer gunstige gezindheid, welke U.W.E.G. bij de gezanten en zaakgelastigden der overige tot het Tolverein behoorende staten hebben opgemerkt opzigtelijk eene onderhandeling over de eigenlijke hoofdpunten, en welke gezindheid het van belang is zooveel mogelijk aan te kweeken, niet zonder invloed zal zijn op die der Pruissische regering, en dat wij daarvan in Uwe volgende depêches het bewijs zullen aantreffen.

No. 83. — 1837, Mei 3. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN VON SCHERFF EN ROCHUSSEN [3]).

Het zal U waarschijnlijk bekend zijn, dat sedert een geruimen tijd de goederen, van den Rijn komende of derwaarts bestemd, hier te lande worden behandeld als regtstreeks doorgevoerd, al hebben er kantlossingen of overladingen door zolderschuiten

[1]) Vgl. blz. 112, noot 2. [2]) No. 78.

[3]) Uit 's-Gravenhage. No. 4. — Uit het cijfer. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 3 Mei 1837, no. 1 G.

plaats, en zonder het gebruik der entrepôts verpligtend te maken. Er heeft zich een twijfel opgedaan, of aldus het eerste gedeelte der Rijnconventie [1]), welke het zeegebied betreft, niet illusoir wordt ten koste van het belang en de regten van Nederland, en alhoewel de raadplegingen hierover bij de regering nog aanhangig zijn, wenscht de koning, dat inmiddels door U worde gezorgd ten einde in de onderhandelingen niets worde toegestemd, waardoor die quaestie uit haar geheel zoude kunnen geraken, of waardoor de intrekking of wijziging dezer begunstiging der doorvaart zoude kunnen worden moeyelijk gemaakt of verhinderd, alsmede dat deze materie niet uit eigen beweging door U worde ter sprake gebragt, noch de aandacht der Pruissische commissarissen erop worde gevestigd, alzoo Pruisen dan hoogst waarschijnlijk zoude aandringen op de stellige bepaling eener wijze van executie van het Rijnreglement, welke niet in de nieuwe conventie wordende opgenomen, facultatief en herroepelijk blijft.

No. 84. — 1837, Mei 3. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [2]).

Wij hebben de eer Uwe Exc. de ontvangst te berigten van derzelver depêches van den 24en April j.l. no. 1 en 2 met de bijlagen [3]), welke de heer Bijvanck ons op Zondag den 30en daaraanvolgenden ter hand gesteld heeft. Bij eene kort op handen zijnde gelegenheid zullen wij dezelve, voor zooveel noodig, beantwoorden en tevens meer omstandig verslag doen van den loop en tegenwoordigen toestand der onderhandelingen. Voor het oogenblik nemen wij de vrijheid ons tegenwoordig berigt te bepalen tot de vermelding, dat de conferentie, welke wij bij onze depêche van den 25en April [4]) aangekondigd hebben, dat op den volgenden dag zoude plaats vinden, tot geen gunstig resultaat gevoerd hebbende, dezelve zonder bepaling van dag is uitgesteld geworden, vermits de Pruissische commissarissen verklaarden nieuwe instructiën te moeten vragen.

Wij hebben door vertrouwelijke gesprekken met twee ministers en andere invloed hebbende lieden ons bevlijtigd eene meer gun-

[1]) Mainzer Conventie van 31 Maart 1831.
[2]) Uit Berlijn. No. 9. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 8 Mei 1837, no. 3 G.
[3]) No. 78. De depêche no. 2 is weggelaten. [4]) No. 79.

stige wending aan de zaken te geven en hebben de overtuiging daarin, althans ten deele, geslaagd te zijn, zoodat wij heden de uitnoodiging hebben ontvangen om Zaturdag aanstaande [1]) weder eene conferentie te houden.

In de hoop eerlang tot eenige punten van overeenkomst te geraken, zullen wij den heer Bijvanck nog enkele dagen alhier doen vertoeven.

No. 85. — 1837, Mei 4. — NETSCHER AAN VERSTOLK VAN SOELEN [2])

Het schrijven van commissarissen te Berlijn van den 25en April, no. 8 [3]), bevat niets anders omtrent de punten, welke volgens hun schrijven van 20 bevorens no. 7 [4]) in eene vroegere conferentie met de Pruissische commissarissen voorloopig waren besproken, als hebbende de bepaalde nadere conferentie ten gevolge der ongesteldheid van een der Pruissische commissarissen moeten worden uitgesteld, terwijl in de op 24 April gehouden gewone conferentie, behalve eenige punten van redactie, slechts gehandeld is over de hoegrootheid der vermindering van het scheepvaartregt bij de opvaart in Nederland, welk punt echter niet ter conclusie is gebragt.

Gemeld schrijven levert dus in zoover geen stof tot nadere beschouwingen, en vermeen ik in overeenstemming met Uwer Exc.'s voorloopig rapport van 29 April [5]), dat een volledig verslag van commissarissen moet worden afgewacht, alvorens eenig bepaald voorstel ter zake dier verschillende punten aan den koning kan gedaan worden.

Hetzelfde geldt ten aanzien van de eventueele toelating der andere oeverstaten tot de schikkingen, tusschen Nederland en Pruissen nopens de Rijnvaart te treffen, waarover met den heer Michaëlis gesproken is, en waaromtrent almede niets bepaalds door commissarissen wordt gemeld.

Uit hetgeen nopens de op 23 April met den graaf von Alvensleben gehouden conferentie medegedeeld wordt, ontwaar ik met leedwezen, dat het hoofddoel der zending van commissarissen meer en meer op den achtergrond wordt geschoven, namelijk

[1]) 6 Mei 1837.
[2]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 5 Mei 1837, no. 1 G.
[3]) No. 79. [4]) No. 74. [5]) Weggelaten.

weerkeerige vermindering van regten, speciaal op den invoer over en weder van sommige belangrijke handelsartikelen, en dat, zonder eenige bepaalde toezegging op dit voor Nederland boven alles gewigtige punt, het oogmerk schijnt te bestaan, dat door commissarissen bij derzelver vertrek eene verklaring worde achtergelaten, waarbij de geneigdheid der Nederlandsche regering tot dergelijke vermindering wordt uitgedrukt, en van welke verklaring door Pruissen in een met de overige staten van het Tolverein te houden overleg gebruik zal worden gemaakt.

Op die wijze zal de hoofdzaak naar eene onzekere toekomst verwezen worden en het wezenlijke belang vervallen, hetwelk Nederland bij het sluiten van eene overeenkomst met Pruissen hebben kan.

De kopijelijk bij den brief gevoegde Pro-Memorie betreffende het artikel der suiker [1]), hoezeer wat de cijfers en bereekeningen betreft, hoofdzakelijk in overeenstemming met de vroeger vanwege de firma Rupe en Zoon aangeboden memoriën, is mij toegescheenen zeer goed berekend te zijn voor het doel, waartoe dezelve bestemd is, namelijk om aan de Pruissische commissarissen overhandigd te worden en het Kabinet te Berlijn opmerkzaam te makan op de nadeelige zijde, die de ingevoerde verhooging op de suiker ook voor Pruissen en de overige Vereinslanden hebben kan en moet. Eindelijk blijkt uit den brief, dat ook het punt der wederzijds verlangde vereenvoudiging der formaliteiten niet ter conclusie is gebragt. Het beginsel zal in de overeenkomst kunnen worden opgenomen, doch de toepassing wenscht men te regelen in eene door Pruissen beoogde zamenkomst met de Rijnoever-staten in den loop van dezen zomer. Derhalve levert ook dit punt geen stof op tot dadelijke overweging.

Naar aanleiding van een en ander komt het mij dus voor, dat meergemelde brief voorshands zoude kunnen worden aangenomen voor informatie, in afwachting van de meer bepaalde en stellige berigten, die door commissarissen zullen moeten worden ingezonden, en neem ik de vrijheid Uwe Exc. in bedenking te geven om den koning in dien zin te adviseeren.

---

[1]) No. 77.

No. 86. — 1837, Mei 5. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Naar aanleiding en ter vervolge van ons voorloopig berigt van den 3en dezer no. 9 [2]) zullen wij heden de eer hebben in eenige meerdere ontwikkelingen te treden omtrent het daarin slechts met enkele woorden aangestipte, daar ons tegenwoordig schrijven door den kolonel de Ceva, adjudant van Z. K. H. Prins Frederik, welke heden de terugreis aanneemt, aan U. Exc. zal worden bezorgd.

Alvorens tot die mededeelingen over te gaan zal de tweede ondergeteekende zich veroorloven met weinige woorden terug te komen op hetgene, in antwoord op zijne voordragt uit Francfort d.d. 23 Maart j.l. [3]), in U. H. W. G. depêche van 24 April j.l. no. 1 [4]) gezegd wordt.

De eenige aanleiding, welke hij tot die voordragt had, ontstond uit de overtuiging, dat het voor onze regering van belang zou kunnen wezen bekend gemaakt te worden met bijzonderheden en meeningen, welke hij door verschillende betrekkingen in de gelegenheid was te vernemen. De kennis toch dier bijzonderheden kon, naar zijn inzien, der regering niet dan aangenaam wezen ter beoordeeling van geschilpunten, naarmate dezelve uit een ander oogpunt voorgedragen werden. Verre echter was het van hem verwijderd alle die meeningen, welke hij slechts als zoodanig aanvoerde, te deelen. Hij hecht daaraan desniettemin waarde; eensdeels, omdat zoodanige daarin vermelde, voor Nederland ongunstige gezinningen maar al te veel nadeeligen invloed op onzen handel uitoefenen en de betrekkingen tusschen de Rijnoeverstaten met de Hanzesteden of andere handelsplaatsen vermeerderen; anderdeels, omdat de ondervinding doet zien, zooals U. Exc. zulks zelve aanmerkt, dat die ongunstige meeningen, hoe ongegrond ook, vaak ingang en ondersteuning bij de Pruissische regering vinden en alsdan van dadelijken invloed op de betrekkingen tusschen de staten worden, en gevolglijk ook op de onderhandelingen, welke thans aanhangig zijn. Hij stelt te veel prijs op de beoordeeling van U. H. W. G., dan dat hij niet de vrijheid zoude nemen deze korte toelichting der bedoelingen,

[1]) Uit Berlijn. No. 10. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 9 Mei 1837, no. 1 G.
[2]) No. 84. [3]) No. 64. [4]) No. 78.

welke hem tijdens zijne doorreize door Francfort de pen hebben doen in de hand nemen, met bescheidene eerbied aan U. Exc. voor te dragen.

Het strekt ons tot veel voldoening U. H. W. G. te kunnen berigten, dat wij de onderhandeling tot dusverre geheel in den geest der depêche van 24 April[1]) gevoerd hebben. Ten aanzien der stoomvaart hebben wij de erkenning van de bestaande ondernemingen te Rotterdam en te Keulen op den voorgrond gesteld; ons bereid verklarende om daarna eenige grondbeginselen vast te stellen, welke tot rigtsnoer zouden kunnen verstrekken bij het toelaten van nieuwe ondernemingen, voor zooveel die noodzakelijk zouden geacht worden. En daar wij ons nu bij voorschreven depêche van 24 April gemagtigd zien om desnoods eene meer bepaalde toezegging te doen tot het verleenen van concessie aan eene nieuwe Pruissische onderneming, onder beding dat Pruissen insgelijks nog eene Nederlandsche onderneming zal concessioneeren, zoo durven wij wel geloven, dat dit twistpunt uit den weg zal geruimd worden; daar, zooals U. Exc. dit teregt aanmerkt, het der Pruissische regering voornamelijk te doen is om aan voorbariglijk aan de Dusseldorper maatschappij gedane beloften gestand te kunnen doen. Eene schikking omtrent dit punt is daarom te meer wenschelijk wijl men ons heeft aangekondigd, dat, zoo onze regering, nu de Pruissische zich voor de gemelde maatschappij had geïnteresseerd, hare toestemming bleef weigeren, alsdan de vaart der stoombooten van de Nederlandsche maatschappij op den Pruissischen Rijn feitelijk belet zou worden. Hoe willekeurig zoodanige handeling ook moge schijnen, dezelve zou nogthans te vrezen zijn, en wij meenen, dat het van groot belang is, zoo wij de schok en het gerucht, die het gevolg van zulke uitersten zouden wezen, bijtijds afweeren. Wij betwijfelen echter, of de Pruissische regeering genegen zal zijn de materie naderhand bij de Centrale Commissie te Mentz te brengen, daar commissarissen van oordeel zijn, dat het vervoer van personen over den Rijn eene voorbehoudene uitzondering is op de overeenkomst van 1831 [2]); eene meening, welke wij, bij aandachtige lezing van artikel 52 dier overeenkomst, tot dusverre gedeeld hebben.

Van de verleende bevoegheid om de heffing van het vast regt op te offeren voor de den Rijn afgevoerd wordende goederen,

[1]) No. 78. [2]) De Mainzer Conventie van 31 Maart 1831.

welke over de Nederlandsche entrepôts in de vrijhaven-steden worden doorgevoerd, behoeft door ons geen gebruik te worden gemaakt, vermits eensdeels de Pruissische regering, immers vooralsnog, niet in onderhandeling treedt over vermindering van het regt van doorvoer door het Tolverein, en anderdeels, wijl wij ons vleijen de questie der Rijnvaart ook zonder die opoffering naar genoegen te zullen kunnen beëindigen.

Bij onze depêches van den 20 April l.l. no. 7 en litt. A (gecijferd)[1]) hebben wij gemeld, dat van zijde der Pruissische commissarissen verlangd werd eene algeheele opheffing in Nederland niet alleen der scheepvaartregten, maar ook van het vast regt voor alle goederen, die niet regtstreeks doorgevoerd, maar in Nederland over de entrepôts omgeladen werden.

Van onzen kant hebben wij dadelijk verklaard op dien grondslag over het vast regt niet te kunnen onderhandelen; voorts echter ons genegen betoond om de scheepvaartregten voor de stroomafwaarts komende, in Nederland gelost wordende goederen vrij te stellen, vermits ook Pruissen zoodanige bevrijding onvoorwaardelijk geeft zoowel voor de vandaar uitgevoerd als voor doorgevoerd wordende producten, — doch ten aanzien van de goederen stroomopwaarts niet verder dan de halve bevrijding te kunnen geven, daar Pruissen slechts bevrijding verleent voor de goederen, welke onder betaling van het inkomend regt in zijne havens gelost worden.

Het onderscheid tusschen eisch en aanbod bedroeg alzoo, in geld uitgedrukt, boven en behalve de questie wegens het vast regt, eene som van ruim f 110.000 's jaars.

In den aanvang werd ons aanbod zeer verre van de hand gewezen; dan daar wij uit eene bijzondere aanleiding rede hadden het ervoor te houden, dat de Pruissische regering wel van haren eisch zou terugkomen en wij ons bovendien een voegzaam middel hadden voorbehouden om altijd weder op de zaak terug te kunnen komen, zoo hieldden wij vast bij ons aanbod. Het gevolg daarvan was, dat eerst het vast regt buiten sprake werd gebragt en vervolgens voorgesteld om het verschil nopens het scheepvaartregt te middelen, namelijk de bevrijding daarvan op $\frac{3}{4}$ te bepalen. Ook dit bleven wij, om bovenvermelde redenen weigeren, hoezeer de Pruissische commissarissen dit als hun ultimatum ver-

[1]) Nos. 74 en 75.

klaarden, en het was daardoor, dat de conferentie van den 26 April zonder resultaat bleef. Den schijn willende vermijden, dat wij onzerzijds boven ons aanbod zouden gaan, zoo maakten wij zwarigheid om dien dag in bepaalde onderhandeling over andere punten voort te gaan. De Pruissische commisarissen nieuwe instructiën moetende vragen, zoo bepaalden wij geen naderen dag van samenkomst, maar leidden het daarheen, dat zij ons bepaaldelijk zouden onderrigten, of ons voorstel over de Rijnvaartregten al dan niet aangenomen werd. Door zijdelingsche gesprekken wisten wij den indruk, welke hierdoor was teweeggebragt te versterken en wij zagen ons dus op een zeer gunstig standpunt geplaatst.

Het gevolg beantwoordde aan onze hoop en verwachting. Weinige dagen daarna ons in gezelschap met den minister van Financiën bevindende, zeide deze ons, dat naar aanleiding van nadere beraadslagingen, de eisch van ¾ het ultimatum niet was en dat, zoo men het over de verdere punten der onderhandeling eens kon worden, onze zwarigheden te dien aanzien uit den weg geruimd zouden kunnen worden; weshalve wij eerstdaags tot het hervatten der conferentiën zouden worden uitgenoodigd. Dit alles is ons in een op eergisteren met den geheimraad van legatie Michaelis gehouden gesprek bevestigd geworden. Zoodat wij nu op morgen weer met de conferentiën zullen aanvangen.

Het voornaamste punt van bezwaar dat nog overig is, en 't geen ons zeer weegt en gewis veel moeite zal kosten, betreft dat naar luid van artikel 13 onzer instructie [1]) de goederen, ter zee onder Pruissische vlag in- of uitgevoerd wordende, slechts bij directe vaart tot het genot der korting van 10 % op de regten kunnen toegelaten worden; terwijl de scheepsongelden voor de beide vlaggen bij alle vaart, zonder onderscheid van herkomst of bestemming, met de nationale gelijk gesteld zouden worden. Daar nu in de Pruissische wetgeving geene zoodanige bepaling wegens kortingen van 10 % bestaat, volgt er uit, dat de Nederlandsche schepen en derzelver ladingen in allen gevalle met de Pruissische gelijk gesteld zouden zijn, en deze slechts in de regtstreeksche vaart. Men maakt zwarigheid op dien ongelijken voet met ons te sluiten; men verlangt, dat ook bij niet regtstreeksche vaart de Pruissische vlag met de onze zal worden gelijk gesteld. Dit echter zou met on-

[1]) No. 63.

ze instructie en met het belang onzer scheepsrederijen strijden. Wij zijn vertrouwelijk onderigt, dat ons als conciliatoir zou worden voorgeslagen om dan ook slechts de scheeps-, tonnengelden enz. bij regtstreeksche vaart gelijk te stellen. Dit zou inderdaad ook het eenige hulpmiddel zijn, waartoe wij in het uiterste geval, liever dan de onderhandelingen te doen afspringen, zouden overgaan; wij zullen echter al het mogelijke aanwenden om dit hulpmiddel noodeloos te maken; daartoe hebben wij ons voorbereid en velerhande meer of min gegronde redenen van overreding verzameld, met welker uiteenzetting wij echter thans U.Exc.'s aandacht niet zullen bezig houden.

Het heeft ons tot veel genoegen gestrekt, dat de zin van het slot onzer depêche van 12 April no. 6 [1]) wegens het zoo mogelijk weder aanknoopen der onderhandelingen over wederkeerige begunstigingen in de regten, zoozeer aan de bedoelingen des konings heeft mogen beantwoorden, en dat onze verdere behandeling van zaken volkomen strookt met de wijze, door U. H. W. G. voorgeschreven. Wel verre van ons door de eerste weigeringen te hebben laten afschrikken, zijn wij zoo in de conferentie als daarbuiten in gesprekken met hooge staatsbeambten, met alhier resideerende ministers van tot het Tolverein behoorende staten en verdere personen van invloed, altijd teruggekomen op het wenschelijke voor beide landen om den afzet van hoofdprodukten wederkeerig te begunstigen. Wij zijn overtuigd, dat die voordragten en gesprekken geen ongunstigen indruk hebben gemaakt en dat, zooal nu niet reeds dadelijk, echter in 't vervolg hiervan wel goede resultaten te hopen zijn.

Tot staving onzer pogingen in dezen zin mogen wij ons beroepen op de, door ons aan den graaf van Alvensleben ter hand gestelde pro-memorie over de suikerlompen, welke wij de eer gehad hebben in afschrift bij onze depêche van den 25en April no. 8 over te leggen [2]), en voorts op de, aan dien minister toegezegde memorie over de meer algemeene wederkeerige vermindering van regten; welk stuk door ons is ontworpen, hoezeer voorbedachtelijk nog niet ingeleverd, daar wij het voorzigtig achten, eerst de onderhandelingen over de questieuse punten van zee- en Rijnvaart, stoombooten etc., totzoodanigen graad van rijpheid te brengen, dat dezelve niet geheel afhankelijk of ondergeschikt worden ge-

[1]) No. 72. [2]) Weggelaten.

maakt van verdere onderhandelingen of besprekingen over vermindering in de regten, welke uit den aard der zaak niet spoedig kunnen worden tot stand gebragt, daar toch de Pruissische regering ook bij de beste gezinning harerzijds ten deze niets zal doen dan na voorafgaand overleg met de andere tot het Tolverein behoorende staten. In allen gevalle is dus eene aanvankelijke overeenkomst over de punten, die meer dadelijk tot de scheepvaart betrekking hebben, wenschelijk, daar zulks een einde zou maken aan de moeijelijkheden, welke deswegen bestaan en eene gunstige inleiding tot de meer innige vereeniging der handelsbelangen van beide partijen zoude geven.

Ten aanzien der formaliteiten vooral in de behandeling te Rotterdam, is ons door de Pruissische commissarissen eene pro-memorie ter hand gesteld, welke wij de eer hebben mits dezen ter kennisname van U. Exc. op te zenden [1]). De daarin ontwikkelde bijzonderheden en bezwaren ontstaan grootendeels uit het gemis van een groot, wel ingerigt entrepôt binnen die stad en men is van zijde Pruissen van meening, dat de Nederlandsche regering krachtens de Mentzer-overeenkomst [2]) verpligt is zoodanige inrigting daar te stellen, zonder dat de weigering tot medewerking van het bestuur eener stad of van derzelver inwoners van die verpligting kan ontslaan. In allen gevalle dringt men er op aan, dat zoolang dus danige inrigting niet bestaat, de formaliteiten zoo eenvoudig en onkostbaar mogelijk worden gemaakt. Zonder ons in alle de, in dat stuk vervatte bijzonderheden in te laten, welker wederlegging ons trouwens ook niet zeer ligt zou vallen, hebben wij ons bepaald met te zeggen, de memorie aan U. Exc. te zullen opzenden, doch wij hebben tevens de bemerking daarbij gevoegd, dat in allen gevalle Pruissen tot dusverre geene reden van klagen had, nademaal de vrijhaven van Dusseldorp, tot de oprigting waarvan die regering zich bij de Mentzer-overeenkomst verbonden had, nog niet voltooid is.

No. 87. — 1837, Mei 7. — ROCHUSSEN EN VON SCHERFF AAN VERSTOLK VAN SOELEN [3]).

De conferentie van gisteren heeft tot geene bepaalde resulta-

---

1) Weggelaten. 2) Van 31 Maart 1831.

3) Uit Berlijn, Litt. B. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 12 Mei 1837, no. 1 G.

ten geleid en zich daarbij steeds moeilijkheden blijven voordoen; de zaak staat echter niet ongunstig. Ik ben van goeden hand onderrigt, dat de Fransche gezant alhier[1]) confidentielijk werkzaam is over de zaak der Rijnvaart, en dat het ook uit dien hoofde voor ons van belang zijn zoude, de onderhandeling zoo spoedig mogelijk tot een einde te brengen. In dezen stand van zaken achten wij het pligt desnoods over iets van minder belang heen te stappen, om het groote doel te bereiken. In eene op overmorgen bepaalde conferentie vertrouwen wij eenige hoofdpunten te zullen vaststellen, als wanneer wij de heer B.[2]) dadelijk zullen afzenden.

No. 88. — 1837, Mei 9. — DE PERPONCHER AAN VERSTOLK VAN SOELEN[3]).

J'ai l'honneur de porter à votre connaissance que monsieur Bresson, ministre de France ici, m'informa il y a peu de jours, qu'il avait reçu une dépêche de monsieur Molé, président du Conseil, par laquelle il était enjoint de faire près le ministère prussien des démarches en forme de protestation contre l'ordre du cabinet prussien du 28 décembre 1836 et le nouveau tarif qui l'accompagnait[4]).

Monsieur Bresson ajouta à cette information que monsieur Molé lui enjoignait en même temps de s'aboucher avec moi au sujet de cette affaire et de faire pour ainsi dire cause commune avec moi à cet égard. Monsieur Bresson dit de plus, qu'il lui semblait que cette affaire aurait dû être portée à la connaissance de la commission de Mayence et que le commissaire français aurait dû de droit être appelé à y faire sa déclaration en forme de protestation; je lui répondis que le partageais son opinion à cet égard. Cependant, répliqua-t-il, votre gouvernement a jugé convenable d'envoyer des commissaires à Berlin pour y traiter cette affaire. Je lui dis qu'effectivement les commissaires néerlandais étaient ici pour cet objet, mais que ce n'était point l'unique but de leur mission, vu qu'il s'agissait des affaires de la navigation qui concerne la Prusse en général et non uniquement de celle du Rhin et qu'en outre ces messieurs d'après leurs instructions devaient tâ-

---

[1]) Bresson. [2]) Bijvanck.

[3]) Uit Berlijn. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 16 Mei 1837, no. 2 Geheim.

[4]) Zie blz. 112, noot 2.

cher de s'entendre avec le gouvernement prussien sur différens autres objets relatifs aux rapports commerciaux entre les deux pays. Monsieur Bresson me dit alors, que l'ordre du cabinet en question ne regardait la France qu'indirectement par rapport à la navigation française sur le Rhin, vu que les navires de cette nation n'allaient guère au delà de Mayence, mais qu'il n'en était point de même pour ce qui concernait sa navigation sur la Moselle. Il finit par me dire qu'il passerait chez moi pour avoir une plus ample conférence sur le sujet susindiqué. Jusqu'ici cependant il n'est point venu et quoique j'ai été dans le cas de le rencontrer, il n'a plus renouvelé l'entretien susmentionné.

No. 89. — 1837, Mei 9. — VAN DEN BOSCH AAN DEN KONING [1]).

U. M. verlangt mijn gevoelen te kennen ten aanzien der keuze van de maatregelen, welke, casu quo, zoo in het algemeen, als ook omtrent die, welke door het departement van Buitenlandsche Zaken voorgedragen zijn en bij dat van Financiën geacht worden onvoldoende te wezen, ter bescherming van eigen vaart en tot bedwang van Pruissen.

Het is voor mij ten uiterste moeyelijk hieromtrent een bepaald advies uit te brengen, omdat daartoe gevorderd wordt eene grondige kennis van de artikelen, welke uit Pruissen herwaarts en uit ons land in Pruissen worden aangevoerd en aldaar worden geconsumeerd, en waaromtrent de opgaven van het departement van Financiën niet volledig zijn, terwijl nog bovendien staatkundige bedoelingen in het algemeen van invloed kunnen wezen op hetgeen in dezen als verkieslijk moet worden geoordeeld.

De vraag, mijns inziens, die hier in de eerste plaats zou behooren te worden overwogen, is deze: welk belang heeft Nederland om de goederen, welke langs den Rijn uit ons land worden vervoerd naar het naburige gebied, met eigen schepen derwaarts over te brengen, en wederkeerig om de goederen, die vandaar in ons land worden ingevoerd, met eigen vaartuigen te transporteren?

Als middel van bestaan van een zeker getal ingezetenen ziet men al dadelijk in, dat zulks niet onverschillig zijn kan, terwijl het zeker met het belang van beide landen, waar naartoe en vanwaar die overvoeren plaats hebben, strookt, dat zulks op de minst kost-

[1]) Uit 's-Gravenhage. — Minuut. — Departement van Koloniën, exh. 9 Mei 1837, no. 107 Geh. — Het origineel ontbreekt in het Kabinet der Koningin.

bare wijze plaats hebbe, omdat daardoor zoowel het debiet als het belang der consumateurs wordt bevorderd.

Eene vrije concurrentie in deze vaart tusschen eigen en vreemde schepen zou dan ook zeker in dezen het meest met het ware belang strooken.

Dan, eene tweede consideratie behoort, mijns inziens, hier in aanmerking te komen: de bewoners namelijk van den Boven-Rijn wenden pogingen aan om zich eene directe vaart met overzeesche naburen en zelfs met meer verwijderde landen te openen.

Het behoeft geen breedvoerig betoog, dat zulk eene vaart voor onze belangen nadeelig zijn moet, vermits daardoor de tusschenhandel, die anders tusschen die landen en ons land gevestigd moet zijn, verloren gaat. Uit dit oogpunt beschouwd, behooren wij den directen handel van hun land met de overzeesche (?)[1]) zooveel mogelijk en als de bestaande traktaten zulks toelaten, te belemmeren.

Ik meen derhalve als beginsel te mogen aannemen:

1. dat ons belang vordert den directen handel van den Boven-Rijn met de overzeesche landen zooveel mogelijk te stremmen;

2. het transport aan goederen uit en naar ons land naar en van den Boven-Rijn zoo goedkoop mogelijk te maken, en

3. om in dat transport aan onze schepen zooveel mogelijk het grootste aandeel te verschaffen.

Het eerste oogmerk kan, zoover mogelijk, bereikt worden door op de schepen, die deze vaart ondernemen, alle die belastingen te heffen, welke de bestaande traktaten veroorloven en aan dezelve geenerlei ondersteuning of hulp te verschaffen, tot welke wij niet verbonden zijn.

Het tweede oogmerk zou het best worden bereikt, zoo met de leden van het Tolverbond overeen te komen ware, dat de minst mogelijke lasten zouden worden geheven van alle goederen, die de rivier op- en af worden gevoerd, behoudens nogtans het regt van iederen oeverstaat om op die goederen, welke in zijn land worden ingevoerd, een accijns regt te heffen, met zijn belang strookende.

Het leidt geene bedenking, of zoodanig eene overeenkomst zou grootendeels onzen handel, ook die der koloniën op die wijze bevorderen, daar wij dan weinig van de concurrentie van anderen zouden hebben te vreezen en daardoor tevens de belangen der oeverstaten het meest bevorderd zijn.

---

[1]) Niet duidelijk leesbaar.

Indien .... [1]) als doel wierd beschouwd, zal het de vraag moeten zijn, op welke wijze men daartoe zou kunnen geraken.

Het sluiten van een tractaat op de voorgestelde voorwaarden zal waarschijnlijk daarin de grootste hinderpaal ontmoeten, dat in dat geval ook de onbezwaarde vaart tot in zee zal worden verlangd.

Het is dus de vraag, of er ook andere middelen bestaan om, als het ware zonder traktaat, tot het doel te geraken?

Hiertoe zou het misschien voldoende zijn als beginsel aan te nemen, en dit openlijk bekend te maken, dat schepen, komende uit landen aan den Rijn gelegen, welke onze scheepvaart niet belasten, ook de schepen derzelve in ons land niet zouden worden belast [2]), en dat van schepen en goederen, komende uit die landen, welke onze scheepvaart wel belasten, geheven zal worden het gewone en vastgestelde tolregt en bovendien van de goederen, welke zij voor de consumtie aanbrengen, boven het gewoon consumtieregt zoodanig een additioneel regt, als vereischt zou worden om onze schepen de uitgaven te vergoeden, tot welke zij, ten gevolge van de lasten, waaraan zij zouden.... [1]) worden verpligt, zijn te voldoen.

De toepassing van dit stelsel onmiddellijk op Pruissen zal meer bepaaldelijk leiden ter beantwoording van het kommissoriaal, op mij verstrekt.

Het doel om tegen dat rijk zulke maatregelen te nemen, welke hetzelve zal nopen om het besluit van 28 December 1836 [3]) in te trekken (over hetwelk wij ons met regt te beklagen hebben) en in verdere billijke schikkingen te treden, is, mijns inziens, bereikbaar, en tevens kan onze scheepvaart genoegzame ondersteuning verleend worden om met de Pruissische te kunnen concurreren, zonder dat zulks iets aan ons gouvernement kost of onzen handel of nijverheid noemenswaardig benadeelt, terwijl de kosten en nadeelen van deze maatregelen grootendeels door Pruissen gedragen zullen worden.

Om de middelen tot bereiking van het eerste doel te vinden, behoeven wij alleen de geschiedenis en den toestand van onzen handel met de Pruissische Rijnprovinciën te raadplegen; de toestand van onze Rijnvaart zal ons de middelen ter bereiking van het tweede doel aan de hand geven.

[1]) Onleesbaar.
[2]) Deze zin loopt niet.
[3]) Zie hiervóór, blz. 112, noot 2.

Sedert de vereeniging met België van 1815 trokken wij vele behoeften uit dat land, zooals steenkolen, steenen, kalk, hout, staal, staalwerk, ijzer, ijzerwerk, katoenen, lijnwaden, enz. enz., welke wij sedert den Belgischen afval van 1830 grootendeels uit de Pruissische Rijnprovinciën trekken. Dit geeft aan deze provinciën eene nooit gekende voorspoed, zelfs Keulen rijst weer uit derzelver ruïnen te voorschijn; langs de Roer heerscht een vroeger ongekende rijkdom en ontwikkeling der nijverheid. Terstond na den afval van België rees de prijs der Roerkolen zeer, en de enorme winsten, ten koste van Nederland door de eigenaars der kolenmijnen aan de Roer behaald, zijn grootendeels wederom in nieuwe kolenmijnen en ijzerwerken gestoken, waardoor de productie zeer vermeerderd is. Belasten wij deze steenkolen nu matig, bij voorbeeld, met Nederlandsche schepen ingevoerd wordende, met *f* 1 per 1000 N. ℔ of 50 procent van het tegenwoordige regt van invoer op die welke met vreemde zeeschepen worden ingevoerd, en van *f* 2.—, zoo dezelve met Pruissische schepen worden aangebragt, zoo zal de prijs der steenkolen aan de Roer daardoor evenveel of althans nagenoeg zooveel dalen en echter niet of niet noemenswaardig duurder voor ons worden, terwijl het gouvernement daarvan jaarlijks eene naamwaardige som ontvangen zal, zeker *f* 140.000.— te boven gaande. De langs den Rijn en de landzijde ingevoerd wordende steenkolen zijn alle Pruissische en bijna alle Roerkolen. Indien de Roerkolen hierdoor soms ook voor een korten tijd hier te lande iets duurder worden, zoo zoude dit geen bijzonder nadeelig gevolg hebben. De consumtie van de lange turf en Engelsche steenkolen zoude daardoor toenemen, en het eerste is strookende met ons belang.

De Engelsche steenkolen worden gewoonlijk met Engelsche schepen ingevoerd, en daarvoor wordt dus hier te lande het volle regt van invoer betaald, en daarenboven nog de loods- en andere ongelden en welke(?) strekken.... [1]) het belang der schatkist.

Dat de consumtie van den turf hier te lande door den hoogeren prijs der steenkolen zal worden aangemoedigd, is te verwachten.

Vooroordeelen en onkunde schijnen de eenige gronden te zijn, waarom aan steenkolen boven den turf, in vele fabrijken, de voorkeur gegeven wordt, terwijl in vele gevallen met meer voordeel onze inlandsche turf konde gebruikt worden.

---

[1]) Onleesbaar.

Men schijnt algemeen in de Rijnprovinciën te gelooven, dat dit middel alleen voldoende zou zijn om het Pruissische gouvernement te nopen zeer spoedig het besluit van 28 December 1836 [1]) tegen Nederland te wijzigen, terwijl het stellig is, dat onze nijverheid, onze handel of scheepvaart hieronder niet noemenswaardig lijden zouden, en dit zelfs niet, indien deze maatregel ook duurzaam mogt blijven bestaan; zelfs dan zoude het voordeel voor de schatkist, de scheepvaart en de veenderijen veel grooter zijn, dan de nadeelen, welke daaruit kunnen voortspruiten.

Teneinde den maatregel des te efficacer te doen werken, zoude nog op eenige Pruissische voortbrengselen een additioneel regt van invoer kunnen geheven worden.

Daarbij echter behoort te worden gelet, dat alleen artikelen, welke ons alleen door Pruissen en niet door andere Rijnoeverstaten worden geleverd, belast worden, en dat wij onze nijverheid, onzen handel en onze scheepvaart daardoor niet benadeelen.

Als zoodanig zou het eerst in aanmerking kunnen komen: ijzer en alles wat van ijzer of grootendeels van ijzer wordt vervaardigd, hetwelk in de door het departement van Financiën gegeven staten onder de volgende hoofden werd aangetroffen [2]), als:

staal in bladen,	messenmakerswerk,
ijzer (gegoten),	naalden,
„ (geslagen),	staalwerk,
fabrijkswerktuigen,	stoomwerktuigen,
kramerij,	

ten bedrage van omtrent ƒ 1.500.000.—.

Met uitzondering van de kramerijen komen deze goederen uit de Pruissische Rijnprovinciën; de kramerijen, voorzooverre zij niet zijn van koper en ijzer, slechts voor een gedeelte. Om die reden zou men den invoer op het artikel kramerijen of althans op de kramerijen in hout niet moeten verhoogen. Deze zwarigheid kan welligt ook vermeden worden, indien men zoover wil gaan om te bepalen, dat alle de artikelen vrijdom van de verhoogde regten zullen genieten, welke van bewijzen van oorsprong voorzien zijn uit welke blijkt, dat dezelve niet uit Pruisen afkomstig zijn.

De regten van invoer op deze artikelen zouden, indien dezelve met Nederlandsche of bevriende schepen ingevoerd werden, met

[1]) Zie blz. 112, noot 2.
[2]) Niet duidelijk leesbaar.

f 10.— per 100 N. ℔ en met Pruissische schepen met *f* 20.— per 100 N. ℔ kunnen vermeerderd worden, voorzooverre dezelve uit Pruissen komen. Pruissen geeft ons het voorbeeld door deze artikelen nog zwaarder te belasten, en wel tot *f* 35.— per 100 N. ℔.

Dit zou eene zeer aanmerkelijke som, waarschijnlijk jaarlijks wel *f* 50.000.—, in de schatkist brengen en onze nijverheid en scheepvaart bevoordeelen, zonder onzen handel te benadeelen.

Het zou vooral onze gieterijen en hoogovens van Gelderland en Overijssel bevoordeelen, alwaar vooral de potten en pannen kunnen gegoten worden, verder onze spijkermakerijen, onze fabrijken van fabrijk- en stoomwerktuigen, onze grof- en andere smeederijen. Wij behoeven ook niet te vreezen, dat deze artikelen daardoor veel duurder zullen worden; dezelve zullen integendeel maar onbeduidend in prijs rijzen. Engeland en andere landen van Europa kunnen ons deze artikelen leveren, en doen dit reeds nu gedeeltelijk. Daarbij zullen ook deze artikelen daardoor in Pruissen zeer in prijs dalen, want de fabrijken hebben daarvoor anders geene debouchés en kunnen dezelve .... [1]) tot lager prijzen leveren.

Ook de producten van Pruissen, bepaaldelijk de granen en zaden, die hier aangevoerd worden, zijn belangrijke artikelen: hiervan is, in 1835, blijkens de staten van het departement van Financiën, voor ruim *f* 3.600.000.— ingevoerd, en deze zijn grootendeels produkten van Pruissen.

Worden deze met een additioneel regt van 4 percent, onder Pruissische vlag ingevoerd, belast, zoo zou dit waarschijnlijk den invoer niet belangrijk verminderen en toch eene belangrijke som kunnen opbrengen, zonder dat hieruit eenig noemenswaardig nadeel voor onzen handel, nijverheid of scheepvaart zoude voortvloeyen.

Ook aarde, blauwsel of smalt, kalk, steen, als ongemalen tufsteen, hardsteen, slijp- en metselsteenen, kalksteen, molensteenen, vuursteenen, schaliën en leyen, aardewerk, potten en pannen, gebakken steen, ter waarde van ten minste *f* 1.000.000.—, zijn almede voor belasting vatbaar. Indien hierop een additioneel regt van 10 procent der waarde bij den invoer in Nederlandsche of bevriende schepen en 20 procent der waarde in Pruissische schepen geheven wordt, zal zulks zeker *f* 60.000.— opbrengen, al ware het ook dat een gedeelte dezer goederen, door dat hoogere regt, uit andere

[1]) Onleesbaar.

landen mogt worden ingevoerd. Dit gedeelte zal echter niet groot zijn, daar de Pruissische Rijnprovinciën, geen genoegzaam debiet voor deze artikelen hebbende, deze goedkooper zullen moeten leveren.

Een additioneel regt van invoer van *f* 10.— per 100 N. ℔ voor de Pruissische lakens zou ook belangrijk zijn, daar de invoer van lakens, volgens de staten, eene waarde van bijna *f* 3.000.000 bedraagt. De waarde van manufacturen van katoenen en lijnwaden bedraagt omtrent *f* 4.000.000 en het grootste gedeelte bestaat uit stoffen, die bij ons, sedert de Belgische revolutie, bijna geen regt van invoer betalen.

Indien wij nu op de Pruissische producten van dezen aard wederom hetzelfde regt heffen, hetwelk vóór de Belgische revolutie daarop geheven werd, zoo mag zulks niet veel in de schatkist opbrengen, doch zou Pruissen de noodzakelijkheid doen inzien met Nederland in eene billijke schikking te treden, en tegelijk zou het onze pas ontluikende katoenfabrijken tot eene belangrijke ondersteuning dienen.

Pruissen kan te minder over deze en dergelijke maatregelen klagen, daar Pruissen onze producten van denzelfden aard zoo zwaar belast en de aanleidende oorzaak is dat vele landen, tot het Tolverbond behoorende, dit thans ook doen; bij voorbeeld katoenen garen van *f* 3,40 tot *f* 13,60 de 50 N. ℔, katoenen stoffen met *f* 85,00 per 50 N. ℔, en daarop stel ik omtrent de helft voor of *f* 85,00 tot *f* 100,00 per 100 N. ℔, terwijl wij het nu bijna vrij laten binnenkomen.

Pruissen belast verder onze lakens of wollen stoffen met ruim *f* 100 per 100 N. ℔, ons aardewerk met *f* 16.— tot *f* 93.— per 100 N. ℔; onze stoom- en fabriekwerktuigen, ons ijzer en staalwerk is even hoog belast, zoodat onze fabrijken maar zeer weinig debiet naar Pruissen kunnen hebben, terwijl hunne fabrijken het meeste debiet naar Nederland hebben. Pruissen zou dus volstrekt geen regt hebben om over de hoogte dezer regten van invoer zich te bezwaren....[1]) en dit te minder, vermits Pruissen dezelfs regten van invoer ook van tijd tot tijd verhoogt, bij voorbeeld zulks met 1 January 1837 voor de drie eerstvolgende jaren gedaan heeft.

Dat zoodanige maatregelen effect zullen sorteren en Pruissen daaraan zeer spoedig genoopt zal worden toe te geven, is, zoo ik

[1]) Onleesbaar.

wel onderrigt ben, het algemeen gevoelen niet alleen in de Rijnprovinciën, maar ook in Berlijn zelf, en dat wel te meer, daar Pruissen in de eerstvolgende drie jaren, of tot 1 January 1840, niet zonder de toestemming van alle overige deelgenoten in het Tolverbond de regten aan invoer van de Nederlandsche produkten kan verhoogen, en zelfs na dat tijdstip daartoe de toestemming van het Tolverbond moet hebben of zich van deszelfs geliefkoosd Tolverbond afzonderen.

Pruissen kan bovendien deszelfs Rijnprovinciën niet aan eenen dergelijken kwalijk begrepen maatregel opofferen, en men zegt aldaar openlijk, dat het Pruissische gouvernement zulks uit vrees voor oproer geen jaar, veel min drie jaren zoude durven volhouden.

De Rijnschepen hebben ook geen belangrijk debouché dan naar Nederland en derzelver tegenwoordige rijkdom verandert in armoede, zoodra de Nederlandsche havens voor derzelver produkten gesloten zijn. Maar al wilde het Tolverbond deszelfs belangen aan de Pruissische belangen opofferen (hetwelk niet te vooronderstellen is) en retorsie-maatregelen tegen Nederland nemen, zoo zijn de Rijnprovinciën daardoor niet geholpen; dit geeft haar geen debouché voor derzelver steenkolen en andere van hare produkten, noch voor die der fabrijken en manufakturen. Maar dit geval zelfs schijnt weinig te vreezen te zijn, indien wij de belangen der overige landen niet krenken. In geen geval zou Nederland onder de afzonderlijke maatregelen van Pruissen bijzonder lijden: Nederland voert aan eigene producten, naar de opgaven van het ministerie van Financiën, voor ongeveer 1/10 der waarde naar alle die landen uit van hetgeen hetzelve van daar ontvangt; en het grootste gedeelte hiervan gaat slechts door Pruissen en wel langs den vrijen Rijn. Pruissen kan daartegen niets doen. Pruissen kan hoogstens ƒ 1.000.000.— onzer produkten belasten tegen meer dan ƒ 10.000.000 producten uit de Pruissische Rijnprovinciën, die wij belasten kunnen. Pruissen kan voor vele van deszelfs producten volstrekt geen andere markt vinden, als bij voorbeeld voor deszelfs steenkolen, steenen, kalk, leyen, hout enz., en voor vele andere geen voldoende markt. Nederland daarentegen kan voor bijna al deszelfs produkten elders eene bijna even goede markt vinden als in Pruissen.

Onze koloniale, de Amerikaansche en andere buitenlandsche waren kunnen door Pruissen niet belast worden zonder grooter na-

deel voor deszelfs eigen handel dan voor de onze, want de doorvoer langs den vrijen Rijn kan Pruissen ons niet beletten en zelfs nauwelijks den invoer dezer produkten over andere havens in Pruissen. En, gelijk ik reeds gezegd heb, van eene hoogere belasting op onze produkten, hetzij eigen of koloniale, kan niet wel kwestie zijn dan na verloop van drie jaren volgens de statuten van het Tolverbond.

Het belasten onzer koloniale produkten kan tevens Pruissen weinig baten, want vooreerst, zoo het debiet van Brazilie-koffij daardoor toenam, zouden de plaatsen, welke die, thans consumeren, daarvan beroofd worden en deze zich dus bij ons daarvan moeten voorzien; in de tweede plaats zou dit alleen de strekking hebben om de koffij in Pruissen duurder te betalen dan noodig was, daar, zoo de Brazilie-koffij aldaar thans zoo goedkoop als de onze, de kwaliteit in aanmerking genomen, kan ingevoerd worden, wij die niet allerwege van de markt verdrijven zouden, en ook dit geldt volkomen van de suiker, indigo en andere waren. Ik vleye mij dus, dat de aankondiging alleen van den voorgestelden maatregel, met bepaling van den tijd wanneer dezelve zal worden ingevoerd, voldoende zal zijn om Pruissen tot billijke schikkingen te brengen.

Zal echter het doel geheel worden bereikt om onze Rijnvaart genoegzaam te ondersteunen, dan is het eerste en volstrekte vereischte daartoe, door wettelijke bepalingen, evenzeer als zulks voor de zeeschepen bestaat, vast te stellen het onderscheidend kenmerk van een Nederlandsch met een vreemd schip.

De hoofd-vereischten van een nationaal schip, bij de meeste zeemogendheden, zijn:

1. dat het schip in het land, waarvan het de vlag wil voeren, gebouwd zij;

2. dat hetzelve geheel of toch grootendeels aan inwoners van dat land toebehoort;

3. dat hetzelve door een inwoner van dat land wordt gevoerd, en althans grootendeels door inwoners van dat land is bemand.

Indien deze bepalingen nu ook op onze riviervaartuigen worden toegepast, zouden wij eindelijk eene nationale scheepvaart op den Rijn verkrijgen kunnen. Onze nationale binnenvaart, vroeger eene bron van groote welvaart voor duizende nijvere inwoners van dit land, zou alsdan herleven.

Zoo niet deze of andere voegzame bepalingen worden vastgesteld, loopt men gevaar nutteloos veel geld aan vreemd kapitaal en aan vreemdelingen op te offeren, daar het voor dezen voldoende is eene formaliteit te vervullen en zich te doen naturaliseren. Het is voorzeker geheel onverschillig onder welke vlag de Rijn bevaren wordt, maar geenszins is het zulks, of dat geschiedt met schepen, hier gebouwd en door Nederlanders bevaren.

Alleen aan echte Nederlandsche schepen zou dan ook de voorgestelde premie behooren te worden verleend.

De departementen van Financiën en Buitenlandsche Zaken zullen meer bepaaldelijk en beter dan ik U. M. kunnen voordragen de wijze van de belasting te heffen en tevens kunnen opgeven, welke artikelen daarvan zouden moeten worden uitgezonderd.

Ik heb dezelve slechts kunnen aanduiden naar de niet volledige opgaven, welke ik mij heb kunnen verschaffen, terwijl daarbij dan tevens ook de transitoire maatregelen zouden kunnen worden opgegeven, welke er zullen vereischt worden om de opgegeven bepalingen ter onderscheiding van eigen en vreemde schepen volledig daar te stellen. Het is dan ook uit dien hoofde dat ik, zoo U. M. eenig nut in mijne voorstellen zien mogt, eerbiedig verzoek die departementen daarop nader te hooren, als geenszins op die volkomen kennis van zaken in dezen aanspraak makende, welke steeds vereischt wordt om eene zaak met juistheid en zelfvertrouwen te beoordeelen. ——————

No. 90. — 1837, Mei 10. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Na afzending onzer gecijferde depêche van den 7e dezer, l.ª B [2]), hebben wij de eer gehad te ontvangen U.Exc. gecijferde depêche van den 2den dezer no. 3 [3]).

Wij hebben daaruit met voldoening gezien, dat de bij onze depêches van 20 April no. 7 en litt. A [4]) medegedeelde grondslagen van onderhandeling over de tot de scheepvaart betrekkelijke questiën, voor zooverre daarover uit onze korte opgave geoordeeld kon worden, geene stoffe tot bedenkingen hebben opgeleverd.

Hetgeen U.Exc. echter ten aanzien van § b van het 9de punt onzer depêche van 20 April no. 7 [4]) bemerkt, vereischt onzerzijds

[1]) Uit Berlijn. No. 11. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 16 Mei 1837, no. 3 G.
[2]) No. 87. [3]) No. 82. [4]) Nos. 74 en 75.

eene toelichting onzer beschouwingen en daarop gegronde handelwijs, welke wij thans de eer zullen hebben te doen volgen.

Het is ons geenszins ontgaan dat de kabinetsorder van 28 December 1836 [1]), voor zooveel de bergvaart betreft, geene algeheele, maar slechts eene gedeeltelijke bevrijding van de Rijnvaartregten in Pruissen geeft, en het is even daarom, dat wij volstandig geweigerd hebben onzerzijds eene algemeene vrijstelling daarvoor te geven, doch dat wij, en gelukkiglijk met goed gevolg, bij de vermindering tot op de helft zijn staan gebleven. Wij begrepen, even zooals U.Exc. het noemt, dat wij niet meer dan geëvenredigde voordeelen aan Pruissen moesten toestaan, maar tevens, dat die evenredigheid geenszins in volkomen gelijkheid van maatregelen gelegen was. Bij eene volkomen gelijke invoering in Nederland der kabinetsorder van 28 December 1836, dat is bij eene woordelijke, doch niet zakelijke gelijkstelling, zoude Pruissen voordeelen genieten, onevenredig aan die, welke Nederland te beurt vallen, en wel ten gevolge van het verschil in de ligging der beide staten. Immers zoude men, wat de thalvaart betreft, de algeheele vrijstelling ook hebben moeten uitstrekken tot het geval van regtstreeksche doorvaart, zooals Pruissen dit doet. Hierin hebben wij een eerste voordeel weten te bedingen, daar wij die bevrijding enkel hebben aangeboden voor het geval, dat de goederen in Nederland tot de consumtie of opslag in entrepôt gelost worden. En wat de bergvaart betreft, zoo zoude daarvan geheel zijn vrijgesteld alle in Nederland onder betaling van uitgaand regt uitgevoerde artikelen; dat is naar onze beste berekening meer dan de helft van de uit Nederland Rijnopwaarts verscheepte goederen, terwijl wij ook slechts halve vrijstelling van dat geheel bedrag hebben uitgeloofd. Maar ook meenden wij, dat de door ons aangenomen grondslag eenvoudiger en vooral meer in het belang van onzen handel was. Hadden wij eene gelijke invoering der bepalingen van de kabinetsorder in Nederland aangenomen, dan zoude b.v. noch de suiker, noch de indigo, noch de tin, noch de huiden, noch zoovele andere stapelartikelen onzes handels van de bevrijding in Nederland eenig genot gehad hebben, alle welke producten zelfs door de Nederlandsche Handel Maatschappij in entrepôt verkocht en vandaar, met betaling van vast regt, doorgevoerd worden. Zoodanig re-

[1]) Vgl. blz. 112, noot 2.

sultaat konden wij niet geloven, dat aan de bedoeling zou beantwoorden, daar de belangen van onzen groothandel daarbij minder bevorderd zouden worden dan die van den handel in binnenlandsche waren of zoodanige buitenlandsche waren, als waarvan de regten zóó laag bij ons tarief gesteld zijn, dat die, zoowel bij het inkomen, als bij het uitgaan, kunnen betaald worden, zonder dat daardoor de goederen voor den wederuitvoer te veel bezwaard worden om de concurrentie vol te houden. Ook in de toepassing zou dat beginsel, in verband met onze wetgeving, aan vele ongewisheid onderhevig kunnen zijn. Bijvoorbeeld, een lading graan, den Rijn afkomende, wordt veelal eerst in entrepôt opgeslagen en kort of lang daarna verkocht, 't zij ten doorvoer, 't zij ter consumtie. In die onzekerheid van bestemming zou de heffing van het scheepvaartregt niet dadelijk, maar eerst later volgens de eventueele bestemming moeten plaats hebben en dus ook niet aan de kantoren aan de rivier gelegen, maar aan die van Amsterdam, Rotterdam en Dordrecht. Volgens het door ons voorgestelde daarentegen blijft de wijs van heffing op den tegenwoordigen voet.

De grondslag eener evenredige bevrijding, welke wij aangenomen hebben, berust op de berekening van hetgene wegens 100 centenaars in elk land geheven en vrijgesteld zou worden.

Het regt in Nederland bedraagt à 28 centimes per centner . . . . 28 francs
en dus de halve vrijstelling . . . . 14 „

Van deze 100 centenaars berekent men, dat in Pruissen ter consumtie ingevoerd worden als volgt:

naar Wesel	5	centenaars
„ Duisburg	9	„
„ Dusseldorp	8	„
„ Keulen	40	„
„ Koblenz	4	„
	66.	

Voor deze 66 centenaars geeft Pruissen bevrijding als volgt:

Wesel	5 cnt.	à 15.50	p. centenaar	fr.	0.77½
Duisburg	9 „	à 26.50	„ „	„	2.38½
Dusseldorp	8 „	à 37.60	„ „	„	3.01
Keulen	40 „	à 55	„ „	„	22.00
Koblenz	4 „	à 85.70	„ „	„	3.43
				fr.	31.60

De overig blijvende 34 centenaars worden Pruissen doorgevoerd, 't zij om in eenigen anderen der tot het Tolverein behoorende staten het inkomend regt te voldoen, 't zij met bestemming naar Zwitserland of elders. In beide gevallen heft Pruissen voor den afstand van Emmerik tot Coblenz per centner 85.70
en de helft van Coblenz tot Caub, zijnde de andere helft aan Nassau, ... 8.05
93.75
dus over 34 centenaars fr.31,87½.

Hieruit blijkt dus, dat er tusschen de beiderzijdsche bevoordeeling eene zeer juiste evenredigheid bestaat; dat is, dat elke partij slechts de helft van de regten, waartoe dezelve bevoegd is, ontvangt en van de wederhelft bevrijding geeft.

Doch daar nu deze evenredigheid niet volstrekt tot gelijke somma in geld, zooals men dat van zijde Pruissen dringend vorderde, maar slechts betrekkelijk tot de lengte des strooms van elken staat door ons is voorgesteld, zoo volgt daaruit eene voor Nederland gunstige verhouding, welke staat als 14 : 32.

Die verhouding wordt nog veel gunstiger, als men in aanmerking neemt, dat de hoogerop gelegene staten voor de schepen, welke uit Nederland komen en zonder in Pruissen te lossen regtstreeks naar Mentz, Mannheim etc. varen, eene vergoeding van ⅝ van de Pruissische Rijntollen geven, dat is ruim 20 francs van de opgemelde 32 franken, die in Pruissen betaald worden. Daarmede wordt de vrijstelling, welke Nederland op den Rijn geniet, verhoogd en alzoo gebragt tot 52 franken per 100 centenaars, waartegen onzerzijds niet meer dan 14 franken zouden gegeven worden, weshalve de door ons aangebodene vermindering van het scheepvaartregt slechts nagenoeg een vierde bedraagt van de voordeelen, die den handel en de scheepvaart van Nederland, door de verminderingen op den Duitschen Rijn, deelachtig zouden worden.

Wij hebben deze, op cijfers gegronde resultaten zóó voordeelig geacht, dat wij niet geaarzeld hebben op dien grondslag de onderhandelingen door te zetten, daar wij, vooral in de conferentie van den 6en dezer, niet nalaten konden ons meer bepaaldelijk te uiten. Bezwaarlijk zouden wij thans daarop kunnen terugkomen, zonder aan de geheele onderhandeling eene andere leiding te geven en die bij nieuwe verwikkelingen welligt te zien afspringen of

althans zeer vertragen; en ook dit toch meenden wij te moeten vermijden, wetende hoeveel prijs gesteld wordt op eene spoedige beëindiging, zoowel ten einde de restitutiën der Pruissische Rijntollen aan onze schippers te doen ophouden, als omdat de onderhandeling over het verdrag met Engeland[1]) daarmede in een naauw verband staat; terwijl de noodzakelijkheid tot afdoening nog grooter werd door de bemoeijingen van den Franschen gezant alhier, naar luid van onze gecijferde depêche van den 7en dezer l[a]. B[2]). En daar wij meenen, dat de onderhandeling omtrent dit punt volkomen in den geest onzer instructie is gevoerd, zoo vertrouwen wij dubbel, dat het gunstig resultaat daarvan aan onze regering niet anders dan welgevallig kan zijn en dat de bemerkingen over de wederkeerige verminderingen der Rijnvaartsregten, in U.H.W.G. depêche van 2 dezer no. 3 voorkomende[3]), ook alleen betrekking hebben op het geval, dat de Pruissische regering bij hare vordering tot geheele opoffering van het scheepvaartregt onzerzijds ware blijven volharden.

Wij gaan over tot de beantwoording van U.Exc. depêche van 3 Mei j.l. no. 4 (gecijferd)[4]). Daar het aan den tweeden ondergeteekenden niet onbekend was, dat sints eenigen tijd en ook nog tijdens zijn vertrek uit Nederland beraadslagingen aanhangig waren over de zoogenaamde entrepôts, zoo hebben wij, uit eigene beweging en met ter zijde stelling van alle eigen gevoelen, gezorgd, dat in deze niet wierde vooruitgeloopen op hetgene den koning zoude behagen te beslissen. Meer dan eens is het onderwerp en de conferentie vanwege Pruissen ter sprake gebragt; doch het is ons gelukt hetzelve met algemeene antwoorden ter zijde te stellen, zoodat daarvan, direct noch indirect, iets in het verdrag zal worden gemeld.

In dezen stand van zaken zal het niet noodig zijn U.H.W.G. thans de argumenten mede te deelen, welke door de Pruissische commissarissen in hun stelsel zijn voorgedragen.

Eindelijk hebben wij de eer en het genoegen U.Exc. te berigten, dat, na op eergisteren eene voorloopige conferentie over het punt der stoomvaart gehouden te hebben, wij het in de gewone conferentie van gisteren daarover eens zijn geworden.

De Rotterdamsche maatschappij zal worden geconcessioneerd.

---

[1]) Dit verdrag kwam 27 October 1837 tot stand.

[2]) No. 87. [3]) No. 82. [4]) No. 83.

Voor de Keulsche verlangt men dit niet, wijl dezelve van zijde Pruissen voor den Beneden-Rijn geene concessie heeft, noch bekomt. Daarentegen zou dan de Dusseldorper maatschappij vanwege Nederland op zekere overeengekomen voorwaarden (welke een afzonderlijk of geheim artikel zullen uitmaken) worden toegelaten en daarmede in zooverre gelijkheid zijn daargesteld. Daarenboven hebben wij de toezegging verkregen tot concessie ook zijdens Pruissen eener stoomvaart, zooals in U. Exc. depêche van 24 April j.l. no. 2[1]) bedoeld is. Wij meenen alzoo meer bedongen dan afgestaan te hebben en dan ons tot voorschrift gegeven was.

Ook het zoo moeyelijk punt der niet volkomene gelijkstelling der Pruissische zeeschepen bij de niet regtstreeksche vaart is, hoezeer met de grootste moeite, op eene voor ons gunstige wijs geregeld.

In de inlassching van een artikel, bedoeld in U.Exc. depêche van 24 April no. 1 [2]), ter verklaring, dat de voordeelen wederzijds zijn bewilligd als equivalent voor wederkeerige voordeelen [3]), wordt door de Pruissische commissarissen geen bezwaar gevonden.

Thans houden wij ons met de definitieve redactie in het Fransch onledig, welke taal voor het verdrag is aangenomen. Daar het hierop zoo naauw aankomt, zoo kan daarmede en met discussiën daarover en de bedenkingen, die er misschien nog ook over het zakelijke uit rijzen, nog eenigen tijd verloopen.

Zoodra men het alzoo bepaaldelijk eens zal wezen en het verdrag zal zijn geparapheerd, zal de heer Le Clercq hetzelve overbrengen; terwijl wij ook dan nog hier moeten vertoeven, totdat zulks in den noodigen vorm zal zijn gebragt en onderteekend en wij de afscheidsbezoeken zullen hebben gemaakt.

Wij maken dien tusschentijd ons tennutte om, zoo mogelijk, meer bepaaldelijk iets voor te bereiden nopens de wederkeerige begunstiging in de regten. Dat doel hebben wij geen oogenblik uit het oog verloren, Wij hebben de stellige overtuiging verkregen, dat men zulks thans ook hier verlangt; dit is ons verzekerd door den graaf van Lottum, de ministers von Alvensleben, Rother en Jordan, benevens den directeur-generaal der belastingen den

[1]) R. A., Buitenlandsche Zaken, 24 April 1837, no. 2.
[2]) No. 78. [3]) Zie blz. 208.

Wirklichen Geheimraad Kuhlmeyer. Maar wij zijn tevens en zulks mede door de lecture van geheime overeenkomsten met andere Vereinstaten, welke men ons vertrouwelijk heeft medegedeeld, innig overtuigd, dat dit doel op het tegenwoordig oogenblik niet tot stand te brengen is, maar, eenmaal voorbereid zijnde, welligt later door Pruissen zal kunnen worden tot stand gebragt; hoezeer het altijd groote zwarigheden zal hebben, vooral ten aanzien van Saxen en verder Midden-Duitschland, 't welk uithoofde van deszelfs ligging zich steeds bij voorkeur van de Hanze-steden moet bedienen. Wij blijven alle onze zorgen daartoe aanwenden en hopen dat, als de tot dusverre tusschen de beide staten bestaan hebbende botsingen in handels- en scheepvaartbetrekkingen zullen ophouden, des te meer gezindheid en aanleiding zal bestaan om de handels- en productieve belangen meer innig te verbinden.

Wij ondervinden voortdurend de meest mogelijke beleefdheid en onderscheiding. Zoo hadden wij de eer, vóór weinige dagen bij Z.K.H. Prins Wilhelm ter maaltijd te zijn. Gelijk mede bij graaf van Lottum, de ministers von Alvensleben, Rother enz.

Deze zal U.H.W.G. door den heer Bijvanck worden ter hand gesteld, die heden avond met de snelwagen daarmede naar 's-Gravenhage afreist.

No. 91. — 1837, Mei 14. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN DEN KONING [1]).

Ik heb de eer aan U.M. aan te bieden een ontwerp van antwoord [2]) aan H.D. commissarissen te Berlijn op hunne brieven, welke sedert mijn laatst schrijven aan hem zijn ingekomen, en meer bepaaldelijk op haar nummer 10 [3]), zijnde het eenige van eenen materieelen inhoud.

Hetzelve is het gevolg van een door mij gehouden overleg met den staatsraad Gericke, mitsgaders met de Administratie voor de Nationale Nijverheid, wier rapport op den brief van commissarissen no. 10, waarop het eigenlijk aankomt, ik hiernevens overlegge [4]).

---

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 14 Mei 1837, no. 1 Z. G.

[2]) Niet verzonden; vgl. den aanhef van nos. 92 en 94.

[3]) No. 86. [4]) Weggelaten.

De hoofdinhoud van gemeld rapport in mijn ontwerp overgenomen zijnde, blijft mij slechts de bijvoeging van een paar aanmerkingen op hetzelve over.

Het is waar, dat volgens de strenge uitlegging der Menzer-Conventie de finale algemeene regeling der stoombootvaart eigenlijk bij de Centrale Rijncommissie schijnt thuis te behooren, doch ik zie geene overwegende zwarigheid om zich voorloopig daaromtrent en meer bepaaldelijk omtrent de vaart op den Pruissischen Rijn met Pruissen te verstaan, even gelijk men zich nopens de geheele Rijnconventie in de eerste plaats te Berlijn verstaan heeft. Daarenboven kan Pruissen hier beschouwd worden als eenigermate de overige staten van het Tolverein vertegenwoordigende en er blijft dus slechts Frankrijk over, hetwelk bij de vaart op den Beneden-Rijn weinig of geen belang heeft en zich in de Rijnzaken te onverschillig jegens Nederland gedragen heeft, dan dat er termen zouden zijn om voor Frankrijk alleen de gedragingen der Nederlandsche commissarissen te Berlijn te wijzigen.

Ik deele in het gevoelen der Administratie voor de Nationale Nijverheid ten aanzien der wenschelijkheid, dat men zich over eene verandering der regten van in- en uitvoer versta. Intusschen komt het mij voor, dat wanneer men daarin niet slaagt, het niettemin verkieslijk zal zijn ook nopens de mindere punten, waarover commissarissen het eens zullen worden, eene conventie te sluiten, want ook hier schijnt le mieux l'ennemi du bien, en ik zoude vreezen, dat de geheele mislukking der onderhandeling, nu zij eenmaal beproefd is, de spanning met Pruissen nog zoude vermeerderen en hier te lande eenen ongunstigen indruk zoude verwekken bij het publiek. Daarenboven achte ik het dan toch beter enkele onderwerpen schriftelijk te regelen, en bij voorbeeld de gevolgen der Pruissische kabinetsorder [1]) af te weeren door eene schikking, dan door het nemen van wederkeerige maatregelen, waarvan de uitslag steeds meer of min onzeker blijft.

Alhoewel het volgens de laatste berigten mogelijk is dat de voorgestelde depêche eerst na de afsluiting der conventie te Berlijn zal aankomen, geloove ik dat niettemin kan worden voort gegaan met de korte regelmatige beantwoording der brieven van commissarissen. Hoe de zaak dan ook afloope, zoo zal de regering

[1]) Kabinetsorder van 28 December 1836; zie blz. 112, noot 2.

de overtuiging behouden van wat van haar afhing, ter bevordering van den goeden uitslag gedaan te hebben.

No. 92. — 1837, Mei 19. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN DEN KONING [1]).

Ter voldoening aan U. M.'s bevelen, vervat in het schrijven van den secretaris van staat van den 17en dezer [2]), haaste ik mij hiernevens onder kopielijke wederoverlegging van den brief van commissarissen te Berlijn no. 11 [3]) en van no. 44 [4]) van het gezantschap aldaar, en onder bijvoeging van een door mij gevraagd rapport van de Administratie voor de Nationale Nijverheid [5]), aan H. D. aan te bieden een nieuw ontwerp van depêche aan voornoemde commissarissen.

In het rapport van het departement van Financiën van den 16en dezer [6]) wordt het door mij gestelde omtrent de scheepvaartregten en de 10 percent gezegd in strijd te zijn met artikel 18 der instructie voor de commissarissen [7]). Bij de herlezing van dat artikel is mij zulks niet gebleken. De aanhef toch van hetzelve veronderstelt het geval, dat er bepalingen zouden gemaakt zijn, waarvan het in werking brengen de voorafgaande toetreding der overige staten van het Tolverbond zouden vereischen, waarmede niet anders kon gemeend zijn dan bepalingen tot wijziging der regten van in-, uit- en doorvoer en het is in verband hiermede dat hetgeen verder in dat artikel omtrent de scheepvaartregten voorkomt, schijnt te moeten worden opgevat. In dat geval, zegt het artikel, zullen commissarissen enz. Het bepaalt niet, dat commissarissen over scheepvaartregten zullen handelen in afwachting der regeling van de kortingen, maar in afwachting van het in werking brengen der reeds bewilligde bepalingen. De 10 percent kunnen dus ook naar den geest van artikel 18 wel tegen begunstiging van in- en uitvoer worden toegestaan, doch niet tegen vermindering van scheepvaartregten, vooral niet, indien men het gevoelen aankleeft, dat de 10 percent vreemd zijn aan de scheepvaartregten en niet als discriminating duties te beschouwen zijn. Overigens is ook dat gedeelte van het ontwerp thans gewijzigd naar aanleiding van no. 11 van commissarissen [8]).

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 19 Mei 1837, no. 1, Zeer Geheim. [2]) 17 Mei 1837, la. Z^{20}, Geheim, exh. 18 Mei 1837, no. 2 Z.G. [3]) No. 90. [4]) No. 88. [5]) Weggelaten. [6]) Weggelaten. [7]) No. 63. [8]) No. 90.

No. 93. — 1837, Mei 21. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Ons gedragende aan den inhoud onzer depêche van den tienden dezer numero elf [2]), hebben wij de eer te berigten, dat wij veelvuldige bijeenkomsten met den heer Michaëlis houden over de definitive redactie, welke echter zeer langzaam vordert, wijl deze over de [3]) artikel(en) weder ruggespraak schijnt te houden. Hierbij komen nu en dan weder bedenkingen over het zakelijke op, welke door den heer Eichhorn, die thans bijna hersteld is, schijnen gemaakt te worden. — Wij vleijen ons echter, dat wij het in eene conferentie op morgen en op Woensdag [4]) tot een einde brengen, als wanneer de graaf van Alvensleben het ontwerp nog moet hebben, alvorens zulks definitivelijk geresumeerd en vastgesteld kan worden. Op verzoek van den graaf de Perponcher dringen wij aan op het daarstellen van eene chaussée van Munster naar Enschede. Wij hebben grond te veronderstellen, dat wij dien behouden zullen.

No. 94. — 1837, Mei 22. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN VON SCHERFF EN ROCHUSSEN [5]).

Mijn antwoord op de mededeelingen, vervat in U. W. E. G. nummers 8—10 en B [6]) was reeds ter afzending gereed [7]), toen bij mij ontvangen werd U. W. E. G. nummer 11 [8]), door den heer Bijvanck overgebragt.

U. W. E. G. mijnen dank voor deze mededeelingen betuigende, moet ik mij thans hoofdzakelijk bepalen tot het antwoord op de eerst ontvangene depêches, in verband beschouwd met den inhoud der laatste, welke meer gezette beoordeeling en overweging evenwel, vooral uit hoofde der daarin vervatte uitcijferingen, eenen tijd vordert, waaraan ik gemeend heb mijn tegenwoordig schrijven, uit aanmerking van den spoedigen loop uwer onderhandelingen, niet ondergeschikt te mogen maken.

---

[1]) Uit Berlijn, La. C. — Uit het cijfer. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 26 Mei 1837, no. 1 G. [2]) No. 90.

[3]) Op deze plaats is het cijfer niet of niet volledig opgelost. [4]) 22 en 24 Mei.

[5]) Uit 's-Gravenhage. No. 5. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 22 Mei 1837, no. 2 Z.G.

[6]) Nos. 79, 84, 86, 87.

[7]) Dit antwoord, d.d. 14 Mei 1837 (no. 1 Z.G.), is niet verzonden; vgl. no. 91.

[8]) No. 90.

De berigten, vervat in U. W. E. G. eerste nummer uit Frankfort [1]), werden alhier opgevat in den geest, waarin zij geschreven waren, en dus geenszins alsof de klagten, aan den Rijn vernomen, door U. W. E. G. gegrond geoordeeld werden; maar even gelijk het voor ons nuttig was ervan te worden verwittigd, achtte men het doelmatig U. W. E. G. met de daadzaken, waaraan zij moesten getoetst worden, bekend te maken, ten einde U. W. E. G. van de noodige middelen te voorzien om de Pruissische opvattingen en beschuldigingen bij voorkomende gelegenheden te wederleggen.

De ruimte, aan U.W.E.G. gelaten om eene nieuwe Pruissische stoomvaartonderneming op den Rijn te bewilligen, sproot voort uit den wensch om dit struikelblok, hetwelk onze goede verstandhouding met Pruissen zoude kunnen storen, uit den weg te ruimen, en niet uit de vrees eener feitelijke verhindering der Nederlandsche booten op den Pruissischen Rijn, alzoo derzelver vaart, indien zij zich tot het vervoer van goederen bepaalde, niet zoude kunnen verhinderd worden zonder schending der Mentzerovereenkomst [2]), en door het beletten van het vervoer van reizigers de Pruissische stoombootmaatschappij te Keulen zelve in hare belangen zoude gekwetst worden.

Overigens verdient te worden in het oog gehouden, dat het onderwerp der stoombooten niet uitsluitend met Pruissen, maar tevens met de overige oeverstaten, tot het Tolverein behoorende, zal dienen geregeld te worden, ten welken einde dit onderwerp nog wel later bij de Centrale Commissie te Mentz (al moge men al overhellen tot het denkbeeld, dat hetzelve niet volstrekt tot derzelver uitsluitende bevoegdheid behoort), zal moeten ter sprake gebragt worden, iets, waarop het dienstig zal zijn de Pruissische commissarissen indachtig te maken, terwijl deze zaak intusschen voorloopig met Pruissen zal kunnen geregeld worden. Wenschelijk schijnt het evenwel, dat hetzelve uitdrukkelijk zijne bemiddeling bij de overige oeverstaten van het Verein belove, als zijnde het billijk, dat, terwijl onzerzijds de vaart op den geheelen Rijn in Nederland toegestaan wordt, de Nederlandsche stoombooten ook den geheelen Duitschen en niet slechts den Pruissischen Rijn mogen bevaren.

Het was alhier eenigzins onverwacht uit de depêche no. 11 [3]) te

[1]) No. 64. [2]) Van 31 Maart 1831. [3]) No. 90.

vernemen, dat de Pruissische regering de Rotterdamsche stoombootmaatschappij wil toelaten als vergelding voor de concessie, dezerzijds aan de Dusseldorfer maatschappij te verleenen, en men zulks voor de Keulsche niet verlangt. Deze toch heeft reeds zoolang een gevestigd en door de Pruissische regering erkend bestaan, dat de weigering eener concessie aan dezelve in Pruissen zich niet laat veronderstellen en het vermoeden ontstaan, dat men bedoelt de Keulsche maatschappij stilzwijgend te laten voortgaan, dezelve tevens te bevoordeelen, door de concessie aan de Rotterdamsche maatschappij, met welke men weet, dat dezelve in naauwe verbinding en gemeenschap van belangen staat, te verleenen, en alzoo aan twee Pruissische maatschappijen tegelijk de vruchten van de vergunning voor de Rotterdamsche te doen genieten. Ik neme de vrijheid dit punt aan U. W. E. G. overweging aan te bevelen.

Aangenaam was het berigt, dat waarschijnlijk geen gebruik zal behoeven gemaakt te worden van de gelatene bevoegdheid om het vast regt in de voorziene gevallen op te offeren. Mogt dit punt echter later nog ter sprake moeten gebragt worden, dan zal het raadzaam zijn de bedoelingen der Pruissische regering in de bewoording „goederen over de entrepôts omgeladen" wel te doorgronden, en derzelver onbepaaldheid uit den weg te ruimen, door steeds het werkelijk gebruik van het entrepôt op den voorgrond te stellen in verband met mijne depêche van den 3 Mei no. 4 [1]).

Wat er ook ten aanzien der eigenlijke Rijnvaartregten moge zijn van eene compensatie in cijfers over het algemeen beschouwd, zoo blijft toch het bezwaar in Pruissen geheel rusten op de aldaar opwaarts doorgevoerd wordende Nederlandsche voortbrengselen, en het is tevens twijfelachtig of de hoogerop gelegene oeverstaten wel zullen willen voortgaan met de onverpligte restitutie van 2/3 der in Pruissen betaalde scheepvaartregten. Naar de dezerzijdsche beschouwing konde de vermindering der Rijnvaartregten of de vrijdom daarvan alleen bedoeld worden in denzelfden zin, waarin die in Pruissen bij de kabinetsorder van den 28en December 1836 [2]) wordt toegestaan, namelijk voor goederen, welke worden in- en uitgevoerd, met uitsluiting alzoo van den doorvoer, en met beperking voor den af- en opvoer hoofdzakelijk tot voortbrenselen der Vereinstaten, in dier voege, dat volgens evenge-

[1]) No. 83. [2]) Zie blz. 112, noot 2.

melde kabinetsorder aan alle handelsartikelen, waarbij Nederland belang heeft, geen vrijdom wordt toegestaan, zelfs al geschiedt derzelver doorvoer (die zich voor Nederland in eigenlijken opvoer oplost) onder Pruissische vlag.

Om in dezen gelijk te staan zouden derhalven van de begunstiging met opzigt tot de Rijnvaartregten ook bij de opvaart uitzonderingen hebben moeten plaats hebben ten aanzien van sommige handelsartikelen, waarbij Pruissen belang heeft, bijvoorbeeld katoen, katoene garens, huiden en andere grondstoffen.

Iets anders ware het geweest, indien men Pruissischer zijde verder had willen gaan dan tot de buiten effectstelling der nadeelige werking voor Nederland der Pruissische kabinetsorder, zooals dezelve ligt, want indien men tot verdere wijzigingen in dezelve wil overgaan, dan zoude ook van onzen kant meer kunnen worden aangeboden.

Zooals de zaken thans, volgens U. W. E. G. depêche no. 11 [1]) gelegen zijn, zullen wij de aangekondigde conventie alhier moeten afwachten, ten einde alsdan de gemaakte bepalingen in derzelver geheel te overzien. Intusschen zullen welligt de bovenstaande bedenkingen nog van eenig nut kunnen zijn in den loop U. W. E. G.'s nadere beraadslagingen met de Pruissische commissarissen.

Met opzigt tot de korting, aan Pruissen toegestaan van tien percent op het bedrag der regten van de goederen verschuldigd, (welke korting thans door de goederen, onder Nederlandsche vlag aangebragt, genoten wordt), zoo diende dezelve eigenaardig ondergeschikt te blijven aan de wederkeerige vermindering van in- en uitgaande regten, en zulks te meer vermits hier compensatie tegenover begunstiging behoort te staan, ten einde voor te komen, dat andere natiën verlangen in deze op gelijken voet met Pruissen te worden behandeld, wanneer zij ook geene gelijke compensatie aanbieden. De toepassing op Pruissen der korting van 10 % kon dus naar de oorspronkelijke bedoeling niet verleend worden tegen enkele begunstiging van Nederland ten aanzien der scheepvaartregten.

In dezen zin was dan ook art. 18 U. E. W. G.'s instructie [2]) gesteld, als bedoelende dat, na de overeenkomst omtrent wederkeerige kortingen op de in- en uitgaande of doorvoerregten, en in afwachting dat Pruissen bij magte zoude zijn om het ten dezen

[1]) No. 90. [2]) No. 63.

aanzien overeengekomene ten uitvoer te leggen, de zaak der regtstreeksche vaart voorloopig dadelijk haar beslag te doen verkrijgen.

De bedenking, dat indien slechts de directe vaart in de overeenkomst begrepen wordt, Nederland alleen daarvan voordeel zal trekken, uit hoofde in Pruissen geen verschil van tien percent bestaat, vindt hare beantwoording in de omstandigheid, dat in dit opzigt alle vreemde vlaggen bij ons gelijk staan, en dat ook Nederland in Pruissen geen voordeel boven eenige andere vlag zoude genieten, en dat dit overigens een onmiddelijk gevolg is der eigene Pruissische wetgeving, waardoor echter niet belet wordt, dat de directe vaart onder genot der korting van tien percent aan Pruissen een voordeel verzekeren zal, hetwelk tot hiertoe nog door geene andere vlag hier te lande genoten wordt.

Vooralsnog kunnen wij uit Uwe depêche no. 11 [1]) niet genoegzaam ontwaren op welken voet dit punt van verschil ook alleen voor de regtstreeksche vaart thans voorloopig geregeld is. Mogt het zich bepaald hebben tot het conciliatoir, hetwelk, blijkens de depêche no. 10 [2]), van de Pruissische zijde scheen te zullen worden voorgeslagen, zoo kan daarin dezerzijds, zoowel voor de directe als voor de indirecte vaart, wel berust worden, als zullende slechts strekken om alles weder te herstellen op denzelfden geregelden voet, waarop de wederkeerige scheepvaart zich ook zonder formeele conventie bevond, alvorens deze staat van zaken door Pruissen werd verbroken.

Voor het geval echter, dat voor de directe vaart ook het genot der korting van 10 % bereids moge toegezegd zijn, en hierop door U niet wel meer mogt kunnen worden teruggekomen, zal het althans wenschelijk zijn, dat in de conventie zelve deze opoffering der korting wordt opgegeven als strekkende tot compensatie voor de voordeelen, aan Nederland verleend bij het vervoer van deszelfs handelsartikelen langs den Rijn naar de Pruissische staten toegestaan. Wij hadden ons blijven vleyen, dat U. W. E. G.'s pogingen om de onderhandelingen tot derzelver hoofddoel terug te leiden goede vruchten zouden dragen, en dat daartoe de aangebodene memorie nopens de suikerlompen [3]) reeds aanvankelijk den weg zoude gebaand hebben. Volgens U. W. E. G. depêche no. 11 [4]) schijnt deze hoop niet te zullen vervuld worden.

[1]) No. 90. [2]) No. 86. [3]) No. 77. [4]) No. 90.

Daar evenwel de betrokkene hooge staatsambtenaren in Berlijn thans gunstiger daaromtrent beginnen te denken, kunnen wij alhier den wensch niet onderdrukken, dat zich van deze goede gezindheid gebruik moge laten maken, al wierd ook daardoor U. W. E. G.'s terugkomst herwaarts eenigzins vertraagd.

Immers het blijft van hoog belang, dat de onderhandelingen niet weder op de lange baan geschoven worden ten gevolge van onbepaalde verklaringen van genegenheid, alzoo de ondervinding heeft geleerd, hoe weinig bereidwilligheid door Pruissen altijd is betoond om zich over verminderingen van in- en uitgaande regten te verstaan, en al mogt Pruissen ook geen dadelijk gevolg kunnen geven aan het daaromtrent overeengekomene uithoofde van deszelfs betrekkingen tot het Tolverein, zoo zijn toch blijkens U. W. E. G.'s berigten alle staten van het Tolverein bevoegd om handelstractaten met hunne naburen af te sluiten, en dezelve aan de goedkeuring van het Verein over te leggen. Pruissen heeft dus geen genoegzaam gegrond voorwendsel om zich aan die onderhandelingen te onttrekken, en mogt men niet slagen om het omtrent de verlangde vermindering van regten nu reeds eens te worden, alsdan is het wenschelijk, dat in de te sluiten conventie een afzonderlijk artikel worde opgenomen, waarbij men zich tot nadere onderhandelingen over dat punt verbindt, en den tijd bepaalt voor derzelver opvatting.

Indien tot bereiking van een dadelijke schikking tot vermindering van regten mogt kunnen bijdragen de wenk, dat zonder dezelve, behoudens latere tenuitvoerlegging, Nederland zich zijns ondanks ter bescherming van eigen nijverheid genoodzaakt zal zien om de tot dusverre aan de Roerkolen toegestane begunstiging in te trekken en de voortbrengselen van grond en nijverheid van Pruissen en de andere Vereinstaten in dezelfde mate te belasten als Nederlandsche voortbrengselen aldaar belast worden, zoo kan zoodanige taal door U. W. E. G. gevoerd worden, terwijl een diergelijk voornemen werkelijk alhier bestaat, en Pruissen er welligt door zal aangespoord worden om ook van zijnen kant eene meer actieve rol in de onderhandelingen aan te nemen.

De Pruissische nota wegens belemmeringen te Rotterdam [1]) maakt een onderwerp uit van raadpleging en onderzoek. Oppervlakkig schijnen sommige bezwaren niet ongegrond, doch eene

[1]) Weggelaten.

gelijke behandeling der goederen, welke alleen het vast regt voldoen, met die welke het transito-regt betalen, zoude in strijd zijn met de conventie van 1831 [1]), en schijnt voor de Nederlandsche belangen onaannemelijk.

No. 95. — 1837, vóór Mei 23. — DISBROWE AAN PALMERSTON [2]).

It is true that the Netherland government are endeavouring to stipulate for the introduction of their colonial produce at less onerous duties into the territories of the German Zollverein (Toll-association confederacy for an equalized tariff of customs) and that in return for this privilege, they are willing to make some reciprocal sacrifices.

The following is the state of the case. The conduct of Prussia, with respect to our navigation to the ports in the Baltic, and to that of the Netherland ships on the Rhine, is so oppressive and calls so loudly for redress, that it has been found necessary to open extraordinary negociations on the subject at Berlin. These negociations seem to stand on a very good footing, and there are hopes of settling by mutual concessions the differences respecting the expenses on the shipping and the navigation of the Rhine, which latter circumstance would be beneficial not only for Holland, but also for Great-Britain, as the transit of goods through Holland to Germany would thereby gain considerably.

But the commissioners are at the same time instructed to try the possibility of concluding a treaty of commerce with the Prussian German Toll-Association, founded on a reciprocal reduction of duties on some german and colonial articles, particularly with regard to refined sugar, the duties on which are now applied to loaves and lumps; in this they are supported by the refiners on the Rhine, who must be ruined, because they cannot work the raw material alone. On our part, we should, in return, be willing to grant a diminution of the duty on *grain*, which would be of much importance to Germany, as notwithstanding the high duties, in *1836* more than 25.000 lasts (50.000 tons) were imported, chiefly from the territory of the Zollverein. On this occasion, no doubt, other commercial topics will be broached, and opinions

[1]) Mainzer-Conventie van 31 Maart 1831.

[2]) Copie. — Uit 's Gravenhage. — Public Record Office, Londen, F. O. 37, reg. 205.

sounded on both sides. But according to my view of the case such a treaty cannot be brought about for the following reasons.

1st. Prussia cannot act alone for all the associated states and they will not sacrifice their interests to her refineries.

2d. Prussia is, in a financial point of view, averse to the reduction of duties, she has already sacrificed too much to the Association to think of granting more. Prussia has the greatest share in the duties, owing to her large population.

3rdly. The spirit in Germany is as regards trade and manufactured industry, just as hostile to Holland as that of the whole continent is to Great-Britain: envy and impotence are opposed to the maritime and universal trade and industry of two of the greatest commercial states and most liberal nations.

The chief motive has been to comply with the wishes of our sugar-refiners, yet the government does not attach so much importance to the attainment of that object, as to break off, on that account, the negociations respecting the charges on shipping and the navigation of the rivers. — If, however, they should also fail of being brought to a favorable issue, it will then be necessary to take reprisals against Prussia, not only by heavily taxing *her navigation* and laying obstacles in its way, but also by subjecting to high inward duties the productions of the prussian soil and manufactories, and as these goods are mostly consumed in Holland, or serve to aliment trade, such measures might prove a mortal blow especially to the Rhine provinces. A state of things like this is not to be wished for we confess; for one act of retaliation would bring on another, and the trade of Holland is decidedly averse to high duties; yet the government of this country cannot submit to the dictates of every other power, and is obliged to consult its own commercial and political interests. Should, nevertheless, such an event take place, Great-Britain would reap the greatest advantage from it and would be alone called upon to provide Holland with all she wants, whilst Belgium would be treated by us in the same manner as Prussia, and France does not furnish what we require.

There is, notwithstanding, a very strong party for the taking of reprisals in our country at present, the dawning manufacturing industry tends that way, and among the members of government there is a pretty good number of clever men, who bear an eternal

hatred to the Prussians in particular, so that it ought not at all to be wondered at, if, in case Prussia should not be willing to come to terms on the point of navigation, these measures were speedily resorted to.

This is the real state of things at the present moment with reference to Germany. Some are of opinion that it would be advisable to enter into a treaty with England not only with respect to navigation, but also to trade, on principles of reciprocity; but others think that Holland can gain nothing by so doing, and that she would, on the contrary, have her hands bound down in one certain respect as experience has shewn, when in 1824 the treaty concerning our East-India possessions was made [1]), and now, after having been satisfied with it during 10 years, disputes arise about it. [2]) I, for my part, should think that, as long as the present system and ministry exist in England, not much is to be expected from the abovementioned negociations.

No. 96. — 1837, Mei 23. — DISBROWE AAN PALMERSTON [3]).

In reference to the dispatches of Lord William Russell (nos. 54 and 59) relative to the commercial propositions made at Berlin by the dutch commissioners, which Your Lordship did me the honour to transmit to me, I beg to inclose a copy of some observations, which I have received from a *private* and confidential source and which contain the views of this government upon the question. It appears therefore very probable that the negotiations will be confined, for the present at least, to the two first propositions. Baron Verstolk gave me to understand, that he conceived the negotiation was proceeding without impediment at Berlin, and casually inquired when he might expect a reply to the counter-project, which I have had the honour of transmitting to Your Lordship [4]). As there is very little ever to be obtained in conversing with baron Verstolk, unless a direct proposition is made to him, I did not feel at liberty to tell His Excellency that I had any particular knowledge of the state of the

[1]) Verdrag van 17 Maart 1824. [2]) Zie hiervoor Deel II.

[3]) Uit 's-Gravenhage, Secret and confidential. — Public Record Office, Londen, F. O. 37, reg. 205. — Colenbrander, Gedenkstukken, X[1], no. 357.

[4]) Bedoeld is het tegen-ontwerp van het handels- en scheepvaartverdrag, waarover tusschen Nederland en Groot-Brittannië onderhandeld werd.

negotiation, but perhaps it may be advisable to allow the members of the government to understand, that I am aware attempts have been made to obtain a monopoly of the colonial produce for Holland, in reply to the insinuations occasionally thrown out of the monopolizing spirit of Great-Britain. How far the existing treaties would allow of exclusive advantages being conceded to Holland I am not aware; but the concluding paragraph of this enclosure give a very true picture of the state of feeling in this country, as regards Great-Britain on commercial matters.

A party, desirous of extending very considerably the relations with Great-Britain certainly exists, whilst the opponents of such a system avail themselves of the recent disputes with regard to the treaty of 1824 [1]) to prevent our coming to a complete understanding on these points.

I venture to add, that if Your Lordship should think fit to proceed in the consideration of the treaty of navigation, the government will not refuse, although considerable difficulties, as I have already had the honour to state to Your Lordship in my separate and secret despatch of the 18th of April, will be raised in the wording of the third article.

No. 97. — 1837, Mei 23. — PRO-MEMORIE VAN VON SCHERFF EN ROCHUSSEN [2]) [3]).

Als die königlich niederländische Regierung im Anfange des verflossenen Jahres der königlich preuszischen den Wunsch eröffnete, mit derselben und den übrigen zum deutschen Zollverein gehörigen Staaten über einen auf Gegenseitigkeit gegründeten Handelsvertrag in Berlin in Unterhandlungen zu treten, ging sie von der Ueberzeugung aus, dasz die Ansicht, als seien die niederländischen Handelsinteressen denen Deutschlands entgegengesetzt, auf irrigen Voraussetzungen beruhe. Es schien ihr an der Zeit diese lang gehegte Ansicht von einem höheren Gesichtspunkte aus zu beleuchten und sie zweifelte nicht dasz es bei einem mündlichen Austausche der gegenseitigen Ideen über die in unseren Ta-

[1]) Het verdrag van 17 Maart 1824 betreffende de wederzijdsche koloniën in Oost-Azië.

[2]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 15.

[3]) Dit stuk is, blijkens no. 104, blz. 306, aan de Pruisische regeering ter hand gesteld.

gen so wichtigen industriellen und Handelsinteressen gelingen werde, die Wahrheit von allem trügerischen Schein zu entkleiden und sich beiderseitig zu überzeugen, dass die Verschiedenheit der Lage keinesweges die Möglichkeit einer Uebereinstimmung ausschliesse, wenn man nur mit Vertrauen sich näheren, mit Offenheit sich aussprechen und mit Billigkeit verhandeln wolle. Die königlich niederländische Regierung glaubte, dasz bei der jetzigen Ausdehnung des Vereins für beide Theile der Augenblick gekommen sey in eine nähere Verbindung zu treten. Sie weisz sehr wohl, dasz die deutschen Vereinstaaten eine genaue Kenntniss ihrer eigenen industriellen und commerziellen Verhältnisse besitzen, und eben deshalb hofft sie dieselben zu überzeugen, dasz sie sich mit denen Niederlands vereinigen lassen, wenn man nur ebensowohl veralteten Meinungen, als den aus neueren Projecten und Versuchen geschöpften, zum Theil all zu sanguinischen Hoffnungen aufrichtig entsagen will. In diesem Falle würden die Handelsverbindungen zwischen den Niederlanden und Deutschland sich nach liberalen Grundsätzen regeln lassen und Niederland seinerseits bereit sein die so industriellen und bevölkerten Staaten des deutschen Zollvereins, vermittelst verhaltniszmässiger, den gemeinschaftlichen Bedürfnissen zusagenden Equivalente, an den Vortheilen Theil nehmen zu lassen, welche ihm seine Lage an der See, seine zahlreichen Häfen und seine wichtigen Colonien darbieten.

Fährt hingegen Deutschland in seinem bisherigen System der allmähligen höheren Besteuerung aller wichtigeren niederländischen Producte und Fabrikate fort, so dürfte sich Niederland früh oder spät in der Nothwendigkeit befinden, sein jetzt mehr auf erste Bearbeitung seiner Haupthandelsartikel beschränktes System auch auf Beschützung anderer Fabricate und Manufacturen auszudehnen.

Früher waren es die holländischen Fabrikerzeugnisse, z.B. Papier, Salz, Oel, Brantwein, Tabak, und jetzt sind es seine Colonialproducte, welche Deutschland mit so hohen Zöllen beschwert hat, dasz deren Consumtion sich beständig vermindern musz.

Niederland hat dagegen seinerseits die auf deutsche Producte und Fabrikate gelegten, ohnediesz in Vergleich mit den deutschen sehr niedrigen Zölle fortwährend vermindert und consumirt daher noch jetzt eine grosze Menge deutscher Erzeugnisse.

Als Niederland im Jahre 1835 durch innere Verhältnisse sich gedrungen sah in Betreff der Korneinfuhr eine dieselbe anscheinend beschränkende Gesetzgebung [1]) anzunehmen, entstand darüber in den Vereinsstaaten eine Aufregung, welche hinlänglich bewies, wie wenig Deutschland bis jetzt daran gewöhnt ist eine Erschwerung seiner Einfuhr nach den Niederlanden zu ertragen. Gleichwohl nahmen damals sehr beträchtliche Theile Deutschlands mit dem Anschlusz an den Zollverein bedeutend höhere Zölle auf Colonialwaaren an, ohne dass Niederland sich nur im mindesten darüber beklagt hätte. Ferner schritten sämmtliche deutsche Vereinsstaaten in München zu einer veränderten Tarifirung des sogenannten Lumpenzuckers, welche (wie niederländischerseits in einem besonderen Promemoria [2]) entwickelt ist) vorzugsweise dieses wichtigste aller niederländischen Erzeugnisse mit einer gänzlichen Ausschlieszung vom deutschen Markte bedroht.

Welche Folgen aber eine solche Ausschlieszung, wenn sie irgend von Dauer sein sollte, für den Verkehr zwischen beiden Ländern im Allgemeinen haben würde, springt von selbst in die Augen.

Wiewohl nun die königlich niederländische Regierung nur ungern zu einer Änderung ihres bisherigen commerziellen Systems übergehen würde, so glaubt sie doch den deutschen Vereinsstaaten durch Vermittelung der königlich preuszischen Regierung offen gestehen zu müssen, dass sie sich in diesem Falle befinden würde, sobald, in Folge einer gänzlichen Zurückweisung ihrer auf gegenseitige Billigkeit gegründeten Vorschläge, die niederländischen Capitalien sich ein neues Feld der Industrie eröffnen sollten.

Diese Vorschläge beziehen sich auf folgende Puncte:

I. Gegenseitige Verminderung der Einfuhrzölle von einigen der hauptsächlichsten Handelsartikel, und

II. Ermäszigung der bei beiden Theilen jetzt bestehenden Durchfuhrzölle. Ad I) würde zu Gunsten Niederlands eine Verminderung der jetzt in den Vereinsstaaten bestehenden Eingangszölle auf rohen und halb oder ganz raffinirten Zucker, Caffee, rohen und fabricirten Tabak, Specereywaaren, Reisz, Thee, Häringe, Käse, Saatöl, Brantwein und andere Artikel von minderer Wichtigkeit in Anspruch genommen werden können, wobey die rohen Producte unbedingt, die Fabricate aber nur mit Beweisen, dasz sie niederländischen Ursprungs seyen, zuzulassen wären.

[1]) Wet van 29 December 1835, Stbl. no. 41. [2]) No. 77.

In gleicher Weise würde dagegen Niederland den Vereinsstaaten einen verhältniszmäszigen Nachlasz der bei ihm bestehenden Eingangsabgaben auf Getreide, irdene Waaren, Eisenwaaren, Manufactur- und Modewaaren, Bänder, Glas, Kriegsmunition, Wein, Holz, Steinen aller Art, seidene Waaren und dergleichen anbieten können.

Im Fall jedoch eine solche ausgedehnte Erleichterung der gegenseitigen Aus- und Einfuhr, wie sie von niederländischer Seite für beiden Theilen vortheilhaft gehalten und daher baldigst gewünscht wird, von seiten der Vereinsstaaten für den Augenblick nicht für ausführbar sollte gehalten werden, so würde man niederländischerseits unter dem Vorbehalte, dasz beide Theile allmählig diesen Zweck zu erreichen sich versprechen würden, auch nicht abgeneigt sein sich in einige vorläufige Verabredungen einzulassen.

Ad II würde von niederländischer Seite auf eine Ermäszigung oder respective Freilassung der Durchfuhrzölle von allen oder einigen Hauptartikeln (z.B. Caffee, Zucker, Specereyen, Reisz, Häring, Tabak, Kattun, Baumwollen-Garn, Indigo u.s.w.), welche von Niederland auf dem Rhein mit der Bestimmung ausgeführt werden durch das Gebiet der Vereinsstaaten nach der Schweitz und nach Oesterreich transportirt zu werden, der Antrag gestellt werden müssen.

Obgleich die niederländischen Transitzölle zu Lande in vielen Fällen noch niedriger sind als diejenigen auf dem Rheine, und die Wahl zwischen diesen beiden Transitwegen den Waaren der Vereinsstaaten schon jetzt grosze Vortheile gewährt, so würde doch die königlich niederländische Regierung keinen Anstand nehmen auch über diesen Punkt mit den eben erwähnten Staaten sich zu verständigen und zu ihren Gunsten eine verhältniszmäszige Verminderung der jetzigen Durchgangsabgaben sowohl zu Lande als zu Wasser, es sey für einige Hauptartikel oder für alle aus den Vereinstaaten kommende Waaren zu bewilligen.

Endlich würde Niederland, im Fall eine umfassende, die allgemeinen Interessen im groszen befördernde Uebereinkunft zu Stande gebracht werden könnte, auch die Ausfuhr der Vereinsstaaten nach den immer mehr Bedürfnisse entwickelnden niederländischen Colonien in Ost- und Westindien auf den Fusz der am meisten begünstigten Nationen zu regeln, geneigt sein.

No. 98. — 1837, Mei 28. — NETSCHER AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Het departement van Financiën is, blijkens het door hetzelve uitgebragte, aan U.Exc. ter aanbieding aan den koning medegedeelde, en met de verdere stukken hiernevens teruggaande rapport [2]), van oordeel, dat het onmogelijk is, te dezer zaak eenige bepaalde voorstellen te doen, vermits het van den uitslag der onderhandelingen te Berlijn zal afhangen, of er al dan niet maatregelen van retorsie tegen Pruissen zullen moeten genomen worden en zoo ja, of dezelve dan eeniglijk zullen bestaan in eene verhooging van inkomende regten, oftewel ook zich uitstrekken tot onderscheidingen ter bescherming van de Nederlandsche scheepvaart.

Op grond daarvan stelt genoemd departement aan den koning voor om, in afwachting van den uitslag der bedoelde onderhandelingen, de stukken nader aan de departementen van Buitenlandsche Zaken en van Financiën te doen renvoyeren, onverminderd welke conclusie door genoemd departement eenige bedenkingen tegen de voorstellen van het departement van Koloniën [3]) worden in het midden gebragt.

Zonder mij, voor het oogenblik, op die bedenkingen in te laten, komt het mij voor, dat, zooals de zaken thans staan, inderdaad geene bepaalde voorstellen nopens het nemen van maatregelen tegen Pruissen aan Z. M. kunnen worden gedaan. Ik geloof ook, dat, indien de onderhandelingen te Berlijn, welker uitslag waarschijnlijk binnen zeer weinige dagen bekend zal zijn, tot geene gewenschte uitkomst mogten leiden, het onderwerp thans, vooral na het door den minister van Koloniën uitgebragt rapport [3]), mag worden beschouwd tot die mate van rijpheid te zijn gekomen, dat het doen van bepaalde voorstellen, casu quo, geen uitvoerig overleg meer zal vereischen, zijnde het voor en tegen, wat de hoofdpunten betreft, mijns inziens, voldoende uiteengezet om daarop 's Konings beslissing te vragen en zich vervolgens opzigtelijk de bijzonderheden te verstaan.

Ik vermeen dus U.Exc. in bedenking te mogen geven om, in overeenstemming met het voorstel van het departement van Financiën, den koning te adviseren tot het andermaal renvoyeren der stukken aan de beide departementen.

---

[1]) Uit 's-Gravenhage. — Kabinet der Koningin, exh. 29 Mei 1837, L[a]. U[22].

[2]) Weggelaten. [3]) No. 89.

No. 99. — 1837, Mei 29. — VAN DOORN AAN BEELAERTS VAN BLOKLAND EN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Zich vereenigende met het voorgestelde daaromtrent bij de rapporten der departementen van Financiën en van Buitenlandsche Zaken, respectivelijk van den 24 [2]) en 28 dezer [2]), wordt de beslissing op de, in die rapporten behandelde stukken door den koning voorloopig aangehouden en gaan dezelve intusschen aan de voorn. departementen hiernevens terug, ten einde, wanneer de bedoelde onderhandelingen met Pruissen tot geene gewenschte uitkomst leiden mogten en het nemen van retorsieve-maatregelen dienvolgens vereischt moogt worden, alsdan door beide dezelve departementen de daartoe strekkende voorstellen onmiddellijk aan de nadere beoordeeling van Z. M. zouden kunnen worden onderworpen.

Door deze mededeeling heb ik de eer aan de bevelen van den koning te voldoen.

No. 100. — 1837, Juni 2. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [3]).

Ons gedragende aan onze vorige depêche van den 30en Mei j.l. [4]), hebben wij de eer U.Exc. thans te berigten, dat het verdrag op morgen gesloten en onderteekend zal worden, nademaal wij heden over het sluitingsprotocol zijn overeengekomen. De heer Arts, welke morgen afreist, zal U. H. W. G. een afschrift met ons tegenwoordig berigt en de daartoe behoorende bijlagen overhandigen.

Gelukkig achten wij ons, onze pogingen tot dat resultaat te hebben kunnen leiden, daar wij innig overtuigd zijn, dat de tot stand gebragte schikkingen zeer gunstige uitkomsten vòor Nederland zullen opleveren en wij vleijen ons derhalve met de hoop, dat die pogingen de hooge goedkeuring van Z.M. en van U.Exc. zullen mogen verwerven.

Hoezeer wij ons in alle punten stiptelijk binnen de grenzen, bij onze instructie voorgeschreven, bepaald hebben, ja in vele ge-

---

[1]) Uit 's-Gravenhage. — Kabinet der Koningin, 29 Mei 1837, L[a]. U[22].

[2]) Weggelaten.

[3]) Uit Berlijn. No. 13. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 9 Juni 1837, no. 1 G.

[4]) Weggelaten.

vallen er in geslaagd zijn, meer te bedingen dan ons ter voorschrift was gegeven en minder hebben afgestaan, dan waartoe wij daarbij bevoegd verklaard waren, zouden wij echter meenen aan U.Exc. billijke verwachting te kort te doen, wanneer wij ons tot eene bloote opzending bepaalden, zonder dezelve vergezeld te doen gaan van eenige beschouwingen en ontwikkelingen, welke kunnen dienen om de verschillende artikelen, in derzelver aanleiding, strekking en onderlingen zamenhang, toe te lichten en tevens, voor zooveel noodig, U. H. W. G. depêche van den 22 Mei j.l. [1]) te beantwoorden.

Het verdrag laat zich gevoeglijk in twee deelen splitsen, het eerste betreffende de scheepvaart in het algemeen, het tweede betreffende de goederen en de wederzijdsche heffing van regten op dezelve.

Art. 1. Dit artikel stelt het beginsel vast van volkomene gelijke behandeling ten aanzien der scheepslasten en ongelden in de beide landen. Hierdoor is voldaan aan artikel 13 der instructie [2]). De verhooging op de tonnen- en vlaggengelden enz. zullen in de beide rijken worden ingetrokken, ten voordeele der beide natiën en ten nadeele van de schepen van derde natiën, welke zich meer en meer van de vaart tusschen Nederland en Pruissen zouden meester maken.

Art. 2 en 3 zijn uitvloeisels van dat beginsel en regelen er de toepassing van.

Art. 4. Dit artikel bevat de toekenning der korting van 10 % op de regten in Nederland voor goederen met Pruissische schepen bij de regtstreeksche vaart tusschen de havens der beide staten en dus met uitsluiting der tusschenvaart.

Eenigermate onverwacht was het voor ons, uit de bovenaangehaalde depêche van den 22en Mei [1]) te bespeuren, dat U.Exc.'s bedoeling daarheen scheen te leiden, alsof het verleenen dier korting aan wederkeerige vermindering der regten ondergeschikt had behooren te blijven en art. 18 onzer instructie in dien zin zoude zijn gesteld geworden. Wij toch zijn steeds van de overtuiging uitgegaan, dat de bedoeling en geest dier instructie in deze geene andere was dan zoo te handelen als wij gedaan hebben. Het is derhalve voor ons van het hoogste belang, dat punt nader op te hel-

[1]) No. 94.
[2]) No. 63.

deren en wij nemen te dien einde de vrijheid het volgende aan U.Exc. voor te dragen.

Wanneer men opklimt tot de oorzaak, welke aanleiding heeft gegeven tot de verhoogde vlaggen- of tonnengelden op onze schepen in de Pruissische havens, dan zal men zich herinneren, dat deze geene andere is, dan het niet verleenen der korting van 10 % op de regten, welke, uitsluitend door de Nederlandsche schepen genoten wordende, den staat van gelijke behandeling stoorde, welke de grondslag is der Pruissische wetgeving op dit stuk. Wij nemen de vrijheid te dien aanzien ons te beroepen op de nota van den graaf van Lottum d.d. 2 Mei 1836 [1]) en op het daarop door U.Exc. gegeven antwoord van den 31en daaraanvolgenden [2]). Het was dus niet wel te veronderstellen, dat Pruissen, na op dien grond de vlaggengelden der Nederlandsche schepen verhoogd te hebben, thans onder het blijven bestaan derzelfde omstandigheden dien maatregel zou hebben willen intrekken. Bij de eerste zamenstelling onzer instructie [3]) ten voorledenen jare, waarbij wij alstoen beide tegenwoordig waren, zoowel als bij de herziening derzelve [4]), vóórdat de tweede ondergeteekende 's-Gravenhage verliet, is naar ons beste weten dit onderwerp immer in dien geest besproken. Als een blijk van de inzigten en bedoelingen onzer regering over dit punt beroepen wij ons verder op het ons ter kennisname en handleiding medegegeven ontwerp van een handelstractaat met Groot-Brittanje [5]), waarbij ook de gelijkstelling der wederzijdsche schepen, de 10 % korting op de regten daaronder begrepen, tot grondslag is aangenomen, zonder eenige andere vergoeding dan wederkeerige gelijkstelling in de scheepvaart, geenszins eenige vermindering op de in Groot-Brittanje bestaande inkomende regten, gelijk zulks mede het geval was, toen bij 's konings besluit van 11 Augustus 1824 [6]) de korting van 10 % op de regten aan de Engelsche schepen werd toegekend. En wat nu de instructie omtrent dit punt betreft, daar vinden wij wel, dat artikel 18 het geval veronderstelt, dat met Pruissen ook schikkingen wegens vermindering van regten zouden zijn beraamd, doch desniettemin is bij artikel 16 tot grondslag eener onderhandeling enkel over de scheepvaart-quaestie eene wederkeerige behandeling op den voet van gelijkheid met eigene onderdanen schepen

[1]) No. 30. [2]) No. 35. [3]) No. 45. [4]) No. 63.
[5]) Het latere verdrag van 27 October 1837. [6]) Deel I, no. 95.

en goederen of wel op den voet der meest begunstigde natie voorgeschreven. Wij meenden, dat aan het woord „goederen" in dezen geen anderen zin te geven was en wij vonden ons in die overtuiging versterkt, bij ontvangst U.Exc.'s depêche van den 2 Mei j.l. [1]) in antwoord op de onze van 20 April [2]), waarbij wij de voorloopig tot basis der onderhandeling gestelde punten hebben opgegeven: als onder no. 1 „Gelijkheid van scheepvaartslasten van allerlei aard, zoo wel bij de directe als bij indirecte vaart" en onder no. 4 „wederkeerige gelijkstelling van vlag in de regten op de koopwaren bij directe vaart, gevolgelijk ook gelijke premiën, restitutiën enz." — punten, waarop naar luid van U.Exc.'s zooeven aangehaalde depêche voorshands geene bedenkingen waren gevallen, en die wij daarom met des te meer vertrouwen verder tot grondslag onzer onderhandeling hebben behouden en zonder welke aan geenerhande schikking omtrent de scheepvaart te denken was. Wij meenden dus een zeer gelukkig en voordeelig resultaat te hebben bedongen met eene volkomene gelijkheid voor onze schepen in Pruissen, zoowel voor de directe als indirecte vaart, te hebben verworven, terwijl de Pruissische schepen in Nederland alléén bij de regtstreeksche vaart gelijke voordeelen bekomen.

Bij de ontvangst van U.Exc.'s depêche van 22 Mei j.l. [3]) was de redactie van dit artikel en van het groot meerendeel der overige geheel gereed. Op dit hoofdbeginsel terug te komen, zoude niet anders geweest zijn dan de onderhandeling afbreken en al hetgene wij goeds bedongen hadden, weder te verliezen. Zulks meenden wij, terugziende op de zooeven door ons uiteengezette beschouwingen over deze aangelegenheid en uit aanmerking dat U.Exc.'s depêche te dien aanzien wel beschouwingen, maar geen bepaald voorschrift inhoudt, niet te kunnen of te moeten doen. Wij vonden des te meer vrijheid op het ingeslagen voetspoor voort te gaan, daar de opgemelde depêche verder in bemerkingen treedt over het verleenen van korting voor de niet regtstreeksche vaart en wij daaruit opmaakten, dat in de bepalingen ten aanzien der regtstreeksche berust werd.

Daar wij erin hebben mogen slagen om dit punt in dier voege te regelen en dus de Pruissische vlag van de korting der 10 % bij indirecte vaart uit te sluiten, zal het niet noodig zijn, daarbij lang stil te staan; alleen nemen wij de vrijheid te berigten, dat de door

---

[1]) No. 82. [2]) No. 75. [3]) No. 94.

IJ.Exc. aangevoerde omstandigheid, dat in dit opzigt aan geene vreemde vlag hoegenaamd eenig voordeel is toegekend, ook door ons in het midden gebragt, doch beantwoord werd door de tegenbemerking, dat daar de Pruissische verordeningen in dit opzigt op den grondslag van volkomen gelijke behandeling berustten, de volstrekte vervulling dier voorwaarde te dien aanzien ook vereischt werd. Wij hebben toen andere argumenten aangevoerd, die op het voorbeeld van Pruissen zelf en op haar eigen belang gegrond waren, bij voorbeeld, dat het verdrag tusschen Pruissen en Groot-Brittanje van den 2en April 1824 [1]) ook aan de Pruissische schepen geene gelijke begunstiging voor de indirecte vaart verzekerde, nademaal de in Engeland bestaande navigatie-acte zulks ten aanzien van alle overvoer van producten uit Asia, Africa en America, benevens van een aantal hoofdproducten uit Europa belette; voorts dat Pruissen ook bij tractaat van 9 Juli 1827 [2]) met Brasilië op den voet van gelijkstelling der regten op de goederen alleen bij de regtstreeksche vaart gesloten had; daarbij verder aanvoerende, dat zoo Nederland al aan Pruissen gelijke voordeelen bij de indirecte vaart kon geven, dat beginsel ook welligt, ja waarschijnlijk, tot andere natiën zou moeten uitgestrekt worden, welke in zoodanig geval ook tot het drijven van de scheepvaart op gelijk voordeeligen voet tusschen de Nederlandsche en de Pruissische havens geregtigd zouden kunnen worden en gevolgelijk de Nederlandsche en Pruissische reederijen, de voordeelen van de korting van 10 %, welke hoofdzakelijk voor de granen van eenig wezenlijk belang zijn, in plaats van die uitsluitend voor zich te bewaren, met zoovele anderen zouden moeten deelen.

Verder hebben wij, om deze voor ons zoo gunstige uitzondering te bedingen en om als 't ware de Pruissische regering eenigen geschikten grond aan de hand te doen om in dit opzigt inbreuk op hare wetgeving te maken, in het separaat-artikel I [3]) ad artikel 5 als compensatie bewilligd, dat de Pruissische schepen de kustvaart in Nederland zouden mogen drijven, terwijl de Nederlandsche daarvan in Pruissen uitgesloten blijven. Dit echter is niet meer dan de bevestiging van hetgeen tot dusverre, zonder aanleiding tot bezwaar gegeven te hebben, in de beide rijken heeft

---

[1]) De Martens, Supplément au Recueil, X², blz. 434.

[2]) De Martens, Nouveau Recueil, VII, blz. 470. [3]) No. 102.

bestaan, en 't geen ook voor beide van geen noemenswaard belang is, daar het geval bijna zonder voorbeeld is, dat eenig Pruissisch zeeschip in eene Nederlandsche haven eene lading heeft ingenomen om die naar eene andere Nederlandsche haven over te voeren, en daar de bevoegdheid voor Nederlandsche schepen om eene lading in eene Pruissische haven in te nemen, ten einde die naar eene andere Pruissische haven te brengen, geene gevolgen of voordeelen zou opleveren. Billijkerwijs hebben wij er echter de wederkeerige voorwaarde bij aangenomen, dat bijaldien eene der hooge contracteerende deelen, ten aanzien der wederzijdsche bedongene uitzonderingen, ten behoeve van eenigen anderen staat mogt afwijken, zulks dan ook ten behoeve van de andere contracterende partij zal geschieden.

Art. 6. Daar onze onderhandelingen zoowel tot de scheepvaart ter zee, als tot die over den Rijn betrekking hebben, zoo hebben wij in het eerste gedeelte van dit artikel uitdrukkelijk bedongen, dat de overeengekomen gelijkheid zoowel ten aanzien van de eerste als van de laatste is verstaan. In het tweede gedeelte hebben wij omschreven, wat vereischt wordt om de nationaliteit der schepen te bewijzen. Wij hebben daardoor geen inbreuk op de deswege bij ons te lande bestaande bepalingen gemaakt en tot leiddraad genomen de kantteekening voorkomende bij artikel 3 van het ontworpen handelsverdrag met Groot-Brittanje [1]).

Art. 7. Overgaande tot dit artikel, waarbij de wederzijdsche verminderingen der scheepvaartregten op den Rijn geregeld zijn, meenen wij ons ten aanzien van het beginsel en de hoegrootheid te mogen gedragen aan de omstandige en gemotiveerde beschouwingen, deswege medegedeeld bij onze depêche van 10 Mei j.l. [2]). Van de juistheid en van de voordeelige resultaten daarvan houden wij ons meer en meer overtuigd en het is ons dan ook aangenaam, dat U.Exc. zich daarmede in het algemeen wel schijnt te kunnen vereenigen. De voordeelige strekking voor Nederland valt des te meer in het oog, daar de bevrijding van het scheepvaartregt opwaarts niet alleen wordt genoten voor de goederen, die in Pruissen, maar ook voor die, welke in de overige Vereinstaten worden verbruikt, na in eenige Pruissische haven ter verdere verzending de regten betaald te hebben, zooals dit voor eene groote massa goe-

---

[1]) 27 October 1837 tot stand gekomen.

[2]) No. 90.

deren het geval is, terwijl voor die goederen, welke regtstreeks over den Pruissischen Rijn b.v. naar Mentz en Manheim worden doorgevoerd, door de regeringen dier landen 2/3 der Pruissische Rijntollen worden vergoed. Een voordeel voor Nederland, welker behoud wij hebben verzekerd door hetzelve tot stellige voorwaarde te maken der toelating van die andere staten tot dezelfde voordeelen, die aan de Pruissische schepen door ons toegezegd zijn, zooals zulks aan U.Exc. uit het separaat-artikel III blijken zal, en waardoor dan ook de twijfel, welke te dien aanzien in de depêche no. 5 [1]) geopperd wordt, vervallen zal. Volgens al het gezegde zou de bij evengenoemde depêche bedoelde schifting en uitzondering van eenige artikelen, welke geacht zouden kunnen worden van meer dadelijk belang voor Pruissen dan voor Nederland te zijn, niet wel daarmede kunnen overeengebragt worden. En die beoordeeling en schifting zelve is aan vele bedenkelijkheid onderhevig. Men mag toch wel in beginsel aannemen, dat in den handel tusschen twee rijken elk artikel voor beiden van belang is. Hoogstens kan het op het meerdere of mindere aankomen, en deze onderscheiding is vaak zeer moeyelijk; ten blijke daarvan mogen wij aanvoeren, dat terwijl in artikel 10 onzer instructie [2]) katoen en katoenen garens als van meer belang voor Nederland voorkomen, diezelfde artikels in U.Exc.'s depêche van 22 Mei no. 5 [1]) als van speciaal belang voor Pruissen genoemd worden.

Wat de omschrijving der aan Nederland ten goede komende verminderingen betreft, zoo hebben wij ons niet vergenoegd met de loutere aanhaling der kabinetsorder van 28 December 1836 [3]), daar deze voor wijziging vatbaar zou zijn, maar wij hebben het voorzichtig geacht de bepalingen daarvan in derzelver geheel te omschrijven en ons tevens ten slotte van dit artikel alle verdere voordeelen te verzekeren, welke Pruissen in het vervolg, 't zij aan eigene onderdanen, 't zij aan vreemden mogt willen toekennen, terwijl uit de wederkeerige gelijkheid tevens volgt gelijkstelling voor het patentregt of de Gewerbsteuer voor de binnenvaart.

Bij de vermelding onder I[a]. B no. 1 en 2 der gevallen, waarin vrijstelling of vermindering der Rijnvaartregten in Nederland wordt toegekend, hebben wij overeenkomstig U.Exc.'s geëerde intentie gezorgd, dat duidelijk is gezegd, dat dezelve verknocht wordt aan lossing of lading in eene Nederlandsche haven, 't zij ter consumtie,

---

[1]) No. 94. [2]) No. 63. [3]) Zie blz. 112, noot 2.

't zij op entrepôt. Van de wijze, waarop de verdere doorvoer moet of mag geschieden, is in het geheel niet gesproken. Wat daarover ook moge beslist worden, de regtstreeksche doorvoer of liever doorvaart blijft uitgesloten en de begunstiging wordt overzulks beperkt tot de gevallen, waarin die voor den Nederlandschen handel en scheepvaart in meerdere of mindere mate voordeelig is.

Wat betreft de onzerzijds bij 1ª. B no. 3 verleende bevrijding van recognitie-geld voor de binnenvaart tusschen Lobith en Krimpen of Gorkum, deze staat óver tegen gelijke bevrijding voor onze schepen in Pruissen over de geheele lengte tusschen Coblenz en Emmerik. Wij bemerken hieromtrent, dat de door ons gegevene concessie van weinig of geen nut voor Pruissen is, omdat Rotterdam daarbuiten valt en dat zij daarentegen uit een ander oogpunt voor ons belangrijk is, uit aanmerking dat de bepaling, dat de bedoelde bevrijding te Krimpen of Gorkum ophoudt, eene stilzwijgende erkentenis van zijde Pruissen bevat, dat dáár ons zeegebied aanvangt.

Wij nemen voorts de vrijheid een bij ons opgekomen denkbeeld bij te voegen, dat namelijk als gevolg hiervan welligt de kantoren voor de Rijnvaartregten van Krimpen en Thiel zouden kunnen opgeheven worden, door de ontvangst van eerstgemeld met dat van Vreeswijk en van laatstgenoemd met dat van Gorkum te vereenigen, waardoor vereenvoudiging en welligt eenige niet onaanzienlijke bezuiniging zou verkregen worden.

Ten aanzien van het separaat-artikel II, mede tot artikel 7 van het open verdrag betrekkelijk, bemerken wij,

ad § 1, dat, daar de Pruissische regering zich bij geheime overeenkomst met de andere Vereinstaten voorbehouden heeft om onder zekere omstandigheden het Verein te ontbinden, bij het intreden van dit geval, waaruit eene veranderde verhouding ten aanzien dier staten zou ontstaan, ook de bepalingen wegens de vermindering der Rijntollen gewijzigd zouden moeten worden. Daar die omstandigheid echter hoogst onwaarschijnlijk is, zoo is deze bepaling van weinig aanbelang, in allen gevalle echter zou de begunstiging in Nederland ophouden, gelijktijdig met die in Pruissen;

ad § 2. Deze bepaling staat in nauw verband met en is het natuurlijk gevolg van de concessie onzerzijds, welke zonder dezelve buiten gevolg zoude kunnen worden gesteld.

Art. 8. Overeenkomstig onze instructie hebben wij bij dit artikel het beginsel van vereenvoudiging zooveel mogelijk van formaliteiten vastgesteld, zonder ons echter tot eenige bijzonderheden te verbinden. Te dien aanzien gedragen de Pruissische onderhandelaars zich aan den inhoud der pro-memorie, welke wij de eer gehad hebben te voegen bij onze depêche van den 5en Mei [1]). Onzerzijds hebben wij de bijzonderheden ter sprake gebragt, vermeld bij art. 11 onzer instructie [2]) en wij hebben te dien aanzien de mondelinge verzekering verkregen, dat men niet ongenegen is die naar genoegen te regelen, mits de schepen, welke met derzelver lading geheel of gedeeltelijk zonder revisie zouden doorvaren, ook voor eene goede sluiting en plombeering worden ingerigt.

Art. 9. Hierbij is het beginsel eener billijke beschouwing en van begrensde concurrentie voor de stoomvaart op den Rijn uitgesproken. In het tot dit artikel behoorend separaat-artikel IV is de toepassing en uitvoering daarvan geregeld. Bij de verschillende bepalingen daarvan, in verband met het daaromtrent voorkomende in U. H. W. G.'s depêche van 22 Mei no. 5 [3]), zullen wij eenige oogenblikken stilstaan.

Wij hebben in dit opzigt te volgen gehad de voorschriften van algemeene strekking, vervat in artikel 15 der instructie, benevens in de daartoe betrekking hebbende, aan den tweeden ondergeteekenden, bij zijn vertrek uit 's-Gravenhage, ter hand gestelde pro-memorie, en voorts de meer speciale voorschriften, vervat in de depêche van den 24en April j.l. [4]).

Bij § 1 hebben wij bedongen de concessie voor de Rotterdamsche maatschappij op den bestaanden voet en voor den geheelen Pruissischen Rijn. De mondeling geuitte wensch bepaalde zich bij het vertrek van den tweeden ondergeteekenden tot eene concessie tusschen Rotterdam en Keulen. Wij vroegen en verkregen desniettemin eene toelating voor den geheelen Pruissischen Rijn en bedongen alzoo hetgeen in U.Exc.'s depêche van 24 April [4]) voorgeschreven werd. In de depêche van 22 Mei [3]) geeft U.Exc. te kennen, dat terwijl onzerzijds de vaart op den geheelen Nederlandschen Rijn wordt toegestaan, het billijk zijn zoude, dat ook de Nederlandsche stoombooten daartegen den geheelen Duitschen en niet slechts den Pruissischen Rijn mogen bevaren. Dit begin-

[1]) No. 86. [2]) No. 63. [3]) No. 94. [4]) No. 78.

sel is door ons niet kunnen worden doorgezet; daar wij hier enkel over dit onderwerp met Pruissen handelen en het niet te verwachten is, dat, omdat onzerzijds eene enkele Pruissische onderneming op onzen Rijn wordt geconcessioneerd, de overige, daaraan geheel vreemde oeverstaten, op dien grond onze stoomboten zouden toelaten. Al wat wij te dien aanzien hebben kunnen verkrijgen, is de inlassching van een wenk tot nadere onderhandeling met de overige staten, welken U.Exc. aan het slot van § 11 zal aantreffen.

Tegenover de Rotterdamsche maatschappij op den Pruissischen Rijn verlangt Pruissen geenszins de toelating der Keulsche maatschappij op den Nederlandschen Rijn. Men heeft aan laatstgemelde onderneming nimmer toegestaan om beneden Keulen op den Duitschen Rijn te varen en men is geenszins geneigd in het vervolg zoodanige uitbreiding aan de Keulsche maatschappij te geven. De oorzaak daarvan is gelegen in de omstandigheid, dat de Pruissische regering beducht is voor het al te groot overwigt, dat de Keulsche maatschappij daardoor zoude kunnen bekomen. Men voerde ons verder aan, dat evenmin als wij onzerzijds eene admissie op den Pruissischen Rijn voor de stoomboot tusschen Rotterdam en Nijmegen verlangen, de Pruissische regering evenmin eene zoodanige voor de te Keulen gevestigde maatschappij voor hare binnenlandsche vaart verlangde.

Had men van zijde Pruissen, in plaats van de Keulsche maatschappij en boven en behalve de Dusseldorpsche, nog eene andere toelating gevraagd, zoo zouden wij, om de door U.Exc. aangevoerde gronden, daarin voorzeker zwarigheid hebben gemaakt. Doch nu zulks het geval niet was, nu de vroegere aan Jacobi, Haniel en Huyssen verleende concessie, ook bij het verdrag, als vervallen is verklaard, en wij niet verder hebben behoeven te gaan, dan die concessie als het ware over te brengen op de Dusseldorpsche onderneming; nu wij daarvoor de concessie voor de Rotterdamsche maatschappij voor den geheelen Pruissischen Rijn hebben verkregen en nog bovendien bij § 3 die ook hebben bedongen voor eene onderneming, zooals ons bij U.Exc.'s missive van den 24 April no. 2[1]) aanbevolen was; nu meenden wij dat alle de voordeelen aan onze zijde waren. Zonder overigens met den aard der betrekkingen tusschen de Rotterdamsche en de Keulsche maat-

[1]) No. 78.

schappij volkomen bekend te zijn en voor zooverre deze betrekkingen van privaat-ondernemingen op een staatsverdrag van directen invloed kunnen wezen, veronderstellen wij toch, dat dezelve gegrond waren op wederzijdsch passief voordeel, namelijk om zich onderling niet door concurrentie te schaden; en bedriegen wij ons daarin niet, dan wordt door het tegenwoordig verdrag de Rotterdamsche maatschappij voor de mogelijke concurrentie van de Keulsche beveiligd, terwijl laatstgemelde de mededinging van de eerste heeft te vrezen en dus in eenen tegenover de eerstgemelde geheel ondergeschikten en nadeeligen toestand geraakt.

§ 2. Zooals reeds gezegd, is hierbij de concessie toegezegd voor de Dusseldorpsche maatschappij, mits op den voet der verder vastgestelde conditiën. Echter niet verder dan tot Rotterdam. De vrees voor uitbreiding tot naar Engeland, waartoe de door die maatschappij ontworpen en reeds door de Pruissische regering goedgekeurde statuten zooveel aanleiding gaven, is hierdoor vervallen.

§ 4. Hierbij is verklaard, dat de concurrentie voor het tegenwoordige tot de bovengenoemde ondernemingen beperkt wordt. Nederland kan alle verdere toelating weigeren. Mogt die later noodig geoordeeld worden, dan is het niet onbillijk, dat Pruissen alsdan de voorkeur heeft, wijl wij thans twee concessiën bekomen en er slechts ééne geven.

De overige §§ van dit artikel vereischen weinig of geene toelichting, daar wij meenen daarmede volkomen beantwoord te hebben aan de bedoelingen, vervat in de ons tot leiddraad ter hand gestelde pro-memorie. Alleen wenschen wij dit te mogen opmerken, dat wij bij § 11 allen vreemden invloed geweerd hebben, daar niet alleen geene vreemdelingen in de directie kunnen zijn, doch ook zelfs als aandeelhebbers geene stem mogen uitbrengen. Wij vertrouwen dus er gelukkig in geslaagd te zijn deze moeyelijke quaestie, in allen deele, naar het algemeen belang en in dat van Nederland in het bijzonder geregeld te hebben en volkomen in den zin van U. H. W. G.'s nota aan den graaf von Lottum d.d. 28 Februari [1]) gehandeld te hebben.

Art. 10. Bij het eerste lid van dit artikel hebben wij het beginsel tot het aanleggen en in goeden toestand onderhouden van landwegen verkregen. Wij hebben daarmede hoofdzakelijk bedoeld

[1]) No. 60.

de sinds acht jaren door ons gouvernement verlangde verbindingswegen tusschen Munster en de Nederlandsche grenzen. Op verzoek van den graaf de Perponcher en in overeenstemming met de daaromtrent in Z. H. G.'s archief voorhanden correspondentie hebben wij ons deze zaak mede aangetrokken. Als gevolg daarvan hebben wij aan de Pruissische commissarissen eene nota ter hand gesteld, waarvan wij de eer hebben afschrift hierbij over te leggen[1]). Door onze dringende pogingen bij deze heeren en bij den Directeur voor de wegen zijn wij ook hierin geslaagd, nademaal wij de toezegging hebben verkregen tot het reeds dadelijk aanleggen van eenen directen weg op Enschede, terwijl men tevens niet ongenegen blijft ook later den weg ter aansluiting tusschen Coetsfeld en Winterswijk in aanmerking te nemen. Die toezegging, hoezeer geclausuleerd en in verband gebragt met de verlangde daarstelling van een entrepôt-inrigting te Rotterdam, zal opgenomen worden in het sluitingsprotocol[2]) bij de onderteekening van het tractaat.

Bij het tweede lid hebben wij bedongen, dat alle voordeelen, welke aan eenigen ijzeren weg, die over de grenzen gaat, mogten vergund zijn of worden, eventueel ook aan eenen Nederlandschen ijzeren weg zullen toegekend worden. Mogt dus de ijzeren weg tusschen Keulen en Luik tot stand komen, waaraan wij wel eenigzins twijfelen, dan toch is ons ook in dit opzigt eene volkomene gelijke mededinging verzekerd; eveneens als in het geval dat er eene ijzerbaan tusschen een der Hanzesteden en eenige Pruissische stad mogt worden aangelegd.

Art. 11. Thans zijn wij genaderd en gaan wij over tot de bepalingen, welke eigenlijk meer den handel en de heffing van regten betreffen en als zoodanig het tweede gedeelte des verdrags uitmaken.

Zoo wij bij onze depêche van 3 April j.l. [3]) de eer hadden te berigten, dat, naar luid van bij ons ontvangene inlichtingen, Pruissen de bevoegdheid had met Nederland, als nabuurstaat, in onderhandeling over een handelstractaat te treden, dan moeten wij dat berigt thans aanvullen door de vermelding, dat, volgens latere mededeelingen, die bevoegdheid tot afsluiten zich bepaalt tot de eigene producten van zoodanigen nabuurstaat, doch zich geenszins tot algemeene handelsartikelen, veelmin tot koloniale

[1]) Weggelaten. [2]) No. 101. [3]) No. 69.

waren uitstrekt, als waaromtrent de Vereinstaten overeengekomen zijn in geenerlei onderhandeling te treden dan na voorafgaand onderling overleg. Deze bijzonderheid is ons eerst bekend geworden, nadat wij door oneindige moeiten er in geslaagd waren, niet alleen bij de Pruissische onderhandelaars, maar ook bij hooge staatsbeambten en invloed hebbende personen, betere gezindheid te dien aanzien te doen ontstaan en de overtuiging te hebben opgewekt, dat Nederland en het Tolverein zich wederkeerig in eene hooge mate kunnen begunstigen door den handel en de nijverheid, die aan elk deel meer bijzonder eigen is, te bevoorregten.

De daaruit ontstane wensch en het daarop gegrond voornemen om zich deswegens nader te verstaan, is in vrij sterke bewoordingen uitgedrukt in het eerste gedeelte van dit artikel. Overeenkomstig den daartoe betrekkelijke wenk in de depêche van 22 Mei [1]) is bij het, tot dit artikel behoorend separaat-artikel V, de uiterste termijn tot het wederopvatten dier onderhandeling bepaald op negen maanden. Die termijn is voorbedachtelijk niet in het open tractaat genoemd, ten einde voor te komen, dat andere staten, wier vertegenwoordigers alhier ons met wantrouwen nagaan, niet vóór dien tijd vertoogen tegen elke bijzondere gunst voor Nederland zouden inleveren; men zou trachten te doen geloven, dat de latere onderhandelingen tot den termijn voor de verlenging van het Tolverein bepaald en dus tot 1841 verschoven zijn.

Ten einde steeds zoude kunnen blijken, dat Nederland hiertoe opregtelijk en op billijke en milde grondslagen reeds nu bereid was, hebben wij op den 23en Mei aan den graaf von Alvensleben eene daartoe strekkende, geheel in den geest onzer instructie [2]) en bijzonder ook van de zoo belangrijke, op den 19en Augustus 1836 [3]) door den graaf de Perponcher overgegeven nota, zamengestelde pro-memorie ter hand gesteld, waarvan wij de vrijheid nemen een afschrift hierbij over te leggen [4]). Reeds daarbij hadden wij, evenals bij de pro-memorie over de suikerlompen [5]), over ons genomen te doen vooruitzien, dat ingeval het Tolverein in zijne maatregelen van uitsluiting mogt volharden, Nederland zich in de noodzakelijkheid zoude kunnen bevinden zijne inkomende regten op verschillende, tot nu toe uit Duitschland getrokken wordende waren,

[1]) No. 94. [2]) No. 63. [3]) No. 47. [4]) No. 97. [5]) No. 77.

ter bescherming van eigene nijverheid te verhoogen. Daar het voornemen van evengenoemden minister scheen, deze zaak in overleg bij andere Duitsche regeringen te brengen, zoo hebben wij de pro-memorie, als geenerhande officieel karakter hebbende, in de Duitsche taal opgesteld. Bij veelvuldige gesprekken, welke wij hierover zoo met den graaf von Alvensleben, als den directeur-generaal der belastingen, den Werkelijk Geheim-opper-finantieraad Kuhlmeyer en andere hoofdambtenaren gehouden hebben, zijn de middelen om tot de verlangde schikking te geraken, reeds voorloopig rijpelijk overwogen. Twee hoofdbezwaren doen zich daarbij reeds voor, als 1° dat de bedoelde wederzijdsche verminderingen de verschillende tot het Tolverein behoorende landen niet gelijkelijk bevoordeelen, zooals b.v. Saxen en Keur-Hessen, welke volgens hunne ligging meer belang bij den handel over Hamburg en Breemen hebben, en 2° dat Pruissen, 't welk zoo uiterst behoedzaam, ja schroomvallig is ten aanzien van zijne buitenlandsche staatkunde, zich door speciale begunstigingen ten behoeve van Nederland in verwikkelingen met andere staten vreest te kunnen brengen. Deze bedenkingen hebben ook aanleiding gegeven tot het denkbeeld, om, althans in den aanvang, de bedoelde schikkingen tot den handel over de landgrenzen, den Rijn daaronder begrepen, te bepalen, waardoor ontegenzeggelijk de aftrek van goederen over den Rijn boven alle andere waterwegen bijzonder zou begunstigd worden. Onze beschouwingen over dat ondergeschikt denkbeeld hebben wij ontwikkeld in eene mede hierbij gevoegde, door ons aan den heer Kuhlmeyer medegedeelde pro-memorie [1]), welke ervaren hoofdambtenaar zeer gunstig voor ons gestemd schijnt en met wien derhalve ons in vertrouwelijke aanraking hebben gesteld.

Wij blijven tot den dag van ons vertrek ter bereiking van dit hoofddoel werkzaam en zullen welligt in de gelegenheid zijn, 't zij schriftelijk of mondeling, hieromtrent nog nadere niet onbelangrijke mededeelingen te doen.

In dit stellig vooruitzigt van nadere onderhandelingen was het billijk en wenschelijk in het belang der beide partijen, dat inmiddels althans de bestaande staat van zaken behouden bleef, zonder door wederzijdsche benadeelende maatregelen uit haar geheel gebragt te worden. Daartoe strekken de bepalingen in dit artikel,

[1]) Weggelaten.

vervat onder no. 1—3, welke op zichzelve geene toelichting vereischen.

Anders is het echter hieromtrent gelegen ten aanzien van de daarop bij het reeds aangehaald separaat-artikel V gemaakte uitzonderingen. Wij merken daarop het volgende aan:

Pruissen heeft zich moeten voorbehouden schikkingen met andere aangrenzende rijken voor de eigen producten dier rijken, gelijk er in het tarief van het Tolverein reeds nu vele bestaan, zooals die vermeld zijn in de zooeven aangehaalde, aan den heer Kuhlmeyer ter hand gestelde pro-memorie. Daar echter die schikkingen tot de eigen producten van nabuurlanden beperkt zijn, zonder tot algemeene handelsartikelen of koloniale waren uitgestrekt te kunnen worden, blijft dit voorbehoud voor Nederland van weinig belang. Van meer gewigt is daarentegen de uitzondering wegens de hoogere korting voor vreemde wijnen, onmiddelbaar of regtstreeks uit de productielanden betrokken; eene uitzondering, welke wij best kunnen vergelijken met de in Nederland bestaande verschillende belasting op de thee, naarmate dezelve regtstreeks uit China of Oost-Indië, dan wel over een tusschenhaven betrokken wordt [1]). Die uitzondering heeft nadeelig gewerkt op onzen tusschenhandel van wijnen naar Duitschland. Wij houden het er voor, dat de vertoogen, welke wij te dien aanzien hebheb gedaan, gunstig gevolg zouden hebben gehad, bijaldien het van Pruissen alléén hadde afgehangen die bepaling, althans voor den tusschenhandel van Nederland, op te heffen; doch daar dezelve van algemeene werking is gemaakt in alle de tot het Tolverein behoorende staten, zoo kon Pruissen aan onzen wensch niet voldoen, zonder daarover alle die staten te raadplegen. De lange tijd, welke zulks zou vereischen, en de onzekerheid van den uitslag maakten het ongeraden de afsluiting van het tegenwoordig verdrag daarom op te houden. Dit punt blijft alzoo tot de volgende onderhandeling voorbehouden.

Tegenover deze uitzonderingen hebben wij gezorgd niet minder wigtige ten behoeve van Nederland te stipuleeren, als:

a. voorbehoud om ook aan nabuurstaten voor hunne producten speciale begunstigingen te geven. Mogt alzoo Pruissen van zijne bevoegdheid een gebruik maken, dat naar het gevoelen van Nederland een misbruik zoude zijn, dan kunnen wij dadelijk gelijken

[1]) Vgl. het toltarief, behoorende bij de Wet van 26 Augustus 1822, i. v. Thee.

maatregel nemen, 't zij aan onze Noordoostelijke, 't zij aan onze Zuidelijke grenzen, voor zooverre de omstandigheden zulks mogten gedoogen of wenschelijk maken.

b. Voorts hebben wij het onderscheid in de regten, naarmate de invoer aan de landgrenzen of ter zee geschiedt, voorbehouden. Dit treft voornamelijk op de wijnen en houtwaren. Zoomede blijft in- en uitvoer over den Rijn verstoken van de korting van 10 % op de regten, welke den in- en uitvoer ter zee ten deele valt. Deze punten blijven dus voorbehouden om bij de latere onderhandelingen in de schaal gelegd te worden, met en benevens de vermindering van regten op die artikelen, welke voor Duitschland van bijzonder belang zijn.

Art. 12. Door dit artikel is voldaan aan het voorschrift, vervat in de depêche van 24 April [1]).

Art. 13. Hierbij is de tijd van duur des verdrags alsnu mede overeenkomstig eene voordragt van den 9 April j.l. [2]) en het daarop bekomen antwoord bij depêche van 24 April [1]) tot het einde van den jare 1841 bepaald.

Ten slotte hebben wij de eer te berigten, dat wij in het sluitingsprotocol nogmaals op vermindering van regten terugkomen en er vooral op aandringen, dat vóór het wederopvatten der onderhandelingen de voor Nederland zoo schadelijke maatregel wegens de lompensuiker gewijzigd worde. — — — — —

No. 101. — 1837, Juni 3. — PROTOCOL [3]).

Les négociations relatives à la conclusion d'un traité de navigation entre S. M. le roi des Pays-Bas et S. M. le roi de Prusse ayant amené à une entente complète entre les plénipotentiaires chargés de cette négociation, ils se sont réunis aujourd'hui pour la signature de ce traité et de ses articles séparés.

Avant de procéder à cet acte, il fut consigné ce qui suit dans le présent protocole.

1e. Les commissaires prussiens observèrent que dans le cours des conférences qu'ils ont eu l'honneur d'avoir avec M. M. les commissaires néerlandais, il a été plusieurs fois question des entraves que le commerce du Rhin éprouve à Rotterdam et qui font

[1]) No. 78. [2]) No. 71.
[3]) R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 9 Juni 1837, no. 1 G.

l'objet des plus vives plaintes de la part des villes commerciales rhénanes de Prusse. Le gouvernement prussien a déjà donné connaissance de ces plaintes à celui des Pays-Bas, sans que ces communications aient amené jusqu'à présent le résultat désiré.

Un mémoire basé sur des renseignemens récemment pris à ce sujet sur les lieux se trouvant entre les mains de messieurs les commissaires néerlandais, les commissaires prussiens croient pouvoir se dispenser d'entrer ici dans des détails sur les cas spéciaux où la réexpédition des marchandises est ou retardée ou soumise à Rotterdam à des formalités aussi couteuses que préjudiciables à leur conservation.

Le gouvernement prussien croit devoir attribuer la plupart de ces retards et de ces formalités au défaut d'un entrepôt suffisamment spacieux et proportionné au développement actuel du commerce de Rotterdam. Par la convention de Mayence du 31 mars 1831 le gouvernement néerlandais a pris l'engagement de fournir à la navigation rhénane les établissemens qui lui sont indispensables pour qu'elle puisse jouir des avantages stipulés en sa faveur. Si donc, par des raisons quelconques, ce gouvernement n'a pas encore pu remplir cette partie des conditions auxquelles il a souscrit, au moins semble-t-il juste de ne pas aggraver encore la position du commerce, qui souffre déjà considérablement par cette privation, en lui imposant de nouvelles dépenses et charges, qui dans certains cas sont si considérables que, dans son propre intérêt, le négociant préfère se soumettre à la législation générale du pays, plutôt que de faire usage des prérogatives de l'entrepôt du Rhin.

Ces quelques observations suffiront sans doute pour justifier aux yeux du gouvernement néerlandais le voeu pressant du gouvernement prussien de voir le premier accomplir à Rotterdam aussitôt que faire se pourra l'obligation prise à l'art. 69 de la convention de Mayence: „d'établir et de maintenir les arrangemens nécessaires pour que les déchargemens et chargemens puissent s'opérer avec toute la facilité et toute la célérité désirable."

Quant aux frais dont les formalités de douanes ont été jusqu'ici accompagnées à Rotterdam, ces formalités n'étant que l'effet de la non-existance de l'entrepôt conventionnel, les frais qui y sont attachés et qui viennent en suspeser sur le commerce, sont certainement en opposition ouverte avec les dispositions de

la convention de Mayence qui énonce que les droits à prélever d'après l'art. 69 sont destinés à faire face aux frais de surveillance, et que ces droits ainsi que ceux indiqués par les tarifs annexés au dit acte „ne pourront être rehaussés en aucune manière, pas même indirectement en prescrivant l'usage du papier timbré ou en établissant d'autres droits de ce genre" (art. 33).

Le gouvernement prussien croit donc pouvoir compter avec certitude sur ce que les susdits frais cesseront dès la publication du traité d'aujourd'hui et qu'en conséquence les marchandises appartenant à la navigation du Rhin, destinées en transit par Rotterdam, ne seront assujetties qu'aux seuls droits autorisés par la convention de Mayence même pendant l'état provisoire qui pourra précéder l'établissement de l'entrepôt dont il s'agit.

Les commissaires des Pays-Bas répondirent que, sans vouloir être entendus approuver la justesse de toutes les observations énoncées ci-dessus, ils s'empresseront cependant de soumettre et de recommander les voeux émis par M. M. les commissaires prussiens à la sollicitude de leur gouvernement.

2e. Les commissaires néerlandais exprimèrent de leur côté le désir d'obtenir la réponse du gouvernement prussien sur le contenu de la note qu'ils ont remise à M. M. les commissaires prussiens le 23 mai dernier[1]), concernant le voeu énoncé par le gouvernement néerlandais que celui de Prusse se décide à construire des chaussées sur le territoire prussien entre Munster et la frontière des Pays-Bas dans la direction d'Enschede, et entre Coesfeld et la même frontière dans la direction de Winterswijck.

Les commissaires prussiens répliquèrent, que s'étant empressés de soumettre à leur gouvernement la susdite note, il ont été autorisés à y faire la réponse suivante.

Le gouvernement prussien ne saurait partager entièrement l'opinion énoncée dans cette note sur l'urgence ou même sur l'utilité éminente d'une nouvelle route à construire entre Munster et la frontière néerlandaise.

La route qui se dirige de Munster sur Wesel et delà par Emmerick sur Arnhem, route que le gouvernement prussien vient d'achever à des fraîs d'autant plus considérables qu'il a eu soin d'en faire élever le niveau au delà de celui des eaux lors de leurs plus fortes crues, paraît devoir suffire à elle seule aux besoins du

[1]) Weggelaten.

commerce de la partie de la Prusse qui avoisine les provinces orientales du royaume des Pays-Bas. Cette partie de la Prusse produit très peu d'articles d'exportation, et les objets que sa consommation réclame, lui sont fournis soit par l'Ems, soit par le Rhin tant immédiatement que par la Lippe.

Ces raisons portent le gouvernement prussien à ne pas considérer l'ouverture d'une nouvelle route de Munster à Enschede comme un moyen bien efficace d'activer les communications entre les deux pays, de multiplier et d'enrichir leurs resources. Néanmoins pour prouver au gouvernement néerlandais combien celui de Prusse est disposé à donner aux stipulations du traité, qui va être signé, tout le développement, dont elles sont susceptibles, l'administration compétente prendra les ordres du roi afin d'obtenir son approbation pour le plan d'une route à construire en ligne droite entre Munster et Enschede.

Les commissaires prussiens sont toutefois dans le cas d'ajouter que le gouvernement prussien espère que non seulement celui des Pays-Bas lui fournira un motif de plus d'activer l'exécution d'un plan qui répond essentiellement aux voeux de ce gouvernement en mettant de son côté de la diligence à écarter les abus signalés ci-dessus relativement au transit par Rotterdam et à l'établissement d'un entrepôt dans cette ville, mais encore qu'il ne tardera pas à achever la construction de la lacune qui existe sur son territoire dans la route de Wesel à Arnhem non loin de la frontière.

Quant à la route de Coesfeld à Winterswijck, dont la susdite note fait secondairement mention, il appert de la correspondance qui a eu lieu à ce sujet entre les autorités des deux pays, qu'on ne l'avait projettée qu'éventuellement pour le cas où des obstacles se seraient opposés à la confection de la route en ligne droite, d'où le gouvernement prussien infère que l'exécution de celle-ci doit précéder, et que plus tard on pourra s'entendre ultérieurement sur la seconde.

3e. Les commissaires néerlandais exprimèrent leur regret que les ouvertures qu'ils ont faites, tant dans le sein des conférences que par des mémoires communiqués à M. M. les commissaires prussiens, au sujet de concessions mutuelles par des diminutions sur les droits en général, n'aient pas amené un résultat désiré. Ils témoignèrent leur espoir que les négociations qui seront ouvertes

avant neuf mois atteindront ce but, tout en se flattant que les instances spéciales qu'ils ont faites au sujet des sucres-lumps donneront lieu au gouvernement prussien à proposer immédiatement aux autres états de l'Union de douanes la révocation d'une mesure si extrêmement nuisible aux intérêts néerlandais, afin de replacer avant l'époque de l'ouverture des prochaines négociations l'état des choses sur le pied existant avant le 1er jan vier 1837.

Lesdits commissaires espèrent d'autant plus que les soins du gouvernement prussien tendront à ce but, qu'ils ne doivent point laisser ignorer à M. M. les commissaires prussiens qu'en cas que l'Union des douanes continue à maintenir l'impôt qui pèse actuellement sur les sucres des Pays-Bas, le gouvernement néerlandais pourrait bien se trouver, malgré lui, dans la nécessité de protéger sous peu d'autres branches d'industrie, destinées à remplacer celles dont les produits sont exclus par le tarif de l'Union.

Les commissaires prussiens répondirent, que les changemens du tarif de l'Association de douanes, adoptés depuis le 1er janvier dernier, ne l'ont été par les gouvernemens des états de l'Association qu'à la suite de mûres délibérations sur les divers intérêts de ces états; que néanmoins le gouvernement prussien s'empressera de reprendre en considération l'objet, sur lequel messieurs les commissaires néerlandais ont appelé son attention, et d'entrer en communication à ce sujet avec les autres états de l'Union.

Ces déclarations faites, on a procédé à la lecture des deux exemplaires du traité, qui ayant été trouvés conformes ont été signés par les commissaires respectifs, scellés de leurs cachets et le présent protocole fait en double expédition clos et signé à Berlin de 3 juin 1837.

(get.) DE SCHERFF. (get.) MICHAELIS.
J. J. ROCHUSSEN. WINDHORN.
WESTPHAL.

No. 102. — 1837, Juni 3. — SEPARAAT-ARTIKELEN, BEHOORENDE BIJ HET VERDRAG, 3 Juni 1837 TUSSCHEN NEDERLAND EN PRUISEN GESLOTEN [1] [2]).

Les plénipotentiaires chargés de la négociation et de la con-

[1]) R.A., Buitenlandsche Zaken, 3 Juni 1837.

[2]) Na de tot standkoming zijn deze artikelen niet aan de Staten-Generaal medegedeeld. Ook overigens heeft, voor zoover mij bekend, publicatie ervan niet plaats gehad.

clusion du traité de ce jour entre S. M. le roi des Pays-Bas et S. M. le roi de Prusse, sont convenus, sous la réserve de la ratification, des articles séparés suivans, qui sans être destinés à la publication, auront néanmoins la même force et la même valeur que s'ils étaient insérés textuellement dans ledit traité.

Article séparé I.
(Ad article 5 du traité patent.)

Le gouvernement prussien n'ayant établi dans ses lois générales aucune différence entre la navigation directe et la navigation indirecte des pavillons étrangers, et n'ayant pas non plus l'intention de faire par la suite une exception de cette règle au détriment des navires néerlandais, tandis que les navires prussiens ne sont assimilés dans les Pays-Bas aux bâtiments néerlandais, relativement au chargement, que dans le cas de navigation directe, on est convenu, que, par compensation, les sujets et navires prussiens auront le droit d'exercer le cabotage dans toute l'étendue du royaume des Pays-Bas concurremment avec les bâtimens nationaux sous les mêmes conditions. Tous les ports praticables pour des navires de mer leurs seront ouverts à cet effet soit qu'ils y parviennent immédiatement par mer ou par d'autres voies d'eau quelconques.

En outre le gouvernement néerlandais s'engage à faire jouir les navires prussiens de tout avantage ultérieur qu'il serait dans le cas d'accorder aux bâtimens d'une autre nation par rapport à la navigation indirecte, et cela sans aucune restriction ni compensation, même si cet avantage avait été acquis à des conditions onéreuses.

De son côté le gouvernement prussien promet d'admettre sans compensation les navires néerlandais à faire le cabotage sur le même pied que les siens, aussitôt que la législation existante qui réserve cette branche d'industrie aux seuls bâtimens nationaux, aura été modifiée en faveur d'un autre état.

Article séparé II.
(Ad art. 7 du traité patent.)

1. Comme quelques-unes des franchises des droits de navigation du Rhin, stipulées par le gouvernement prussien à l'art. 7, litt

A, no. I c et d du traité patent, sont fondées sur des rapports qui résultent de l'Union allemande de douanes, et que si cette Union venait à cesser ou que ces rapports dussent subir des modifications essentielles, la Prusse pourrait se trouver dans le cas de ne plus accorder ces franchises à ses propres sujets, et serait par conséquent hors d'état d'en faire jouir les sujets néerlandais, les deux gouvernemens se réservent, ce cas échéant, ce dont le gouvernement prussien informera celui des Pays-Bas six mois d'avance, de s'entendre ultérieurement sur les franchises réciproques des droits de navigation du Rhin.

2. Quant aux franchises des droits de navigation, indiquées sous la lettre B, 1 et 2 de l'article 7, il est entendu, que le gouvernement des Pays-Bas ne pourra pas, à raison de ces franchises ou diminutions, faire usage de la faculté qu'il s'est réservée à l'article 4 de la Convention de Mayence du 31 mars 1831 [1]), d'ajouter au droit fixe telle partie des droits de navigation, qu'il jugerait convenable de ne pas faire percevoir pour les distances de Lobith jusqu'à Krimpen ou Gorcum et vice versa.

Article séparé III.
(Ad article 7 du traité patent.)

Les Hautes Parties contractantes désirant rendre générales et uniformes, autant que possible, les mesures qui tendent à encourager et à favoriser la navigation et le commerce du Rhin, et S. M. le roi de Prusse ayant déjà admis les bâtimens de plusieurs états riverains du Rhin et de ses confluens, le Main et le Neckar, et leurs cargaisons, aux avantages stipulés à l'article 7 litt. A, du traité patent en faveur des bâtimens néerlandais et de leurs cargaisons, S. M. le roi des Pays-Bas consent de son côté:

1. à admettre dès à présent aux avantages stipulés audit article sous lit. B, en faveur des bâtimens Prussiens et de leurs cargaisons, les bâtimens et cargaisons de ceux desdits états, qui ont déjà accordé, sans distinction de pavillon, des avantages ou des faveurs à la navigation, pourvu toutefois, que lesdits états continuent d'accorder ces avantages et faveurs sur le pied actuellement existant;

---

[1]) Rijndocumenten I, blz. 212 v.v.

2. à appliquer également aux dits états les stipulations des articles 1—5 du traité sous la condition, que ces états observeront de leur côté une parfaite réciprocité.

Article séparé IV.
(Ad article 9 du traité patent.)

Les Hautes Parties contractantes, conformément aux stipulations contenues dans l'article 9, sont convenues des points suivans:

1. la société pour la navigation à vapeur actuellement existante à Rotterdam, dite:

„Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij",

sera maintenue sur le pied actuel dans le service du transport entre les deux états et sera admise par le gouvernement prussien pour tout le cours du Rhin prussien;

2. la concession délivrée par le gouvernement des Pays-Bas en date du 23 avril 1836 aux entrepreneurs Jacobi, Haniel et Huyssen à Ruhrort, n'ayant pas eu de suite de la part de ces entrepreneurs, et se trouvant donc expirée, la société dite: „Dampfschiffahrts-Gesellschaft für den Nieder- und Mittel-Rhein", établie à Düsseldorff, sera admise par le gouvernement des Pays-Bas pour tout le cours du Rhin néerlandais jusqu'à Rotterdam, conformément à ce qui est stipulé ci-dessous;

3. le gouvernement prussien admettra en outre sur les mêmes bases et aux mêmes conditions une entreprise de ce genre, qui lui serait proposée ultérieurement par le gouvernement des Pays-Bas pour établir une communication entre Amsterdam et Cologne, soit directement de la première de ces villes, soit du point de départ de la ville d'Arnhem;

4. si dans la suite une extension ultérieure des services réguliers à vapeur (article 52 de la Convention de Mayence du 31 mars 1831) est reconnue être dans l'intérêt des deux pays, les Hautes Parties contractantes s'entendront de nouveau à cet égard, et pour ce cas la priorité est réservée à la Prusse, en compensation de la stipulation ci-dessus sous no. 3;

5. les individus ou compagnies, qui désireront entreprendre un service de ce genre, s'adresseront aux autorités compétentes de leur pays, afin d'obtenir non seulement la concession réquise de

la part de leur propre gouvernement, mais encore celle de l'autre pour son territoire fluvial;

6. ils joindront à leur demande une description détaillée du but de l'entreprise projetée, et des moyens d'exécution à leur disposition; du nombre et de la capacité des bateaux destinés à cet usage, ainsi que des conditions auxquelles ils se chargeront des transports.

Si l'entreprise se fait par une société d'actionnaires, les statuts en devront être joints à la demande en concession;

7. les embarcations destinées au service en question, ainsi que les machines, devront être construites dans l'un des états respectifs, ou dans un de ceux de l'Association de douanes allemandes. Toutefois les Hautes Parties contractantes se réservent d'admettre de commun accord des exceptions à cette règle générale.

Une telle exception aura lieu en faveur de la susdite société de Düsseldorff pour trois bateaux à vapeur, à charge par elle de fournir des preuves que lors de la signature de la présente convention ces bateaux ou leurs machines se trouvaient déjà en construction dans un pays étranger;

8. les demandes susmentionnées seront examinées en premier lieu par les autorités du pays dont le pétitionnaire est sujet. S'il n'y a pas lieu à des observations, ou bien après que l'entrepreneur y aura apporté les changemens oumodifications nécessaires, la demande sera communiquée par voie diplomatique au gouvernement de l'autre pays, et fera l'objet d'une négociation et d'un arrangement spécial, s'il y a lieu;

9. les concessions seront faites par les gouvernements respectifs, chacun pour le territoire fluvial qui lui appartient, et énonceront expressément qu'elles ont été accordées d'un commun accord.

Elles seront délivrées à l'entrepreneur par l'entremise du gouvernement dont celui-ci est sujet.

10. Les concessions énonceront les conditions, auxquelles elles auront été faites.

Elles seront accordées soit pour un terme limité, soit pour un terme illimité et dans ce dernier cas sous la réserve, que les deux gouvernemens pourront en prononcer la déchéance d'un commun accord.

11. Les stipulations de cet article ne concernant que l'établis-

sement de communications par bateaux à vapeur entre les états des deux Hautes Parties contractantes, on est convenu que les entrepreneurs ou ceux qui les représenteront devront être sujets néerlandais ou prussiens tant que les Hautes Parties contractantes ne se seront pas entendues ultérieurement avec les autres états riverains sur l'établissement de services réguliers de bateaux à vapeur entre leurs états respectifs.

Quant au droit de participer aux compagnies pour la navigation à vapeur, les actions pourront en être la propriété d'étrangers, sans que toutefois il en puisse résulter pour eux le droit de voter dans les assemblées des actionnaires, vu que ce droit est réservé aux sujets des états respectifs, auxquels seront assimilés à cet égard les sujets des autres états riverains du Rhin et les sujets des états allemands en général.

12. Chaque gouvernement veillera de son côté à ce que les bateaux, machines, agrès et apparaux soient mis et entretenus dans un état satisfaisant et que les capitaines, machinistes et autres personnes employées au service, soient expérimentés et propres à la partie qu'ils exercent, afin de donner aux voyageurs les garanties de sûreté nécessaires.

Chaque gouvernement se réserve en conséquence le contrôle et les mesures de police propres à atteindre ce but, sans que toutefois ces mesures puissent être appliquées d'une manière différente ou plus gênante pour les bateaux des entrepreneurs de l'autre état.

Article séparé V.
(Ad article 11 du traité patent.)

Comme les obligations contractées réciproquement dans les deux derniers numéros de l'art. 11 ne se rapportent qu'à des lois et mesure générales des deux gouvernemens, on a jugé convenable de s'expliquer ici sur les motifs principaux de cette restriction.

1°. Le gouvernement prussien a dû réserver et se réserve expressément la faculté de diminuer, concurrément avec les autres membres de l'Association de douanes, les droits généraux de son tarif tant pour l'importation dans le territoire de l'Union de produits de tel ou tel pays étranger limitrophe à leur entrée par leurs

frontières communes, que pour l'exportation de produits de l'Union vers tel ou tel pays étranger à leur sortie par ces frontières.

En outre il est alloué dans tous les états appartenant à l'Association de douanes, en faveur du commerce de vin en gros, une remise de 20 pour cent au plus du droit d'entrée sur les vins étrangers tirés directement du pays de leur provenance en quantité d'une certaine importance, en compensation du déchet résultant de l'évaporation et du dépôt.

2°. De son côté le gouvernement des Pays-Bas se réserve, tout comme la Prusse, la faculté de favoriser l'échange de produits avec d'autres états limitrophes.

Quelques articles étant imposés différemment dans le royaume des Pays-Bas à raison de leur importation et exportation par mer ou par les frontières de terre, il est entendu que ces différences pourront être maintenues.

Quant aux négociations ultérieures que les Hautes Parties contractantes se sont réservées à l'article 11, il est convenu qu'elles seront ouvertes à Berlin dans les neuf mois à dater de l'échange des ratifications du présent traité.

Bien que les Hautes Parties contractantes espèrent, que ces négociations amèneront le résultat désiré, elles n'en ont pas moins jugé convenable de borner à un an la durée des stipulations no. 1 à 3 de l'article 11, leur effet devant cesser à cette époque si les négociations indiquées ci-dessus n'ont pas de résultat satisfaisant.

(w. g.) F. H. G. DE SCHERFF.
J. J. ROCHUSSEN.

(w. g.) E. MICHAËLIS.
C. L. WINDHORN.
FR. W. WESTPHAL.

II.

BESCHOUWINGEN OVER HET SCHEEPVAARTVERDRAG VAN 3 JUNI 1837.

No. 103. — 1837, Juni 20. — OPHELDERENDE PRO-MEMORIE VAN ROCHUSSEN [1]).

Er is eene bedenking gevallen op de bepaling, vervat in den eersten volzin van het separaat-artikel I ad art. 5 van het op den 3en Juni 1837 te Berlijn gesloten verdrag [2]), waarbij aan de Pruissische schepen de kustvaart in Nederland, gelijkelijk met en op dezelfde voorwaarden als de Nederlandsche schepen, is toegestaan en die bedenking is vooral versterkt door de bijvoeging, dat namelijk alle de zeehavens te dien einde zullen worden opengesteld, om het even of de gemelde schepen onmiddelijk uit zee daar binnenvallen, dan wel dezelve door andere waterwegen genaken. Uit deze bijvoeging schijnt men te willen afleiden alsof daaruit het regt zou kunnen worden ontleend tot de binnenvaart tusschen de eene Nederlandsche zeehaven en de andere. Deze gevolgtrekking is echter noch in de bedoeling, noch in de bewoordingen des verdrags gelegen. Daarbij toch is toegestaan kustvaart en niet anders dan kustvaart. Het komt er dus op aan te onderzoeken wat volgens de bestaande wetgeving in Nederland door kustvaart wordt verstaan en of door de evenbedoelde bijvoeging eenige uitbreiding daaraan boven het bestaande wordt gegeven.

Kustvaart is, naar luid van art. 17 der Algemeene Wet van den 26en Augustus 1822 [3]), vervoer van de eene binnenlandsche plaats naar de andere, over zee. Zij is daarin van de binnenvaart tusschen de eene en de andere binnenlandsche plaats onderscheiden, dat terwijl deze zich binnen de grenzen des rijks beperkt, de kust-

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 24 Juni 1837, no. 1 Z.G. [2]) De Martens, Nouveau Recueil, XIV, blz. 251. [3]) Stsbl. no. 38.

vaart de zee beroert; dat zij over neutraal gebied geschiedt. In deze omstandigheid is het eigenaardige en het kenteeken der kustvaart gelegen. Dat onderscheidend kenteeken wordt geenszins verloren al is het dat een schip, om tot eenige zeehaven te geraken, zich tusschen het zeegat en die haven van eenig kanaal bediene. Een schip, dat te Amsterdam lading inneemt en daarmede door het Noord-Hollandsch Kanaal bij Texel uitvaart en voorts bij Hellevoetsluis weder invalt en vandaar door het Voornsche kanaal naar Rotterdam stevent, bedrijft kustvaart. Het mede gebruik van zoodanige kanalen of waterwegen is de eenige bedoeling van de gewraakte bijvoeging.

Wanneer daarentegen dat zelfde schip eene te Amsterdam ingenomene lading door de binnenvaarten naar Rotterdam overbragt, dan is het geene kustvaart meer, doch binnenvaart.

Dan wat hiervan ook zij, noch de kustvaart noch de binnenvaart is bij de hier te lande bestaande wetgeving aan de vreemde schepen ontzegd, en ook nimmer geweigerd geworden. Wat meer is, bij de wet op de patenten is speciaal voorzien in het geval, dat binnenvaart door vreemde schepen bedreven wordt.

De toekenning tot de enkele kustvaart voor de Pruissische schepen is gevolglijk, even zooals commissarissen zich bij hun rapport van 2 Juni j.l. [1]) uitdrukten, niet meer dan de bevestiging van hetgene tot dusverre, zonder aanleiding tot bezwaar gegeven te hebben, heeft bestaan. Zij hebben niets nieuws gegeven; niets dan 't geen reeds bij de wetten was erkend; zij meenden derhalve volstrekt geene zwarigheid te moeten maken om de bewuste bepaling in het tractaat op te nemen en achtten zich veeleer gelukkig daarin een schijngrond te hebben gevonden om Pruissen van het beginsel zijner wetgeving te doen afwijken in het toekennen eener voor Nederland hoogst belangrijke uitzondering, mits betrekking tot de niet regtstreeksche vaart.

2°. Eene andere bedenking is gevallen op art. 3 des verdrags en heeft de vraag doen ontstaan, of hierdoor ook eenige inbreuk kan gemaakt zijn op de uitsluitende bevrachting van onze nationale schepen naar en van de Oost-Indische bezittingen door de Nederlandsche Handel Maatschappij.

Ter toelichting dezer bedenkingen moge het volgende strekken.

De aanleiding tot dit artikel is gelegen in de omstandigheid, dat

[1]) No. 100.

Pruissen en andere staten een soortgelijk artikel in hunne verdragen hebben opgenomen, als bevattende eene toepassing van het beginsel der onderlinge gelijkstelling der vlag. Zoo onder anderen vindt men zulks in het verdrag tusschen Pruissen en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika dd. 1 Mei 1828 [1]). Deze aanhaling moge tevens tot bewijs strekken, dat door het bewust artikel geenszins op de bevrachtingen der Nederlandsche Handel Maatschappij gedoeld is. Hetzelve kan daarop niet worden toegepast:

a. omdat bij het verdrag enkel verbindtenissen zijn aangegaan voor zooveel de havens van het koninkrijk der Nederlanden aangaat, met uitsluiting der koloniale vaart;

b. omdat Pruissen alleen gelijkheid van regten voor de directe vaart tusschen eene Pruissische en eene Nederlandsche haven heeft verkregen, maar voor de indirecte vaart uitgesloten blijft;

c. omdat alleen van aankoopen van of voor de regeering gesproken wordt, terwijl zoowel de particulieren als de zelfstandige nameloze maatschappijen het vrije beschik behouden in de keuze der schepen, waarmede zij hunnen handel willen drijven.

De eenige strekking van het artikel is, dat b.v. bij bestedingen voor de marine van hout, hennep enz. niet zal gezegd worden, dat deze waaren onder Nederlandsche vlag moeten aangebragt zijn of worden.

Bij depêche van 20 April no. 7 [2]) is ook deze grondslag van de onderhandeling opgegeven; bij het antwoord daarop, in dato 3 Mei [3]), is gezegd, dat hierop voorshand geene bedenkingen gevallen waren.

No. 104. — 1837, Juni 20. — PRO-MEMORIE VAN GERICKE [4]).

Ten einde behoorlijk te waarderen de bepalingen, bij de laatstelijk door onze commissarissen in Berlijn afgeslotene conventie[5]) gemaakt, dient men terug te gaan tot het onderzoek der bezwaren, welke tusschen de Nederlandsche en Pruissische regeringen ontstaan waren, en die het van belang was uit den weg te ruimen. Zij bestonden hierin:

---

[1]) De Martens, Nouveau Recueil, VII, blz. 615. [2]) No. 74.

[3]) Bedoeld is 2 Mei 1837; vgl. no. 83.

[4]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, bijl. bij exh. van 24 Juni 1837 no. 1, Z. Geheim. [5]) Verdrag van 3 Juni 1837.

a) dat Pruissen de sedert eene lange reeks van jaren stilzwijgend bestaan hebbende of door diplomatieke correspondentie daargestelde gelijke behandeling der vlaggen van beide natiën had doen ophouden en alzoo de Nederlandsche schepen in de Pruissische havens aan verhoogde regten onderworpen had, hetwelk dezerzijds dadelijk vergolden was door de Pruissische schepen in de Nederlandsche havens aan de gewone hoogere regten, op de schepen van vreemde natiën, waarmede geene overeenkomsten bestaan, gelegd, te onderwerpen;

b) dat Pruissen op den Rijn aan deszelfs eigene vlag en aan di van andere Rijnoeverstaten (met uitzondering alleen van Nederland, Nassau en Frankrijk), zelfs aan die van eenige niet-oeverstaten, begunstigingen had verleend, welke tot groot bezwaar voor de Nederlandsche vlag verstrekten;

c) dat de weigering eener concessie aan de zoogenaamde Dusseldorper Stoombootmaatschappij de Pruissische regering in zulk eene ongunstige stemming jegens Nederland had gebragt, dat men de wering der boten van de Rotterdamsche of Nederlandsche Stoombootmaatschappij van den Pruissischen Rijn konde tegemoet zien.

Ad a. De hier bedoelde maatregel van Pruissen was het gevolg der invoering hier te lande van de wet, houdende de daarstelling eener belasting op de van buitenslands ingevoerd wordende granen [1]).

Deze belasting alleen, als drukkende algemeen op alle buitenlandsche granen, en alleen op de werkelijk in consumtie gebragt wordende, konde, op haar zelve, aan Pruissen evenmin stof tot beklag opleveren als ieder ander artikel van ons tarief van in- en uitgaande regten. Zij strekte echter tot groot bezwaar voor de Pruissische scheepvaart op Nederland, waarvan de granen het hoofdvoorwerp zijn, omdat de granen, in Nederlandsche bodems aangebragt, eene korting van 10 % op de belasting genoten, waarvan die door Pruissische schepen vervoerd, uitgesloten waren.

Met allen grond mag men dus veronderstellen, dat de vroegere staat van zaken, volgens welken de Nederlandsche en Pruissische vlaggen in de wederzijdsche havens op gelijken voet behandeld werden, dadelijk zoude zijn hersteld geworden, indien onze regering had kunnen goedvinden de korting van 10 % op de regten

[1]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

ook toe te staan aan de granen, onder Pruissische vlag aangebragt.

Ad b. De bepalingen der Pruissische kabinetsorder van December 1836 [1]) zijn zoozeer in strijd met die der Mentzer-Conventie van den 31en Maart 1831 [2]), dat alle rede bestaat om te geloven, dat dezelve weder, overeenkomstig den geest van die conventie en van de separaat-artikelen bij de Weener congresakte [3]), zouden gewijzigd zijn, indien, behalve de vertogen, welke daarover langs den diplomatieken weg bij het Berlijner Hof gedaan waren, daaromtrent in de aanstaande zitting der Centrale Commissie voor de Rijnscheepvaartzaken krachtige protestatiën, ondersteund door Frankrijk en Nassau, waren gedaan geworden, welke beide mogendheden, althans de eerste, daartoe reeds aanvankelijk de initiatieve door hare commissarissen in Mentz hadden genomen.

In allen gevalle, en om te meer nadruk daaraan bij te zetten, bezat Nederland middelen genoeg om Pruissen het ongelijk te vergelden, hetwelke hetzelve der Nederlandsche scheepvaart aandeed, door, onder anderen, onze eigene schepen wederkeerig van scheepvaartregten op den Nederlandschen Rijn te ontlasten, de begunstiging, tot dusverre door de Pruissische Ruhrkolen, ten nadeele der Engelsche, genoten, op te heffen, en meer andere handelsartikelen, bij welker in- of uitvoer Pruissen een dadelijk belang heeft, zwarer te belasten.

Het laat zich naauwelijks betwijfelen, of de Pruissische regering zoude daardoor tot inkeer gekomen en het in de bekende kabinetsorder voor Nederland nadeeligs gelegene gewijzigd hebben.

Ad c. Een gereed middel om dit bezwaar uit den weg te ruimen zoude gelegen hebben in eene concessie voor de Dusseldorper Stoombootmaatschappij, waartegen te minder bezwaar zoude hebben kunnen bestaan, indien men, behalve de in lateren tijd ontvangene tijding, dat Jacoby, Huyssen en Comp. van de hun verleende concessie [4]) hadden afgezien, dezelfde waarborgen voor de wering van vreemden invloed en voor gelijke wederkerigheid,

---

[1]) Kabinetsorder van 28 December 1836, zie blz. 112, noot 2.

[2]) Rijndocumenten, I, blz. 212.

[3]) Articles concernant la navigation du Rhin. Capefigue, Le congrès de Vienne et les traités de 1815, II, blz. 958.

[4]) Zie hiervóór, blz. 145.

waarin Pruissen thans heeft bewilligd, langs diplomatieke briefwisseling had verkregen.

Alle maatregelen, tot vereffening van de bovengemelde moeyelijkheden op de aangeduide wijze kunnende leiden, werden echter opgeschorst bij het ontvangen der tijding, dat de Pruissische regering zich eindelijk genegen betoonde om Nederlandsche commissarissen te ontvangen en met dezelve over de algemeene handelsbelangen in onderhandeling te treden.

Men vreesde toen, door het nemen van tusschentijdsche maatregelen, al strekten dezelve ook, zooals ad a en b, tot eene vereffening der geschillen op eene aan Pruissen genoegen gevende wijze, eene grootere verwikkeling zoude teweegbrengen, en alzoo de bereiking van het hoofddoel, waarbij Nederland voornamelijk belang heeft, vermindering namelijk op de Pruissische regten van in-, uit- en doorvoer, in den weg staan.

Omtrent dit laatste punt hebben de Nederlandsche commissarissen intusschen tot hiertoe van de Pruissische zijde niets kunnen verkrijgen dan alleen de toezegging, dat daarover op een nog over een te komen tijdstip (art. 11 der conventie), nader bij het 5de separaat-artikel op negen maanden bepaald, zal kunnen onderhandeld worden, en, vermits zich alzoo de afgeslotene overeenkomst bepaalt tot de vereffening der bezwaren, hiervoren onder letter a, b, c, opgenoemd, blijft alleen te onderzoeken, in hoeverre de dezerzijds toegestane bepalingen in verhouding staan met de middelen, welke de regering bezat, om de bedoelde zwarigheden, ook zonder conventie, uit den weg te ruimen.

Zonder te herhalen alle de bijzondere stipulatiën, vervat in de artikelen der conventie en welke van gewonen, bij overeenkomsten van dien aard gebruikelijken vorm en inhoud zijn, zal men hier alleen eenige oogenblikken verwijlen bij de zoodanige, welke stof tot aanmerkingen opleveren.

Bij art. 1, handelende over de gelijkstelling der vlaggen, wordt ook gewaagd van „droits de remorque, perçus au nom ou au profit d'établissemens quelconques". Men vermeent, dat deze bepaling, waardoor b.v. de Nederlandsche Stoombootmaatschappij of andere soortgelijke particuliere ondernemingen mede aan banden gelegd zijn, vroeger, vóór de herroeping in Pruissen der gelijke behandeling opzigtelijk de vlaggegelden, niet bestond, maar alles zich bepaalde tot regten, namens en ten voordeele der

regering geheven. Overigens zoude men hierin wel kunnen berusten, als eigenaardig uit eene, bij conventie bepaald wordende gelijkheid van vlaggen voortvloeyende, indien niet de toepassing van voormelde bepaling ook op de fluviale vaart (zie art. 6) de gelijkstelling der sleeploonen ook op den Rijn medebragt, weshalve zoude behooren onderzocht te worden, welken invloed zulks op de bestaande reglementen betrekkelijk den stoomsleepdienst op den Rijn zoude kunnen hebben.

Art. 3 heft in eens op allen onderscheid, welke met opzigt tot de heffing van regten volgens ons tarief van in- en uitgaande regten voor sommige artikelen gemaakt wordt tusschen invoer met Nederlandsche of vreemde schepen.

Deze bepaling is, weliswaar, wederkerig, doch, naar het schijnt, van geen of luttel belang voor de Nederlandsche scheepvaart, maar van zooveel grooter belang voor de Pruissische. Men had dit punt wel kunnen uitstellen tot de negociatie over de eigenlijke handelsbelangen en het in allen gevalle kunnen vermijden door geene conventie af te sluiten. Het is thans als eene gratuite toegave te beschouwen.

In art. 4 wordt in het algemeen gesproken van „ports du royaume de Prusse, in tegenoverstelling met de ports du royaume des Pays-Bas en Europe". Men had hier uitdrukkelijk van „ports de mer" behooren te spreken, welke ook bedoeld worden, en alzoo moeten uitsluiten de Rijnhavens, welke in Pruissen in het vervolg over Antwerpen langs den geprojecteerden ijzeren spoorweg zullen kunnen gealimenteerd worden.

Indien het waar is, dat de goederen, langs den Rijn in Nederlandsche schepen ingevoerd, alhier ook de korting van 10 % op de regten genieten, en bedoeld is om de Pruissische schepen voorshands daarvan uit te sluiten, zooals verondersteld wordt op de voorlaatste bladzijde van het rapport der commissarissen[1]) (aldaar sub litt. b), om bij de latere onderhandelingen in de schaal gelegd te worden, was de definitie bij art. 4, dat alleen van zeehavens de rede is, of bij art. 6., dat art. 4, niet op de fluviale vaart van toepassing is, te noodzakelijker, omdat thans, zooals beide die artikelen gesteld zijn, Pruissen met regt de korting van 10 % ook bij directen invoer uit eene Pruissische Rijnhaven zal verlangen kunnen zonder dat onze commissarissen zulks schijnen opgemerkt te hebben.

[1]) No. 100, blz. 263.

Overigens wordt, bij dit artikel, de korting van 10 % op de regten van alle direct in Pruissische schepen ter zee ingevoerd wordende goederen toegestaan, terwijl men, zonder conventie, althans aanvankelijk, waarschijnlijk Pruissen zoude genoegen hebben gegeven met blootelijk de korting op de granen te verleenen.

1e Separaat-artikel[1]). Dit hoogst zonderling artikel verleent aan de Pruissische schepen de vrije kustvaart op gelijken voet met de Nederlandsche in Nederland, in dier voege dat aan eerstgemelde alle voor zeeschepen toegankelijke havens zullen openstaan, onverschillig of dezelve van uit de zee of uit iedere andere communicatie te water worden aangedaan, zoodat niet alleen de kustvaart van haven tot haven over zee, maar ook de geheele binnenvaart in derzelver verbinding met de zeehavens aan de Pruissische schepen, op gelijken voet met die der Nederlanders, wordt toegestaan.

Nederlandsche schepen worden daarentegen van de kustvaart langs de Pruissische kusten uitgesloten, tot zoolang de in Pruissen (zooals gezegd wordt) bestaande wetgeving, welke deze tak van nijverheid alleen aan de nationale schepen reserveert, ten gunste van een anderen staat zal gewijzigd zijn.

Deze bepalingen moeten strekken om tot compensatie te dienen voor de niet toegestane korting van 10 % in geval van indirecte vaart der Pruissische schepen, omdat in Pruissen geen onderscheid tusschen directe en indirecte vaart opzigtelijk de vlaggen en havengelden of andere onkosten bestaat. Zij zullen echter ook nog blijven werken, wanneer de Nederlandsche regering eenig verder voordeel met opzigt tot de indirecte vaart aan eene andere natie mogt verleenen, welk voordeel ook door Pruissen, zelfs zonder restrictie noch compensatie, zal genoten worden, zonder daarom af te zien van de uitoefening der kustvaart, die toch in zulk een geval geheel gratuit zoude geconcedeerd zijn.

Daar de kustvaart, vooral in verband beschouwt met de binnenvaart, een voor de Nederlandsche nijverheid allerbelangrijkst artikel is, verdient deze concessie te meer een ernstig onderzoek, omdat het niet onmogelijk is, dat Pruissen juist onder de benaming van kustvaart de indirecte vaart met korting van 10 % zal kunnen genieten, welke men aan hetzelve bij openbaar traktaat heeft ontzegd, en omdat ook andere natiën, b.v. Engeland, indien men met dezelve overeenkwam, dat hare schepen op den voet der

[1]) No. 102.

meest begunstigde natiën zullen behandeld worden, hetzelfde voorregt zouden kunnen inroepen.

Nederland moge wel geen groot en dadelijk belang hebben bij de uitoefening der vaart langs de Pruissische kusten op gelijken voet met de Pruissische schepen, de uitsluiting van het regt daartoe zoude, in het evengemelde geval van traktaten met andere natiën, ook aan deze het regt geven om de kustvaart in Nederland uit te oefenen, zonder daarom gehouden te zijn dezelve wederkerig toe te staan.

De laatste alinea van dit separaat-artikel, waarbij het vooruitzigt geopend wordt, dat de Nederlandsche schepen in het vervolg zouden kunnen worden toegelaten om ook de kustvaart langs de Pruissische havens uit te oefenen, zoodra de bestaande wetgeving op dit stuk, welke deze tak van nijverheid aan de nationale schepen voorbehoudt (ofschoon de wet, waarbij zulks aldus bepaald is, niet wordt aangehaald), levert weinig geruststelling op, daar toch de Pruissische regering niet door wetgevende kamers in constitutioneele vormen belet wordt, derzelver wetgeving nu reeds dadelijk te wijzigen. Deze regering behoefde zich ook niet door de restrictiën, in dit separaat-artikel voorkomende (en welke bovendien voor geene openbaarmaking bestemd zijn) te waarborgen tegen aanspraak van andere maritieme staten, gelijk bij het rapport der commissarissen [1]) aangemerkt wordt, omdat reeds voorbeelden van beperking der gelijkstelling der vlaggen alleen voor de directe vaart in door de Pruissische regering met andere staten afgeslotene traktaten bestaan.

Schrijver dezes is van gevoelen, dat, indien de Nederlandsche regering in de gelegenheid ware gesteld geweest te kiezen tusschen het toestaan aan Pruissen der korting van 10 % ook in geval van indirecte vaart, bij geheim artikel, en de bepalingen, welke het voorliggende separaat-artikel bevat, dezelve waarschijnlijk de eerste alternatieve oneindig verkieslijk zoude hebben geacht.

Art. 6. Ten aanzien der toepassing van alle voorgaande bepalingen ook op de fluviale vaart wordt gerefereerd tot hetgeen hiervoor bij art. 4 is aangemerkt.

Art. 7. Het kan niet dan goedgekeurd worden, dat bij dit artikel niet eenvoudig gerefereerd wordt tot de bekende Pruissische

---

[1]) No. 100.

kabinetsorder, maar dat derzelver bepalingen woordelijk zijn overgenomen.

Zoodra men echter hiertoe besloot, ware het doelmatiger geweest, doorloopend van de op- en afvaart van Gorcum of Krimpen tot Coblenz en vice-versa te spreken, omdat er nu, als het ware, een tusschenbeheer tusschen Lobith en Emmerik blijft bestaan, voor welken afstand over en weder nog scheepvaartregten zouden kunnen gevorderd worden.

Overigens zijn bij alle de bepalingen van dit artikel de overzeesche of koloniale goederen geheel uitgesloten van de begunstiging in de vaart, tenzij daarvan de inkomende regten of die van consumtie in Pruissen betaald zijn.

Dezerzijds wordt alzoo voor den doorvoer naar de staten, boven Pruissen gelegen, niets gewonnen, waarentegen geheele vrijstelling van regten voor de afvaart uit Pruissen en uit de overige tot het Tolverein behoorende staten tot in eene Nederlandsche haven, zonder beperking (dus tot naar Rotterdam of Amsterdam), toegestaan wordt.

Terwijl hier, voor de geheel vrije afvaart, de belangen der overige Tolvereinstaten mede zijn in achtge nomen, als hebbende blijkbaar daarbij het meeste belang, wordt zulks bij de opvaart beperkt tot de lossing en levering in consumtie [1]) in eene Pruissische haven.

Onzerzijds wordt aan Pruissen halve vrijstelling verleend voor de opvaart in Nederland zonder beperking tot de producten van den grond van Nederland, en tot de zoodanige, waarvan hier de ingaande regten betaald zijn, voor welke begunstiging Pruissen eigenlijk niets in de plaats geeft.

Onder letter B no. 3 verbinden zich beide partijen om de schepen van het andere land en derzelver ladingen dezelfde vrijstellingen en verminderingen toe te staan, welke zij in het vervolg aan eigene schepen en derzelver ladingen mogten bewilligen. Ofschoon zulks den schijn heeft van eene wederkerige stipulatie, zoo treft zij toch in wezenlijkheid alleen Nederland, hetwelk daardoor belet wordt om aan deszelfs eigene schepen bij de opvaart ook van de wederhelft der scheepvaartregten vrijstelling te verleenen, of, zulks voor alle schepen doende, dit gedeelte te voegen bij het vast regt, waartoe anders de Conventie van Mentz de bevoegdheid gaf,

[1]) Er kan ook staan: „lossing, inlevering in consumtie".

doch hetwelk thans bij het 2e separaat-artikel in fine verboden wordt.

Pruissen stelt tegen deze beperking niets over.

3de separaat-artikel. Hier wordt aan de staten der nevenrivieren het genot verzekerd van alle de vrijstellingen in Nederland, welke aan Pruissen zijn toegestaan, en zulks in vergelding der niet opgenoemde voordeelen, welke dezelve tot dusverre hebben verleend.

Tevergeefs zoekt men naar eenige oplossing der vraag, waarin die voordeelen bestaan? Zij kunnen zeer luttel zijn. Nederland kan bovendien slechts die reclameren, welke thans zijn toegekend, niet die andere of meerdere voordeelen, welke in het vervolg nog aan Pruissen of andere Tolvereinstaten zouden kunnen toegekend worden. Nederlands vlag zal dus in de nevenstaten niet met derzelver nationale vlaggen worden gelijk gesteld, terwijl de schepen van deze staten in Nederland dezelfde voordeelen als de nationale of Nederlandsche schepen zullen genieten.

Opmerkelijk is het overigens, dat de Pruissische onderhandelaars, ofschoon in alle zaken, waar Nederland begunstigingen of wederkerige stipulatiën begeerd heeft, welke ook in de overige tot het Tolverein behoorende staten zouden moeten werken, dezelve van de hand wijzende, uithoofde zonder derzelver voorafgaande toestemming daarover niet kon onderhandeld worden, evenwel telkens, wanneer het voor Pruissen gunstige bepalingen geldt, waarvoor niets in vergelding behoeft aangeboden te worden, de belangen dier Vereinstaten zorgvuldig hebben voorgestaan.

Stelt men nu alle de bij art. 7 der patente conventie en de 2de en 3de separaat-artikelen aan Pruissen en andere staten toegestane begunstigingen over tegen de middelen, welke Nederland zoude hebben kunnen aanwenden om de hatelijke uitsluiting der Nederlandsche vlag van de toepassing der bekende Pruissische kabinetsorder te doen ophouden, dan schijnt het, dat dezerzijds bij het traktaat meer toegegeven is, dan in tegenoverstelling met de verkregene gelijkstelling noodig was, en men zich op een beter standpunt bevond, alvorens onderhandeld werd.

4de separaat-artikel. Daarlatende de zonderlinge redactie van dit artikel, welke eerder in een protokol of in eene nota dan in een conventie schijnt te pas te komen, zoo wordt bij hetzelve, behalve de wederkerige concessie voor de Nederlandsche Stoombootmaat-

schappij te Rotterdam op den Pruissischen Rijn, en voor de Dusseldorfer Dampfschiffahrts-Gesellschaft op den Nederlandschen Rijn, bij voorraad door Pruissen concessie verleend voor eene stoombootonderneming uitsluitend voor eene dienst of vaart tusschen Amsterdam of Arnhem en Keulen, van welke onderneming tot dusverre, voor zooveel den schrijver dezes bekend is, nog geene rede, veel minder dezerzijds concessie verleend is. En vermits nu de eerste, nader te verleenen, of vierde concessie ten vóordeele eener Pruissische onderneming strekken moet, voor welke hoegenaamd geene restrictie van directie of bestemming gemaakt is, zoo volgt daaruit:

1ste, dat de concurrentie met de Nederlandsche of Rotterdammer stoombootmaatschappij voor de vaart van Rotterdam op Keulen of verder den Rijn op, voor iedere andere Nederlandsche onderneming definitief gesloten, daarentegen aan de Dusseldorfer maatschappij, alsmede aan zoodanige andere Pruissische onderneming, als zich daartoe zal aanmelden, opengesteld is;

2de, dat de tweede Nederlandsche onderneming, die nog niet bestaat, misschien nimmer bestaan zal, doch waarvoor onze commissarissen bij voorraad de concessie in Pruissen verkregen hebben, en welke haar punt van afvaart en aankomst waarschijnlijk uit hoofde der bestaande geografische beletselen wel niet in Amsterdam, maar in Arnhem hebbenzal, zich niet verder zal kunnen bewegen dan tusschen Arnhem en Keulen, dus niet over den geheelen Pruissischen Rijn tot boven Coblenz, terwijl de nog te verwachtene tweede Pruissische onderneming haren werkkring waarschijnlijk wel van boven Coblenz tot Rotterdam zal willen uitstrekken.

Welke noodzakelijkheid er bestond om aan de Nederlandsche regering zoodanig de handen te binden, is te minder te begrijpen, daar het aan eene stoomvaart tusschen Arnhem en Keulen niet ontbreekt, alzoo de Rotterdamsche maatschappij hare booten ook alternatief over Nijmegen en Arnhem laat varen.

De redeneringen omtrent dit onderwerp in het rapport van heeren commissarissen voorkomende, leveren stoffe op tot onderscheidene aanmerkingen.

Vooreerst hebben zijlieden niet kunnen verkrijgen de toelating van onze stoombooten op den geheelen Duitschen, maar alleen op den Pruissischen Rijn, omdat alleen met Pruissen onderhan-

deld is, en alleen eene Pruissische onderneming op onzen Rijn geconcessionneerd wordt. Daartegen valt echter aan te merken, dat de Dusseldorfer maatschappij altijd is voorgesteld als alle, of althans de meeste Rijnoeverstaten te interesseren, dragende zij dan ook den naam van Dampfschiffahrts-Gesellschaft für den Nieder- und Mittel-Rhijn, en dat, Pruissen alleen met Nederland handelende, dan ook om dezelfde reden geene voordeelen voor de andere tot het Tolverbond behoorende staten had behooren te bedingen, gelijk bij art. 6 der conventie gedaan is, of, indien zulks geschiedde men dan wel deze mededeelneming van andere staten langs den Rijn mede van eene uitbreiding der concessie voor onze stoombooten had afhankelijk kunnen maken.

Nog steeds blijven met duisterheid omgeven de redenen, waarom Pruissen, hetzij in waarheid, hetzij in schijn, de Keulsche stoombootmaatschappij niet tot eene uitbreiding harer vaart op den Nederlandschen Rijn wil toelaten.

Immers de rede daarvoor aangevoerd, dat de Pruissische regering beducht is voor het al te groot overwigt, dat de Keulsche maatschappij daardoor zoude bekomen, klinkt vrij zonderling, daar de Dusseldorfer maatschappij reeds op eene grootere krachtsontwikkeling gegrond is, dus veeleer zoodanige vrees zou kunnen inboezemen, en in allen gevalle door hare concurrentie het overwigt der Keulsche maatschappij zoude matigen.

Opmerkelijk is ook de redenering, dat evenmin als wij onzerzijds eene admissie op den Pruissischen Rijn voor de stoomboot tusschen Rotterdam en Nijmegen verlangen, de Pruissische regering eene zoodanige voor de te Keulen gevestigde maatschappij voor hare binnenlandsche vaart verlangt.

Immers wel verre daarvan, dat men onzerzijds geene uitbreiding der vaart van de stoombooten tusschen Nijmegen en Rotterdam van Theunissen en Comp. tot Keulen zoude toegeven, is dit verzoek, zooveel bekend is, nog nimmer bepaaldelijk van de hand gewezen, maar, integendeel, zelfs in diplomatieke mededeelingen het Pruissen als eene grief aangerekend, dat hetzelve aan Theunissen deszelfs verzoek om concessie op den Pruissischen Rijn weigerde, terwijl onzerzijds aan Jacoby, Huyssen en Comp. concessie verleend was, of is omgekeerd door Pruissen het verzoek der eerstgemelde afgewezen, omdat hetzelve aan laatstgemelde nog niet verleend was.

Schrijver dezes kan, na al het vorenstaande de vrees niet onderdrukken, dat er onder de Pruissischerzijds verlangde uitsluiting der Keulsche stoombootmaatschappij een geheim schuilt, hetwelk eerst later zal ontdekt worden.

Overigens verdient goedkeuring, dat aan de Dusseldorfer maatschappij slechts de vaart tot Rotterdam is toegestaan, hetwelk evenwel niet schijnt te beletten, dat dezelve zich met eene der in werking zijnde stoombootdiensten tusschen Rotterdam en Londen in verbinding stelle.

Wat betreft de punten sub nos. 4 tot 12 incluis van dit separaat-artikel, dezelve zouden, als blijvende bepalingen inhoudende, welker kennis zelfs voor het publiek van belang is, beter hunne plaats gevonden hebben hetzij in artikel 9 van de eigenlijke of patente conventie, hetzij in eene afzonderlijke openbare overeenkomst.

Art. 10 der conventie behelst eene bepaling, zeer nuttig tot instandhouding eener voordeelige concurrentie met de eventueel te openen ijzerbaan tusschen Luik over Aken naar Keulen.

Art. 11. Door dit artikel heeft Pruissen zich gevrijwaard tegen eventueele maatregelen van retorsie, welke men dezerzijds, in geval van instandhouding der ongunstigere behandeling der Nederlandsche vlag op den Pruissischen Rijn of van de verhoogde belasting op de lompensuiker zoude hebben kunnen beoogen, met uitsluiting evenwel van de vrijstelling der Ruhrkolen, waaromtrent men dezerzijds vrije handen behoudt tot derzelver wederintrekking.

Daar de bepaling wederkerig is, bij dezelfde conventie ook het zooeven gemelde eerste bezwaar (behoudens bovenstaande bedenkingen ad art. 7) uit den weg geruimd wordt, en overigens het hier overeengekomene strekt om verdere hatelijke maatregelen voor te komen, en alzoo den weg tot latere onderhandelingen over modificatiën in de wederzijdsche douanentarieven onbelemmerd open te houden, zoo valt daartegen niets aan te merken, behalve wat het derde punt betreft, waarbij overeengekomen is om over en weder de onderdanen en voortbrengselen aan beide contracterende staten te doen genieten alle de premiën, restitutiën van regten of andere voordeelen van dezen aard, welke in hun gebied algemeen aan zekere artikelen van invoer of uitvoer, zonder onderscheid van het land, hetwelk dezelve voortbrengt noch van bestemming mogten verleend worden.

De bedoeling van dit artikel blijkt uit het volgende 5de separaat-artikel, volgens hetwelk: 1ste Pruissen aan andere nabuurstaten van het Tolverein, voor derzelver voortbrengselen, bijzondere begunstigingen of verminderingen van regten verleenen kan, waarvan Nederland zal uitgesloten blijven; 2de alle Verbondstaten eene korting van 20 % op de regten van invoer van wijnen in het groot, uit vreemde landen regtstreeks getrokken, zullen blijven genieten, zonder dat Nederland in dit voordeel deelen zal.

Men kan vragen, of Nederland dan niet ook een nabuurstaat van Pruissen is, en alzoo de ad 1um vermelde begunstiging niet mede onder verwachte goedkeuring der overige Tolverbondstaten (welke trouwens zich ook voordeelen in Nederland door Pruissen hebben laten bedingen) aan eerstgemelden staat had kunnen toestaan, indien men slechts eenigszins inschikkelijkheid had willen betoonen, en of de ad 2um vermelde korting niet wezenlijk is eene van die algemeene aan zekere artikelen van in- en uitvoer verleende begunstigingen, waarvan no. 3 van het artikel gewaagt?

Ook hier ziet men weder, dat Pruissen, onder den schijn van wederkerigheid zichzelven en aan de overige Verbondstaten uitsluitende voordeelen heeft voorbehouden, terwijl geene restrictie ten gunste van Nederland is toegestaan, behalve het onderscheid van regten voor sommige artikelen bij invoer te land of ter zee, doch waardoor Pruissen geene schade lijden kan, omdat aan hetzelve zoowel de eene als de andere weg openstaat.

De redeneringen, welke bij het rapport van heeren commissarissen tot toelichting van het hier bedoelde separaat-artikel gebezigd worden, komen, over het geheel genomen, weinig afdoende voor.

Immers al bepaalt zich ook de bevoegdheid van Pruissen tot schikkingen met nabuurstaten alleen voor de eigene produkten dier staten, zoo heeft Nederland ook belang in eene begunstiging voor eigene produkten, zooals b. v. boter, kaas, meekrap, loodwit, touw, zeildoek, linnen en andere meer, en voor deze en soortgelijke artikelen had men dus wel voorloopig eene overeenkomst kunnen sluiten.

En daar de korting van 20 %, blijkens den inhoud zelve van het separaat-artikel, eigenlijk niet meer is dan eene vergoeding voor lekkagie of intering, door uitwazeming en depôt teweeggebragt,

en overigens algemeen in de Vereinstaten werkt, konde en behoorde Pruissen te minder Nederland van het genot derzelve korting uit te sluiten, daar zoodoende een voordeel verzekerd wordt aan de vlag van andere Vereinstaten ten nadeele van Nederland, hetwelk toch, blijkens no. 1 van het 3de separaat-artikel, aan die staten volkomene gelijkstelling harer vlaggen met de Nederlandsche verleent.

Heeren commissarissen zeggen, tegenover deze uitzonderingen niet minder wigtige ten behoeve van Nederland gestipuleerd te hebben, zooals: voorbehoud om ook aan nabuurstaten voor derzelver produkten speciale begunstigingen toe te staan, en het onderscheid tusschen de regten bij invoer te land of ter zee te hebben behouden.

Het eerste punt zal wel van weinig belang zijn. Want hier blijven ons alleen Hannover en België over, met welke te onderhandelen over handelsbelangen, en vooral met het laatste, geenerlei vooruitzigt bestaat, althans gedurende den tijd der werking van de afgeslotene conventie.

Het tweede punt is hiervoor reeds opgegeven als onverschillig voor Pruissen.

Heeren commissarissen gewagen overigens, om aan dit voorbehoud meer gewigt bij te zetten, dat de in- en uitvoer over den Rijn verstoken blijft van de korting der 10 % op de regten, welke den in- en uitvoer ter zee ten deel valt. Het vraagt zich echter, of die korting aan den invoer met Nederlandsche schepen langs den Rijn ook verleend blijft?

Wat betreft de confidentieele memoriën, welke heeren commissarissen den heeren van Alvensleben en Kuhlmeyer hebben ter hand gesteld, om eene onderhandeling over vermindering van in- en uitgaande regten voor te bereiden [1]), daarop schijnt voorshands niets aan te merken te zijn, maar wel op het sluitingsprotokol der conferentiën [2]), waarbij de grieven over het niet bestaan van een entrepôt in Rotterdam en over verschillende belemmeringen als werkelijk bestaande door onze commissarissen worden aangenomen, zonder andere dezerzijdsche grieven, zooals, onder anderen, den wachtpost aan het Spijkerveer, de langzame expeditie te Emmerik, het niet-bestaan van een Rijn-entrepôt te Dusseldorf enz. daartegenover te stellen, welk een en ander als geens-

[1]) Nos. 77, 97. [2]) No. 101.

zins in verband staande met de punten, waarover men bij de afgeslotene conventie is overeengekomen, bij het sluitingsprotokol over deze onderhandeling minder te pas kwam, en eerder stoffe tot bijzondere gewisselde notas had kunnen geven.

No. 105. — 1837, Juni 21. — BEELAERTS VAN BLOKLAND AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Bij U.Exc.'s missives van 11, 14 en 18 dezer [2]) verlangt dezelve mijn gevoelen te kennen nopens de daarbij gevoegde overeenkomst, separaat-artikelen [3]) en slot-protocol [4]), alle welke stukken door de Nederlandsche commissarissen te Berlijn zijn onderteekend.

Hieraan voldoende, heb ik de eer U.Exc. eene memorie [5]) te doen toekomen, waaraan ik de vrijheid neem mij te gedragen en waarbij mijne denkbeelden aangaande deze overeenkomst punt voor punt worden ontwikkeld, zijnde daarbij tot rigtsnoer genomen het advies van den heer Administrateur voor de Nationale Nijverheid [6]), hetwelk hiernevens mede teruggaat.

De bedenkingen, welke bij mij tegen den inhoud der overeenkomst aanvankelijk gerezen waren, bepaalden zich hoofdzakelijk tot twee punten.

In de eerste plaats was bij mij de vrees ontstaan, dat welligt uit de algemeene bewoordingen, waarin art. 2 der conventie vervat is, zou kunnen afgeleid worden, dat ook voor Pruissen de vaart op Suriname zou moeten geopend worden, een beding, hetwelk zoodanig met de algemeene beginselen, waarop de betrekkingen van die kolonie tot het moederland geregeld zijn, zoude strijden, dat ik daarin een belangrijk bezwaar tegen eene onvoorwaardelijke ratificatie der overeenkomst zou gevonden hebben.

Daar het mij evenwel naderhand gebleken is, dat dezelfde verbindtenis genoegzaam in gelijke bewoordingen is aangegaan met Brazilië [7]), zoo meen ik hieruit te mogen afleiden dat door „les états" niet anders te verstaan zij dan de havens van den staat zelve, dat is, van het moederland, vermits toch bij eene andere uitlegging de Nederlandsche regering niet zou hebben bewilligd

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 24 Juni 1837, no. Z.G. [2]) Weggelaten. [3]) No. 102. [4]) No. 101. [5]) No. 106. [6]) Weggelaten.
[7]) Verdrag van 20 December 1828. De Martens, Nouveau Recueil VII, blz. 774.

in een beding, waardoor de vaart op Suriname aan eene vreemde mededinging zou worden blootgesteld en welke zekerlijk in grootere mate van het nabij gelegene Brazilië dan van Pruissen zou te vreezen zijn.

In de tweede plaats had de toegekende gunst der kustvaart mijne bijzondere aandacht tot zich getrokken, en was de vraag geopperd of, in stede van deze voor de Pruissische vlag open te stellen, het niet verkieslijk zou zijn geweest de onderhandelingen daarheen te leiden, dat de toekenning dezerzijds van de 10 % korting op de regten bij directe vaart werden opgewogen door eene vermindering van het Pruissische vlaggengeld op de helft of 2/3 van derzelver bedrag.

Na inzage echter van de bestaande wetgeving, volgens welke geen vreemdeling van de kustvaart, ja, zelfs niet van de binnenvaart is uitgesloten, verneem ik thans aan deze bedenking te minder gewigt te moeten hechten, daar toch, zoo tegen verwachting deze bepaling van het tractaat eenig nadeel aan de inlandsche vaart mogt toebrengen, het tijdstip voor de hernieuwing van hetzelve de gelegenheid zou geven om daarop terug te komen, en dit nadeel toch in allen gevalle minder te vreezen is dan dat, hetwelk zoo bij directe als bij indirecte vaart het noodzakelijk gevolg zou moeten zijn van eene onderworpenheid der Nederlandsche scheepvaart aan de Pruissische vlaggengelden, waardoor men kon berekenen, dat deze bij eene vermindering van hetzelve op de helft nog boven alle andere zoo nationale als vreemde schepen met f 3.86 per last zou bezwaard blijven.

Overigens zal U.Exc. uit mijne bovenvermelde memorie ontwaren, dat de gunsten, welke aan Pruissen bewilligd worden, mij in eenen algemeenen zin zijn toegeschenen in eene billijke verhouding te staan tot degenen, door dien staat wederkeerig aan Nederland toegekend en ofschoon dan ook de zamenstelling en redactie van het tractaat hier en daar wel iets te wenschen mogt overlaten, zoo vermeen ik als de slotsom mijner overwegingen te moeten adviseren tot de ratificatie van hetzelve.

No. 106. — 1837, Juni 21. — PRO-MEMORIE VAN BEELAERTS VAN BLOKLAND [1]).

Art. 2: — De bedenking is gerezen, of hieruit ook eene ver-

[1]) R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 24 Juni 1837, no. 1 Z.G.

pligting voor Nederland zou kunnen ontleend worden om de vaart op Suriname voor de Pruissische onderdanen open te stellen.

Wel is waar, dat in artikel 4 alleen van de „ports du royaume des Pays-Bas en Europe" gesproken wordt, doch dit ziet slechts op de gelijkstelling van regten, premiën enz., en deze beperking tot de havens in Europa schijnt derhalve niet toepasselijk op het geval bij art. 2 voorzien. Men mag echter niet onopgemerkt laten, dat hetzelfde beding is opgenomen in het tractaat, hetwelk Nederland met Brasilië [1]) heeft gesloten, waaruit kan worden afgeleid, dat men door de bewoordingen „dans les états" uitsluitend de havens van het moederland en niet die van derzelver bezittingen, (possessions des états) verstaan worden.

Met opzigt tot de vaart op de Molukken schijnt dit artikel geene bedenkingen op te leveren, daar ook deze niet uit Nederland onder eigene vlag mag plaats hebben. —

Art. 3: — Zoo men zich niet vergist, dan heeft dit artikel ten doel om voor te komen, dat bij voorbeeld, in het geval van aanbestedingen van leveranciën ten behoeve van het gouvernement, geene voorwaarde gemaakt worde, dat de goederen moeten ingevoerd zijn met nationale schepen, waardoor het doel der gelijkstelling der vlaggen zou verijdeld worden.

Zoodanige bepaling schijnt billijk te zijn, en de moeyelijkheden, welke hieruit bepaaldelijk voor Nederland zouden kunnen voortvloeyen, schijnen te minder te vreezen, vermits ook, volgens den heer Administrateur voor de Nationale Nijverheid [2]), hier te lande dergelijke voorwaarden nimmer gemaakt worden.

Art. 5: — Pruissen en Nederland zijn hierdoor wederkeerig en in gelijke mate gebonden. Het Engelsche ontwerp [3]) bevat dezelfde stipulatie, en zoo er geene bedenkingen zijn gevonden om met die natie een dusdanig beding aan te gaan, kan zulks ten aanzien van Pruissen geen stof tot bezwaar opleveren. —

Ad art. 5, art. séparé I [4]*):* — De aanmerking van den Administrateur voor de Nationale Nijverheid, dat de Pruissische vlag hier te lande een voordeel boven alle andere vreemde natiën geniet, is voor het oogenblik volkomen juist; doch dit voordeel zal waarschijnlijk ook weldra aan de Engelsche vlag toegekend

[1]) Verdrag van 20 December 1828, De Martens, Nouveau Recueil, VII, blz. 774.
[2]) Diens pro-memorie is niet opgenomen.
[3]) Bedoeld is het ontwerp voor het latere verdrag van 27 October 1837. [4]) No. 102.

worden, en welligt zullen nog meerdere vreemde natiën diezelfde gunst erlangen, het hangt derhalve geheel van de vrije beschikking van Nederland af, om dit voorregt van Pruissen te verminderen of geheel te doen verdwijnen.,

Had Pruissen begeerd, dat ook wederkeerig de Nederlandsche vlag bij de indirecte vaart van de gelijkstelling met de nationale ware uitgesloten, zou zulks zeer nadeelig zijn geweest voor de Nederlandsche vlag, waaronder eene belangrijke vrachtvaart van de Pruissische havens op die van Frankrijk plaats heeft, en toch zou dit uit het beginsel van reciprociteit moeyelijk te bestrijden zijn.

Zekerlijk ware het wenschelijk geweest, dat men de algemeene intrekking zoo bij directe als indirecte vaart van het Pruissische vlaggegeld had kunnen bedingen tegenover de bloote toekenning dezerzijdsch van de 10 % korting alleen bij regtstreeksche vaart, doch zoo ondanks de pogingen, welke men mag vertrouwen dat daartoe door de Nederlandsche commissarissen zijn aangewend, de Pruissische regering daartoe niet was over te halen, blijft er alleen te onderzoeken, of hetgeen ter verkrijging van die algemeene gelijkstelling is in de schaal geworpen, als eene voor de belangen van Nederland te groote opoffering te beschouwen zij.

Om dit punt naar behooren te kunnen beoordeelen zal het nodig zijn zich te herinneren, in welken stand de respective scheepvaart zich thans bevindt.

Van den kant van Pruissen bestaat er eene bepaling van 1822 [1]), volgens welke de schepen van zoodanige natiën, alwaar de Pruissische vlag niet op eenen gelijken voet met de nationale behandeld wordt, aan een verhoogd vlaggengeld onderworpen worden. Dit vlaggengeld is met Juli 1836 [2]) toegepast op de Nederlandsche schepen zoowel bij directe als indirecte vaart,op grond dat hier te lande eene begunstiging aan de eigene vlag was toegekend ten bedrage van 10 % der regten van in- of uitvoer, waaraan de aangebragte goederen onderworpen waren. Dat had ten gevolge:

a. dat bij de regtstreeksche vaart van of naar de Pruissische havens de Nederlandsche vlag van alle begunstiging was verstoken, aangezien zelfs voor de hoogbelaste granen de korting van 10 % op de regten niet opwoog tegen het bedrag der verhoogde vlaggegelden; en:

---

[1]) De kabinetsorder van 20 Juni 1822. Vgl. Deel I, no. 43. [2]) No. 32.

b. dat bij de vrachtvaart van eene vreemde op eene Pruissische haven, als wanneer de 10 % korting buiten toepassing bleef, de Nederlandsche scheepvaart niet slechts boven de Pruissische, maar ook boven alle andere merkbaar bezwaard en geheel uitgesloten was.

Deze staat van zaken is des te bezwarender, aangezien juist een groot aantal Nederlandsche schepen in deze directe en indirecte vaart gebezigd wordt, terwijl het getal Pruissische schepen merkbaar minder is.

Twee wegen bieden zich aan om hieromtrent redres te verkrijgen: *wedervergelding* en *minnelijke schikking.* Het eerste middel, hetwelk ook door de bestaande wet wordt aan de hand gegeven, kan alleen deze uitwerking hebben, dat zoowel de Pruissische als de Nederlandsche vlaggen over en weder worden uitgesloten, als wanneer de vlag van derde mogendheden daarvan de voordeelen zal trekken.

Het tweede middel vordert wederkeerige opofferingen, hieraan heeft de regering de voorkeur gegeven en er valt alzoo blootelijk te onderzoeken, of deze opofferingen geëvenredigd aan de bedongene voordeelen zijn te achten.

Het voordeel van de Nederlandsche vlag zal bestaan in eene gelijke behandeling als de Pruissische en andere vreemde vlaggen in de havens van dat rijk, zoo bij directe als indirecte vaart.

De opoffering is gelegen,

1°. in eene toekenning aan de Pruissische vlag van de gunsten bij regtstreeksche vaart, welke vroeger uitsluitend aan de eigene was verbonden, en 2°. de Pruissische vlag te doen deelen in de kustvaart op de Nederlandsche havens.

De toekenning van eene gelijke korting van 10 % aan de Pruissische scheepvaart bij de regtstreeksche vaart heeft bij de Administratie voor de Nationale Nijverheid geene stof tot bedenkingen opgeleverd, en kan alzoo beschouwd worden als een equivalent tegenover de gelijkstelling der Nederlandsche vlag met de Pruissische in de havens van dat rijk, doch ten aanzien van de *cabotage* acht men de bewilligde gunsten strijdig met de beginselen van volkenregt, met de nationale waardigheid en met de materieele belangen van *Nederland.*

Bezwaarlijk kan men deze stelling toegeven. Immers zoo in de daad het volkenregt, de nationale waardigheid en de belangen

der ingezetenen bij het uitoefenen der kustvaart in den geest en uitgestrektheid als bij het tractaat omschreven is, zoodanig waren verkort, zou men tenminsten moeten verwachten dat de thans bestaande en de vroegere wetgeving van *Nederland* de vreemdelingen van deze vaart zouden hebben uitgesloten.

Het tegendeel heeft echter plaats, aan elk vreemd schip is het vergund van de eene Nederlandsche haven naar de andere te varen.

Alle havens staan voor hen open, doch niet anders dan op den voet der Algemeene Wet van 26 Augustus 1822 (Stsbl. no. 38), te weten, dat alle schepen, alvorens naar de wezenlijke bestemmingplaats der goederen te mogen doorvaren, vooraf moeten ingeklaard worden aan de uiterste wachten en gedirigeerd op eene aan het vaarwater van den binnenkomst gelegene losplaats, als zoodanig door den koning aangewezen, terwijl, zoo een schip om bijzondere redenen mogt binnengevallen zijn in een ander zeegat, dan waartoe de losplaats, welke men verlangt aan te doen, behoort, eene speciale vergunning van den oppersten ambtenaar in loco daartoe vereischt wordt.

Zoo mag bij voorbeeld onder de vigerende wet een Pruissisch zeeschip van Helvoetsluis naar Zierikzee of Vlissingen varen mits behoorlijk inklarende aan eene der genoemde uiterste wachten, eveneens mag het schip gelijktijdig als losplaatsen opgeven en aandoen bij het inkomen langs de Maas, Vlaardingen, Schiedam, Delfshaven, Rotterdam en Dordrecht, en in elke dezer losplaatsen eene gedeelte der lading afzetten, en wanneer hetzelfde schip goederen mogt inhebben voor Amsterdam, kan op speciale magtiging van den oppersten ambtenaar in loco ook de gunst verleend worden om mede naar die lossingplaats door te varen.

Aan de rivierzijde is dit evenzeer het geval.

Een Pruissisch schip aldaar binnenkomende, kan bijvoorbeeld Nijmegen, Thiel, Gorinchem, Dordrecht en Rotterdam als lossingplaatsen aandoen.

Door de bewoordingen van het tractaat „concurremment avec les bâtimens nationaux sous les mêmes conditions" wordt gezorgd dat de vreemde scheepvaart geene voorkeur boven de eigene zou kunnen doen gelden.

Eveneens is het gelegen met de binnenlandsche scheepvaart. Volgens de wet van 6 April 1823 (Stbl. no. 14) wordt het geval

voorzien, dat vreemde schepen de vaart uitoefenen van de eene plaats binnen het rijk naar de andere, en het eenige voordeel, hetwelk daarbij de eigene schepen boven de vreemde genieten, bestaat daarin, dat een vreemd schip aan een jaarlijksch patentregt van *f* 1.— per ton onderworpen is, terwijl dat van de Nederlandsche schepen slechts 60 cent per ton bedraagt, behoudens uitzondering voor opene schepen en andere, uitsluitend zekere grove waren vervoerende, welke aan eene verminderde belasting onderworpen zijn.

Volgens de bewoordingen van het hier behandelde artikel van het tractaat is het evenwel zeer te betwijfelen, of eene bestendige binnenvaart wel aan de Pruissische schepen zou moeten bewilligd worden, en of het niet eerder de bedoeling is geweest slechts te bedingen, dat een uit zee of langs de rivieren binnengekomen schip deszelfs inhebbende lading niet uitsluitend zou moeten lossen in de naastbij gelegene lossingplaats aan zee of aan de rivier, maar dat hetzelve ook op eene meer verwijderde plaats der lading zou mogen uitleveren, en dezelve desnoods aan de bestemmingplaats zou kunnen aanbrengen.

Dit punt zou welligt door den heer Rochussen nader kunnen opgehelderd worden, doch hoe het zij, zoo mag men het daarvoor houden, dat zelfs in den uitgestreksten zin door de bewilligde voorwaarden geene inbreuk gemaakt wordt op het Nederland sints onheugelijke tijden aangenomen beginsel, en dat in het wezenlijke van de zaak de Pruissische scheepvaart geen ander voordeel daarvan trekken zal dan eene geringe vermindering op het patentregt, terwijl dit verschil niet van genoegzaam belang is te achten om voor de toekomst eene meerdere concurrentie van hen te vreezen.

Onder zoodanige omstandigheden vermeent men, dat deze opoffering, zoo men het al met dien naam mogt kunnen bestempelen, in de daad als gering is te beschouwen tegenover de belangrijke voorwaarde, volgens welke de Nederlandsche schepen in de vrachtvaart tusschen de Pruisssische en andere vreemde havens aan geene hoogere lasten zullen onderworpen worden dan van de Pruissische schepen worden geheven. —

Art. 6: — Volgens Z.M.'s besluit van 8 Juli 1831 no. 5 [1]) mogten na verloop van drie maanden na de uitvaardiging van hetzelve

[1]) Niet in het Staatsblad opgenomen.

geene schepen van Nederlandsche patenten voorzien worden dan die binnenslands waren gebouwd.

Vermits nu volgens den duidelijken letter der conventie alleen als *Nederlandsche* schepen zijn te beschouwen de zoodanige, die volgens de wetten en *reglementen* daartoe geregtigd zijn verklaard, vervalt ook de bedenking van de Administratie voor de Nationale Nijverheid.

Nederland heeft de bevoegdheid van Pruissen ten aanzien van de vrijstellingen van scheepvaartregten, welke niet in het algemeen, maar slechts ten behoeve van enkele staten is toegekend, betwist. Pruissen daarentegen beweert hiertoe volgens de conventie geregtigd te zijn.

Hierover nu transigeren de partijen als de re dubia en Nederland bedingende het genot van gelijke voordeelen, als aan eenige andere staten verleend is, erkent noch ontkent niets ten aanzien van de regtmatigheid of wettigheid der Pruissische maatregel en zou bij het eindigen van de transactie op hetzelfde standpunt herplaatst zijn, als voor het aangaan der tijdelijke overeenkomst.

Art. 7, I, a, b, c: — Pruissen verleent volledige vrijdom bij in- en uitvoer en Nederland daarentegen slechts bij invoer en voor de helft bij uitvoer.

Bij doorvoer verleent Pruissen 1°. vrijdom voor alle niet overzeesche artikelen, welke uit Beyeren, Wurtemburg, Baden, Hessen en Frankfort Rijnafwaarts transiteren, en 2°. bij op- en afvoer wordt gelijke vrijdom toegestaan voor de goederen, welke gedeeltelijk te lande en gedeeltelijk te water langs den regter Rijnoever over Pruissische territoir worden doorgevoerd.

Alleen de goederen, welke uit Nederland Rijnopwaarts over het Pruissische gebied te water worden doorgevoerd, zijn van die vrijdom verstoken, doch ook van de Pruissische schepen worden in dat geval de scheepvaartregten geheven, en het nadeel hetwelk hieruit voor de Nederlandsche handel zou ontstaan, wordt grootendeels vergoed door de restitutiën van $^2/_3$ der voormelde regten, welke de hooger opgelegen staten bewilligen. Hoe hierin nu een hoofd bezwaar voor Nederland kan gelegen zijn, valt moeyelijk te beseffen.

Nederland daarentegen kent geen vrijdom toe bij regtstreeksche doorvaart, doch bij doorvoer over de entrepôts wordt bij afvaart slechts het vast regt (de helft van het afstands-regt tusschen Lo-

bith en de zee) en bij opvaart eveneens het vast regt en bovendien nog de helft der scheepvaartregten geheven.

De vrijstelling of vermindering bij in- en uitvoer kan niet als eene opoffering in het belang van Pruissen worden aangemerkt, immers is reeds vroeger van de zijde der Nationale Nijverheid de bijeenvoeging van het scheepvaartregt met het vast regt voorgesteld, waarvan het effect eene volledige vrijdom bij in- en uitvoer zou zijn. In dit opzigt kan het beding derhalve geene zwarigheid ontmoeten, doch men wil, dat ook tegenover de gedeeltelijke vrijdom, welke Nederland bij doorvoer verleent door Pruissen in hetzelfde geval volle vrijdom worde toegekend.

Zooals de conventie is aangegaan, zal Nederland ten aanzien van den doorvoer door Pruissen in de daad meer begunstigd zijn dan Pruissen in Nederland, en wilde men de dezerzijdsch bewilligde voorwaarden tot rigtsnoer voor Pruissen aannemen, zou de vrijdom bij doorvoer Rijnafwaarts ook slechts door Nederland kunnen genoten worden, wanneer de goederen over de Pruissische Rijn-entrepôts of vrijhavens worden verzonden, en dan nog maar voor de helft van het bedrag der afstandregten, evenals Nederland door handhaving van het vast regt niet meer dan de helft van dat regt kwijtscheldt.

Daar nu toch de hooger gelegene Rijnoeverstaten $^2/_3$ vergoeden van hetgeen bij doorvoer Rijnopwaarts aan Pruissen betaald wordt en bij afvoer door Pruissen zelve eene volle vrijdom van scheepvaartregten is toegestaan, kan men er voor houden dat de doorvoer door Pruissen geheel vrij is, en zal het dezerzijdsch toch wel niet als een bezwaar worden aangemerkt dat de overzeesche artikelen Rijnafwaarts niet in den vrijdom deelen, daar juist de afvoer van zoodanige artikelen niet dan nadeelig voor de Nederlandsche handelsbelangen zijn kan.

Als slotsom van een en ander vermeent men het er voor te mogen houden, dat de voorwaarden, waaronder een einde gemaakt wordt aan een staat van zaken, welke de Nederlandsche vaart van den Rijn zoude verbannen of tot vele botsingen zou aanleiding geven, niet zoodanig zijn dat daardoor de Nederlandsche belangen van handel en scheepvaart worden benadeeld.

Pruissen, die de maatregel genomen heeft, is alleen daarvoor verantwoordelijk en Nederland bevind zich tegenover Frankrijk en Nassau in dezelfde gesteldheid als Beyeren, Wurtemberg, Baden, Hessen en Frankfort.

Ook deze staten hebben ten behoeve van Nederland geene zwarigheid gemaakt zich in het genot der Pruissische begunstiging te stellen en het valt zeer te betwijfelen of Frankrijk en Nassau zulks ook om Nederlands wille zouden nalaten.

Van het recognitieregt wordt wederzijds slechts vrijdom verleend bij binnenlands transport, met dat onderscheid dat zoodra het kantoor van Gorinchem of Krimpen wordt gepasseerd, 'tgeen zelfs bij binnenlandschen vervoer veelal het geval zal zijn, de Pruissische schepen aan de recognitieregten onderworpen blijven.

III, 1, 2, 3: — Sub I, a, b, c en d reeds beantwoord.

Les hautes parties: —

Bij elk tractaat van handel en scheepvaart legt men zich in zeker opzigt aan banden, doch dit is wederkeerig het geval bij den staat, waarmede de verbintenis wordt aangegaan, en het argument geldt tegen alle mogelijke tractaten.

Ad art. 7, art. séparé II [1]).

In dat geval zullen ook de overige staten van de Pruissische vrijstelling verstoken zijn en Nederland zal alsdan hetzij met Pruissen, hetzij met de andere staten zich kunnen verstaan, en het spreekt vanzelve, dat alsdan het tractaat in deszelfs geheel zou dienen herzien te worden; de bevoegdheid tot opzegging van de geheele verbindtenis is aan beide partijen verbleven.

Het kan wel niet de bedoeling zijn om na afsluiting van het tractaat het vast regt met zooveel te verhoogen als op het scheepvaartregt is verminderd of kwijtgescholden, zoo iets zou met de goede trouw strijden en dit beding kan alzoo geene zwarigheid opleveren.

Art. séparé III:

Is het dan voor die staten onverschillig, dat hunne producten vrij van scheepvaartregten in Pruissen kunnen ingevoerd en doorgevoerd worden?

1°. *à admettre dès à présent:*

Men vindt het niet onbillijk, dat Nederland aan Beyeren enz. geen voordeelen toekent dan onder wederkerige gunsten. Zou men het dan verkieselijk achten deze voorwaarde niet in het tractaat op te nemen?

Art. 9—10 van het contract:

Bij de beoordeeling van hetgeen in dezen door commissarissen

[1]) Vgl. no. 102.

is verrigt, mag niet uit het oog worden verloren, dat het thans minder de vraag is of Nederland voor zich zelve aan den tegenwoordigen stand van zaken, waarbij de stoomvaart op den Beneden-Rijn bij uitsluiting door deszelfs ingezetenen gedreven wordt, de voorkeur zoude geven, dan wel of er, na al hetgeen er gebeurd is, nog mogelijkheid bestaat om de toelating van Pruissische stoombooten op den Nederlandschen Rijn langer tegen te houden zonder zich daardoor tevens bloot te stellen, dat de Nederlandsche stoombooten, hetzij dan te regt of te onregt, bij wijze van represaille van den Pruissischen bodem worden geweerd; — en zoo neen, of, bij de erkende noodzakelijkheid om Pruissische concurrentie toe te laten, er onder de gegevene omstandigheden meer billijke en met het belang van Nederland overeenkomstige bedingen te maken waren dan geschied is.

Tot staving van het gevoelen, dat dit het gezigtspunt is, waaruit deze aangelegenheid thans moet beschouwd worden, heeft men slechts den loop, welke deze zaak genomen heeft, na te gaan.

De Nederlandsche Stoombootmaatschappij kan er voorzeker roem op dragen, dat zij de eerste is geweest, die eene geregelde stoomvaart op den Rhijn heeft in werking gebragt. Maar naauwelijks had zij de baan geopend, of er vormde zich te Keulen eene maatschappij, met het doel om haar voorbeeld te volgen.

Om eene door haar gevreesde en welligt voor de zaak nadeelige concurrentie voor te komen, kwam er weldra tusschen de beide inrigtingen eene minnelijke schikking tot stand, volgens welke de eene maatschappij den Rhijn alleen beneden Keulen zoude bevaren, en de andere slechts op de bovenrivieren zoude uitbreiden.

Ware dit accoord regtstreeks tusschen de beide gouvernementen aangegaan, of hadden deze bij eenige gelegenheid aan de bedoelde maatschappijen een uitsluitend regt tot het bevaren van den Rhijn met stoombooten toegekend, dan zoude men zich daarop thans welligt bij Pruissen kunnen beroepen, doch noch het eene noch het andere had plaats en het lag zoo weinig in de erkende bedoeling van een der beide gouvernementen om het daarstellen van nieuwe vervoermiddelen van dezelfde soort nevens de reeds bestaande te beletten, dat Nederland niet aarzelde daartoe eene formeele concessie te verleenen aan J. Theunissen c.s. te Nijmegen en wel voor zooveel deszelfs eigen grondgebied betrof, met vrijlating om zich voor het buitenlandsche gedeelte der vaart aan

Pruissen te wenden, terwijl daarentegen Pruissen niet naliet het verzoek van Jacobi, Haniel en Huissen te Duisburg om de Nederlandsche rivieren te bevaren, met aandrang te ondersteunen. Deze laatste concessie werd dan ook van de Nederlandsche zijde verleend, maar naauwelijks was het aan de Rotterdamsche maatschappij gelukt om zich ook van deze bedreigde mededinging bij schikking te ontslaan, of er deed zich eene nieuwe concurrent op, te weten de Dusseldorpsche maatschappij, welker belangen door het Pruissische gouvernement dermaten worden voorgestaan en in bescherming genomen, dat, om de zaak in weinige woorden te omschrijven, Nederland als het ware slechts de keuze heeft van of de uitoefening der stoomvaart van wederzijde tot aan de grenzen beperkt te zien, of wel in compensatie voor de vaart der Rotterdamsche stoombooten op den Pruissischen Rhijn de Dusseldorpsche booten op den Nederlandschen riviertak toe te laten. De keuze van het eerste alternatief, te weten het afbreken der vaart op de grenzen, zoude geenszins overeenstemmen met de belangen van het algemeen en waarschijnlijk tot nieuwe moeyelijkheden en verwikkelingen aanleiding geven. Ook gelooft men niet dat de belangen der Nederlandsche Stoombootmaatschappij in eenig opzigt met zoodanigen stand van zaken zouden zijn gediend, te minder omdat dezelve al dadelijk een concurrent zoude kunnen aantreffen in de onderneming van J. Theunissen c.s., wanneer deze namelijk gebruik maakte van de reeds verkregene concessie om zich tot de grenzen uit te breiden.

Eindelijk was het beginsel der toelating eener Pruissische concurrentie op den Nederlandschen Rhijn, zoowel door het verleenen der (thans weder vervallene) concessie aan Jacobi, Haniel en Huyssen, als in onderscheidene diplomatique nota's dezerzijds toegestemd, en er scheen alzoo voor commissarissen, wier bepaaldelijk ook de beslechting der over dit onderwerp met Pruissen gerezene geschillen was opgedragen, weinig anders over te blijven dan het bedingen van bepalingen, waardoor het evenwigt tusschen de Nederlandsche en Pruissische belangen bij het werkelijk daarstellen eener concurrentie zooveel mogelijk zal bewaard blijven.

Na deze algemeene aanmerkingen, waarmede men echter geenszins ten doel heeft alle de bijzonderheden der in art. 9 en 10 van het tractaat voorkomende bepalingen onbedingd goed te keuren,

vermeent men op de consideratiën van de Administratie der Nationale Nijverheid de navolgende tegenbedenkingen te moeten in het midden brengen en aan beter oordeel te onderwerpen.

Ad art. 9. Dit overleg enz.[1]*:*

Reeds bij eene vorige gelegenheid is door het departement van Financiën aangemerkt, en, zoo men vermeent, ook met voorkennis Z.M. in eene rescriptie aan de Nederlandsche commissarissen te Berlijn opgenomen, dat niets belet om zich vooreerst met Pruissen alleen ten aanzien van de uitoefening der stoomvaart te verstaan, en zulks te meer daar dit de eenige staat is, waarmede de in Nederland gevestigde onderneming tot dusverre op den Rijn is in aanraking geweest.

Door deze laatste omstandigheid wordt de hier geopperde questie voor het oogenblik van minder belang. Wil men echter daarbij stilstaan, dan zoude men welligt bij het vroeger aangemerkte nog deze bedenking kunnen voegen, of het onder de bestaande omstandigheden wel met het belang van Nederland overeenstemt, om bijzonder naar het maken van schikkingen omtrent de stoomvaart met andere oeverstaten te verlangen? Dan toch zal men, zoo men zich niet geheel bedriegt, aan de andere oeverstaten het toelaten hunner stoombooten op de Nederlandsche rivieren in tegenoverstelling der admissie onzer vaartuigen op hun eigen grondgebied bezwaarlijk kunnen weigeren en alzoo gevaar loopen de concurrentie der vreemden nog meer ten nadeele der inlandsche nijverheid vergroot te zien. Kan men het integendeel daarheen leiden, dat de regeling dezer aangelegenheid met de verdere staten immers vooreerst uitgesteld blijve, dan zal de concurrentie zich tot die van eene enkele vreemde onderneming met de Nederlandsche blijven bepalen, en daar deze onderneming in Pruissen is gevestigd, zoo zal dit gouvernement daardoor genoopt worden om voortaan met Nederland eene lijn te trekken in het weren eener verdere uitbreiding der concurrentie, — bijaldien die eventueel ondoelmatig mogt worden geacht.

Ad art. séparé IV. „Is het eigenaardig" enz.:

Aan de behandeling der in dit arikel voorkomende bijzonderheden konden de Nederlandsche commissarissen zich uit den aard hunner lastgeving niet wel onttrekken, terwijl de vorm, waarin de

[1]) Hier en verderop wordt uit de memorie van de Administratie voor de Nationale Nijverheid geciteerd.

daaromtrent gemaakte schikking vervat is, meer een punt schijnt te zijn van secondair dan van overwegend belang.

Ook ziet men er geenerhande zwarigheid in, dat de termijn, waarvoor deze schikkingen zijn aangegaan, zich naar den duur van het tractaat zal regelen, terwijl het te minder zoude kunnen te pas komen zich daaromtrent voor altijd, of voor eenen langdurigen termijn te verbinden, naardien alle concessiën voor stoombooten of andere openbare middelen van vervoer uit den aard der zaak steeds opzegbaar zijn, en er ook bepaaldelijk tot dusverre hier te lande geene andere dan tot wederopzeggens toe, verleend zijn. Wanneer men derhalve uit het gezigtspunt van dit departement op het onderwerpelijk artikel eene aanmerking wilde maken, zoude het deze zijn, dat het welligt beter zoude wezen, indien de opnoeming der geconcessioneerde ondernemingen uit het tractaat ware weggelaten, en in de plaats daarvan slechts bedongen, dat er vooreerst al dadelijk eene Nederlandsehe en een Pruissische onderneming in de vaart op het grondgebied der beide staten zoude toegelaten worden, met volkomene overlating aan elk der respective gouvernementen om de aldus ook door het andere grondgebied bedongene concessie te stellen ter beschikking van zoodanige van deszelfs onderdanen als hetzelve daarmede zoude willen begunstigen. De reden waarom eene zoodanige redactie, indien het traktaat nog te maken ware, meer verkieslijk zoude toeschijnen, is deze, dat men in zoodanig geval meer de vrije hand zoude hebben gehad om eventueel de respective ondernemingen tot derzelver pligt te houden en mitsdien altijd weder zonder diplomatieke onderhandelingen ten behoeve van andere in het rijk gevestigde ondernemingen zoude kunnen beschikken over eene concessie, waarvan om de eene of andere reden door de tegenwoordige houders geen verder gebruik mogt worden gemaakt. Intusschen acht men, uit hoofde van den korten duur des tractaats, deze bedenking niet van zoodanig gewigt, om alleen op grond daarvan de bij hetzelve voorkomende bedingen volstrektelijk af te keuren.

„maintenue sur le pied actuel". De Nederlandsche enz.

De gelijkmatige behandeling der Nederlandsche met de Pruissische stoombooten op het Pruissische grondgebied schijnt genoegzaam gewaarborgd door de bepaling voorkomende in art. 9:

„Ils partiront à cet égard du principe d'une parfaite réciprocité", en door die van art. 10:

„sans que toutefois ces mesures puissent être appliqués d'une manière différente ou plus génante pour les bateaux des entrepreneurs de l'autre état".

„Het woord „prussien" moet wegvallen" :

Dit kan niet worden beaamd, omdat de onderwerpelijke conventie niet met alle de Duitsche oeverstaten, maar alleen met Pruissen is gesloten, en deze staat alleen zichzelve kan verbinden.

Ten aanzien van het meer of min wenschelijke om de gemaakte schikking ook tot andere oeverstaten uit te strekken (een punt echter, 't welk thans niet in deliberatie is) is hierboven reeds het een en ander gezegd.

„Er is daarenboven" enz.

Het Nederlandsche gouvernement schijnt zich niet genoegzaam in de bres te kunnen stellen voor vreemde onderdanen, die zich noch op de ondersteuning van hun eigen gouvernement, noch op eenig verkregen regt kunnen beroepen. In dat geval zoude het nog eerder te passe komen, dat hetzelve de partij opnam van J. Theunissen, die eigene onderdanen zijn, en niet blootelijk gelijk de Keulsche maatschappij concessie van haar verzocht, maar zelfs indertijd verkregen hebben. Men heeft daarbij kunnen zien uit de memorie van adstructie [1]), welke de commissarissen bij de inzending des tractaats hebben gevoegd (zoo men het niet reeds vroeger van elders wist), dat de Keulsche maatschappij niet eens van Pruissen zelve concessie voor de vaart tusschen Keulen en Emmerik kan of schijnt te zullen bekomen.

3°. *„Le gouvernement prussien", „zoo zoude enz.".*

Men vermeent, dat het juist de onderneming is, waarvoor door den graaf van Rechteren en anderen uit Overijsel concessie gevraagd is, die ten dezen bedoeld wordt, en welker belangen alzoo geenzins door commissarissen zijn over het hoofd gezien.

Men ziet voorts niet in, hoe Nederland zoude kunnen beweren bevoegdheid te bezitten om zonder medewerking van Pruissen concessie voor het varen van stoombooten uit Amsterdam of Arnhem tot Keulen te verleenen.

Hetzelve kan dus ook zoodanige bevoegdheid niet bij het tractaat verliezen.

4°. *„Si dans la suite" enz.*

Men bevat niet wel de kracht der op deze § gemaakte aanmer-

---

[1]) No. 100.

king. De hierbedoelde concessie voor eene vierde onderneming is bestemd om te strekken tot compensatie voor de derde, die van de Nederlandsche zijde zal kunnen daargesteld worden. Het eene zal mitsdien van het andere afhangen en buitendien behelst het artikel de bepaling, dat men zich daaromtrent casu quo eerst nog nader zal moeten verstaan.

„Deze (de Dusseldorpsche) societeit is niet eene uitsluitend Pruissische onderneming, en zal niet slechts den Pruissischen Rhijn bevaren" enz.

De Dusseldorpsche maatschappij is gevestigd in Pruissen gelijk de Rotterdamsche in Nederland en beide bestaan alzoo in zooverre met elkander gelijk.

Door de bepalingen, voorkomende in § 11, heeft men getracht zooveel mogelijk vreemden invloed uit die lichamen te weeren; terwijl de omstandigheid dat de booten der Dusseldorpsche maatschappij hunne dienst niet alleen tot den Pruissischen Rhijn bepalen, maar ook hooger op kunnen of zullen varen, in zeker derde, gelijk staat met de Nederlandsche Stoombootmaatschappij, die een boot op Engeland doet varen, zonder dat aan de Pruissische maatschappij daartoe het regt wordt toegekend.

Men kan alzoo moeyelijk beseffen, welk nuttig gebruik van het hier aan de hand gegeven argument bij Pruissen zoude te maken zijn.

§ 11. *Les stipulations etc. „Dit is ongeschikt" enz.*

Men ziet niet in, dat deze bepaling minder geschikt is voor eene openbare mededeeling dan de meeste andere, die uit het tractaat voorkomen.

Het bedingen van voordeelen voor eigene ingezetenen of producten, en het bepalen van de wijze, hoe de nationaliteit in het een of ander opzigt zal bewezen worden, is toch geene zoo ongewone zaak, dat dezelve buitenaf billijken aanstoot kan geven meer dan andere maatregelen van beschermenden aard, waaromtrent het eene gouvernement zich met het andere bij eene dergelijke overeenkomst tracht te verstaan. En wat het laatste gedeelte der aanmerking van de Administratie van de Nationale Nijverheid op deze paragraaf betreft, ook hiermede kan men zich bezwaarlijk vereenigen. Pruissen toch verbindt bij de hierbedoelde bepaling Nederland niet jegens de andere oeverstaten, maar het bedingt alleen iets ten behoeve der actionarissen van eene op des-

zelfs grondgebied gevestigde maatschappij, of liever zoowel Nederland als Pruissen maken een diergelijk beding, want de bepaling van het slot dezes paragraafs is toepasselijk op de maatschappijen, die zoowel in het eene als het ander der beide contracterende staten zijn gevestigd.

Art. 11: — De verbindtenis is dezelfde voor beide partijen. Nederland is in het minst niet gehouden ten aanzien van deszelfs tarief, alleen mag men wederkeerig geene prohibitiën of bezwaren daarstellen ten aanzien van den in- of uitvoer, welke uitsluitend een der partijen zou treffen.

Zoo mag men bijv. de kolen van de Ruhr niet aan een verhoogd inkomend regt onderwerpen, en daarentegen die uit Engeland daarvan vrij stellen, doch uit beide landen kan dit artikel aan een verhoogd regt onderworpen worden.

Voor het vertrek der commissarissen naar Berlijn was het reeds bekend, dat Pruissen, ten aanzien van de vermindering op de regten, geene finale schikkingen kon treffen; de gezindheid om deswege te onderhandelen wordt in stellige bewoordingen uitgedrukt, en het zou eene zonderlinge houding hebben in dezen staat van zaken represailles tegen Pruissen te nemen ter zake van het niet bewilligen van iets, hetwelk men zelf moet erkennen buiten de magt van dien staat gelegen te zijn.

Ad art. 11, art. séparé V. „Comme les obligations":

Met de uitlegging van de Administratie voor de Natonale Nijverheid kan men zich niet vereenigen.

Er wordt wel gezegd, dat de wederkeerige verbindtenissen, welke thans zijn aangegaan, slechts algemeene wettelijke handelsbepalingen en verordeningen betreffen, en dat men zich daarom van beide zijden voorbehoudt, ten behoeve van de aangrenzende landen, bijzondere begunstigingen voor den invoer van derzelver producten te verleenen, doch dat Nederland daarom is uitgesloten als aangrenzend rijk en zich als zoodanig met het Tolverbond niet zou kunnen verstaan, evenals Zwitserland en andere limitrophe staten, is niet gebleken.

2°. *„De son côté" etc.:*

De aanmerking van de Administratie is juist, doch zoo het mogt gebeuren, dat de geschillen met Belgiën vereffend werden, zou dit voorbehoud welligt voor Nederland van veel waarde kunnen zijn.

„Bien que les Hautes Parties", zie vroegere tegenbedenkingen.

Art. 12: — Ten gevolge van de maatregelen, welke door de Pruissische regering genomen waren, kan de Nederlandsche scheepvaart zoowel in de Pruissische zeehavens als op den Rijn noch met die van Pruissen, noch met die van andere staten wedijveren.

In beider opzigte zijn de Nederlandsche bezwaren opgeheven, en kan deze belangrijke tak van volksbestaan op even gunstige voorwaarden als die van andere natiën wederom worden uitgeoefend.

De prijs, waarvoor Nederland deze voorwaarden kan verkrijgen, bestaat 1°. in eene toekenning aan de Pruissische vlag van eene gelijke korting op de regten bij regtstreekschen invoer als door de Nederlandsche genoten wordt, en welke korting geene waarde heeft ten aanzien van artikelen, aan een gering regt onderworpen, zooals het scheepsbouw en timmerhout uit de Oostzee, waarvan de restitutie van het $^{2}/_{3}$ voor eene lading van honderd tonnen niet meer dan *f* 2.50 zou bedragen, terwijl zoo onder de thans vigerende graanwet [1]) de begunstiging van de Nederlandsche vlag voor dit artikel als belangrijk te beschouwen zij, men echter van de toegekende concurrentie der Pruissische vlag des te minder gevaar heeft te vreezen, daar ook onder de vorige wetgeving, toen de korting van 10 % op de regten van de granen ook geene noemenswaardige bescherming daarstelde, de verhouding van de Nederlandsche vlag tot die van Pruissen, in de regtstreeksche vaart, steeds heeft gestaan als 3 tot 1; en

2°. in eene vermindering van scheepvaartregten, waarvan ook de Nederlandsche handel en scheepvaart de voordeelen trekt, en welke aan 's rijks kas hoogstens een jaarlijksch verlies van *f* 170,000.— kan teweegbrengen;

3°. in eene als bijzondere gunst toegekende kustvaart en binnenvaart, welke volgens de algemeene wetgeving reeds voor de Pruissische scheepvaart geopend was, en die in het geval dat men als tot eene vermeerdering van het patentregt op de vreemde schepen mogt gehouden zijn, aan de schatkist geen geldelijk nadeel toebrengt, vermits de voorbeelden hoogst zeldzaam zijn geweest, dat een vreemd schip onder de verpligting van het verhoogd patentregt is kunnen gebragt worden; en eindelijk

[1]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

4°. in eene gelijke behandeling der Pruissische en Nederlandsche kolenvaarders, waardoor de schatkist niets zal verliezen, als zijnde de invoer steeds onder Nederlandsche vlag, en dus vrij van regten geschiedt, terwijl ook vooralsnog weinig concurrentie van Pruissische schepen te verwachten is.

Het zou zekerlijk vooral voor de schatkist wenschelijk geweest zijn, dat terwijl men dezerzijds de eigene scheepvaart boven de Pruissische begunstigde door het verleenen van 10 % korting op de inkomende en uitgaande regten en een vrijdom bij invoer van steenkolen, de Pruissische regering had blijven voortgaan met de Nederlandsche vlag op gelijken voet met de eigene te behandelen, en dat ondanks de heffing der volle scheepvaartregten op den Nederlandschen Rijn, de Nederlandsche Rijnvaarders voortdurend waren bevrijd gebleven van scheepvaartregten bij in- en uitvoer en gedeeltelijk bij doorvoer op den Pruissischen Rijn, doch aangezien er geene kans bestaat om zoodanigen wensch gratuitelijk te zien vervuld, en men alzoo de voordeelen door wederkeerige concessie moet koopen, vermeent men eerbiedig, dat die, welke bij de voorloopige overeenkomst zijn aangeboden, als niet overdreven noch schadelijk voor de algemeene belangen van Nederland zijn aan te merken.

No. 107. — 1837, Juni 24. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN DEN KONING [1]).

Ter voldoening aan U.M.'s bevelen heb ik met wederoverlegging der drie stukken, te Berlijn door de Nederlandsche commissarissen op den 3 dezer geteekend, zijnde eene overeenkomst, bestaande uit 14 artikelen [2]), vijf separaat-artikelen [3]) en een protocol [4]), de eer aan H.D. aan te bieden de daarop door mij gevraagde consideratiën van het departement van Financiën [5]), van de Administratie voor de Nationale Nijverheid [6]) en van den staatsraad Gericke [7]) en eene korte ophelderende memorie van den heer Rochussen van den 20en dezer [8]). Ook ditmaal heerscht in de van deze drie zijden

---

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 24 Juni 1837, no. 1 Z. G.
[2]) De Martens, Nouveau Recueil, XIV, blz. 251.
[3]) No. 102. [4]) No. 101.
[5]) No. 106. [6]) Weggelaten.
[7]) No. 104. [8]) No. 103.

uitgebragte adviezen hetzelfde verschil van gevoelen als vroeger in deze materie is bemerkt geworden. In de beschouwingen van het departement van Financiën behouden wederom de overhand de wensch om zich met Pruissen te verstaan en de meening, dat Nederland hierbij zoodanig belang heeft, dat men zich desnoods ook min voordeelige voorwaarden moet getroosten, hetwelk welligt eenigermate in verband staat met de uitlegging door gemeld departement aan sommige bepalingen der Mentzer Conventie [1]) over de Rijnvaart gegeven, en met de min stellige overtuiging, dat Pruissen in sommige maatregelen, waarbij Nederland betrokken was, bij voorbeeld in de vervaardiging der kabinetsorder van den 28 December 1836 [2]), geheel onregt had. Bij zoodanig gevoelen zijn de te Berlijn beraamde schikkingen aan het departement van Financiën toegeschenen eene behoorlijke verhouding aan te bieden tusschen Nederland en Pruissen. Uit de gehouden gesprekken, uit de ontvangen brieven, en uit de te Berlijn geteekende stukken vermeen ik te mogen opmaken dat de Nederlandsche commissarissen in denzelfden geest gehandeld hebben. De Administratie voor de Nationale Nijverheid is van het tegenovergestelde gezigtspunt uitgegaan, namelijk dat men niets aan Pruissen behoort toe te geven dan tegen evenredige wederkeerigheid, dat Pruissen onbevoegd was tot het nemen van sommige maatregelen, dat men in plaats van die maatregelen af te koopen door concessiën liever moest toevlugt nemen tot repressailles, als hebbende men daartoe genoegzame middelen in handen, dat de regeling der scheepvaartregten van een ondergeschikt belang is, en dat bijaldien men zich niet verstaan kon over eene vermindering van regten van in-, uit- en doorvoer, het min verkieselijk, althans niet de moeite waardig was om eene overeenkomst met Pruissen te sluiten. Vandaar dat de thans geteekende stukken door die Administratie strengelijk en ongunstig beoordeeld worden. Reeds in het tijdvak van 1815—1826 ging de tegenstand van Nederland gedurende de zoolang gerekte Mentzer onderhandelingen meestal uit van hare beschouwingen. Alhoewel de staatraad Gericke bij het stellen zijner pro-memorie [3]) geene kennis droeg van het rapport der Administratie voor de Nationale Nijverheid, is het opmerkelijk, hoe naauw de beide stukken slaan op elkander. Een hoofdaandeel gehad hebbende in het ontwerpen en tot stand brengen der Mentzer Conven-

[1]) Van 31 Maart 1831. [2]) Vgl. hiervóór, blz. 112, noot 2. [3]) No. 104.

tie, was het eigenaardig dat hij dezelve doorgaans als den toetssteen beschouwde van alle verdere schikkingen met Pruissen omtrent de Rijnvaart, en alle afwijkingen van die overeenkomst met eenige angstvaliigheid aanzag.

Te midden dezer uiteenloopende begrippen ben ik steeds bedacht geweest op het voorkomen van alle botsingen, en heb getracht den mij opgelegden pligt van 's rijks belang buitenslands te handhaven, overeen te brengen met den geleidelijken afloop der zaken.

Met dat doel onderzocht ik de thans in overweging zich bevindende stukken, en zal in diezelfde stemming van mijne bevinding aan U.M. verslag doen.

In den *vorm* zijn die stukken mij toegeschenen van de gewone gebruiken af te wijken.

Moeyelijk valt het in de eerste plaats zich de splitsing der artikelen in openlijke en separate of geheime genoegzaam te verklaren. Bij staatkundige onderwerpen moge hiertoe nu en dan aanleiding gevonden worden, maar met schikkingen omtrent de scheepvaart is dit anders gelegen, en ik bevroede niet wel waarom en hoe dezelve, meestal bestemd om in het openbaar te werken, en om zelfs tot rigtsnoer der onderdanen te worden publiek gemaakt, zouden kunnen geheim blijven, gelijk alhier de uitoefening der cabotage art. séparé I de wederkeerige toelating der Nederlandsche Stoombootmaatschappij en van die van den Neder- en Midden-Rijn, te Dusseldorp gevestigd, de formaliteiten door nieuwe aanzoekers in acht te nemen art. séparé IV [1]), en eene kwijtschelding van 20 % der regten van invoer op de vreemde wijnen, art. séparé V. Daarenboven heeft deze splitsing der overeenkomst in tweesoortige artikelen inbreuk gemaakt op de beknoptheid, eenvoudigheid en overeenstemming der bepalingen. Zoo worde in art. 9 gezegd, dat partijen zich verstaan zullen over de stoomvaart, terwijl art. séparé IV, tegelijkertijd geteekend, reeds alle de bijzondere schikkingen behelst, welke het onderwerp dier bepalingen schijnen te kunnen uitmaken.

Art. 11 spreekt van eene toekomstige onderhandeling op een nader te bepalen tijdstip en reeds in het volgend separaat-art. V wordt die negotiatie bepaald over negen maanden.

Ten tweede is de redactie naar mijn inzien niet zoodanig neu-

[1]) No. 102.

traal, als de gewoonte en de welvoegelijkheid zulks niet alleen onder gelijkstaande mogendheden zooals hier, maar zelfs tusschen zeer groote en zeer kleine staten medebrengen, want indien ik mij, gelijk ik zoude wenschen, niet vergisse, dan straalt er veelal de overwegende Pruissische toon in door. Zoo behelst art. séparé I eene min aangename onderscheiding tusschen de Nederlandsche en Pruissische verordeningen omtrent de directe en indirecte vaart, evenals waren de Nederlandsche minder liberaal, en als moesten zij door andere concessiën worden afgekocht. Volgens art. séparé III „S.M. le roi de Prusse a déjà admis les bâtimens de plusieurs états riverains du Rhin aux avantages", ... evenals ware Pruissen ten deze Nederland in milde maatregelen vooruitgegaan. Sterker teekent deze omstandigheid in het almede op den 3en Juni geteekende protokol [1]). Op vrij breedvoerige en nadrukkelijke bezwaren der Pruissische commissarissen tegen de behandeling van zaken te Rotterdam antwoorden de Nederlandsche commissarissen in dat protokol, „que sans vouloir être entendus approuver la justesse de toutes les observations énoncées ci-dessus, ils s'empresseront cependant de soumettre et de recommander les voeux, émis à la sollicitude de leur gouvernement", evenals erkende men althans de gegrondheid van eenige dier bezwaren. De taal, in gemeld protokol door de Pruissische commissarissen gevoerd, is mij toegeschenen krachtiger en stelliger te zijn dan de wenschen dezerzijds, en moest er eene onderteekening van dat protokol plaats hebben, dan was het, dunkt mij, wenschelijk geweest dat ook de Nederlandsche commissarissen de bezwaren tegen Pruissen en bepaaldelijk over de met de Mentzer Conventie strijdige Pruissische kabinetsorder van den 28en December 1836 [2]) hadden uitgedrukt. In deszelfs tegenwoordige gedaante helt dit stuk naar de eene zijde over en, gesteld al eens men had iets omtrent de wederzijdsche bezwaren op het papier willen brengen, dan was het eigenaardiger geweest zulks te doen bij wijze van gewisselde pro-memoriën, dan door de onderteekening der bezwaren van partij. Overigens kan dit protokol als aan geene ratificatie onderworpen geworden zijnde, blijven rusten voor hetgeen het is, maar ook deze onregelmatigheid verdient te worden opgemerkt, want welke waarde kan er gehecht worden aan een protokol, geteekend door commissarissen van twee mogendheden, die geene

[1]) No. 101. [2]) Zie blz. 112, noot 2.

volmagten hebben aangekondigd noch uitgewisseld, en voor welke geene ratificatie is voorbehouden, gelijk juist het geval was met de beide overeenkomsten, dienzelfden dag gesloten.

Na deze algemeene aanmerkingen zal ik de *geteekende artikelen* kortelijk doorloopen.

In den aanhef wordt van geene volmagten gewaagd, eene min gebruikelijke, doch vrij onverschillige omissie, want zij treft gelijkelijk beide partijen en wordt dadelijk door de ratificatie hersteld, terwijl de niet-ratificatie, wanneer U.M. hiertoe mogt besluiten, nog iets gemakkelijker wordt dan wanneer commissarissen gezegd hadden naar volmagten te hebben gehandeld.

Aan de gelijkstelling der vlaggen voor de stoomsleepdienst, ofschoon het voordeel naar Pruissen overslaat, hechte ik weinig, al strekt dezelve volgens art. 6 zich ook uit tot de riviervaart.

Art. 2. In- en uitvoer met schepen der partij, overal alwaar dit geschiedt met nationale schepen. Dit art., gelijk mede art. 3 en 5 uit andere tractaten of ontwerpen dezerzijds overgenomen, ware het naar mijne gedachten verkieslijk geweest weg te laten, als min noodzakelijk, kunnende men zich dezelve laten welgevallen, wanneer zij door de wederpartij worden verlangd, zonder dat het daarom noodig zij dezelve uit eigen beweging aan te bieden. Zoodanige overtollige uitbreiding geeft meer aanleiding tot moeyelijkheden, dan dat zij nut zoude aanbrengen. De bedenking omtrent de toepassing van art. 2 op Suriname zoude zich niet hebben opgedaan, bijaldien in het hoofd, evenals in het ontworpen tractaat met Groot-Brittanje[1]) of in een algemeen artikel van het tractaat was bepaald geworden, dat de overeenkomst slechts betrof de staten der beide partijen in Europa, wanneer de bezittingen in de andere werelddeelen, welke er mijns inziens des te meer vreemd aan moeten blijven, vermits er van de zijde van Pruissen, dat geene volkplantingen buiten Europa bezit, geene wederkeerigheid kon plaats hebben, duidelijk zouden zijn uitgesloten geworden. Thans echter komt de beperking tot Europa het eerst voor in art. 4, aldus, zoo ik mij niet bedriege, aankondigende dat de artikelen. waarin die beperking niet voorkomt, zoover derzelver inhoud het medebrengt, ook op de volkplantingen toepasselijk zijn.

De uitlegging, door het departement van Financiën gegeven alsof het artikel slechts van het moederland kon verstaan worden,

[1]) Het latere verdrag van 27 October 1837.

komt mij voor niet genoegzaam bevredigend te zijn, vermits op goede gronden de overzeesche bezittingen begrepen kunnen worden onder de staten der hooge contracteerende souvereinen. Voor onze betrekkingen met Engeland is dit artikel niet zonder bedenking, alzoo weliswaar de andere werelddeelen van het ontworpen tractaat met Groot-Brittanje zijn uitgesloten, maar tevens de behandeling als de meest begunstigde natie is bepaald geworden. Tot staving van dit artikel heeft men zich beroepen op art. 7. van het tractaat van scheepvaart en koophandel tusschen Nederland en Brazilië [1]), doch in dat tractaat is de afscheiding tusschen het moederland en de koloniën duidelijker afgebakend. Volgens art. 2 van gemeld tractaat zoude er eene wederkeerige vrijheid van handel bestaan tusschen de staten van Z.M. den koning der Nederlanden in Europa, en Brazilië. In art. 3 verleent de koning der Nederlanden aan de Brazilianen in hoogstdeszelfs overzeesche bezittingen slechts die vrijheid van scheepvaart en handel op denzelfden voet als naar de algemeene beginselen van zijn koloniaal stelsel thans aan andere natiën is toegestaan.

Na deze voorbehoudingen en beperkingen kon men veilig in art. 7 de herhaling weglaten, dat hetzelve enkel zag op de Nederlandsche havens in Europa. Nog al zonderling is het dat hetzelfde 7de artikel van het tractaat met Brazilië, waarop men zich beroept, aldus eindigt: „bien entendu que dans cette stipulation n'est pas compris le commerce de port à port, ni celui de la côte appelé cabotage, lequel sera uniquement permis aux bâtimens nationaux".

Volgens art. 3 zal geen onderscheid gemaakt worden tusschen de goederen, door de wederzijdsche schepen aangebragt. Geheel duidelijk is het doel dezer bepaling niet. Ziet zij, gelijk mag worden aangenomen, op aanbestedingen, dan zullen die gevallen meer voorkomen in Nederland dan in Pruissen. Het schijnt daarenboven vreemd in een tractaat van scheepvaart niet alleen over de scheepvaartregten, maar tevens ook over de bestemming der goederen te stipuleeren.

Art. 4.

De korting der 10 pct. thans eenmaal door de Nederlandsche commissarissen toegestaan zijnde, geloove ik niet dat men daarop

[1]) Verdrag van 20 December 1828. De Martens, Nouveau Recueil, VII, blz. 774.

zal kunnen terugkomen, zonder echter dat naar mijne beschouwing deze mijne meening zoude gegrond zijn op eenige aanleiding om het benificie dier 10 % als scheepvaartregten, als hoedanig zij nimmer door de Nederlandsche regering erkend werden, tegen vermindering der scheepvaartregten van de andere partij af te staan. De zaak zelve toegegeven wordende, schijnt mij de bedenking van den staatsraad Gericke mede in verband met art. 6, alsof hier had moeten gesproken worden van „ports de mer", ten einde de Pruissische Rijnhavens van die vergoeding uit te sluiten, te rusten op een misverstand, waarin ook de Nederlandsche commissarissen in hunnen brief no. 13 voorlaatste bladzijde[1]), vervallen, alsof de 10 % ook genoten wierden voor de goederen langs den Rijn in Nederlandsche schepen ingevoerd, terwijl die restitutie slechts voor de zeevaart is ingevoerd.

Art. 5. Wederkeerige deelneming aan alle gunsten, in 't vervolg aan andere natiën toegestaan. Een diergelijk artikel eenmaal door Engeland voorgesteld zijnde, heeft men zich, om de onderhandeling alhier te bevorderen, laten welgevallen, doch dit leverde geenen reden op om het bij Pruissen ter sprake te brengen. De nu bepaalde „même compensation" zal dikwijls onmogelijk zijn, en is de Engelsche redactie naauwkeuriger, alwaar gezegd wordt „quam proxime the same".

Art. séparé I.

Cabotage. Of dit artikel werkelijk strijdig te achten is met het staatsrecht valt moeyelijk te beslissen, maar hoe men het ook opneme, zoo schijnt het even zonderling als zeldzaam, en het is mij niet gelukt den gevoeligen indruk te overwinnen, welken het in verband met de nationale waardigheid op mij gemaakt heeft, en toch verdient die waardigheid niet minder in 't oog gehouden te worden dan het finantieel belang, uit welk oogpunt de zaak door het departement van Financiën is beschouwd geworden. Ik kan mij geen tractaat voor 't geheugen terugbrengen, waarin de cabotage aan eenen vreemden staat, en dat wel zonder wederkerigheid, zoude zijn toegestaan geworden, want hetgeen dezer dagen van vreemde cabotage op de Spaansche kust voorkwam, schijnt zich te bepalen tot de dienst der stoomvaartuigen, en misschien wel in verband te staan met den op dit oogenblik in Spanje woedenden

[1]) No. 100.

oorlog. Aangenomen, gelijk door den heer Rochussen in zijne memorie van den 20en Juni [1]) is aangevoerd, dat de kustvaart de zee moet beroeren, zoo opent de bijvoeging „dat men hier den toegang bedoelt" soit immédiatement par mer ou par d'autres voies d'eau quelconques" ", de deur voor de meest uitgebreide uitlegging en laten zich de „eaux quelconques" vooral tegenover eene zich alles zooveel mogelijk aanmatigende mogendheid niet beperken tot kanalen gelijk die van Noord-Holland en Voorne. Op de aangevoerde Nederlandsche wetgeving, welke de kustvaart en binnenlandsche scheepvaart aan de vreemde vlaggen toestaat, vermeene ik te mogen antwoorden, dat het iets anders is de vreemde schepen met meerdere of mindere lasten en formaliteiten vrijwillig en tot wederopzegging toe te laten en iets anders zich daartoe voor eenen bepaalden tijd bij tractaat te verbinden, en ofschoon zoodanige verbindtenis ons niet zoude schaden tegenover Engeland, hetwelk de indirecte vaart niet toestaat, zoo zouden Denemarken en andere staten dadelijk hetzelfde voorregt kunnen inroepen. Vergisse ik mij niet, dan waren er andere meer geschikte middelen om zich ten deze met Pruissen te verstaan, al mogt dan ook de restitutie der 10 % in de indirecte vaart niet verkieslijk voorkomen, b.v. de slechts gedeeltelijke vermindering der Pruissische scheepsregten in de directe en indirecte vaart of wel de gelijkstelling dier regten voor de Nederlandsche en nationale schepen in de directe vaart alleen, tegen welker laatste schikking de bestaande wetgeving in Pruissen, alwaar deze uitzondering ten aanzien der Nederlandsche vlag maar eene enkele ordonnantie der regering behoefde te kosten, niet in ernst kon worden aangevoerd. Eindelijk strijdt, gelijk de staatsraad Gericke teregt aanmerkt, het cumuleeren der cabotage en der nieuwe voordeelen, welke Nederland in de indirecte vaart aan derden mogt toestaan zonder verdere compensatie van de Pruissische zijde, zoowel met de billijkheid als met art. 5, en stelt een double emploi daar ten behoeve van Pruissen.

Art. 6. De eerste zinsnede staat in geen verband tot den verderen inhoud van dit artikel, hetwelk handelt over de nationaliteit der schepen, en is niet naauwkeurig gesteld, vermits indien „alle" de vorige stipulatiën op de zee- en riviervaart toepasselijk zijn, zulks de uitlegging zoude kunnen versterken, dat men de

[1]) No. 103.

cabotage ook in zamenhang had willen brengen met de riviervaart. De bedenking omtrent de patenten als kenteeken gemaakt, komt mij voor door het departement van Financiën genoegzaam te zijn opgelost.

Art. 7. Wederkeerige begunstiging ten aanzien der Rijnvaartregten. De Pruissische ordonnantie van 28 December 1836 [1]) alhier niet aangehaald zijnde, zoo is dunkt mij de bedenking der Administratie voor de Nationale Nijverheid, als werd die kabinetsorder dezerzijds gehomologeerd, wat ver gezocht. De stipulatiën in dit artikel verschijnen als nieuw en in het afgetrokkene en worden aangegaan met eenen enkelen staat, zonder uitsluiting der overige oeverstaten, die soortgelijke schikkingen mogten begeeren, terwijl de Pruissische kabinetsorder begint met drie oeverstaten uit te sluiten. Het is ook Pruissen dat spreekt A I d, alwaar Frankrijk en Nassau ongenoemd blijven, hetwelk dus alleen voor rekening van Pruissen komt. Geene zoodanige uitsluiting vindt zich in de verpligtingen door Nederland sub B aangegaan, alwaar eenvoudig met Pruissen zonder van andere staten te gewagen, gehandeld wordt. Daarenboven blijft de weg open om dezelfde voordeelen aan Frankrijk en Nassau tegen wederkeerigheid te doen aanbieden. Met dat al ware het wenschelijk geweest te laten blijken, dat men het regt tot die kabinetsorder betwist, waartoe het protokol, indien men nu eenmaal zulk een stuk wilde in de wereld brengen, eene geschikte gelegenheid aanbood.

De aanmerking van den staatsraad Gericke omtrent de gaping, tusschen Lobith en Emmerik gelaten, alwaar de scheepvaartregten kunnen blijven geheven worden, schijnt juist te zijn.

Hetzelfde geldt van de gewigtige bedenking ook door den heer Netscher gemaakt, dat de doorvoer naar de staten hooger dan Pruissen gelegen en naar Zwitserland voor de goederen, welke uit Nederland Rijnopwaarts over het Pruissische gebied te water worden doorgevoerd, onbegunstigd blijft. Het departement van Financiën tracht deze zwarigheid op te lossen door de restitutie van $^{2}/_{3}$ der regten, welke de hoogerop gelegen staten thans bewilligen, maar heeft Nederland eenen genoegzamen waarborg, dat zij met deze restitutie, welke geheel facultatief is, zullen voortgaan? Die waarborg zoude moeten gezocht worden in het doel, hetwelk die staten ook thans tot die restitutie schijnt te hebben aange-

[1]) Zie blz. 112, noot 2.

spoord, te weten om Pruissens oogmerk ter concentreering van den invoer in Pruissische havens tegen te werken en niet alle regtstreeksche betrekking met Nederland te zien verloren gaan, alzoo het buiten zoodanige restitutie bijna onmogelijk zoude zijn om die vaart vol te houden. De Nederlandsche commissarissen hebben door summiere cijferingen pogen aan te toonen, dat bij de opvaart ver de meeste goederen naar Pruissen bestemd zijn, en dat de overige, die hooger worden opgevoerd, minder beteekenen. Over de naauwkeurigheid dier berekeningen kan ik niet genoegzaam oordeelen, doch deze voorstelling strookt niet geheel met het gewigt, hetwelk ik doorgaans heb hooren hechten aan onze afzendingen naar de hooger gelegen staten, gelijk Zwitserland en anderen. Intusschen verdient in aanmerking genomen te worden, dat ook Nederland geen vrijdom bij regtstreeksche doorvaart toestaat en dat bij doorvoer over de entrepôts bij afvaart slechts de helft van het afstandsregt tusschen Lobith en de zee, en bij opvaart eveneens het vast regt en bovendien nog de helft der scheepvaartregten worden geheven, dus welligt de wederkeerige concessiën tegen elkander opwegen, vooral wanneer men de kans, welke nogal groot schijnt, mede in aanslag brengt, dat de hooger gelegen oeverstaten de $^2/_3$ der regten zullen blijven vergoeden en de voordeelen mederekent aan den invoer in Pruissen toegestaan, en die mij geenszins onverschillig schijnen voor Nederland, noch uitsluitend te strekken in het Pruissisch belang, gelijk zij door de Administratie voor de Nationale Nijverheid beoordeeld worden, alzoo de goederen zoowel worden begunstigd door vermindering of kwijtschelding der scheepvaartregten, als door vermindering van het tarief.

Ofschoon de woorden „batelier néerlandais" II en III van dat art. minder juist gekozen zijn, en het eigenaardiger zoude geweest zijn alhier volgens gebruik te spreken van vlag en schepen, zoo vinde ik er de door de nijverheid aangevoerde zwarigheid niet in, alsof hier van Pruissische schepen en Pruissische schippers, van Nederlandsche patenten voorzien, zoude quaestie zijn, vermits toch de Nederlandsche regeering vrij blijft om patenten aan vreemde schippers te weigeren of te verleenen.

De bepaling in de voorlaatste alinea van dit artikel, volgens welke de schepen der wederpartij steeds met de nationale zullen worden gelijkgesteld, is wederkeerig, en ik kan ook uit dien hoofde

niet zien, dat hierin bijzondere zwarigheid zoude gelegen zijn. Alles samengenomen houde ik, zoover ik deze moeyelijke materie kan beoordeelen, de stipulatiën van dit artikel, waarbij de Rijnvaartregten geregeld worden, voor vrij voldoende en aan geene overwegende bedenkingen onderhevig, echter mag ik mijne huiverigheid niet verbergen om ten deze eenigszins te verschillen van den staatsraad Gericke en van de Administratie voor de Nationale Nijverheid, welke met alle de onderwerpen der Rijnvaart van zoo nabij bekend zijn, en om tegen hunne meening iets te zien verbreken of wijzigen in het daartoe betrekkelijke zoo hoogst verwikkelde raderwerk.

Art. séparé II.

Ophouden van het Tolverbond. De termijn, voor het Tolverbond en voor de tegenwoordige conventie bepaald, is nagenoeg dezelfde. Ook zonder dit artikel blijven partijen dus vrij om de conventie bij derzelver afloop al of niet te verlengen of te wijzigen, maar al ware zulks ook niet het geval, dan gevoele ik niet, welke zwarigheid er zoude bestaan om, gelijk hier geschiedt, te bepalen dat men bij veranderde omstandigheden opnieuw wegens de Rijnvaartregten zal stipuleeren. Men zal alsdan van geene slimmer conditie zijn dan thans, en de bepalingen over de Rijnvaartregten staan op zichzelve, en in geen onmiddelijk verband tot de overige artikelen der conventie.

Min verkieslijk achte ik het tweede gedeelte van dit artikel, waarbij Nederland afziet van de bevoegdheid om het scheepvaartregt met het vast regt te vereenigen, waartoe mijns inziens daarenboven geene genoegzame aanleiding bestond, alzoo Pruissen niets hier tegenover stelt. Intusschen zoude men mijns bedunkens hierover kunnen heen stappen. Sedert de sluiting toch der Mentzer Conventie[1]) is Nederland tot zoodanige vereeniging niet overgegaan, en het zal dus wel geene groote zwarigheid opleveren om er zich nog enkele jaren, en gedurende de werking der thans geteekende schikking van te onthouden.

Art. séparé III.

Toepassing der concessiën op de in de Pruissische kabinetsorder van 28 December 1836 [2]) genoemde staten. Ik kan bezwaarlijk

[1]) Van 31 Maart 1831. [2]) Vgl. blz. 112, noot 2.

deelen in de bedenkingen tegen dit artikel ingebragt. De begunstiging van den invoer in Pruissen en van den doorvoer achte ik voor die staten geenszins onverschillig. De voorwaarden, waaraan die toepassing dier begunstiging op de bedoelde staten verbonden wordt, betreffen dunkt mij voornamelijk de restitutie der $^2/_3$ van de regten, het bestaan van welke restitutie niet schijnt te kunnen betwist worden. Al zijn dus „ces avantages et faveurs sur le pied actuellement existant" ongespecificeerd gebleven, zoo komt mij deze generique omschrijving, welke alle onderdeelen omvat, desnoods genoegzaam voor. Ongetwijfeld is de restitutie der $^2/_3$ voor die staten eene last, maar het hangt van hen af om die al of niet te dragen, naarmate zij prijs stellen op de begunstiging, door Nederland aangeboden en op hunne onmiddelijke betrekkingen met hetzelve. Deze restitutie nu, al stond zij ook geheel op zichzelve, achte ik van genoegzaam gewigt om op te wegen tegen eene gelijke behandeling met de nationale, waartoe deze staten in het onderhavige artikel, gelijk de staatsraad Gericke aanmerkt, niet verpligt worden. Meer weegt bij mij de twijfel, of die staten de hun bij dit artikel aangeboden voordeelen tot den prijs der restitutie van $^2/_3$ der regten zullen willen koopen, vermits zij de voordeelen der Pruissische kabinetsorder reeds zonder die opoffering genieten en men betwijfelen mag of hetgeen Nederland hun kan aanbieden, daartegen opweegt; echter verflaauwt die twijfel, wanneer men overweegt, dat zij deze restitutie reeds tegenwoordig zekerlijk naar hun begrip in hun eigen belang hebben toegestaan. Nog heeft het iets zonderlings om in eene overeenkomst met Pruissen aan derde staten aanbiedingen te doen tegen wederkeerige vergelding, maar in de tegenwoordige verwikkelde onderhandeling laat zich dit moeyelijk vermijden.

Art. 9. Overleg omtrent de stoomvaart. Een overleg te dien aanzien tusschen Nederland en Pruissen schijnt niet te derogeeren aan 't geen bij de centrale commissie te Mentz zal dienen bepaald te worden; met dat al ware het wenschelijk geweest in dit artikel van de nadere deliberatiën der centrale commissie te gewagen.

Art. séparé IV.

Onverminderd de juistheid der aanmerking van de Administratie voor de Nationale Nijverheid, dat de stoomvaart op den Rijn onherroepelijk te Mentz behoort te worden geregeld en niet in eene

slechts voor eenige jaren gesloten overeenkomst, zoo laat zich deze materie niet wel regelen zonder voorafgaand overleg met Pruissen, welke mogendheid alhier met Nederland de hoofdrol speelt, en de maatschappijen, welke concessiën verleend worden ten gevolge eener overeenkomst tusschen Nederland en Pruissen, schijnen van geene slechtere conditie te zullen zijn, dan wanneer die concessiën te Mentz geregeld waren.

Volgens de Administratie voor de Nationale Nijverheid zoude de Nederlandsche Stoombootmaatschappij den geheelen Rijn, niet slechts den Pruissischen Rijn moeten kunnen bevaren. Intusschen valt het moeyelijk, te beseffen hoe Pruissen voor den geheelen Rijn zoude kunnen stipuleeren, welke stipulatie dan eerder door Nederland in art. séparé III zoude moeten begrepen worden onder de voorwaarden aldaar vermeld; wijders dient in aanslag gebragt te worden, dat de Duitsche stoombooten maar tot Rotterdam worden toegelaten, en dus niet eenmaal op den geheelen Nederlandschen Rijn. Het door de Nationale Nijverheid aangevoerde wegens de Keulsche maatschappij gevraagde concessie schijnt niet af te doen en te vervallen, zoodra de Pruissische regering dat verzoek niet ondersteunt, en wat ook de geheime oorzaken mogen zijn, dat Pruissen voor die maatschappij bij Nederland niet opkomt, zoo schijnt het onnoodig zich dezerzijds dat geval aan te trekken. De sustenue der nijverheid, dat de Dusseldorfer maatschappij tot Mentz varende, ook de Nederlandsche maatschappij dat regt zoude moeten genieten, zoude meer klem hebben, indien de Dusseldorfer maatschappij ook wierd toegelaten tot in zee en niet enkel tot Rotterdam, terwijl de Nederlandsche Stoombootmaatschappij ook vaart naar Engeland.

Daarentegen komt mij de beperking, dat de volgende Nederlandsche stoombootonderneming op den Rijn van Amsterdam of Arnhem zal moeten uitgaan, zeer aanstootelijk voor, als eene belemmering der werking van de Nederlandsche regering in hare eigene huishouding betreffende, van welke werking zij aan niemand eenige rekenschap verschuldigd is. De thans reeds in de vaart zijnde booten van Theunissen te Nijmegen, die ook eene concessie op den Pruissischen Rijn gevraagd hebben, wordenal dus van de vaart in Pruissen uitgesloten, even gelijk de zich in Overijssel gevormd hebbende onderneming, ten ware deze zich mogt willen vestigen te Amsterdam of te Arnhem. Daarenboven blijft de

gansche concessie illusoir, zoolang zich geene zoodanige maatschappij te Amsterdam of Arnhem zal gevormd hebben, hetwelk van de regering niet afhangt, en men mag vragen wat er intusschen van § 4 moet worden, en of Pruissen eene nieuwe maatschappij in de vaart zal mogen brengen, al is de Amsterdamsche of Arnhemsche nog niet in werking. In die § wordt Pruissen aan geene bijzondere localiteit gebonden. Het zal dus de faculteit behouden om eene dubbele Pruissische concurrentie op de Waal in te voeren, terwijl Nederland verstoken blijft van de bevoegdheid om ook van zijne zijde een tweede maatschappij op de Waal te octroyeeren, insgelijks op den Pruissischen Rijn toegelaten.

Oneigenaardig komt mij § 7 van dit artikel voor, vermits de constructie der booten en de vervaardiging der werktuigen huisselijke zaken zijn van elken staat, en de wederpartij niet aangaan.

§ 9 schijnt door de uitdrukking „territoire fluvial" genoegzaam de beperking tot aan den aanvang van het zeegebied te verzekeren.

Art. 11.

Binnen een jaar geene prohibitiën noch verhooging van regten, speciaal tegen de goederen der wederpartij gerigt. Ik zie hierin geene zwarigheid, als liggende het in den aard der zaak dat men er in alle geval niet toe zal overgaan tot na den afloop der handelsnegociatie, over negen maanden te openen.

De § 3 had omzigtiger kunnen gesteld worden, ten einde stellig uit te drukken dat de premiën voor de visscherijen en diergelijken hieronder niet begrepen zijn.

Art. séparé V.

De bedenkingen, op dit art. door de Administratie voor de Nationale Nijverheid en door den staatsraad Gericke gemaakt, zijn bij mij niet gerezen, alzoo het naar mijn inzien eene behoorlijke wederkeerigheid bevat. De bepaling der wederzijdsche regten van in-, uit- en doorvoer voor volgende negociatie voorbehouden zijnde, kan het geen aanstoot geven dat de tegenwoordige overeenkomst daaromtrent nog niets gunstigs bevat, en de beperkende Pruissische voorbehoudingen komen mij niet van genoegzaam gewigt voor om dit art. te verwerpen.

De slotsom mijner bevinding komt op het volgende neer.

Het hoofddoel der onderhandeling, vermindering van regten van in-, uit- en doorvoer is onbereikt gebleven.

De uit den weg ruiming der moeyelijkheden, gerezen uit de verhooging der Pruissische scheepvaartregten in de havens der Oostzee, uit de Pruissische kabinetsorder van den 28en December 1836 omtrent de Rijnvaart, en uit de Pruissische eischen ten aanzien der stoombootvaart, is verkregen tot eenen duurder prijs dan waarschijnlijk zoude hebben moeten besteed worden, wanneer men getracht had deze onderwerpen ieder afzonderlijk te regelen.

De vorm der dubbele geteekende overeenkomsten is oneigenaardig, en de toon dezer stukken hier en daar niet genoegzaam onzijdig.

In dat opzigt hellen zij eenigzins naar Pruissen over en laten het goed regt van Nederland betwijfelen.

Verscheiden stipulatiën hadden beter kunnen achterwege blijven als min noodzakelijk.

Sommige bepalingen zijn niet juist genoeg gesteld. Meerdere derzelve leveren stof op tot ligtere of ernstiger bedenkingen. Onder de laatste behooren vooral het tweede artikel wegens deszelfs mogelijke toepassing op Suriname, de cabotage, deszelfs extensieve omschrijving en het moeyelijk te verklaren dubbel emplooi of cumulatie dier concessie ten behoeve van Pruissen in geval van toekomstige begunstiging van andere staten door Nederland in de indirecte vaart, voorts de beperking der eerstkomende Nederlandsche stoombootmaatschappij tot Amsterdam of Arnhem en, indien men de premie der 10 % niet wil beschouwen als een onderscheidend scheepvaartregt, het toekennen dier premie aan Pruissen zonder eenige voordeelige wijziging in deszelfs tarief.

Treedt men terug tot den staat van zaken gelijk die weinige maanden geleden was, dan heeft Nederland voor deszelfs tegenwoordige opofferingen, de wederkeerige begunstiging der Rijnvaart uitgezonderd, bijna niets gewonnen, want destijds waren de Pruissische scheepvaartregten in de Oostzee nog niet verhoogd, de Rijnvaart werd geregeld door de Mentzer Conventie, niet door de kabinetsorder van 28 December 1836, en Pruissen vergenoegde zich met de reeds door Nederland bewilligde concessiën, aan Pruissische stoombootmaatschappijen uitgevaardigd. Men is thans slechts geslaagd in den afkoop der nadeelige maatregelen, in

de laatste maanden door Pruissen genomen, bijzonder der verkrachting van de Mentzer Conventie door de Pruissische kabinetsorder [1]), een onderwerp door het departement van Financiën onder de twijfelachtige zaken, over welke zich laat twisten, gerangschikt. Aldus is men teruggekomen op het standpunt van 1835 met het minus der tegenwoordige concessiën.

Bij zoodanige gesteldheid der dingen verdient de houding der Pruissische legatie eenige oplettendheid, want na mij tot drie malen toe vertrouwelijk over het groot genoegen te Berlijn wegens de getroffene conventie te hebben onderhouden en ook omtrent de ratificatie, als sprak die vanzelve, eenige woorden te hebben laten vallen, is zij eindelijk officieel, ofschoon mondeling op last van het Pruissische ministerie, met eenen ernstigen aandrang op de ratificatie opgetreden, waarbij zelfs de wenken niet zijn gespaard geworden, dat de weigering derzelve onaangename gevolgen zoude kunnen hebben op de betrekkingen tusschen de beide mogendheden, waartegen de familiebanden niet zouden kunnen opwegen. Bijna zoude men vermoeden, dat de Pruissische ministers zelve aan de ratificatie twijfelden, en dat zij die door eene eenigzins dreigende houding zochten te verkrijgen, naar het voorbeeld van den toon aanvankelijk insgelijks door de Pruissische commissarissen te Berlijn gevoerd.

Tegen dit een en ander staat het volgende over.

Het uitzigt heeft zich geopend op de onderhandeling van een eigenlijk tractaat van commercie, waarvan zelfs het tijdstip bepaald is, en de stemming is gunstiger geworden. Alhoewel dit nu nog ver af is van gelijk te staan met werkelijke materieele resultaten, zoo heeft het toch eene vrij belangrijke waarde en mag dus niet worden veronachtzaamd.

De geteekende stukken stellen eindelijk een partij aan de dagelijksche oneindige en lastige geschillen met Pruissen, tegen welke represailles en retorsiën van de Nederlandsche zijde op zijn minst wisselvallige hulpmiddelen zouden zijn.

Zoover ik er over kan oordeelen, is de Rijnvaart op eene vrij aannemelijke wijze geregeld, en zijn de wederkeerige concessiën op dat stuk voor beide partijen verkieslijk boven het streng aankleven aan de Mentzer Conventie. De nadeelen der Pruissische kabinetsorder [1]) worden aldus opgeheven en men behoeft zich in

[1]) Van 28 December 1836; vgl. blz. 112, noot 2.

geenen twist omtrent de ordonnantie in te laten, bij welken de krachtdadige bijstand der overige oeverstaten en vooral van Frankrijk, naar vroeger ondervinding te oordeelen, nog voor zeer twijfelachtig mag gehouden worden.

De concessie aan eene nieuwe Nederlandsche en Pruissische stoombootmaatschappij vereffent almede dit punt, de aanleiding van zooveel opgewondenheid tegen Nederland, zonder onevenredige opofferingen.

Aan de premie der 10 % is men in de later tijden begonnen hier te lande minder te hechten, alzoo dezelve bij onze lage regten veel verloor van haar gewigt, en indien het mij geoorloofd is mijn eigen gevoelen over die materie aan den dag te leggen, zoo heb ik mij nog niet kunnen overtuigen van gedwaald te hebben, toen ik die premie werkelijk hield voor een onderscheidend en scheepvaartregt. Wat hiervan ook zij, zoo verdient in 't oog gehouden te worden, dat men door deze opoffering de Pruissische klagten over de jongste graanwet[1]) heeft afgekocht en geneutraliseerd, en dat mitsdien deze is in haar geheel gebleven, en nog in de schaal kan gelegd worden bij de onderhandelingen over de regten van in-, uit- en doorvoer, terwijl bij het mislukken dier negociatie Pruissen op dit punt alsnu niet wel zal kunnen terugkomen, in welk geval men van de Pruissische bezwaren over de graanwet goedkooper tot den prijs der 10 % zal ontslagen zijn, dan wanneer er eene vermindering der regten op de granen aan Pruissen had moeten worden toegestaan[2]).

Het korte tijdperk, voor welke de twee overeenkomsten gesloten zijn, zoude ook nog kunnen geacht worden het toetsen der gerezen bedenkingen aan eene ondervinding van weinige jaren minder onaannemelijk te maken, ware het niet dat het afbreken van de eenmaal gelegde brug naderhand moeyelijker zal vallen dan thans het niet leggen derzelve, en dat de tegenwoordige artikelen dan toch steeds als een antecedent zullen worden aangehaald.

De balans van het tegen en voor aldus getrokken zijnde, zoo komt het mij voor dat het standpunt van Nederland door de plaats gehad hebbende onderhandeling minder gunstig geworden is, alzoo de hoofdmiddelen mijns inziens zouden zijn te ver-

---

[1]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

[2]) Bedoeld is de in noot 1 vermelde wet.

krijgen geweest met vermijding van verscheiden inconveniënten, welke de geteekende overeenkomsten opleveren, weshalve ik dan ook niet zoude geadvieseerd hebben tot die teekening.

Nu zij eenmaal heeft plaats gehad, wordt de keuze der regering moeyelijker, want men mag zich niet verbergen, dat bij de stugheid en kwade gezindheid van sommige Pruissische beambten, welke op deze aangelegenheden invloed hebben, en bij den toon doorgaans door Pruissen gevoerd, welke bij de optreding van den nieuwen minster van Buitenlandsche Zaken [1]) waarschijnlijk niet zal verbeterd zijn, de geweigerde ratificatie Nederland bedreigt met zware stormen van allerlei hartstogten, mede door teleurstelling, misrekening en gekwetste eigenliefde aangeblazen, welke het ook met het meeste beleid hoogst moeyelijk zijn zal te bezweren.

Als minister van Buitenlandsche Zaken achte ik mij onbevoegd om de bekrachtiging aan te raden van twee overeenkomsten, welke stof opleveren tot zoovele bedenkingen, en zulks te meer uit hoofde die raad, al ware ik mij dit ook zelf niet bewust, ligtelijk in verband zoude kunnen staan met het belang van mijn departement, op hetwelk de moeyelijkheden eener geweigerde ratificatie zoo menigvuldig zullen nederdalen.

Eenen tegenovergestelden raad vermeene ik evenmin te mogen veroorloven, in de overtuiging dat wanneer quaestiën tot zulk een hoog belang opklimmen, gelijk door een samenloop van omstandigheden de onderhavige, zij slechts van de hoogte van den troon naar behooren kunnen beoordeeld worden.

Indien U.M. tot de ratificatie besluit, zoo zoude er mijns inziens zonder zwarigheid de voorwaarde of voorbehouding kunnen worden bijgevoegd, dat art. 2 slechts toepasselijk is op de bezittingen in Europa, door de lassching der woorden „en Europe" na „Hautes Parties Contractantes", welke waarschijnlijk bij Pruissen geene zwarigheid ontmoeten zal.

Oordeelt H. D. tot de ratificatie niet te kunnen overgaan, zoo doen zich de volgende wijzen van behandeling op.

1. De ratificatie zoude zich kunnen beperken tot de patente artikelen, met uitsluiting der separaat-artikelen [2]). Deze behandeling zoude wel aan eenig, maar niet aan alle de bedenkingen tegemoet komen, vermits ook de hoofdartikelen er hebben opgeleverd.

---

[1]) Von Werther. [2]) No. 102.

Daarenboven zoude men dan een zeer onvolledig resultaat krijgen, alzoo de beide soorten van artikelen op elkander slaan en zich onderling aanvullen. Het lijdt dan ook geenen twijfel, dat Pruissen er niet in zoude toestemmen.

2. Men zoude de ratificatie kunnen afhankelijk maken van de gelijktijdige onderteekening van een nieuw stuk, waarin nadere voordeelen voor Nederland zouden bedongen worden. Zoodanige voordeelen nu zouden zich niet wel laten bedingen voor onderwerpen, bereids in de geteekende artikelen behandeld, welke te volledig zijn om nieuwe bijvoegingen toe te laten. Het nieuwe stuk zoude dus moeten behelzen voordeelen ten aanzien van de regten bij den in-, uit- en doorvoer, doch de onderhandeling hierover is juist verschoven tot over negen maanden, en Pruissen, door het Tolverein gebonden, zoude daartoe zonder voorafgaande ruggespraak met de overige staten van het Verein hiertoe de hand niet kunnen leenen, alware het er ook toe genegen. Daarenboven zoude zoodanig stuk wel nieuwe complicatiën kunnen aanbieden aan Nederland, maar de bedenkingen niet opruimen, door de reeds geteekende artikelen opgeleverd.

3. Ratificatie voor een korter tijdvak, b.v. één jaar, ten einde den loop der onderhandelingen over het tarief der regten van in-, uit- en doorvoer af te wachten en bij die gelegenheid tevens de thans geteekende stukken zooveel noodig te wijzigen. Hiertegen doet zich op, dat die artikelen eenmaal bekragtigd zijnde, het moeyelijker wordt er naderhand verbeteringen in te verkrijgen, en dat voor zooveel de waardigheid van het rijk erin mogt betrokken zijn, er geene restitutie in integrum mogelijk is opzigtelijk hetgeen daaromtrent eenmaal zal zijn toegegeven.

4. Behandeling der drie hoofdonderwerpen, regeling der scheepvaartregten ter zee, en op den Rijn, en van de stoombootvaart bij afzonderlijke schikkingen.

5. Omwerking der geteekende artikelen met vermijding van 't geen men oordeelt erin te moeten verwerpen, doch tevens van alle niet volstrekt noodzakelijke veranderingen.

Ik heb gemeend deze verschillende uitwegen te mogen optellen, uit hoofde zij eenigen invloed zouden kunnen hebben op de beslissing omtrent het al of niet ratificeeren, alzoo, hoedanig die ook uitvalle, het in aanmerking zal komen te overwegen wat er dientengevolge verder zal kunnen en moeten gedaan worden.

Nog voege ik hierbij de brieven van commissarissen no. 10, 11 en 13 [1]), behelzende eenige ophelderingen omtrent de geteekende artikelen.

No. 108. — 1837, Juli 13. — VERKLARING VAN SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE [2]).

Le soussigné, ministre président de S. M. le roi des Pays-Bas près S. M. le roi de Prusse, en procédant aujourd'hui à l'échange des ratifications des quatorze articles et cinq articles séparés relatifs à la navigation et au commerce entre les Pays-Bas et la Prusse, conclus et signés à Berlin par les commissaires néerlandais et prussiens le trois juin de cette année, se trouve chargé de déclarer, comme il a l'honneur de déclarer par la présente, que S. M. le roi des Pays-Bas, en ratifiant lesdits articles, a entendu qu'ils s'appliquent exclusivement aux états des Hautes Parties Contractantes en Europe.

En portant la présente déclaration à la connaissance de S. Exc. mr. le baron de Werther, ministre d'état et du cabinet de S. M. le roi de Prusse pour les Affaires Etrangères, le soussigné saisit cette occasion de lui renouveller l'assurance de sa très haute considération.

---

[1]) No. 86, 90, 100.

[2]) Copie. — Uit Berlijn. — R.A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 18 Juli 1837, No. 1 G.

III.

ONDERHANDELINGEN MET DE STATEN VAN HET TOLVERBOND OVER EEN HANDELSVERDRAG.

No. 109.—1837, Augustus 17.—VON WERTHER AAN VON DÖNHOFF[1]).

Das unterzeichnete Ministerium hat in seinem ergebensten Schreiben vom 17. v. M.[2]) betreffend den unter dem 3. Juni d. J. diesseits mit den Niederlanden abgeschlossenen Schiffahrtsvertrag[3]) sich noch eine nähere Mittheilung hinsichtlich von dem niederländischen Gouvernement gemachten Antrage in Beziehung auf gegenseitige Zollermäszigungen vorbehalten, wozu es jetzt schreitet, nachdem die erforderlichen litographirten Abschriften der hierauf bezüglichen Aktenstücke vollendet sind.

Das erste dieser Aktenstücke (Nr. 1) ist eine von den königlich niederländischen Bevollmächtigten übergebene, vom 22. April d. J. datierte Denkschrift über den Zucker[5]). Es wird darin zunächst die Schutzsteuer, welche in der Eingangs-Abgabe des Zollvereins von 11 R.[4]) von raffinirtem Zucker liegt, als unverhältnismäszig hoch dargestellt, besonders aber darüber Beschwerde geführt, dasz dieselbe nach dem neuen Vereinszolltarif nunmehr auch den Lumpenzucker, einen nur halb veredelten Gegenstand, treffe, wodurch die Niederlande das Debouché für ihren Colonialzucker verliehren. Dieser Nachtheil für die Handels- und Colonial-interessen Niederlands wird als um so gröszer geschildert, als die brasilianischen und Havanna-Zucker, welche denselben Grad erster Raffinage, wie die holländischen Lumps besäszen, und sogar von besserer Qualität als letztere seien, fortwährend als Rohzucker zu dem Satze von 5 R. für die Raffinerien eingelassen werden, während die in Holland fabricirten Lumps

[1]) Uit Berlijn.—G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 16.
[2]) Weggelaten. [3]) Verdrag van 3 Juni 1837. [4]) = Reichsthaler. [5]) No. 77.

einer Eingangsabgabe von 11 R. unterworfen würden. Es wird behauptet und auszuführen versucht, dasz hiedurch nicht minder auch das Interesse des vereinsländischen Handels und der vereinsländischen Consumenten benachtheiligt werde, welche letztere durch die Erhöhung des Eingangszolls auf Lumpenzucker der Vortheile beraubt würden, die ihnen aus den niederländischen Ausfuhrprämien für diese Zuckergattung erwachsen seien, dasz die Zolleinkünfte des Vereins dadurch geschmälert werden, und endlich, dasz auch den Zuckerraffinerien im Vereinsgebiete Nachtheile daraus erwachsen, indem für diese wegen des Absatzes des aus der ihnen nunmehr nur übrig bleibenden Bearbeitung des Rohzuckers gewonnenen Syrops Verlegenheiten entstünden, und sie überhaupt nur mit der früheren Erleichterung in dem Bezuge der Lumps mit Vorteil würden bestehen können. Der ferner entwickelten Ansicht nach würde *sämtlichen*, besonders aber auch den finanziellen Interessen des Vereins nur eine Herabsetzung der Eingangsabgabe von raffinirtem Zucker bis auf 8—8½ R. entsprechen; sollte aber der Verein sich hiezu nicht entschlieszen wollen, so würde das einzige Mittel, um sowohl die vereinsländischen Raffinerien zu erhalten, als auch die Interessen der Consumenten und des Auslandes zu berücksichtigen, in der Wiederherstellung der ehemaligen Erleichterungen in der Zulassung des Lumpenzuckers bestehen, was nicht minder, wie besonders auch im Hinblicke auf die wachsende Concurenz des Runkelrübenzuckers auszuführen gesucht wird, im finanziellen Interesse des Vereins rathsam sein würde.

Der Schlusz der Denkschrift macht eine Hindeutung auf den Einflusz, welchen die Frage über die vereinsländische Besteuerung des Zuckers auf die Handelsverhältnisse der Vereinsstaaten mit Holland hat, dessen Gouvernement, wenn der Verein, statt auf eine innigere Verschmelzung der gegenseitigen Interessen durch Beförderung des Austausches der beiderseitigen Erzeugnisze einzugehen, in Maaszregeln fortführe, die, wenngleich allgemein ergriffen, dennoch speciell die Handels- und Colonialinteressen der Niederlande verletzen, sich leicht nicht mehr im Stande finden dürfte, den Vereinsstaaten die bisherigen Vortheile des Absatzes ihrer Erzeugnisse nach den Niederlanden zu erhalten.

In einem zweiten Pro memoria vom 23. Mai d. J. (Nr. 2) [1] haben

[1]) No. 97.

die königlich niederländischen Bevollmächtigten sodann, unter Hinweisung *einerseits* auf die Vortheile, welche das Königreich der Niederlande dem Absatze der Erzeugnisse der Zollvereinsstaaten bisher schon dargeboten habe und in noch gröszerem Maasze darzubieten vermöge, *andererseits* auf die Nothwendigkeit, worin dasselbe sich befinden würde, in Ermangelung einer Erleichterung des Einlasses der jenseitigen Erzeugnisse in das Gebiet des Zollvereins, zu einer den Interessen des letzteren nicht zusagenden Änderung seines commerziellen Systems zu schreiten, näher die Bereitwilligkeit ihres Gouvernements zu einer vertragsmäszigen, auf Gegenseitigkeit der Leistungen beruhenden commerziellen Verbindung mit dem Vereine an den Tag gelegt und als Gegenstände einer deszfallsigen Übereinkunft

I. gegenseitige Verminderung der Einführzölle von einigen der hauptsächlichsten Handels-Artikel,

II. Ermäszigung der auf beiden Seiten jetzt bestehenden Durchgangs-Abgaben bezeichnet.

In *ersterer* Hinsicht wird vorgeschlagen eine Ermäszigung zu Gunsten Niederlands der Eingangs-Zölle des Vereins von rohem und halb oder ganz raffinirtem Zucker, Kaffee, rohen und fabricirten Tabak, Specereiwaaren, Reis, Thee, Heringen, Käse, Saatöl, Branntwein etc., und dagegen angeboten ein verhältnismäsziger Nachlasz der niederländischen Eingangsabgaben auf Getreide, irdene Waaren, Eisenwaaren, Manufactur- und Modewaaren, Bänder, Glas, Kriegs-Munition, Wein, Holz, Steine aller Art, seidene Waaren etc.

In *letzterer* Hinsicht wird jenseits Ermäszigung oder resp. Erlasz der Durchgangs-Abgaben von allen oder einigen Hauptartikeln des niederländischen Handels, z. B. Zucker, Kaffee, Specereien, Reis, Heringen, Tabak, Kattun, Baumwolle, Garn, Indigo etc., welche aus den Niederlanden mit der Bestimmung nach der Schweiz oder nach Oestereich auf dem Rhein angebracht werden, beantragt, und dagegen verhältnismäszige Verminderung der jenseitigen Durchgangszölle zu Lande und zu Wasser angeboten.

Das in Rede stehende Pro memoria ist hiernach als die jenseits vorgeschlagene Basis zu denjenigen Unterhandlungen zu betrachten, welche nach dem offenen Artikel 11 des Vertrages vom 3. Juni d. J. und dem Separat-Artikel 5 desselben[1]) neun

[1]) No. 102.

Monate nach Auswechselung der Ratificationsurkunden, mithin spätestens am 13. April k. J. zu Berlin eröffnet werden sollen. Bemerkt ist dabei schon im Voraus, dasz das niederländische Gouvernement, wenn von Seiten der Vereinsstaaten die beantragte gegenseitige Erleichterung in den Eingangs-Abgaben in ihrem ganzen Umfange fürerst nicht für ausführbar gehalten werden sollte, dasselbe, wenn man sich nur gegenseitig zusagen wolle diesen Zweck allmählich zu erreichen, auch auf einige vorläufige Verabredungen eingehen würde, sowie dasz dasselbe im Falle einer umfassenden, das allgemeine Interesse im Groszen befördernden Übereinkunft geneigt sein würde, auch der Ausfuhr der Vereinsstaaten nach den, immer mehr Bedürfnisse entwikkelnden niederländischen Colonien in Ost- und West-Indien die Vorzüge der am meisten begünstigten Nationen zuzugestehen.

Abgesehen von diesem Vorschlage einer Basis für die künftige Verhandlung sind die niederländischen Bevollmächtigten noch kurz vor der Unterzeichnung der Vertrages mit einem hievon unabhängigen Antrage hervorgetreten. Das königlich niederländische Gouvernement besorgt, dasz der Aufschub der gedachten Verhandlung bis zum April k. J. und die Aufrechthaltung des Status quo binnen des Zeitraumes eines Jahres von Unterzeichnung des Vertrages ab, namentlich in Beziehung auf die diesseitige Besteuerung des Lumpenzuckers, in der Hauptsache die Erreichung des Zwecks erschweren würde, weil sowohl die jenseitigen als die diesseitigen Raffinerien ihre Einrichtungen nach dem jetzigen Stande dieser Besteuerung treffen würden. Dasselbe wünscht daher, dasz so schleunig als möglich eine *interimistische* Übereinkunft getroffen werde, wonach vorläufig der *auf dem Rhein* in das Vereinsgebiet eingehende Lumpenzucker, welcher zum *Gebrauche der Raffinerien* in Preuszen und den übrigen Staaten des Zollvereins bestimmt ist, in Rücksicht darauf, dasz derselbe 10 % raffinirten Zucker mehr gewährt, als der Rohzucker und der sogenannte sucre terré, um 10 % höher als letztere, mithin mit 5½ Rt. zu verzollen sein würde. Es ist damit der Antrag in Verbindung gesetzt, während eines solchen Interimistici auch Butter, Käse und Rindvieh aus den Niederlanden gegen die Hälfte des allgemeinen Eingangszolles einzulassen, wogegen sofortige Ermäszigungen der jenseitigen Eingangsabgaben auf Wein, Holz, Getreide und auf alle Seidenfabrikate der Vereins-

staaten angeboten werden. Das nähere hierüber ist in einer Denkschrift der niederländischen Bevollmächtigten (Nr. 3) [1]) und in den darauf bezüglichen articulirten Vorschlägen derselben (Nr. 4) [1]) enthalten. Auf die dringenden Anträge der jenseitigen Bevollmächtigten hat man diesseits nicht umhin gekonnt, in dem bei Unterzeichnung des Vertrages aufgenommenen Schluszprotokolle [2]), wovon der betreffende Auszug hier beigefügt ist, (und welches übrigens nur noch diesseitige Vorstellungen über verschiedene Vexationen des Rhein-Schiffahrtsverkehrs in Rotterdam, welche aus dem conventionswidrigen Mangel eines dortigen hinreichenden Entrepots entstehen, ingleichen jenseitige Anträge der Vervollständigung der Chaussé zwischen Münster und Enschede und Errichtung einer Chaussé von Coesfeld nach Winterswijk zum Gegenstande hat), zuzusagen, hierüber mit den übrigen Vereinsstaaten in Communication zu treten.

Es handelt sich hiernach um die Fragen

1) wegen der von dem niederländischen Gouvernement vorgelegten Basis eines künftig zu unterhandelnden Handelsvertrages, und

2) wegen des jenseits in Antrag gebrachten Interimistici.

Hinsichtlich beider kann die diesseitige Regierung nur wünschen, baldigst die Ansichten der Vereinsstaaten in Erfahrung zu bringen. Indem das unterzeichnete Ministerium an sämtliche betheiligte königliche Gesandtschaften das deszhalb Erforderliche ergehen läszt, theilt es auch Euer Hochwohlgeboren in den Anlagen vier Exemplare eines jeden der oben gedachten vier Aktenstücke unter dem ergebensten Anheimstellen mit, drei Exemplare eines jeden, unter Beifügung des oben angeschlossenen Protocollauszugs, *dem dortigen* Ministerio mittelst einer Note, worin die obige Darstellung aufzunehmen sein wird, gefälligst mit dem Antrage zuzustellen, uns sobald als möglich, mit besonderer Beschleunigung aber hinsichtlich des in Rede stehenden Interimistici, die jenseitige Ansicht von dem Standpunkte der dortigen Regierung aus eröffnen zu wollen.

No. 110. — 1837, October 20. — VON ZESCHAU [3]) AAN VON JORDAN [4]).

Der Unterzeichnete giebt sich die Ehre dem königlich preuszi-

[1]) Weggelaten. [2]) No. 101. [3]) Minister van Financiën en ad interim minister van Buitenlandsche Zaken van Saksen. [4]) Uit Dresden. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 16.

schen auszerordentlichen Gesandten und bevollmächtigten Minister Herrn von Jordan auf die gefälligen Noten vom 29. Juli [1]) und 21. August d. J. [1]), den zwischen Preuszen und den Niederlanden abgeschlossenen Schiffahrtsvertrag [2]) und die von dem letzterwähnten Staate wegen gegenseitiger Zollermäszigungen hierbei gestellten Anträge betreffend, nach vorgängiger Communication mit den Ministerien der Finanzen und des Innern, folgendes ganz ergebenst zu erwiedern.

Obschon die diesseitige Regierung die Ansicht theilt, dasz einem Handelsvertrage mit den Niederlanden ein hoher Werth beizulegen sei, so glaubt dieselbe dennoch, dasz ein solcher für den jenseits vorzugsweise bedungenen Preis einer Zollermäszigung auf Colonial- und Materialwaaren, *als Import des niederländischen Handels*, nicht erkauft werden dürfe,

In der That erscheinen ausnahmsweise Begünstigungen der Art, einzelnen Staaten gegenüber, soweit solche nicht blos Gegenstände des Grenzverkehrs betreffen, vielmehr in das eigentliche Gebiet des Handels übergreifen, weder zweckmäszig, noch den Grundsätzen des Zollvereins entsprechend zu sein, da das System nach Auszen dadurch verrückt wird, die natürlichen Handelswege gestört, Monopole begünstigt und hinsichtlich der sodann nöthig werdenden Ursprungszeugnisse fremdartige Elemente in die Regiebehandlung gebracht und zum Nachtheil des redlichen Verkehrs, Miszbräuche und Hinterziehungen hervorgerufen werden.

Wenn schon die königlich preuszische Regierung auf ihre, durch eine solche Bevorzugung benachtheiligten Ostseehäfen einen besonderen Werth legen dürfte, so verdienen in dieser Hinsicht Hamburg und Bremen ohnstreitig eine noch entschiedenere Berücksichtigung, da solche dem deutschen Verkehr mit den überseeischen Märkten hinsichtlich der Versendung von Manufacten, und der Beziehung von Retouren in Colonialwaaren die grös zten Füglichkeiten darbieten, wobei, soviel Hamburg betrifft, die Elbschiffahrt den Transport nach dem Innern erleichtert, während die Versendungen über Holland weit kostspieliger sind.

Demungeachtet würde der Bezug von Colonialwaaren fast nur noch über Holland möglich sein, wenn die Eingangszölle auf die-

[1]) Weggelaten. [2]) Verdrag van 3 Juni 1837.

sem Wege eine ausnahmsweise Ermäszigung erfahren sollten, und es dürfte die solchenfalls unvermeidliche Störung des Verkehrs mit den genannten Hansestädten für einen groszen Theil des deutschen und insbesondere für den sächsischen Handel weit bedenklicher erscheinen, als eine etwanige Störung des preuszischen Ostseeverkehrs, welcher hauptsächlich auf den Export nach dem Norden und auf den Bezug nordischer Producte gewiesen ist.

Wenn hiernach auf den gedachten Vorschlag der königlich niederländischen Bevollmächtigten, nach diesseitigem Erachten, nicht einzugehen sein dürfte, so scheint eine zweckentsprechende Lösung der vorliegenden hochwichtigen Aufgabe nur dann möglich, wenn hierbei

1) von der, von jenen ebenfalls beantragten gegenseitigen Ermäszigung der Transitzölle, und

2) von einer allgemeinen Herabsetzung des Eingangszolls auf Lumpenzucker, worauf das Interimisticum hauptsächlich gerichtet ist,

ausgegangen, und von einem solchen Interimistico in formeller Hinsicht ganz absehend, auf diesem Wege die Abschlieszung eines bleibenden Handelsvertrags versucht wird.

Für die Ausführbarkeit der Sache auf dem eben angegebenen Wege spricht der Umstand, dasz die öffentliche Meinung des niederländischen Gewerbstandes mit einem Vertrage unter obigen Bedingungen, hauptsächlich wegen Erreichung ihres Wunsches hinsichtlich des Lumpenzuckers, sich gern zufrieden stellen würde. Hierzu kommt, dasz die königlich niederländische Regierung selbst augenfällig den gröszten Werth auf die Gewährung einer Ermäszigung des vereinsländischen Zolles auf Lumpenzucker legt, deren willfährige Stimmung aber, im Falle einer solchen Concession, mit um so gröszerem Erfolge benutzt werden kann, als überhaupt eine derartige Ermäszigung, wenigstens den inländischen Siedereien gegenüber, in dem finanziellen und national-öconomischen Interesse der Vereinsstaaten besonders dann liegen dürfte, wenn dadurch noch andere erhebliche Vortheile erlangt werden könnten.

Nachdem infolge der Münchner Conferenzbeschlüsse die frühere Tarifirung des Lumpenzuckers auf 11 R. vom Centner auch auf die inländischen Siedereien, welche denselben früher gleich dem Rohzucker mit 5 R. vom Centner versteuerten, aus-

gedehnt worden ist, so hat sich der Standpunct in sofern wesentlich verändert, als der gedachte Artikel fortan nicht mehr vom Auslande bezogen werden kann, am wenigsten aber von den inländischen Raffinadeurs, welche nun lediglich auf den Rohzucker beschränkt sind. Es ist sonach diese Tarifirung des Lumpenzuckers einem Verbote gleich zu achten, und, nachdem dergleichen nicht weiter versteuert wird, kann auch der finanzielle Punct nur noch insofern in Frage kommen, als das Quantum, welches die inländischen Siedereien früher an Lumpenzucker bezogen, nunmehr durch ein entsprechendes Quantum Rohzucker ersetzt wird, welches um so viel grôszer ist, als zu Darstellung des inneren Gehalts des 10 bis 15 % weniger Absatz gebenden Lumpenzuckers gehôrt. Hierin liegt ein finanzieller Vortheil im Vergleich zu dem früheren Stande der Sache, wonach Lumpen- und Rohzucker *gleich* besteuert wurden.

Es kônnte nun zwar der dermalige Mehrertrag des Zolls auf das verhältnismäszig grôszere Quantum des für die Siedereien eingeführten Rohzuckers, durch eine angemessene Erhôhung des Zolls auf Lumpenzucker gedeckt und dadurch ohne alle Benachtheiligung der finanziellen Interessen des Vereins gleichzeitig der Vortheil der inländischen Siedereien und — insofern die raffinirten Zucker dadurch wohlfeiler hergestellt werden — auch der Consumenten wahrgenommen, und dem Auslande, insbesondere Holland gegenüber, eine, dem Handelsverkehr günstige Stellung gewonnen, ingleichen zu Gunsten einer solchen Maaszregel von der kôniglich niederländischen Regierung Concessionen erlangt werden, welche auf den Handel und die Gewerbe der Vereinsstaaten günstig einwirken würden. Dagegen entsteht aber von Neuem das Bedenken, welches zunächst Veranlassung zur Erhôhung oder vielmehr Gleichstellung des Satzes auf Lumpenzucker für Siedereien und für den Handel oder das Consumo gegeben hat, nämlich:

> dasz diese Gleichstellung unter Annahme eines niedrigeren Satzes das finanzielle Interesse zu sehr benachtheiligen und die Beschränkung des niedrigeren Satzes auf den Fabrikationsbedarf augenblicklich die kaum verhallten Klagen des Handelsstandes und der Consumenten wieder hervorrufen würde.

Sollte es aber dennoch von sämmtlichen Vereinsstaaten für

angemessen erachtet werden, den Zoll auf Lumpenzucker, indem man selbigen im Allgemeinen zu 11 R. vom Centner festhielte, für vereinländische Siedereien auf 6 R. oder auch allenfalls nur auf 6½ R. vom Centner zu ermäszigen (eine Maaszregel, welche dann nicht blos auf das niederländische Fabrikat beschränkt, sondern überhaupt auf alle fremde Lumpenzucker auszudehnen, deren Ausführung jedoch vorerst von dem Erfolge der mit der königlich niederländischen Regierung deshalb zu pflegenden Unterhandlungen abhängig zu machen sein würde), sollte demnächst in den diesseitigen Durchgangszöllen für die aus den Niederlanden eingehenden Waaren, dem jenseitigen Antrage gemäsz, eine ausnahmsweise Ermäszigung zugestanden werden, was, diesseitigem Ermeszen nach, ohne Verletzung der Grundsätze und ohne hauptsächliche Benachtheiligung der Vereinsinteressen geschehen könnte, so dürfte dagegen eine entsprechende Ermäszigung der niederländischen Binnenzölle, deren Höhe jedes Transitogeschäft durch diese Staaten und mithin die Benutzung seiner Seehäfen für den vereinsländischen Export unmöglich macht, sowie die Gestattung eines freien Entrepots für die aus den Vereinsstaaten eingehenden Waaren, auch nach Befinden eine Herabsetzung der niederländischen Eingangszölle auf manche vereinländische Producte und Fabrikate in Anspruch zu nehmen sein.

Dasz dies mit Erfolg geschehen könne, läszt sich um so mehr voraussetzen, als die Herabsetzung des Vereinszolls auf Lumpenzucker für den niederländischen Handel eine Lebensfrage ist. Denn dieser Staat kann nur auf diese Weise die ihm aus seinen Colonien zugeführten Rohzucker verwerthen, indem bei den daselbst statt findenden hohen Eingangszöllen (20½ holländische Gulden vom Centner) die Wiederausfuhr blos durch den bedeutenden — selbst eine Prämie involvirenden — Rückzoll, nach Höhe von 33¼ holländischen Gulden vom Centner ermöglicht wird. Den vereinländischen Kaufleuten und Gewerbtreibenden musz es dagegen höchst wichtig sein, einen Antheil an dem, nur von holländischen Häfen aus, auf holländischen Schiffen zu betreibenden wichtigen Handel nach den holländischen Colonien zu erlangen.

Der vorstehend bezeichnete Weg scheint, soweit sich überhaupt die Folgen solcher Maaszregeln im Voraus hypothetisch bestimmen lassen, derjenige zu sein, auf welchem ohne Verletzung

der diesseitigen Interessen, sie seien finanzielle oder gewerbliche, manche dem gegenseitigen Bedürfnisz entsprechende und für den Verkehr der Vereinsstaaten im Allgemeinen segensreiche Ergebnisse zu erlangen seyn dürften.

Nichtsdestoweniger ist die diesseitige Regierung der Ansicht, dasz diese Angelegenheit in keiner Weise zu übereilen, insbesondere aber vorerst abzuwarten sein dürfte, welche Wirkungen die von den Vereinsstaaten erst vor Kurzem ausgeführte Erhöhung des Satzes auf Lumpenzucker für Siedereien in finanzieller und gewerblicher Hinsicht haben wird. Da diese Wirkungen aber erst nach Ablauf von mindestens drei Jahren mit Zuverlässigkeit zu beurtheilen sein dürften, so scheint es rathsam, bei den Verhandlungen mit der niederländischen Regierung hierauf geeignete Rücksichte zu nehmen.

Indem der Unterzeichnete seiner Zeit weiterer gefälliger Mittheilung entgegensieht, benutzt er mit wahrem Vergnügen auch diesen Anlasz zur Erneuerung seiner ausgezeichnetsten Hochachtung.

No. 111. — 1838, Maart 12. — VON GISE [1]) AAN VON DÖNHOFF [2]).

Die im Verlaufe der Unterhandlungen wegen des Schiffahrtsvertrages vom 3. Juny v. J. und bei dem Abschlusse desselben von Seite der königlich niederländischen Commissarien geschehenen Eröffnungen und Vorschläge [3]) zu Übereinkünften mit den Zollvereins-Staaten über gegenseitige Verkehrserleichterungen, deren Mittheilung der Unterzeichnete mittelst der schätzbaren Note Seiner des Herrn Grafen von Dönhoff Hochgeboren vom 23. August v. J. [4]) empfangen hat, sind inzwischen der damit beabsichtigten vorläufigen Erwägung unterzogen worden, in Folge welcher der Unterzeichnete sich nunmehr in den Stand gesetzt findet, die nachstehenden Bemerkungen an S. H. gelangen zu lassen.

Die gedachten Eröffnungen sind auf zweierlei Verabredungen gerichtet worden, und zwar zunächst auf ein Interimisticum in Ansehung einiger Gegenstände, sodann auf eine Übereinkunft zu

[1]) Minister van Buitenlandsche Zaken van Beieren.
[2]) Uit München. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 16. [3]) No. 77 en 97. [4]) Weggelaten.

gegenseitiger allgemeiner Regulirung der wechselseitigen Verkehrsverhältnisse.

Bei dem ersten Vorschlage durfte wohl sofort in Betrachtung kommen, ob für die kurze Zwischenzeit bis zu den vorbehaltenen weiteren Unterhandlungen das Bedürfnisz einer einstweiligen Vereinbarung im beiderseitigen Interesse anzuerkennen sei, und ob, selbst von aller Rückwirkung auf die späteren Verhandlungen abgesehen, unter den dafür anzunehmenden Voraussetzungen, damit beiden Theilen gedient sein könnte.

Aus den Mittheilungen waren nach diesseitiger Ansicht Momente, nach welchen ein solches Bedürfnisz auf Seite der Zollvereins-Staaten klar und unzweifelhaft hervorgetreten wäre, nicht zu entnehmen, und da auszerdem inzwischen nicht bekannt geworden, dasz dafür die Ansichten mehrerseits sich ausgesprochen, ferner der nahe Ablauf des Termins zum Beginnen der Unterhandlungen über den Hauptvertrag ohnehin der Standpunkt jenes Theils der Vorschläge verändert hat, so wird die dieszfallsige niederländische Proposition nunmehr als factisch und stillschweigend beseitigt angesehen werden dürfen.

Was die Vorschläge zu einem auf Gegenseitigkeit beruhenden Handelsvertrage betrifft, so hält man, die Sache aus dem allgemeinen staatswirthschaftlichen Gesichtspuncte beurtheilt, nach den bisherigen Erfahrungen über die Wirkungen solcher Verträge es nicht für zweifelhaft, dasz ein derartiges Übereinkommen als vortheilhaft zu betrachten wäre, soferne dadurch dem Groszverkehr neue Erwerbsquellen geöffnet werden, die Betriebsamkeit belebt, und der Austausch der Landeserzeugnisse, den natürlichen Bedürfnissen angemessen, befördert wird.

Nothwendig bleibt aber diese Betrachtung an die Voraussetzung geknüpft, dasz der Modus der wechselseitigen Zugeständnisse wohl bemessen, und der gewissen innern Industriezweigen gewährte Schutz nach Erfordernisz und mit Vermeidung plötzlicher Übergänge berücksichtigt werde.

Auch unter den Verhältnissen das Zollvereins glaubt man annehmen zu können, dasz, die vertragsmäszigen Mittheilungen vorausgesetzt, wie vorbehalten, im Allgemeinen man sich denjenigen Modificationen und Bedingungen werde anschlieszen können, welche von Seite Preuszens als Basis für den Vertrag möchten aufgestellt werden.

Da indessen die Mittheilung der niederländischen Vorschläge erfolgt ist, ohne dasz damit von Seite der königlich preuszischen Regierung weder im Allgemeinen eine Eröffnung ihrer Ansicht von denselben noch eine Äuszerung über das Einzelne der Vorschläge wäre verbunden worden, so erscheint es höchst wünschenswerth, vor Allem noch von den Ansichten der königlich preuszischen Regierung in Ansehung der niederländischen Vorschläge überhaupt und von den preuszischerseits beabsichtigten Gegen-Vorschlägen vorbereitend unterrichtet zu werden.

Dieser Wunsch wird um so mehr durch die weitere Erwägung für gerechtfertigt erkannt werden, dasz von den holländischen Commissarien schon vorläufig als wichtigstes Postulat und resp. als conditio sine qua non die Herabsetzung der Eingangsgebühren auf Colonialwaaren bezeichnet worden ist (worüber, was die einzelnen Artikel betrifft, jedenfalles die specielle Äuszerung zur Zeit noch vorbehalten bleibt), welche bekanntlich eine der ergiebigsten Quellen der Zoll-Vereins-Einnahmen gewähren, in welcher Beziehung man, den Gegenpropositionen der königlich preuszischen Regierung irgend vorzugreifen, nicht gemeint sein kann.

Ohne über die Einzelheiten der niederländischerseits geschehenen Eröffnungen schon dermalen, und vor erlangter näherer Kenntnisz von den Ansichten der königlich preuszischen Regierung ein Urteil aussprechen zu wollen, glaubt man indessen doch bereits die Meinung fassen zu können, dasz es nicht unmöglich sein werde, die Concessionen gegenseitig ohne nachtheilige Einwirkung auf industrielle und die Vereinsinteressen in der Art zu ordnen, dasz dadurch die allgemeinen Zwecke der groszen Vereinsverbindung, deren Dasein und Bestand Deutschland den erhabenen Gesinnungen seiner Fürsten, ihrer Eintracht und unbefangenen Würdigung der wahren National-Interessen verdankt, allseitig zum Wohle der Unterthanen gefördert werden.

Wenn auch manche Zugeständnisse Hollands zunächst nur für einzelne den Niederlanden näher gelegene Theile des Vereinsgebietes unmittelbare Vortheile gewähren werden, so werden doch mehrere und wichtige Gegenstände des allgemeinen Bedürfnisses durch die Convention eine befriedigende Bedachtnahme erhalten können, wenn auch nicht in Anschlag zu bringen wäre,

dasz in dem groszen Vereine die allgemeinen Folgen des erweiterten Verkehrs und die davon auf alle Theile zu erwartende Rückwirkung immer ein wichtiger Gesichtspunct für die Entschlieszung der Vereinsregierungen sein werden.

In dem Betrachte wird auf die Erleichterung des Transits durch Holland ein besonderer Werth zu legen sein, da hierdurch die Gelegenheit zu directen Versendungen über Seeplätze beträchtlich zu erweitern ist, und den Natur und Industrie Erzeugnissen der Vereinsländer neue Absatzwege geöffnet werden können, deren Gewinn selbst manche Opfer des Vereins rechtfertigen wird, die unter solcher Voraussetzung weder für den Verein im Ganzen noch für die Einzelnen unvortheilhaft, noch in irgend einer Beziehung für den Bestand des Vereins nachtheilig gedacht werden können.

Indem der Unterzeichnete in Erwartung geneigter näherer Eröffnungen über die Absichten der königlich preuszischen Regierung sich einstweilen auf diese allgemeine Andeutung der Ansichten seiner Regierung zu beschränken hat, ergreift er mit Vergnügen u. s. w.

No. 112. — 1838, Maart 26. — DE PERPONCHER AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

J'ai l'honneur de porter à la connaissance de V. Exc., que je me suis empressé en obéissance à ses ordres, contenus dans sa dépêche du 18 du courant [2]), de demander à monsieur le baron de Werther, si le Cabinet prussien est disposé à ouvrir dans le courant d'avril la négociation commerciale avec les plénipotentiaires des Pays-Bas, en l'informant en même tems qu'ils se présenteront pour lors à cette fin à Berlin. Je ne tarde point, monsieur le baron, à vous transmettre au préalable le billet ci-joint [3]), que j'ai reçu du ministre et qui est relative à l'affaire susmentionnée. D'après l'opinion énoncée par V. Exc., que si inespérément la négociation venait à échouer, il serait désirable que la légation demeurât étrangère au résultat négatif, il n'a pu être question entre monsieur le

[1]) Uit Berlijn. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 31 Maart 1838, no. 1 G.

[2]) Weggelaten. — Aldaar, 18 Maart 1838, no. 4G.

[3]) Von Werther aan de Perponcher, d.d. 26 Maart 1838. Aldaar, ad exh. 31 Maart 1838, no. 1G. — Von Werther bericht hierin, dat „notre principal commissaire, M. le Conseiller Intime Windhorn, est gravement malade".

baron de Werther et moi de ma personne pour prendre part à la négociation commerciale qui va probablement entamer, vu que je ne saurais, en opposition directe à votre avis, monsieur le baron, à l'égard de ma nomination ambitionner d'être appointé premier plénipotentiaire.

No. 113. — 1838, April 8. — DE PERPONCHER AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

C'est en me référant à ma dépêche du 26 mars dernier [2]), que j'ai actuellement l'honneur de porter à la connaissance de V. Exc., que monsieur le baron de Werther m'a communiqué hier au soir que la négociation commerciale, pour laquelle messieurs les plénipotentiaires de S. M. notre augustre maître se rendront à Berlin, étant une affaire fédérale, d'après cela l'opinion des différentes Cours que cette négociation concerne, avait dû être recueillie et spécialement celle de la Bavière, qui actuellement était connue, mais que celle de la Cour de Wurtemberg ne l'était point encore ici; que cette circonstance néanmoins ne porterait aucun retard à la marche de l'affaire; que d'après cela monsieur le ministre des Finances de S. M. le roi de Prusse était déjà occupé de la rédaction d'un mémoire [3]), qui serait communiqué à notre gouvernement. Monsieur le ministre ajouta, que dans tous les cas cependant la négociation en question ne pourrait être entamée dans le courant de ce mois.

No. 114. — 1838, April 26. — MICHAËLIS [4]) AAN VON SCHERFF [5]).

Erst vor etwa 14 Tagen ist die letzte rückständige Erklärung einer Vereins-Regierung, und zwar Würtembergs, über die von Ihrem Gouvernement proponirte Basis eines Handels-Vertrags eingegangen und es zeigt sich nun, dasz eine grosse Majorität gegen diese Basis, besonders auch gegen Herabsetzungen unseres Eingangszolls auf Colonial-Waaren, vorzüglich auch gegen Ermäszigung der Abgabe vom Lumpenzucker sich geäussert hat. Dem Herrn Finanz-Minister liegen jetzt diese Erklärungen vor;

---

[1]) Uit Berlijn. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 13 April 1838, no. 7.
[2]) No. 112. [3]) Vgl. no. 114. [4]) Geheime Legatie-raad van Pruisen.
[5]) Uit Berlijn. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 7 Mei 1838, no. 1 G. (Extract).

ein bestimmter Entschlusz ist, soviel ich weiss, noch nicht gefaszt; jedoch hat unser Ministerium Ersteren schon vor einiger Zeit um Mittheilung seiner Ansicht gebeten, damit wir uns gegen Ihr Gouvernement über die Lage der Sache zu äussern im Stande seyen.

Hierdurch mag das Gerücht von einem nach dem Haag zu sendenden Memoire entstanden seyn [1]), von welchem ich nichts weiss.

Mir scheinen nun zwei Alternative eintreten zu können:

entweder tritt unser Gouvernement den Bedenken der Majorität der übrigen Vereins-Staaten in den Hauptsachen bei, — dann wäre es wohl unsere Pflicht, das Ihrige nicht zu einer vergeblichen Hersendung von Commissarien zu veranlassen, sondern demselben offen unsere Ansicht zu sagen und dabei anheimzustellen, allenfalls eine andere Basis vorzuschlagen, auf welcher eher ein Resultat zu erzielen seyn dürfte;

oder, wir sind in Hauptsachen anderer Ansicht als die dissentirenden Vereins-Mitglieder, — dann scheint mir zuerst vorzugsweise darauf hingewirkt werden zu müssen, jener Ansicht bei letzteren Eingang zu verschaffen, wozu vielleicht die Zoll-Conferenz in Dresden, welche im Juny eröffnet wird, die beste Gelegenheit darbieten würde.

Käme es Ihnen nicht darauf an, längere Zeit hier in Berlin, und vielleicht ohne ein endlich günstiges Resultat, zu verweilen, so würde meines Erachtens die letztere Alternative Ihrer Hieherkunft nichts entgegenstehen. Man könnte vielleicht mit Ihnen, wenn auch nicht sofort im eigentlichen Sinne verhandeln, doch berathen, und Gelegenheit zu einem schnelleren Ideen-Austausche haben, als die Post nach dem Haag darbietet.

Soviel glaube ich übrigens mit Gewissheit voraussehen zu können, dass auch unsere Regierung wesentliche Tarif-Veränderungen, selbst wenn sie vertragsmässig sich dazu verpflichten möchte, nicht vor Ablauf der jetzigen Tarif-Periode eintreten lassen würde, was auch die Ansicht aller Vereins-Mitglieder ist.

Der Geheime Ober-Finanzrath Windhorn ist in einem bedenklichen Zustande von Abspannung und hat alle seine Geschäfte abgeben müssen, was ein grosser Verlust wäre, wenn es dauerhaft seyn sollte. Jedenfalls zieht seine Krankheit Verzögerungen in manchen Geschäften nach sich, mit denen er vorzüglich vertraut ist [2]).

[1]) Vgl. echter no. 113. [2]) Vgl. ook hiervóór, blz. 354, noot 3.

No. 115. — 1838, Mei 20. — VON ALVENSLEBEN AAN VON WERTHER[1]).

In Erwiederung auf die geehrten Schreiben vom 28. März und 22. April c.[2]), mit welchen ein königlich hochlöbliches Ministerium der auswärtigen Angelegenheiten auch die Äuszerungen der königlich würtembergischen Regierung in Betreff der niederländischerseits vorgeschlagenen Grundzüge zu einem Handelsvertrage mit dem Zollvereine, so wie eine hierauf bezügliche fernere baierische Note[3]) hierher mitgetheilt hat, ermangle ich nunmehr nicht, Wohldemselben anliegend in der Form eines Pro-memoria[4]), dem geäuszerten Wunsche gemäsz, eine allgemeine Zusammenstellung der über die niederländische Frage überhaupt eingegangenen Erklärungen sämmtlicher übrigen Vereinsstaaten zu übersenden, an welche hiernächst die diesseitigen Ansichten von der Sache und die Grundzüge der Propositionen geknüpft sind, welche man nach meinem Dafürhalten den betheiligten Staaten, in Bezug auf zulässig erachtete den Niederlanden zu machende Zugeständnisz und als Vergeltung zu verlangende dortige Gegenleistungen zum weitern Verfolg der Angelegenheit zu eröffnen haben dürfte.

Da die Meinungen der Vereinsstaaten über die holländischen Vorschläge und Anerbietungen in vielen Puncten sehr divergirend sind, Kurhessen namentlich sich überall gegen dieselben ausgesprochen hat und von andern Seiten noch nähere Erklärungen vorbehalten werden, so würde es zur Eröffnung der beabsichtigten Unterhandlungen über den Gegenstand mit niederländischen Commissarien noch zu früh sein.

Ich stelle daher ganz ergebenst anheim das jenseitige Gouvernement von dieser Lage der Sache, den verschiedenen Ansichten von derselben seitens der übrigen Vereinsstaaten und besonders von der diesseitigen Meinung über diejenigen Puncte in Kenntnisz zu setzen, auf welche sich die Zugeständnisse des Vereins an Holland zu beschränken haben und welche Gegenleistungen derselbe den Grundzügen nach, dafür von der andern Seite in Anspruch zu nehmen haben würde, mit dem Eröffnen, dasz in dieser Beziehung noch eine weitere Communication mit den betheiligten Gouvernements im Gange sei, nach deren Beendigung das Resultat derselben der niederländischen Regierung mitgetheilt

[1]) Uit Berlijn. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande I, vol. 17. [2]) Weggelaten. [3]) Vgl. no. 111. [4]) Vgl. no. 116, en noot 3 op blz. 358.

werden solle um sodann alsbald Bevollmächtigte zur Eröffnung der beabsichtigten Unterhandlungen hierher senden zu können, insofern dieselbe ihrerseits die allgemeinen diesseitigen Propositionen zur Basis einer solchen einzuleitenden nähern Unterhandlung geeignet halte.

Den Regierungen der zollvereinten Staaten dürfte gleichzeitig mit Zugrundelegung ihrer verschiedenen Erklärungen und des Inhalts des Pro-memoria, besonders soweit es sich um die nach diesseitigem Dafürhalten von dem Vereine zu machenden Zugeständnisse und dagegen zu verlangenden Begünstigungen handelt, die von einem königlichen hochlöblichen Ministerium schon beabsichtigte Mittheilung mit dem Antrage zu machen sein, sich nunmehr unmittelbar und mit Beschleunigung über diese Propositionen zu erklären, nach Umständen auch die dortigen Bevollmächtigten zu der in Dresden abzuhaltenden Conferenz, soweit es sich etwa noch um nähere Erörterung einzelner specieller Bedenken dabei handeln möchte, mit Instruction deszhalb zu versehen, sodann aber und wenn über die Hauptpuncte ein Einverständnisz zustande kommt und Niederland die Propositionen zur Eröffnung der beabsichtigten Unterhandlungen auf den Grund derselben für geeignet hält, ihre Zustimmung zu ertheilen, dasz das diesseitige Gouvernement diese Verhandlungen namens des Vereins, wie es bei den Verträgen mit Hannover und Braunschweig [1]) geschehen, mit den niederländischen Commissarien einleite, führe und vorbehaltlich des allgemeinen Einverständnisses sämmtlicher Vereins-Regierungen zum Schlusse bringe.

No. 116. — 1838, Mei 20. — PRUISISCHE „MÉMOIRE" [2]) [3]).

Le gouvernement des Pays-Bas a fait, à la suite du traité de

[1]) Verdragen van 1 November 1837. De Martens, Nouveau Recueil, XIV, blz. 333, 338, 349, 366, 370.

[2]) Uit Berlijn.— G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 17.

[3]) Deze „Mémoire" is niet de Pro-memorie, die von Alvensleben vermeldt (*no. 115*) en aan het departement van Buitenlandsche Zaken wilde toezenden. De P.-M. was in het Duitsch opgesteld, werd op het laatstgenoemde departement zeer gewijzigd en verkort, om aldus als basis voor eene vertaling in het Fransch te dienen. Deze vertaling is het hier afgedrukte stuk, dat daarna bij schrijven van 7 Juni 1838 aan von Lottum te 's-Gravenhage werd gezonden, met de opdracht het tegelijk met eene tevens in ontwerp toegezonden nota (*no. 119*) aan de Nederlandsche regeering te overhandigen. Dit geschiedde op 14 Juni d.a.v., tegelijk met de nota van Von Lottum. — Afschriften der „Mémoire" werden aan de regeeringen der afzonderlijke staten van het Tolverbond ter hand gesteld.

navigation de 3 juin dernier à celui de Prusse différentes propositions [1]) relatives à des concessions réciproques dans le but de faciliter et d'activer les relations et l'échange des produits entre les états de l'Association de douanes et les Pays-Bas. Ces propositions que le gouvernement prussien a communiquées dans le tems aux autres états interessés, portaient en général:

1. sur une diminution réciproque des droits d'entrée de quelques articles importants de commerce. Le gouvernement des Pays-Bas en désirait principalement en faveur de ses sucres raffinés, demi-raffinés et bruts, ainsi que pour certaines autres denrées coloniales;

2. sur une réduction des droits de transit existant des deux parts.

Enfin, pour le cas où un arangement comme celui-ci se conclurait entre les états de l'Union de douanes d'une part et les Pays-Bas de l'autre, le gouvernement néerlandais s'était montré disposé à accorder aux exportations des états de l'Union aux colonies néerlandaises des Indes Orientales et Occidentales les avantages des nations les plus favorisées.

Indépendamment de ces ouvertures le gouvernement néerlandais avait proposé de faire précéder les negociations auxquelles elles donneraient lieu, d'un arangement intérimistique, d'après lequel le sucre-lumps introduit par le Rhin dans les états de l'Union pour l'usage des raffineries indigènes, y serait admis immediatement à un droit excédant de dix pour cent seulement celui de 5 R. [2]) par quintal qui se prélève d'après le tarif actuel sur le sucre brut importé avec la destination indiquée ci-dessus, et qui se monterait par conséquent à 5 $^1/_2$ R. Une réduction immédiate de la moitié des droits d'entrée actuels sur le beurre, le fromage et les bêtes à cornes venant des Pays-Bas fut également réclamée comme partie de cet intérim. Et en compensation le gouvernement néerlandais offrit de réduire les droits d'entrée qu'il prélève sur les vins, les bois, les céréales et les soieries des états de l'Union.

L'époque de l'ouverture des négociations générales étant dans l'intervalle arrivée, il ne peut plus s'agir de discuter à elles seules les conditions de cet intérim. Il semble plus convenable de les combiner avec les propositions générales qui ont été faites.

Les autres états de l'Union de douanes consultés sur ces pro-

[1]) Nos. 77, 97. [2]) R. = Reichsthaler.

positions ont enfin répondu tous. Voici le résumé de leurs réponses.

1. *La Bavière*[1]) considère ces propositions, surtout celles, qui ont pour but de faciliter en général le transit par les Pays-Bas, comme méritant dans l'intérêt des états de l'Union certainement d'être prises en mûre considération.

Toutefois le gouvernement bavarais part de lasupposition conditionelle que les concessions à accorder, nommément en ce qui concerne le sucre et les autres denrées coloniales, ne porteront pas prejudice aux intérêts financiers de l'Union.

Du reste il n'entre pas dans un examen spécial des différentes propositions, et se réserve de s'expliquer ultérieurement après avoir pris connaissance de la manière de voir des autres états de l'Union sur cet objet.

2. *Le gouvernement saxon*[2]), tout en appréciant également les avantages d'un traité de commerce avec les Pays-Bas, pense qu'il ne saurait convenir de les payer au prix de la réduction des droits d'entrée en question en faveur d'importations néerlandaises seulement. Ce gouvernement vote en général contre toute concession à accorder isolément à tel ou tel état, qui n'aurait pas pour objet des articles appartenant au mouvement commercial de la frontière proprement dit, mais qui tombent dans la catégorie du commerce général.

Le gouvernement saxon pense que prendre pour base la réduction des droits de transit proposée et comme mesure générale la diminution des droits d'entrée des sucres-lumps, sur laquelle porte principalement la proposition de l'intérim, présenterait le plus de chances de succès à une négociation à ouvrir pour arriver non à un intérim, mais à un traité durable.

La réduction proposée du droit d'entrée du sucre-lumps destiné aux raffineries a donné lieu en outre de la part de la Saxe aux observations suivantes. Le retrait de la faveur accordée antérieurement à ce sujet aux raffineries indigènes a eu pour effet l'introduction d'une quantité correspondente de sucre brut, excédant celle de l'importation antérieure du sucre-lumps des 10 à 15 pour cent auxquels se monte le surplus du déchet que présente le raffinement des sucres bruts comparé au produit de la recuite des sucres-lumps. Les raffineries ayant payé autrefois le même droit tant pour

[1]) Vgl. no. 111. [2]) Vgl. no. 110.

l'une que pour l'autre espèce de sucres, le résultat du changement qui a eu lieu, est un avantage financier pour l'état. Cet avantage pourrait être maintenu, il est vrai, en chargeant le sucre-lumps d'un droit plus fort, en proportion, que le sucre brut. Mais il y a encore une autre objection. Réduire le droit du sucre-lumps destiné aux raffineries audessous du taux que paye le public, serait faire revivre les réclamations à peine apaisées, que cette distinction avait suscitées de la part des négocians et des consommateurs. Si néanmoins les autres états de l'Union trouvaient convenable, tout en maintenant le droit général du sucre-lumps au taux de 11 R. par quintal, de le réduire en retour de concessions équivalentes, à 6 R. ou seulement à $6^1/_2$ R. pourl es raffineries indigènes, la Saxe ne s'y opposerait pas; à condition toutefois que cette réduction fût générale, c.-à-d. applicable à tous les sucres-lumps sans distinctions de provenance. Cependant le gouvernement saxon est d'avis que cette résolution ne doit pas être précipitée, et qu'il est à désirer qu'on se laisse le tems d'observer les effets qu'aura le changement adopté depuis peu, tant sous le rapport financier que sous celui des intérêts industriels; qu'en conséquence on examine mûrement la convenance d'ajourner la résolution à prendre jusqu'à ce que le nouveau principe aît pu manifester son effet en entier, ce qui n'aura peut-être pas lieu avant le terme de 3 ans à dater du tarif actuellement en vigueur. En outre de cette réduction future le gouvernement saxon est disposé à accorder une diminution des droits de transit pour les marchandises venant des Pays-Bas, attendu qu'elle ne lui paraît ni incompatible avec les principes généraux de l'Union de douanes, ni éminemment préjudiciable à ses intérêts. Mais il s'attend à ce qu'en retour le gouvernement néerlandais consentira à une réduction de ses droits internes dont l'élévation rend presque impossible le transit des exportations de l'Union de douanes et empêche qu'elles ne se fassent par ses ports de mer; de plus, qu'il établira un entrepôt convenable pour les marchandises venant des états de l'Union, et qu'il accordera une réduction de droits sur différents produits du sol et de l'industrie de ces états, enfin ainsi que la participation au commerce avec les colonies néerlandaises qui ne peut avoir lieu maintenant que des ports néerlandais et sous le pavillon de ce pays.

3. *Würtemberg*. Lors même que les réductions réciproques

de droits proposées seraient formulées de manière à équivaloir les unes aux autres dans le sens absolu, l'infériorité de la population des Pays-Bas quant au nombre, et la grande différence entre le système de douanes des Pays-Bas et celui de l'Union allemande (abstraction faite même des droits de consommation du premier pays) n'en constitueraient pas moins un avantage évident pour celui-ci. La réduction demandée des droits d'entrée sur certaines denrées coloniales venant des Pays-Bas est en opposition avec les intérêts financiers de l'Union, et on ne saurait voter non plus pour accorder la diminution des droits d'entrée pour le sucre-lumps destiné aux raffineries indigènes jusqu'au chiffre de $5^1/_2$ R. par quintal. Sans doute ce taux paraît garder, contre celui de 5 R. pour le sucre brut, la proportion entre la valeur intrinsèque du premier et du second. Toutefois non seulement des raisons générales, mais encore plusieurs considérations particulières s'opposent à ce qu'on accède à cette demande. D'abord il est à craindre que, vu la très grande proportion du sucre pur contenu dans les lumps, l'admission de ces sucres à un moindre droit que celui du tarif actuel ne fasse baisser le chiffre de la recette au titre des droits sur les sucres en général. De plus ce serait faire revivre l'abus de l'introduction des raffinades sous le noms de lumps, abus contre lequel la surveillance la plus active et la plus vigilante exercée sur les raffineries ne garantit pas entièrement, ainsi que cela est suffisament prouvé par l'expérience. Enfin l'accroissement du nombre des raffineries indigènes prouve assez qu'elles peuvent très bien se passer des lumps étrangers.

Il n' y a par contre rien à objecter contre une réduction des droits d'entrée sur certains autres produits néerlandais, ni contre une diminution ultérieure des droits de transit et de navigation sur les marchandises expédiées en transit des Pays-Bas vers l'Autriche et la Suisse comme équivalents de concessions réciproques.

Quant aux propositions faites de la part des Pays-Bas, les facilités offertes pour les céréales, le vin et le bois peuvent avoir quelque prix pour les états qui exportent ces articles. Leur appréciation exacte dépendra d'un examen détaillé. Mais on ne saurait en aucune façon attribuer une valeur semblable à différentes autres réductions sur certaine productions de l'industrie des états de l'Union offertes par les Pays-Bas; attendu que le droit dont elles

sont frappées dans ce pays n'est pas assez considérable pour qu' une réduction de ce droit, atteignît-elle même 50 %, eût un effet avantageux sur le débit de ces produits de l'Union dans les Pays-Bas. Enfin ce qui ôte à ces offres encore de leur prix, c'est la stipulation du traité de commerce conclu entre les Pays-Bas et la Grande-Bretagne le 27 octobre 1837 [1]), d'après laquelle les sujets des deux souverains ne doivent payer dans les deux pays d'autres droits, ni des droits plus forts que ceux dont sont atteints les sujets des nations les plus favorisées etc.

Aux termes de cette stipulation la Grande-Bretagne participerait donc immédiatement aux avantages que les Pays-Bas accorderaient à l'Union de douanes. — La même considération diminue singulièrement le prix de l'offre faite d'assimiler les exportations des états de l'Union vers les colonies néerlandaises des deux Indes à celles des états les plus favorisés. Au surplus les marchandises en question arrivent déjà maintenant à ces colonies aux mêmes conditions par l'entremise de l'Angleterre.

De ces considérations il semble résulter que les rapports commerciaux et industriels des états de l'Union d'une part et ceux des Pays-Bas de l'autre ne sont pas favorables à un arrangement, tendant à un rapprochement essentiel des intérêts des deux pays, telle que le reclamerait un traité de commerce assis sur de larges bases. Il ne faut cependant pas en inférer qu'il ne soit pas convènable de s'entendre sur de certaines facilites isolées qui seraient dans l'intérêt des deux parties; il le faut d'autant moins qu'un premier pas peut à l'aide de quelque circonstance imprévue mener par la suite à un rapprochement plus important.

4. Le gouvernement grand-ducal de *Bade* pense que les relations utiles de commerce, qui existent entre les Pays-Bas et les états de l'Union riverains du Rhin rendent désirable un traité de commerce, basé sur le principe de concessions réciproques sur le taux des droits d'entrée dans les limites déterminées par les intérêts de l'Union. Il est donc d'avis de prendre en sérieuse consideration les propositions qui ont été faites. Il ne pense néanmois pas qu'elles soient toutes admissibles dans l'extension qu'on leur a donnée. A l'exception de la demande relative à l'admission des sucres-lumps au droit de $5^1/_2$ R. les propositions faites pour l'intérim lui semblent toutes plus ou moins riches

[1]) Stsbl. no. 64. Art. 1.

d'intérêt pour l'Union et en général admissibles. Quant aux sucres-lumps, le gouvernement grand-ducal désire, qu'en considération tant des motifs invoqués également par d'autres membres de l'Union, que des intérêts des nombreuses fabriques de sucre de betterave auxquelles les faveurs à accorder aux sucres de canne seraient préjudiciables, la demande relative aux lumps soit écartée; ajoutant toutefois, que si le gouvernement des Pays-Bas y tient essentiellement et offre en compensation des avantages notables, le gouvernement grand-ducale renoncera à son opposition, à condition cependant que le droit sur les lumps excédera celui sur le sucre brut non seulement du surplus de la valeur intrinsèque du premier, c.-à-d. d'à peu près $^1/_2$ R., mais encore de la prime d'exportation accordée en général au sucre fabriqué dans les raffineries des Pays-Bas.

5. *Hesse Électorale.* Les propositions des Pays-Bas lui semblent être sujettes à des objections tant pour un arrangement durable que même pour un intérim. Les réductions demandées sur les droits d'entrée et de transit, surtout celles qui ont pour objet l'admission des lumps destinés aux raffineries indigènes à un moindre droit, sont considérées comme préjudiciables aux intérêts de l'Union, et les concessions offertes en retour comme peu importantes ou insuffisantes à contrebalancer les désavantages des facilités qu'il s'agirait d'accorder.

6. *Hesse Grand-Ducale.* Ce gouvernement pense qu'au traité de commerce avec les Pays-Bas devrait comprendre seulement des réductions réciproques sur les droits des productions du *propre* sol de l'industrie des parties contractantes, ainsi que des facilités pour le transit avec cette restriction, en ce qui concerne celles-ci, qu'il ne pourrait être question pour l'Union, que de réductions sur le droit du transit *par terre.* On n'est donc pas disposé à adhérer aux bases proposées pour le traité de commerce en question; et les équivalents offerts en retour des réductions réclamées en faveur des sucres lumps, des bêtes à corne, du beurre et du frommage ne paraissent pas assez importantes pour motiver un changement dans la manière de voir. On observe qu'un arrangement avec les Pays-Bas devrait nécessairement être assis sur la base de la réciprocité et offrir à l'Union des avantages capables de contrebalancer les sacrifices à faire. C'est ainsi que la Hesse Grand-Ducale consentirait, mais à condition de concessions équivalen-

tes, à une réduction du droit sur les lumps auquel le gouvernement néerlandais met beaucoup de prix, dans une proportion conforme à celle à constater exactement qui existe entre la valeur intrinsèque des lumps et du sucre brut.

7. *La Saxe Grand-Ducale*, ainsi que les autres états formant la section de l'Union de douanes de la *Thüringe*, n'ont d'objections ni contre la réduction demandée en général sur les droits des sucres ni sur celle qui concerne en particulier les lumps destinés aux raffineries; ils pensent que même une réduction des droits sur les sucres en général serait désirable; mais ils craignent que les réductions demandées sur les droits de transit et sur ceux d'entrée de certaines denrées coloniales aurait pour résultat une diminution notable des revenus de l'Union, ils désirent donc qu'elles n'aient pas lieu. Enfin pour le cas où un arrangement pourrait être conclu ils ont exprimé le désir que les réductions de droits d'entrée offertes par les Pays-Bas soient appliquées en outre aux étoffes de laine et de coton, aux porcelaines, à la verrerie, aux marchandises en fer et aux jouets d'enfants.

8. *Le Duché de Nassau* est en général disposé à entrer en négociation sur les bases proposées, se réservant de discuter les points speciaux durant la négociation, et rendant attentif à la nécessité de bien constater la proportion entre les sucres bruts et les lumps dans le cas où on voudrait faire des concessions pour ceux-ci.

9. La ville de *Frankfort* trouve désirable la conclusion d'un traité de commerce avec les Pays-Bas. Elle regarde comme admissible et même avantageuse la réduction du droit sur le sucre raffiné des Pays-Bas, y compris le sucre-lumps, principalement en considération de l'accroissement que prend la fabrication du sucre de betterave qui est préjudiciable aux revenus des douanes de l'Union. Cependant elle pense que la réduction proposée au taux de $5^1/_2$ R. pour les lumps est trop forte, et demande une classification des réductions qui ont lieu exclusivement en faveur des raffineries sur les droits des différentes espèces de sucre.

Quant au gouvernement *prussien*, voici quelle est son opinion.

Il croit en premier lieu devoir adhérer à celle de plusieurs membres de l'Union sur l'inadmissibilité d'une réduction des droits

de certaines denrées coloniales et des sucre-lumps, qui aurait lieu exclusivement en faveur de ces articles quand ils seraient de provenance néerlandaise. Abstraction faite de la non-convenance d'une faveur accordée exclusivement à une seule ligne commerciale, cette faveur exclusive ne serait guères compatible, ni avec les intérêts fiscaux de l'Union, ni avec les bases à donner à un traité de commerce avec un état, qui ne saurait offrir en retour des avantages très considérables aux états de l'Union de douanes.

Le gouvernement prussien croit néanmoins qu'un arrangement avec les Pays-Bas par lequel l'Union de douanes ferait, à certaines conditions et sans préjudicier ses intérêts matériels, quelques concessions à leur avantage, aurait l'effet d'activer utilement le commerce entre ce pays et les états de l'Union.

Ces concessions pourraient, selon le gouvernement prussien, porter sur les points suivans:

1. Réduction des droits d'entrée de certains produits des Pays-Bas à leur importation directe avec certificats d'origine, soit sur le Rhin, soit par les frontières de terre. Les huiles de Colza et autres huiles semblables ne pourraient néanmoins pas faire partie de ces articles favorisés non plus que les harengs, qui aussi bien ne sont pas des produits des Pays-Bas, mais des produits maritimes. Par contre il n'y a pas d'objections essentielles contre l'admission à un droit au-dessous du droit actuel du bétail et du fromage. Quant au beurre et peut-être quelques autres articles il est nécessaire de soumettre encore la question de la réduction du droit dont ils sont frappés maintenant à un examen spécial.

2. Réduction du droit de transit pour les transports par *terre* venant directement des Pays-Bas avec destinations de l'Autriche ou de la Suisse, soit qu'ils entrent sur la rive gauche du Rhin et quittent le territoire de l'Union après avoir franchi ce fleuve, soit que leur acheminement ait lieu alternativement par eau et par terre, et vice versa, enfin pour l'allée ou la venue des transports traversant par terre la partie septentrionale des provinces prussiennes voisines des Pays-Bas entre ce pays et le royaume de Hanovre.

Les réductions éventuelles des droits de navigation de rivière qui reposent sur des traités, devront faire l'objet de négociations spéciales entre les Pays-Bas et les états riverains de l'Union intéressés.

3. Admission de touts sucres-lumps étrangers, destinés à la recuite dans les raffineries de l'Union sous contrôle officiel, à un droit moindre que le droit actuel, mais excédant dans une proportion convenable le droit imposé sur le sucre brut, réduction qui pourrait avoir lieu dès l'année 1839 au moyen d'une déclaration additionnelle du tarif actuel, ou à dater de la prochaine période du tarif de 1840 à 1842.

Cette concession devrait toutefois n'avoir lieu qu'aux conditions suivantes:

a. La durée en serait bornée provisoirement à trois ans;

b. Si, avant que ces trois ans fussent écoulés, un acte de la législation des douanes de l'Union ôtait aux raffineries indigènes les avantages dont ils jouissent relativement aux droits des sucres qu'elles tirent du dehors, la concession ci-dessus concernant les sucres-lumps cesserait en même tems;

c. Lors même que le principe de favoriser les raffineries indigènes sous le rapport du droit serait maintenu en général, les états de l'Union, n'entendant pas garantir le maintien des droits sur les sucres bruts et lumps destinés à ces raffineries au taux existant lors de la signature du traité, ils se réservent au contraire de lui faire subir au besoin des modifications; s'engageant toutefois pour ces trois ans à ne charger dans aucun cas les lumps pour les raffineries d'un droit d'entrée excédant de plus de 20 % celui des sucres bruts ayant la même destination.

Les avantages que le gouvernement néerlandais ferait en retour aux états de l'Union pourraient, selon le gouvernement prussien, consister dans les concessions suivantes:

1. Conformément aux dispositions déjà manifestées par le gouvernement des Pays-Bas, dans une diminution des droits de transit.

Ces droits consistent

a. dans le droit fixe stipulé par l'acte de navigation du Rhin [1], et

b. dans les droits de transit déterminés par le tarif de douanes néerlandais [2].

Ad a. Le droit fixe serait modifié de la même manière que le droit de navigation néerlandais l'a été par le traité du 3 juin

[1]) Mainzer-Conventie van 31 Maart 1831.

[2]) Tarief van 26 Augustus 1822, Stsbl. no. 39.

dernier [1]), c.-à-d. supprimé en entier à la descente et diminué de moitié pour les transports en amont ($6^5/_8$ centimes au lieu de $13^1/_4$ centimes), à moins toutefois que le droit de transit déterminé par le tarif (*b*) ne soit inférieur au droit fixe réduit le premier, devant, ce cas échéant, prendre la place du second.

Ad b. Le tarif néerlandais [2]) ne fixant pas comme celui de l'Union de douanes des droits généraux de transit, et ne les modifiant pas non plus selon la différente direction que prend la marchandise, mais les déterminant uniquement d'après le genre de la marchandise même, le gouvernement néerlandais accorderait aux états de l'Union une réduction de ces droits au moins sur les principaux articles qu'ils importent ou exportent par les Pay-Bas.

2. Les droits d'entrée, dont le tarif néerlandais actuel frappe un grand nombre des articles que les états de l'Union peuvent y importer, ne sont pas assez considérables pour autoriser l'espoir qu'une réduction de ces droits puisse être d'une grande utilité au commerce d'exportation des états de l'Union.

3. Les réductions offertes pour les céréales et pour le vin ne peuvent guères être considérées comme suffisantes, surtout celle de dix pour cent sur le droit dont sont imposés les céréales, lors même qu' elle serait accordée indépendamment de celle d'une valeur égale dont jouissent les grains importés par mer sous pavillon national ou sous ceux qui lui sont assimilés. Le rétablissement de l'état des choses sur le pied, sur lequel il a subsisté à dater de l'ordonnance royale du 6 décembre 1830 [3]) jusqu' à l'an 1835 [4]), répondrait mieux aux intérêts de l'Union, cette ordonnance déterminant un droit modéré fixe, qui permettait au négociant néerlandais de vendre à l'intérieur sans perte les grains qu'il pourrait avoir en entrepôt quand il n'avait pas occasion de les réexporter. Un changement qui, sans rétablir cet état de choses, aboutirait à la réduction d'un droit d'entrée qui suit les fluctuations des marchés ne présenterait qu'un médiocre avantage.

Quant aux vins, un allégement des charges qui leur sont imposées aurait sans doute quelque valeur pour les habitans des

---

[1]) Scheepvaartverdrag tusschen Nederland en Pruisen.
[2]) Tarief van 26 Augustus 1822, Stsbl. no. 39.
[3]) Stsbl. no. 63.
[4]) Wet ter opbeuring van den landbouw van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

pays vignobles de l'Union, surtout si le gouvernement néerlandais consent à assimiler les vins provenant des états de l'Union et arrivant dans les Pays-Bas, soit au moyen de la navigation fluviale, soit par terre, à ceux qui y sont importés par mer, tant à la réduction des droits que pour toute autre facilité. Dans tous les cas les membres de l'Union devront se réserver, que les produits de leur sol ou de leur industrie ne seront pas assujettis dans les Pays-Bas au payement de plus de droit d'accise au profit de l'état ou de communautés que les mêmes articles de provenance indigène ou d'états favorisés.

L'offre de diminution offerte de droit d'entrée sur le bois ne saurait guères être considérée par le gouvernement prussien que comme une mesure dictée par les intérêts des Pays-Bas euxmêmes. A moins de lui ôter toute valeur pour les états de l'Union il faut qu'au moins tant le bois que les charbons et la houille importés par mer ne jouissent pas d'avantages refusés à ceux importés autrement.

Le traité du 3 juin dernier [1]) n'assimile le pavillon prussien aux couleurs néerlandaises relativement aux chargemens que pour la navigation directe. Or, les embouchures de l'Elbe et de la Weser, dont le cours appartient en majeure partie au territoire de l'Union, devant être considérées et étant effectivement les avant-ports d'une partie des états de l'Union, il est à désirer, et dans le sens indiqué analogue au principe, d'appliquer la susdite stipulation au moins à la navigation qui a lieu entre les Pays-Bas et ces embouchures, tant à l'allée qu' à la venue.

4. L'offre des Pays-Bas d'accorder aux états de l'Union une part dans le commerce privilégié avec les colonies néerlandaises des deux Indes pourra également faire partie des negociations qu'il s'agit d'ouvrir.

5. Enfin le gouvernement prussien pense que concerter des mesures à prendre en commun pour la répression de la contrebande qui se fait des deux côtés de la frontière serait un moyen efficace d'activer le commerce licite. Peut-être trouvera-t-on alors quelque moyen de faciliter et d'accélérer encore l'expédition des marchandises à leur entrée par le Rhin.

---

[1]) Scheepvaartverdrag tusschen Nederland en Pruisen.

No. 117. — 1838, Mei 26. — NOTE VERBALE VAN VON WERTHER [1]).

Le baron de Werther à l'honneur de présenter à monsieur le comte de Perponcher, envoyé extra-ordinaire et ministre plénipotentiaire de S. M. le roi des Pays-Bas, les observations qui suivent en réponse à sa demande [2]) relativement à l'époque où pourraient s'ouvrir les négociations, dans lesquelles la Prusse et les Pays-Bas sont convenus d'entrer dans le but de faciliter et d'activer le commerce entre les deux états.

Après l'échange des ratifications du traité du 3 juin dr. [3]) le gouvernement prussien a donné sans délai connaissance aux membres de l'Association de douanes [4]) des propositions faites par le gouvernement néerlandais au sujet des négociations futures, en les invitant à lui faire connaître le plutôt possible leur manière de voir sur cet objet. Non obstant l'invitation pressante d'accélérer leurs réponses, celles-ci se sont fait attendre longtems, et il n'y a que quelques semaines que la dernière (d'un des gouvernemens du sud de l'Allemagne) est arrivée à Berlin.

Ces réponses ont été communiquées préalablement au ministère des Finances, où elles ont fait l'objet d'un examen qui a réclamé d'autant plus d'attention qu'en plusieurs points essentiels elles sont en opposition tant entre elles-mêmes qu'avec les propositions du gouvernement néerlandais.

Le résultat de ces délibérations vient d'étre communiqué au baron de Werther, qui va s'en occuper immédiatement dans le but de charger dans le moindre délai possible le ministre du roi à la Haye de faire au ministère néerlandais une communication détaillée [5]) à ce sujet.

No. 118. — 1838, Juni 7. — NOTE VERBALE VAN VON WERTHER [6]).

Le baron de Werther, en se référant à sa note verbale du 26 dr.[7]), a la satisfaction d'informer monsieur le comte de Perponcher, envoyé extra-ordinaire et ministre plénipotentiaire de S. M. le roi des Pays-Bas, qu'il vient de munir le ministre du roi à la Haye

---

[1]) R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 1 Juni 1838, no. 1 G. [2]) No. 112.
[3]) Scheepvaartverdrag tusschen Nederland en Pruisen van 3 Juni 1837.
[4]) No. 116. [5]) No. 119.
[6]) R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 14 Juni 1838, no. 5. [7]) No. 117.

d'instructions, qui le mettront en état de faire au gouvernement néerlandais une communication détaillée[1]) au sujet des négociations qu'il s'agit d'ouvrir pour discuter et conclure un traité de commerce entre les états de la Grande Association allemande de douanes et les Pays-Bas.

No. 119. — 1838, Juni 14. — VON LOTTUM AAN VERSTOLK VAN SOELEN [2]).

Conformément à la réserve de l'article 11 du traité de navigation avec les Pays-Bas du 3 juin 1837 et à ce dont on est convenu à l'article séparé 5 [3]), le gouvernement prussien s'est empressé, dès la conclusion de ce traité, de faire aux autres membres de l'Union de douanes une communication détaillée des propositions faites dans le cours de la négociation par les plénipotentiaires néerlandais relativement aux bases d'un futur traité de commerce.

Le gouvernement prussien a vivement regretté, que les réponses de ces états se soient fait attendre au point, qu'il a été dans l'impossibilité de s'expliquer envers le gouvernement néerlandais avant le terme fixé par l'article séparé 5 pour l'ouverture des nouvelles négociations relatives au traité de commerce à conclure.

Ces réponses enfin venues, il a fallu les examiner et délibérer mûrement sur les limites des concessions réciproques à faire de manière à concilier tant les vues encore divergentes de la Prusse et de ses cointéressés d'une part et celle des Pays-Bas de l'autre et à offrir à la négociation autant de chances de succès que possible.

Le mémoire ci-joint [4]), que le soussigné a été chargé de communiquer à S. E. monsieur le baron Verstolck de Soelen etc. lui donnera connaissance des réponses des divers membres de l'Union, ainsi que du résultat des délibérations auxquelles elles ont donné lieu à Berlin. Le gouvernement prussien a communiqué ce résultat à ses cointéressés, en les invitant à y donner leur assentiment et dans le cas où ils y auraient encore des objections, à

[1]) No. 119.

[2]) Uit 's-Gravenhage. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 17. — Het oorspronkelijke stuk is niet in het Algemeen Rijks-Archief te 's-Gravenhage aanwezig. Het hier afgedrukte stuk is het „Projet de note", dat bij schrijven van 7 Juni 1838 aan Von Lottum werd toegezonden. Vgl. ook blz. 358, noot 3.

[3]) No. 102. [4]) No. 116.

les soumettre à la délibération de la conférence des commissaires des membres de l'Union de douanes, qui doit s'ouvrir à Dresde dans le courant de ce mois; enfin, si le gouvernement néerlandais consent à traiter sur la base des idées énoncées au nom de la Prusse dans le mémoire ci-joint, d'abandonner à celle-ci la conduite des négociations ultérieures, qu'on s'efforcerait d'accélérer autant que faire se pourra.

Le gouvernement prussien se réserve de donner connaissance dans le moindre délai possible à celui des Pays-Bas du résultat des communications dans lesquelles il est entré avec les autres membres de l'Union. Mais en attendant il lui serait très agréable d'être informé de l'opinion du gouvernement néerlandais sur les propositions qu'il a faites aux autres membres de l'Union.

Le soussigné prie en conséquence monsieur le baron Verstolck de Soelen de vouloir bien la lui faire connaître, et il profite de cette occasion pour réitérer à Son Excellence l'assurance etc.

No. 120. — 1838, Juli 10. — VON ZESCHAU AAN VON JORDAN [1]).

Der Unterzeichnete hat aus der gefälligen Nota des königlich preussischen ausserordentlichen Gesandten und Bevollmägtigten Minister Herrn von Jordan vom 10. v. M. und deren Beilage [2]), die Erklärungen sämmtlicher Zollvereinstaaten hinsichtlich eines mit dem königlich niederländischen Gouvernement abzuschliessenden Handelsvertrag betreffend, ersehen, dasz die hierunter königlich preussischerseits genommene, am Schlusse des mitgetheilten Pro-memoria [2]) aufgestellte Ansicht mit der diesseitigen im Wesentlichen übereinstimmt, und beehrt sich nunmehro, in Erwiederung auf das obengedachte gesandtschaftliche Anbringen, folgendes ganz ergebenst zu bemerken.

1°. Dem Abschlusse eines Handelsvertrags zwischen den Zollvereinstaaten und der königlich niederländischen Regierung steht im Allgemeinen kein Bedenken entgegen, dafern die jenseitigen Zugeständnisse den diesseits zu gewährenden vollkommen die Waage halten, und in letzterer Beziehung nichts verlangt wird, was mit den Grundsätzen des Systems, sowohl in national-ökonomischer als finanzieller Hinsicht unvereinbar ist oder dem Inte-

[1]) Copie. — Uit Dresden. — R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 10 September 1838, no. 1G.

[2]) No. 116; vgl. blz. 358, noot 3.

resse eines einzelnen Vereinstaates wesentlich entgegen steht.

2°. Was königlich preussischerseits hinsichtlich der dieseitigen Zugeständnisse unter 1 bis 3 gesagt worden ist, scheint völlig gegründet und insbesondere die ausführliche und sehr gründliche Beleuchtung des 3ten Punktes, die Zulassung des Lumpenzuckers für inländische Siedereien gegen ermässigten Zoll betreffend, ganz geeignet, alle Zweifel und Bedenken in dieser Hinsicht zu beseitigen.

Anlangend 3, die von der königlich niederländischen Regierung in Anspruch zu nehmenden Zugeständnisse, so haben solche, soweit sie sich auf Landesproducte, insbesondere Getreide, Wein und Holz beziehen, für das Königreich Sachsen kein specielles Interesse und können daher mit Stillschweigen übergangen werden.

Auch die Regulirung der Rheinschiffahrtsrechte berührt die hiesigen Lande nicht näher, wohl aber sind die auf Einfuhr und Durchfuhr von Fabrikaten bezüglichen Bestimmungen für die diesseitigen gewerblichen und Handelsinteressen von grosser Wichtigkeit, und hierin waltet in den Vorlagen noch einige Unbestimmtheit ob, welche erst dann sich völlig beseitigen lassen wird, wenn durch Einsicht und Prüfung des dermalen in Kraft bestehenden niederländischen Tarifs die Punkte ermittelt sein werden, welche den diesseitigen Verkehr mit dem Königreiche der Niederlande mehr oder minder erschweren, eine Erörterung die bis zur Erlangung des fraglichen, der diesseitigen Regierung nicht vorliegenden Zolltarifs mit allen dazu gehörigen Erläuterungen ausgesetzt bleiben musz.

Unerwartet jedoch dieser näheren Ermittelung lassen sich gewisse allgemeine Voraussetzungen aufstellen, welche im Laufe der Unterhandlungen, dem diesseitigen Interesse gemäsz, jedenfalls ins Auge zu fassen sein dürften.

Was nämlich zuerst die Artikel anlangt, welche in Folge einer Herabsetzung der niederländischen Zölle dahin zum Verbrauch abzusetzen sein werden, so ist der, vorläufig blos auf Seidenwaaren gerichtete jenseitige Antrag wenig geeignet dem zu genügen, was hierunter für den sächsichen Gewerbstand besonders wünschenswerth erscheint; denn wenn auch die Seidenfabrikation in der neuesten Zeit in Sachsen wichtige Fortschritte gemacht hat, so ist sie doch wenigstens hinsichtlich der Ausdehnung noch zu unbe-

deutend, als dasz daraus für hier durch eine solche Zollherabsetzung ein wesentlicher Vortheil zu erzielen sein möchte.

Ob für Baumwollenwaaren im allgemeinen die Concurrenz mit den englischen Fabrikaten möglich sein wird, scheint wenigstens zweifelhaft und im Fall sich dies bei näherer Erörterung bestätigen sollte, würde es kaum angemessen sein, einen Gegenstand in Anspruch zu nehmen, der als Begünstigung geltend gemacht werden würde, ohne einen practischen Vortheil zu gewähren.

Als exceptionell erschienen jedoch hierbei die Strumpfwaaren, welche schon jetzt Absatz nach dem Königreiche der Niederlande finden, der durch Herabsetzung der Zölle ohne alle Zweifel an Ausdehnung gewinnen würde.

Leinenwaaren dürften zwar bei der bekannten Vollkommenheit der holländischen Leinewand mit dieser nicht in Concurrenz treten können, wohl aber würden sich leinen Damaste, Zwilliche und Drells aus den Fabriken der sächsischen Oberlausitz zum Absatz nach jenen Gegenden eignen, sobald in den Zöllen kein Hindernisz mehr liegt.

Ganz vorzüglich nehmen aber in dieser Beziehung wollene Waaren die Aufmerksamkeit der diesseitigen Regierung in Anspruch, da die Vorzüglichkeit der sächsischen Kammwollenfabrikaten denselben überall einen guten Markt öffnet, wo ihnen keine erschwerende Maaszregeln entgegentreten, sowie auch bei der fortschreitenden Vervollkommnung der sächsischen Tuchmanufactur wohl zu erwarten ist, dasz unter sonst günstigen Verhältnissen, ohnerachtet der schwierigen Concurrenz mit den rheinpreussischen und belgischen Tuchen, einzelne Sorten einen Markt dort finden würden.

Was den Transithandel, insbesondere denjenigen mit den holländischen Colonien anlangt, so wird dabei nächst Fortstellung mässiger Durchgangszölle für die zu Lande aus den Vereinstaaten ein- und beziehentlich durchgehenden Waaren, vornehmlich auf Errichtung eines Entrepot in einem oder mehrere der bedeutendsten holländischen Seeplätze, jedenfalls in Rotterdam, anzutragen sein, von wo aus die Waaren in holländischen Schiffen nach holländischen Colonien ausgeführt werden können, ohne daselbst höhere Abgaben zu unterliegen als die in gleiche Categorien gehörigen holländischen Fabrikate. Es stimmt dies auch im Wesentlichen mit den jenseitigen Ansichten, wie solche in dem Pro-memoria zu 4 aus-

gesprochen worden sind, überein, und es scheint auch die unter 3 als wünschenswerth aufgestellte Bedingung, dasz auch die in Hamburg und Bremen in preussischen Schiffen eingenommenen Ladungen in den niederländischen Häfen eine Zollermässigung von 10% genieszen möchten, dem diesseitigen Interesse zu entsprechen, wobei jedoch vielleicht diejenigen Gegenstände, welche ohnehin schon in Betracht ihres Ursprungs durch specielle Zollermässigung begünstigt worden, ausgenommen werden könnten, vorausgesetzt, dasz nächst den hierbei allerdings unerlässlichen Ursprungs-Certificaten die preussische Flagge die Ladung deckt.

Kann überdies zum Abschlusse einer, die zur Unterdrückung des Schleichhandels gemeinschaftlich zu ergreifende Maszregeln betreffenden Uebereinkunft gelangt werden, so würde sich das Verhältnisz für die Vereinstaaten, unter Berücksichtigung der in Frage kommenden Gegenleistungen, so günstig stellen, dasz ein hierauf zu gründender Abschlusz eines Handelsvertrags nur wünschenswerth erscheinen dürfte, wie dies auch am Schlusse des königlich preussischen Pro-memoria hervorgehoben worden ist.

Indem sich der Unterzeichnete hinsichtlich der Tariffragen, nach Erlangung der diesfallsigen Unterlagen, weitere Mittheilung ganz ergebenst vorbehält, benutzt er u. s. w.

No. 121. — 1838, Juli 29. — INSTRUCTIE VOOR VON SCHERFF EN ROCHUSSEN [1].

Instructie voor de heeren Von Scherff en Rochussen, bij ons Besluit van den 27en Juli 1838, no. 104 [2], benoemd tot gevolmagtigden voor de wederopvatting der onderhandeling en afsluiting van een tractaat van koophandel met Pruissen en de overige tot de Duitsche Tolvereeniging behoorende staten en zulks in verband met het ten gevolge der instructie van 15 Maart 1837 [3] onder dagteekening van 3 Juni van dat jaar afgesloten tractaat van scheepvaart.

Art. 1. Onze beide genoemde gevolmagtigden zullen zich ter vervulling hunner zending onverwijld naar Berlijn begeven en zich aldaar aanmelden bij onzen gezant, den graaf de Perponcher; aan denzelven inzage aanbieden dezer instructie en met hem te

[1] R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 29 Juli 1838, no. 1 G.

[2] Aldaar, exh. 29 Juli 1838, no. 2. [3] No. 63.

rade gaan omtrent de meest geschikte wijze om de hun opgedragen onderhandeling te openen en voort te zetten, hem steeds bekend houdende met den voortgang en het standpunt derzelve.

Art. 2. Zij zullen zijne tusschenkomst te baat nemen om zich te laten voorstellen aan den baron de Werther en aan de verdere Pruisische staatslieden, met welke zij zullen te handelen hebben, of de kennis met welke hun van nut kan zijn.

Art. 3. Zij zullen almede aan onzen gezant te Berlijn mededeeling doen van de door het Pruissische ministerie gegeven inlichtingen nopens de tusschen Pruissen en de verdere Vereinstaaten plaats gehad hebbende voorloopige overleggingen ter zake van het af te sluiten verdrag en voorts, in de eerste plaats, aan het Pruissische ministerie kennis geven, dat de voorstellen, vervat in de Pruissische memorie, door den graaf van Lottum bij nota van 14 Juni j.l. [1]) aangeboden, ten eenenmale onaannemelijk zijn bevonden en zullen zij ten betooge van die onaannemelijkheid, hetzij bij geschrifte, hetzij mondeling, in de daartoe te houden conferentiën de gronden doen gelden, ontwikkeld in het rapport van den minister van Buitenlandsche zaken van 22 Juni j.l., no. 1 Geheim [2]), en in de missive van het departement van Financiën van 5 Juli j.l., no. 294 Geheim [2]), waarvan afschriften bij deze instructie zijn gevoegd.

Zij zullen zich verder met de te Berlijn aanwezige vertegenwoordigers der overige Vereinstaten in betrekking stellen, ten einde dezelve zoowel met het evenvermelde als met onze bedoelingen in het algemeen bekend te maken en wederkeerig de nadere gezindheid hunner souvereinen te vernemen. Ingeval niet alle Vereinstaten te Berlijn mogten vertegenwoordigd zijn, zullen onze gevolmagtigden zich tot gelijk einde kunnen begeven naar de hoofdstad of hoofdsteden der Vereinstaten.

Art. 4. Bijaldien ten gevolge van de bij het vorige art. bedoelde openingen en na daarop het antwoord van Pruissen, alsmede de definitieve bedoelingen der overige Vereinstaten vernomen te hebben, onze gevolmagtigden zich zullen overtuigd hebben, dat er uitzigt bestaat om tot een verdrag, op billijke wederkeerigheid gegrond, te geraken, zullen zij zich kunnen bereid verklaren om in verdere onderhandeling te treden, zich daarbij houdende aan hetgeen in de volgende artikelen is voorgeschreven.

[1]) No. 119. [2]) Weggelaten.

Art. 5. Aan het tractaat zal nu de benaming van Tractaat van Koophandel moeten gegeven worden, ten ware de overeenkomst zich mogt bepalen tot een beding als bij § 4 van art. 11 dezer instructie is vermeld, als wanneer uit aanmerking van het betrekkelijk geringe belang der zaak, de schikking op eene meer eenvoudige wijze zal tot stand gebragt worden. Bijaldien daarop mogt worden aangedrongen om slechts met eenen enkelen tekst te doen te hebben, is het gebruik der Fransche taal voor het tractaat wenschelijk; mogt het gebruik der Hoogduitsche taal verlangd worden, zoo zullen onze gevolmagtigden hunnerzijds het tractaat stellen in de Nederlandsche taal en hetzelve in den Nederlandschen tekst onderteekenen en vermits de grondwetten van den Duitschen Bond wel aan elk van deszelfs leden de vrije diplomatische betrekkingen laten met buitenlandsche mogendheden, maar geenszins eene splitsing van Duitschland in verschillende verbonden wettigen, zoo zullen zij met elken staat van het Tolverein eene afzonderlijke acte sluiten en geenszins eene algemeene acte met het geheele Tolverein.

Ingeval het tegendeel begeerd wierd, zoo zullen zij daaromtrent desnoods kunnen toegeven, wanneer de tijd niet mogt gedoogen ten deze vooraf nadere instructiën te vragen.

Voorts zullen zij ten aanzien der koninklijke en groot-hertogelijke hoven het alternaat in den rang toelaten, doch zulks niet uitstrekken tot de hertogelijke en vorstelijke regeringen, noch tot de vrije stad Francfort; zullende onze gevolmagtigden zorgen, dat in de expeditie van de acte, met de laatstgemelde gesloten, onze naam en hunne onderteekening daarin het eerst voorkomen.

Eindelijk zullen de commissarissen behalve de volmagt, welke op hen door ons zal worden verstrekt, ook nog voorzien worden van eene volmagt vanwege onzen minister van Buitenlandsche Zaken, en zullen zij naar gelang de Pruissische onderhandelaren en die der andere staten van het Tolverein in het bezit eener volmagt van den souverein of van eene ministeriele volmagt zijn, wederkeerig de eerste of laatste exhiberen, indien zij daartoe zullen geroepen worden, en de exhibitie eener volmagt mogt noodig zijn.

Art. 6. De benoemde commissarissen zullen bij de te houden conferentiën, die zich thans zullen uitstrekken tot gewenschte schikkingen met de overige tot het Tolverein toegetreden staten,

het beding voorstellen, dat ingeval ééne der partijen bij vervolg met eenig ander land een handelsverdrag mogt sluiten, waarbij meerdere of andere voordeelen wierden bedongen of toegekend dan in het af te sluiten verdrag zullen begrepen zijn, die voordeelen, in gelijken zin en gelijke mate, ook zullen worden genoten bij de thans contracterende partijen om niet, indien de gunst ten behoeve van eenen anderen staat om niet is gegeven, en tegen eene vergelding of equivalent zoo nabij mogelijk, zoo die gunst voorwaardelijk is toegestaan.

Voorts zal bij uitzondering van dit beginsel kunnen worden bewilligd in eene bepaling als bij het 5e separaat artikel van het tractaat van 3 Juni 1837 [1]) is opgenomen.

Art. 7. Tot grondslag der onderhandeling zal genomen worden eene billijke wederkeerigheid, waarbij men meer het oog zal vestigen op de slotsom der wederkeerige concessiën dan wel op iedere derzelve in het bijzonder.

Art. 8. Door de onderhandelaars zal hoofdzakelijk ten behoeve van Nederland verlangd worden: vermindering van inkomende regten op sommige artikelen van handel bij invoer in Pruissen en de staten van het Tolverein. Zij zullen zich bepalen tot eenige hoofdartikelen, welke voor den grooten handel, fabriekmatige en koloniale belangen van Nederland als de meest belangrijke te achten zijn, kunnende te dezen opzigte de artikelen, vermeld op den bijliggenden staat A [2]), tot leiddraad strekken, en komende als zoodanig meest in aanmerking: koffij, suiker (ruw en geraffineerd), tabak (ruw en bewerkt), specerijen, rijst, thee, haring, kaas, olie van zaad, en gedistilleerd.

Commissarissen zullen te dezen aanzien het beginsel doen gelden en uitdrukken, dat de te bedingen kortingen, wat de ruwe en onbewerkte goederen en handelsartikelen betreft, in genere en dus zonder onderzoek naar den oorsprong of herkomst der goederen zullen worden verleend, doch dat daarentegen de bewerkte goederen zullen moeten blijken het product der nijverheid van Nederland te zijn.

Tegenover de dezerzijds verlangde kortingen op de inkomende regten van koloniale waren en bepaaldelijk van de koffij en de sui-

---

[1]) Vgl. hiervóór, no. 102.

[2]) De bijgevoegde staat A is gelijk aan die, op blz. 141 opgenomen, en daarom hier weggelaten. De lijst van „Drukfouten" geeft eene verbetering in de laatste kolom aan.

ker, zullen zij voornamelijk doen gelden de gezindheid van Nederland om wederkeerig ten gunste van Duitsche voortbrengselen, bepaaldelijk granen, verminderingen toe te staan, onder opmerking dat, in opzigt tot dit laatste artikel, zoodanige vermindering volgens de wet van 29 December 1835 [1]) (artikel 17) slechts kan toegekend worden aan zoodanige vreemde staten, die eene bijzondere begunstiging aan de producten van Nederland of deszelfs koloniën zullen toekennen.

De ten behoeve dezer artikelen te bedingen verminderingen zal men moeten trachten tot 20 of 15 pCt. te brengen en niet beneden de 10 % doen dalen. Mogt ten aanzien der suiker in stede van kortingen percentsgewijze eene veranderde classificatie, zooals op den voet van het vroegere toltarief, worden ingewilligd, welke kan geacht worden den Nederlandschen handel of de nijverheid in gelijke of ruimere mate te begunstigen, zullen de commissarissen ook in dusdanige schikkingen mogen bewilligen, doch wordt hun bijzonder aanbevolen tot geene kortingen dezerzijds toe te treden dan tegen volledige en billijke equivalenten.

Art. 9. Commissarissen zullen de verzekering kunnen geven, dat alle voortbrengselen van den grond en de nijverheid, afkomstig uit de tot het Tolverein behoorende staten, bij aanvoer in de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen nimmer zwaarder zullen worden belast dan gelijksoortige goederen van de meest begunstigde natie.

Art. 10. Verder zal door commissarissen kunnen worden bewilligd:

1. De vermindering van de inkomende regten op de granen uit Pruissen ter zee regtstreeks onder Pruissische vlag of aan de rivierzijde onder de vlag van een Rijnoeverstaat ingevoerd.

2. Gelijke inkomende regten op de wijnen, afkomstig uit de staten van het Zollverein, met die op de wijnen ter zee ingevoerd.

3. Vermindering van inkomend regt op verdere bepaalde artikelen, zijnde voortbrengselen van den grond en van de nijverheid der tot het Tolverein behoorende staten, zullende ten dezen aanzien het hiervoor bij artikel 8 uitgedrukte beginsel insgelijks worden gevolgd, dat namelijk de van de zijde van Nederland te verleenen kortingen, wat de ruwe en onbewerkte handelsartikelen betreft, in genere en dus zonder onderzoek naar derzelver oor-

[1]) Stsbl. no. 41.

sprong of herkomst zullen worden toegekend, derwijze dat in het algemeen de Poolsche granen, welke uit de Pruissische havens onder Pruissische vlag afgescheept worden, daaronder begrepen zijn, doch daartegen de bewerkte goederen, waarop die kortingen zullen worden toegepast, zullen moeten blijken het product der nijverheid van de tot het Verein behoorende staten te zijn.

Ingeval men mogt verlangen, dat ook dezerzijds vermindering van regten worde toegekend op granen, voortgebragt op de tot het Tolverbond behoorende landen langs de Elve en Wezer en welke met overlading te Hamburg of Bremen naar Nederland worden uitgevoerd, zal daarin kunnen bewilligd worden, mits wederkeerig van de andere zijde de begunstigingen ook ten deel vallen aan de koffij en suiker, herkomstig uit de Nederlandsche bezittingen en welke uit Nederland over gezegde havens langs de Elve en Wezer binnen de grenzen van het Tolverbond worden ingevoerd, doch zullen alsdan tevens schikkingen getroffen worden ter verzekering wederkeerig dat deze voortbrengselen werkelijk uit de staten van het Tolverbond of uit Nederland herkomstig zijn.

Er zal eene hoogere korting voor de ruwe en onbewerkte handelsartikelen, welke voortbrengselen van de Vereinstaten zijn, kunnen bewilligd worden, wanneer zulks van die zijde mogt verlangd worden, en men wederkeerig geneigd is evenredig hoogere kortingen toe te staan ten behoeve van de ruwe en onbewerkte handelsartikelen, afkomstig uit Nederland en deszelfs koloniën.

Als meer algemeene regel ter beoordeeling en erkenning, of de goederen werkelijk zijn voortbrengselen van den grond of de nijverheid der tot het Verein behoorende staten, zullen commissarissen kunnen aannemen, dat alle goederen, welke uit de staten van het Tolverein met gewone uitgaande paspoorten worden uitgevoerd, als eigen producten zullen kunnen worden beschouwd, terwijl daarentegen de goederen, voorzien van een transito-paspoort, als vreemde artikelen zullen worden behandeld, zullende bij de aanneming van dusdanige behandeling de vertooning der in de Vereinstaten afgegeven paspoorten bij invoer in Nederland als bewijzen van oorsprong worden gevorderd.

Hier kan tot handleiding dienen de staat B [1]).

De verminderingen, in dit artikel bedoeld, zullen kunnen worden bewilligd zooveel mogelijk tot een bedrag, evenredig aan het-

[1]) De staat B is gelijk aan die, op blz. 142 opgenomen, en daarom hier weggelaten.

geen Pruissen op de koloniale en andere hierboven aangevoerde handelsartikelen zal toegeven.

Dit betreft hoofdzakelijk de volgende artikelen, als aardewerk, ijzerwerk, manufacturen en modewaren. Ten aanzien van andere artikelen zal eene evenredige korting worden aangeboden; zelfs zullen commissarissen omtrent zeer enkele artikelen, welke met geene bestaande takken van nijverheid in Nederland in wedijver zijn of waaromtrent andere redenen bestaan, die eene vermindering van regten onschadelijk of zelfs wenschelijk mogten maken, nog hooger kortingen kunnen aanbieden, bv. ten aanzien van zijden stoffen en linten, hardsteen en ongezaagde houtwaren, en alzoo kunnen bewilligen in eene vermindering van het inkomend regt hier te lande voor zijden stoffen en manufacturen van ƒ 4.— per pond op ƒ 2.—, hardsteen van 6 op 2 pct., ongezaagde houtwaren op 25 cent per ton volgens cubieke meting.

Art. 11. Onze gevolgmagtigden zullen bij de onderhandelingen in het oog houden dat de gunsten, bij art. 9 en 10 van de zijde van Nederland aangeboden, slechts kunnen vergolden worden door de bewilliging der Duitsche staten in al hetgeen bij art. 8 dezer instructie bepaaldelijk wordt vermeld.

Indien de onderhandelaren niet mogten kunnen slagen in het bedingen van kortingen op de voornaamste en op den staat litt. A [1]) van no. 1 tot no. 14 vermelde handelsartikelen, zullen de volgende beginselen hen tot rigtsnoer dienen:

1. dat in geene korting op de regten dezerzijds zal bewilligd worden voor onbewerkte producten (granen), welke ter zee uit de staten van het Tolverbond hier te lande worden ingevoerd, dan voorzoover ook in de gezegde staten bij invoer aan de zeezijde eenige geëvenredigde korting op de regten worde toegestaan voor een of meer onbewerkte producten van de Nederlandsche koloniën, waaronder bepaaldelijk de ruwe suiker moet begrepen zijn;

2. dat, wanneer bij aanvoer ter zee als boven voor bewerkte artikelen, uit het Tolverbond herkomstig, vermindering van regten mogt verlangd worden, daartegen moet worden overgesteld de vordering van geëvenredigde kortingen op even belangrijke bewerkte producten, uit Nederland herkomstig, en hoofdzakelijk op de in Nederland geraffineerde suiker;

3. dat, bijaldien eene vermindering van regten zoowel op de

[1]) Zie noot 2 op blz. 378.

ruwe als op de lompensuiker mogt worden ingewilligd, deze vermindering zoodanig zal worden geregeld, dat het regt op de lompen niet meer dan 10 percent hooger zal mogen zijn dan dat op de ruwe suiker;

4. dat voorzoover in de hierboven vermelde gevallen geene voldoende voorwaarden mogten te bedingen zijn, de onderhandelingen zich alsdan zullen bepalen tot vermindering van regten bij invoer langs den Rijn en wel in dier voege, dat tegen eene vermindering van het regt op de uit de Nederlandsche raffinaderijen herkomstige suiker-lompen op de helft of daar beneden, mitsgaders op de boter, kaas en het hoornvee, zal worden overgesteld eene korting van 10 percent op het tarief, bij de wet van 29 December 1835 [1]) voor de granen vastgesteld, mitsgaders eene vermindering op de helft van het bestaande regt voor de uit het Tolverbond herkomstige zijde-manufacturen, alsmede eene gelijkstelling met het bedrag der regten bij invoer ter zee voor wijn op fust en op flesschen en op het ongezaagde scheepsbouw- en timmerhout, langs den Rijn ingevoerd.

Art. 12. Onze gevolmagtigden zullen in het te sluiten tractaat van koophandel dezelfde bepaling opnemen, welke voorkomt in het art. 12 van het tractaat van scheepvaart van 3 Juni 1837 [2]).

Art. 13. In verband met het tractaat van 3 Juni 1837 zal de bij deze bedoelde overeenkomst almede worden aangegaan voor den termijn, eindigende met ultimo December 1841 en onder gelijke clausule wat betreft de voortduring als bij art. 13 van gemeld tractaat is omschreven.

Art. 14. Bijaldien de onderhandelingen tot eenig gewenscht resultaat mogten leiden, zullen onze gevolgmagtigden het tusschen hen en de Duitsche onderhandelaars op te maken concepttractaat naar den Haag opzenden en zal hetzelve door hen niet worden onderteekend en finaal gesloten dan na deswege van bepaalde voorschriften voorzien te zijn.

No. 122. — 1838, Augustus 14. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [3]).

Wij hebben de eer Uwe Excellentie te berigten, dat wij op den

---

[1]) Stsbl. no. 41. [2]) De Martens, Nouveau Recueil, XIV, blz. 251.
[3]) Uit Cassel, no. 1. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 19 Augustus 1838, no. 1 G.

9en dezer des avonds alhier aangekomen zijn, terwijl de heer Le Clercq ons op den 10en dezer U.H.W.Geb. depêches van den 4en en 6en bevorens no. 1 en 2 [1]) heeft aangebragt. Wij hebben ons in de eerste plaats bevlijtigd van den inhoud dier stukken, zoowel als van de instructie [2]) en bijlagen [3]), kennis te nemen en ons, door vergelijking met de instructie van voorleden jaar [4]) en met de onzerzijds ingeleverde beschouwingen [5]) zoo over het ontwerp van instructie [6]) als over de Pruissische memorie van antwoord [7]), van den waren zin en bedoeling derzelve wel te doordringen. Er zijn ons te dien aanzien twee punten voorgekomen, waaromtrent bij ons twijfel is ontstaan en welke wij zoo vrij zijn zullen aan U.H. WelGeb. te onderwerpen.

Wij mogen het voor Uwe Excellentie niet verbergen, dat de tegenwoordige instructie beperkingen bevat, welke in die van voorleden jaar [4]) niet gevonden werden en welke ons eene goede slaging als zeer twijfelachtig doen beschouwen. Zoodanig resultaat zou des te moeyelijker zijn te bereiken, wanneer de bepaling van artikel 13 der tegenwoordige instructie, dat namelijk zonder de bewilliging der Duitsche staten in al hetgeen bij artikel 8 bepaaldelijk wordt vermeld, de gunsten, bij artikel 9 en 10 bedoeld, onzerzijds niet kunnen aangeboden worden, in eenen volstrekten zin moest opgevat worden. Wij geloven echter niet, dat zoodanige letterlijke opvatting in de bedoeling ligt, daar toch de volgende zinsnede van hetzelfde artikel spreekt van kortingen op de voornaamste artikelen, en artikel 7 tot grondslag legt dat, bij eene billijke wederkeerigheid, meer het oog zal worden gevestigd op de slotsom der wederzijdsche concessiën dan wel op ieder derzelve in het bijzonder. Zoo hebben wij bij elke vroegere gelegenheid te kennen gegeven en zijn er ook nu weder in bevestigd, dat er voor de koffij geene korting zal te bedingen zijn, terwijl wij tevens de overtuiging voeden, dat dit in hoedanigheid zoo uitstekend product onzer Oost-Indische bezittingen geene bevoorregting, maar slechts voortduur van gelijke toelating met alle andere koffijsoorten behoeft, om meer en meer de voorkeur van de Duitsche verbruikers te erlangen en te behouden.

Het tweede punt betreft de doorvoerregten.

Ten voorleden jare werd van zijde Nederland de wederkeerige

---

[1]) Weggelaten. [2]) No. 121. [3]) Weggelaten. [4]) No. 63. [5]) Weggelaten. [6]) Weggelaten. [7]) No. 116; vgl. no. 119.

vermindering of afschaffing van doorvoerregten voorgeslagen. In de memorie van antwoord [1]) biedt Pruissen thans eene vermindering van doorvoerregten aan voor de goederen, welke direct uit Nederland komen en bestemd zijn naar Oostenrijk of Zwitserland; 't geen naar de bewoordingen van het voorstel eene uitsluitende bevoorregting van den doorvoer uit Nederland zou ten gevolge hebben en als zoodanig voor ons van aanbelang zou wezen. Deze aangelegenheid zal derhalve bij de onderhandelingen ter sprake gebragt worden en daar onze instructie hieromtrent geenerhande voorschriften bevat, zoo hebben wij gemeend U.Exc. te mogen verzoeken ons daaromtrent wel van nadere voorschriften te wil-len voorzien.

Thans zullen wij de eer hebben over te gaan om U.H.W.G. bekend te maken met de redenen, welke ons oponthoud in deze stad eenige dagen hebben verlengd, met hetgene wij hier hebben verrigt, en met de gevolgen, die zulks gehad heeft.

Den 10en meldden wij ons aan bij den baron von Lepel, minister van Buitenlandsche Zaken van het Keurvorstendom, welke staatsbeambte ons op eene heusche wijze ontving.

Wij vernamen al dadelijk, dat de beraadslagingen der conferentie van Dresden reeds ten einde geloopen waren en vermeenden dus onze aanwezendheid alhier ten nutte te moeten maken om de ongunstige denkwijze over de gewenschte schikkingen, welke uit de memorie van antwoord [1]) blijkt, dat bij de Keurhessische regering bestond, door mondelinge wisseling van gevoelen met de meest invloed hebbende beambten zoo mogelijk te doen veranderen. Wij hebben te dien einde onderscheidene hoofden van departementen en administratiën bezocht en wij meenen ons gelukkig te mogen achten aan de stemming ten aanzien onzer belangen eene meer gunstige wending gegeven te hebben. Wij zullen Uwe Exc.'s aandacht met de mededeeling van alle de bijzonderheden, daartoe betrekkelijk, niet noodeloos vermoeyen, maar ons tot het resultaat bepalen, dat wij de stellige verklaring en verzekering hebben verkregen, dat wij bij onze aankomst te Berlijn den Keurhessischen gezant aldaar van nieuwe instructiën zullen voorzien vinden, strekkende om, met terzijdestelling van de vroeger aan denzelven medegedeelde bedenkingen, onvoorwaardelijk bij te stemmen hetgene tusschen de Pruissische regering en ons mogt worden overeengekomen. — — — — —

[1]) No. 116, blz. 360.

No. 123. — 1838, Augustus 25. — NETSCHER AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

De thans weder naar Berlijn vertrokken commissarissen voor het onderhandelen van een commercie-tractaat met het Duitsche Zollverein geven bij hunne in margine vermelde missive [2]) te kennen, dat de hun thans verstrekte instructie [3]) beperkingen bevat, welke in die van verleden jaar [4]) niet worden gevonden en hun de goede slaging hunner zending als zeer twijfelachtig doen beschouwen.

Hoofdzakelijk hebben zij daarbij het oog op artikel 11 der tegenwoordige instructie, welks aanhef inhoudt, dat de volgens art. 9 en 10 namens Nederland aan te bieden gunsten slechts kunnen worden vergolden door de bewilliging der Duitsche staten in al hetgeen bij artikel 8 bepaaldelijk wordt vermeld. Moet deze bepaling in eenen volstrekten zin worden opgevat, dan zal naar hun inzien een gewenscht resultaat des te moeyelijker te bereiken zijn, weshalve zij oordeelen, dat eene zoodanige letterlijke opvatting niet in de bedoeling ligt en in die meening worden zij versterkt doordien in de volgende zinsnede van hetzelfde artikel gesproken wordt van kortingen op de voornaamste artikelen en voorts bij artikel 4 tot grondslag is aangenomen dat, wat betreft eene billijke wederkeerigheid, meer zal worden gezien op de slotsom der wederzijdsche concessiën dan wel op iedere derzelve in het bijzonder.

Deze twijfel schijnt voornamelijk te rusten op de onderstelling, dat het de bedoeling zoude zijn om in allen gevalle een tractaat te sluiten, terwijl eene niet letterlijke opvatting van den aanhef van art. 11 noodzakelijk zou leiden tot inwilliging van al de bij art. 9 en 10 bedoelde gunsten, ook wanneer door de Duitsche staten niet mogt worden bewilligd in de volgens art. 8 van hen te verlangen gunsten.

Met betrekking tot het eerste zal het voldoende zijn te herinneren aan al hetgeen vroeger is bijgebragt ten betooge dat Nederland geen het minste belang kan hebben bij en dat dus ook niet gedoeld kan worden op een tractaat, hetwelk hoofdzakelijk en bijna uit-

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 6 September 1838, no. 1 G.

[2]) No. 122. [3]) No. 121. [4]) No. 63.

sluitend in het voordeel van het Zollverein zou strekken, zooals Pruissen dat beoogt, of zooals ook door den heer Rochussen, bij zijne memorie van 22 Februari j.l. [1]), is voorgesteld. Te dezen aanzien kan in het algemeen, maar bijzonderlijk na de laatst aan de heeren von Scherff en Rochussen medegedeelde stukken betreffende de Pruissische nota van 14 Juni j.l. [2]), geen twijfel bestaan.

Wat het tweede betreft, zoo zal eene korte herinnering almede voldoende zijn om aan te toonen, dat in deze aan geene andere dan letterlijke en strenge opvatting van den aanhef van art. 11 te denken valt. Bij artikel 8 der instructie [3]) zijn de gunsten omschreven, die Nederland wenscht te bedingen. Dezelve bepalen zich tot eene vermindering der in de staten van het Zollverein geheven wordende regten op den invoer van de op staat A [4]) vermelde artikelen, bepaaldelijk de daarop eerst voorkomende veertien artikelen, welke in den tekst van art. 8 nominatim zijn vermeld.

Bij art. 9 en 10 zijn de gunsten vermeld, welke Nederland bereid is weerkeerig aan de staten van het Zollverein te bewilligen. Ten aanzien der verminderingen van het inkomende regt wordt verwezen naar den staat B [4]), doch ook met bepaalde opnoeming der meest voorname artikelen.

De aanhef nu van art. 11 zegt stellig, dat deze in art. 9 en 10 aangeduide gunsten tezamen genomen niet mogen worden bewilligd dan tegen wederkeerige bewilliging van al de bij art. 8 ten behoeve van Nederland verlangde gunsten.

Uwe Exc. zal zich gelieven te herinneren, dat door het departement van Buitenlandsche Zaken in het algemeen het gevoelen werd aangekleefd, dat, indien men er niet in konde slagen om tot de afsluiting van een dergelijk tractaat te geraken, het beter ware dat partijen over en weder in derzelver geheel bleven, dan van de Nederlandsche zijde tot bezwarende bedingen toe te treden, of van weerszijde te eindigen met eene overeenkomst omtrent enkele punten van ondergeschikt belang, die meer gevoegelijk bij onderlinge afspraak zouden behooren te worden geregeld.

Latere overwegingen hebben echter tot eene eenigszins gewijzigde beschouwing geleid, met het oogmerk om de gelegenheid open te laten tot minder omvattende bedingen dan waarop bij de art. 8, 9 en 10 werd gedoeld, doch natuurlijkerwijze altijd in dien zin, dat de

[1]) Weggelaten.
[2]) No. 119. [3]) No. 121. [4]) Zie blz. 380, noot 1.

mindere omvang der bedingen over en weder gelijken tred moest houden en niet beneden een zeker minimum behoorde te dalen. Hiertoe nu is betrekkelijk de verdere inhoud van art. 11, waarvan de tweede zinsnede echter geenszins in strijd is met den aanhef, of aanleiding geven kan tot de meening, dat dezelve niet in eenen volstrekten zin zou moeten worden opgevat. De woorden toch „kortingen op de voornaamste artikelen" dienen gelezen te worden in verband met de verdere, die tot den volzin behooren, waaraan zij ontleend zijn. Er staat namelijk: „Indien de onderhandelaren niet mogten kunnen slagen in het bedingen van kortingen op de voornaamste en op den staat L^a. A van no. 1 tot no. 14 vermelde handelsartikelen, zullen de volgende beginselen hun tot rigtsnoer dienen". Er wordt hier dus gesproken van dezelfde handelsartikelen, welke reeds in art. 8 nominatim waren opgenoemd, en de duidelijke zin der aangehaalde woorden is deze: Indien de onderhandelaren er niet in konden slagen om een tractaat tot stand te brengen in den zin van art. 8, 9 en 10, dan zullen de onderhandelingen op een meer beperkt terrein mogen worden overgebragt, welk terrein danbij de §§ 1—4 nader wordt aangewezen en bepaald, terwijl bij art. 5 reeds is voorgeschreven, dat, indien de te treffen overeenkomst mogt uitloopen op een beding als waarop bij § 4 van artikel 11 wordt gedoeld, er geen eigenlijk tractaat gesloten, maar de schikking op eene meer eenvoudige wijze tot stand gebragt zal worden.

De tweede alinea met de §§ 1—4 van art. 11 heeft dus in eenen volstrekten zin betrekking op het geval, dat door de Vereinstaten niet bewilligd wordt in al de gunsten, bij art. 8 vermeld, terwijl zij toch in hun voordeel die zouden blijven verlangen, welke in art. 9 en 10 zijn omschreven. In dit geval mogen de onderhandelaren niet verder bewilligen in de bij art. 9 en 10 vermelde gunsten, maar, naar gelang van hetgeen de Vereinstaten zullen aanbieden, zich moeten houden aan § 1—3 van art. 11, en zoo zij ook langs dezen weg tot geen resultaat mogten kunnen geraken, zullen zij zich bepalen tot het voorbereiden eener bij onderlinge afspraak althans buiten den vorm van een tractaat te treffen schikking, in den zin van § 4 van art. 11.

De onderhandelingen zijn dus als ware het in drie instantiën afgedeeld:

A. een tractaat overeenkomstig art. 8, 9 en 10;

B. eene specie van tractaat volgens art. 11 §§ 1—3, en

C. eene schikking in den geest van art. 11 § 4 als minimum,

en het is hierbij blijkbaar de bedoeling geweest, dat de onderhandelaren zich niet zouden vergenoegen met hetgeen in den zin van *b* zou kunnen worden bedongen tegenover hetgeen de Vereinstaten in den zin van *a* mogten verlangen, ook dat zij zich niet zouden vergenoegen met een beding in den zin van *c* tegenover de inwilliging van voordeelen in den zin van *b*, maar dat zij, het terrein van *a* verlatende, alle vorderingen van de zijde der Vereinstaten zouden beoordeelen en beantwoorden naar hetgeen hun bij art. 11 §§ 1—4 tot rigtsnoer is voorgeschreven.

Het tweede punt, bij de missive van Z. M.'s commissarissen behandeld, betreft de doorvoerregten. Er wordt daarbij herinnerd aan de instructie van het jaar 1837 [1]), waarbij van zijde Nederland eene weerkeerige vermindering of afschaffing van doorvoerregten voorgeslagen werd. Er moet daarbij echter tevens herinnerd worden aan de spoedig gebleken bedoeling van Pruissen, om bij tegenvordering op eene vermindering van het vaste regt aan te dringen, hetwelk een reeds verminderd doorvoerregt is, waarop naar het eenparige oordeel van de in deze betrokken departementen door Nederland niet behoorde toegegeven te worden.

Daarmede in verband is art. 9 der bij Uwer Exc.'s rapport van 29 Januari j.l., no. 1 Geh., aan den koning aangeboden conceptinstructie [2]) op dit punt zeer uitvoerig bewerkt geworden.

De heer Rochussen, op dit ontwerp gehoord, heeft onderscheidene bedenkingen tegen gemeld art. 9 ingebragt, op grond waarvan in verband met de overweging dat het beter ware deze snaar niet aan te roeren, de art. 7 en 8 ineengesmolten en de art. 9 en 14 gesupprimeerd zijn geworden en dat dit punt opzettelijk bij de nieuwe redactie der instructie onaangeroerd is gelaten. Deze zamenhang en loop der zaak kan aan den heer Rochussen niet onbekend zijn, en wanneer, gelijk commissarissen melden, thans in de Pruissische memorie [3]) eene vermindering van doorvoerregten wordt aangeboden voor goederen, welke direct uit Nederland komen en bestemd zijn naar Oostenrijk of Zwitserland, dan dient eveneens vermeld te worden, dat Pruissen het aanbod doet vergezeld gaan van het verlangen tot vermindering zoowel van het vaste regt als van de doorvoerregten hier te lande in het algemeen, van welke

[1]) No. 63. [2]) Weggelaten. [3]) No. 116.

omstandigheid commissarissen niet gewagen, hoezeer hunne aandacht daarop bereids is gevestigd geworden en zij met de beschouwingen der regering te dezer zaak zijn bekend gemaakt bij de stukken betreffende de meergemelde Pruissische memorie [1]), en die hun als bijlagen hunner instructie [2]) zijn medegedeeld.

Na dit een en ander komt het mij voor, dat Z. M.'s commissarissen omtrent de bij hun schrijven uit Cassel behandelde twee punten genoegzame inlichting kunnen bekomen uit de hun verstrekte instructie en verdere stukken, en dat het dus voldoende zal zijn om hen in den zin van dit rapport op een en ander opmerkzaam te maken, onder bijvoeging, voor zooveel des noods, dat de regering geene termen heeft gevonden om hen opzigtelijk de doorvoerregten van instructiën te voorzien, als blijvende verlangen, dat dit punt buiten discussie worde gehouden, terwijl commissarissen ten overvloede zouden kunnen worden herinnerd aan art. 3 hunner instructie, waarbij hun is voorgeschreven om in de eerste plaats aan het Pruissische ministerie te kennen te geven, dat op den voet der Pruissische memorie van 14 Juni [3]) niet kan worden onderhandeld, terwijl zij volgens artikel 4 eerst dan in verdere onderhandelingen zullen mogen treden, wanneer zij zich uit het door Pruissen te geven antwoord zullen hebben overtuigd, dat er uitzigt bestaat om tot een verdrag, op billijke wederkeerigheid gegrond, te geraken. Ik neem mitsdien de vrijheid Uwe Exc., voorzoover dezelve zich met het bij dezen voorgedragene mogt kunnen vereenigen, 's konings magtiging te vragen om de missive van de heeren von Scherff en Rochussen dienovereenkomstig te beantwoorden.

No. 124. — 1838, Augustus 26. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [4]).

Ons gedragende aan ons berigt van den 20en dezer no. 3 [5]), maken wij heden gebruik van de afreize naar 's-Gravenhage van den heer Hendriks, zoon van den professor van dien naam, om Uwe Exc. eenige narigten en beschouwingen mede te deelen, die eenig licht

---

[1]) No. 116.
[2]) No. 121. [3]) No. 119.
[4]) Uit Berlijn. No. 4. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 14 September 1838, no. 2 G. [5]) Weggelaten.

over den toestand van het onderwerp der ons aanbetrouwde onderhandelingen en der daaromtrent alhier bestaande gezindheip zullen kunnen verspreiden.

In het algemeen is het ons toegeschenen, dat men van verschillende kanten het bij de Pruissische regering heeft doen voorkomen alsof deze bij het verdrag van 3 Juni 1837 [1]) aan Nederland te ruime begunstigingen tegen ongenoegzame equivalenten had bewilligd. Zoo onder anderen moet men uit Pruissische zeehavens er zich bij de regering over beklaagd hebben, dat de Nederlandsche schepen en derzelver ladingen aldaar onder alle omstandigheden, voor de indirecte zoowel als voor de directe vaart, met de nationale schepen gelijk gesteld zijn, terwijl zulks voor de Pruissische schepen in Nederland alleen voor derzelver ladingen bij directe vaart het geval is.

Zoo ook moet men zich uit Keulen en Dusseldorf daarover bezwaard hebben, dat de onzerzijds toegestane vrijstellingen of verminderingen van de Rijnvaartregten zich beperken tot de gevallen, waarin zulks bepaaldelijk in het eigen belang van Nederland strekt, doch dat de directe doorvaart van Nederland daarvan is uitgesloten gebleven; waaraan men dan ook het mislukken van de ingestelde proefnemingen voor de directe zeevaart, waarvan men nog immer droomt, gelijk ook de geheele vernietiging van de tusschen Keulen en Antwerpen bestaan hebbende beurtvaart, heeft toegeschreven. In het bijzonder moet de te Dusseldorp gevestigde stoombootmaatschappij er op hebben aangedrongen, dat het effect der bij evengemeld verdrag toegezegde concessie voor hare vaart tot Rotterdam voor haar van eene slechts ondergeschikte waarde is te achten, uit hoofde de oorspronkelijk beoogde directe verbinding of vaart op Londen, naar luid van de bepalingen van het separaat-artikel IV [2]), geene plaats kan hebben, en vooral ook daarop, dat de genoemde maatschappij verstoken is van de mogelijkheid om zich van ijzeren booten en meerdere stoomwerktuigen te voorzien, daar zij zich deze in Pruissen zelf niet kan aanschaffen en hare aanzoeken tot vervaardiging daarvan in Nederland van de hand gewezen zijn. De Geheime raad van legatie Michaëlis heeft ons medegedeeld, dat hieromtrent aanzoeken vanwege Pruissen bij het Nederlandsch gouvernement waren gedaan, welke men,

[1]) De Martens, Nouveau Recueil, XIV, blz. 251.
[2]) Vgl. hiervóór, no. 102, blz. 284.

ofschoon gevoelende geen strikt regt te hebben op de inwilliging der toelating van meer dan de twee vreemde machines, waarvan bij no. 7 van evengemeld separaat-artikel gewag gemaakt is, zich nogthans gevleid had onder deze bijzondere omstandigheden in billijkheid te mogen verwachten, daar men de daarbij gemaakte bepaling wel als een middel van bevoorregting van de eigene fabrieken van werktuigen, maar niet als een middel tot uitsluiting had beschouwd. Vermits wij met de bijzonderheden dezer zaak onbekend zijn, zoo nemen wij de vrijheid U.Exc. te verzoeken, ons, des geraden oordeelende, van voorschriften te willen voorzien hoedanig hierop te antwoorden, bijaldien deze aangelegenheid, gelijk wij verwachten, in de te houdene conferentiën nader en meer bepaaldelijk ter sprake mogt gebragt worden, daar wij het ervoor houden, dat eene inwilliging op dit punt met vrucht in de schale zoude kunnen worden gelegd bij de wederzijdsche concessiën, welke het doel van de gewenschte schikkingen zijn.

Verder hebben wij vernomen, dat op het gerucht onzer reis herwaarts eene commissie uit den handel van Minden naar Berlijn is gegaan, om tegen alle bijzondere begunstiging ten behoeve van Nederland, waardoor de Wezerhandel nog meerder zou komen te lijden dan deze reeds door het verdrag van 3 Juni 1837 [1]) geleden heeft, vertoogen in te leveren, in welken zin ook uit Magdeburg eene memorie zoude ingeleverd zijn geworden. Ook dagbladartikelen hebben zich in dezen geest uitgelaten.

Dit alles zamengenomen zal, naar mij vreezen, de Pruissische onderhandelaars zeer schroomvallig en onze taak uiterst moeyelijk maken. Wel verre echter van ons daardoor te laten ontmoedigen, zal zulks ons een spoorslag te meer zijn om alles in het werk te stellen, wat strekken kan om het doel onzer zending te doen bereiken.

De meesten der vreemde gezanten en die der tot het Tolverein behoorende staten zijn nog afwezend. Inmiddels hebben wij ons met de hier aanwezigen en met de waarnemende zaakgelastigden in aanraking gesteld.

Eerst tegen het midden der aanstaande maand zullen allen hier terug zijn; wij zullen dan met elk in het bijzonder de punten van bezwaar kunnen behandelen, die door hunne respective regeringen gemaakt zijn, en daar Pruissen zich met velen daarvan vereenigd

[1]) Vgl. blz. 370, noot 2.

heeft en dienovereenkomstig deszelfs voorstellen ingerigt, dezelve zoodoende tevens zijdelings aantasten en bestrijden.

De nader ingekomen antwoorden van Hessen-Darmstadt, Nassau en de Thuringsche staten zijn ons bereids ondershands medegedeeld en van die van Saxen[1]), Würtemberg, Hessen-Cassel en Francfort, welke bij het departement van Financiën waren, hopen wij insgelijks kennis te zullen erlangen. Een en ander zullen wij voorshands trachten te wederleggen op zoodanige wijze, als wij zullen meenen best tot bereiking van het voorgestelde doel te kunnen voeren. De nadere antwoorden op de Pruissische voorstellen zijn vanwege Beyeren en Baden nog niet ingekomen, doch is er op de spoedige inzending daarvan dezer dagen aangedrongen.

Wij hebben de bevestiging ontvangen, dat op de bijeenkomst te Dresden over onze handelsaangelegenheden niets besloten is geworden. Daarentegen hebben wij vernomen, dat door den heer Wheaton, minister der Vereenigde Staten van Noord-Amerika alhier, eene memorie is ingeleverd, strekkende voornamelijk om op de vermindering der regten op tabak enz. aan te dringen, met bedreiging om anderzints den invoer van Duitsche producten en fabriekaten in de Vereenigde Staten hooger te belasten, welke memorie echter geen bijval of gevolg gehad heeft. — — — — —

In een op gisteren met den graaf van Alvensleven gehouden gesprek hebben wij vernomen, dat men er thans ernstig op bedacht is om den beetwortelsuiker aan een accijns te onderwerpen en dat hierover reeds onderhandelingen tusschen de Vereinstaten zijn aangevangen, welke echter vele moeyelijkheden doen voorzien. Wij hebben niet nagelaten Z.Exc. te doen opmerken, dat het beste middel om in deze de staatsinkomsten te behouden, daarin bestond om de te groote uitbreiding der fabrikage van beetwortelsuiker te verhinderen, door de regten op de ruwe koloniale suiker en vooral op den lompensuiker te verlagen.

Met betrekking tot de aangelegenheid der ijzeren wegen hebben wij met daarin betrokkene ambtenaren en belanghebbenden reeds eenige gesprekken gehad; wij zullen later, wanneer wij daartoe in staat gesteld zullen zijn, over dit onderwerp een geheel en meer zamenhangend overzigt inleveren.

[1]) Vgl. no. 120.

No. 125. — 1838, September 1. — PRO-MEMORIE VAN ROCHUSSEN EN VON SCHERFF [1]).

Toen de Nederlandsche regering, door overwegingen van binnenlandsche staatkunde en ten einde den nationalen landbouw, voor zooveel enkele graansoorten betreft, voor een anderszins onvermijdelijk verval te behoeden, zich met het einde des jaars 1835 genoopt zag, op het door haar steeds aangekleefd beginsel van vrijen handel en lage regten eene uitzondering te maken door den invoer van vreemde granen aan een fluctueerend regt op de consumtie te onderwerpen [2]), in eene omgekeerde rede staande tot het rijzen en dalen der koornprijzen, wekte die maatregel vrij algemeene bezorgdheid bij den handelsstand op en gaf tot luide en veelvuldige vertoogen daartegen aanleiding, niet alleen van zijde van binnenslands, maar ook van buitenslands gevestigde handelaren. Men meende, dat dezelve soortgelijke uitwerking zou hebben als de in andere landen bestaande verordeningen op den invoer van granen, namelijk dat deze in den regel zoude vervallen en niet meer dan bij wijze van uitzondering zou kunnen blijven plaats grijpen. Op dien grond voorspelde men de vernietiging des graanhandels, welke steeds een der bloeyendste takken van den Nederlandschen speculatie- en tusschenhandel en daardoor een ruime afzet voor de veldproducten van Duitschland was geweest.

Deze beoordeeling, ofschoon op geene grondige inzage en kennis van zaken berustende, vond nogthans vrij algemeen weerklank en de Nederlandsche regering zag zich daardoor in den voor haar hoogst onaangenamen toestand gebragt, dat zij de door haar verordenden maatregel niet minder binnen- dan buitenslands luide afgekeurd zag. Op het standpunt echter, waarop zij zelve geplaatst was en vanwaar zij de zaak in haren zamenhang en tevens aller belangen kon overzien, begreep zij voor dit vooroordeel niet te moeten wijken, maar rustig en onpartijdig (want de maatregel had geenerlei fiscalische bedoeling) den tijd te moeten afwachten, opdat de ondervinding zoude doen blijken, dat die maatregel noch voor de belangen van den handel, noch voor die van de Duitsche producenten schadelijk was.

Het verschil in de werking tusschen de in Nederland ingevoerde

[1]) R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 10 September 1838, no. 1 G.
[2]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

graanwet met die, welke in andere rijken bestaan, moest hoofdzakelijk daarin gelegen zijn, dat, terwijl elders doorgaands zóóveel graan voortgebragt wordt, dat bij goede en middelbare oogsten de binnenlandsche behoefte genoegzaam voorzien wordt en alleen bij mislukten oogst vreemden toevoer tot aanvulling vereischt wordt, in Nederland daarentegen, ook zelfs bij gelukkige oogsten, geen genoegzaam graan voor de uitgebreide behoeften voor zijne bevolking, zijne branderijen enz. voortgebragt wordt, zijnde uit daarvan voorhanden statistieke opgaven en andere bescheiden gebleken, dat dit tekort van Nederland jaarlijks op een gemiddeld bedrag van 50.000 lasten of 2.850.000 Pruissische schepels graan kan begroot worden, waaronder de groote hoeveelheden oliezaad, welke Nederland jaarlijks trekt, niet begrepen zijn, zoodat er doorgaands en schier onafgebroken aanvoer en verkoop voor het binnenlandsch verbruik zou blijven plaats hebben, terwijl door algeheele bevrijding van regten op den in-, uit- en doorvoer voor de granen, welke, na in de vrijhavens of entrepôts gelagerd te zijn geweest, weder uitgevoerd of doorgevoerd werden, de betrekkelijke verhouding van de belangen des groothandels, vergeleken bij den vroegeren toestand, toen het geringer regt bij den in- en uitvoer moest voldaan worden, van beter voorwaarde dan vroeger gemaakt werd.

De bedoeling of strekking der in Nederland aangenomen graanwet kon dus niet wezen om allen toevoer anders dan bij schaarste te weeren en zichzelven dus van eene eerste levensbehoefte te berooven, maar wel om te verhoeden, dat niet het in naburige rijken door verbodswetten of hooge regten afgewezen (ge)worden excedent der productie van alle graanuitvoerende landen, in Nederland opgehoopt wierde om aldaar tot allen prijs verkocht te worden en alzoo de prijzen der in Nederland zelf geteelde granen te drukken tot eene laagte, waarvoor het den landman aldaar onmogelijk is op dien meer kostbaren bodem zijne cultuur voort te zetten. De geheele zamenstelling der koornwet en van het daarbij aangenomen tarief der afwisselende regten getuigt, dat de bedoelink enkel is om tegen eene al te sterke depreciatie te waarborgen en om, zoodra de prijzen der binnenlandsche granen tot eene billijke en voor den Nederlandschen landbouwer bestaanbare hoogte zijn geklommen, de vreemde graansoorten tot zeer lage regten toe te laten, welke zelfs niet meer bedragen dan de regten, welke Pruis-

sen vordert van de Poolsche granen, welke over den Weichsel ingevoerd en ter zee uitgevoerd worden.

Dat voorschreven beoogde gevolgen inderdaad ook de uitwerking der wet zijn geweest, kan blijken uit nevensgevoegden staat [1]), waarop de maandelijks opgemaakte en wettelijke vastgestelde middelprijzen, sints de invoering der wet met 1° January 1836 [2]), benevens de daarmede in verband staande regten zijn vermeld. Het is genoegzaam hieromtrent alleen op te merken, dat die regten thans gedaald zijn tot een cijfer, 't geen zelfs lager is dan dat, 't welk de invoering der wet voorafging, zoodat de tarwe thans met niet meer dan 25 cents per mud (hectoliter) of *f* 7.50 per last is bezwaard en de rogge met 15 cents per mud (hectoliter) of *f* 4.50 per last. Als een verder bewijs voor de goede uitwerking der wet en voor derzelver onschadelijkheid voor den handel kan strekken, dat de invoer van granen in Nederland gedurende het jaar 1837 die van 1835 (hetwelk de invoering der graanwet [2]) heeft voorafgegaan) met nagenoeg 9000 lasten heeft te boven gegaan, terwijl de aanvoer in het loopende jaar 1838 zoo aanzienlijk is, dat dezelve die van eene reeks van vele voorafgaande jaren zal overtreffen.

Zoo dus de in Nederland aangenomen graanwet geene ongunstige gevolgen in het algemeen heeft gehad, voor de staten van het Duitsche Zollverein in het bijzonder heeft zij bepaald voordeelige uitkomsten opgeleverd.

Als maatstaf der regten toch is niet het gewigt, of de innerlijke waarde der granen, maar de maat aangenomen, waaruit volgt:

1°. dat een mud zeer zwaar en waardig graan aan geen hooger regt onderhevig is dan een mud ligt graan van mindere waarde; en

2°. dat het regt in evenredigheid veel minder drukt op die betere soorten dan op granen van mindere hoedanigheid en geringeren prijs.

En daar het nu bekend is, dat de granen, uit de Zollvereinstaten afkomstig, over het algemeen tot de beste en meestwaardige behooren, zoodanig, dat men zonder overdrijving kan aannemen, dat derzelver gemiddelde waarde 15% meer beloopt dan die van de van elders ingevoerde granen, zoo is het onbetwistbaar, dat door deze omstandigheid de in het Zollverein voortgebragte granen juist in de gewraakte Nederlandsche wet ter begunstiging van den landbouw [2]) eene indirecte bevoorregting van 15% genieten

[1]) Zie blz. 397. [2]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

en dat het dan ook bepaaldelijk daaraan toe te schrijven is, dat de behoefte, welke Nederland voortdurend aan vreemde granen heeft, sedert de invoering dier wet meer dan vroeger bij voorkeur uit de Vereinstaten betrokken wordt, gelijk dit uit de staten van in- en uitvoer zou kunnen blijken.

Bij dit, in den aard der Nederlandsche graanwet zelve gelegen voordeel, zijn nog de meer regtstreeksche begunstigingen gekomen, welke van zijde Nederland aan den invoer uit Pruissen en de verdere tot het Zollverein behoorende staten in het algemeen en aan dien van granen in het bijzonder bij het scheepvaartverdrag van 3 Juny 1837 [1]) zijn toegestaan. Immers is daarbij aan den invoer ter zee onder Pruissische vlag dezelfde korting van 10% op de regten toegekend, welke vroeger uitsluitend aan de Nederlandsche vlag ten deel viel, en zijn voorts alle den Rijn afkomende Duitsche producten, waaronder de granen eene eerste plaats bekleeden, geheel en al van de scheepvaartregten vrijgesteld, tot welker heffing Nederland, krachtens de Mentzer Overeenkomst van 31 Maart 1831 [2]), geregtigd was, zoodat ook in dit opzicht de aanvoer van granen uit het Zollverein, zoo ter zee als over den Rijn, boven dien uit andere rijken is begunstigd geworden.

Eindelijk voegt zich bij dit alles nog de voor enkele Duitsche steden, welke voor den graanhandel als stapelhavens mogen worden beschouwd, nog dit gunstig gevolg, dat de vrees, welke bij sommige Nederlandsche handelaars omtrent de uitwerking van de graanwet heeft bestaan, hen heeft doen verkiezen om de door hen op speculatie gekochte granen, in plaats van die onmiddellijk naar Nederland te doen afschepen, totdat daarover nader zou beschikt worden, in de Duitsche havens te laten verblijven, waardoor de pakhuishuren en de kosten op de bewerking der granen tot derzelver conservatie ten voordeele dier steden is gekomen.

Onder deze voordeelige omstandigheden kan het niet met het welbegrepen belang der Vereinstaten overeen te brengen zijn de afschaffing der in Nederland vigeerende graanwet te verlangen, veelmin daarvan eene conditio sine qua non tot het aanknoopen van onderhandelingen te maken, waarvan de bedoeling is aan de producten van het Zollverein en van de granen in het bijzonder op de veelbehoevende Nederlandsche markt bepaalde voordeelen te

---

[1]) De Martens, Nouveau Recueil, XIV, blz. 251

[2] Rijndocumenten, I, blz. 212.

verzekeren; terwijl de ter sprake gebragte intrekking der graanwet, in het veronderstelde geval dat zulks al met de inwendige belangen van Nederland zou overeen te brengen zijn, voor de Vereinstaten het gevolg zou hebben, dat, zonder de Nederlandsche consumtie te vermeerderen, alle andere staten weder met het Zollverein in concurrentie voor de afzending van granen naar Nederland zouden treden, waaromtrent, door voorontwikkelde omstandigheden, thans het Zollverein in meer dan één opzigt bepaalde voorregten geniet, welke bovendien nog door het toestaan van wederkeerige concessiën voor verdere uitbreiding vatbaar zijn.

[BIJLAGE:]

STAAT DER MIDDELPRIJZEN EN REGTEN OP GRANEN.

Maanden	Tarwe		Rogge		Boekweit		Gerst		Haver	
	Middelprijs per mud	Inkomend regt per mud	Middelprijs per mud	Inkomend regt per mud	Middelprijs per mud	Inkomend regt per mud	Middelprijs per mud	Inkomend regt per mud	Middelprijs per mud	Inkomend regt per mud
1836.										
Januari	—	*f* 2.—	—	*f* 0.75	—	*f* 0.75	—	*f* 0.50	—	*f* 0.50
Februari . . .	—	- 2.—	—	- 0.75	—	- 0.75	—	- 0.50	—	- 0.50
Maart	*f* 5.15	- 2.50	*f* 4.31	- 1.—	*f* 5.47	- 0.50	*f* 3.58	- 0.75	*f* 2.13	- 1.—
April	- 5.09	- 2.50	- 4.25½	- 1.—	- 5.64	- 0.30	- 3.62	- 0.75	- 2.10	- 1.—
Mei	- 5.03	- 2.50	- 4.20	- 1.—	- 5.48	- 0.50	- 3.52	- 0.75	- 2.16	- 1.—
Junij	- 5.26	- 2.50	- 4.23	- 1.—	- 5.48	- 0.50	- 3.65	- 0.75	- 2.24	- 1.—
Julij	- 5.83	- 2.—	- 4.99	- 0.75	- 5.67	- 0.30	- 3.94	- 0.75	- 2.44	- 1.—
Augustus . . .	- 5.72	- 2.—	- 4.91	- 0.75	- 5.22	- 0.50	- 3.94	- 0.75	- 2.34	- 1.—
September . .	- 5.91	- 2.—	- 4.99½	- 0.75	- 4.03	- 0.50	- 3.85½	- 0.75	- 2.33½	- 1.—
October . . .	- 5.84½	- 2.—	- 4.75	- 0.75	- 4.60	- 0.75	- 3.79	- 0.75	- 2.34	- 1.—
November . .	- 6.23	- 1.50	- 4.93½	- 0.75	- 4.37½	- 1.—	- 3.79½	- 0.75	- 2.48	- 1.—
December . . .	- 7.02	- 1.—	- 5.16½	- 0.50	- 4.22½	- 1.—	- 3.97	- 0.75	- 2.70½	- 0.75
1837.										
Januari	- 6.98	- 1.50	- 5.05	- 0.50	- 4.25	- 1.—	- 3.97	- 0.75	- 2.61	- 0.75
Februari . . .	- 6.61½	- 1.50	- 4.74	- 0.75	- 4.12	- 1.—	- 3.75½	- 0.75	- 2.37	- 1.—
Maart	- 6.53	- 1.50	- 4.69½	- 0.75	- 4.13	- 1.—	- 3.66	- 0.75	- 2.34½	- 1.—
April	- 6.43	- 1.50	- 4.68	- 0.75	- 4.18½	- 1.—	- 3.59½	- 0.75	- 2.62½	- 1.—
Mei.	- 6.29½	- 1.50	- 4.63	- 0.75	- 4.22	- 1.—	- 3.47½	- 1.—	- 2.30	- 1.—
Junij	- 6.39½	- 1.50	- 4.72	- 0.75	- 4.41½	- 1.—	- 3.50	- 1.—	- 2.38½	- 1.—
Julij	- 6.57	- 1.50	- 5.02	- 0.50	- 4.74	- 0.75	- 3.56½	- 0.75	- 2.48	- 1.—
Augustus . . .	- 6.45½	- 1.50	- 4.94	- 0.75	- 4.59	- 0.75	- 3.51	- 0.75	- 2.42	- 1.—
September . .	- 6.61	- 1.50	- 5.—	- 0.75	- 4.56	- 0.75	- 3.43½	- 1.—	- 2.43½	- 1.—
October . . .	- 6.67	- 1.50	- 4.89½	- 0.75	- 4.37	- 1.—	- 3.45½	- 1.—	- 2.43	- 1.—
November . .	- 6.80½	- 1.50	- 4.92	- 0.75	- 4.08½	- 1.—	- 3.53½	- 0.75	- 2.35	- 1.—
December . . .	- 6.88	- 1.50	- 4.94	- 0.75	- 4.07½	- 1.—	- 3.57½	- 0.75	- 2.27½	- 1.—
1838.										
Januari	- 6.83	- 1.50	- 4.87	- 0.75	- 4.05½	- 1.—	- 3.51½	- 0.75	- 2.17	- 1.—
Februari . . .	- 6.63½	- 1.50	- 4.67½	- 0.75	- 4.08	- 1.—	- 3.33	- 1.—	- 2.07	- 1.—
Maart	- 6.64	- 1.50	- 4.80½	- 0.75	- 4.31½	- 1.—	- 3.39	- 1.—	- 2.10	- 1.—
April	- 6.90	- 1.50	- 4.97½	- 0.75	- 4.72	- 0.75	- 3.60	- 0.75	- 2.49	- 1.—
Mei.	- 7.18	- 1.—	- 5.—	- 0.75	- 4.67	- 0.75	- 3.57	- 0.75	- 2.24	- 1.—
Junij	- 7.61	- 1.—	- 5.27	- 0.50	- 4.84½	- 0.75	- 3.62	- 0.75	- 2.31	- 1.—
Julij	- 9.16	- 0.25	- 6.25	- 0.15	- 5.12½	- 0.50	- 3.89	- 0.75	- 2.53	- 0.75
Augustus . . .	- 9.16	- 0.25	- 6.26½	- 0.15	- 4.84	- 0.75	- 3.90	- 0.75	- 2.48	- 1.—

No. 126. — 1838, September 4. — DISBROWE AAN PALMERSTON [1]).

Afgedrukt bij Colenbrander, Gedenkstukken der Algemeene Geschiedenis van Nederland, X, no. 368.

No. 127. — 1838, September 5. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [2]).

De eerste conferentie met de aanwezige Pruissische gevolmagtigden, de H. H. Michaëlis en Windhorn, waartoe wij bij onze vorige missive [3]) berigteden eene uitnoodiging wachtende te zijn, heeft op den 28en Augustus plaats gehad. Wij hebben daarin ter voldoening aan art. 3 onzer instructie [4]) verklaard, dat de in de Pruissische memorie voorgestelde grondslagen der onderhandeling onaannemelijk zijn bevonden en de redenen waarom bij elk der in dezelve behandelde punten mondeling aangegeven en in het breede ontwikkeld.

Wij hadden het genoegen de Pruissische commissarissen in ons gevoelen ten aanzien van de wet ter begunstiging van den landbouw [5]) te doen deelen door het betoog dat de gedachte wet voor den handel geene nadeelige gevolgen en daarenboven ook voor de Duitsche landbouwers voordeelige uitkomsten heeft opgeleverd [6]). Van de Pruissische zijde zal derhalve op de intrekking der graanwet als conditio sine qua non der onderhandeling niet worden aangedrongen. Daar echter andere staten des Vereins zich mede tegen die wet hebben verklaard en bepaaldelijk van zijde der groot-hertogelijk Hessische regering de afschaffing derzelve tot stellige voorwaarde van elke concessie ten behoeve van Nederland was gemaakt, verzocht men ons het over de onderhavige aangelegenheid gezegde ter mededeeling aan en overtuiging van de overige staten des Vereins schriftelijk voor te dragen. Wij hebben geene zwarigheid gemaakt daaraan te voldoen bij eene memorie, waarvan wij de eer hebben de Hollandsche redactie hierbij over te leggen [7]), doch welke wij in de Hoogduitsche

---

[1]) Uit 's-Gravenhage. — Public Record Office, F. O., Londen, reg. 211.

[2]) Uit Berlijn, No. 5. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 10 September 1838, no. 1 G. [3]) Schrijven van 26 Augustus 1838. Weggelaten. [4]) No. 121.

[5]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41. [6]) Vgl. no. 125. [7]) No. 125.

taal hebben afgegeven in de op eergisteren gehouden tweede conferentie. In dezelve werd voorts over alle de in de eerste zamenkomst behandelde punten andermaal van gevoelen gewisseld en alstoen tevens ter sprake gebragt eene door den heer Windhorn geuitte meening, dat het volgens de bij het Tolverein aangenomen grondstellingen en uit hoofde van de in sommige staten bestaande staatsregelingen moeyelijk zou wezen om wijzigingen in het voor drie jaren vastgesteld tarief vóór 1° Januari 1840 in werking te brengen Wij hebben ons bevlijtigd dit gevoelen te bestrijden door aan te merken, dat eene eventueele invoering der wijzigingen, waaromtrent men mogt overeenkomen aan te vangen met den jare 1839, uit de Pruissische memorie[1]) zelve af te leiden was en dat de verschuiving daarvan tot 1840 de geheele zaak voor Nederland van ondergeschikt belang zou maken.

Eindelijk ten aanzien van het laatste door Pruissen in de meergedachte memorie verlangde punt, namelijk het aangaan eener overeenkomst wederkeerig het weeren van fraudes ten doel hebbende, hebben wij gezegd dat daarvan alleen de rede zoude kunnen zijn, bijaldien men wegens wederzijdsche begunstiging in de regten mogt zijn overeengekomen.

Onder de aan ons medegedeelde antwoorden van de Vereinstaten op de door Pruissen voorgestelde grondslagen van onderhandeling, voorzooverre die reeds ingekomen zijn, hebben die van Saxen, welke wij hiernevens kopijelijk overleggen[2]), onze bijzondere aandacht getrokken, daar wij er eene groote mate van onbekendheid met onze aangelegenheden en verordeningen in aantreffen. De Pruissische commissarissen waren zelfs van oordeel, dat eene mondelinge toelichting onzerzijds welligt het meest zoude kunnen bijdragen om de Saxische regering te dezen aanzien van gevoelen te doen veranderen. Ten gevolge dezer wenk en uit aanmerking eensdeels dat bij een vroeger berigt ook de Saxische regering zich had uitgelaten, dat elke schikking, welke eene wijziging van het voor drie jaren vastgestelde tarief zou ten gevolge hebben, niet vóór 1° Januari 1840 zou kunnen ingevoerd worden, en anderdeels dat de Saxische gezant alhier afwezig is en de zaakgelastigde graaf van Hohenthal ons gezegd heeft van geene voorschriften omtrent de zaak voorzien te zijn, hebben wij

[1]) Van 20 Mei 1838, vgl. no. 116. [2]) No. 120.

na overleg met den graaf de Perponcher en na ons overtuigd te hebben, dat zulks ook den baron von Werther welgevallig was, besloten ons voor eenige dagen naar Dresden te begeven, ten einde aldaar met den minister van Buitenlandsche Zaken en van Financiën, den heer von Zeschau, en met andere staatsbeambten te spreken. De Saxische zaakgelastigde alhier heeft ons verzekerd, dat onze komst te Dresden zijner regering hoogst welgevallig zijn zoude. Wij vertrouwen derhalve, dat deze in de bedoeling onzer instructie liggende uitstap de goedkeuring van U.Exc. zal wegdragen.

Wij gaan voort met de hier aanwezige diplomaten betrekkingen te onderhouden. Daaronder is ons der vermelding waardig voorgekomen een herhaald gesprek met den Engelschen zaakgelastigde Sir George Hamilton. Wij hadden namelijk vernomen, dat deze kennis bekomen had van eene onlangs door den heer Wijthoff vervaardigde memorie, waarvan hij de strekking als vijandig aan de handelsbelangen van Engeland beschouwde; dat hij meende dat onze zending en pogingen met hetzelfde doel plaats hadden en dat hij in dien geest aan zijn gouvernement een berigt zou hebben ingezonden. Wij hebben om dezen verkeerden en kwaden dunk uit te wisschen Sir Hamilton van den aard en de beweegredenen der handelingen van den heer Wijthoff onderrigt en hem betoogd hoezeer de bedoelingen onzer regering voor Engeland onschadelijk waren. Wij meenen ons te kunnen vleyen, dat dientengevolge genoemde diplomaat op zijn vorig rapport zal terugkomen en zijn gouvernement beter zal inlichten. — — — —

No. 128. — 1838, September 5. — MEMORIE DER HANDELSKAMER TE KEULEN [1]).

Wenn wir die holländische feine Handelspolitik aus der alten und neuen Geschichte, hauptsächlich aber auch aus eigener Erfahrung beurtheilen, so muss es uns höchst auffallend erscheinen, dass die niederländische Regierung, sonst zu Annäherungen nie geneigt, gerade jetzt, wo die holländisch-belgischen Verwicklungen fortwährend unentschieden sind, so sehr lebhaft auf den Abschlusz eines Handelsvertrages mit Preussen dringt. Diese Wirren mögen sich aber nun gestalten wie sie wollen, so erscheint uns in

[1]) Uit Keulen. — R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 10 November 1838, no. 2G.

diesem Augenblick ein Handelsvertrag mit Holland jedenfalls unzeitig, mögen die von Holland zu bietenden Bedingungen anscheinend auch noch so günstig seyn; denn nach zwei, spätenstens drei Jahren ist uns ein zweiter Weg zum Meere geöffnet, wo denn zwei Seestaten in Konkurrenz hinsichtlich des Rheinhandels treten, und wo uns sowohl von Holland als auch von Belgien ganz gewiss bedeutend vortheilhaftern Handels-Anträge geboten werden, als sie Holland heute, allein uns gegenüberstehend, im Schilde führt. Beide Länder können in ihrer natürlichen Lage den Rhein nicht entbehren, beide werden sich daher beeifern durch günstige Stipulationen, eines den andern, den Vorrang abzugewinnen, und wer gewinnt durch dieses Streben am meisten? Unstreitig die preussischen Rheinprovinzen und die süddeutschen Staaten, deren natürlichster Vortheil in dem Mitgenuss zweier Seewegen besteht.

Die Eisenbahn vom Rhein bis zur belgischen Grenze, zum Anschluss an die belgischen Eisennetze bis zur Schelde führend, wird mit vieler Thätigkeit betrieben und in spätestens drei Jahren vollendet seyn.

Diese so höchst wichtige und interessante Anlage wurde als das einzige Retorsionsmittel, die holländische uns erdrückende Handelspolitik endlich geschmiediger zu machen, anerkannt und allerhöchsten Ortes koncessionirt und jetzt kann und darf dieses Unternehmen, für welches Millionen in gutem Vertrauen dargebracht wurden, durch unzeitige Verträge mit Holland in keinerlei Weise gefesselt oder dessen Bestehen problematisch gemacht werden. Es würde dieses eine Härte ohne Gleichen seyn, die nach unserer Ueberzeugung keineswegs in der väterlichen Absicht noch in der Politik unseres allverehrten Königs liegt.

An die Besorgniss wegen der Eisenbahn reiht sich zunächst die Zuckerfrage, ein für Köln höchst wichtig gewordener Gegenstand, und wenn man Holland richtig beurtheilt, so führt dasselbe zunächst die Erringung günstiger Bestimmungen für diesen Artikel im Schilde. Wie wichtig dieser Industriezweig jetzt für unsern Platz ist, geht schon aus der Thatsache hervor, dass unsern Raffinerien im vorigen Jahre ungefähr eine Million Thaler Zoll an den Staat entrichteten; das Bestehen derselben dürfte aber wirklich in Frage gestellt werden, wollte man das jetzige Gesetz auch nur im entferntesten verrücken. Die meisten Raf-

finerien haben in Gemäszheit der Vereinszoll-Bestimmungen vom Jahr 1837 ihre Vorrichtungen mit bedeutenden Kosten gemacht um der Konkurrenz der Holländer die Spitze zu bieten; andere sind im Begriffe denselben zu folgen, da fast allgemein unterstellt wird, dass die Zuruckführung des früheren unnatürlichen Zollgesetzes unmöglich sey, und wirklich hat sich während der nun bald abgelaufenen zweien Zolljahren herausgestellt, dass auf diesem Fusse in den Vereinslanden den Einwirkungen der holländischen Raffinerien mit Erfolg entgegen gearbeitet wird. Wenn nun aber dass holländische uns bekannt gewordene System dennoch oder nur auch zum Theile durchdringen würde, so wären unsere Raffinerien allerdings in einer sehr prekären Lage, was sich rückwirkend höchst ungünstig auch auf einen Theil unserer arbeitenden Klasse, aber auch ebenso nachtheilig auf unsern Schiffahrts-Verkehr und das städtische Einkommen äussern würde, da gerade die Zuckerfabrication zur Belebung der Ersten sowie zur Vermehrung der Letzten wesentlich beiträgt.

Was die Schelde-Frage belangt, so liegen darüber höhere Bestimmungen vor, welche für Holland wie für Belgien verbindlich sind und auch das Interesse des Rheinhandels sichern. Jedenfalls hegen wir die Ueberzeugung, dasz Preussen die daraus hervorgehenden Vortheile nicht nur für sich zu behaupten, sondern auch für seine in Perspective stehende directe Rheinschiffahrts-Verbindungen noch mehr auszudehnen sich werde angelegen seyn lassen.

Unter diesen Umständen glaubt die unterzeichnete Stelle bestimmte Anträge nicht eher stellen zu können, als bis sie dasjenige, was die holländischen Commissarien verlangen und was sie dagegen bieten, genauer kenne; sie hegt aber zugleich zu der Weissheit unserer hohen Staatsregierung das unbedingte Vertrauen, dass Höchstdieselbe die hieroben ausgedrückten Besorgnisse gnädigst berücksichtigen und wenn im Laufe der Verhandlungen sich in dieser Hinsicht wirkliche Bedenklichkeiten zeigen sollten, die Handelskammern zur Begutachtung aufzufordern geruhen werden.

(unterz.) Schnitzler, Heck, John Adam Kohlhaas.

No. 129. — 1838, September 6. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN VON SCHERFF EN ROCHUSSEN [1]).

Bij missive d.d. Cassel 14 Augustus no. 1 [2]) verlangen U.W.E.G. hoofdzakelijk van nadere voorschriften te worden voorzien zoo omtrent art. 11 van de aan U.W.E.G. verstrekte instructie [3]) als omtrent het punt van den doorvoer, hetwelk bij die instructie niet is vermeld.

Wat het eerste onderwerp betreft, zoude naar Uw oordeel, bij eene letterlijke opvatting van den aanhef van gemeld art. 11, moeyelijk een gunstig resultaat te bereiken zijn, en U.W.E.G. zijn derhalve van gevoelen, dat zoodanige letterlijke opvatting niet in de bedoeling ligt, in welke meening U.W.E.G. versterkt worden door de omstandigheid, dat bij de volgende zinsnede van art. 11 gesproken wordt van kortingen op de voornaamste artikelen, en dat bij art. 7 tot grondslag is aangenomen, dat, wat betreft eene billijke weerkeerigheid, meer zal worden gezien op de slotsom der wederzijdsche concessiën, dan wel op ieder derzelve in het bijzonder.

Ik kan de eer hebben, in antwoord hierop, het volgende mede te deelen.

In het algemeen strekt de dezerzijdsche hoofdbedoeling zich uit naar een voor beide partijen voordeelig tractaat, in dien zin, dat niet iedere gunst tegenover iedere andere op zichzelve zal behoeven overgesteld of gewogen te worden, maar men zich houden zal aan de slotsom der wederzijdsche concessiën, gelijk bij art. 7 van uwe instructie is gezegd.

Daarmede in overeenstemming zijn de art. 8, 9 en 10 ontworpen en eene nadere overweging derzelve zal voldoende zijn om te doen gevoelen, dat de aanhef van art. 11 bepaaldelijk in eenen volstrekten zin moet worden opgevat.

Bij art. 8 der instructie zijn de gunsten omschreven, die men dezerzijds van de Vereinstaten verlangt; art.9 en 10 bevatten hetgeen daartegen aan die Vereinstaten kan aangeboden worden. Beiderlei concessiën tegenover elkander gesteld, heeft men hier geoordeeld, dat er compensatie of, met andere woorden, de in art. 7 bedoelde billijke weerkeerigheid bestond.

[1]) Uit 's-Gravenhage. No. 3. — Om te cijferen. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 6 September 1838, no. 1 G. [2]) No. 122. [3]) No. 121.

Nederland verlangt vermindering van inkomende regten op de artikelen, vermeld op den staat A [1]), bepaaldelijk op de veertien daarbij eerst vermelde artikelen; dezelve zijn in den tekst van art. 8 bij name opgenoemd.

Ten aanzien der artikelen, waarop Nederland verminderingen aanbiedt, wordt verwezen naar den staat B [2]), doch ook met bepaalde opnoeming der meest voorname artikelen.

De aanhef van art. 11 zegt stellig, dat de in art. 9 en 10 aangeduide gunsten tezamen genomen niet mogen worden bewilligd dan tegen wederkeerige bewilliging van al de bij art. 8 ten behoeve van Nederland verlangde gunsten.

Hiermede is, als het ware, het eerste gedeelte der instructie afgesloten. Voor het geval echter, dat men op dien voet niet tot eene schikking konde komen, heeft men de gelegenheid gelaten tot eene overeenkomst van minderen omvang, met dien verstande, dat ook hierin over en weder gelijken tred gehouden wierd, en de overeenkomst niet beneden een zeker minimum daalde.

Derhalve heet het in de tweede alinea van art. 11: „Indien de onderhandelaren niet mogten kunnen slagen in het bedingen van kortingen op de voornaamste en op den staat La. A van no. 1—14 vermelde handelsartikelen, zullen de volgende beginselen hun tot rigtsnoer dienen"; met andere woorden: Indien men niet kan slagen om een tractaat tot stand te brengen in den zin van art. 8, 9 en 10, dan zullen de onderhandelingen op een meer beperkt terrein mogen worden overgebragt. Dit terrein nu wordt bij de §§ 1—4 nader aangewezen en bepaald, terwijl reeds bij art. 5 is voorgeschreven, dat, indien de te treffen overeenkomst mogt uitlopen op een beding, als waarop bij § 4 van art. 11 wordt gedoeld, er geen eigenlijk tractaat gesloten, maar de schikking op eene meer eenvoudige wijze tot stand gebragt zal worden.

Hiermede is stellig aangeduid, dat, wanneer door de Vereinstaten niet bewilligd wordt in al de gunsten, bij art. 8 omschreven, de onderhandelaren naar gelang van de door de Vereinstaten te doene aanbiedingen, zich met opzigt tot de dezerzijds te bewilligen gunsten zullen moeten houden aan §§ 1—3 van art. 11, en voorts dat, zoo zij ook langs dien weg niet tot een resultaat mogten kunnen geraken, zij zich zullen bepalen tot het voorbereiden eener bij on-

---

[1]) Zie blz. 378, noot 1. [2]) Zie blz. 380, noot 1.

derlinge afspraak althans buiten den vorm van een tractaat te treffen schikking in den zin van § 4 van art. 11.

Uit een en ander zullen U.W.E.G. opmerken, dat de onderhandelingen als het ware in drie instantiën zijn afgedeeld: I. een tractaat overeenkomstig art. 8, 9 en 10; II. eene specie van tractaat volgens art. 11 § 1—3; en III. eene schikking, in den geest van art. 11 § 4, als minimum, en dat het daarbij blijkbaar de bedoeling is geweest, dat Nederland zich niet zoude vergenoegen met de voordeelen in den zin van II tegenover hetgeen de Vereinstaten in den zin van I (art. 9 en 10) mogten blijven vorderen; voorts dat het niet zou toetreden tot een beding in den zin van III tegenover de inwilliging van voordeelen in den zin van II; maar dat, bij het verlaten van het terrein I, alle vorderingen van de zijde der Vereinstaten zouden moeten worden beoordeeld en beantwoord naar hetgeen bij art. 11 § 1—4 tot rigtsnoer is voorgeschreven.

Het tweede bij Uwe missive behandelde punt betreft de doorvoerregten. U.W.E.G. herinneren daarbij aan de instructie van het vorige jaar [1]), waarbij dezerzijds eene wederkeerige vermindering of afschaffing van doorvoerregten voorgeslagen werd.

Mijnerzijds moet ik mij veroorloven insgelijks te herinneren aan de spoedig gebleken bedoeling van Pruissen om bij wijze van tegenvordering op eene vermindering van het vaste regt aan te dringen. Dit vaste regt intusschen niets anders zijnde dan een reeds verminderd doorvoerregt, hetwelk eigenlijk door de Rijnoeverstaten nog niet is gereciproceerd, was men hier eenparig van oordeel, dat daarop niet behoorde toegegeven te worden, en dat alle vermindering dezerzijds alleen het doorvoerregt aan de landzijde konde treffen.

Daarmede in verband is art. 9 van de eerste (in January dezes jaars) ontworpen instructie [2]) zeer uitvoerig bewerkt geworden. Doch tegen dat art. 9 zijn door den heer Rochussen onderscheiden bedenkingen ingebragt, op grond van welke, in overeenstemming met de bedenking, dat het beter ware deze snaar niet aan te roeren, de art. 7 en 8 van dat ontwerp ineengesmolten, en de art. 9 en 14 gesupprimeerd zijn geworden. Het punt der doorvoerregten is mitsdien bij Uwe tegenwoordige instructie [3]) opzettelijk onaangeroerd gelaten, en het zal ter algeheele beantwoording van dat gedeelte Uwer missive voldoende zijn alleen nog op te merken, dat,

[1]) No. 63. [2]) Weggelaten. [3]) No. 121.

wanneer in de Pruissische memorie van de maand Juni j.l. [1]) eene vermindering van doorvoerregten wordt aangeboden voor goederen, welke direct uit Nederland komen en bestemd zijn naar Oostenrijk of Zwitserland, Pruissen dit aanbod doet vergezeld gaan van het verlangen tot vermindering zoowel van het vaste regt in het bijzonder, als van de doorvoerregten hier te lande in het algemeen. Op deze omstandigheid is bereids Uwe aandacht gevestigd geworden, en zijn U.W.E.G. ook met de beschouwingen der regering te dezer zaak bekend gemaakt bij de stukken betreffende de meergenoemde Pruissische memorie, en die als bijlagen nevens Uwe instructie zijn gevoegd.

Vertrouwende met een en ander de bij Uwe missive behandelde punten genoegzaam te hebben toegelicht, heb ik de eer nog daarbij te voegen, dat de regering geene termen heeft gevonden om op het punt der doorvoerregten terug te komen en U daaromtrent van voorschriften te voorzien, maar dat zij blijft verlangen, dat dit punt buiten discussie worde gehouden.

Ten slotte blijft mij nog overig om, in verband met het voorafgaande, U.W.E.G. te herinneren aan artikel 3 van Uwe instructie, volgens hetwelk het de bedoeling is, dat door U in de eerste plaats aan het Pruissische ministerie worde te kennen gegeven, dat op den voet der Pruissische memorie van 14 Juni [1]) niet kan worden onderhandeld; terwijl ingevolge artikel 4 eerst dan in verdere onderhandeling zal kunnen worden getreden, wanneer U.W.E.G. zich uit het door Pruissen te geven antwoord zullen hebben overtuigd, dat er uitzigt bestaat om tot een verdrag, op billijke wederkeerigheid gegrond, te geraken.

No. 130. — 1838, September 13. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [2]).

Bij onze berigten no. 5 [3]) en 6 [4]) hadden wij de eer Uwe Exc. ons voornemen mede te deelen om ons naar Dresden te begeven ten einde te trachten, door mondelinge inlichtingen, de Saxische regering op eenige door haar in het midden gebragte bedenkingen te doen terugkomen. Gisteren alhier teruggekeerd, zullen wij thans

---

[1]) No. 116; vgl. no. 119.
[2]) Uit Berlijn. No. 8. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 22 September 1838, no. 2G.
[3]) No. 127. [4]) D. d. 5 September 1838. — Weggelaten.

de eer hebben Uwe Exc. met ons wedervaren te Dresden en met den uitslag onzer pogingen bekend te maken.

Onze overkomst was vanwege het ministerie van Buitenlandsche Zaken alhier aan het Pruissische gezantschap te Dresden en door den Saxischen zaakgelastigde, graaf van Hohenthal, aan den heer von Zeschau, minister van Buitenlandsche Zaken en van Financiën te Dresden, aangekondigd geworden. Den dag onzer aankomst ons bij den minister aangemeld hebbende, werden wij den volgenden morgen door Z. Exc. afgewacht en op eene beleefde wijze ontvangen. Hij betuigde ons in algemeene bewoordingen de belangstelling zijner regering in de aangelegenheden van Nederland en in het bijzonder verklaarde hij bereid te zijn over de ons opgedragene handelsonderhandelingen van gevoelens te wisselen en dezelve, zooveel met de belangen van Saxe bestaanbaar was, bevorderlijk te willen zijn. Na hierover in eenige bijzonderheden getreden te zijn, zeide Z. Exc. aan den heer geheimraad van Financiën Wehner te zullen opdragen om deswegens met ons te confereeren; terwijl de minister van Binnenlandsche Zaken, de heer von Nostiz, onder wiens departement de administratie voor handel en nijverheid behoort, ingelijks eenen commissaris zoude bijvoegen. Ons hierop bij laatstgenoemden minister vervoegd en met dezen een belangrijk onderhoud over het onderwerp onzer zending gehouden hebbende, wees Z. Exc. onsden heer Kammerrath Thieriot aan om gezamelijk met den heer Wehner met ons te spreken.

Deze conferentie had den volgenden ochtend den 8en dezer plaats en duurde eenige uren. Het bleek ons daarbij, dat men omtrent drie voorname punten niet juist ingelicht was, namelijk:

1. meende men, dat het Nederlandsche pond nagenoeg gelijk stond met het oude Amsterdamsche pond en dat dus alle op het gewigt belaste goederen bij het Nederlandsch tarief meer dan het dubbel bezwaard waren dan zij zulks inderdaad zijn;

2. was men onbekend met de wet van 31 Maart 1828 [1]) en dus in het begrip, dat de Saxische waren, die over Hamburg ter zee in Nederland ingevoerd en naderhand weder ter zee uitgevoerd worden, nog steeds aan de betaling van doorvoerregten onderworpen waren;

3. dacht men, dat ondanks de Mentzer Overeenkomst van 31

[1]) Stsbl. no. 10.

Maart 1831 [1]) voor de vrije Rijnvaart in Nederland op den doorvoer over dien stroom insgelijks nog altijd de transito-regten en bovendien het vast Rijnvaartregt geheven werden.

De alleszins voldoende en van de mildheid der Nederlandsche handelswetgeving getuigende ophelderingen, welke wij in staat waren over alle deze punten te geven, bragten eene zeer gunstige stemming bij genoemde heeren te weeg. Daar zij voorts verklaarden, dat Saxe bij eenen begunstigenden invoer van porcelein, lakens, manufacturen van wol, katoen, zijde en vlas, benevens van kousen en andere gebreide waren hoofdzakelijk belang had, zoo gaven wij omtrent elk dezer artikelen en derzelver aanslag in het tarief naauwkeurige inlichtingen, zoomede over de in onze Oost-Indische bezittingen bestaande inkomende regten en bewezen, dat (ofschoon onderzijds geheel onverpligt) de Duitsche producten en fabrikaten over het algemeen op den voet van die der meest begunstigde natie en zelfs sommige onder Nederlandsche vlag in Neerlands-Indiën ingevoerde artikelen op gelijken voet als de eigene Nederlandsche producten toegelaten worden; met bijvoeging nogthans dat de algeheele toelating der Duitsche fabrikaten op gelijken voet met onze eigene noch billijkerwijze kon verlangd, noch door onze regering kon toegestaan worden.

Maandag den 10en hadden wij eene tweede conferentie, waarin voorschreven punten nader behandeld werden en ook het voor beide landen wenschelijke ter sprake kwam, dat de thans in aanbouw zijnde ijzeren weg tusschen Leipzig en Dresden en Halle later over Cassel en Lipstad tot Nederland zoude doorgetrokken worden.

Dingsdag den 11en bragten wij onze afscheidsbezoeken en hadden de voldoening uit den mond van den heer von Zeschau te vernemen, dat hij zoowel als zijn ambtgenoot voor den Binnenlandsche Zaken zeer tevrede waren over de door ons gegevene ophelderingen en dat men daaruit aanleiding zou nemen om de gewijzigde inzigten der Saxische regering eerstdaags nader aan die van Pruissen mede te deelen. Wij mogen dit gevolg onzer bemoeyingen dubbel gunstig noemen, eensdeels daar het ons is voorgekomen, dat de Saxische regering er zich niet verder tegen zal verzetten, dat de wijzigingen in het tarief van het Zollverein, welke het gevolg onzer onderhandelingen zouden kunnen

[1]) Rijndocumenten I, blz. 212.

zijn, voor 1 Januari 1840 ingevoerd wierden, en anderdeels omdat wij meenen het er voor te mogen houden, dat het gevoelen van de Saxische regering bij die van de Thüringsche tot het Verein behoorende staten van zeer veel gewigt en invloed is.

Bij onze terugkomst op gisteren ontvingen wij door den graaf de Perponcher Uwer Exc.'s depêches d.d. 6 dezer no. 3[1]) en 4[2]), naar welker inhoud wij ons verder zullen gedragen.

No. 131. — 1838, September 15. — VON ZESCHAU AAN VON JORDAN [3]).

Der diesseitigen Regierung ist von den kürzlich hier anwesend gewesenen niederländischen Handelskommissarien, Herrn Rochussen, Direktor des Entrepot-général und Sekretair der Handelskammer in Amsterdam, und Herrn von Scherff, einige nähere Aufklärung über die niederländischen Zolleinrichtungen zu Theil geworden, und da in deren Folge mehrere der, in der diesseitigen Note vom 3. d. M. [4]) berührten Punkte einer Berichtigung bedürfen, so giebt sich der Unterzeichnete die Ehre dem königlich preussischen auszerordentlichen Gesandten und bevollmächtigten Minister, Herrn von Jordan, mit Bezugnahme auf die ebengedachte Erwiederung, folgende ganz ergebenste Mittheilung zu machen:

Es hat sich ergeben, dasz das im niederländischen Tarif aufgeführte Gewicht schwerer ist als diesseits angenommen worden war, indem 1 Pfund nicht ½, sondern 1 franz. Kilogramme = 2 Zollpfund, mithin 1 niederländischer Centner zwei Zoll-Centner beträgt. Demnach sind die in der vorerwähnten Note vorausgesetzten Eingangszollsätze, wenn solche auf den Zoll-Centner reducirt werden, in der Wirklichkeit nur halb so hoch, als angenommen worden, und es gestalten sich mithin dieselben für die wichtigeren, die sächsische Industrie vorzugsweise interessirenden Artikel auf die in der Beilage sub A [4]) näher angegebenen Weise. Dieser Umstand hebt in Verbindung mit den, in derselben Note berührten Verhältnissen des Waarendurchganges, welcher — dafern er see- oder rheinwärts erfolgt — (mit Lagerung der Waaren

[1]) No. 129. [2]) Weggelaten.
[3]) Uit Dresden. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 17. [4]) Weggelaten.

in holländischen Entrepots, deren künftig drei, nämlich in Amsterdam, Rotterdam und Dortrecht, bestehen werden) zollfrei bleibt und nur auf dem Rhein dem sogenannten *festen Recht* (einer Art Recognitions-Gebühr) unterliegt, den gröszten Theil der diesseitigen Bedenken, da die für die Landstraszen tarifmäszig festgestellten niederländischen, allerdings hohen Durchgangszölle dem sächsischen Handel, welcher vorzugsweise die Wasserverbindung benutzt, wenig berühren. Zudem soll die niederländische Regierung für den Fall, dasz eine Eisenbahnverbindung mit Preussen und Sachsen hergestellt würde, die Absicht hegen jene Zollbegünstigung der Wasserstraszen auf diesen Communicationsweg auszudehnen, und es dürfte mithin dieser Punkt, der muthmaszlichen Geneigtheit der erwähnten Regierung ohnerachtet, noch zum Gegenstand einer eventuellen Stipulation zu machen seyn.

Hiernächst genieszen die deutschen, unter holländischer Flagge in die Colonien der niederländischen Regierung eingehenden Fabrikate dieselben Vortheile, welche den englischen gleichnamigen Artikeln vertragsmäszig zustehen, auch sind einzelne Artikel gegen letztere, wiewol dies nur bey minder wichtigen der Fall zu seyn scheint, noch im Vortheil. Über diesen nicht unwichtigen Gegenstand würden, nach diesseitigem Erachten, die königlich niederländischen Commissarien vorerst um nähere Auskunft zu ersuchen seyn, damit nach Befinden für die hierbey vorzugsweise in Betracht kommenden Waaren einige Zugeständnisse beantragt werden können.

Unter den oben dargelegten, auf die Waarendurchfuhr bezüglichen Verhältnissen hält es nun der Unterzeichnete für unbedenklich, von dem am Schlusse der mehrerwähnten Note ausgedrückten Vorbehalte wiederum abzugehen, wogegen derselbe den angelegentlichen Wunsch wiederholt, dasz namentlich die Eingangszölle auf Strumpfwaaren, Spitzen und Tuche niederländischerseits[1]) herabgesetzt werden möchten.

Indem zugleich der Unterzeichnete hiermit die ganz ergebenste Bemerkung verbindet, dasz sich die diesseitige Regierung, unter der Voraussetzung, dasz der eben angedeutete Wunsch wegen Zollermäszigung für die näher bezeichneten Artikel Anerkennung

[1]) Hier staan met potlood, waarschijnlijk door den ontvanger, tusschen haakjes de woorden geschreven: „bis auf etwa 6 %".

finde, auch wegen der in Aussicht gestellten Eisenbahnverbindung ein entsprechender Vorbehalt niedergelegt, und hinsichtlich der Behandlung der unter holländischer Flagge in die niederländischen Colonien eingehenden vereinsländischen Fabrikate nach Befinden eine weitere Begünstigung stipulirt werde, im Voraus mit allem Einverstanden erklärt, was die königlich preussische Regierung bey den obschwebenden Verhandlungen für dem Interesse der vereinsländischen Industrie entsprechend erachtet, benutzt er mit wahrem Vergnügen auch diesen Anlasz, um dem Herrn Gesandten von Jordan die Versicherung seiner ausgezeichnetesten Hochachtung zu erneuern.

No. 132. — 1838, September 17. — DISBROWE AAN PALMERSTON [1]).

In reference to my dispatch no. 88 [2]), I beg to inform Your Lordship that I have learnt from a private source on which I can rely that no progress has been made at Berlin in negotiating the treaty of commerce, that, according to the last reports of the commissioners, it would appear that Prussia considered this government is placed in a situation which would compel the Dutch to submit to almost any conditions, and that very little of anything had been accomplished towards an approximation.

Whether this may be a part of the prussian tactics in order to compel the Netherland govenment ultimately to join the prussian commercial league or not, is more than I can presume to say; but I can state to Your Lordship positively as a fact, within my knowledge, that one of His Majesty's ministers has given his opinion, that, upon mature consideration, he does think such a union might prove advantageous to Holland.

At present I consider this as an individual opinion, and I understand that the minister of finance is opposed to it, and would prefer a more intimate connexion with Great Britain.

No. 133. — 1838, October 7. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [3]).

Ten gevolge op ons schrijven van den 24en der vorige maand

[1]) Uit 's-Gravenhage. Confidential, No. 90. — Londen, Public Record Office, F. O. 37, reg. 211. [2]) No. 126.

[3]) Uit Berlijn. No. 10. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 16 October 1838, no. 10.

no. 9 [1]) hebben wij thans de eer Uwe Exc. bekend te maken zoo met de door de Pruissische onderhandelaars gegeven antwoorden op de door ons voorgestelde van zijde Nederland verlangde punten, als met de wederkeerig door hen voorgedragene punten, welke alsnu van zijde des Zollvereins verlangd worden, en met hetgene voorloopig daarop door ons is geantwoord geworden.

I. Wij nemen alzoo de vrijheid in de eerste plaats hiernevens te voegen de door ons ter tafel gebragte nota [2]). Uwe Exc. zal bemerken, dat daarop onder litt[a]. A alle de artikelen voorkomen, bij artikel 8 der instructie [3]) opgenoemd, waarvoor de verlangde kortingen door ons tot het gesteld maximum van 20 pct. en onder de verder daaraan te hechten voorwaarden gevraagd zijn. Bovendien hebben wij gemeend bij dezen nieuwen grondslag der onderhandeling tevens ter sprake te kunnen brengen:

B. eene verhooging van tarra voor de Java-suiker in canassers en cranjangs, welk punt in het door den tweeden onderteekende, op den 22en Februari dezes jaars aan Z. E. den minister van Financiën uitgebragt advies [4]) over de toenmaals ontworpene instructie, in het breede is behandeld.

C. Toelating van den lompensuiker ten dienste der Duitsche raffinaderijen tot gelijke regten als de ruwe ruiker, zooals zulks tot 1 Januari 1837 het geval was, of althans tot een regt, dat op de ruwe suiker met hoogstens 10 pct. te boven gaande;

D. toelating der snuifkarotten tot een regt, staande tusschen dat op ruwen en gefabriceerden tabak;

E. Toepassing van de korting van 20 pct. op de regten voor vreemden wijn, welke in zekere hoeveelheden uit de landen van oorsprong regtstreeks betrokken wordt, ook op de vreemde wijnen, welke uit de Nederlandsche entrepôts betrokken worden.

Wij gaven daarbij eindelijk in algemeene bewoordingen te kennen, dat men van zijde Nederland bereid was de begunstigingen, welke voor producten des Zollvereins mogten verlangd worden, in te willigen in verhouding tot hetgene vanwege het Zollverein op het door Nederland voorgestelde mogt bewilligd worden. Wij vermeeden alzoo punten aan te bieden, welke mogelijk niet ter sprake zouden gebragt worden.

Op voorschreven punten hebben de Pruissische onderhandelaars ons bij monde geantwoord:

Weggelaten. [2]) Zie Bijlage A. [3]) No. 121. [4]) Weggelaten.

Ad *A*. Dat eene vermindering van het regt op ruwe suiker niet kon worden toegegeven, vermits hierover bij onderscheidene staten van het Zollverein verschil van meening bestond; dat het echter niet onmogelijk was, dat bij de aanstaande vereeniging van het Tolcongres, 't welk in de maand van Mei 1839 zou te Berlijn plaats hebben en waarin behalve de beraadslaging over de verlenging van het Zollverein na 1841 en de voorwaarden daarvan, ook de driejaarlijksche herziening van het tarief moest geschieden, de hoegrootheid van het regt op ruwsuiker in overweging zou genomen worden in verband met de bereids voorgestelde vraag over het belasten van den inlandschen beetwortelsuiker. Dat men daarentegen bereid was zich te verbinden om, te rekenen van af 1 Januari 1840, het regt op de geraffineerde suiker van 11 Thaler te verminderen op 10 Thalers en tevens te bepalen, dat bijaldien het regt van 5 Thaler op de ruwe suiker verminderd mogt worden bijvoorbeeld tot 4½ Th., alsdan dat op de geraffineerde suiker niet meer dan het dubbel daarvan, dus 9 Thaler, zou bedragen.

Voorts, om reeds vroeger en zoo mogelijk nog in den aanvang des jaars 1839, de lompensuiker toe te laten tot een regt van 5½ Thr., onder verband dat, bijaldien het regt op de ruwsuiker verlaagd mogt worden, ook dat op de lompen steeds in gelijke verhouding zou teruggebragt worden, zoodanig dat hetzelve niet meer dan 10 pct. boven dat op ruwsuiker zou bedragen.

Dat men bereid is de toezegging te geven om het regt op rijst mede met 1 Januari 1840 te verminderen van 3 op 2 Thr.

(De reden waarom men de vermindering voor geraffineerde suiker en rijst eerst met 1 Januari 1840 wil doen ingaan, is gelegen in de omstandigheid, dat het met de aangenomen en gepubliceerde grondbeginselen van het Verein strijdig is, in den loop van de driejaarlijksche periode algemeen werkende veranderingen in het tarief te brengen, en het is niet dan met veel weerzin en tegenspraak, dat men hierin ten aanzien van den lompensuiker eene zeldzame uitzondering zou maken.)

Dat men ingelijks genegen was den invoer uit Nederland van slachtvee en kaas aan de landgrenzen en over den Rijn met den aanvang van 1839 toe te laten voor de helft van de algemeen daarvoor bepaalde regten en dus:

kaas voor 1 Thr. 25 gr. per centner,

ossen per stuk 2 Thr. 15,
koeyen per stuk 1 Thr. 15.,
vaarzen en kalveren 1 Thr.

Dat voor overige de artikelen, welke onzerzijds ter spraek gebragt waren, geene begunstigingen konden gegeven of beloofd worden en met name niet voor de koffij, ofschoon de Pruissische regering welligt niet ongenegen zou wezen eenige vermindering daarvoor aan de andere staten voor te stellen bij gelegenheid der bovenbedoelde zamenkomst der commissarissen van het Zollverein. Met opzigt tot de regten op specerijen en haring heeft men ons aangemerkt, dat, daar de fijne en kostbare specerijen, welke onze Molukken opleveren, niet hooger belast zijn dan de peper en vele andere goedkoope specerijen en ook de zooveel betere en duurdere Hollandsche haring aan geen hooger regt onderworpen is dan de slechtere Noordsche haring, Nederland ten aanzien dezer producten van deszelfs koloniën en groote visscherij daadzakelijk boven andere landen begunstigd was, en dat overigens de regten op deze artikelen reeds zoo laag waren, dat eene verdere vermindering derzelve geene vermeerdering van het verbruik zou teweegbrengen.

Ad B. Dat men zich tot eene verhooging der tarra voor de Java-suikers in canassers en cranjangs niet bij verdrag kon verbinden, doch niet ongenegen was ons in een protocol te beloven, dat, bijaldien uit te nemene proefwegingen werkelijk mogt blijken, dat de tarra van 8 % voor de bedoelde emballage ongenoegzaam ware, men dezelve dan bij wijze van administratieve maatregel hooger zou stellen.

Ad D. Dat eene afzonderlijke tarifeering van de snuifkarotten niet kon toegestaan worden, wijl het Vereinstarief zulke indeeling naar de verschillende sorteeringen niet gedoogde en dat de belangen van vele, vooral in Zuid-Duitschland gevestigde fabrieken, daardoor te zeer zouden lijden.

Ad E. Dat men genegen was toe te stemmen in het geuit verlangen om alle bijzondere begunstiging voor den onmiddelbaar uit de landen van productie betrokken wijn, ook tot dien, welke in Nederland gelagerd is, uit te strekken en daarvan de toezegging te geven, doch ook slechts om met 1 Januari 1840 ingevoerd te worden, vermits in de aanstaande bijeenkomst van het Tolcongres tevens over een nieuw reglement zoude beraadslaagd

worden, op welke wijs en onder welke voorwaarden de bedoelde kortingen in alle de tot het Verein behoorende staten door de groothandelaars op gelijken voet zouden genoten worden.

Wij hebben alle die antwoorden aanvankelijk voor informatie aangenomen, met voorbehoud daarop nader terug te komen.

II. In de tweede plaats hebben de Pruissische onderhandelaars ons ter hand gesteld eene nota van de gewijzigde punten, welke thans voor het Verein verlangd worden, van welke nota wij de eer hebben mede afschrift [1]) hierbij te voegen.

Bij vergelijking derzelve met de vroegere, in de bekende Pruissische memorie van 20 Mei [2]) j.l. voorgedragene punten blijkt, dat onder de tegenwoordige vorderingen niet voorkomt:

a. de vraag tot vermindering van het doorvoerregt aan de landzijde, althans voor enkele belangrijke artikelen;

b. de vraag, dat de producten van het Verein in Nederland aan geene hoogere rijks- of stedelijke accijnsen onderworpen zouden worden dan gelijksoortige artikelen van Nederlandschen oorsprong;

c. de vraag tot intrekking van de Nederlandsche graanwet;

d. de vraag om de Pruissische vlag in derzelver vaart tusschen Elbe en Wezer met Nederland toe te laten tot de gunsten, bij het verdrag van 3 Juni 1837 [3]) bepaald;

e. de vraag tot het aangaan van een tolcartel tot wederzijdsche weering van fraude.

Omtrent alle welke punten wij derhalven meenen, dat hetgene wij ter bestrijding daarvan in de eerste conferentiën gezegd hebben, tot de intrekking daarvan zal hebben doen besluiten.

Daarentegen behelst de tegenwoordige Pruissische nota [4]) de punten no. 1 en 5, welke onder de vroeger voorgedragene niet voorkwamen.

Wij zullen thans overgaan om Uwe Exc. mede te deelen, 't geen wij op die nota mondeling beantwoord hebben:

Ad 1*a*: Dat al hetgeen tot de scheepvaart betrekking heeft, bij evengemeld verdrag van 3 Juni 1837 tot onderling genoegen en tegen wederkeerige concessiën geregeld zijnde, daarin thans reeds geene wijzigingen schenen te kunnen toegelaten worden; dat daar-

---

[1]) Zie Bijlage B. [2]) No. 116.

[3]) Het scheepvaartverdrag tusschen Nederland en Pruisen.

[4]) Bijlage B.

enboven de verlangde uitbreiding van zijde Nederland bezwaarlijk zou kunnen toegegeven worden, en dat in alle gevalle de staten van het Tolverein, als zoodanig, niet over de Rijntollen kunnen stipuleeren, daar deze aangelegenheid uitsluitend tot de onderlinge beschikking der Rijnoeverstaten behoort.

b. Dat om dezelfde reden bij de onderhavige onderhandeling de opheffing of vermindering van het vast Rijnregt niet in overweging kan genomen worden; dat ook zelfs in het geval dat men het vast regt als eene species van doorvoer-regt wilde beschouwen, als ter vervanging daarvan strekkende, ook dan wij zulks niet in de onderhandeling konden begrijpen, vermits deze zich thans volgens onze instructiën tot wederzijdsche vermindering van invoerregten beperken en niet evenals voorleden jaar tot de doorvoerregten uitstrekken.

Ad 2: dat ofschoon eenige der onder litt. *a*—*i* gemaakte aanvragen tot vermindering van regten ons overdreven schenen, wij nogthans dezelve in nadere overweging zouden nemen en ons nader daarover zouden verklaren, of en in hoeverre dezelve tot onderwerp van onderhandeling zouden kunnen strekken.

Ad 3: Dat de verzekering bij verdrag, dat de produkten van het Zollverein in de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen voortdurend op den voet der meest begunstigde natie zouden toegelaten worden, eene der gewigtige equivalenten onzerzijds zoude kunnen uitmaken.

Ad 4: Dat wij omtrent den algemeen uitgedrukten wensch tot meer gemakkelijke behandeling der tot den Rijnhandel behoorende goederen in de Nederlandsche zeehavens, gaarne eene meer ontwikkelde en in bijzonderheden tredende voordragt zouden overnemen, ten einde met de bepaalde strekking van dit verlangen bekend te worden.

Ad 5: Dat eindelijk het ad 1 en 2 gegeven antwoord ook op dit punt toepasselijk was en bovendien het vraagstuk over de bevaring van de Nederlandsche binnenwateren tusschen den Rijn en de Schelde van den uitslag van elders plaats hebbende staatkundige beraadslagingen afhankelijk is.

U. H. W. G. zal bemerken, dat de ongunstige stemming en de tegen een handelsverdrag met Nederland uitgebragte vertoogen, waarvan wij bij ons berigt d.d. 26 Augustus j.l. no. 4 [1]) hebben

[1]) No. 124.

melding gemaakt, waarschijnlijk tot de thans door Pruissen geopperde punten onder no. 1a en b en no. 5 aanleiding hebben gegeven.

Mogt het ons gelukken deze nieuwe zwarigheden ter zijde te stellen, waarmede wij ons nauwelijks kunnen vleyen, ook dan nog is, blijkens het in deze geleverd overzigt der onderhandeling en van haren tegenwoordigen toestand, in geen geval een handelsverdrag in den uitgestrekten zin van artikel 8, 9 en 10 onzer instructie [1]) te verwachten, daar het er verre van verwijderd is, dat de Pruissische regering in alle de bij het eerste dier artikelen vanwege Nederland verlangde punten zou bewilligen. Onze pogingen zullen zich gevolglijk alsnu, naar het bepaald voorschrift, bij Uwer Exc. depêche van 6 September j.l. no. 3 gegeven [2]), moeten beperken tot het maken eener schikking volgens §§ 1—4 van artikel 11 onzer instructie. Daartoe zullen wij alzoo de noodige openingen doen in eene eerstdaags te houdene conferentie, waartoe wij, naar aanleiding van een op gisteren met de ministers van Buitenlandsche Zaken en van Financiën gehouden gesprek, eene oproeping wachtende zijn. Wij mogen het echter voor Uwe Exc. niet verbergen, dat wij ook weinig hoop voeden eene in alle deelen met onze instructie strookende overeenkomst in dien geest te zullen kunnen ontwerpen, terwijl wij tevens de wetenschap bekomen hebben, dat eene schikking, welke zich enkel tot wederzijdsch begunstigden in- en uitvoer over den Rijn zou bepalen, volgens § 4 van artikel 11 der instructie, mede niet zal kunnen verkregen worden, daar men stellig verklaard heeft geenerhande andere begunstiging aan eene bepaalde grens te kunnen geven, dan uitsluitend voor de eigene landsprodukten van den nabuurstaat; 't geen zich dus voor ons enkel tot slachtvee, kaas en dergelijke voorwerpen van ondergeschikt belang zou bepalen en derhalve geenszins het doel onzer onderhandelingen zou doen bereiken.

Wanneer deze onze ongunstige meening mogt bevestigd worden, dan zal er ons niets overblijven dan om terug te keeren, met de bewustheid van onze beste pogingen overeenkomstig de bedoelingen der regering te hebben aangewend. Wij berekenen, dat wij met het einde dezer maand bepaaldelijk zullen kunnen weten, waaraan wij ons te houden hebben, en dat wij dus, zoo voor dien tijd geene gunstige wending in de zaak mogt komen, in den aan-

[1]) No. 121. [2]) No. 129.

vang der volgende maand Berlijn zullen kunnen verlaten, tenware wij vóór dat tijdstip nadere voorschriften ten dezen aanzien van Uwe Exc. mogten ontvangen.

BIJLAGE A [1]).

Von königlich niederländischer Seite wird in Antrag gebracht:

A. Eine Verminderung von 20 Procent der Eingangsabgaben von folgenden Gegenständen:

1. Zucker, roh und raffinirt; 2. Caffé; 3. Taback, roh und verarbeitet; 4. Specerijen; 5. Reiss; 6. Thee; 7. Häringe; 8. Käse; 9. Butter; 10. Oel; 11. Gebrannte Wasser; 12. Schlachtvieh.

Anmerkung. Von obigen Gegenständen wären die rohen Produkte unbedingt, die Fabrikate aber nur mit Beweisen, dass sie niederländischen Ursprungs sind, zuzulassen.

B. Erhöhung der jetzt auf 8 Procent angenommenen Thara von rohem Zucker in Körben, auf 12 Procent für die Java-Kanassers und Kranjangs, welche wegen der langen Seereise schwerer sind und 12 Procent vom Brutto-Gewicht betragen, wie sie auch im Handel zwischen Verkäufern und Käufern berechnet werden.

Diese Emballage ist ganz eigenthümlich, von jeder andern zu unterscheiden und nicht nachzumachen.

C. Zulassung des Lumpenzuckers unter zollamtlicher Controle, zum Bedarf der vereinländischen Raffinerien zu dem gleichen Steuersatze mit Rohzucker, wie solches bis zum 1sten Januar 1837 der Fall gewesen oder zu einer höchstens 10 % mehr betragenden Abgabe.

D. Zulassung der zum Schnupftaback bestimmten Karotten, welche, ebenso wie Lumpenzucker, ein nur halb verarbeiteter Gegenstand sind, zu einer Abgabe, welche zwischen der auf rohem und derjenigen auf ganz verarbeiteten Taback stehet.

E. Ausdehnung des Abzugs von 20 % der Abgabe von fremden Weinen, welche in einer gewissen Quantität unmittelbar aus dem Erzeugungslande bezogen werden, auf diejenigen Weine, welche von vereinländischen Käufern in gedachter Quantität aus den Niederlanden bezogen werden.

BIJLAGE B [2]).

Von königlich preuszischer Seite wird in Antrag gebracht:

1. *a.* Wegfall der im Artikel 7 des Vertrages vom 3. Juny 1837 [3]) bei den Concessionen unter B no. 1 und 2 enthaltenen Bedingung, dass die Waaren — hinsichtlich der Thalfahrt — zur *Ausladung* in einem niederländischen Hafen bestimmt seyn, und resp. — hinsichtlich der Bergfahrt — in einem niederländischen Hafen *geladen* sein müssen.

b. Erlass des in der Convention vom 31sten März 1831 [4]), Anlage La. A, bestimmten *festen Rechtes* unter denselben Verhältnissen, zur Hälfte bei der Bergfahrt und zum vollen Betrage bei der Thalfahrt.

[1]) R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 16 October 1838, no. 4.

[2]) R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 16 October 1838, no. 4.

[3]) Scheepvaartverdrag tusschen Nederland en Pruisen.

[4]) De Mainzer Conventie.

2. Eingangszoll-Ermässigungen auf:

a. Wein in Fässern bis auf 10 Cents pro Hectoliter, in Bouteillen, deren 116 auf den Hectolitre gehen, auf 5 Fl. für 100 Bouteillen, wobei voraus gesetzt wird, dass in der Accise der vereinsländische Wein nicht höher als irgend eine andere Gattung belastet wird.

b. Holz jeder Gattung. Für ganze Schiffsladungen und Flösse sowohl zur See als stromwärts eingehend auf 25 Cents pr. Tonne.

c. Getreide, namentlich Weizen, Roggen, Gerste, Hafer, Spelz und Buchweizen. Nachlass von 10 % für Ladungen aus preussische Ostseehäfen, und von 20 % für die land- oder stromwärts eingehenden.

d. Steine, behauen zu Thür- und Fenster-Einfassungen, Treppen, Grabsteinen, Marmorblöcke u. s. w., wie Mühlsteine 1 %.

e. Seidene Waaren ohne Unterschied, auf die Hälfte der jetzigen Abgabe von 4 Fl. p. Kilogram.

f. Strumpfwaaren, baumwollene, wollene und leinen auf 5 %.

g. Spitzen und Tüll auf 5 %.

h. Tuche, auf die Hälfte der jetzigen Steuer.

i. Messerwaaren und kurze Waaren auf 3 %.

3. Vertragsmässige Feststellung derjenigen Begünstigungen, welcher schon jetzt die Erzeugnisse der Vereinsstaaten bei der Einfuhr in die niederländischen Kolonien unter niederländischer Flagge, sowie überhaupt der Behandlung gleich den begünstigtesten Nationen geniessen.

4. Verständigung über leichtere Behandlung der rheinischen Handelsgüter in den niederländischen Häfen.

5. Verständigung in Beziehung auf die Benutzung der niederländischen Binnengewässer zur Fahrt vom Rhein nach der Schelde und umgekehrt.

No. 134. — 1838, October 30. — DISBROWE AAN PALMERSTON [1]).

I learn from a source on which I think I can rely that the dutch commissioners at Berlin, charged with the negotiation of the treaty of commerce with Prussia and the prussian commercial league, have reported no progress has been made; that there exists a considerable difference of opinion on these matters between Prussia and some of the lesser states of the Union, who will propose considerable modification in the tariff in the year 1840, when the duties are to be revised, and that it will be useless for Holland to continue any negotiation till after that has taken place.

The commissioners ase to leave Berlin shortly. For the present therefore, all apprehension of what I stated in my despatch no. 88 [2]) may be abandoned; but, both on this subject, as well as on the points of difference at Berlin, I hope shortly to be enabled to give Your Lordship some further intelligence.— — — —

[1]) Uit 's-Gravenhage. Secret, No. 98. — Londen, Public Record Office, F. O. 37, reg. 211. [2]) No. 126.

No. 135. — 1838, vóór November 7. — ONTWERP VAN EEN HANDELSVERDRAG TUSSCHEN NEDERLAND EENERZIJDS, EN PRUISEN ZOO VOOR ZICH ALS VOOR DE GEZAMENLIJKE LEDEN VAN DEN KRACHTENS DE OVEREENKOMSTEN VAN 22 EN 30 MAART EN 11 MEI 1833, 12 MEI EN 10 DECEMBER 1835 EN 2 JANUARI 1836 BESTAANDEN TOL- EN HANDELSVEREIN ANDERZIJDS [1]) [2]).

Art. I.

Het Tolverein bewilligt:

A. Bij invoer uit het koningrijk der Nederlanden, over de Pruisisch-Nederlandsche grenzen, zoo te land als over de rivieren, eene vermindering van de helft der inkomende regten, zooals dezelve volgens het toltarief van het Verein bestaan of zullen bestaan, voor de navolgende voortbrengselen van Nederlandschen oorsprong:

1. ossen en stieren,
2. koeyen,
2. jongvee (vaarzen, hokkelingen),
4. boter,
5. kaas.

Separaat-artikel.

Zoolang de regten op bovenstaande artikelen in Nederland niet lager zullen zijn dan het gewijzigd bedrag, waartoe dezelve in het Tolverein zullen toegelaten worden, zullen dezelve, zonder bewijzen van oorsprong, als Nederlandsch product beschouwd worden.

B. Bij den invoer zoowel ter zee als aan de landzijde en over de rivieren:

1o. De Nederlandsche lompensuiker, welke ten behoeve der suikerraffinaderijen in de staten van het Verein ingevoerd wordt, zal, onder contrôle dier bestemming, toegelaten worden voor de helft van het volgens het thans in het Verein bestaande toltarief voor lompensuiker in het algemeen te betalen inkomend regt; ook

[1]) R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 10 November 1838, no. 2 G.

[2]) Het gecursiveerde duidt blijkens het schrijven van commissarissen van 7 November 1838 (no. 136) de wijzigingen aan, die na de door hen gemaakte opmerkingen in het oorspronkelijke ontwerp — met rooden inkt — zijn aangebracht.

wordt de verzekering gegeven, dat het inkomend regt op Nederlandsche lompensuiker nimmer meer dan 10 % zal bedragen boven het regt, dat in het vervolg op ruw-suiker, ten dienste der raffinaderijen ingevoerd wordende, mogt gelegd zijn.

2o. Te rekenen van 1° Januari 1840 zal het inkomend regt op Nederlandsche geraffineerde suiker verminderd worden op 10 Thr. Pruiss. courant voor 50 kilogr. (tolcentenaar) en op Nederlandsche rijst eene vermindering plaats hebben van 30 % van het volgens het tegenwoordig toltarief des Vereins bestaand regt.

Het Tolverein belooft daarenboven dat ingeval eene vermindering mogt plaats grijpen van het regt, dat thans gelegd is op de ten dienste der raffinaderijen inkomende ruw-suiker, gelijktijdig het inkomend regt op de Nederlandsche geraffineerde suiker in dezelfde verhouding zal verminderd worden, zoodat het regt op laatstgenoemde ook dan niet meer kan bedragen dan het dubbeld van het verminderd regt op ruw-suiker.

Separaat-artikel.

Alle uit Nederland komende lompen- en geraffineerd suiker, zoomede rijst, zullen ook zonder bewijzen van oorsprong als Nederlandsch product beschouwd worden.

3o. Men geeft de verzekering, dat de volgens het tegenwoordig bestaande toltarief des Vereins vastgestelde regten op de volgende artikelen: koffij, tabak (ruw en gefabriceerd), specerijen, thee, haring en gedisteleerd, voorzoover den aanvoer uit Nederland betreft, niet verhoogd zullen worden.

Hieronder is echter niet begrepen het geval, dat de regten op deze artikelen, die tegenwoordig naar den maatstaf van den Pruissischen centenaar worden geheven, in het vervolg zonder reductie mogten worden overgedragen op den door het Tolverein aangenomen centenaar van 50 kilogr.

Art. II.

De koninklijke Nederlandsche regering laat de volgende voortbrengselen en fabrikaten des Tolvereins toe tegen verminderde inkomende regten:

A. Bij invoer over de Nederlandsch-Pruissische grenzen aan de

landzijde en over de rivieren onder de vlag van een der tot het Verein behoorende staten:

1. wijn, op fust tot 10 cents Ned. per Nederlandsch vat:

in flesschen tot ƒ 5 per 100 stuk, waarvan 116 op het Ned. vat gaan;

2. granen, namelijk: tarwe, rogge, gerst, haver, spelt en boekweit, met eene vermindering van 10 % van het algemeen bestaand inkomend regt;

3. ongebakken hardsteen, marmeren blokken, vloersteen enz., tegen 1 % der waarde.

B. Bij invoer over de Nederlandsch-Pruissische grenzen over de rivieren onder de vlag van een der tot het Tolverein behoorende staten [1]:

scheepsbouw- en timmerhout, met ongebroken last of vlotten ingevoerd wordende, tegen 25 cents per tonne. Voor ongebroken last wordt gehouden, wanneer de helft der lading uit hout bestaat. De ton wordt berekend op 25 centenaars.

C [2]. Bij invoer ter zee, gelijk ook aan de landzijde en over de rivieren, voorzien van bewijzen van oorsprong:

1. zijden waren van allerley aard, tegen ƒ 2. van het Nederl. pond;

2. koussen en andere gebreide waren (bonnetterie), kant en tulle tegen 5 % der waarde, en

3. gegoten ijzerwaren, messenmakerswerk, kramerijen, tegen 3 % der waarde.

Art. III.

Aan de voortbrengselen en fabrikaten van het Tolverein zullen voortdurend bij invoer in de Nederlandsche koloniën [3] alle de voordeelen worden toegekend, welke het Nederlandsche gouvernement aan de voortbrengselen en fabrikaten van eenige andere natie tegenwoordig verleent of in het vervolg verleenen mogt, zonder dat daarvoor van de zijde van het Tolverein eenige wedervergelding gegeven worde.

---

[1]) Oorspronkelijk was B als no. 4 aangeduid. Het opschrift is bijgevoegd.

[2]) C was oorspronkelijk B.

[3]) Oorspronkelijk luidde het begin van dit artikel: „De voortbrengselen en fabrikaten van het Tolverein zullen, voorzien van bewijzen van oorsprong, voortdurend in de Nederlandsche Oost-Indische koloniën onder dezelfde begunstigingen, die zij tot nu toe genoten hebben, worden toegelaten; ook zullen aan dezelve daarenboven bij invoer in de Nederlandsche koloniën" enz.

Art. IV.

Z. M. de koning der Nederlanden bewilligt om het bij de conventie van 31 Maart 1831[1]) overeengekomene vast regt van stroomopwaarts 13½ cents per 50 ℔ Ned. op de helft te verminderen en van stroom-benedenwaarts 9 cents in het geheel niet te heffen van alle doorgevoerd wordende goederen, die tot den Rijnhandel behooren en in eene der havens van Amsterdam, Rotterdam of Dordrecht zijn ingeladen.

Aanmerking. Ingeval de Nederlandsche gevolmagtigden bedenking mogten maken om deze bepaling op te nemen onder de Nederlandsche concessiën, zijn de Pruissische commissarissen gemagtigd hun voor te stellen om daarvoor de volgende bepaling in de plaats te stellen:

Goederen, die in regtsteekschen doorvoer op de bij de conventie van 31 Maart 1831 voor de Rijnscheepvaart geopende waterwegen van den Rijn naar zee en omgekeerd gebragt worden, zullen bij de benedenvaart algeheele vrijstelling genieten der Nederlandsche Rijnvaartregten en bij de vaart opwaarts slechts de helft derzelve te betalen hebben.

Art. V.

De hooge contracteerende partijen verbinden zich:

1o. Om te harent geene verbodsbepalingen op den in- of uitvoer te zullen daarstellen, die den in- of uitvoer van goederen van het andere land zouden treffen, terwijl die van gelijksoortige artikelen uit derde staten daarvan bevrijd zouden blijven.

2o. Om den wederzijdschen in- of uitvoer van goederen niet te bezwaren met andere of hoogere regten of lasten, hoe ook genaamd, dan die welke derzelver tarieven in vigueur in het algemeen zullen vaststellen zonder onderscheid van het land vanwaar de goederen komen, noch werwaarts dezelve bestemd mogten zijn.

3o. Om hare onderdanen en voortbrengselen wederkeerig te doen deelen in alle premiën, teruggaven van regten en andere soortgelijke voordeelen, die in hare staten in het algemeen aan zekere artikelen van in- of uitvoer mogten worden toegekend, insgelijks zonder onderscheid van het land der herkomst of der bestemming.

[1]) De Mainzer Conventie.

Separaat-artikel.

Daar in alle de tot het Tolverein behoorende staten ten gunste van den groothandel in wijn zekere verminderingen bij den regtstreekschen aanvoer daarvan uit de landen van productie bestaan, zoo zullen, voorzooverre soortgelijke verminderingen nog na den 1en Januari 1840 voortduren mogten, dezelve ook bij middelbaren aanvoer des wijns uit Nederland daaraan toegekend worden.

Art. VI.

De hooge contracteerende partijen verklaren de concessiën, bij dit tractaat over en weder gedaan, te beschouwen als bedongen om in derzelver geheelen zamenhang te dienen als equivalent voor de bij hetzelve tractaat verkregen voordeelen en bijgevolg in de opgedachte concessiën niet te hebben toegestemd dan tegen het verkrijgen dier voordeelen. Zij behouden zich echter voor deze concessiën tegen of zonder equivalenten aan andere vreemde staten te verleenen of, naar gelang van omstandigheden, algemeen te maken.

Art. VII.

Wanneer eene der hooge contracteerende partijen in het vervolg aan eenen anderen staat nog andere of grootere handelsbegunstigingen mogt verleenen, zullen dezelve gemeen worden aan de andere partij, welke dezelve om niet zal genieten, indien die vergunning om niet is verleend geworden, of, zoo dit het geval niet ware, tegen gepaste equivalenten, de bepaling waarvan alsdan tot het onderwerp van eene bijzondere overeenkomst zal moeten gemaakt worden.

Separaat-artikel.

Daarin te bemerken: dat ter voorkoming van misverstand der bepaling van art. VII het Tolverein zich de bevoegdheid uitdrukkelijk voorbehoudt om de algemeene bepalingen van deszelfs tarief zoowel ten aanzien van den invoer van voortbrengselen van een of anderen aangrenzenden vreemden staat in het gebied des Vereins, alsmede ten aanzien van den uitvoer van voortbrengselen van laatstgenoemd naar eenen of anderen aangrenzenden vreemden staat te verlagen, zonder dat de koninklijke Nederlandsche regering op diezelfde voordeelen aanspraak zal kunnen maken.

Van de zijde van Nederland wordt daartegen op dezelfde wijs voorbehouden om den ruil van voortbrengselen met andere aangrenzende landen te begunstigen.

Art. VIII.

Wanneer door eene zich daarvoor opdoende maatschappij eene concessie gevraagd mogt worden om eenen ijzeren spoorweg aan te leggen tusschen de Nederlandsche grenzen en eene alreeds geconcessioneerde of nog te concessioneeren spoorweg op Pruissisch grondgebied, belooft de Pruissische regering die concessie te zullen verleenen onder zoodanige voorwaarden, als in het algemeen voor de aanlegging van spoorwegen vastgesteld zijn of alsnog vastgesteld mogten worden.

Art. IX.

Het tegenwoordig verdrag zal dadelijk aan alle de daarbij betrokkene regeringen ter bekrachtiging worden voorgelegd en de ratificatiën zullen binnen den tijd van zes weken, te rekenen van den dag der teekening, of zoo mogelijk vroeger, te Berlijn uitgewisseld worden. Hetzelve zal onmiddelijk na de uitwisseling der ratificatiën gepubliceerd en ten uitvoer gelegd worden, met uitzondering echter der bepaling van art. 1 *B* 1 opzigtelijk de Nederlandsche lompensuiker, welke eerst acht weken na de afkondiging in werking zal komen.

Het verdrag zal voortduren tot den laatsten December 1841 en bijaldien zes maanden vóór het verschijnen van dien termijn de eene noch de andere der hooge contracteerende partijen hetzelve bij eene officieele verklaring opzegt, beschouwd worden als voor een jaar verlengd en zoo verder van jaar tot jaar.

Separaat-artikel.

De hooge contracteerende partijen zijn overeengekomen dat, bijaldien er omstandigheden mogten plaats grijpen, welke eene ontbinding van het Tolverein vóór het einde van den in art. IX voorloopig vastgestelden termijn ten gevolge hadden, het tegenwoordig verdrag door het Tolverein alsdan ook vroeger en wel met den 1en Januari 1840, maar dan echter laatstens zes maanden vóór dien tijd, zal kunnen opgezegd worden.

No. 136. — 1838, November 7. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Nadat wij onze missive van den 31en der vorige maand, no. 12[2]), afgezonden hadden, ontvingen wij het verwacht antwoord der Pruissische regering op de voorstellen, welke wij volgens den grondslag van artikel 11 §§ 1 à 4 onzer instructie [3]) gedaan en in verschillende conferentiën en gesprekken geadstineerd en aangedrongen hebben.

Dat antwoord was vervat:

A. In eene zamenvoeging der verschillende ter sprake gebragte punten, voor zooverre dezelve als eindresultaat door Pruissen gevorderd en toegegeven werden, om te strekken tot ontwerp van een af te sluiten handelsverdrag.

B. In eene verklaring [4]) nopens de door ons verlangde toelating van den uit Nederland betrokken wijn tot de kortingen, welke aan de wijnen bij regtstreekschen aanvoer uit de landen van productie toegekend worden en

---

[1]) Uit Berlijn. No. 13. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 10 November 1838, no. 2 G. [2]) Weggelaten. [3]) No. 121.

[4]) Deze verklaring luidde:

„ „De Nederlandsche gevolmagtigden hebben voor het ontworpen handelsverdrag onder anderen voorgesteld de volgende bepaling: „dat de wijnen, die uit Nederland betrokken worden, zullen worden toegelaten tot dezelfde vermindering van regten en dezelfde begunstigingen, welke thans of in het vervolg in het Tolverein toegestaan worden aan de wijnen, die onmiddelbaar uit de landen, waar dezelve voortgebragt zijn, betrokken worden".

Er bestaat in het algemeen, van de Pruissische zijde, geene bedenking om:

„Alle die verminderingen van regten, welke aan de in het Tolverein gevestigde groothandelaren in wijnen voorwaardelijk zijn toegestaan bij den onmiddelbaren invoer van vreemde wijnen uit de landen, waar dezelve voortgebragt zijn, alsmede alle zoodanige verminderingen, die in het vervolg bij den invoer van vreemde wijnen alsnog toegestaan mogten worden, ook ten goede te laten komen aan de middelbaar uit Nederland betrokken wijnen".

Daar er evenwel nopens de zaak der tolbegunstigingen, die de groothandelaars in wijnen zullen genieten, tusschen de leden van het Tolverein nog onderhandelingen aanhangig zijn, welke het eensdeels bedenkelijk maken de onderhavige concessie in een formeel verdrag op te nemen, en ten andere de tegenwoordige stand dier onderhandelingen niet veroorlooft gezegde bepaling eerder dan met den 1en Januari 1840 in te voeren, zoo zoude men van de Pruissische zijde wenschen, dat de Nederlandsche gevolmagtigden zich geliefden te vergenoegen met eene onder deze omstandigheden passende verzekering in het protokol van de geneigdheid om aan dit verlangen des Nederlandschen gouvernements met 1o Januari 1840 tegemoet te komen, en zulks des te meer, daar men van de Pruissische zijde volstrekt niet twijfelt, dat alsdan werkelijk aan dat verlangen zal kunnen voldaan worden".

C. in eene pro-memorie [1]) betrekkelijk de van zijde Pruissen verlangde vereenvoudiging der formaliteiten in de Nederlandsche havens op den doorvoer van de tot den Rijnhandel behoorende goederen.

Wij hebben de eer van deze drie stukken hiernevens translaten over te leggen.

Zoodra wij deze in handen hadden, is onze eerste zorg geweest dezelve aandachtig te onderzoeken en met onze instructie te vergelijken; wij hebben dezelve weliswaar daarmede niet in volkomene overeenstemming bevonden, dan wij hebben er daartegen zooveel voordeeligs in aangetroffen, dat wij, in dezen toestand der zaak, geene vrijheid gevonden hebben de onderhandeling af te breken en alzoo aanleiding te geven tot alle de nadeelige gevolgen, welke daaruit zouden kunnen voortvloeyen, maar integendeel gemeend verpligt te zijn dezelve in overweging te nemen, te trachten dezelve zooveel mogelijk te zuiveren van de bepalingen, welke ons voor Nederland schadelijk mogten schijnen en te vermeerderen met punten, die ter bevordering onzer belangen mogten kunnen strekken, om dezelve daarna aan de beoordeeling en de beslissing der regering te onderwerpen.

Uit ons omstandig bericht van den 7en October j.l. no. 10 [2]) is het Uwer Exc. gebleken, dat wij weinig uitzigten hadden om eenig ontwerp van verdrag tot stand te brengen, dat voor Nederland voordeelig te achten zijn zoude. In die meening werden wij sedert nog meer bevestigd door de min gunstige stemming, waarin wij zoowel den minister van Financiën als den Werkelijken Geheimen Legatieraad Eichhorn bevonden.

Wij vernamen zelfs uit eene vertrouwde bron, dat de bedoeling van eerstgenoemden heer was de onderhandeling met ons op eene beleefde wijs af te breken. Deze veranderde gedragslijn van genoemde twee hooggeplaatste, vroeger ons welgezinde staatsbeambten moest, naar wij begrepen, eene bepaalde oorzaak hebben. In die veronderstelling bedrogen wij ons niet. Wij vernamen door eene zeer vertrouwelijke mededeeling, dat de Kamer van Koophandel te Keulen een zeer sterk adres tegen een handelsverdrag met Nederland ingeleverd had; het gelukte zelfs onzer pogingen dat stuk magtig te worden, waarvan wij een afschrift [3]) hierbij overleggen. Wij vernamen verder, dat deze tegenkanting (welker

[1]) Weggelaten. [2]) No. 133. [3]) No. 128.

karakter wij ons onthouden zullen te omschrijven) van zijde eens zeer invloedrijken persoons ondersteund werd, en dat men alzoo hier vreesde en ongezind was om ten behoeve van Nederland concessiën te doen, welke in de Rijnprovincie, waar men, om staatkundige redenen, den handelsstand zeer ontziet, onaangenaam zoude wezen. Wij vernamen eindelijk, dat men zoo stellig op het mislukken onzer pogingen rekende, dat de zich alhier ophoudende zoogenaamde Belgische zaakgelastigde alom vertelde, dat het zeker was, wij onverrigter zake naar huis zouden keeren en Nederland in dezen het onderspit zoude delven.

De wetenschap van deze ongunstige stemming spoorde ons nog te meer aan tot het bereiken van het doel onzer zending, daar wij levendig gevoelden, dat, behalve het beoogde materieele belang, er thans meer dan ooit tevens een zedelijk belang bestond om in onze pogingen te slagen en, ondanks zooveel tegenwerking, een verdrag tot stand te brengen, 't welk niet alleen bepaalde voordeelen aanbrengen, maar ook ten blijk zoude mogen strekken van den meerderen invloed, welken Nederland ten deze zoude mogen geldend maken.

Wij zullen Uwer Exc.'s aandacht niet bezig houden met de omstandige mededeeling van alle de stappen, welke wij hebben gedaan om de onderhandeling gaande te houden en een ontwerp tot stand te brengen, dat aannemelijke grondslagen kon bevatten. Wij zullen ons liever tot het resultaat daarvan bepalen.

Het ons geleverd ontwerp kon, onder de door ons vermelde omstandigheden, niet anders dan onze verwachtingen overtreffen, daar hetzelve vele, ja de meeste door ons ter sprake gebragte punten bevatte; en ofschoon wij daarin ook zaken aantroffen, welke niet in de instructie [1]) vermeld zijn, zoo vonden wij, om de opgemelde redenen, nogthans vrijheid, om den inhoud daarvan met de Pruissische onderhandelaars te bespreken, na echter de verklaring afgelegd tehebben, dat wij ter zake van enkele daarin voorkomende punten, met name die tot het scheepvaart- en het vast regt betrekking hebben, niet geïnstrueerd waren en dus niet anders konden doen dan dezelve ad referendum te nemen, voor zooverre wij het met hen over alle de andere punten, voorloopig en onder voorbehoud der goedkeuring onzer regering, mogten kunnen eens worden.

[1]) No. 121.

Op dien voet hebben onze besprekingen over gedacht ontwerp met de Pruissische onderhandelaars plaats gehad; wij hebben daarbij alle ons ter zake voorkomende bemerkingen voorgedragen en zijn gelukkig genoeg geweest hen in onze wenschen tot wijziging te doen toestemmen. De veranderingen, welke op deze wijze in het ontwerp gebragt zijn, zijn daarin met rooden inkt door ons vermeld, zoodat Uwe Exc. dezelve met een oogopslag zal kunnen ontwaren [1]).

Thans gaan wij over tot de analytische beschouwing van elk der artikelen in derzelver volgorde. Wij zullen daarbij de voor- en nadeelen daarvan met bescheidene vrijmoedigheid naar beste overtuiging voordragen; wij zullen eenige algemeene beschouwingen doen volgen over de zakelijke en zijdelingsche voordeelen, welke de aanneming van het gedacht ontwerp belooft, tegenover de nadeelen, welke uit de verwerping schijnen te kunnen volgen, en alzoo de eindbeschikking aan het welmeenen der regering overlaten.

Art. I, *A*. Door de hier aangebodene vermindering van 50 % der regten op het slachtvee, de boter en kaas is voldaan aan art. 11 § 4 der instructie [2]). Hierdoor wordt de gelegenheid aangeboden om voor deze eigendommelijke producten onzes bodems den verloren afzet naar Duitschland weder te bekomen. Dit is eene ware begunstiging voor de nationale veeteelt, die niet gedeeld heeft in de bescherming, welke de wet van den 29en December 1835 [3]) aan den graanbouw heeft verleend. Om het effect van deze begunstiging te genieten hebben wij gezorgd, dat dezelve zich niet volgens den letterlijken inhoud van de instructie tot den Rijn beperkte, maar ook tot de landgrenzen uitstrekke. Om voor te komen dat niet andere dan de genoemde Nederlandsche producten tot de helft der regten in het Tolverein ingevoerd zouden worden, is de bepaling in een separaat-artikel [4]) noodig voorgekomen, dat oorsprongs-bewijzen zullen kunnen gevorderd worden, zoodra de inkomende regten op die artikelen in Nederland lager mogten gesteld worden dan het verminderd bedrag, waartoe dezelve uit Nederland in het Tolverein kunnen ingevoerd worden.

B, 1. De toelating van onze lompensuiker, zoowel ter zee als over den Rijn en te land, tot een regt van 5½ thaler in plaats van

[1]) Vgl. no. 135, waarin hetgeen met roode inkt was ingeduid, gecursiveerd is.

[2]) No. 121. [3]) Stsbl. no. 41. [4]) No. 135, blz. 420.

11 thaler, met bepaling dat hetzelve nimmer meer zal bedragen dan 10 % boven het regt op de ruwsuiker, beide ten dienste van de Duitsche raffinaderijen, beantwoordt aan § 5 van art. 8 en §§ 3 en 4 van art. 11 onzer instructie en is naar onze overtuiging eene zaak van het uiterste belang, niet alleen voor de talrijke in Nederland gevestigde raffinaderijen, maar ook als middel tot voortdurende verkoop van de ruwe suikers onzer West-Indische koloniën en van de bruinere Java-soorten, welke beide voor de uitvoer weinig gezocht zijn en dus, bij gebrek aan plaatsing binnenslands, door de steeds vermeerderende aanvoeren eindelijk noodwendig zouden deprecieeren.

Het zou overbodig wezen voor Uwe Exc. de belangrijkheid van de toelating onzer lompensuiker verder in het breede te betoogen, daar U. H. W. G. getoond heeft dezelve levendig te gevoelen, blijkens de op haren last door den graaf de Perponcher op den 31en Januari 1837 aan de Pruissische regering ingeleverde nota [1]. Het door deze regering, bij nota van den heer Ancillon d.d. 22 Februari 1837 [2] en daarbij gevoegde memorie [3], daarop gegeven stellig weigerend antwoord, deed weinig kans op eene gunstige verandering in het pas gewijzigd stelsel, ten behoeve van Nederland, overblijven. Zoo wij er dus in geslaagd zijn om de wedertoelating van den lompensuiker, ondanks het impopulaire van dien maatregel zoowel in Oost-Pruissen als in de Rijnprovinciën, zelfs nog in den loop van het driejarig tijdvak, waarvoor het tarief vastgesteld was, te verwerven, dan meenen wij het er voor te mogen houden, dat die gunstige uitslag der pogingen van de Nederlandsche regering, behalve het bepaald belang daarvan voor onzen nationalen handel en nijverheid en voor onze koloniën, teregt alom zal worden beschouwd als eene door haar behaalde overwinning. Het zal Uwe Exc. aandacht tevens niet ontgaan, dat de lompensuiker niet tot de geringere soorten beperkt of het gewigt derzelve tot zekere zwaarte der brooden bepaald is, zoodat dus ook de fijnere suikers onder de benaming van lompen zullen kunnen ingevoerd worden. Het is in dit bepaald doel en met kennis der Pruissische onderhandelaars, dat aldus geene kenteekenen voor de lompensuiker omschreven zijn.

2. Behalve de behandelde toelating der lompensuiker hebben wij ook de toezegging tot vermindering van het regt op de dadelijk

[1] No. 56. [2] No. 59. [3] Weggelaten.

ter consumtie bestemde geraffineerde suiker verworven van 11 op 10 thalers. Oppervlakkig schijnt deze vermindering slechts 10 % van het regt te bedragen en daarom slechts van ondergeschikt belang te zijn; het tegendeel is echter het geval, zooals wij thans de vrijheid zullen nemen te betoogen.

Het regt op ruwsuiker bedraagt per centner 5 thlr.; dit staat gelijk met 6 thalers 20 gros per centner geraffineerd suiker. Het beschermend regt voor de Duitsche raffinaderijen bedraagt dus thans ad 11 thaler, 4 thaler 10 gros; door de aangebodene vermindering van het regt op 10 thaler blijft het beschermend regt slechts 3 thaler 10 gros; het blijft dan om verschillende oorzaken, welker uiteenzetting ons hier in te veel bijzonderheden zou doen afdalen, niet hoog genoeg om de Duitsche raffinaderijen tegen de mededinging der onze te beveiligen; nu reeds wordt eenige Nederlandsche geraffineerde suiker tegen betaling van 11 thaler in het Tolverein ingevoerd; tegen 10 thaler zullen wij voor een groot gedeelte de behoeften van Duitschland door invoer van geraffineerd suiker vervullen en voor het overige in lompensuiker. Door deze beide zamenwerkende maatregelen voorzien wij, dat binnen weinige jaren onze uitvoer van suiker naar Duitschland alleraanzienlijkst zou toenemen, ja waarschijnlijk meer dan verdubbelen, en zulks hoofdzakelijk ten koste van de Hanze-steden, zoodat Nederland niet alleen altijd de producten zijner koloniën, hoe ook toenemende, tot hooge prijzen zou afzetten door de concurrentie van binnen- en buitenlandsche koopers, maar ook de grootste markt van alle vreemde suikers worden; terwijl tevens onze op deze wijs verzekerde uitvoeren van heel of half geraffineerde suikers naar Duitschland de vervaardiging van beetwortelsuiker, welke anders dreigt, evenals in Frankrijk, de koloniale suiker te verdringen, op het krachtdadigst zullen in den weg staan.

Door het beding dat, bij eventueele verlaging van het regt op de ruwe suiker beneden het tegenwoordig bedrag van 5 thaler per centner, het regt op de geraffineerde suiker in evenredigheid zal verlaagd worden en nimmer meer dan het dubbel van eerstgemeld zal kunnen beloopen, is de voortdurende gunstige werking van de bedongene vermindering verzekerd en onafhankelijk gemaakt van de wijzigingen, welke het Tolverein in de suikerbelasting mogt willen maken. Wilde daarentegen het Tolverein het regt op de ruwe suiker verhoogen, dan blijft toch het cijfer van

10 thaler als maximum voor dat op geraffineerde suiker behouden; de werking van zoodanige verhooging zou dan enkel in het voordeel van Nederland zijn, daar dan de behoeften van Duitschland meer en meer uitsluitend uit in Nederland geraffineerde suiker zoude vervuld worden en de Duitsche raffinaderijen geheel vervallen.

De vermindering van de regten op lompen- en geraffineerde suiker, waarvan hier de rede is, zal eindelijk waarschijnlijk ook kunnen leiden tot vermindering van de afschrijving van accijns bij uitvoer in Nederland en daardoor ook uit een finantieel oogpunt voordeelige gevolgen voor Nederland hebben.

Voor de rijst is mede eene belangrijke vermindering van 30 % op het regt bedongen, 't welk dus van 3 thaler op 2 thaler zal gebragt worden. Wij twijfelen er niet aan, of hierdoor zal de tot nog toe zeer beperkte consumtie van rijst in het thans met meer dan 26 millioen zielen bevolkte Tolverein zeer toenemen. Voor Nederland, 't welk in het bezit is eener zooveel rijst opleverende kolonie als Java, voor den Nederlandschen handel met Noord-Amerika, voor onze scheepvaart en voor de rijstpelmolens, welke bij ons bestaan, kan zulks derhalve niet anders dan zeer voordeelige gevolgen hebben. Om alle moeyelijkheden wegens den oorsprong onzer suikers en rijst voor te komen en de begunstigingen van nog meerdere waarde voor ons te maken, hebben wij de bijvoeging in een afzonderlijk artikel verkregen, dat alle aanvoer dier voorwerpen uit Nederland, ook zonder bewijzen van oorsprong, zal worden beschouwd als te zijn Nederlandsch product. Deze bepaling is voorbedachtelijk in een separaat-artikel [1]) gebragt, ten einde daardoor aan andere staten geen aanstoot te geven.

Zooals wij bij ons berigt van den 7en October j.l. no. 10 [2]) bereids te kennen gaven, kunnen de verminderde regten op geraffineerde suiker en rijst niet worden ingevoerd vóór 1 Januari 1840, omdat het niet dan in hoogst zeldzame gevallen is (b.v. voor de lompensuiker) dat in den tusschentijd eener drie-jarige tariefsperiode eene verandering kan gemaakt worden, welke van zoo grooten en algemeenen invloed is. Dan de vertraging gedurende eenige maanden van het toegezegd genot doet hetzelve daarom zijne waarde voor ons niet verliezen; te minder wijl het te voor-

[1]) No. 135, blz. 421. [2]) No. 133.

zien is, dat de Duitschers hunne bestellingen in den aanvang van 1840 zullen verdubbelen.

3. Mogt het ons niet gelukken om dadelijke vermindering van de regten op de andere groote koloniale artikelen te bekomen, wij zijn er nogthans in geslaagd bij verdrag de belofte te erlangen, dat men de regten op geene der door ons, volgens de instructie [1]) ter sprake gebragte groote artikelen bij aanvoer uit Nederland zal verhoogen; met name de koffij, de tabak (ruw of bewerkt), specerijen, thee, haring en gedistelleerd. Als men in aanmerking neemt, dat het juist de regten op deze artikelen zijn, welke in het Tolverein als accijnsen of belastingen op het verbruik beschouwd worden, dan waarlijk is het van groot belang, dat zoovele staten zich bij verdrag verbinden om dezelve niet te verhoogen en dat zij dit doen ten behoeve van eenen staat als Nederland, welke wederkeerig uithoofde van deszelfs minder talrijke bevolking en over het algemeen lage regten, èn weinig voordeelen kan aanbieden èn zich in zijne wetgeving niet aan banden legt. Wanneer men aan den zedelijken invloed van een verdrag waarde hecht, dan voorzeker kan dit artikel als van veel gewigt beschouwd worden. Aan deze toezegging is alleen het voorbehoud gehecht, dat zulks onverlet laat om de tegenwoordige tariefbepalingen, waarvan het Pruissisch centner van nagenoeg 51½ Nederl. ponden de grondslag uitmaakt, toe te passen op de invoering van het Tolcentner van 50 Nederl. ponden en zulks zonder uit dien hoofde de gedachte tariefsbepalingen met ongeveer 3% te verminderen en gevolgelijk in gebroken grossen en penningen uit te drukken. Men heeft ons nogthans de verzekering gegeven, dat bij deze eventueele omwerking van het tarief bij de afronding der sommen zooveel mogelijk op de Nederlandsche belangen zal gelet worden en dat het niet onwaarschijnlijk is, dat de koffij, welke thans met 6 thaler 20 gros per 51½ Ned. pond belast is, op 6 thaler per 50 Ned. pond zal gebragt worden.

Art. II. Als algemeene aanmerking laten wij voorafgaan eensdeels, dat de daarbij voorgestelde concessiën onzerzijds geene andere zijn dan die bij § 4 van artikel 11 der instructie [1]) bedoeld, en anderdeels dat, evenzoo als wij de vermindering der regten in het Tolverein op slachtvee, boter en kaas, niet uitsluitend over den Rijn, maar ook aan de landgrenzen verlangd hebben, ook

[1]) No. 121.

hier, uit billijke wederkeerigheid, zoowel de invoer over den Rijn als te lande is genoemd, met uitzondering nogthans van het hout, 't welk niet vatbaar is om bij invoer te lande volgens de scheepston geregeld te worden; terwijl eindelijk de vermindering bij invoer over den Rijn mede overeenkomstig onze instructie beperkt is tot de aanvoeren onder de vlag van eene der tot het Tolverein behoorende staten, waaruit volgt, dat andere vlaggen uitgesloten zijn, met name de Fransche en eventueel die van België, 't welk andersints, zoo eenmaal deszelfs staatkundig bestaan mogt erkend worden, ter zake van de Moesel en dus als oeverbezitter van een confluent mede in aanmerking zou moeten komen.

Als meer bijzondere bemerkingen omtrent de in dit artikel begrepene concessiën van zijde Nederland hebben wij voorts de eer de volgende voor te dragen.

A. I. Wijn. De redactie is overeenkomstig het ten voorleden jare onzerzijds opgemaakt, doch niet doorgegaan ontwerp van een interimair verdrag. Dezelve stemt geheel overeen met de bepaling van ons tarief der inkomende regten bij aanvoer ter zee. Blijkens de aanteekening in margine had men van zijde Pruissen begeerd, dat Nederland zich zoude verbinden om den accijns op den wijn niet te verhoogen. Men verlangde dit als een gering equivalent voor de verbintenis, welke het Tolverein bereid is op zich te nemen om de regten op koffij, tabak, haring, thee, specerijen en gedisteleerd niet te verhoogen. Het is ons nogthans, doch niet dan met veel moeite, gelukt deze vordering te doen wegvallen.

2. Granen. De korting van 10 % ook aan de landzijde en dus ter gelijkstelling met den invoer ter zee uit Pruissische havens, eene concessie, overeenkomstig § 4 van art. 11 der instructie[1]). Het is voor Nederland vrij onverschillig, of de Duitsche granen ter zee of over den Rijn ingevoerd werden. Bij den tegenwoordigen hoogen stand der graanprijzen, waardoor de regten, zoowel bij ons te lande als in Engeland en in België op het laagste standpunt gedaald zijn [2]), heeft deze korting in dit oogenblik eene nog geringere waarde voor het Tolverein en maakte concessie daarvan voor Nederland ook van een slechts zeer ondergeschikt belang. De graanwet, welker invoering zeer veel aanstoot gegeven had en

[1]) No. 121.

[2]) Zoowel in Engeland als in België werden schaalrechten geheven.

welker geheele intrekking als voorwaarde sine qua non gesteld was, blijft in haar geheel bestaan; meerdere kortingen bij invoer ter zee dan reeds uit het scheepvaartverdrag van 3 Juni 1837 voortvloeyen, zoomede de gevraagde toekenning dier korting op granen, uit het Tolverein herkomstig en over Hamburg en Bremen onder Pruissische vlag in Nederland ingevoerd, werden niet gegeven. In dit opzigt mag dus de afloop der onderhandeling mede voordeelig en eervol voor Nederland genoemd worden.

3. Hardsteen. De instructie [1]) veroorloofde ons hierop eene vermindering van 6 op 2 % toe te zeggen. Wij hebben die vermindering slechts tot 3 % gebragt.

4, nu *B*. Hout. De vermindering van het regt, of liever de gelijkstelling met dat bij invoer ter zee, is mede door onze instructie geoorloofd. Gelijk reeds gezegd, is de invoer te lande daaronder niet begrepen en gevolglijk de Pruissischerzijds op het oorspronkelijk ontwerp voorkomende bemerking op onze daartegen ingebragte redenen vervallen. Op eene ons door de Pruissische onderhandelaars gevraagde toelichting, welke houtsoorten onder de vermindering begrepen zouden zijn, hebben wij verklaard, dat de bedoeling was om in de eventueele uitvoering op gelijken voet te werk te gaan als bij den invoer ter zee, zoodat dan ook het wagenschot en vathout, waaraan hunnerzijds eenige waarde gehecht werd met ongebroken lading inkomende, onder de algemeene benaming begrepen is.

Door de voorschreven verminderingen der regten op wijn en hout, benevens op de granen is de invoer van die artikelen aan de landzijde gelijkgesteld met den invoer ter zee; deze laatste blijft echter boven eerstgemelde in het algemeen begunstigd door de 10 % restitutie van regten over alle andere handelsartikelen, welke ter zee onder nationale vlag of de daarmede gelijkgestelde vlaggen ingevoerd worden.

C. 1. Zijden stoffen en manufacturen. De voorgestelde vermindering van het regt van *f* 4.— op *f* 2.— per pond is overeenkomstig art. 10 der instructie [1]). Zij wordt daar zelfs als in het belang van Nederland genoemd en wel met het oog op de onmogelijkheid om, vooral in ons land en bij onze instellingen, de sluikerij te weeren van eene waar, welke zoo hoog belast is, dat een man 50 pond indragende, daarmede *f* 226.— aan regten den

[1]) No. 121.

lande verkort. Het is bekend, dat de regten op de zijden manufacturen zeer weinig inbrengen; dat de wettelijk ingevoerde zijden stoffen bijna uitsluitend tot den weder-uitvoer of doorvoer bestemd zijn en men mag als zeker aannemen, dat het regt op ƒ 2.— per pond verminderd of zelfs nog lager gesteld wordende, voor de schatkist veel meer zal afwerpen dan thans. Als een bewijs hoe moeyelijk de fraude van zulke hoog belastte voorwerpen aan onze grenzen te weeren moet zijn, nemen wij de vrijheid enkel te herinneren, dat, terwijl de invoer van Fransche lakens en casimiren verboden is[1]), dezelve nogthans bij alle eenigzins voorname winkeliers en kleedermakers gevonden worden.

2. Om dezelfde reden hebben wij ook geene zwarigheid gemaakt om de vermindering van de regten op kanten en tulle van 10% op 5% voor te stellen, zoomede eene gelijke vermindering op koussen en diergelijke gebreide waren; eensdeels omdat er in Nederland, voor zooveel ons bekend is, geene eenigzins belangrijke fabrieken van dien aard bestaan; anderdeels omdat dit het beste voorwerp was, waarop wij meenden, dat in het belang van Saxen kon toegegeven worden; eindelijk, omdat het regt van 10 % inderdaad voor onzen eigen handel zeer nadeelig werkt, wijl hetzelve de uitzending van assortimenten naar de koloniën en andere overzeesche landen belet, uit hoofde dit artikel niet vatbaar is om in onze entrepôts gebragt, daar uitgepakt en bij assortimenten afgeleverd te worden. Wij hebben des te minder bezwaar gevonden in het voorstellen der onderwerpelijke vermindering voor koussen, daar reeds bij het Nederlandsche tarief de IJslandsche, Schotsche, Kloppenburger en Deensche koussen en wanten slechts met 3 % van de waarde belast zijn en gevolgelijk, naar luid van art. V, no. 2, van het ontwerp, het Tolverein gelijk verminderd regt voor de Duitsche koussen zou kunnen inroepen.

3. De sub 2 aangevoerde argumenten zijn insgelijks toepasselijk op het messenmakerswerk en de kramerijen, waaromtrent wij mede vermeenen, dat in de verlangde vermindering van 6 op 3 % zou kunnen worden berust. Ook die artikelen worden in Nederland bijna niet gefabriceerd; ook zij zijn niet vatbaar om in de

---

[1]) Krachtens K. B. van 20 Augustus 1823, Stsbl. no. 34 (bekrachtigd door de wet van 8 Januari 1824), waarbij retorsie-maatregelen tegenover Frankrijk werden uitgevaardigd.

entrepôts uitgepakt en bij gedeelten uitgevoerd te worden; de vermindering van het regt is dus insgelijks in het belang van onzen eigen handel. Het messenmakerswerk is meer bepaald van belang voor Bergsland en Keur-Hessen; de kramerijen voor Beijeren en de Saxische hertogdommen. Wij hebben dus getracht, zooveel mogelijk op eene voor Nederland onschadelijke wijs, aan elk dier staten eenige concessie te geven.

Daarentegen hebben wij geweigerd de verlangde vermindering van het regt op gegoten ijzer van 6 % op 3 % voor te stellen, daar het ons bekend is, dat er zich in Nederland verschillende ijzergieterijen bevinden en dat deze tak van nijverheid meer en meer in belangrijke etablissementen uitgebreid wordt.

Men had vroeger reeds zeer sterk bij ons aangedrongen op vermindering van regten op lakens en casimiren, op katoenen lijnwaden en stoffen en andere manufacturen van verschillenden aard, hoeden, tapijten enz. enz., doch wij hebben dezelve steeds blijven weigeren op grond dat ook onze vorderingen slechts ten deele ingewilligd worden. Wij hebben dus de beschermende regten, waarin de bij ons te lande bestaande fabrieken belang stellen, onaangeroerd behouden en hebben slechts zoodanige artikelen in het ontwerp opgenomen, als welke, naar luid van het slot van art. 10 der instructie, met geene bestaande takken van nijverheid in Nederland in wedijver zijn, of waaromtrent andere redenen bestaan, die eene vermindering van regten onschadelijk of zelfs wenschelijk maken.

Zoo wij ons dus tot deze weinige fabrikaten bepaald hebben, dan hebben wij daarentegen in den zin van evengemeld artikel de korting tot het bedrag van de helft der regten opgevoerd. Alleen daardoor bekomt dezelve eenige waarde en bereikt eenig doel. Wel eene korting van 50 %, maar niet van 20 % zal de invoer ter sluik bij ons doen verminderen, of de schadelijke strekking van de hooge regten op artikelen, welke niet vatbaar zijn om in de entrepôts gesorteerd te worden, benemen; wel kan zoodanige vermindering, maar niet eene geringere, wezenlijk de voorkeur van den invoer van de genoemde Duitsche boven andere vreemde gelijksoortige fabrikaten geven. Vraagt men welk geldelijk offer door de gedachte verminderingen op de genoemde manufacturen de Nederlandsche schatkist zal brengen, daarop is het zeer moeyelijk, ja onmogelijk, een bepaald antwoord te ge-

ven. Immers de staten van uitvoer, welke ons te dezen aanzien tot leiddraad ter hand gesteld zijn, kunnen daartoe niet als grondslag aangenomen worden: vooreerst omdat dezelve niet bevatten de invoeren van producten uit het Tolverein, welke over Hamburg en Bremen hebben plaats gehad; ten andere, omdat, onder den invoer over den Rijn alle producten, zoowel Zwitsersche, Fransche en Belgische als Duitsche, begrepen zijn, en eindelijk en voornamelijk, omdat onder de invoeren tevens voorkomen alle de fabrikaten, welke, om het genot der bevrijding van doorvoerregten te erlangen, ter opslag in de entrepôts aangegeven zijn, om vandaar weder uit- of doorgevoerd te worden. Zoo bijvoorbeeld komt op den staat B [1]), gevoegd bij de instructie [2]), voor, dat de invoer van zijden stoffen in Nederland uit het Tolverein zou bedragen 14.000 Ned. ponden, waarvoor, ƒ 4.— per pond, aan regten uitgetrokken is ƒ 56.000. Wij houden ons overtuigd, dat deze hoeveelheid bijna uitsluitend zal hebben bestaan in zijden linten en stoffen, welke uit de fabrieken van Elberfeld, Crevelt enz. dóór Nederland naar de koloniën of Amerika zijn bestemd geweest en waarvan dus geene inkomende regten geheven zijn. Om ten deze met juistheid te kunnen beoordeelen, hoe groot of gering het offer der schatkist zou wezen in de gedachte vermindering der regten, zou men moeten weten van hoeveel in het Tolverein vervaardigde producten in Nederland het inkomend regt voldaan was geworden, en tevens hoeveel de invoer ter sluik van de genoemde hoogbelastte artikelen had bedragen en hoeveel de fraude door de verlaging van het regt zou verminderen. Naar ons gevoelen zou de aldus opgemaakte slotsom welligt geen verlies, maar nog wel eene vermeerdering van inkomsten kunnen aanwijzen.

Dan wij kunnen hieromtrent enkel veronderstellen en niet bewijzen, en stappen derhalve van dit onderwerp af.

Art. III. Dit artikel bevat de toezegging tot voortdurende toelating van alle voortbrengselen van den grond en de nijverheid van het Tolverein bij aanvoer in de Nederlandsche koloniën op den voet van den meest begunstigde natie. Zulks is in den geest van artikel 9 der instructie [2]), doch wijkt schijnbaar van derzelver bewoordingen in zooverre af, dat dáár alléén van de Oost-

[1]) Zie blz. 380, noot 1.
[2]) No. 121.

Indische koloniën gesproken wordt. Dit vereischt eenige toelichting onzerzijds.

Bij onze instructie van verleden jaar d. 14 Maart [1]) was (art. 12) onder de onzerzijds te geven concessiën opgenomen om ten behoeve van de producten des Tolvereins eene uitzondering toe te laten op het verbod tot doorvoer naar de kolonie Suriname, bepaald bij art. 75 der Algemeene Wet van 26 Augustus 1822 [2]). Op de aanmerking voorkomende in de ons kopyelijk medegedeelde aan Uwe Exc. gerigtte missive van Z. Exc. den minister van Financiën d. 4 Juli dezes jaars [3]), is deze concessie niet weder in onze tegenwoordige instructie overgenomen.

Het is waarschijnlijk op dien grond, dat daarbij alles wat tot de koloniën in het algemeen betrekking had, enkel tot de Oostindische is beperkt geworden. Zonder aan de Duitschers dus eenig privilegie boven andere natiën voor onze Westindische koloniën te geven, meenen wij, dat de gelijkstelling met de meest begunstigde natie in algemeene bewoordingen niet schadelijk kan zijn, wijl de vaart op Suriname niet vrij is en dus geene natie in het genot daarvan is. Mogt te eeniger tijd, om eene of andere oorzaak, te dezen aanzien het bedoeld verbod gewijzigd of ingetrokken worden, dan zou het in den geest van het onderhavig ontwerp van tractaat en in de billijkheid gelegen zijn, ook daarin de producten des Tolvereins te doen deelen. In dit opzigt vermeenen wij, dat de voorgestelde redactie van het hiertoe betrekkelijk artikel, wel verre van inbreuk op het bij ons bestaande stelsel te maken, eene geheel onschadelijke bepaling bevat, welke voor het oogenblik hoegenaamd geen effect heeft voor Suriname en welke overigens geheel aan onze eigene wetgeving is voorbehouden. Door de op onze voordragt plaats gehad hebbende invoeging van het woord „Europeesche" vóór „natiën", is gezorgd dat de vergunning, welke aan de Noord-Amerikanen gegeven is voor de vaart en handel in sommige artikelen met Suriname [4]), evenmin als de verdragen, welke in Oost-Indiën met Indische volkeren mogten bestaan, van zijde het Tolverein kunnen aangevoerd worden om daarop eenige aanspraak, veelmin regten te gronden. In de redactie, zoodanig als dezelve door de Pruissische onderhandelaars voorgesteld was, hebben wij veel zwarigheid gevonden, daar de-

[1]) No. 63. — De instructie is gedateerd 15 Maart 1837.

[2]) Stsbl. no. 38. [3]) Weggelaten.

[4]) Vgl. de Resolutie van 13 November 1818, Gouvernementsblad no. 8.

zelve zou kunnen geacht worden aan onze regering het vrije beschik over het koloniaal tarief te benemen; vandaar de gewijzigde redactie, welke wij, zooals dezelve is liggende, met volkomene overtuiging durven aanbevelen.

Art. IV. Bij ons berigt van den 7en October j.l. no. 10[1]) hebben wij de Pruissische nota van vorderingen [2]) opgezonden, waarop onder no. 1*a* en *b* en onder no. 5 voorkomen de vragen:

1°. dat de, bij verdrag van 3 Juni 1837 [3]) toegekende vrijstelling of vermindering van de Rijnvaartregten in Nederland, in geval van uit- of inlading aldaar, ook zoude uitgebreid worden tot den regtstreekschen doorvoer;

2°. om geheele vrijstelling van het vast regt in Nederland voor de goederen van den Rijn zeewaarts doorgevoerd wordende en vermindering van hetzelve op de helft voor de goederen uit zee komende en Rijnwaarts doorgevoerd wordende; mede zonder uitzondering of de goederen in Nederland uit- en ingeladen, dan wel regtstreeks doorgevoerd worden;

3°. dat de Duitschers tot de vaart op de binnenwateren tusschen den Rijn en de Schelde toegelaten zouden worden.

Bij evengemeld rapport hebben wij Uwe Exc. medegedeeld [4]), wat wij op die vorderingen geantwoord hadden en tevens dat wij geen vooruitzigt hadden die vragen geheel ter zijde te zullen kunnen stellen.

Voorshands heeft men aan alle deze punten in derzelver geheelen omvang vastgehouden, 't welk aan de zucht om iets te doen wat te Keulen en in de Rijnprovintie aangenaam kan zijn en den kwaden indruk van het verleenen van concessiën aan Nederland te benemen, toe te schrijven was; men wilde namelijk de waarschijnlijk voor altijd ijdele pogingen der Keulenaars tot het drijven van regtstreekschen zeehandel begunstigen, ofschoon men wel overtuigd was, dat deze, om natuurlijke oorzaken, niet bestaanbaar te achten was.

Van onzen kant bleven wij niet in gebreke bij de gezanten der andere staten van het Tolverein te doen gevoelen, dat de Pruissische regering de onderhandelingen, welke belangen van het geheele Tolverein omvatten, afhankelijk wilde maken van vermeen-

[1]) No. 133. [2]) Zie blz. 418, staat B.
[3]) Scheepvaartverdrag tusschen Nederland en Pruisen.
[4]) No. 133.

de belangen eener enkele harer provinciën; zoo ook spraken wij in dezen zin met de ministers van Lottum [1]) en Alvensleben [2]) en den heer Eichhorn. Deze onze pogingen hadden een grooter resultaat dan waarmede wij ons hadden durven vleyen.

Blijkens het oorspronkelijk ontwerp heeft dan de Pruissische regering de voorschrevene drie punten tot één enkel verminderd en wel de keus uit twee daarvan voorgesteld, terwijl de vraag tot respectieve vrijstelling of vermindering van het vast regt in ons voordeel geheel van aard veranderd is, door namelijk de toekenning daarvan afhankelijk te maken van de voorwaarde van in- en uitlading in Nederland, evenzoo als zulks omtrent de Rijnvaartregten in het verdrag van 3 Juni 1837 bepaald is en waarover de Keulenaars zich zoo bitter beklaagd hebben, als zijnde regtstreeks tegen het zoo geliefkoosd denkbeeld van eigene zeevaart gerigt.

Zooals nu het alternatief voorstel daar ligt, vinden wij niet alleen vrijheid hetzelve voor te dragen, maar zelfs het eerste deel daarvan als eene zaak, die in het regtstreeks belang van Nederland valt, aan te bevelen. De vrijstelling toch van het vast regt voor de goederen, die in Nederland verladen worden in tegenoverstelling van den regtstreekschen doorvoer, begunstigt de eerstgemelden en stelt de laatstbedoelden nog meer en meer in een betrekkelijk nadeel. Daarom is, gelijk het den tweeden ondergeteekende bekend is, de bedoelde voorwaardelijke vrijstelling van het vast regt sedert den jare 1831 meer dan eenmaal als eenen maatregel van bescherming des eigen handels met aandrang door de Kamer van Koophandel en Fabrijken te Amsterdam gevraagd geworden. Zij beriep zich daarbij op de gunstige uitwerking der wet van 31 Maart 1828 [3]), waarbij de ter zee ingevoerde en in vrij entrepôt gebragte goederen bij uitvoer ter zee van alle regten zijn ontheven geworden. Wierd toch zoodanige vrijstelling of vermindering van het vast regt gegeven, dan zoude zulks in de eerste plaats te goede komen aan de koloniale artikelen, welke zoo door den partikulieren handel als door de Handelsmaatschappij in entrepôt verkocht worden. Hetgeene alzoo door den Nederlandschen handel als eene begunstiging verlangd werd, wordt thans door het Tolverein als eene concessie gevraagd.

[1]) Staatsminister van Pruisen.
[2]) Minister van Financiën van Pruisen. [3]) Stsbl. no. 10.

Het is juist om deze reden, dat wij de inwilliging daarvan durven aanbevelen. Wij houden ons overtuigd, dat de Pruissische regering zich in deze vergist. Zij meent, dat de onderhavige concessie aan de Keulenaars aangenaam zal wezen; daarin bedriegt zij zich, want dezelve is geenszins eene opoffering, maar wel eene versterking van het tot dusverre volgehouden beginsel om den vreemden doorvoerhandel aan eene belasting op het doorvaren van het Nederlandsch zeegebied cijnsbaar te maken. Door het inwilligen van dit punt wordt de regtstreeksche zeevaart der Keulenaars volstrekt onmogelijk; de Nederlandsche handel en vaart worden er door begunstigd. Ook in dit opzigt blijft dus de eer en het voordeel der onderhandeling aan de zijde van Nederland. De eenige bedenking, welke er onzes erachtens tegen te maken valt, is dat daardoor voor de schatkist eenige geldelijke opoffering zou ontstaan; deze echter kan, naar onze gissing, slechts van eene betrekkelijk geringe waarde zijn; het vast regt toch is over de stroomafwaarts komende goederen zeer gering, voor de stroomopgaande zou het slechts voor de helft opgeofferd worden, evenals het scheepvaartregt volgens verdrag van 3 Juni 1837 [1]).

Naar onze oppervlakkige berekening kan de derving dus geene zeer aanzienlijke som bedragen. Is dit zoo, dan mag men wel aannemen, dat dit offer zoude kunnen gebragt worden, daar, naar onze innige overtuiging, dezelve op zichzelve tot begunstiging van den eigen handel strekt en daarvoor overigens in het algemeen voor Nederland gunstige en vereerende handelsschikkingen te bekomen zijn. Wij hebben des te meer vrijheid gevonden deze onze gevoelens omtrent dit punt alzoo voor te dragen, daar blijkens U. H. W. G. depêche van den 24en April 1837 [2]) destijds onze regering reeds tot de vrijstelling van het vast regt voor de stroomafkomende Duitsche goederen wilde overgaan. Mogt de regering in het behandelde punt willen toestemmen, dan zou het onzes inziens verkieselijk zijn de in het oorspronkelijk ontwerp daarvoor aangegevene beweeggrond niet te vermelden; wij hebben dit aan de Pruissische onderhandelaars opgemerkt, waarvan de met rooden inkt [3]) aangeduidde wijziging het gevolg is geweest.

Mogten wij in ons gevoelen dwalen, mogt de regering de be-

---

[1]) Scheepvaartverdrag, tusschen Nederland en Pruisen gesloten.

[2]) No. 78. [3]) Vgl. hiervóór, blz. 420, noot 2.

doelde vrijstelling en vermindering van het vast regt òf strijdig met de Nederlandsche handelsbelangen òf het geldelijk offer daarvan te zwaar vinden, dan blijft de keus van de alternativelijk gestelde concessie over, om namelijk de opheffing en vermindering van het Rijnvaartregt, welke bij het verdrag van 3 Juni 1837 onder voorwaarde van in- en uitlading respectivelijk toegestaan zijn, thans ook tot den regtstreekschen doorvoer uit te breiden.

Tot toelichting dezer aangelegenheid nemen wij de vrijheid, onder inhaesie aan ons berigt in dagteekening van 10 Mei 1837 no. 11 [1]) te herinneren, dat, blijkens de daarin voorkomende becijferingen, door Nederland slechts 14 centimes per centner van de Rijn-opwaarts verladene goederen is opgeofferd, waarvoor eene bevrijding van 52 centimes op den Duitschen Rijn ons ten deele is gevallen; voorts, dat tegenover de geheele bevrijding van Rijntollen in Pruissen, wanneer de inkomende regten van de goederen aldaar voldaan worden, wij slechts halve bevrijding van Rijntollen hebben gegeven, en daaraan bovendien de voorwaarde van in- en uitlating hebben verbonden. Wij hadden dus tegen ééne voorwaarde aan zijde van Pruissen er twee onzerzijds overgesteld; wij hadden equivalent in het geldelijke door slechts de helft te geven en wij bedongen bovendien nog een equivalent in het beginsel.

Thans verlangt men subordinatelijk de opoffering van laatstgemeld equivalent, namelijk de opheffing der voorwaarde, welke den regtstreekschen doorvoer uitsluit.

Zoo het scheen, werd aan deze door ons bedongene voorwaarde in het vorige jaar te 's-Gravenhage eene slechts ondergeschikte waarde gehecht. Bestaat die meening thans nog, dan zoude de bedoelde bij verdrag van 3 Juni 1837 verkregene voorwaarde nu de bepaalde waarde hebben verkregen, dat voor de opoffering daarvan een overigens, naar ons gevoelen, allezins aannemelijk handelsverdrag met het Tolverein te verkrijgen is. 't Is waar, de toekenning van dit punt zou waarschijnlijk voor de schatkist eene slechts zeer geringe derving opleveren, doch onzes bedunkens is het een begin van afwijking van een tot dusverre zoo volstandig gehandhaafd beginsel, 't welk door de aanneming van het eerste alternatief punt nog meer versterkt wordt.

Mogt de regering ertoe besluiten om op een der twee punten

[1]) No. 90.

toe te geven, 't welk als stellige en onvervankelijke voorwaarde van een te sluiten verdrag is gemaakt, dan zou, voor zooveel den vorm betreft, welligt in overweging kunnen komen en te beproeven zijn om hetzelve bij wijze van aanhangsel tot het verdrag van 3 Juni 1837 in eene afzonderlijke overeenkomst met Pruissen te vervatten, zoodanig dat hetzelve bij eene mogelijke afzonderlijke opzegging van dit verdrag tegelijkertijd zou komen te vervallen.

Mogt de regering op het tweede punt toegeven, dan zou deze vorm ons verkieslijk voorkomen, wijl het naar ons inzien min voeglijk is met het Tolverein over aangelegenheden, de Rijnscheepvaart betreffende, te stipuleeren; ofschoon ook geene bepaalde redenen daartegen bestaan, vermits in onze instructie van voorleden jaar [1]) het maken van schikkingen over de Rijnscheepvaart met de beoogde handelsschikkingen met het Verein vereenigd waren. Mogt de regering hare keuze op het eerste alternatief vestigen, dan zou, naar ons inzien, zoodanige bepaling meer voegzaam in het handelsverdrag kunnen opgenomen worden, nademaal toch het vast regt minder eene belasting is, welke op de scheepvaart dan wel op de goederen rust, en gevolgelijk alle de tot het Tolverein behoorende staten geacht kunnen worden daarbij belang te hebben.

Art. V. Dit artikel is overeenstemmend met art. 11 van het verdrag van 3 Juni 1837; daarbij was hetzelve, met het oog op de later voorgenomen onderhandelingen over een handelsverdrag, echter slechts voor den tijd van één jaar geldend gesteld; het was dus noodig hetzelve weder in het tegenwoordig verdrag over te nemen, ten einde wederkerigen waarborg te stellen geene nadeelige uitzonderingen tegen elkanders handel te zullen maken.

Uwe Exc. herinnert zich, dat op het derde lid van dit artikel ten voorleden jare Pruissischerzijds eene uitzondering voorbehouden was ten behoeve van zekere korting van 20 % op de regten voor vreemden wijn, door de groothandelaars onmiddelbaar uit de landen van productie betrokken.

Deze sints vele jaren in Pruissen bestaan hebbende bepaling is oorzaak geweest, dat onze vroeger zoo bloeyende wijnhandel tusschen Nederland en de Pruissische zeehavens, welke zich alstoen grootendeels bij wijze van retourlading uit de Nederlandsche wijnlagers pleegden te voorzien, thans geheel te niet geloopen is. De

[1]) No. 63.

opheffing dier bepaling, waarbij onze handel zooveel belang heeft is dan ook onder onze voorstellen begrepen geweest en door ons aangedrongen geworden.

Blijkens ons bericht van den 7en October j.l. no. 10 [1]) verklaarde men ons niet ongenegen te zijn de gewraakte bepaling ten behoeve van Nederland op te heffen; men zeide echter, dat Pruissen voor het oogenblik niet verder gaan kon dan zijne goede diensten bij de overige staten ten bedoelden einde te beloven, daar de intrekking van de bewuste, ons uitsluitende, bepaling afhankelijk was van de zamenstelling van een nieuw reglement, waartoe de goedkeuring van alle de overige staten vereischt werd. In dezen zin is opgesteld de hiervoren bedoelde nota bij de Pruissische voorstellen, onder L^a. B [2]) voorkomende. Wij hadden wel geene bepaalde reden om de opregtheid der daarin vervatte belofte in twijfel te trekken, doch wij begrepen desniettemin, dat dezelve geenerhanden waarborg voor derzelver vervulling opleverde. Wij drongen dus op eene stellige verbindtenis in het te sluiten verdrag aan en wij hadden het genoegen ook dit belangrijke punt te winnen. Uwe Exc. zal uit het hiertoe betrekkelijk bijgevoegd separaat-artikel [3]) ontwaren, dat het voorbehoud, waarvan de rede is, enkel voor het jaar 1839 geldend gesteld is, zoodat aanvankelijk met 1 Januari 1840 de Nederlandsche groothandel in wijn weder in de vroeger genoten vrijheid ter voorziening in de uitgestrekte behoeften van het oostelijk gedeelte des Tolvereins, bij aanname van het verdrag, zal terugtreden. Wij hebben ons overtuigd, dat het bij de tegenwoordige omstandigheden volstrekt onmogelijk was deze gunstige bepaling reeds met de invoering van het beoogd verdrag te doen intreden; men heeft ons echter nog de mogelijkheid te kennen gegeven om, zoo het nieuwe reglement op de wijnlagers eenigzins spoedig tot stand gebragt wordt, hetzelve casu quo nog in den loop van 1839 te zullen invoeren.

Art. VI. Het eerste gedeelte van dit artikel voldoet aan het voorschrift van artikel 12 onzer instructie [4]).

Bij het tweede gedeelte daarvan wordt aan de beide partijen voorbehouden de verleende gunsten, met of zonder equivalenten, ook aan andere staten toe te kennen of dezelve algemeen te ma-

[1]) No. 133. [2]) Vgl. blz. 418.
[3]) Zie hiervóór, blz. 424. [4]) No. 121.

ken. Volstrekt uitsluitende voorregten kan Nederland evenmin als het Tolverein verlangen of geven; het middel is dus voorbehouden om, ter voldoening aan het slot van art. 1 van het op den 27en October des voorleden jaars met Groot-Brittanje gesloten verdrag [1]), dat rijk in de ontworpene begunstigingen, welke het Tolverein bij aanname des verdrags zullen verleend worden, te doen deelen.

Nimmer was Nederland, voor zooveel ons bekend, in het bezit van uitsluitende handelsvoordeelen in Pruissen of in de verdere staten van het Tolverein. Niet het bekomen daarvan, 't geen in de tegenwoordige eeuw meer dan ooit te voren onbestaanbaar schijnt, maar wel het zooveel mogelijk opheffen van vroeger niet bestaande bezwaren, welke den wederkeerigen handel stooren, was de blijkbare bedoeling van de zoo verlichte en milde denkbeelden, die, op Uwer Exc.'s last, door den graaf de Perponcher, in de onder dagteekening van 19 Augustus 1836 en 31 Januari 1837 [2]) aan de Pruissische regering overhandigde nota's voorgedragen zijn.

Art. VII. Voor het geval, dat nog andere of grootere handelsvoordeelen dan bij het ontwerp bedoeld, aan derde staten mogten gegeven worden, verzekert dit artikel aan de contracteerende partijen het medegenot daarvan, mits daarvoor equivalenten zoo nabij mogelijk leverende, waarover men zich casu quo te verstaan hebbe. Zulks is volgens het voorschrift, ons bij art. 6 der instructie [3]) gegeven, evenzeer als de uitzondering in het daartoe behoorend separaat-artikel [4]) vermeld betrekkelijk den grenshandel met nabuurstaten in eigen landsproducten.

Art. VIII. Bekend met het hoog belang, dat door Z. M. gesteld wordt in de voortzetting op Pruissisch gebied van den thans tusschen Amsterdam en Arnhem aangelegd wordende ijzeren weg en overtuigd, dat zulks de goede gevolgen van laatstgemelden in eene bijzondere mate zoude vermeerderen, hebben wij het van het uiterste belang geacht, het eventueel bekomen eener concessie tot den bedoelden verbindingsweg te verzekeren en wij hebben daarin mogen slagen. Volgens art. 10 van het verdrag van 3 Juni 1837 [5]) zullen op zoodanigen weg ook toegepast worden alle de

---

[1]) Stsbl. no. 64. [2]) Nos. 47 en 56.
[3]) No. 121. [4]) Zie hiervóór, blz. 424.
[5]) Scheepvaartverdrag tusschen Nederland en Pruisen.

voordeelen, hoe ook genaamd, zonder eenige uitzondering, welke aan eenige andere soortgelijke onderneming, die evenzeer de grenzen overschrijdt, reeds toegestaan zijn of verder mogten worden. Door deze beide bedongen voorwaarden tezamen genomen heeft de Nederlandsche regering elk oogenblik in hare hand om den weg op Pruissisch gebied te verlengen naar Elberfeld, naar Cassel enz., mits zulks slechts door eene namelooze maatschappij geschiede, waartoe altíjd genoegzaam geschikte oprigters te vinden zullen zijn, zoodra diergelijke onderneming door de beide regeringen beschermd en door Nederlandsche kapitalen ondersteund wordt.

Bijaldien de regering tot de aanname van het verdrag mogt besluiten, zullen wij, voor zooverrre dit Uwe Exc.'s goedkeuring zal wegdragen, nog trachten ten behoeve van de bedoelde verlenging wederzijds mede te bedingen, dat de daarover vervoerd wordende goederen alle begunstigingenten aanzien van de regten en formaliteiten ten deele vallen, als daaraan bij vervoer over den Rijn toegekend zijn.

Art. IX. Op dit artikel valt te bemerken:

1. dat, overeenkomstig art. 13 onzer instructie [1]), de tijd van duur des ontworpenen verdrags tot ult°. December 1841 gesteld is, onder gelijke clausule als bij het tractaat van 3 Juni 1837 [2]) betrekkelijk de voortduring daarvan;

2. dat de invoering van den maatregel tot toelating van de Nederlandsche lompensuiker eerst acht weken na de ratificatie zal plaats hebben, daar het volgens de algemeen bekende grondbeginselen des Tolvereins is, om geene veranderingen dan bij uitzondering omtrent de landsproducten van eenen nabuurstaat toe te laten anders dan met den 1en Januari van een jaar. Ten einde de moeyelijkheden ter zijde te stellen, welke hieromtrent bij die regeringen, welker handelingen ten dezer aanzien door de betrekkingen met stenden-vergaderingen bemoeyelijkt zouden kunnen worden, zou vanwege de Pruissische regering aan die van de bedoelde staten onmiddelijk het noodige geschreven worden;

3. dat, evenals bij separaat-artikel II tot het verdrag van 3 Juni 1837 [3]), hier het mogelijk, ofschoon hoogst onwaarschijnlijk geval voorzien is, dat het Tolverein vóór den afloop van het verdrag ontbonden zou kunnen worden. Het spreekt wel vanzelve,

---

[1]) No. 121. [2]) Vgl. noot 5 op blz. 446. [3]) No. 102.

dat in zoodanig geval het verdrag mede niet kan voortduren.

Na aldus het ontworpen verdrag in alle deszelfs deelen doorgeloopen en zooveel mogelijk toegelicht te hebben, blijft ons alleen nog over te spreken over de bijlage L^a. C [1]) betrekkelijk de formaliteiten, welke op de tot den Rijnhandel behoorende goederen in Nederland drukken. Reeds bij de onderhandelingen van voorleden jaar werd, van zijde der Pruissische onderhandelaars, hierover klagtig gevallen. De door hen aangevoerde bezwaren waren zamengevat in eene memorie, welke wij de eer hadden onder geleide onzer missive van den 5en Mei 1837, no. 10 [2]), aan U. H. W. G. in te zenden. Bij depêche van 22 Mei 1837 no. 5 [3]) antwoordde Uwe Exc., dat sommige der aangevoerde bezwaren niet ongegrond schenen, doch dat eene gelijke behandeling der goederen, welke alleen het vast regt voldoen, met die welke het transitregt betalen, in strijd zoude zijn met de conventie van 1831 [4]) en voor de Nederlandsche belangen onaannemelijk scheen. Wij bepaalden ons dus, mede in overeenstemming onzer toenmalige instructie van 14 Maart 1837 [5]), om bij artikel 8 van het tractaat van 3 Juni 1837 de wederkeerige toezegging op te nemen om zooveel mogelijk de formaliteiten te vereenvoudigen. Thans beweeren de Pruissische onderhandelaars, dat, wel verre dat de formaliteiten in Nederland sints dien tijd verminderd zijn, dezelve integendeel nog verergerd en vermeerderd zijn op eene schier ongelooflijke wijs, welke, zoo men hier meent, aan vexatiën van ambtenaren gedeeltelijk toe te schrijven zijn. Men beweert dat, terwijl vroeger slechts geëischt werd, dat de ten doorvoer bestemde goederen tegen betaling van het vast regt naar het entrepôt gebragt moesten worden, thans gevorderd werd, dat dezelve aldaar met groote moeite, kosten en risico in sommige gevallen tot op eene vierde verdieping gebragt werden om onmiddelijk daarna weder afgelaten en aan derzelver verdere bestemming ten doorvoer overgegeven te worden. Wij kunnen niet beoordeelen wat daarvan zij: alleen dit moeten wij met die openheid zeggen, welke het in ons gesteld vertrouwen van ons kan doen verwachten, dat de vasthouding aan formaliteiten, welke men buitenslands meent, dat uit haren aard noodeloos zijn en enkel aan het doel toegeschreven worden om de werking van het Mentzer verdrag

---

[1]) Weggelaten. [2]) No. 86. [3]) No. 94.

[4]) Mainzer Conventie van 31 Maart 1831. [5]) No. 63. Zie ook blz. 439, noot 1.

van 1831 [1]) zoo mogelijk eenigermate te verlammen en de belangen van enkele ondergeschikte agenten te bevorderen, eenen graad van vooringenomenheid heeft verwekt, waarvan wij den invloed bij onze onderhandelingen maar al te zeer gevoeld hebben.

Het werkelijk verminderen en vereenvoudigen der formaliteiten, met andere woorden het ophouden van noodeloos en kostbaar oponthoud is dan ook tot beding sine qua non van een handelsverdrag gemaakt.

Zooals echter de vorderingen van Pruissen daarleggen, schijnen dezelve ons volstrekt onaannemelijk te zijn. Wij hebben dit aan de onderhandelaars verklaard; wij hebben hun gezegd, dat de vraag tot daarstelling van eene vrije kade niet uitvoerlijk is; dat in allen gevalle de daarstelling eener zoodanige inrigting tijd zoude vorderen; dat het doel daarvan geheel vervalt door de voorgenomene oprichting van groote entrepôts te Rotterdam en Dordrecht, waarmede in laatstgemelde stad reeds een aanvang gemaakt is; dat het verpligt vervoer naar de bedoelde vrijkade dezelfde of soortgelijke bezwaren zou opleveren, als het verplicht vervoer naar het entrepôt; dat wij derhalve geene vrijheid konden vinden de hunnerzijds voorgestelde bepalingen bij onze regering aan te bevelen, maar dat wij geneigd waren doelmatige wijzigingen en verpligting van formaliteiten voor te stellen. Wij hebben vermeden hierover in bijzonderheden te treden, dewijl wij op dit punt niet van instructiën voorzien zijn en zoowel de daad als den schijn wilden vermijden vooruit te loopen op hetgene hieromtrent door de regering mogt goedgevonden worden. Echter zullen wij, om het belang en het spoed vorderende der zaak, zoo vrij zijn omtrent dit moeyelijk en ingewikkeld punt in overweging te geven om, tot tijd en wijle dat er te Rotterdam een groot entrepôt zal gevestigd zijn, met behoud van Neerlands regt en sustenuen te bepalen:

a. dat de zoogenaamde kant-acten tot lossing te Rotterdam kosteloos, dat is zonder leges, zullen afgegeven worden ;

b. dat de bewaking, welke dientengevolge op de kaden plaats heeft, gedurende de eerste twee maal 24 uren buiten kosten van den handel zal plaats hebben, waardoor het gebruik vrijgesteld, het misbruik geweerd wordt;

c. dat de goederen niet meer verpligt zullen worden heen en

[1]) Mainzer Conventie van 31 Maart 1831.

weer naar de entrepôts gesleept, veelmin aldaar op verdiepingen opgeheeschen te worden, maar onmiddelijk van de kaden naar het ter wederinlading bestemde zee- of Rijnschip zullen mogen vervoerd worden.

Ware het niet, dat in opgemelde Uwer Exc.'s depêche van 22 Mei 1837 [1]) de meening geuit is, dat het niet met de Nederlandsche belangen als overeenkomende te beschouwen scheen de tot den Rijnhandel behoorende goederen, na de invoering van het Mentzer verdrag van 31 Maart 1831, aan geene andere formaliteiten te onderwerpen dan die daarvoor, onder betaling van doorvoerregten, vroeger volgens onze eigene Algemeene Wet [2]) verlangd wierden, zou zouden wij meenen, dat zulks aan geene wezenlijke bedenkingen onderhevig zoude zijn, daar toch onze eigene wetgeving, tot welker wijziging overigens onze regering het vrije beschik behoudt, geacht moet worden genoegzame zekerheid tegen fraudes op te leveren en de belangen van den Nederlandschen handel niet onbeschermd te laten; althans het is niet als tot dat einde strekkende, dat de bedoelde overeenkomst van 1831 beschouwd kan worden.

Bijaldien gevolgelijk de regering tot het aannemen van het ontwerp van verdrag mogt genegen zijn, dan verzoeken wij tevens omtrent het punt der formaliteiten, overeenkomstig voorschreven onze inlichtingen en voorstellen, tevens bepaald voorschrift te mogen ontvangen; daar, wij herhalen het, de gelijktijdige vereenvoudiging der formaliteiten tot stellig beding van het af te sluiten verdrag gemaakt is.

Wanneer wij alle de in deze missive behandelde punten ten slotte kortelijk tezamen vatten, dan vinden wij, dat het ontwerp voor Nederland de gelegenheid aanbiedt, om ondanks de daaraan verbondene groote moeyelijkheden en ten spijt van wedijverende en wangunstige volken en naburen, met het Tolverein een voordeelig en vereerend handelsverdrag af te sluiten, waarbij van zijde Nederland niets gegeven wordt dan eene nog niet geheele gelijkstelling van den Rijn met de zee en voorts verminderingen op regten, welke in het eigen welbegrepen belang van Nederland vallen, doch waarbij Nederland in geenen deele, direct of indirect, inbreuk maakt noch op bestaande wetten of beginsels, noch

[1]) No. 94.
[2]) Van 26 Augustus 1822, Stsbl. no. 38.

op de belangen van deszelfs ingezetenen, waarbij Nederland echter bekomt vermindering van regten op die voorwerpen, waarvoor het zulks behoeft, waarbij Nederland aan zooveele onafhankelijke regeringen met 26 milioen inwoners, voor de oogen van gansch Europa, de verpligting oplegt om de hoofdtakken van derzelver financiën, welke tevens de hoofdproducten van Neerlands koloniën, handel en nijverheid zijn, als koffij, tabak, specerijen, haring en gedisteleerd, niet te verhoogen, terwijl de ondervinding bewijst, dat het behoud van het bestaande voldoende is om aan die artikelen eenen voortdurend ruimen afzet naar Duitschland te verzekeren.

Neemt men daarentegen de thans voorgestelde ontworpene schikking niet aan, dan zal het heten, dat Nederland in zijne pogingen niet heeft mogen slagen en dan zal, in plaats van de zooeven aangeduidde voordeelen, welligt eene voor beide partijen nadeelige commercieele oorlog daaruit volgen.

Op onze verklaring, dat wij niet gemagtigd waren het behandelde ontwerp aan te nemen, doch ons verpligt vonden hetzelve aan onze regering voor te dragen, heeft men ons overgelaten om, mits vóór het einde dezer maand, hare beslissing mede te deelen. Wij hebben gemeend er niet op te kunnen aandringen, dat de Pruissische onderhandelaars eenen langeren tijd aan het gedachte ontwerp gebonden zouden blijven, terwijl de aanneming of verwerping daarvan geheel en al aan de Nederlandsche regering voorbehouden was. Het is alzoo deze goed- of afkeuring van het ontwerp, zooals het is liggende, welke wij moeten voorstellen. Wij gevoelen, dat hetzelve niet volkomen overeenkomstig is met één der bij de instructie [1]) bedoelde drie gevallen, welke daarbij als het resultaat der onderhandeling ondersteld zijn. Het staat tusschen no. 1 en 2.

Wij zullen niet alles bekomen wat wij volgens no. 1 verlangd hebben, maar daartegen niet alles, ja slechts een klein deel geven aan hetgeen waartoe wij in dat geval bevoegd zouden zijn geweest. De vraag is thans slechts of, bij het opmaken der balans, de schaal in het voordeel van Nederland overhelt, en deze vraag kunnen wij met innige overtuiging bevestigend beantwoorden.

De heer Le Clercq zal deze overbrengen. Wij hopen voor het eind dezer maand de beslissing der regering te mogen ontvangen.

[1]) No. 121.

Mogt dezelve onze pogingen met goedkeuring vereeren, dan zullen wij voor de naauwkeurige redactie in de Fransche taal in stipte overeenstemming met den zin van het onderhavig ontwerp zorg dragen, 't welk wij alsdan casu quo vertrouwen gemagtigd te zijn te onderteekenen, daar de regering door de opzending van dit ontwerp met den inhoud des eventueelen verdrags naauwkeurig bekend zal zijn.

No. 137. — 1838, November 19. — MEMORIE VAN GERICKE, MET BIJGEVOEGDE OPMERKINGEN VAN VERSTOLK VAN SOELEN [1]).

Na het eerste onderzoek van het ontwerp van handelsverdrag [2]), door Z. M.'s commissarissen in Berlijn ingezonden, en van de gronden, tot aanbeveling daarvan vervat in derzelver missive van den 7en November l.l. [3]), is het mij al dadelijk voorgekomen, dat de voorloopig overeengekomene bepalingen wel stoffe opleveren tot onderscheidene bedenkingen, maar toch, mits eenige wijzigingen ondergaande, geenszins onaannemelijk zijn om den grond te leggen niet tot een formeel handelstractaat, gelijk bedoeld is bij de instructie [4]), aan heeren commissarissen medegedeeld, maar tot een gedeeltelijk, of vroeger zoogenaamd specie van tractaat, hetwelk in deszelfs uitwerkselen wederkeerige voordeelen, ofschoon op eene geringe schaal, zal kunnen teweegbrengen en in allen gevalle eene in zaken van commercie zoo wenschelijke goede verstandhouding met Pruissen en de overige Tollvereinstaten zal bevorderen.

Het blijkt, dat het hoofdzakelijkste handelsartikel, waaromtrent door de Vereinstaten eene niet onbelangrijke vermindering van regten bij invoer zal worden toegestaan (de helft), betreft den zoogenaamden lompen-suiker, en zulks bij den invoer zoowel ter zee als van de landzijde en over de rivieren. De bevordering van het vertier van dit handelsartikel is altijd beschouwd als van groot belang voor Nederland en iedere begunstiging daarvan mag wel door evenredige begunstigingen van deze zijde vergolden worden.

Intusschen heeft het mij bevreemd, dat deze begunstiging van

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 19 November 1838, no. 3G. — De opmerkingen van den minister zijn telkens tusschen streepjes geplaatst.

[2]) No. 135.

[3]) No. 136. [4]) No. 121.

den invoer van lompensuiker in de Tolvereinstaten alleen is toegestaan ten behoeve der suikerraffinaderijen in die staten onder contrôle dier bestemming, zoodat eensdeels deze begunstiging hier in eenen negatieven zin voorkomt, namelijk als middel ter bevordering van buitenlandsche nijverheid, ten nadeele der Nederlandsche suikerraffinaderijen, anderendeels daardoor alle gelegenheid wordt afgesneden om den lompensuiker ook in de gewone consumtie zonder verdere bewerking te brengen. Immers het is bekend, dat deze soort van suiker, bijzonder de fijnere soorten daarvan, die men veelal ten onregte onder den naam van lompensuiker verkoopt, ook tot het gewone huishoudelijk gebruik gezocht wordt. Heeren commissarissen schijnen dit zelven ook te begrijpen, daar zij zeggen: „de lompensuiker is niet tot de geringere soorten beperkt, of het gewigt derzelve tot zekere zwaarte der brooden bepaald, zoodat dus ook de fijnere suikers onder de benaming van lompen zullen kunnen ingevoerd worden, zijnde het in dit bepaald doel en met kennis der Pruissische onderhandelaars, dat aldus geene kenteekenen voor de lompensuiker omschreven zijn" [1]).

— Aanmerkingen van den minister van Buitenlandsche Zaken.

In mijn rapport [2]) is gezegd geworden, dat er van de lompen bijna geen vertier plaats heeft dan voor het gebruik der raffinaderijen, doch voor zoover eene meerdere of mindere hoeveelheid der zelve voor de binnenlandsche consumtie in natura mogt worden verbruikt, zoude er eene poging kunnen worden gedaan in den zin der nevenstaande aanmerking. —

De voordeelige beschouwing, welke uit deze redenering zoude kunnen voortvloeyen, vervalt echter mijns inziens, indien de begunstigde invoer alleen ten behoeve der Duitsche raffinaderijen, onder contrôle dier bestemming, wordt toegestaan. Het ware dus te wenschen, dat heeren commissarissen trachtten de voormelde restrictie alsnog uit den weg te doen ruimen, waartoe zij welligt als reden zouden kunnen doen gelden, dat anders de bepaling, ten opzigte der lompensuiker voorgesteld, eerder het voorkomen zouden hebben van eene begunstiging van de Duitsche dan van de Nederlandsche nijverheid, en derhalve zoowel eenen minder aangenamen indruk hier te lande maken, alsook ingeval

[1]) Vgl. blz. 430.

[2]) Rapport van 17 November 1838, no. 1 G. — Weggelaten.

volgens bestaande conventiën ook aan andere staten soortgelijke gunsten, als welke van Nederland ten voordeele van het Tolverein van Duitschland gevraagd worden, mogten toegestaan moeten worden, de vordering daarentegen van een equivalent van die staten niet wel te pas zoude kunnen komen.

Dit is mijne eerste bedenking.

De toegestane vermindering op de geraffineerde suiker, ofschoon altijd voordeelig, is echter van weinig belang, daar het in Pruissen geheven wordend beschermend regt ten voordeele der Duitsche raffinaderijen volgens door heeren commissarissen gemaakte berekening 4 Thr. 10 gros. bedraagt. Het zoude mij billijk zijn voorgekomen dit beschermend regt, hetwelk dus niet een consumtie- of accijnsregt representeert, op de helft te doen verminderen, gelijk zulks bij het volgend artikel ten gunste der voornaamste artikelen van Duitsche nijverheid wordt toegestaan.

— Dit punt is ook in dien geest voorgedragen in het rapport [1]) der Administratie voor de Nationale Nijverheid. —

Indien echter de daartoe aan te wenden pogingen zonder gevolg mogten blijven, zal in de toegestane vermindering met 1 Thlr. voorloopig wel moeten berust worden, daar de mededinging der Nederlandsche raffinaderijen met die in de Vereinstaten daardoor toch altijd eenigzins zal bevorderd worden.

— Daar blijkens het verslag uit Berlijn [2]) die pogingen stellig vruchteloos zullen zijn, schijnt het ondoelmatig dezelve aan te wenden. —

Van meer belang voor de toekomst komt mij voor de verzekering, dat bij eventueele verlaging van het regt op de ruwe suiker beneden het tegenwoordig bedrag van 5 Thlr. per centner, het regt op de geraffineerde suiker in evenredigheid zal verlaagd worden, en dat hetzelve nimmer meer dan 10 Thlr. bedragen zal.

De speculatiën van onze raffinadeurs kunnen daardoor op eenen vasten voet gegrond worden.

— Wel te verstaan, wanneer de premiën hier te lande bij voortduring op den tegenwoordigen voet blijven. —

Te bejammeren is het maar, dat deze begunstigingen eerst vanaf den 1en Januari 1840 zullen werken. Mij dunkt, dat de staten des Tolvereins hieromtrent eene dadelijke inwerkingbrenging even

[1]) Weggelaten.

[2]) No. 136.

wel hadden kunnen bevorderen als zij zulks ten aanzien van de lompensuiker hebben goedgevonden. In allen gevalle komt het mij billijk voor, dat daarentegen dan ook eene of andere der van Nederland begeerde begunstigingen eerst vanaf 1 Januari 1840 beginnen te werken.

— Dit beding is reeds door het departement van Financiën sub 3, waarmede ik mij vereenigd heb, als noodzakelijk voorgedragen. —

Deze zelfde bedenking is ook toepasselijk op de vermindering van 30 pCt. op het regt, volgens het tarief voor de rijst verschuldigd.

— Als voren. —

Deze vermindering kan met regt op prijs worden gesteld, om redenen door heeren commissarissen in het kort aangestipt.

Al ware het ook, dat tot dusverre de rijst van onze markten altijd een goed vertier naar Duitschland ondervonden hebbe, laat het zich toch met regt verwachten, dat een verminderde prijs van de rijst in de Vereinstaten de consumtie daarvan zal doen toenemen, vooral in jaren van duurte der granen en aardappelen, en naarmate de consumtie, en dus de bestellingen uit de Vereinstaten zullen vermeerderen, zal Nederland, hetwelk voor dit artikel vooral onuitputtelijke hulpbronnen op Java bezit, altijd door vermeerderden aanvoer vandaar bij magt zijn daaraan te voldoen.

— De rijstteelt op Java moet voor een groot gedeelte in de behoefte der bevolking aldaar voorzien, en laat voor de verzending naar Europa niet zooveel ruimte over als hier ondersteld wordt. —

Minder belangrijk komen mij voor de toegestane begunstigingen voor ossen en stieren, koeyen, jongvee, boter en kaas, daar derzelver uitvoer steeds levendig is en blijft, ook zonder de daaraan toegedachte gunst. Evenwel mogten heeren commissarissen deze artikelen niet voorbijzien, als zijnde begrepen onder die, welke, volgens hunne instructie [2], een onderwerp van onderhandeling moesten uitmaken.

— Reeds opgenomen in mijn rapport [1]. —

Het is te bejammeren, dat heeren commissarissen niet hebben

---

[1]) Vgl. hiervóór, blz. 453, noot 2.

[2]) No. 121.

kunnen slagen in eenige vermindering der regten op koffij, tabak, specerijen, thee, haring en gedistilleerd, ofschoon men niet kan ontkennen, dat voor het niet toestaan daarvan eene afdoende rede gelegen is in de omstandigheid, dat de regten op deze artikelen eerder zijn te beschouwen als accijnsen (Consumtionssteuer) tot stijving der staatsinkomsten in de Vereinstaten dan als gewone regten van invoer ter bescherming van nijverheid. Het is ook niet te ontkennen, dat, niettegenstaande de bestaande regten op de koffij en thee, dezelve tot hiertoe geenszins nadeelig op den verkoop dier artikelen hier te lande gewerkt hebben, maar integendeel alle ten verkoop gebragte hoeveelheden grif van de hand gaan, zelfs tot steeds verbeterende prijzen en de consumtie daarvan in Duitschland, waar men zich allengskens meer en meer aan de Java-koffij schijnt te gewennen, toeneemt.

Ook zoude eenige vermindering van regten op deze artikelen Pruissen en de verdere Vereinstaten kunnen noodzaken om in het vervolg aan Engeland, Frankrijk of Amerika gelijke begunstiging toe te staan, en zoude daardoor toch het beoogde voordeel verloren gaan.

Niettemin zoude het mij billijk zijn voorgekomen (en hiertoe zouden door heeren commissarissen alsnog pogingen kunnen worden aangewend), dat ook de nationale visscherij door vermindering der regten op de haring, tot wering der ontluikende concurrentie uit andere rijken, bij het af te sluiten tractaat eenigszins bevorderd worde, en dat op de gefabriceerde tabak eene vermindering van de regten worde toegestaan, bv. ten beloope der helft van het onderscheid bestaande tusschen die op de ruwe en de gefabriceerde tabak, daar het toch hier ook weder geldt een beschermend regt ten behoeve der Duitsche nijverheid en dus niet van een consumtieregt of accijns.

> — Zonder er eene conditio sine qua non van te maken zouden commissarissen dit kunnen beproeven, alzoo dit punt in het geheel niet onverschillig is, daar de vreemde haringvisscherij van jaar tot jaar toeneemt, en, door de ondervinding geleerd, betere producten aan de markt brengt dan eertijds. —

In allen gevalle heeft het eene zonderlinge houding, dat, blijkens de tweede alinea van het 3e artikel van het ontworpen tractaat, onzerzijds niet alleen berust worde in de thans bestaande regten

op bovengemelde artikelen, maar nog toegestemd, dat dezelve eventueel mogen verhoogd worden met ruim 3 pCt. op die regten ten gevolge der beoogde reductie van den Pruissischen centenaar op 50 kilogram. Mij dunkt, dat het van belang zoude zijn, bij deze voorbehouding te voegen het beding eener korting van 3 pCt. op de alzoo verhoogd zullende worden regten.

— Deze eventueele verhooging is mij met de Administratie voor de Nationale Nijverheid te onbeduidend toegeschenen om er van te gewagen, en de voorgestelde korting zoude dagelijks lastige berekeningen veroorzaken. —

Heeren commissarissen hebben, blijkens een ontworpen separaat-artikel achter artikel V [1]) nog verkregen, dat zeker voordeel, in de Vereinstaten toegekend aan den regtstreekschen aanvoer van vreemden wijn, na den 1en Januari 1840, indien dat voordeel alsdan nog mogt bestaan blijven, ook op den aanvoer van wijn uit Nederland zal toegepast worden.

Ik acht deze toezegging van belang, doch zie niet in, waarom men het genot van het beoogde voordeel niet dadelijk ten gunste van Nederland zoude kunnen doen werken, daar het toch hier niet geldt eene alteratie van het bestaand tarief van het Tolverein, maar een buiten dat tarief (althans zoo schijnt het) in Pruissen alleen toegestane korting. Commissarissen beweren evenwel, dat zij zich van de onmogelijkheid overtuigd hebben, deze begunstiging dadelijk te doen werken. Men zal hierin dus wel moeten berusten.

Van Nederlandsche zijde werden toegestaan begunstigingen op den wijn, de granen, ongebakken hardsteen, marmeren blokken, vloersteen enz. en op scheepsbouw- en timmerhout, zooals dezelve omschreven zijn onder no. 1, 2 en 3 van letter A en onder B van art. 2.

Alle deze artikelen waren voorzien bij de instructie [2])

— Dit is waar, doch tegen belangrijke Pruissische concessiën, die niet verkregen zijn. —

en leveren, mijns inziens, slechts deze litterale bedenkingen op, dat

1. voor ongebakken hardsteen enz. staat tegen 1 pct. der waarde, terwijl commissarissen zeggen het behoud van het bestaande regt op 3 pct. alleen te hebben toegestaan, zonder dat zulks in het concept met roode inkt [3]) is veranderd;

[1]) No. 135, blz. 424. [2]) No. 121.

[3]) Vgl. hiervóór, blz. 420, noot 2.

— Zal kunnen worden opgenomen in het antwoord aan commissarissen [1]). —

2°. dat de bijvoeging „enz." zoude dienen te vervallen, als eene onbepaalde uitbreiding van dit artikel toelatende en tot verschil van meening in de toepassing aanleiding kunnende geven.

— Als voren. —

Voorts wordt dezerzijds toegestaan de invoer tegen ƒ 2 het Ned. pond (in plaats van ƒ4) van zijden waren van allerlei aard;

tegen 5 pct. der waarde (in plaats van 10 pct.) van kousen en andere gebreide waren (bonnetterie), kant en tulle;

tegen 3 pct. inplaats van 6 pct. van messenmakerswerk en kramerijen.

N.B. Onder deze laatste kategorie was door Pruissen verlangd ook de gegoten ijzerwaren te begrijpen, gelijk zulks ook bij de instructie [2]) van heeren commissarissen was toegegeven, edoch hebben deze begrepen in die bijvoeging niet te kunnen toegeven. Zij hebben hieraan zeer wel gedaan, doch vergeten het artikel in het concept-tractaat met roode inkt door te halen.

— Reeds in mijn rapport opgenomen [3]). —

Kant, tulle en messenmakerswerk en kramerijen waren in de instructie [2]) voor heeren commissarissen niet begrepen onder de artikelen, waarvoor vermindering van regten zoude worden aangeboden; doch zulks van Pruissische zijde verlangd zijnde en om de redenen door heeren commissarissen, bij hun adstructief rapport [4]) aangevoerd, bestaan bij mij geene bedenkingen daartegen. Wanneer men met een aantal staten gelijktijdig onderhandelt, dient men wel aan de nijverheid van ieder derzelven een klein offer te brengen, om de eigenliefde niet te kwetsen.

— De bedenkingen, welke zich hiertegen opdoen, zijn vermeld in het rapport van het departement van Buitenlandsche Zaken [4]). —

Het is voorzeker zeer problematiek, of de over en weder aangebodene voordeelen zich compenseeren, zoowel in het financieel belang als in dat der nationale nijverheid, daar niet alleen de toestand der laatste van jaar tot jaar veranderingen kan ondergaan, maar ook de data, waaruit de berekeningen ten behoeve der balans

---

[1]) No. 139. [2]) No. 121.

[3]) Vgl. hiervóór, blz. 453, noot 2.

[4]) No. 136.

zouden moeten geput worden, niet ligt op de ondervinding van het laatstvoorgaande, nimmer op die van het loopende jaar kunnen berusten en bovendien de sluikhandel alle berekeningen van dien aard doet falen.

Naar mijne wijze van zien leveren de aangebodene concessiën eene billijke evenredigheid op met die, welke door de Vereinstaten in de waagschaal gelegd worden, en kan ik mij wel vereenigen met de redenen, door heeren commissarrissen bij hun rapport [1]) ontwikkeld. Zij toch hebben bij hunne onderhandelingen moeten uitgaan van de data, welke hun, om tot leiddraad te strekken,zijn geleverd; zijn deze op de ondervinding van 1832, 1833, 1834 of 1835 gegrond, en mogt 1837 een ander resultaat opleveren, zoo kan zulks hun niet verweten worden. Het blijkt evenwel, dat zij, ten aanzien van het gegoten ijzerwerk, op den veranderden staat van zaken oplettend zijn geweest.

Personeel beschouw ik de vermindering van regten op de zijden stoffen kanten en tulle wel verre van eene opoffering van de zijde van Nederland, eerder als voordeelig voor deszelfs financieele belangen, daar deze toch thans met zeer zware regten belaste artikelen doorgaans ingesmokkeld worden en weinig regten opbrengen. Het ijverigste toezigt op de grenzen is niet in staat zulks te beletten, omdat de winsten voor den assuradeur der fraude te belangrijk zijn en hij zich het verlies wel kan getroosten, uit het aanhalen nu en dan van eenige partijtjes ontstaande.

> — Maar van den anderen kant behoort ook niet uit het oog verloren te worden, dat hier te lande fabrijken van zijden stoffen bestaan, welke door aanzienlijke voorschotten in werking gebragt zijn. —

Ik kan niet nalaten hier aan te roeren, dat ik, mij tijdens mijne laatste terugreis van Maastricht op de stoomboot van Keulen naar Rotterdam bevindende, aldaar toehoorder ben geweest van een zeer levendig gesprek tusschen twee Duitschers, waarvan de eene mij daarbij gebleken is een voornaam fabrijkant in zijden stoffen uit Krefeld te zijn, welke zijne voortbrengselen veelal in Holland, dat is de noordelijke gewesten van Nederland, afzet. Dezelve berispte zeer de staatshuishouding hier te lande en voerde ten bewijze daarvan aan het vicieuse eener hooge belasting op de zijdene stoffen. Hij beweerde, dat van zijne fabrijkgoederen niets

[1]) No. 136.

langs de kantoren van ingaande regten, maar alles per fraude ingevoerd wierd, en wilde, van zijne fabrijk alleen, aan de Nederlandsche schatkist eene jaarlijksche ontvangst van 20 à 30.000 gulden verzekeren, indien de ingaande regten slechts op de helft van derzelver tegenwoordige hoogte bepaald waren.

— Volgens het gevoelen der Administratie voor de Nationale Nijverheid zoude, wanneer eerst die vermindering daar was, de Duitscher de overblijvende helft van het regt ook nog wel trachten te ontgaan. —

Bij artikel III worden aan de voortbrengselen en fabrikaten van het Tolverein *voortdurend* bij invoer in de Nederlandsche koloniën alle de voordeelen toegekend, welke het Nederlandsch gouvernement aan de voortbrengselen en fabrikaten van eenige andere natie tegenwoordig verleent of in het vervolg verleenen mogt, zonder dat daarvoor van de zijde van het Tolverein eenige wedervergelding gegeven worde.

Vooreerst valt hierop aan te merken, dat volgens het berigt van commissarissen vóór het woord „natie" het woord „Europeesche" had moeten ingelascht worden, iets waarop derzelver aandacht zal moeten gevestigd worden.

— Reeds bij mijn rapport[1]) opgenomen. —

De zaak zelve betreffende, schijnt dezelve van geen groot gewigt voor Nederland, voor zooveel bedoeld wordt de voortduring van eenen tot dusverre bestaan hebbenden staat van zaken. Maar de bepaling strekt zich verder uit. Ook zoodanige voordeelen, welke het Nederlandsch gouvernement alsnog aan eenige andere natie tegen billijke equivalenten verleenen mogt, zullen mede ten voordeele komen van de Vereinstaten zonder eenige wedervergelding. Dit schijnt mij toe nog al aan bedenking onderhevig te zijn. Mij dunkt, dat het beginsel, bij het volgend artikel VII aangenomen, ook hier moet gelden.

In allen gevalle is dit artikel niet gelukkig gesteld, daar, zooals het ligt, ook het genot der thans bestaande begunstigingen zoude kunnen beschouwd worden verzekerd te zijn zonder eenige wedervergelding en op dienzelfden voet ook door andere natiën zoude kunnen verlangd worden, en zulks in strijd met het bepaalde bij art. VI.

---

[1]) Vgl. hiervóór, blz. 453, noot 2.

De bijvoeging „zonder dat daarvoor van de zijde van het Tolverein eenige wedervergelding gegeven worde" (indien men al tot deze bepaling dezerzijds mogt willen toetreden), schijnt alleen te moeten verstaan worden van in het vervolg nog te verleenen begunstigingen. Dit zoo zijnde, zal de redactie veranderd, dat is gesplitst moeten worden.

— Zoude in het antwoord aan commissarissen kunnen worden opgenomen, mits niet als conditio sine qua non. —

Vermits de Pruissische onderhandelaars de bepaling van art. VI tot eene conditio sine qua non der verdere onderhandelingen gemaakt hebben, in dier voege dat eene van de beide hier voorgestelde alternatieven worde aangenomen, kan het mijns inziens niet twijfelachtig zijn, dat de eerste vermindering van het vast regt onaannemelijk is, en dus bij voorkeur de tweede, die alleen betrekkelijk is tot het gewoon scheepvaartregt bij regtstreekschen doorvoer, zal moeten gekozen worden. Behalve het minder financieele belang, hetwelk de laatste alternatieve aanbiedt, acht ik het, naar al hetgeen daaromtrent reeds bij onderscheidene vroegere gelegenheden is betoogd, van het uiterste gewigt het vast regt, als representerende het doorvoerregt, onaangeroerd te laten. Dit regt toch is thans nog het eenige middel om den zoogenaamden actieven handel van Nederland en den doorvoer naar de beginselen der Algemeene Wet [1]) te bevorderen.

— Stemt overeen met mijn rapport [2]). De Administratie voor de Nationale Nijverheid zoude echter slechts eene wederkeerige afschaffing of vermindering van het scheepvaartregt op den Duitschen Rijn bedoelen, ingeval van niet-invoer in een Pruissische haven. —

De remissie en respective vermindering van het scheepvaartregt schijnt mij daarentegen toe weinig bezwaar in te hebben.

De overige bepalingen van het ontworpen tractaat hebben bij mij geene andere dan de volgende bedenkingen opgeleverd.

Ad art. IX. Met referte tot het reeds hierboven aangemerkte, zoude het even billijk als wenschelijk zijn, dat eenige der door Nederland bewilligde concessiën, hetzij de vermindering van regten op de artikelen, bij art. II, b.v. onder no. 1, 2 en 3 en van L^a. A of bij C vermeld, hetzij de remissie en vermindering van het scheep-

[1]) Algemeene Wet van 26 Augustus 1822, Stsbl. no. 38.

[2]) Vgl. hiervóór, blz. 453, noot 2.

vaartregt bij art. IV bedoeld, eerst met 1 Januari 1840 in werking worden gebragt, ten einde beide partijen eenigermate op gelijken voet te stellen.

— Hiertoe is reeds door de departementen van Financiën en Buitenlandsche Zaken geadviseerd. —

Ad art. IX. Met opzigt tot de vertoogen der handelskamer te Keulen, welke in eenen tegen Nederland vijandigen geest gesteld is, en waarbij men het oog heeft op voordeeliger stipulatiën met het Belgische bewind na de voltooying van den ijzeren spoorweg van de Belgische grenzen naar Keulen en Aken, die men na 2, hoogstens 3 jaren tegemoet ziet, zoude het mij wenschelijk voorkomen, dat door de Nederlandsche commissarissen op eene geschikte wijze konde worden teruggekomen op de bepaling, volgens welke het af te sluiten verdrag slechts zal voortduren tot den laatsten December 1841, behoudens successieve verlenging telkens met een jaar ingeval van niet-opzegging. Beter ware het mijns inziens het verdrag dadelijk voor 5 of 6 jaren aan te gaan, ten einde daardoor zooveel mogelijk de droombeelden der Belgiërs en Keulenaars te dwarsboomen, der verdere voltooying van hunnen ijzeren spoorweg hinderpalen in den weg te leggen en ons de verwezenlijking der bedoelde concurrentie door den ijzeren spoorweg over Arnhem naar Keulen des te beter te verzekeren.

— Ik vermeene met de Administratie voor de Nationale Nijverheid tegen dit voorstel te moeten adviseeren, als het tractaat niet voordeelig genoeg achtende voor eene langere proef dan tot ult°. December 1841. —

Men zal mij tegenwerpen, dat bij de instructie voor heeren commissarissen de beperking der duur van het verdrag tot ultimo December 1841 is voorgeschreven en dat het, wilde men in dezen oogenblik daarop terugkomen, het voorkomen zoude hebben, alsof men dezerzijds bijzonder voldaan ware over de bepalingen van het ontworpen verdrag.

Het erroneuse dezer veronderstelling zoude echter al dadelijk blijken uit het voorstel van onderscheidene wijzigingen en ik twijfel niet, of heeren commissarissen zullen wel aannemelijke redenen weten te vinden om hun voorstel van langeren duur van het verdrag te regtvaardigen, bv. door het wenschelijke aan te toonen, dat hetzelve afloope gelijktijdig met den afloop van een nieuw driejarig tarief in de Vereinstaten; dat het voor den handel- en fabrieksstand

verkieslijk is zoolang mogelijk zekerheid van het welslagen zijner speculatiën te bezitten en dezelve voor herhaalde wijzigingen in de over en weder aangenomene bepalingen te vrijwaren; dat een paar jaren zoo spoedig verloopen zijn en alsdan nieuwe moeite en kosten van zendingen ontstaan en dat niets belet om gedurende den loop van het tractaat omtrent nog andere en meerdere wederzijdsche concessiën overeen te komen enz.

— Dit is zeer juist, maar alleen, wanneer men wezenlijke voordeelen heeft bedongen of nog mogt kunnen bedingen. —

Eindelijk zal nog vanwege onze regering in ernstige overweging moeten worden genomen het stellig verlangen der Pruissische onderhandelaars, dat de handel over onze zeehavens ontheven worde van een aantal lastige formaliteiten en drukkende onkosten. Het is toch niet te ontkennen, dat daaromtrent slechts ééne afkeurende stem in Duitschland bestaat en de kostbaarheid der expeditie over onze zeehavens derzelver bloei en welvaart grootelijks benadeelt.

— Stemt overeen met mijn rapport [1]. —

Zonder twijfel zal aan de Pruissische vorderingen ten aanzien van eene vrije kaai en ontheffing van formaliteiten, die ginds maar onnoodig en vexatoir worden beschouwd, vooral daar, waar nog geene groote entrepôts, onmiddellijk met de rivier in verband staande, bestaan, niet, althans niet in allen deele kunnen voldaan worden. Ook kan zulks op grond der Mentzer Conventie [2] niet van regtswege worden gevorderd. Edoch komt mij de vordering niet ongegrond voor, dat, indien de regering, ter verzekering harer belangen en ter handhaving harer financieele wetten, formaliteiten noodig acht, zulke te haren koste en niet ten koste van den handelstand worden vervuld.

Reeds dikwerf is dit punt ter sprake gebragt. Het is mij echter onbekend, welke verzachtende maatregelen in dit opzigt in den laatsten tijd zijn aangenomen.

Tenslotte ben ik van gevoelen, dat het ontwerp van tractaat niet geheel is af te keuren, dat echter heeren commissarissen hunne ijverigste pogingen zullen moeten in het werk stellen om daarin nog eenige hierboven aangewezen wijzigingen (behalve de rectificatie van sommige litterale misslagen) te doen aannemen,

[1] Vgl. hiervóór, blz. 453, noot 2.

[2] Van 31 Maart 1831.

doch dat ook dan, wanneer zij hierin niet of slechts gedeeltelijk mogen slagen, tot de afsluiting zal mogen worden overgegaan, daar het hun thans aan tijd ontbreekt om vooraf nogmaals nadere goedkeuring te vragen.

— Naar mijne gedachten zoude men zich in geen geval met minder moeten tevreden stellen dan door Financiën is voorgesteld [1]. —

No. 138. — 1838, November 23. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN DEN KONING [2].

Ter voldoening aan Uwer Majesteits bevelen, vervat in de missive van den secretaris van staat van eergisteren [3], heb ik ontworpen eene aanschrijving [4] aan commissarissen voor de commercieele onderhandelingen te Berlijn.

Alvorens echter tot de afzending over te gaan, neem ik de vrijheid dezelve hiernevens aan U. M. goedkeuring te onderwerpen, zoowel uit hoofde van het gewigt der zaak, als omdat ik het ter voorkoming van misverstand en op grond mijner zedelijke verantwoordelijkheid noodzakelijk achte mijne beschouwing nader toe te lichten door aan U. M. kenbaar te maken, dat ik mij vereenigd heb met het advies van den minister van Financiën [5], hetwelk mede in overeenstemming met de gevoelens van den administrateur voor de Nijverheid [5] en den staatsraad Gericke [6] daarheen strekt om de afsluiting van het door commissarissen ingezonden ontwerp, zooals het ligt, te ontraden en hetzelve alleen dan voor aannemelijk te houden, indien commissarissen mogen kunnen slagen in het verwerven der door hen voorgestelde wijzigingen.

Sommige der meer bijzonder door den staatsraad Gericke voorgestelde wijzigingen komen mij niet van genoegzaam belang voor om er conditiones sine quibus non van te maken; doch enkele andere schijnt het mij bedenkelijk geheel van het welbehagen der Pruissische onderhandelaars te doen afhangen, hetwelk meer bepaaldelijk het geval is, met den verwijderden termijn, op welken Nederland in het genot zal geraken van het verminderd regt op

---

1) Het rapport van den minister van Financiën is weggelaten.

2) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 25 November 1838, no. 1 G. 3) L^a. V^{48} Geheim. — Weggelaten.

4) Weggelaten. Vgl. echter no. 139. 5) Weggelaten. 6) Vgl. no. 137.

sommige voorwerpen, een verschil van werking van het tractaat voor de twee partijen, waarvan ik twijfel of wel in eenig ander handelstractaat een voorbeeld zoude zijn op te sporen, en hetwelk bij een tractaat voor slechts twee jaren gesloten dubbeld in 't oog valt, vermits deze omstandigheid voor Nederland het genot van die verminderde regten zoude beperken op de helft en de onderteekening van zoodanig tractaat moeyelijk in overeenstemming zoude brengen met de waardigheid der regering. Bij de blijkbare helling van commissarissen tot afsluiting, is het zeer te vreezen, dat ook dit punt, wanneer het facultatief gelaten wordt, door hen zal worden opgegeven. Ik zoude dus eerbiedig overhellen tot het rangschikken der dezerzijds verlangde, in den ontworpen brief aan commissarissen [1]) uitgedrukte wijzigingen, naarmate van derzelver belang, als volgt:

VI [2]), III, II, V, IV, I,

en om commissarissen aan te bevelen dezelve te blijven vasthouden met meer of minder ernst overeenkomstig deze rangschikking, in dier voege dat zij van de wijzigingen sub VI en III vermeld, of indien U. M. zich uitsluitend tot de tijdsvaststelling mogt gelieven te bepalen, die sub VI aangevoerd, voorwaarden zullen behooren te maken, zonder welke het tractaat niet kan geteekend worden.

In geval het H.D. behaagde zich met dit denkbeeld te vereenigen, zoude zulks eene wijziging in het daartoe betrekkelijke gedeelte der ontworpen missive aan commissarissen ten gevolge hebben, en de zinsnede, houdende dat geene der verlangde veranderingen als eene conditio sine qua non te beschouwen is, dienen te worden vervangen door de aanwijzing der door mij voorgestelde rangschikking, met bijvoeging dat zij zoodanig nummer of nummers voor conditiones sine quibus non zullen moeten houden, als U. M. daartoe zal gelieven te bepalen.

No. 139. — 1838, November 25. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN ROCHUSSEN EN VON SCHERFF [3]).

Ik heb de eer gehad te ontvangen Uwe missive van den 7en dezer [4]), ter geleide van een ontwerp van handelsverdrag [5]) met de staten van het Duitsche Zollverein.

[1]) Aan den koning bij geheim rapport van 23 November 1838, no. 1, overgelegd.
[2]) Aan eene door den koning gemaakte bedenking is punt VI = V geworden.
[3]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 25 November 1838, no. 1 G.
[4]) No. 136. [5]) No. 135.

Dit stuk bij de daartoe geroepen departementen overwogen zijnde, is geoordeeld niet te kunnen worden gebragt tot eene der drie verschillende kategoriën, voorzien bij de voor U.W.E.G. vastgestelde instructie [1]), waarvan de zin en zamenhang nog nader bij mijn schrijven van 6 Sept. j.l. [2]) is toegelicht. Hetzelve stelt dus een vierde geval daar, hetwelk niet in alles aan de bedoelde instructie heeft kunnen worden getoetst; weshalve men zich meer in het algemeen de vraag heeft voorgesteld, of in het overgezonden ontwerp, zooals het ligt, baten en lasten het evenwigt houden.

Het onderzoek dezer vraag heeft niet de gewenschte resultaten opgeleverd, eensdeels omdat bij het ontwerp aan het Zollverein meerdere voordeelen verzekerd worden dan waartoe de instructie aanleiding geeft, zelfs in geval door het Zollverein bewilligd ware in alles wat Nederland verlangt; anderendeels omdat Nederland eerst op een verwijderd tijdstip in het genot zal treden van het aan hetzelve te bewilligen verminderde inkomend regt op sommige voorwerpen, terwijl de gunsten, welke het Zollverein voor zich bedingt, dadelijk na de uitwisseling der ratificatiën aanvang zullen nemen, een onderscheid, hetwelk aan het tractaat des te meer eene houding van ongelijkheid zoude geven bij het publiek, naardien het slechts voor twee jaren gesloten wordt, en dus Nederland maar gedurende de helft van dat tijdvak de bovengemelde vermindering genieten zoude.

Op grond van dit tweeërlei verschil ten nadeele van Nederland strekt het eenparige gevoelen daarheen, dat door U.W.E.G. noodzakelijk pogingen zullen moeten worden aangewend om eenige wijzigingen in het ontwerp te verkrijgen, waardoor het af te sluiten tractaat billijke kansen op weerkeerig voordeel voor Nederland overlaat. Die wijzigingen zijn geoordeeld te zullen kunnen bestaan in het volgende.

I. Wat de lompensuiker betreft zal door U.W.E.G. moeten worden aangedrongen, dat van de beperking, uitgedrukt in de woorden: „ten behoeve der suikerraffinaderijen en onder contrôle dier bestemming" worde afgezien, vermits, wanneer die beperking bleef bestaan, de zaak het aanzien zoude krijgen als beoogde men enkel de bevordering der Duitsche nijverheid, en het door Nederland bedoelde effect van het beding aan al te groote onzekerheid naar gelang van de behoeften der raffinaderijen onderhevig zoude

[1]) No. 121. [2]) No. 129.

zijn, terwijl met dezelve ook alle uitzigt vervalt op de voordeelen, die U.W.E.G. zich beloven van de omstandigheid, dat omtrent de zwaarte en andere onderscheidende kenmerken der lompen niets is bepaald geworden.

II. Met opzigt tot het scheepsbouw- en timmerhout zal door U.W.E.G. worden te kennen gegeven, dat men de voorgestelde vermindering van het inkomende regt verlangt gesteld te zien op 50 centen (in stede van op 25 centen) per ton, behoevende het voor U.W.E.G. geen betoog, dat alsdan de begunstiging nog van groot belang blijft voor het Zollverein, zoowel uit hoofde van de mindere kostbaarheid van vervoer langs den Rijn en de reeds bewilligde vrijstelling van Rijnvaartregten, als omdat de belasting naar de maat, bij vervanging van die naar de waarde, op zichzelve reeds een groot voordeel aanbiedt.

III. De vermindering der regten op steen, kousen, kanten en tulle, messenmakerswerk en kramerij verlangt men beperkt te zien tot 25%, in stede van de in het ontwerp voorgestelde 50%. Zoo ook zullen U.W.E.G. het daarheen trachten te leiden, dat onder kramerij slechts begrepen worden voorwerpen van ijzer en staal. De noodzakelijkheid van een en ander zal door U.W.E.G. ten volle worden ingezien, bij overweging van de verbindtenissen, welke Nederland met Groot-Brittanje heeft aangegaan [1]) en welke het voor Duitschland zelf raadzaam maken om in deze met omzigtigheid te werk te gaan.

IV. Onder de aangewezen voorwerpen, voor welke Nederland vermindering van regten van invoer zoude verkrijgen, zoude men dezerzijds ook wenschen begrepen te zien de haring en de bewerkte tabak.

V. Eindelijk zal door U.W.E.G. nader het beding worden voorgesteld, dat de verminderingen van het regt op de sub II en III vermelde artikelen in toepassing zullen gebragt worden op hetzelfde tijdstip, waarop de Nederlandsche geraffineerde suiker, de rijst en de wijnen in het genot zullen treden van de gunsten, door het Zollverein ten behoeve van die artikelen toegezegd, terwijl de kortingen van de regten op de granen, de zijden stoffen en de vrijstelling van de scheepvaartregten gelijktijdig na de ratificatie

[1]) Bedoeld is het verdrag van 27 October 1837, Stsbl. no. 64, waarin beide partijen zich verbinden elkaar op den voet der meest begunstigde natie te zullen behandelen.

zullen worden ingevoerd met die, welke door het Zollverein zijn aangeboden op de lompen, boter, kaas en het hoornvee.

Met opzigt tot art. 4 van het ontwerp is geoordeeld, dat in eene vrijstelling van het vaste regt, hetzij geheel of gedeeltelijk, niet kan bewilligd worden. Daarentegen kan door U.W.E.G. worden toegestemd in de bij vervanging verlangde respectivelijk geheele of gedeeltelijke vrijstelling van het scheepvaartregt op den Rijn, volgens het tweede voorgestelde alternatief.

Uitgaande van het vertrouwen, dat de hierboven van I tot V opgegeven wijzigingen, door welke, naar men meent, een billijk evenwigt tusschen de wederzijds te bedingen voordeelen zal worden daargesteld, geen wezenlijk bezwaar bij de Pruissische onderhandelaars zullen ontmoeten, is men dezerzijds bereid om, ten einde tegemoet te komen aan de vertoogen, nader aangedrongen in de bijlage C [1]) van Uwe missive, en betreffende de formaliteiten, waaraan de Rijngoederen te Rotterdam onderworpen zijn, de volgende maatregelen te nemen, zoodra het aanhangige verdrag zal zijn tot stand gebragt, en zulks in afwachting eener bespoedigde stichting van een voldoend entrepôt-gebouw te Rotterdam:

a) afschaffing der leges voor de kantlossingen;

b) vermindering der kosten van visitatie, expeditie en bewaking;

c) vergunning tot het verzenden en verpakken in entrepôt ook ten aanzien van de Rijngoederen.

Het dezerzijdsche verlangen is, dat U.W.E.G. zich er ijverig op toeleggen om de toestemming der Pruissische onderhandelaars in de hiervoren aangeduide wijzigingen der door U.W.E.G. ingezonden projectartikelen van handelsverdrag [2]) geheel of ten deele te verkrijgen, wordende aan U.W.E.G. aanbevolen om die wijzigingen met meer of minder ernst overeenkomstig de volgende rangschikking te blijven vasthouden, als: V, III, II, IV, I,

in dier voege, dat op de wijziging V het meest, en op die sub I het minst zal moeten worden aangedrongen. Intusschen is 's konings bedoeling niet, dat U.W.E.G. de wijzigingen III, II, IV en I of eenige derzelve tot eene volstrekte voorwaarde stellen en er de sluiting des verdrags van laten afhangen, ingeval dezelve onverhooptelijk niet mogten kunnen verkregen worden. Ten aanzien daarentegen der wijziging, sub V vermeld, heb ik de eer U.W.E.G.

[1]) Weggelaten. [2]) No. 135.

overeenkomstig 's konings bevelen voor te schrijven om, bijaldien de Pruissische commissarissen dezelve mogten weigeren, alsdan het tractaat niet te onderteekenen, maar dienaangaande nog nadere instructiën te vragen, zonder de onderhandeling af te breken. — — — — —

No. 140. — 1838, November 27. — DISBROWE AAN PALMERSTON [1]).

I have just learnt that the commercial negotiation at Berlin between Holland and Prussia has received a new impetus, and the dutch plenipotentiaries have postponed their return. The prussian government have offered to reduce the duties on sugar one half, from 11 dollars to 5½ dollars.

In return, they demand a reduction of 10 per cent on present entrance duties on grain, and some other concessions, of which I have received no correct amount as yet.

After making some difficulties, the king of the Netherlands has agreed to accept the proposition, and instructions to that effect are preparing.

I understand the concessions relative to the sugar duties are not confined to the Rhenish frontier, but are to be extended to all the prussian ports in the Baltic.

No. 141. — 1838, December 4. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [2]).

De heer Le Clercq heeft ons den 29en der vorige maand Uwer Exc.'s depêche van den 25en bevorens [3]) overhandigd. Wij zien daaruit met leedwezen, dat het resultaat onzer onderhandeling nog tot velerlei aanmerkingen en andere wenschen aanleiding heeft gegeven. Daar nogtans Z. M. tot de aanname van het ontwerp besloten heeft, behoudens het aanwenden onzer pogingen tot het bekomen der wijzigingen, vermeld onder nummer I en V, zoo hebben wij die punten in eene op gisteren gehouden conferentie ter sprake gebragt. Ofschoon dezelve ad referendum genomen zijn, meenen wij echter volgens de geuitte gevoelens te kunnen voorzien, dat de voorwaarde V, als geen eigenlijke ver-

[1]) Uit 's-Gravenhage. Confidential, No. 109. — Londen, Public Record Office, F. O. 37, reg. 211.

[2]) Uit Berlijn. No. 14. — Uit het cijfer. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 10 December 1838, no. 1 G. [3]) No. 139.

andering in het verdrag brengende, minder bezwaar zal ontmoeten, althans voor zooveel de gefabriceerde artikelen betreft. Wat de punten II en IV aangaat, zal er wel niets te verkrijgen zijn, reeds blijkens onze missive van 7 November jongstleden numero 13 [1]), en thans nog te minder, daar, middelerwijl wij het ontwerp aan onze regering moesten overleggen, hetzelve ook Pruissischerzijds aan de regeeringen van de overige Vereinstaten is ingezonden. De meeste antwoorden zijn reeds ingekomen, en ofschoon dezelve meenigerhande aanmerking bevatten, dat te veel aan Nederland toegestaan en te weinig voor het Tolverein bedongen is, zullen die staten nogthans ratificeeren. Hetgeen wij thans omtrent de verlangde vereenvoudiging der formaliteiten hebben kunnen aanbieden, schijnt geen voldoening te geven. De toezegging sub nummer 2 is in zeer algemeene bewoordingen omvat, en het door ons bij missive van den 7en November jongstleden nummer 13 [1]) voorgestelde sub 3, tot opheffing der verpligting tot het noodloos verslepen der goederen van en naar de entrepôts, waar het hier voornamelijk op aankomt en waardoor de teekening van het verdrag welligt nog zal worden opgehouden, door onze regering niet bepaaldelijk is toegestaan geworden.

No. 142. — 1838, December 4. — NOTE VERBAL VAN VON REDERN AAN VON WERTHER [2]).

Die groszherzoglich hessische Staats-Regierung hat in ihrer Erwiederung [3]) auf das von königlich preussischer Seite an die Zollvereinsstaaten gerichtete Pro-memoria vom 7. November l. J. [3]) und die demselben angefügte Publication über die mit dem Königreiche der Niederlande angeknüpfte Unterhandlungen wegen eines Handels-Vertrages unterm 22. November l. J. [3]) den königlichen Geschäftsträger Herrn Grafen von Redern zu Darmstadt diejenigen Punkte wiederholt bezeichnet, welche sie sowohl den allgemeinen wie ihren speciellen Interessen für nicht zusagend hielt und um deren weitere Berathung und entsprechende Erledigung gebeten, ehe man königlich preussischerseits zum Abschlusse und Unterzeichnung des fraglichen Vertrages schreiten wolle.

---

[1]) No. 136.

[2]) Copie. — Uit Berlijn. — R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 5 Januari 1839, no. 2 G. [3]) Weggelaten.

Seitdem aber hat die groszherzogliche Regierung noch weitere Veranlassung erhalten eine wiederhohlte und allseitige Prüfung und Erwägung der bemerkten Punkte auf das angelegenlichste zu wünschen und sie hat es ihrem Minister-Residenten an dem königlichen Hofe zu Berlin zur Pflicht gemacht ihre Ansichten und deren nächste Beweggründe unverzüglich noch weiter zur gefälligen Kenntnissnahme des königlichen Ministeriums der auswärtigen Angelegenheiten zu bringen und zugleich deren freundschaftliche und ganze Berücksichtigung auf das dringenste zu empfehlen.

Aus neueren vielfachen Eingaben, welche dem groszherzoglichen Ministerium von den inländischen Runkelrübenzucker-Fabrikanten zugegangen sind, ergiebt sich dass denselben von Preussen aus Nachrichten von den mit dem niederländischen Bevollmächtigten verabredeten Punktation zugekommen sind, und die Interessenten stellen darin auf das Eindringlichste vor, dass der Abschluss des projectirten Vertrages mit den Niederlanden und insbesondere die Herabsetzung des Zolles vom Lumpenzucker die kaum begonnene Runkelrübenzucker-Fabrikation im Groszherzogthum Hessen ersticken und vernichten und zugleich dadurch die Agrikultur-Interessen am empfindlichsten berührt werden würden. Sie richten ihre flehenlichen Bitten dahin dass die groszherzogliche hessische Staats-Regierung der intentionirten Vertragsbestimmung durch die geeignetste und schnellste Verwendung vorbeugen möge. Die groszherzogliche hessische Regierung hat sich auch wirklich überzeugen müssen, dass allerdings die Ausführung der gedachten Vertrags-Punktation in dieser Hinsicht im Groszherzogthum mehrfach nachtheilige Folgen mit sich führen dürfte und wahrscheinlich wird diese auch zugleich zum Voraus zu der, in finanzieller Hinsicht nicht erwünschten Ueberzeugung führen, dasz man damit nicht auch noch eine Besteuerung der Runkelrübenzucker-Fabrikation verbinden könne. Nach Erwägung dieser Gründe erscheint dieser Punkt gewiss als von den staatswirthschaftlichen Interessen der sorglichsten und umsichtigsten Prüfung dringend empfohlen und man ist groszherzoglich hessischerseits mit der Hoffnung, dass die diesseitigen Ansichten und Gründen bei der königlich preuszischen Staats-Regierung den gewünschten Anklang finden werden, stets bereit zu einer solchen auf die umfassendste und unbefangendste

Weise weiter mitzuwirken. Jedenfalls scheint es aber durchaus wünschenswerth, dass die Herabsetzung des Zolles vom Lumpenzucker nicht schon in der nächsten Zeit und wohl keineswegs schon mit dem Anfange des Jahres 1839 zur Ausführung komme, indem sonst die kaum mit Aufwand groszer Kapitalien gezinseten Etablissements der Runkelrübenzucker-Fabrication einem raschen Verfall und groszen Verlusten Preis gegeben werden würden.

Nebst diesem ist es die in der Note an den Herrn Grafen von Redern vom 22 v. M. [1]) wiederholt erwünschte Herstellung des niederländischen Getreide-Gesetzes [2]) auf die früheren Grundsätze und die Aufhebung oder doch Herabsetzung des droit fixe auf dem Rheine, auf welche die groszherzogliche hessische Regierung fortwährend den gröszten Werth legen muss und sie hofft auch hierbei der freundlichen Vertretung der königlich preussischen Staats-Regierung sich mit Beruhigung versichert halten zu dürfen.

No. 143. — 1838, December 14. — VON GISE AAN VON DÖNHOFF [3]).

Der Unterzeichnete hat bereits unterm 27. v. M. [4]) die Ehre gehabt, Seine des königlich preuszischen auszerordentlichen Gesandten u. s. w. Herrn Grafen von Dönhoff Hochgeboren von dem Benehmen in Kenntnisz zu setzen, in welches man diesseits mit den benachbarten Vereins-Regierungen getreten, um sich vorerst darüber zu verständigen, wie dem Wunsche der königlich preuszischen Regierung in Absicht auf die Erledigung des Bedenkens über den Vollzugs-Termin, der in die Punctation zu dem Handelsvertrage mit den Niederlanden [5]) Art. IX aufgenommenen Tarifsermäszigung für Lumpenzucker am zweckmäszigsten zu entsprechen sein dürfte.

Nach dem Empfange der hierauf bezüglichen Beantwortungen beeilt sich der Unterzeichnete auf die mittelst der schätzbaren Note Seiner Hochgeboren vom 17. v. M. [4]) mitge-

---

[1]) Weggelaten.

[2]) Wet van 29 December 1835, Stsbl. no. 41.

[3]) Uit München. — G. St. A., Berlijn, Auswärtiges Amt, Handel Niederlande 1, vol. 18. [4]) Weggelaten. [5]) Het latere verdrag van 21 Januari 1839.

theilte Punctation zu dem Handelsvertrage zwischen den Zollvereins-Staaten und den Niederlanden die vorbehaltene Äuszerung an Seine Hochgeboren gelangen zu lassen.

Wie der Unterzeichnete schon in seiner ergebensten Note vom 27. v. M.[1]) anzudeuten die Ehre gehabt, findet die königlich bayerische Regierung im Allgemeinen kein Bedenken ihr Einverständnisz mit dem Vertrags-Abschlusse nach der mitgetheilten Punctation auszusprechen.

Sie hält sich dabei zu dem Anerkenntnisse verpflichtet, dasz dadurch in entsprechender Weise die Schwierigkeiten gehoben erscheinen, welche die Unterhandlung nach der vorausgesetzten beschränkten Grundlage einer angemessenen Abgleichung der gegenseitigen Anforderungen und Zugeständnisse entgegengestellt hatte, dasz hiebei die Vereins-Grundsätze in Beziehung auf die Gleichheit des Tarifs an den Vereins-Gränzen mit Sorgfallt gewahrt worden sind, und ebenso den Beziehungen zu anderen auszervereinsländischen Regierungen die umsichtige Beachtung zu Theil geworden ist.

In Hinsicht auf die niederländischerseits den Natur-Erzeugnissen aus den Vereinsstaaten zugestandenen Eingangs-Erleichterungen wäre zu wünschen gewesen, dasz für den Eingang für Getreide (welchem wahrscheinlich Mehl ohnehin gleichgestellt sein wird) eine gröszere Begünstigung hätte erlangt werden mögen. Man verbirgt sich jedoch nicht, dasz, nach den niederländischerseits gegebenen Aufschlüssen über die Grundlagen der dortigen Gesetzgebung in Betreff der Verzollung des Getreides, Anforderungen, wodurch wesentliche Veränderungen dieser Gesetze bedingt gewesen wären, der Vereinigung in dem Handelsvertrage hindernd hätten entgegentreten können.

Die übrigen von Seite der Niederlande gemachten Zugeständnisse zu Gunsten vereinsländischer Natur-Erzeugnisse und Fabrikate, in Verbindung mit den anderen in der Punctation bezeichneten Erleichterungen des Verkehrs überhaupt und der Schiffahrt ins besondere, werden allerdings auch wohlthätige Rückwirkungen äuszern.

Auch in Beziehung auf die Zugeständnisse von Seite der Vereinsstaaten hat man, conform den früheren Äuszerungen das

[1]) Weggelaten.

Einverständnisz mit den Bestimmungen der Punctation auszudrücken.

In Hinsicht auf die Tarifirung des Zuckers möchte jedoch kaum zu verkennen sein, dasz, wenn gleich das Herabgehen auf frühere Eingangs-Zollsätze der Allgemeinheit zusagt, doch die Interessen einzelner Industrie-Zweige dadurch empfindlich berührt werden könnten und dasz im Hinblick auf die Bürgschaften, welche der Handel und die Industrie in der zugesicherten Stabilität des Tarifs zu finden glaubt, die möglichste Aufrechthaltung derselben ein Bedürfnisz sei, welches immerhin nach dem eigenen Anerkenntnisse der königlich preuszischen Regierung die Beachtung in Anspruch zu nehmen geeignet ist.

Man würde deshalb als höchst wünschenswerth betrachtet haben, wenn es den Bemühungen der königlich preuszischen Regierung hätte gelingen können, auch in Beziehung auf Lumpenzucker dem Termine des 1. Januar 1840, oder doch einem geräumigeren als dem im Art. IX [1]) der Punctation bezeichneten, den selbst in dem mitgeteilten Promemoria anerkannten Vorzug zu verschaffen.

Indem man somit, namens der königlich bayerischen Regierung zu der Punctation, so wie sie mitgetheilt worden, die Zustimmung erklärt, lebt man in der Überzeugung, dasz wenn in dem einen oder dem anderen Punkte noch ein Vortheil für den Verein zu erringen ist, solches der Einsicht und bewährten Sorgfalt der königlich preuszischen Regierung gelingen werde.

Der Unterzeichnete glaubt hiernach in kurzem der gefälligen Mittheilung der Urkunden über die abgeschlossene Übereinkunft zum Zweck der vertragsmäszigen Ratification entgegensehen zu können und ergreift hiebei mit Vergnügen den Anlasz, Seiner Hochgeboren die Versicherung gewohnter ausgezeichnetster Hochachtung zu erneueren.

No. 144. — 1838, December 15. — VON SCHERFF EN ROCHUSSEN AAN VERSTOLK VAN SOELEN [2]).

Met referte aan den inhoud van onze vorige missive in dagtee-

[1]) Zie hiervóór, blz. 472, noot 5.

[2]) Uit Berlijn. No. 15. — Uit het cijfer. — R. A, Buitenlandsche Zaken, exh. 20 December 1838, no. 2 G.

kening van den 4en dezer no. 14 [1]) vinden wij ons verpligt Uwe Exc. te berigten, dat voor zooveel wij uit de dagelijksche besprekingen zoo met de commissarissen als met den graaf van Alvensleben en de heeren Eichhorn en Kuhlmeyer kunnen opmaken, aan de door ons voorgestelde wijzigingen in het ontwerp geen gevolg zal kunnen gegeven worden, zelfs niet aan die onder numero vijf. Het komt ons voor, dat de hevige tegenkanting vooral der groothertoglijke Hessische regering [2]), die zich aan andere Zuid-Duitsche staten heeft gewend en daar weerklank vindt, zoowel als de veelvuldige vertoogen, welke zoo schriftelijk als mondeling bij den koning en het ministerie van Financiën gemaakt zijn, den graaf van Alvensleben en andere regeeringsleden doen wenschen de afsluiting van het verdrag tegen te houden, althans men is huiverig om, daar het ontwerp reeds zooveel tegenkanting ontmoet, daarin nog veranderingen ten voordeele van Nederland te brengen, waardoor de op gezegd ontwerp, zooals het voorgelegd is,toegezegde ratificatie der overige staten,ofschoon door sommige slechts schoorvoetende gegeven, zeer twijfelachtig zou worden. Men blijft aandringen op eene meer bepaalde vermindering der onkosten te Amsterdam, Rotterdam en Dordrecht, in den zin van het tweede lid van de bijlage onzer missive van 7 November 1838 [3]), benevens op de opheffing der verpligting tot het heen en weer slepen der goederen naar de entrepôts, welk een en ander, zooals bij voorschreven missive gezegd is, tot conditio sine qua non gesteld is geworden. Men beweert, dat Nederland zich bij de Mentzer overeenkomst [4]) verbonden heeft in geen geval den handel aan andere onkosten te onderwerpen dan bij art. 69 daarvan bepaald zijn. Ofschoon wij pligtmatig onze ijverige pogingen aanwenden tot het verkrijgen der verlangde punten, meenen wij in dezen staat der zaak, ter bekoming van een verdrag, 't welk wij als hoogst gewigtig en voordeelig voor Nederland beschouwen, te moeten verzoeken, dat wij gemagtigd mogten worden, primo: het verdrag, volgens het ingezonden ontwerp [5]), af te sluiten en dus ook van punt vijf af te zien. Secundo: omtrent de vereenvoudiging van formaliteiten en vermindering der onkosten de voorschreven verlangde toezegging te geven. Voor het eerste punt kan naar onze overtuiging des te minder

[1]) No. 141. [2]) Vgl. no. 142. [3]) No. 136.
[4]) Van 31 Maart 1831. [5]) No. 135.

bezwaar ontstaan, daar de door Nederland te geven vermindering van inkomende regten, behalve dat dezelve, blijkens onze missive van den 7en November j.l. numero 13 [1]), op onze instructie [2]) gegrond zijn, daarenboven geene andere punten betreffen dan de zoodanige, welke op zichzelf kunnen geacht worden in het algemeen belang van Nederland te vallen, daar dezelve wel minder, maar niet meerder (bedragen) dan de vermindering van regten, welke in 1832 [3]) door onze eigene regeering in het algemeen bij een nieuw tarief voorgesteld waren, en dus thans geene opofferingen kunnen genoemd worden, terwijl wat de vereenvoudiging der formaliteiten en onkosten betreft, zulks in het welbegrepen belang van onzen handel valt, daar men nu ter vermijding daarvan in de verzending van Duitsche fabrijkaten naar Amerika, en in de retouren daarvoor zooveel mogelijk den natuurlijken weg over ons land tracht te ontgaan, en aan dien over Havre de Grâce en de Hanzesteden de voorkeur geeft. Mogt het dus der regeering behagen kunnen ons voor zooveel noodig omtrent de voorschreven beide punten vrije hand te geven, dan is het nog mogelijk trots al den tegenstand, welke zich nu reeds doe kennen, het verdrag te sluiten, zoo niet, of bij langer verwijl, dan zal deze gunstige en welligt eenige gelegenheid ons ontgaan, hetgeen wij des te meer zouden betreuren, daar wij hoop voeden, dat bovendien nog bij administrative maatregel de tarra voor de Java-suiker in canasseren en cranjangs van acht op tien procent zal verhoogd worden.

No. 145. — 1838, December 21. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN VON SCHERFF EN ROCHUSSEN [4]).

Ter beantwoording van het slot Uwer missive van den 4en dezer [5]) heb ik de eer U volgens den op mij verstrekten last te magtigen om voor het geval, dat het tractaat tot stand komt, te bewilligen, dat in afwachting van het te Rotterdam op te rigten algemeen entrepôt, de kaden voor en in de nabijheid der tot entrepôt geadmitteerde panden onder het noodige toezigt der ambtenaren mede als entrepôt zullen mogen beschouwd worden, ten

[1]) No. 136. [2]) No. 121.
[3]) Vgl. Deel III, blz. 388, noot 1.
[4]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 21 December 1838, no. 3 G.
[5]) No. 141.

effecte dat de aldaar met voorkennis der ambtenaren tijdelijk nedergelegde goederen wederom zullen mogen ingeladen worden onder genot van doorvoer tegen betaling van het vast regt, zonder verpligting tot noodeloos slepen van de goederen naar en van de pakhuizen. Uw brief van den 15en dezer no. 15 [1]) wordt overwogen en zal nader beantwoord worden.

No. 146. — 1838, December 22. — BEELAERTS VAN BLOKLAND AAN VERSTOLK VAN SOELEN [2]).

Onder terugzending der stukken, welke gevoegd waren bij Uwer Exc.'s missive van 21 dezer Geheim no. 1 [3]) en ter voldoening aan de daarbij gedane uitnoodiging, heb ik de eer dezelve te kennen te geven, dat ook naar mijn inzien eene beoordeeling van alle de punten van overeenkomst, welke tot grondslag van de handelsovereenkomst moeten strekken, thans als overbodig zou zijn te beschouwen, nadat het Z. M. behaagd heeft daaromtrent reeds eene bepaalde beschikking te nemen, en dat ik alzoo gemeend heb slechts de twee hoofdpunten van de missive van commissarissen te Berlijn [4]) in overweging te moeten nemen.

Het zal Uwe Exc. uit mijne missive van 15 November l.l., Geheim no. 542 [5]), gebleken zijn, dat onder de wenschelijke wijzigingen van de ontworpen punten van overeenkomst ook door mij is melding gemaakt van eene gelijktijdige toepassing der verminderingen en begunstigingen, welke de contracterende staten gezind zijn wederkeerig ten behoeve van eenige handelsartikelen te verleenen.

Hoezeer ik deze voorwaarde steeds als billijk blijf beschouwen, zoo is dezelve evenwel mij niet van zoodanigen gewigtigen aard voorgekomen, dat, wanneer de overige bepalingen der overeenkomst als met de Nederlandsche belangen strookende mogten aan te merken zijn, ik daarom alleen de afsluiting van het tractaat zou durven ontraden.

Het is waar, uit het verschil van den tijd van executie vloeit eene ongelijkheid ten nadeele van Nederland voort, doch daar het te voorzien is, dat de afsluiting en ratificatie van het tractaat, zoo

[1]) No. 144.

[2]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, exh. 24 December 1838, No. 1 Geheim. [3]) Weggelaten. [4]) No. 136. [5]) Weggelaten.

daartoe mogt overgegaan worden, niet vóór de maand Februari zullen zijn tot stand gebragt, zal dit verschil zich slechts tot eenige maanden bepalen, en vermits dan toch andere voorwaarden van aanbelang, zooals die, waarbij de regten op de lompensuiker ten dienste der raffinaderijen van Th. 11 op Th. 5½ worden verminderd, al spoedig na de ratificatie zullen in werking gebragt worden, en derhalve niet het tractaat in deszelfs geheel, maar slechts ten deele vroeger door Nederland dan door de staten van het Tolverbond zal ten uitvoer gelegd worden, zoo kan ik de bewilliging daartoe niet als onbestaanbaar met de waardigheid van Nederland beschouwen, gelijk de heer administrateur voor de Nationale Nijverheid [1]) het vermeent daarvoor te moeten houden.

Het andere punt betreffende de vereenvoudiging van de formaliteiten en bepaaldelijk de opheffing van de verpligting om de goederen van de schepen naar de entrepôts en vandaar wederom naar de schepen te verwerken, waaromtrent de commissarissen verwijzen tot de bijlage C hunner missive van 7 November l.l. [2]), heeft reeds het onderwerp uitgemaakt van ons gemeenschappelijk rapport aan Z. M. van 18 dezer [3]), doch aangezien daarbij uitsluitend melding gemaakt is van Rotterdam, terwijl thans ook van Amsterdam en Dordrecht wordt gewaagd, zou naar mijn inzien aan de commissarissen kunnen worden te kennen gegeven, dat de regering gezind is, voor zooveel noodig, dezelfde beginselen op beide zeehavens toe te passen, en zulks tot tijd en wijle dat door de daarstelling van volledige entrepôt-inrigtingen aan de behoefte van den handel zal zijn voldaan; voor Amsterdam zal dit tijdstip niet zeer verwijderd zijn, vermits men reeds daadwerkelijk bezig schijnt te zijn met de Rijnwaag en verdere daartoe betrekkelijke etablissementen binnen den kring van het algemeen entrepôt over te brengen, terwijl men zich te Dordrecht ijverig bezig houdt daartoe de plannen in gereedheid te brengen.

———

No. 147. — 1838, December 24. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN DEN KONING [4]).

Ik heb de eer hiernevens aan Uwe Majesteit aan te bieden de

[1]) Mr. J. F. Netscher. [2]) No. 136. [3]) Weggelaten.

[4]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 24 December 1838, no. 1 G.

beschouwingen der Administratie voor de Nationale Nijverheid, en van het Departement van Financiën [1]) op den laatsten brief van commissarissen te Berlijn van den 15en dezer no. 15 [2]), waaruit H. D. Z. zal gelieven te ontwaren, dat de Administratie de door haar geopperde bedenkingen blijft aankleven, terwijl het departement van Financiën alsnu vermeent de afsluiting van het tractaat niet te moeten ontraden alleen om de verschillende tijdsbepaling voor den aanvang der werking van sommige bepalingen, waartegen het zich vroeger verklaard had.

Daar de geheele zaak thans neerkomt op twee punten, zoo zijn de redeneeringen, in den brief van commissarissen voorkomende, van ondergeschikt belang. Ik zal niet ontveinzen, dat die redeneeringen, en de wijze waarop zij gevoerd zijn, mij meer tegen dan voor de voorstellen, welke zij moeten staven, gestemd hebben en den indruk op mij hebben gemaakt, alsof de schrijvers bijna in elk geval een tractaat vermeenen te moeten sluiten en er geene zwarigheid in zien om Pruissen en de overige staten van het Tolverein, naarmate zij zich terugtrekken, om zoodanig tractaat te verkrijgen, te volgen. „Mogt het de regering behagen", schrijven zij met eenige bezorgdheid, „om ons zooveel noodig omtrent de voorschreven beide punten vrije handen te geven, dan is het nog mogelijk het verdrag te sluiten", evenals was het reeds eene gelukkige omstandigheid die voorwaarden nog te verkrijgen, welke Pruissen in de vorige maand zelf heeft aangeboden en waarop het antwoord binnen den door Pruissen bepaalde tijd dezerzijds werd ingezonden. Het is niet naar erkenning, dat er geen vermindering van inkomende regten zouden verleend worden, daar die op de instructie [3]) van commissarissen gegrond zijn, vermits daarin niet begrepen zijn een paar artikelen, in het ontworpen tractaat opgenomen, en daarenboven de verminderingen, bij de instructie bedoeld, in verband stonden met evenredige voordeelen. Mijns inziens heeft wijders de Administratie voor de Nationale Nijverheid in een vorig rapport genoegzaam betoogd, dat die vermindering voor sommige takken der Nederlandsche nijverheid wezenlijk nadeelig moet werken, en kan een vroeger ontworpen niet meer ingevoerd tarief [4]), hetwelk beschouwd moet worden in verband met het geheele stelsel, hetwelk het moest vestigen, op dit

[1]) No. 146. [2]) No. 144. [3]) No. 121.
[4]) Het tarief-ontwerp van 1832.

oogenblik onder andere omstandigheden niet worden ingeroepen tot staving der eischen van vreemde regeringen. De vreeze voor de vervoeren over Havre de Grâce te berde gebragt houde ik voor overdreven en tegen de door Pruissen naar mijne gedachten gegronde bezwaren nopens de formaliteiten zouden dezerzijds niet minder gegronde klagten kunnen worden aangevoerd over de behandeling onzer Rijnschippers op Pruissisch gebied, van het oogenblik reeds dat zij het Spijkerveer aandoen, eene behandeling, die niet wel aan commissarissen onbekend kan zijn en waaromtrent hun stilzwijgen te Berlijn, of althans in hunne brieven, eenigermate bevreemdend is. Commissarissen eindelijk beschouwen het verdrag als hoogst gewigtig en voordeelig voor Nederland.

Een zoodanige overspande voorstelling kan naar mijne beschouwing niet dan nadeelig werken op de beoordeeling van het tegenwoordig standpunt der onderhandeling, althans zouden commissarissen mij meer overtuigd hebben, indien zij onbewimpeld hadden erkend, dat er ten koste van aanzienlijke opofferingen zeer weinig te verkrijgen was, en dat de Duitsche aanmatigingen en vooroordeelen de afsluiting van een billijk en voordeelig tractaat in den weg stonden, maar dat zich niettemin de vraag opdeed, of de korte tijd, voor welken het tractaat zoude worden aangegaan, geenen genoegzamen grond opleverde om door deszelfs afsluiting eene proef te nemen in hoeverre eene toenadering met de staten van het Tolverein mogelijk was en wat de uitwerking in ons voor- en nadeel zijn zoude van eene overeenkomst zoodanig als dezelve thans verkrijgbaar is.

Uit het laatste koel en onpartijdig gezigtspunt komt het mij voor, dat de beide onderwerpen, omtrent welke een beslissing verlangd wordt, zullen moeten beoordeeld worden.

De uitbreiding tot Amsterdam en Dordt van hetgeen reeds ten aanzien der formaliteiten te Rotterdam is toegegeven, schijnt billijk en bijna enkel litteraal, want in de eerste plaats laten zich geene goede redenen aanvoeren om voor de eens gemelde steden te weigeren hetgeen wat Rotterdam is toegestaan, en ten andere komt dit punt door het reeds te Amsterdam bestaande entrepôt en door de geconcentreerde localiteiten te Dordt in die beide steden op een kleiner veld, waarvan ik dan ook geene zwarigheid maak om ten aanzien van dat punt tot de toestemming te adviseeren, en dus tot de magtiging aan commissarissen om voor het

geval, dat het tractaat tot stand zal komen, te bewilligen, dat op het stuk der formaliteiten te Amsterdam en te Dordt op gelijke wijze zal gehandeld worden als te Rotterdam, en in de toepassing door de regering, zooveel noodig, dezelfde beginselen op beide zeehavens, en zulks tot tijd en wijle dat door de daarstelling van volledige entrepôt-inrigtingen aan de behoefte van den handel zal zijn voldaan.

Veel moeyelijker is naar mijne meening het tweede punt, namelijk de ongelijke tijdsbepaling voor de beide partijen ten aanzien van het in werking brengen van sommige bepalingen van het tractaat. Dat zoodanig verschil aanstootelijk en ten eenenmaal strijdig zoude zijn met de antecedenten van alle vorige bekende tractaten, schijnt de aandacht van commissarissen niet te hebben getrokken, immers is in hunne brieven niet aangevoerd. Somwijlen geeft de verwijdering der plaatsen, alwaar een tractaat moet werken, bij voorbeeld in de andere werelddeelen, aanleiding tot een onderscheid in de tijdsbepaling van den aanvang der werking van zekere bepalingen, maar eene diergelijke onderscheiding voor de werking van een tractaat in oorden, waarheen het berigt der uitgewisselde ratificatiën in weinige uren gebragt kan worden en mitsdien een openlijk verschil van behandeling der contracteerende partijen ten aanzien der aanvankelijke werking van een tractaat, geloove ik niet dat zich op eenige bladzijde der diplomatieke en handels-geschiedenis zal laten opsporen en ik moet bij voortduring betwijfelen, dat de bewilliging voor de eerste maal van zulk een verschil gezegd kan worden geheel te strooken met de waardigheid der daarbij lijdende partij. Ook zoude ik denken, dat bij de kwijtschelding der hierboven gemelde formaliteiten er veel kans overblijft dat Pruissen het tractaat niet zal verwerpen om het zoo billijke dezerzijdsche verlangen, dat deszelfs werking voor beide partijen tegelijk eenen aanvang neeme, eene meening, waarin ik eenigermate worde versterkt door den hiernevens weder overgelegden brief van den minister president te Stuttgard [1]), blijkens welke volgens hetgeen Z. M. de koning van Würtemberg hem gezegd heeft, de tegenstand van Beijeren en van het groothertogdom Hessen niet zoo ernstig zouden zijn als commissarissen zich schijnen voor te stellen. Met dat al en ofschoon alsnu van de onderscheidene alhier voorgedragen ver-

[1]) Weggelaten.

beteringen in het tractaat geene enkele zoude worden verwezenlijkt, achte ik mij onbevoegd om door eene stellige afrading mij zedelijk verantwoordelijk te stellen voor de eventueele afbreking der onderhandeling, bestemd om te leiden tot eene proeve, welke waarschijnlijk alle de bestaande twijfelingen, waartoe het gansche onderwerp zoo ruime stoffe oplevert, beter zal oplossen, dan zulks à priori door bespiegelingen en redeneeringen geschieden kan.

Overigens geve ik in overweging om commissarissen, ten einde hun vertrouwen meer en meer op te wekken, bekend te maken met den zakelijken inhoud van 't geen de koning van Würtemberg omtrent deze negociatie aan den heer d'Eck gezegd heeft.

No. 148. — 1838, December 26. — VERSTOLK VAN SOELEN AAN VON SCHERFF EN ROCHUSSEN [1]).

In antwoord op Uwen brief van den 15en dezer no. 15 [2]) worden U.Ed.G. gemagtigd om desnoods ook af te zien van het vijfde punt betreffende de verschillende tijdsbepaling voor den aanvang der werking van sommige bepalingen. Aan de tweede aanvraag rakende de formaliteiten is in mijnen laatsten brief [3]) voldaan, althans wat Rotterdam betreft, en hiertoe bepaalden zich, gelijk men meent, tot nog toe de Pruissische reclames van faciliteiten voor den Rijnhandel. Daaromtrent verder te gaan, en de bedoelde faciliteiten ook bepaaldelijk voor Amsterdam en Dordrecht toe te zeggen, komt niet noodzakelijk voor en U.Ed.G. gelieven zich daarvan te onthouden, en alleen in het geval, dat het onvermijdelijk mogt worden hieromtrent geen geheel stilzwijgen te bewaren niets meer te geven dan eene algemeene toezegging dat ook daar faciliteiten zullen worden toegestaan. De koning van Würtemberg heeft aan den heer d'Eck gezegd, dat hij dadelijk was toegetreden tot de verschillende voorstellen, uit Berlijn gekomen voor wederzijdsche concessiën tusschen de staten van het Tolverein en Nederland, als nuttig voor de onderdanen van beide partijen en overeenstemmende met eene gezonde staatkunde, en dat hij hoopte, dat deze schikking ook algemeen goed zoude worden ontvangen en aangenomen, alhoewel Beijeren zes maanden uitstel gevraagd had om aan deszelfs fabrijken tijd te laten zich te vesti-

[1]) Uit 's-Gravenhage. — R. A., Buitenlandsche Zaken, 26 December 1838, no. 1 G.
[2]) No. 144. [3]) No. 145.

gen en te handhaven, en ofschoon groothertogelijk Hessen niet wel gezind was om er van zijne zijde in te bewilligen, hetwelk echter ten slotte goedschiks of niet aan den Pruissischen overwegenden invloed zoude toegeven. Dit berigt is niet zonder belang, als luidende omtrent Beijeren en groothertogelijk Hessen niet zoo ongunstig als de Pruissische onderhandelaars de stemming dier twee staten schijnen te willen doen voorkomen, en als mitsdien geschikt om Uw vertrouwen te vermeerderen.

No. 149. — 1839, Januari 21. — PROTOCOL [1]).

Les négociations relatives aux rapports commerciaux entre les Pays-Bas d'une part, et les états de l'Association de douanes et de commerce, existant en vertu des traités du 22 et 30 mars, et 11 mai 1833, 12 mai et 10 décembre 1835 et 2 janvier 1836, d'autre part, ayant amené à la conclusion d'un traité de commerce entre les deux parties, les plénipotentiaires de leurs Majestés le roi des Pays-Bas et le roi de Prusse se sont réunis aujourd'hui pour la signature de ce traité et de ses articles séparés [2]).

Avant de procéder à cet acte il fut consigné ce qui suit dans le présent protocole.

1o. Les plénipotentiaires prussiens observèrent, que si la stipulation de l'article I B, qui, en assurant l'admission, à vingt-cinq cents par tonneau, du bois de construction et de charpente importé dans les Pays-Bas sur les rivières et sous pavillon d'un des états de l'Association de douanes et de commerce, a assimilé ces bois sous le rapport des droits actuels aux bois importés par mer de la Norvège, de la mer Baltique et de la Russie, leur a paru suffisante, c'est dans la supposition que, dans l'intérêt même des Pays-Bas, le gouvernement néerlandais n'élèvera pas les droits sur les bois importés par mer.

2o. L'article I stipulant à la lettre c, certaines diminutions de droits pour divers produits de l'industrie des états de l'Association de douanes et de commerce à leur entrée dans les Pays-Bas, à condition qu'ils seront accompagnés de certificats d'origine, on s'est entendu à ce sujet sur les dispositions de détail contenues dans l'annexe, et d'après lesquelles les autorités compétentes des deux pays seront munies des instructions nécessaires.

---

[1]) Copie. — R. A., Buitenlandsche Zaken, ad exh. 1 Februari 1839, no. 15. — Ook in Londen, Public Record Office, F. O. 37, reg. 215. [2]) No. 150.

3o. Les plénipotentiaires prussiens ont témoigné le désir d'obtenir des informations exactes sur les preuves d'origine nécessaires dans les colonies néerlandaises pour y assurer aux produits du sol et de l'industrie des états de l'Association de douanes et de commerce la jouissance des avantages stipulés à l'article II.

Les plénipotentiaires néerlandais n'étant pas à même de fournir à l'instant des renseignemens suffisamment exacts à ce sujet, ils se chargent de prier leur gouvernement de s'expliquer dans le moindre délai possible envers celui de Prusse sur le mode à suivre pour constater l'origine des produits du sol et de l'industrie des états de l'Association de douanes et de commerce à leur importation dans les colonies néerlandaises, tant par la voie des ports des Pays-Bas que par d'autres.

4o. Les plénipotentiaires néerlandais sont revenus, relativement à ce qui a été stipulé à l'article IV au sujet des facilités à accorder à l'importation des sucres néerlandais, sur l'observation déjà faite dans le cours de la négociation que la tare de huit livres par quintal de Prusse brut, allouée par le tarif actuellement en vigueur dans les états de l'Association de douanes et de commerce, est notoirement insuffisante pour les emballages d'osier de Java, dits canassers et cranjangs, dans lesquels les sucres de Java sont ordinairement importés, tandis que la qualité de ces sucres et le long voyage qu'ils sont obligés de faire ne permettent pas d'employer un emballage plus léger. Lesdits plénipotentiaires ont, en conséquence, exprimé maintenant derechef le désir que la tare pour ces canassers et cranjangs fût fixée au même taux que dans la loi d'accise sur les sucres en vigueur dans le royaume des Pays-Bas, savoir de dix pour cent du poids brut.

Les plénipotentiares prussiens ont déclaré en réponse, que les recherches spéciales faites dans ce but ayant donné pour résultat, que les canassers et cranjangs originaux de Java, pèsent en effet davantage que les paniers d'une autre espèce dans lesquels d'autres sucres bruts sont importés, et pour lesquels le tarif de l'Association de douanes et de commerce alloue une tare de 8 ℔ par quintal brut, ils sont autorisés à promettre que dorénavant on allouera une tare de dix livres par quintal de Prusse brut pour lesdits canassers et cranjangs originaux de Java, sous réserve toutefois d'en revenir à la tare générale pour le sucre brut en paniers, s'il était constaté par de pesages d'essai, qui auraient lieu dans

la suite, que lesdits canassers et cranjangs auraient subi un changement quelconque, par lequel la proportion actuelle du poids brut au poids net des sucres de Java importés dans ces emballages se trouverait altérée.

5o. Les plénipotentiaires prussiens ont rappelé dans le cours des négociations les plaintes élevées par des négocians et bateliers du Rhin dans les états riverains appartenant à l'Association de douanes au sujet des entraves qu'éprouve le commerce de transit du Rhin dans les ports de Rotterdam, Dortrecht et Amsterdam dans les cas où des marchandises, venant du Rhin pour sortir par mer, ou entrant de la mer pour être transportées par le Rhin vers l'Allemagne etc., sont destinées pour lesdits ports afin d'y être déposées plus ou moins longtemps aux entrepôts de douanes qui y sont établis, plaintes que déjà lors de la négociation du traité de navigation entre la Prusse et les Pays-Bas du 3 juin 1837 [1]) les commissaires prussiens ont signalées comme étant justifiées par les stipulations de la convention de Mayence du 31 mars 1831 [2]).

Les plénipotentiaires néerlandais déclarent en vertu de l'autorisation obtenue à cet égard de leur gouvernement ce qui suit:

a. que jusqu'à l'achèvement des constructions qu'on a en vue dans les ports de Rotterdam, de Dordrecht et d'Amsterdam, le gouvernement néerlandais désignera devant les magasins employés comme entrepôts, ou dans leur voisinage, des quais d'une étendue proportionnée aux besoins du commerce, lesquels seront considérés comme entrepôts, à l'effet que les marchandises appartenant au commerce du Rhin pourront être déposées temporairement sur lesdits quais sous la surveillance des employés des douanes, et réembarquées de là en transit, sous payement du droit fixe déterminé au tarif B, annexé à la convention de Mayence du 31 mars 1831, et sans que l'on soit tenu à les faire transporter vers les magasins susmentionnés;

b. que les permis pour ces dépôts sur les quais seront délivrés gratuitement, et la surveillance des employés des douanes sera exercée aux frais de l'administration pendant trois jours, y compris le jour du déchargement;

c. que les marchandises appartenant au commerce du Rhin pourront être assorties et réemballées dans les entrepôts;

d. que l'application des formalités de douanes prescrites par la

[1]) De Martens, Nouveau Recueil, XIV, blz. 251. [2]) Rijndocumenten I, blz. 112.

législation générale des Pays-Bas ou par les règlemens locaux telles que déclaration, visite, expédition, garde, ouverture ou fermeture de magasins etc. n'entraînera dans lesdits ports d'entrepôt aucuns frais pour les marchandises appartenant au commerce du Rhin passant en transit, et qu'elles n'auront à payer que les droits de magasin, de quai, de grue et de balance, fixés par la convention de Mayence, pour autant que l'on fasse usage de ces établissements.

6°. Les plénipotentiaires des Pays-Bas ont enfin appelé l'attention des plénipotentiaires prussiens sur le désir du gouvernement néerlandais de voir prolonger sur le territoire prussien le chemin de fer actuellement en construction entre les villes d'Amsterdam, d'Utrecht et d'Arnhem, et qui, dans ce cas, serait continué sur le territoire néerlandais sur la rive droite du Rhin jusqu'à la frontière prussienne, dans le but d'assurer et de multiplier les relations de commerce et de voisinage entre les deux pays et de faire participer plus efficacement les parties plus éloignées de l'Association de douanes et de commerce aux avantages réciproques qui seront la suite du traité de ce jour. Les plénipotentiaires des Pays-Bas exprimèrent, en conséquence, l'espoir que le gouvernement prussien ne se bornera pas à donner une concession pour l'établissement et l'exploitation de ce chemin en fer de jonction dont il est fait déjà mention à l'article VII du traité, mais qu'en outre ce gouvernement favorisera la construction de ce chemin non-seulement par l'assistance de ses ingénieurs et des autorités provinciales et locales, mais encore soit par des subsides, soit en s'intéressant pécuniairement à cette entreprise, soit par des garanties d'intérêts du capital nécessaire pour réaliser un plan dont l'exécution paraît, sous plusieurs rapports, être appelée par les intérêts des deux pays.

Les plénipotentiaires prussiens observèrent en réponse qu'ils ne doutaient nullement que la concession pour l'établissement du chemin de fer, dont il vient d'être question, une fois donnée, leur gouvernement ne favorise l'exécution de cet ouvrage par l'assistance des autorités provinciales et locales compétentes; mais qu'ils ne sont autorisés ni à donner une assurance possitive à ce sujet, ni à promettre une assistance pécuniaire ou une garantie quelconque.

Les plénipotentiaires prussiens se crurent obligés d'exprimer à cette occasion l'attente que, si par la suite une communication par

chemin de fer venait à être établie entre le territoire de l'Association de douanes et de commerce et un des ports de mer néerlandais, le gouvernement des Pays-Bas n'imposerait pas au commerce de transit, qui aurait lieu par cette voie, des conditions plus onéreuses qu'il n'en impose au transit des marchandises qui sont transportées par eau des entrepôts néerlandais dans le territoire de l'Association de douanes ou de celui-ci dans ces entrepôts.

Les plénipotentiaires néerlandais, quoique sans instructions à cet égard, déclarèrent de pas douter cependant que, le cas échéant, leur gouvernement ne prenne en considération la mesure proposée, comme propre à favoriser les intérêts de l'entreprise en question.

7°. Les plénipotentiaires prussiens observèrent enfin que le traité avec les Pays-Bas, qu'ils sont sur le point de signer, n'a été négocié et conclu qu'au nom des gouvernemens qui, par les traités cités dans le préambule, ont respectivement ou fondé l'Association de douanes et de commerce ou y ont accédé et en sont conséquemment devenus membres immédiats, mais qu'il y a encore plusieurs états ou parties d'états, qui soit à cause de leur position enclavée ou à demi-enclavée, soit à raison de certains rapports de frontière, ont accédé pour la plupart avant la fondation de l'Association soit au système de douanes de Prusse, soit à celui d'un autre membre de l'Association; et que ces états ou parties d'états, appartenant ainsi à l'Association, doivent participer à tous les avantages que celle-ci soutient par des traités de commerce et par contre remplir les obligations contractées en retour, conséquence nécessaire de ce qu'ils sont entourés par la ligne de douanes de l'Association, et de ce que la législation en matière de douanes, commune à tous les membres de l'Association, y a été également adoptée.

Les états ou parties d'états qui partagent ainsi les droits et les obligations de l'Association de douanes envers d'autres états sont:

1. Le comté de Hohenstein et le bailliage d'Elbingerode, appartenant au royaume de Hannovre, en vertu du traité conclu entre les états de l'Association de douanes et le royaume de Hannovre le 1er novembre 1837;

2. les enclaves mecklenbourgeoises Rossow, Netzeband et Schönberg, en vertu du traité entre la Prusse et le grand-duché de Mecklenbourg-Schwérin du 2 décembre 1826;

3. la principauté de Birckenfeld, en vertu des traités entre la

Prusse et le grande-duché d'Oldenbourg du 24 juillet 1830 et 31 décembre 1836;

4. les parties ci-dessous nommées du duché de Brunswic:
la principauté de Blankenbourg avec le bailliage capitulaire de Walkenried, le bailliage de Calvoerde, le village de Hessen et la partie de celui de Pabstdorf, qui appartient au duché de Brunswic,

le tout en vertu du traité conclu entre les états de l'Association de douanes et ledit duché du 1er novembre 1837;

5. les états des ducs d'Anhalt-Coethen et d'Anhalt-Dessau, en vertu des traités conclus entre la Prusse et lesdits duchés le 17 juillet 1828 et 26 janvier 1836;

6. les états du duc d'Anhalt-Bernbourg en vertu des traités entre la Prusse et ce duché du 10 octobre et 2 novembre 1823, du 17 juin 1826 et 17 mai 1831;

7. la principauté de Waldeck, en vertu des traités entre la Prusse et le prince de Waldeck du 16 avril 1831 et 9 janvier 1838;

8. la principauté de Hohenzollern-Hechingen, en vertu du traité avec le royaume de Wurttemberg du 11 mars 1834;

9. la principauté de Hohenzollern-Siegmaringen, en vertu des traités conclus le 11 mars 1834 avec le royaume de Wurttemberg, et le 12 octobre 1835 avec le grand-duché de Bade;

10. les districts de la principauté de Lippe suivants: Lipperode, Cappel et Grevenhagen, en vertu du traité avec la Prusse du 9/17 juin 1826;

11. les états du landgrave de Hesse-Hombourg, savoir: le bailliage supérieure de Meisenheim, en vertu du traité avec la Prusse du 31 décembre 1829, et le bailliage de Hombourg, en vertu du traité avec la Hesse Grand-Ducale du 20 février 1835.

Les plénipotentiaires néerlandais déclarèrent, en réponse à cette communication, que, comme conséquence naturelle des rapports qui viennent d'être indiqués, leur gouvernement n'hésitera pas à appliquer, à charge de réciprocité, aux états et parties d'états nommés ci-dessus les stipulations du présent traité.

8°. Les plénipotentiaires sont convenus que le présent protocole sera soumis aux Hautes Parties contractantes en même temps que le traité auquel il se rapporte, et que les promesses et arrangemens qui y sont contenus, seront censés avoir obtenu la ratification des gouvernemens intéréssés dès que celle du traité même aura eu lieu.

Sur cela on a procédé à la lecture des deux exemplaires du traité

et des articles séparés y appartenant [1]), dont l'un a été expédié pour le gouvernement néerlandais, et l'autre, destiné à l'Association de douanes et de commerce, demeurera en possession du gouvernement prussien à charge d'en communiquer des copies vidimées aux autres menbres de l'Association. Ces deux exemplaires ayant été trouvés conformes, ils ont été signés par les plénipotentiaires et scellés de leurs cachets respectifs.

Dans le but d'accélérer l'expédition des actes de ratification, on est convenu qu'il ne sera pas nécessaire d'y insérer textuellement le traité et ses articles separés en entier, et qu'on se contentera de telle forme de ratification, par laquelle son objet sera suffisamment désigné.

Sur quoi le présent protocole a été clos, expedié en double et signé à Berlin le 21 janvier 1839.

(*w. g.*) DE SCHERFF. (*w. g.*) MICHAËLIS.
ROCHUSSEN. WINDHORN.
WESTPHAL.

No. 150. — 1839, Januari 21. — SEPARAAT-ARTIKELEN, BEHOORENDE BIJ HET HANDELSVERDRAG VAN DENZELFDEN DATUM, TUSSCHEN NEDERLAND EN DE STATEN VAN HET TOLVERBOND GESLOTEN [2]) [3]).

Les plénipotentiaires chargés de la négociation et de la conclusion du traité de ce jour entre Sa Majesté le roi des Pays-Bas, d'une part, et Sa Majesté le roi de Prusse, agissant tant en son nom qu'en celui des autres états, membres de l'Association de douanes et de commerce, d'autre part, sont convenus, sous la réserve de la ratification, des articles séparés suivans, qui, sans être destinés à la publication, auront néanmoins la même force et valeur que s'ils étaient insérés textuellement dans ledit traité.

Article séparé I.

1. *Ad article IV, lettre A, du traité patent.*

Tant que les droits d'entrée dans les Pays-Bas sur le beurre, le fromage, les bœufs et taureaux, les vaches et les génisses ne

[1]) No. 150.
[2]) R. A., 's-Gravenhage, Buitenlandsche Zaken, ad exh. 1 Februari 1839, no. 15.
[3]) Deze separaat-artikelen zijn tot nu toe niet gepubliceerd.

seront pas moindres que les droits réduits, auxquels ces articles seront admis par les états de l'Association de douanes et de commerce à leur importation des Pays-Bas, ils seront considérés comme produits des Pays-Bas, sans que des certificats soient requis pour constater cette origine.

2. *Ad article IV, lettre B, du traité patent.*

Seront de même réputés produits des Pays-Bas et non assujettis à la formalité des certificats d'origine tous les sucres-lumps et raffinés et tout le riz, importés des Pays-Bas dans les états de l'Association de douanes et de commerce.

Article séparé II.

Ad article X du traité patent.

Il est réservé expressément aux états de l'Association de douanes et de commerce de diminuer ou remettre entièrement les droits généraux de leur tarif, tant pour l'importation dans le territoire de l'Association de produits de tel ou de tel pays étranger limitrophe à leur entrée par leurs frontières communes, que pour l'exportation de produits de l'Association vers tel ou tel pays étranger, à leur sortie par ces frontières.

De son côté le gouvernement des Pays-Bas se réserve également la faculté de favoriser l'échange de produits avec d'autres états limitrophes.

Article séparé III.

Ad article XI du traité patent.

Les hautes parties contractantes sont convenues que si par des circonstances inattendues l'Association de douanes et de commerce venait à cesser avant le terme fixé pour la durée de ce traité, il pourra être dénoncé par le gouvernement prussien, agissant tant en son nom qu'en celui des autres membres de ladite Association, avant l'époque fixée à l'article XI et nommément au terme du 1er janvier 1840, mais dans tous les cas la dénonciation devra avoir lieu au plus tard six mois d'avance.

Fait à Berlin le 21 janvier 1839.

F. H. G. DE SCHERFF. E. MICHAËLIS.
J. J. ROCHUSSEN. CH. L. WINDHORN.
FR. WILH. WESTPHAL.

REGISTERS

REGISTER VAN PERSONEN.

REGISTER DER SCHRIJVERS.

REGISTER VAN PLAATSNAMEN.

HERKOMST DER STUKKEN.

Algemeen Rijks-Archief (= R.A.) te 's-Gravenhage:
Buitenlandsche Zaken: 2—5, 17—19, 27, 29—31, 33, 34, 36, 38, 39, 42, 44—46, 48—53, 55, 59—76, 78, 80—94, 100—108, 113, 114, 117, 118, 120—125, 127—130, 133, 135—139, 141, 142, 144—150.
Pruisisch legatie-archief: 54, 58.

Departement van Koloniën te 's-Gravenhage: 89.

Kabinet der Koningin te 's-Gravenhage: 77, 79, 98, 99.

Geheimes Staatsarchiv (= G. St. A.) te Berlijn:
Auswärtiges Amt, II Rep. 6, Handel Niederlande I: 6—16, 20—26, 28, 32, 35, 40, 41, 43, 47, 56, 57, 97, 109—112, 115, 116, 119, 131, 143.

Public Record Office, te Londen:
Foreign Office, Holland: 37, 95, 96, 132, 134, 140.

Kamer van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam: 1.

Gedrukte stukken: 126.

DRUKFOUTEN.

Bl. 17, 24, 25, 27, 30, 32: Von Ancillon, lees: Ancillon.
„ 19, regel 12 v. o.: Von Maassen, lees: Maassen.
„ 37, regel 1 v. b.: wenn-, lees: wenn.
„ 105, regel 18 v. o.: obstacles, insurmontables, lees: obstacles insurmontables.
„ 113, regel 14 v. o.: Kornelholz, lees: Kornelholz;.
„ 114, regel 13 v. o.: sowoh, lees: sowohl.
„ 114, regel 11 v. o.: beider, lees: bei der.
„ 115, regel 13 v. b.: Vere, lees: Ver-.
„ 120, regel 15 v. b.: droits avec, lees: droits, avec.
„ 120, regel 16 v. b.: voisins, à, lees: voisins à.
„ 121, regel 8 v. o.: systême, lees: système.
„ 135, regel 10 v. b.: eerstgemeld, lees: , eerstgemeld.
„ 145, regel 15 v. o.: president van de K. v. K. van de stoombootmaatschappij, lees: president van de K. v. K. (en) van de stoombootmaatschappij.
